DRAGĂ SCOTT, SCUMPĂ ZELDA

Scrisorile de dragoste dintre F. Scott Fitzgerald și Zelda Fitzgerald

Jackson R. Bryer și Cathy W. Barks (editori)

POLIROM

DRAGĂ SCOTT, SCUMPĂ ZELDA

Scrisorile de dragoste dintre F. Scott Fitzgerald și Zelda Fitzgerald

Jackson R. Bryer și Cathy W. Barks (editori)

Cu o introducere de Eleanor Lanahan

Traducere din limba engleză
de Radu Pavel Gheo

POLIROM
2022

2022

Dear Scott, *Dearest Zelda: The Love Letters of F. Scott and Zelda Fitzgerald*
Copyright © 1985, Zelda Fitzgerald, F. Scott Fitzgerald
All rights reserved
© 2022 by Editura Polirom, pentru traducerea în limba română

www.polirom.ro
Editura POLIROM
Iaşi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700505
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1;
sector 4, 040031, O.P. 53

ISBN ePub: 978-973-46-9658-1
ISBN PDF: 978-973-46-9659-8
ISBN print: 978-973-46-9057-2

Coperta: Carmen Parii
Foto copertă: Alfred Cheney Johnston (1885-1971), *Scott şi Zelda Fitzgerald* (portret, 1923)

Această carte în format digital (e-book) este protejată prin copyright şi este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parţială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziţia publică, inclusiv prin internet sau prin reţele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informaţiei, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sau comercializarea sub orice formă, precum şi alte fapte similare săvârşite fără permisiunea scrisă a deţinătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislaţiei cu privire la protecţia proprietăţii intelectuale şi se pedepsesc penal şi/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Lectura eco - un supererou al lumii moderne!

Versiune digitală realizată în colaborare cu Libris.ro

FRANCIS SCOTT KEY FITZGERALD s-a născut la Saint Paul, Minnesota, în 1896. A debutat în 1920 cu romanul *Dincoace de Paradis* (Polirom, 2005, 2013), iar în 1925 i-a apărut capodopera *Marele Gatsby* (Polirom, 2002, 2007, 2011, 2013, 2017). Fitzgerald a mai scris romanele *Cei frumoși și blestemați* (1922; Polirom, 2008, 2012, 2018), *Blândețea nopții* (1934; Polirom, 2001, 2009, 2016) și *Dragostea ultimului magnat* (apărut postum, în 1941; Polirom, 2010, 2015), precum și o serie de volume de povestiri. La Editura Polirom au mai apărut: *Un diamant cât Hotelul Ritz și alte povestiri* (2006, 2013), *Strania poveste a lui Benjamin Button și alte întâmplări din epoca jazzului* (2009, 2014), *Povestiri cu Pat Hobby* (2011), *Toți acei tineri triști* (2014), *Povestiri cu Basil și Josephine* (2014) și *M-aș omorî pentru tine și alte povestiri pierdute* (2018). Prozatorul a murit în 1940, la Hollywood, California. În 1945 i-a fost publicat postum volumul de eseuri *Prăbușirea* (Polirom, 2019).

ZELDA FITZGERALD (SAYRE) s-a născut în 1900 în Montgomery, Alabama. Pictoriță și dansatoare pasionată, a format împreună cu Francis Scott cel mai strălucitor cuplu din America „anilor nebuni” interbelici. În 1932, Zelda Fitzgerald a publicat romanul *Acordă-mi acest vals*. Afectată de o boală psihică recurentă, a petrecut mare parte din anii ’30 și ’40 în sanatorii psihiatrice și a murit în 1948, într-un incendiu, la spitalul Highland din Asheville, North Carolina.

Pentru Mary și David

„Fericiți întru fericire pînă dincolo de veșnicie –
e tot ce putem face.“

Prefață

Cea mai importantă relație pe care au avut-o atît F. Scott Fitzgerald, cît și Zelda Sayre Fitzgerald a fost cea dintre ei. Aceasta a reprezentat catalizatorul multora dintre scrierile lor în proză și tema lor predominantă. Scrisorile pe care și le-au trimis prezintă cu propriile lor cuvinte povestea acestei relații esențiale. Pînă acum, cele publicate anterior în alte ediții ale scrisorilor lui Scott și în *Collected Writings*, antologia Zeldei, nu au apărut niciodată laolaltă în același volum. Pe lîngă asta, în Biblioteca Universitară de la Princeton mai existau numeroase scrisori nepublicate ce meritau și ele să fie consemnate împreună cu celelalte. Perioada în care cei doi s-au curtat și cea a căsniciei lor au devenit o componentă trainică și fascinantă a istoriei noastre literare. Noile scrisori, plasate cronologic alături de cele apărute anterior, ne permit să judecăm relația celor doi cu mai multă obiectivitate decît a fost posibil pînă în prezent.

Cea mai detaliată și mai fidelă prezentare a relației dintre soții Fitzgerald a rămas și astăzi bestsellerul lui Nancy Milford *Zelda: A Biography* (1970). Milford a fost cea dintîi care nu s-a mulțumit să cerceteze numeroasele scrisori trimise de Zelda lui Scott, ci a încercat și să le pună într-o oarecare ordine. În prologul la volumul *Zelda*, Milford rememorează cum ea și soțul ei și-au citit unul altuia scrisorile cu voce tare „ca și cum tocmai ar fi sosit, fără să știm în ce perioadă a vieților lor au fost scrise sau ce o să spună următoarea. Erau amestecate iremediabil, nedatate și în multe cazuri fără plicuri care le-ar fi putut data… M-am băgat cu oarecare candoare… într-o treabă pe care nici n-am putut, nici n-am vrut s-o las deoparte vreme de șase ani“ (*op. cit.*, p. xiii). O bună parte din relatarea lui Milford se bazează pe aceste scrisori, din care citează pe larg, numai că în biografia scrisă de ea apar doar fragmente, și chiar și acestea într-o formă foarte trunchiată. Acum putem citi pentru prima oară noi înșine acele scrisori captivante trimise de Zelda lui Scott.

Au trecut mai bine de treizeci de ani de la apariția biografiei lui Milford și noi, societatea în ansamblul ei, am descoperit multe (deși încă nu suficient) despre specificul afecțiunilor mintale (de care a suferit Zelda) și despre alcoolism (de care

a suferit Scott). Totuși cunoștințele respective nu se reflectă în ceea ce s-a scris despre soții Fitzgerald. A existat tendința vădită de a le trata viețile și afecțiunile într-o manieră senzaționalistă.

Indiscutabil, viața lui Scott și cea a Zeldei au fost dramatice și tragice și, în consecință, foarte ușor de deformat. Poate că mitul de cea mai mare senzație dintre toate a fost afirmația insistentă că Scott, invidios pe creativitatea soției lui, i-a înăbușit talentul și a făcut-o să înnebunească. Viziunea oferită de Koula Svokos Hartnett asupra căsniciei soților Fitzgerald în lucrarea *Zelda Fitzgerald and the Failure of the American Dream for Women* (1991) este, din păcate, extrem de ilustrativă: „Ca anexă a lui, [Zelda] era sortită să devină victima imboldului autodistructiv [al lui Scott]. Negîndu-i dreptul de a fi o persoană de sine stătătoare… refuzîndu-i permisiunea de a folosi propriile *ei* subiecte… mustrînd-o pentru încercările de a-și edifica o viață a ei, el o face să pălească încetul cu încetul și să moară“ (*op. cit.*, p. 187). O asemenea aserțiune sfidează bunul-simț, precum și cea mai elementară înțelegere a afecțiunilor mintale – și totuși a reușit într-o oarecare măsură să fie larg acceptată. Pentru a dovedi o dată în plus că această opinie dăinuie, e suficient să ne uităm în cea mai recentă biografie a soților Fitzgerald, publicată în 2001 și etichetată drept definitivă, în care Kendall Taylor susține că:

> Ea [Zelda] și-a consumat întreaga viață furnizîndu-i subiecte unui scriitor care la ora actuală este considerat unul dintre cei mai mari autori americani, dar care, ca bărbat și soț, a ținut-o cu viclenie sub control. Cînd, într-un final, ea a încercat să-și clădească o viață proprie, dincolo de căsnicie, era deja prea tîrziu. Resursele ce-i rămăseseră erau insuficiente. Singura cale de scăpare era cea a nebuniei, la care familia ei era predispusă. Cînd a scris maxima „Cîteodată nebunia înseamnă înțelepciune“[1], a dezvăluit paradigma existenței ei (*Sometimes Madness Is Wisdom*, pp. 372-373).

Ideea afecțiunii mintale ca evadare („singura cale de scăpare“) rezonează cu fragmentul din *Zelda* în care Milford face aceeași sugestie atunci cînd vorbește despre prima cădere nervoasă a Zeldei din 1930:

> [Pe Scott și Zelda] îi aștepta lenta agonie a refacerii vieților lor sfărîmate în bucățele… Ea a fost diagnosticată… ca schizofrenică, nu doar ca o femeie cu o banală nevroză sau isterie. Era ca și cum Zelda, odată ce a cedat nervos, nu mai avea altă cale de evadare decît să se afunde treptat în nebunie… A-i consemna căderea nervoasă înseamnă a-i atesta neajutorarea și groaza, precum și a cerceta încă o dată legăturile care îi uneau inextricabil pe soții Fitzgerald (*op. cit.*, p. 161).

În ciuda acestei insinuări destul de vagi, biografia lui Milford rămîne una bine documentată, precum și cea mai demnă de încredere analiză a componentei Zelda din relația soților Fitzgerald scrisă pînă în prezent, una mult mai minuțioasă și mai precisă decît cea a lui Taylor, care conține atît erori factuale, cît și afirmații nedocumentate.

Recenta biografie a lui Taylor nu este, probabil, atît de importantă în sine, însă reprezintă – în premieră – un studiu de anvergură cu o orientare determinată de o perspectivă ce a beneficiat de nenumăratele studii critice contemporane apărute în ultimii treizeci de ani. Căsnicia soților Fitzgerald a fost una haotică, dar a spune că Scott a făcut-o pe soția lui să-și piardă mințile e la fel de justificat ca a spune că Zelda l-a făcut pe soțul ei să se apuce de băut. Deși Zelda și Scott s-au căsătorit de tineri, predispozițiile lor moștenite pentru boli mintale la unul și alcoolism la celălalt existau deja. Respectivele trăsături erau vizibile în comportamentul impulsiv ce a caracterizat felul în care și-au făcut curte și, practic, le-au stimulat încă de la început atracția unuia față de celălalt. Deși poveștile cu alunecarea în nebunie și cu beții de pomină pot constitui niște lecturi incitante, ele nu ne ajută prea mult la înțelegerea și aprecierea mai profundă a acestor două ființe umane talentate și tulburate, care ne-au cucerit și ne-au ținut trează atenția noastră de cititori în toți acești ani.

Și mai deranjantă este afirmația lui Taylor cum că argumentația ei este susținută de scrisorile Zeldei, prin care dă de înțeles că biografia scrisă de ea prezintă punctul de vedere al Zeldei asupra căsniciei:

> Realitatea situației conjugale a soților Fitzgerald nu se vede nicăieri mai limpede ca în scrisorile superb elaborate ale Zeldei către Scott. Ele se numără cu miile, iar Fitzgerald le-a păstrat pe toate. O mare parte din cartea mea își are sursa în ele, fiindcă acestea oferă cea mai bună cale de a înțelege caracterul Zeldei (*op. cit.*, p. xiv).

Aserțiunea de mai sus este deranjantă pentru că este inexactă. Numărul total al scrisorilor Zeldei către Scott care s-au păstrat la Princeton se apropie de cinci sute, nu de cîteva mii, și, deși sîntem de acord că ele sînt superbe, nu sînt și „elaborate“. Zelda scria spontan, impresionist și rapid. *Dragă Scott, scumpă Zelda*, care include, practic, toate scrisorile Zeldei publicate pînă acum, împreună cu o selecție consistentă din cele nepublicate, le oferă cititorilor ocazia să descopere ei înșiși cum vedea Zelda căsnicia ei cu Scott în fiecare fază a relației lor.

Cîteodată, soții Fitzgerald se acuzau unul pe celălalt pentru ceea ce mergea prost în viețile lor, inclusiv pentru problemele din căsnicie. Pe parcursul perioadei 1932-1934 s-au certat adesea crunt pe tema dreptului de a transpune în literatură subiecte bazate pe viețile lor. În scrisorile lor sînt, desigur, ilustrate acele perioade

de furie, dar în cea mai mare parte a lor ele exprimă îngrijorarea față de greutățile îndurate de celălalt și aprecierea reușitelor celuilalt în pofida formidabilelor obstacole întîmpinate. Deși conflictul reprezintă un aspect important al relației dintre ei și nu trebuie nicidecum minimalizat, atunci cînd le privim relația în ansamblul ei, putem observa că trăsătura specifică ce iese în evidență în căsnicia lor nu este concurența, ci iubirea și susținerea reciprocă, chiar dacă acea susținere a fost îngreunată de afecțiunile serioase cu care au trebuit să se lupte soții Fitzgerald și care, din nefericire, chiar le-au stăpînit viețile.

Deși dureroasa confruntare a Zeldei cu boala mintală a fost privită cu înțelegere, nu același lucru s-a întîmplat cu alcoolismul lui Fitzgerald (și degradarea sănătății sale fizice provocată de el), care a fost văzut adesea drept un comportament rușinos din partea lui, nu drept o boală nimicitoare, așa cum înțelegem astăzi că este acesta. Bineînțeles că nici Scott însuși nu era conștient de boala sa, ci doar de umilința provocată de ea. Pe lîngă lipsa de sensibilitate față de alcoolismul lui Scott, concepția că ar fi înăbușit cu cruzime creativitatea Zeldei trece cu vederea postura dificilă în care se afla el însuși, eforturile făcute pentru a-și plăti cheltuielile (inclusiv cele cu medicii și spitalizările Zeldei) practicînd singura profesie pe care o știa – scrisul. În ciuda declinului reputației și stării sale de sănătate, el a continuat cumva să scrie, la fel cum Zelda, în ciuda dezintegrării mutilante a personalității ei, a continuat să scrie, să picteze și să viseze că o să-și găsească o slujbă și o să reușească să se întrețină singură. Paradoxal, valoarea esențială pe care acest cuplu popularizat într-o manieră senzaționalistă o avea în comun era etica muncii. Așa cum o dovedesc scrisorile lor, acesta era principiul călăuzitor pe care, în esență, îl puneau amîndoi deasupra tuturor celorlalte. Poate că impresia cea mai persistentă asupra soților Fitzgerald ce se evidențiază din scrisorile lor este curajul, frumusețea și viziunea născute din profunda, însă atît de frămîntata lor iubire.

1. În luna ianuarie a anului 1934, cînd picturile Zeldei au fost expuse în New York, ea a utilizat drept titlu al expoziției ei aforismul francez *Parfois la folie est la sagesse* („Cîteodată nebunia înseamnă înțelepciune“). Vezi ilustrația color.

Nota coordonatorilor ediției

În încercarea noastră de a păstra parfumul specific stilurilor epistolare al lui Scott și al Zeldei, ne-am străduit să le transcriem scrisorile cît mai fidel, bazîndu-ne și pe abilitatea cititorului de a le înțelege. Prin urmare, nu am corectat greșelile de ortografie – din care găsim multe la amîndoi[1] – și am introdus forma corectă (a cuvintelor sau a literelor din interiorul cuvintelor) în paranteze drepte numai în cazurile în care am considerat că e necesar pentru a clarifica înțelesul lor. În egală măsură, punctuația folosită de ei este adesea dezordonată și inconsecventă, iar noi am introdus semne de punctuație în paranteze drepte doar pentru clarificarea sensului. Toate elipsele din textul scrisorilor există și în original, cu excepția cazurilor în care se specifică altceva. De asemenea, Zelda folosește în corpul scrisorilor sale linii de pauză de lungimi variabile. În corespondența ei de la începuturi ele sînt mult mai prezente, însă în scrisorile concepute pe parcursul anilor 1930 numărul lor scade. Opțiunea noastră a fost să păstrăm multe dintre ele (în forma lor standardizată, avînd următoarea lungime: „–“), însă pe unele dintre ele le-am transformat în punct atunci cînd intervin la finalul propozițiilor.

Lecțiunile incerte, precum și cuvintele omise, tăiate sau ilizibile, sînt marcate și ele în text cu paranteze drepte. Toate cuvintele subliniate de soții Fitzgerald – fie cu o linie, fie cu mai multe – sînt transpuse cu caractere cursive. În capul fiecărei scrisori am menționat data și adresa expeditorului. Acestea sînt scrise aproape întotdeauna în paranteze drepte și se bazează pe dovezi indirecte, deoarece în multe cazuri aceste informații nu sînt furnizate de textul original. În capetele scrisorilor am folosit următoarele abrevieri pentru a arăta forma originală a fiecărei scrisori în parte: scrisoare autografă nesemnată – SA; scrisoare autografă nesemnată găsită doar sub formă de ciornă – SA (ciornă); scrisoare autografă găsită doar fragmentar – SA (fragment); scrisoare autografă semnată – SAS; bilet autograf nesemnat – BA; scrisoare dactilografiată nesemnată – SD; scrisoare dactilografiată găsită doar în copie la indigo – SD (copie); scrisoare dactilografiată semnată – SDS; telegramă – TLG. Numărul paginilor menționate în capul fiecărei scrisori se referă la numărul paginilor propriu-zise pe care se întinde scrisoarea. Exemplarele

originale ale tuturor scrisorilor din corespondența inclusă în această ediție se găsesc, cu foarte puține excepții, la Biblioteca Universitară Princeton, fie în fondul F. Scott Fitzgerald, fie în fondul Zelda Fitzgerald. Exemplarele descoperite în albumele soților Fitzgerald, care se află tot la Princeton, sînt descrise ca atare. În cazul acelor foarte puține exemplare originale care nu se găsesc la Princeton, sursa lor exactă este menționată în note de subsol.

Atunci cînd am elaborat notele de subsol, am încercat să găsim un echilibru, astfel încît să furnizăm informațiile necesare fără a-l suprasolicita pe cititor cu un aparat științific prea masiv. Nu am precizat identitatea persoanelor despre care am presupus că le sînt familiare majorității cititorilor și nici n-am încercat să o facem atunci cînd identitatea lor de ansamblu este evidentă din context – de exemplu, în cazul numeroșilor prieteni din Montgomery pe care Zelda îi menționează în scrisorile ei de început. În general, identitatea persoanelor, locurilor și evenimentelor pentru care am creat note de subsol este menționată o singură dată. Dacă identitatea anumitor persoane, locuri și evenimente este explicată în introducerile și fragmentele narative ce ne aparțin, ea nu mai apare menționată încă o dată în notele de subsol. Naționalitățile persoanelor ce apar în notele de subsol sînt menționate doar dacă persoanele respective nu sînt de naționalitate americană.

Pentru ca textul nostru să fie cît mai concis, sursele citatelor utilizate sînt indicate între paranteze într-o formă prescurtată. Sursele bibliografice ale citatelor, în forma lor completă (și cea prescurtată), sînt următoarele:

Bruccoli, Matthew J., *Some Sort of Epic Grandeur: The Life of F. Scott Fitzgerald* (*Un fel de măreție eroică. Viața lui F. Scott Fitzgerald*), Harcourt Brace Jovanovich, New York, 1981 – *Some Sort of Epic Grandeur*;

Bruccoli, Matthew J. (coord.), *F. Scott Fitzgerald: A Life in Letters* (*F. Scott Fitzgerald – o viață în scrisori*), Scribners, New York, 1994 – *Life in Letters*;

Bruccoli, Matthew J. (coord.), cu sprijinul lui Jennifer McCabe Atkinson, *As Ever, Scott Fitz –: Letters Between F. Scott Fitzgerald and His Literary Agent Harold Ober 1919-1940* (*Ca întotdeauna, Scott Fitz. Corespondența dintre F. Scott Fitzgerald și agentul său literar Harold Ober – 1919-1940*), J.B. Lippincott, Philadelphia, 1972 – *As Ever, Scott Fitz*;

Bruccoli, Matthew J.; Duggan, Margaret M. (coord.), cu sprijinul lui Susan Walker, *Correspondence of F. Scott Fitzgerald* (*Corespondența lui F. Scott Fitzgerald*), Random House, New York, 1980 – *Correspondence*;

Bruccoli, Matthew J.; Fitzgerald Smith, Scottie; Kerr, Joan P. (coord.), *The Romantic Egoists: A Pictorial Autobiography from the Scrapbooks and Albums of Scott and Zelda Fitzgerald* (*Egoiștii romantici. O autobiografie ilustrată după caietele și albumele lui Scott și ale Zeldei Fitzgerald*), Scribners, New York, 1974 – *Romantic Egoists*;

Fitzgerald, F. Scott, *Afternoon of an Author: A Selection of Uncollected Stories and Essays* (*După-amiaza unui autor. O selecție din povestirile și eseurile neantologate*), Scribners, New York, 1958 – *Afternoon of an Author*;
Fitzgerald, F. Scott, *F. Scott Fitzgerald's Ledger: A Facsimile* (*Registrul lui F. Scott Fitzgerald. Un facsimil*), NCR/Microcard, Washington, DC, 1973 – *Ledger*;
Fitzgerald, F. Scott, *The Great Gatsby* (*Marele Gatsby*), Scribners, New York, 1995, prima ediție în 1925;
Fitzgerald, F. Scott, *The Notebooks of F. Scott Fitzgerald* (*Carnetele lui F. Scott Fitzgerald*), ediție coordonată de Matthew J. Bruccoli, Harcourt Brace Jovanovich / Bruccoli Clark, New York, 1978 – *Notebooks*;
Fitzgerald, F. Scott, *The Stories of F. Scott Fitzgerald* (*Povestirile lui F. Scott Fitzgerald*), Scribners, New York, 1951 – *Stories*;
Fitzgerald, Zelda, *The Collected Writings* (*Opere*), ediție coordonată de Matthew J. Bruccoli, Scribners, New York, 1991 – *Collected Writings*;
Hartnett, Koula Svokos, *Zelda Fitzgerald and the Failure of the American Dream for Women* (*Zelda Fitzgerald și eșecul visului american pentru femei*), Peter Lang, New York, 1991;
Hemingway, Ernest, *A Moveable Feast* (*Sărbătoarea continuă*), Scribners, New York, 1964;
Kuehl, John și Bryer, Jackson R. (coord.), *Dear Scott / Dear Max: The Fitzgerald-Perkins Correspondence* (*Dragă Scott / Dragă Max. Corespondența Fitzgerald-Perkins*), Scribners, New York, 1971 – *Dear Scott / Dear Max*;
Lanahan, Eleanor, *Zelda: An Illustrated Life* (*Zelda. O viață în imagini*), Abrams, New York, 1996;
Milford, Nancy, *Zelda: A Biography* (*Zelda. O biografie*), Harper & Row, New York, 1970 – *Zelda*;
Mizener, Arthur, *The Far Side of Paradise: A Biography of F. Scott Fitzgerald* (*Dincolo de Paradis. O biografie a lui F. Scott Fitzgerald*), ediție revizuită, Houghton Mifflin, Boston, 1965;
Taylor, Kendall, *Sometimes Madness Is Wisdom – Zelda and Scott Fitzgerald: A Marriage* (*Cîteodată nebunia înseamnă înțelepciune – Zelda și Scott Fitzgerald. O căsnicie*), Ballantine, New York, 2001;
Turnbull, Andrew (coord.), *The Letters of F. Scott Fitzgerald* (*Scrisorile lui F. Scott Fitzgerald)*, Scribners, New York, 1963 – *Letters*;
Wilson, Edmund (coord.), *The Crack-Up* (*Prăbușirea*), New Directions, New York, 1964, prima ediție în 1945 – *Crack-Up*.[2]

Situația scrisorilor schimbate între Scott și Zelda ce au fost publicate pînă în prezent este următoarea:

Volumul lui Andrew Turnbull *The Letters of F. Scott Fitzgerald* (1963) conține treizeci și cinci de scrisori ale lui Scott pentru Zelda, iar multe dintre ele nu au fost publicate în integralitatea lor; volumul lui Mathew J. Bruccoli *Correspondence of F. Scott Fitzgerald* (1980) include douăzeci și trei de scrisori ale lui Scott pentru Zelda și șaizeci și două de scrisori ale Zeldei pentru Scott; antologia de texte ale Zeldei Fitzgerald *The Collected Writings*, coordonată de Bruccoli (1991), reia aceleași scrisori ale Zeldei apărute în *Correspondence*, adăugînd una suplimentară; iar volumul lui Bruccoli *F. Scott Fitzgerald: A Life in Letters* (1994) conține douăzeci și patru de scrisori ale lui Scott pentru Zelda, ceea ce face ca numărul total al scrisorilor lui Scott pentru Zelda publicate pînă acum să fie de cincizeci și opt, iar al celor trimise de Zelda lui Scott, de șaizeci și trei.

La Biblioteca Universitară Princeton există douăzeci și două de scrisori ale lui Scott pentru Zelda nepublicate pînă acum, unsprezece telegrame ale lui Scott către Zelda nepublicate pînă acum și aproximativ 430 de scrisori ale Zeldei pentru Scott nepublicate pînă acum. Ele merită să fie incluse în povestea lor. În volumul de față apar toate scrisorile și telegramele trimise de Scott Zeldei și sînt incluse 189 de scrisori inedite trimise de Zelda.

După cum arată aceste statistici, e neîndoielnic că multe dintre scrisorile lui Scott pentru Zelda s-au pierdut. Nu e ceva surprinzător dacă ne gîndim că Zelda nu a fost niciodată foarte organizată, că în anii 1930 și 1940 a pendulat între internări în diferite spitale și că viața ei a fost punctată în mod straniu de incendii: incendiul de la casa soților Fitzgerald din Baltimore în 1933, incendiul de la spitalul Highland din 1948, în care a murit Zelda, și focul de la casa mamei ei din Montgomery, în care sora Zeldei, Marjorie, i-a ars multe dintre bunuri (inclusiv cîteva picturi) după ce a murit. Pe de altă parte, Scott își păstra cu meticulozitate toată corespondența legată într-un fel sau altul de viața personală, iar scrisorile Zeldei erau cu certitudine esențiale pentru această viață. În ciuda dispariției scrisorilor adresate de el Zeldei, știm varianta lui Scott despre povestea lor din scrisorile păstrate, cele trimise prietenilor, editorilor și lui Scottie, care au fost publicate integral. Perspectiva Zeldei asupra vieții lor este cea care a rămas mai slab reprezentată, iar unul dintre țelurile ce stau la baza acestei cărți este și acela de a-i dovedi talentul epistolar.

Structurarea și împărțirea scrisorilor s-au făcut după cum urmează:

PARTEA I: *Perioada de curtare și căsătoria – 1918-1920* (scrisorile 1-49)

Opt telegrame ale lui Scott către Zelda și șase scrisori ale Zeldei către Scott din această perioadă au fost publicate anterior. Scrisorile trimise de Scott Zeldei în acești ani s-au pierdut, dar am inclus aici alte douăsprezece telegrame ale lui, pe care Zelda le-a lipit în albumul ei personal. Am inclus, de asemenea, și douăzeci și trei de scrisori trimise de Zelda lui Scott în această perioadă și care n-au mai fost publicate pînă acum.

PARTEA A II-A: *Anii împreună – 1920-1929* (scrisorile 50-51)

De-a lungul anilor 1920 soții Fitzgerald au locuit împreună, așa că nu și-au trimis scrisori unul altuia. Totuși, în 1930 fiecare dintre ei a scris cîte o scrisoare lungă, în care rememora anii 1920, încercînd să își dea seama de ce se confruntau cu niște greutăți atît de teribile în noul deceniu. Fiindcă aceste două scrisori au un caracter retrospectiv, sînt ample și conțin trimiteri la multe dintre persoanele și evenimentele importante apărute în viețile soților Fitzgerald în deceniul precedent, le-am plasat în această secțiune.

PARTEA A III-A: *Căderea – 1930-1938* (scrisorile 52-209)

Am introdus aici două scrisori inedite, pe care Scott i le-a trimis Zeldei în primii opt ani ai deceniului al patrulea, și am selectat 106 din cele 260 de scrisori nepublicate ale Zeldei pentru Scott, care au fost incluse în această secțiune. Aceste scrisori oferă o imagine mai completă a vieții Zeldei, care a stat, cu intermitențe, în mai multe sanatorii și în casa ei natală din Montgomery, Alabama.

PARTEA A IV-A: *Ultimii ani – 1939-1940* (scrisorile 210-333)

Din anul 1939 se găsesc aici șapte scrisori ale lui Scott către Zelda și patru scrisori ale Zeldei către Scott care au fost publicate anterior. Pe lîngă ele, am inclus alte unsprezece scrisori ale lui Scott pentru Zelda și șaizeci și nouă de scrisori inedite ale Zeldei pentru Scott. Din anul 1940 sînt incluse aici treizeci și șapte de scrisori deja publicate ale lui Scott pentru Zelda, pe lîngă care am mai descoperit încă nouă. În mod uimitor, nici una dintre scrisorile din 1940 adresate de Zelda lui Scott nu a fost publicată pînă acum – cu excepția unei felicitări nesemnate de Sfîntul Valentin –, ceea ce a creat impresia că la acea vreme ea nu îi mai scria. Această impresie e cît se poate de falsă: am găsit cincizeci și șapte de scrisori și telegrame pe care Zelda i le-a scris lui Scott pe parcursul ultimului său an de viață, dintre care treizeci și trei au fost selectate aici.

În selecția scrisorilor pe care am dorit să le includem în această carte ne-am călăuzit după două principii. În primul rînd, am inclus acele scrisori care susțin narațiunea – cele care spun ce s-a întîmplat în realitate. În al doilea rînd, am încercat să selectăm scrisorile care ilustrează caracterul emoțional variat și complex al relației dintre soții Fitzgerald. Scrisorile pe care și le-au scris unul altuia transmit adesea acele subtilități emoționale aproape indescriptibile în fragmente de o frumusețe și o limpezime uluitoare, în care cei doi scriau despre prezent și reevaluau trecutul.

1. În traducerea de față am încercat – în măsura posibilităților – să adaptăm greșelile de ortografie din original la limba română, iar în multe cazuri le-am marcat la prima ocurență, conform normelor în vigoare, cu „[*sic!*]“. De asemenea, am folosit caracterele cursive (italice) pentru titluri de volume, nume de reviste etc., conform normelor în vigoare în limba română, chiar dacă în textul scrisorilor ele apar cu caractere obișnuite, cu sau fără ghilimele. În cazul creațiilor familiare cititorilor români, fie din creația lui F. Scott Fitzgerald, fie din cea a altor autori prestigioși, am folosit – cu o doză de subiectivitate în evaluare – titlurile în limba română, în vreme ce în celelalte cazuri am păstrat și titlul original (n.t.).
2. În cazul volumelor traduse în România am renunțat la trimiterea la ediția americană și am inserat în notele de subsol referința la ediția în limba română (n.t.).

Introducere

Eleanor Lanahan

Cînd rostești numele F. Scott și Zelda Fitzgerald, invoci automat anii 1920, epoca jazzului, povestea lor de iubire și revoltătorul lor succes timpuriu, cu toate pericolele iminente asociate acestuia. Numele de Scott și Zelda aduc probabil în minte imaginea unor taxiuri la apus, evocă holuri luminoase de hotel, crîșme clandestine înecate de fum, *flappers*[1], automobile mari și galbene, costume albe, bacșișuri generoase, expatriați și nostalgia pentru Generația Pierdută. Și, cu toate că e vorba de bunicii mei, nu pot să nu menționez faptul că alcoolismul lui Scott și nebunia Zeldei constituie o componentă puternică a mitului.

Pentru mine, viețile bunicilor mei sînt la fel de fascinante ca și realizările lor artistice. M-a uluit întotdeauna abilitatea lor de a-și exprima iubirea unul față de celălalt în maniere originale și tulburătoare. În ciuda vieților lor scurte și nestatornice – Scott s-a născut în 1896 și a murit în 1940, la vîrsta de patruzeci și patru de ani, cu opt ani înaintea Zeldei –, au lăsat în urmă o corespondență foarte bogată, o cale de acces la o poveste de dragoste incredibilă. În scrisorile lor ni se dezvăluie doi oameni copleșiți de o forță vitală incredibilă și de imboldul de a comunica atît cît îi țineau puterile. Scrisorile lui Scott sînt uimitor de intime, sînt o mărturie a francheții și tandreței lui, a urechii sale extraordinare și a virtuozității cu care controla limba engleză. Cele ale Zeldei sînt poetice, pline de metafore și descrieri. Cît de mult se vor fi bucurat să deschidă plicurile venite de la celălalt! Uneori.

S-au publicat pînă acum mai multe selecții din scrisorile lui Scott, precum și volume separate cu scrisorile adresate agentului său literar Harold Ober, editorului său Maxwell Perkins și mamei mele, Scottie. Pe parcursul celor mai faimoși zece ani din viața lor, Scott și Zelda n-au trebuit să-și scrie unul altuia, iar ideea de a strînge scrisorile amîndurora într-un singur volum a fost întotdeauna

problematică. Coordonatorii acestui volum, Jackson R. Bryer și Cathy W. Barks, s-au apucat de chinuitoarea și delicata sarcină de a umple golul cu scrisori, analize pătrunzătoare și informații obținute din mai multe surse.

Antologia de față apare într-un moment bun. Acum, cînd rolurile Zeldei de soție, artistă și ființă care s-a luptat cu boala mintală pot fi judecate dintr-o perspectivă mai modernă și mai plină de compasiune, talentele ei sînt tot mai larg recunoscute – deși e limpede că Scott i le-a apreciat dintotdeauna pe toate. Odată cu apariția acestui volum, s-ar putea ca el să-și redobîndească întrucîtva măreția morală în ochii criticilor săi. Documentele existente confirmă faptul că a susținut-o și a încurajat-o pe Zelda să scrie. De asemenea, i-a împărtășit abilitățile sale editoriale, standardele sale înalte și speranțele sale atunci cînd a fost mai multă nevoie de ele. Scott ni se dezvăluie aici ca un om de o loialitate și o responsabilitate remarcabile – foarte diferit de imaginea sa tipică.

Lucrurile pe care le scoate la iveală această antologie sînt înzestrările naturale al soților Fitzgerald, farmecul lor și rezervele lor imense de iubire, tandrețe și devotament. Ea reprezintă o biografie sentimentală – o consemnare a succeselor și tragediilor lor, precum și o perspectivă nemediată asupra primei jumătăți din secolul XX, prin ochii a doi oameni aflați în miezul vieții sale artistice.

Atunci cînd bunica a murit în incendiul de la spitalul Highland din Asheville, în North Carolina, eu aveam două luni. În ultima scrisoare trimisă mamei mele în 1948, Zelda spunea că tînjește să vadă bebelușul. Pentru mine, acea scrisoare a însemnat o legătură importantă cu trecutul, o conexiune aproape accidentală între generații. Faptul că bunica a știut de existența mea e o mîngîiere.

Scrisorile Zeldei sînt încărcate de metafore. Cerul de deasupra unui lac se închide „precum cochilia unei stridii cenușii“. Munții își acoperă „gîturile cu un tul rozaliu asemenea doamnelor vîrstnice și cochete“. Scrisul ei este ornamentat și plurisenzorial, ca atunci cînd îi amintește lui Scott de mirosurile lunii iulie pe malul mării. Din cînd în cînd, identitatea ei asumată se amestecă cu cea a lui Daisy Buchanan, care apare în *Marele Gatsby* în postura de ființă vlăguită și nepăsătoare din clasa celor bogați și fără griji. Însă vă rog să țineți seama că în acel roman Scott și-a îndreptat disprețul spre soții Buchanan, ale căror vaste resurse financiare le permit să-i pună pe alții să curețe mizeria făcută de ei. La rîndul lui, Scott este adesea confundat cu propria lui creație, Jay Gatsby cel grotesc de bogat. Însă romanul acesta este o poveste cu morală, în care Gatsby încearcă să se folosească de averea dobîndită pe căi necinstite pentru a reface trecutul. Deși Scott a scris adesea despre înalta societate, a rămas pînă la sfîrșitul zilelor lui cu credința fermă, de om din Midwest, în onestitate și trudă, precum și cu un cont bancar adesea dezolant de gol.

Scrisorile acestea ne dezvăluie cu cît de puțini bani reușeau ei să se mențină pe linia de plutire. Și e o minune că au izbutit să realizeze atît de multe lucruri cu un

buget atît de restrîns. Atunci cînd au avut bani, i-au cheltuit. Nevoia de bani l-a impulsionat pe Scott să scrie o mare parte din povestirile lui. Scott nu s-a îndepărtat de vocația lui autentică pînă în momentele cele mai grele ale Marii Crize, cînd a fost silit să-și caute de lucru în fabricile de scenarii de la Hollywood. Pînă în momentul morții sale scrisese patru romane, 160 de povestiri și nuvele (printre care și multe considerate de el clișeistice și scrise de mîntuială, care i-au furnizat partea cea mai consistentă a veniturilor), numeroase eseuri și recenzii, precum și o piesă de teatru, *The Vegetable* (*Leguma*), asta pe lîngă sutele de scrisori care i-au consumat o bună parte din energia creatoare, plus romanul său neterminat, *Dragostea ultimului magnat*.

În situații critice, cînd nu mai avea deloc bani, Scott împrumuta de la agentul lui, de la editorul lui, de la prietenii lui, ceea ce îl făcea să intre într-un cerc vicios: scria ca să scape de datorii, iar apoi se împrumuta ca să poată scrie. În 1923 a anunțat că lucrase vreme de cinci săptămîni cîte douăsprezece ore pe zi „ca să se ridice din sărăcia mizeră înapoi în clasa de mijloc“.

Mama mea, unicul lor copil, cunoștea bine acest cerc. Ea descria astfel relația lui Scott cu banii: „Îi venera, îi disprețuia, era fermecat de ei, era «paralizat de nepriceperea lui de a-i manevra» (cum spunea el însuși), îi risipea, se spetea ca să-i cîștige și toată viața lui a avut o relație de dragoste și ură cu ei, cu banii… Banii și alcoolul au fost cei doi mari dușmani cu care s-a războit întreaga viață“.

Deoarece în momentul morții lui Scott cărțile sale se aflau pe o listă cu scrieri interzise, conducătorii bisericii catolice St. Mary din Rockville, Maryland, nu i-au permis să fie înmormîntat în locurile de odihnă ale străbunilor săi. În schimb, a fost îngropat în cimitirul Union din Rockville, aflat undeva în apropiere. Peste opt ani, la moartea Zeldei, familia a hotărît să-i înmormînteze împreună într-o criptă dublă. Mama i-a scris bunicii ei Sayre imediat după funeraliile Zeldei:

> M-a bucurat așa de tare cînd ai hotărît că ea ar trebui să stea împreună cu tati, căci, dacă i-am vedea îngropați împreună, tragedia vieții lor ar dobîndi un fel de unitate clasică, iar gîndul că în sfîrșit spiritele lor ambițioase și generoase ar sta amîndouă împăcate laolaltă m-a umplut de emoție și m-a liniștit… Mama a fost o ființă atît de extraordinară, încît dacă lucrurile ar fi fost în continuare așa perfecte și romantice ca la început, povestea vieții ei ar fi semănat mai degrabă cu un basm decît cu una reală.

Basmul a început în 1918, cînd Scott și Zelda s-au cunoscut la o seară de dans de la clubul de agrement din Montgomery, Alabama. Locotenentul F. Scott Fitzgerald se număra printre puținii militari care erau încartiruiți la Camp Sheridan, aflat undeva în apropiere, și care așteptau ordinele de plecare la luptă peste Ocean. Zelda, care era înzestrată cu frumusețe, grație, voioșie și cu o pricepere remarcabilă de a flirta, era una dintre cele mai populare frumuseți din regiune.

Primele ei scrisori către Scott sînt în mod vădit ale unei fetișcane. Pare îmbătată, uluită de iubire. Tinerele din Sud, abia scăpate de însoțitoarele impuse de modelul victorian, încă mai etalau o feminitate nealterată, o „neajutorare rozalie“, cum o numește Zelda. Ea mai pomenește cu voioșie de dorința ei de a-și contopi ființele, pentru ca Scott să-i definească întreaga existență. Atunci cînd lua numele bărbatului, o femeie adopta cu totul identitatea acestuia, inclusiv cariera și statutul lui social – o dependență deplorabilă, care în ziua de azi ar stîrni suspiciuni ambelor sexe. Pentru cititorul modern, declarațiile Zeldei despre singurătatea ei, despre „nimicnicia [ei] fără el“ ar putea suna alarmant, însă ele sînt reflexii ale acelor vremuri. Al Nouăsprezecelea Amendament, cel care le garanta femeilor dreptul de vot, avea să fie ratificat abia în august 1920.

În Montgomery, raportul dintre soldați și tinere fete înclina zdravăn în favoarea femeilor, iar concurența între pretendenți era una crîncenă. Teama lui Scott că ar putea-o pierde pe femeia care îi cucerise inima se reflectă și în scrisorile ei. Fiindcă partea lui de corespondență este prea puțin reprezentată, îmi permit libertatea de a include aici poezia cu care începe *Marele Gatsby*, unul dintre puținele poeme despre care știm că le-a scris, fiindcă l-a atribuit unui poet fictiv, Thomas Parke D’Invilliers:

Poartă joben de aur, dacă o va impresiona;
Iar dacă știi cum să te înalți, înalță-te spre ea,
Pînă va striga:
„Iubite cu joben de aur, ce te înalți așa,
Să fii al meu aș vrea!“[2]

Pentru a-i cuceri mîna, Scott a purtat cu siguranță veșmînt aurit și s-a înălțat.

Soții Fitzgerald au sosit la New York exact cînd s-au pornit nebunii ani 1920. Atunci, în epoca marelui boom economic, tot orașul părea să o țină într-o imensă petrecere. Nici nu se așezaseră bine serpentinele de hîrtie de pe traseul paradei de pe Fifth Avenue, organizată pentru a întîmpina soldații întorși acasă din Primul Război Mondial, cînd cel dintîi roman al lui Scott, *Dincoace de Paradis*, i-a uluit pe editorii săi, iar primul tiraj s-a vîndut aproape integral. În 3 aprilie 1920, la o săptămînă după apariția cărții, el și Zelda s-au căsătorit.

Devenit faimos peste noapte, la cei douăzeci și trei de ani ai săi, Scott le-a spus reporterilor că ambițiile lui cele mai mari erau să scrie cel mai bun roman apărut vreodată și să rămînă veșnic îndrăgostit de soția lui. Cu o abilitate mediatică instinctivă, proaspeții căsătoriți s-au pornit să-i ofere Americii o imagine proaspătă despre sine, arătînd-o tînără, iubitoare de distracții, cheltuitoare, sîrguincioasă și inovatoare. Și nu erau atît de rafinați încît să nu se arunce în fîntîna arteziană a hotelului Plaza sau să se învîrtă pînă cînd se săturau prin ușile pivotante ale

hotelurilor. Scott descrie entuziasmul acelor zile de început petrecute în Est: „New Yorkul avea tot acel amestec de culori vii caracteristic începutului de lume“. Și își amintește (un ingredient important al acestui basm, trecut mult prea ades cu vederea) „cum scriam și rescriam toată noaptea“[3].

Mama s-a născut în 26 octombrie 1921 și a fost dată imediat în grija unei bone. „Copiii nu trebuie să fie o bătaie de cap“, a explicat Zelda. În ceea ce privește abilitățile gospodărești, atunci cînd cei de la Harper & Brothers i-au cerut Zeldei un text pentru volumul *Favorite Recipes of Famous Women* (*Rețetele preferate ale femeilor celebre*), ea a scris următoarele:

> Vezi dacă găsești niște șuncă, iar dacă găsești, întreabă bucătăreasa în ce tigaie se prăjește. Apoi întreab-o dacă nu se găsesc și niște ouă, iar dacă se găsesc, încearcă s-o convingi să-ți facă două ouă poșate. E preferabil să nu încerci să prăjești pîinea, fiindcă se arde foarte repede. La fel, în cazul șuncii, nu da focul prea tare, altfel va trebui să pleci o săptămînă de-acasă. Se servește de preferință pe farfurii de porțelan, deși sînt bune și cele de aur sau de lemn dacă sînt mai la îndemînă.

Al doilea roman al lui Scott, *Cei frumoși și blestemați*, a apărut la cîteva luni după ce s-a născut mama. Soții Fitzgerald erau în continuare extatici. Pe această primă ediție Scott i-a scris o dedicație Zeldei:

> Pentru scumpa mea soție, cea mai dragă cea mai dulce
> iubițică a mea, căci fără dragostea și sprijinul ei
> nici cartea aceasta și nici vreo alta
> nu ar fi putut exista vreodată.
> Din partea mea, cel care o iubește tot mai mult
> în fiecare zi, cu inima plină de
> adorație pentru făptura ei minunată.
>
> Scott
>
> St. Paul, Minn.
> 6 februarie 1922

În interiorul coperții a fost pusă o buclă din părul Zeldei, legată cu o fundă albastră, și a rămas presată acolo pînă în ziua de azi. În primii ani ai căsniciei lor, Zelda părea mulțumită să-și pună înzestrările în paranteză și să devină o nevastă nesăbuită și decorativă, deși într-o recenzie de-a ei la *Cei frumoși și blestemați*, publicată în *New York Tribune*, se strecoară o undă veselă de spirit concurențial:

Încep prin a spune că toată lumea ar trebui să cumpere această carte din următoarele considerații estetice: mai întîi pentru că știu un magazin de pe 42nd Street unde se găsește cea mai drăguță rochie cusută cu fir de aur la prețul de doar 300 de dolari și, de asemenea, dacă o să fie cumpărată de îndeajuns de mulți oameni, unde se găsește un inel de platină cu ornament circular complet și, iarăși, dacă o să fie cumpărată de o grămadă de oameni, soțului meu i-ar prinde bine un palton nou pentru iarnă, deși cel pe care îl are a făcut față onorabil în ultimii trei ani…

Am senzația că am recunoscut pe una dintre paginile ei o bucată dintr-un jurnal mai vechi de-al meu, care a dispărut în chip misterios la puțin timp după ce ne-am căsătorit, precum și niște fragmente de scrisori care, deși prelucrate consistent, mi-au sunat vag cunoscut. De fapt, domnul Fitzgerald – cred că așa i se ortografiază numele – pare să creadă că plagiatul începe în propria casă.

Faptul că Scott folosea scrisorile Zeldei este invocat uneori ca o dovadă a aproprierii fără scrupule a talentului acesteia. Doar că la acea vreme opinia generală era că sarcina soțului este aceea de a asigura veniturile familiei, iar sarcina soției, de a se îngriji de confortul casnic. Poate că Zelda voia să își atribuie un pic de credit auctorial, dar în momentul acesta între ei doi nu exista o rivalitate serioasă. La un an și jumătate după apariția acestei cronici, Zelda a fost intervievată de un reporter. Din pur amuzament, cîteva dintre întrebări au fost puse de Scott:

„Doamnă Fitzgerald, ce v-ați dori să devină fiica dumneavoastră atunci cînd o să crească mare?“ a întrebat Scott Fitzgerald pe cel mai bun ton reportericesc al său. „Bineînțeles, nu se pune problema că ați obliga-o, și totuși…“
„Nu măreață și gravă, melancolică și neprietenoasă, ci bogată, fericită și artistică. Nu vreau neapărat să spun că banii aduc fericirea. Dar faptul că deține lucruri, pur și simplu lucruri, obiecte, face ca o femeie să fie fericită. Parfumul potrivit, pantofii eleganți. Ele aduc imensă mîngîiere sufletului femeii.“

Mai tîrziu, în Franța, în perioada cînd bunicii mei trăiau într-un mediu exclusiv artistic, ambițiile Zeldei s-au aprins. De-a lungul a trei ani chinuitori, ea și-a dedicat întreaga energie creatoare baletului. Era ceva neobișnuit ca o femeie măritată să se străduiască să își creeze propria identitate artistică și se crede că efortul impus de o artă atît de solicitantă fizic, de care s-a apucat tîrziu, la douăzeci și șapte de ani, a contribuit la slăbirea condiției mintale a Zeldei.

În 1930, cînd a suferit prima ei cădere nervoasă, la zece ani după căsătorie, basmul a luat sfîrșit. Primele ei scrisori expediate de la clinica elvețiană Prangins,

precum și primele scrisori ale lui Scott din Paris sînt reinterpretări resentimentare și pline de acuze ale întregii lor relații. Caracterul afecțiunii Zeldei a fost foarte puțin înțeles. Tratamentul schizofreniei, identificată ca boală abia cu nouăsprezece ani mai devreme, era încă la început. Nu existau medicamente utile, doar metode terapeutice sinistre și în mare măsură ineficiente.

La acea vreme, alcoolismul bunicului meu era și el în plin avînt. Nu e nici un secret că F. Scott Fitzgerald a fost unul dintre cei mai vestiți alcoolici care au existat vreodată. Numai că el era un alcoolic „înalt funcțional“, ceea ce a însemnat că îi era mult mai greu să-și recunoască sau să-și trateze afecțiunea. În 1931 nu se făcuseră prea multe progrese în înțelegerea efectelor negative ale alcoolului. Alcoolismul nu era considerat o boală, ci mai degrabă o rușinoasă slăbiciune de caracter. Programul Alcoolicii Anonimi, așa cum îl știu azi milioane de oameni, a fost creat abia în 1935 și a ajuns să fie larg răspîndit abia la cîțiva ani după moartea lui Scott.

Deși nimeni nu cunoștea cauza sau tratamentul nici uneia dintre afecțiunile lor, s-au rostit multe reproșuri. Doamna Sayre îl acuza pe Scott că bea prea mult și că nu-i asigură stabilitate fiicei ei. Scott o acuza pe mama Zeldei că își răsfață fiica. O acuza și pe Zelda că era prea absorbită de balet, în timp ce ea îl acuza pe el pentru scandalurile lui alcoolice. Confuzia lor e tulburătoare, mai ales atunci cînd Zelda își cere iertare pentru o misterioasă parte de vină din toată povestea asta.

Mitul că Scott ar fi făcut-o pe Zelda să înnebunească încă rezistă. Mama mea, care avea opt ani cînd ea a fost internată pentru prima oară și care în următorii șaptesprezece ani a vizitat-o în diverse clinici, i-a scris unui biograf: „Cred că, în opinia mea (în lipsa unor dovezi concrete care să mă contrazică), dacă cineva nu e nebun, atunci reușește să se salveze din situații nebunești, prin urmare n-am putut fi niciodată convinsă de ideea că alcoolismul tatălui meu a fost cel care a făcut-o să ajungă la sanatoriu. Și nu cred nici că ea l-ar fi făcut să devină alcoolic. Pur și simplu, nu știu răspunsul corect și, evident, enigma aceasta este cea care menține legenda vie…“

În 1932, Zelda, care tînjea să-și croiască propriul drum în viață, a scris un roman, *Acordă-mi acest vals*[4]. Înainte să i-l arate lui Scott, s-a repezit să-l ducă la agentul lui literar. E lesne de înțeles că Scott s-a mîniat. Zeldei îi trebuiseră doar cîteva luni de muncă îndîrjită ca să scrie cartea. El lucra de cîțiva ani la *Blîndețea nopții*, rupsese ciornă peste ciornă și îi citise Zeldei mai multe fragmente din roman. Zelda prevăzuse că lui Scott nu i-ar plăcea ca ea să recurgă exact la același material folosit de el în *Blîndețea nopții* – anii petrecuți de ei în Franța și propria ei cădere nervoasă.

Proiectul Zeldei a declanșat cea mai îndîrjită confruntare teritorială dintre ei doi. Miza o constituia dreptul fiecăruia dintre ei de a folosi materialul autobiografic comun. Scott era furios pe Zelda fiindcă își numise un personaj Amory Blaine, la fel

ca protagonistul din *Dincoace de Paradis*. Din poziția sa de întreținător al familiei, era convins că aceste împrumuturi făcute de ea cu toptanul vor duce la ridiculizarea lui de către cititori și la o ruină financiară. În cele din urmă, Zelda a eliminat din manuscrisul ei bucățile care se suprapuneau cu *Blîndețea nopții* (sau, după părerea lui Scott, le imitau fățiș).

Un lucru admirabil caracteristic bunicilor mei a fost capacitatea lor nemărginită de a ierta. La final, Scott a ajutat-o pe Zelda la revizuirea romanului ei. Tot el s-a îngrijit de publicarea diverselor articole scrise de ea și a ajutat-o să își pună în scenă piesa de teatru. Atunci cînd Zelda s-a apucat serios de pictură, i-a organizat o expoziție cu operele ei într-o galerie din New York.

Nu pretind că i-aș înțelege pe bunicii mei mai bine decît se înțelegeau ei înșiși. Nici nu cred în diagnostice de dată recentă, bazate doar pe scrisori și opere artistice. Cu toate acestea, m-am confruntat cu mult prea multe diagnosticări amatoricești ale bunicii mele: tulburare bipolară, schizofrenie sau depresie obișnuită. La o masă rotundă la care am participat recent, un psihoterapeut a luat microfonul și a început să ofere coduri de diagnostic precise pentru tulburările bunicilor mei, diagnosticîndu-i, din cîte se pare, pe amîndoi cu lejeritate pe baza scrisorilor și biografiilor lor. Indivizi complet necunoscuți se ofereau să explice foarte senini că tot talentul venea de la Zelda și că Scott i-a furat pur și simplu ideile – o nedreptate care, evident, a făcut-o să-și piardă mințile!

Zelda a avut numeroase perioade de luciditate și nu a fost niciodată declarată oficial bolnavă mintal. Afecțiunea ei a avut multe faze. Cînd se simțea bine, scria o proză lirică, greu de uitat, tandră și nostalgică. Iar cînd era bolnavă, le trimitea prietenilor avertismente teribil de încîlcite despre a Doua Venire a lui Iisus. Scott era supus unei presiuni enorme. A încercat să-i fie fiicei sale și tată, și mamă, să-i ofere soției lui cel mai bun tratament posibil și să-și mențină familia pe linia de plutire în plan financiar. Dar, după cum o recunoaște public în *Prăbușirea*, a ajuns să se confrunte el însuși cu destrămarea emoțională. Izvorul inspirației pentru ideile povestirilor sale secase. Pînă să ajungă să fie angajat de MGM ca scenarist, l-a pîndit disperarea.

O trăsătură a lui Scott, care se vede cu ochiul liber în aceste scrisori, era tendința lui de a deține permanent controlul și, din cînd în cînd, de a fi de-a dreptul tiranic. Mama avea senzația că ar fi fost un bun director de școală. În vara dinainte de plecarea ei la facultate la Vassar, el a avertizat-o:

> Ai ajuns la vîrsta la care devii interesant pentru un adult doar în măsura în care pare că ai un viitor. Mintea unui copil mic e fascinantă pentru că se uită la lucrurile vechi cu ochi proaspeți – dar de pe la doisprezece ani povestea se schimbă. Adolescenții nu oferă nimic, nu știu să facă sau să spună nici un lucru pe care adulții nu l-ar putea face sau spune mai bine…

Ca să rezum: după momentul acela din tabără, cînd ai reușit să devii o bună scufundătoare, tot ce ai făcut ca să mă mulțumești sau ca să mă simt mîndru este, practic, neînsemnat (iar acum ai o condiție fizică mai slabă ca niciodată). Cariera ta de „fată de lume nebunatică“, după modelul de epocă din 1925, nu mă interesează. Nu am chef de așa ceva – m-ar plictisi, așa cum m-ar plictisi să iau cina cu Frații Ritz[5]. Atunci cînd nu am impresia că „bați undeva“, am tendința să mă simt deprimat în compania ta, din pricina risipei prostești de timp și a banalității în cauză. Pe de altă parte, atunci cînd, ocazional, văd la tine semne de viață și de dorință de a întreprinde ceva, nu mi-aș dori compania nimănui altcuiva de pe lumea asta.

Scott îi scria săptămînal mamei la facultate. În loc să-i trimită în fiecare lună alocația ei de 50 de dolari, insista să-i expedieze săptămînal cîte un cec de 13,85 dolari, probabil și ca vehicul pentru misivele lui. Îi spunea la ce cursuri să se înscrie, cu cine să iasă la întîlniri, ce îndatoriri are față de Zelda, ce să citească și cum să se coafeze. Îi critica rezultatele școlare, comportamentul, colegele de cameră pe care și le alegea. E limpede că o iubea foarte mult pe Scottie și dorința lui de a ține predici, pe care singur și-o recunoștea, avea acum un debușeu.

De acolo, din California, Scott îi scria și Zeldei cu loialitate, cu căldură și uneori cu indiferență. În ultimii trei ani de viață, cît a lucrat ca scenarist la Hollywood și mai apoi la al cincilea roman, a început o relație amoroasă cu ziarista mondenă Sheilah Graham. Sheilah a dat o stabilitate sănătoasă și casnică ultimilor ani din viața lui Scott, însă el nu a renunțat niciodată cu totul la iubirea lui pentru Zelda. „Ești cea mai delicată, cea mai încîntătoare, cea mai frumoasă ființă pe care am cunoscut-o vreodată“, îi scria Scott în 1939, după ultima călătorie pe care au făcut-o împreună, „însă chiar și asta e prea puțin spus“.

Cred și eu, așa cum credea și mama, că Scott și Zelda au rămas îndrăgostiți unul de altul pînă în ziua cînd au murit. Poate că iubirea lor devenise imposibilă și irealizabilă – parțial nostalgie, parțial speranță. Poate era doar dorul după reuniunea tuturor calităților extraordinare ale celuilalt, pe care odinioară și le etalaseră din plin, și după vremurile fericite pe care le-au trăit împreună, însă a fost o legătură care i-a unit pentru veșnicie. Această antologie le oferă în sfîrșit șansa lui Scott și Zeldei, aceste două magnifice păsări cîntătoare, să-și desfășoare propriul lor duet.

1. *Flapper* – termen încetățenit în Statele Unite în anii 1920 pentru tinerele moderne și rebele, care respingeau convențiile vestimentare și de comportament ale epocii, ducînd o viață de petreceri și distracție (n.t.).
2. F. Scott Fitzgerald, *Marele Gatsby*, trad. din limba engleză și note de George Volceanov, Editura Polirom, Iași, 2017, p. 5 (n.t.).

3. F. Scott Fitzgerald, *Prăbușirea*, trad. din limba engleză și note de Radu Pavel Gheo, Editura Polirom, Iași, 2019, p. 28 și 30 (n.t.).
4. *Save Me the Waltz*, apărut în octombrie 1932 la Charles Scribner's Sons (n.t.).
5. Ritz Brothers, trio de comedieni americani din anii 1930-1950 care își țineau spectacolele în diverse săli, în cluburi și baruri. În anii 1930-1940 au fost abordați și de cîteva case de filme și au jucat în scurtmetraje și lungmetraje, însă cu un succes limitat (n.t.).

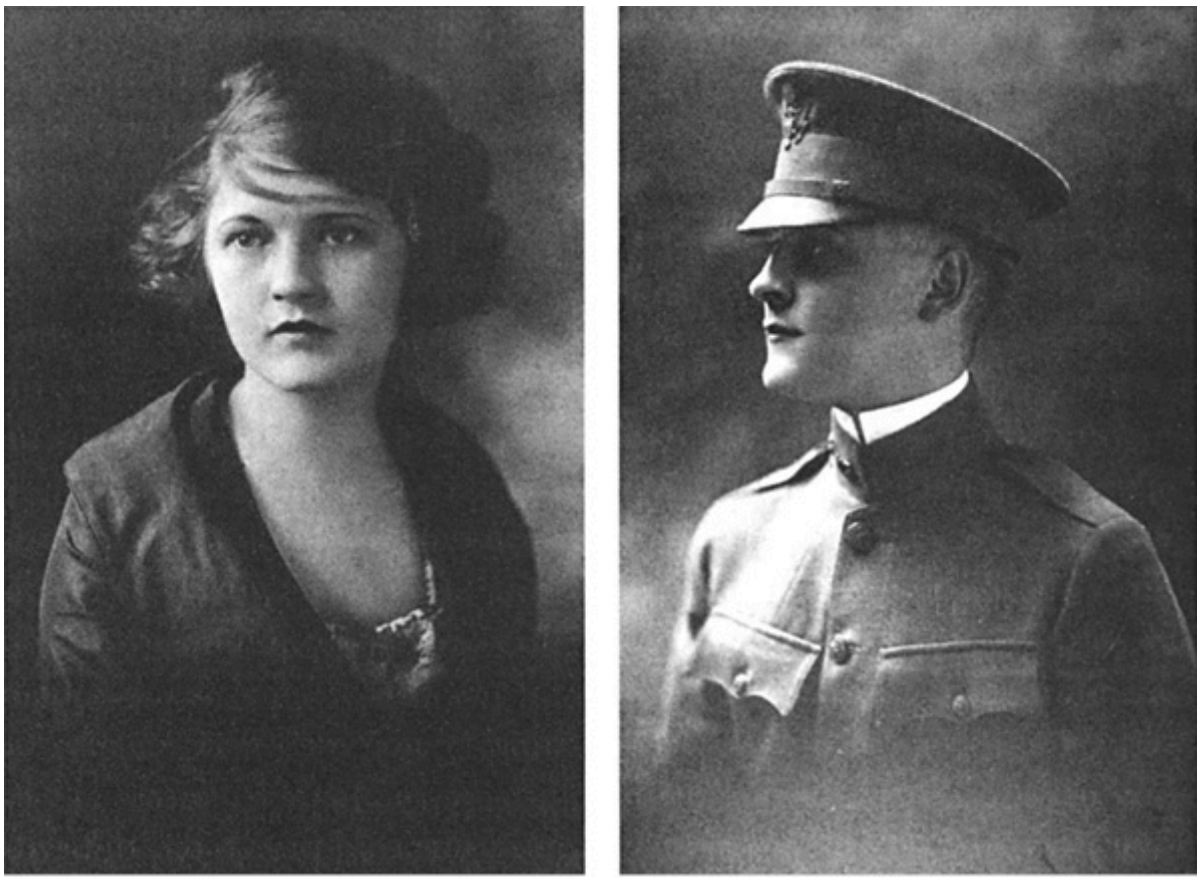

Locotenentul F. Scott Fitzgerald și Zelda Sayre, așa cum arătau în iulie 1918, cînd s-au cunoscut la o seară de dans de la clubul de agrement din Montgomery, Alabama (fotografia Zeldei Sayre este reprodusă prin amabilitatea Bibliotecii Universitare Princeton).

PARTEA I

Perioada de curtare și căsătoria: 1918-1920

„Lucrurile bune și primii ani… îmi vor rămîne veșnic în amintire…“

(Scott către Zelda, 26 aprilie 1934)

Scott și Zelda s-au întîlnit prima oară în iulie 1918 în Montgomery, Alabama, orășelul natal al Zeldei, probabil la o seară de dans de la clubul de agrement. Zelda, care tocmai absolvise liceul și încă era fata cea mai populară din oraș, împlinise luna aceea optsprezece ani. Scott, care fusese student la Princeton și acum era locotenent de infanterie, urma să împlinească douăzeci și doi de ani în toamnă. În romanul ei autobiografic, *Acordă-mi acest vals* (1932), Zelda își amintește că, atunci cînd și-a cuibărit „fața în spațiul dintre urechea lui și gulerul militar țeapăn“ în timp ce dansau împreună, Scott, extrem de elegant în uniforma lui de la Brooks Brothers făcută la comandă, „mirosea a nou“ (*Collected Writings*, p. 39). Peste doar două luni, Scott notează în Registrul său evenimentul care îi va înrîuri întreaga viață și o bună parte din creație: „Sept.: Îndrăgostit pe 7“ (*Ledger*, p. 173). În aceeași lună, Scott își făcea evaluarea celui de-al douăzeci și unulea an de viață. De ziua sa de naștere scria: „Un an de o importanță enormă. Lucru și Zelda. Ultimul an de catolicism“ (*Ledger*, p. 172). Deciziile majore cu care se confruntă un tînăr ajuns la maturitate – problemele legate de profesie, iubire și credință – fuseseră luate.

Deși încă necopt și imatur în multe privințe, Scott a luat hotărîrea nestrămutată de a deveni „unul dintre cei mai mari scriitori care au existat vreodată“ (după cum îi declară prietenului său din facultate Edmund „Bunny“ Wilson) și de a

o avea alături pe „fata de milioane“ împreună cu care să trăiască viața de poveste pe care și-o imaginase. În timpul cît a studiat la Princeton University, ambițiile sale sociale au făcut ca studiile să treacă pe planul al doilea. Dîndu-și seama că, probabil, n-o să absolve niciodată facultatea, în octombrie 1917 Scott s-a înrolat în armată. Perioada de instrucție militară l-a făcut să ajungă în cele din urmă la Camp Sheridan, lîngă Montgomery, și la Zelda – cea mai frumoasă, mai sigură pe ea și mai rîvnită fată din oraș. Iar apoi Scott a făcut toate eforturile ca, dintre numeroșii ei pretendenți, el să devină „bărbatul de milioane“, să le-o ia înainte tuturor celorlalți studenți și militari tineri și să se căsătorească cu fata cea mai dorită dintre toate.

Zelda, care era mai tînără, nu avea niște obiective atît de clare, dar cu siguranță împărtășea cu Scott romantica senzație că destinul lor e unul special. Cu excepția predării în școli, femeile erau în continuare descurajate să urmeze vreo carieră. Cadrele sociale în care tinerelor fete precum Zelda, fiica unui judecător prestigios, li se cerea să se remarce erau cele ce țineau de curtarea romantică și de căsătorie. Cele trei surori mai mari ale Zeldei, Marjorie, Rosalind și Clothilde, erau deja măritate. Zelda intenționa să profite la maximum de zilele ei de frumusețe sudistă, savurîndu-și rolul sub lumina reflectoarelor. Montgomery va fi fost un oraș mic și provincial, dar era înconjurat de orașe unde existau facultăți și era asaltat de militari tineri din taberele de instrucție aflate în apropierea sa. Din pricina războiului, ritualurile de curtare s-au încărcat cu și mai mult romantism și simț al urgenței decît în mod normal. Mulțimile de tineri aveau nevoie de numeroase forme de divertisment – petreceri, seri de dans,

sporturi, jocuri și spectacole de vodevil în serile de vineri – care să-i țină ocupați. Veranda din față a casei familiei Sayre, înțesată cu toate soiurile de flori din Sud și cu un balansoar pentru Zelda și pretendenții ei, era faimoasă printre localnici. Zelda umpluse deja o cutie pentru mănuși cu micile insigne colorate ale onoarei masculine pe care tinerii soldați și le scoseseră de pe uniforme și i le dăruiseră ca mărturii ale afecțiunii lor. Nu peste mult timp, Scott a adăugat la acea colecție propriile însemne militare. Cînd zburau cu avioanele prin apropierea casei Zeldei, tinerii aviatori de pe aerodromul Taylor Field făceau cascadorii riscante ca s-o impresioneze. Scott contracara aceste gesturi de bravură lăudîndu-se că va deveni un scriitor vestit. Deși n-a ajuns să „facă traversarea“ ca să lupte în război, în vara și toamna acelui an, pe cînd se străduia să fie alesul inimii Zeldei, în mod cert credeau amîndoi că Scott va fi trimis peste Ocean și că, poate, va vedea moartea cu ochii. El a continuat să scrie, sperînd că, în cazul în care va muri, o să ajungă echivalentul american al lui Rupert Brooke[1], rafinatul și tînărul poet englez care, în urma morții sale, a devenit un model de erou romantic: veșnic tînăr, frumos și plin de promisiuni.

Numai că războiul s-a încheiat exact cînd Scott se pregătea să se îmbarce pe un vas spre Franța. În februarie 1919, cînd a fost demobilizat, s-a dus în New York ca să-și caute o slujbă și să devină un scriitor faimos *în viață* și nu după moarte. Spera să găsească de lucru la un ziar, dar a fost nevoit să se mulțumească cu un post prost plătit la o agenție de publicitate. Îi era teribil de dor de Zelda, îi povestea familiei lui despre ea și a rugat-o pe mama sa să-i scrie Zeldei, iar aceasta a făcut-o. Apoi, în 24 martie, Scott i-a trimis Zeldei

inelul de logodnă, care fusese al mamei lui. Zelda s-a bucurat cum nu se poate mai mult. Numai că, deși scrisorile ei sînt pline de asigurări entuziaste privind iubirea ei, viața sa în Montgomery se desfășura în mare măsură la fel ca înainte, cu o avalanșă de evenimente sociale, care includeau și ieșiri cu alți tineri – iar ea îi scria lui Scott totul despre asta. Zeldei îi plăceau în special șirurile de petreceri studențești, seratele dansante și ceremoniile de absolvire de la începutul lunii mai, precum și incitantele weekenduri de fotbal din toamnă. Pe de altă parte, viața de zi cu zi a lui Scott era complet opusă viziunii lui idealizate despre sine. Își detesta slujba, detesta că avea atît de puțini bani și detesta mai ales faptul că i se jerpeleau hainele. Mai rău, povestirile sale nu se vindeau. Ulterior, în eseul „Orașul meu pierdut“ (1936), avea să rememoreze trecutul și să scrie: „...eram mereu bîntuit de cealaltă viață a mea... obsesia pentru scrisoarea zilnică din Alabama – o să sosească și ce-o să scrie în ea? –, costumul meu uzat, sărăcia mea, iubirea mea... Eram un ratat – mediocru în munca de publicitar și incapabil să mă lansez ca scriitor“[2].

În ciuda senzației sale de ratare, Scott era de fapt foarte productiv. Deși în primăvara anului 1919 a vîndut doar o povestire – „Copii în pădure“, pentru care revista *The Smart Set* i-a plătit treizeci de dolari –, el și-a continuat ucenicia, iar în iarna și primăvara aceea a scris mai bine de nouăsprezece povestiri. Toate au fost refuzate de revistele la care le-a trimis. Doar că ulterior multe dintre ele au fost revizuite și publicate. Deși așteptările lui Scott de a deveni faimos peste noapte era nerealiste – la urma urmei, cine are parte de un succes orbitor la douăzeci și doi de ani? –, senzația sa de eșec, anxietate și pierdere a fost una accentuată și n-avea să îl mai părăsească

pentru tot restul vieții. La jumătatea lunii aprilie, cînd a vizitat-o pe Zelda în Montgomery, era deprimat și lipsit de încredere. Zelda a încercat să-l liniștească în scrisorile trimise, dar în același timp a continuat să-i relateze și toate distracțiile de care avea ea parte.

În iunie 1919, logodna lui Scott cu Zelda era periclitată serios. Cînd a primit un bilet pe care Zelda îl scrisese pentru un alt pretendent, iar apoi îl pusese în plicul greșit, într-unul adresat lui, Scott s-a înfuriat și i-a poruncit să nu-i mai scrie niciodată. Însă imediat ce a primit succinta explicație a Zeldei, s-a dus în Montgomery și a implorat-o să se mărite cu el atunci, imediat. Zelda a plîns în brațele lui, dar l-a refuzat și a rupt logodna. Scott s-a întors la New York cu senzația acută că a eșuat și ca scriitor, și ca iubit. I-a scris unui prieten următoarele: „Am făcut tot ce mi-a stat în puteri și am eșuat – pentru mine e o tragedie imensă și simt că nu mi-au mai rămas prea multe lucruri pentru care să trăiesc... În caz că ea n-o să se căsătorească într-o bună zi cu mine, n-o să mă căsătoresc niciodată.“ (*Letters*, pp. 455-456). A renunțat la slujbă, a dus-o trei săptămîni într-o beție continuă, s-a întors la casa părinților lui din St. Paul și s-a apucat să-și revizuiască „Egoistul romantic“, romanul care fusese respins în 1918 de cei de la Charles Scribner’s Sons. În această perioadă, ceva mai lungă de două luni, Scott și Zelda nu și-au mai scris. Dar în 16 septembrie 1920, atunci cînd cei de la Scribner’s i-au acceptat romanul, intitulat acum *Dincoace de Paradis*, Scott i-a trimis iarăși imediat o scrisoare Zeldei și a pus la cale o vizită în Montgomery. În scurt timp, cuplul și-a reluat logodna. Au urmat alte scrisori și vizite la Montgomery, iar în aprilie

următor, la numai un an după ce Scott îi trimisese prima dată Zeldei inelul de logodnă, cei doi erau căsătoriți.

În imaginația lui, Scott asocia accederea la Zelda cu accederea la succesul material, identificînd astfel ceea ce constituia deja temele gemene ale scrisului său – iubirea și banii – cu temele gemene ale vieții sale. Mai tîrziu, în „Lipituri“ (1936), a rememorat vara aceea cînd a rupt logodna, scriind că „a fost una dintre acele povești de dragoste sortite eșecului din lipsă de bani“ și că, deși atunci cînd a devenit „bărbatul cu buzunarul zornăind“, pînă la urmă s-a „căsătorit cu fata“[3], n-avea să mai aibă vreodată încredere nici în bani, nici în iubire – exact acele componente ale vieții care îl atrăgeau cel mai tare. Pe de altă parte, imaginația Zeldei era concentrată exclusiv pe farmecul iubirii. Scrisorile ei din acea perioadă furnizează dovezi care demolează două mituri persistente, însă eronate, despre căsătoria ei cu Scott: mai întîi că Zelda nu s-ar fi căsătorit cu el decît atunci cînd avea să aibă bani și apoi că unul dintre motivele pentru care a fost interesată de Scott era acela că voia să scape din orășelul ei și să ajungă pe scena socială mai vastă din New York City. Este adevărat că părinții Zeldei au avut rețineri evidente față de căsătoria fiicei lor cu un tînăr fără nici un fel de perspective sigure de viitor, însă Zelda îl asigură pe Scott în mod repetat în scrisorile ei că lucrul pe care îl dorește cel mai mult de la viață îl reprezintă *iubirea*, nu banii. Cu toate că ei doi și-au reluat logodna după ce romanul lui Scott a fost acceptat la Scribner’s, cartea încă nu apăruse și nu exista nici un fel de certitudine că urma să fie un succes financiar. Odată ce s-a stabilit logodna, Zelda aștepta cu nerăbdare să-l urmeze pe Scott în New York, însă entuziasmul ei era – iarăși – legat de șederea împreună cu

Scott, nu de posibilitățile mai variate oferite de așa-numitul oraș strălucitor. Zelda era atașată de Montgomery, în special de florile sale frumoase, și își dădea seama că o să-i fie dor de stilul de viață cu care era obișnuită de cînd se știa.

Aceste scrisori, pe lîngă faptul că pun la îndoială miturile existente, oferă și un portret plin de viață al Zeldei la optsprezece ani: o tînără îndrăzneață și cochetă, a cărei viață era plină de prieteni, farse și petreceri. Scrisorile ei arată că, deși credea că stîrnirea geloziei constituia un ritual important în timpul curtării, nu avea senzația că îi este necredincioasă lui Scott dacă merge la întîlniri cu alți bărbați. Se vede în ele și că Zelda îl informa fără șovăire despre toate astea. Pe lîngă faptul că îi povestea lui Scott despre tot acest șuvoi interminabil de evenimente sociale, ea își exprima și ideile despre viață și iubire – faptul că femeile erau menite să fie „un element perturbator în mijlocul“ bărbaților și că, deși îi făcea plăcere să pară toată „rozalie și neajutorată“, bărbații care o considerau „pur decorativă“ erau „niște proști incapabili să priceapă cum stau lucrurile“ (scrisorile 16 și 28). Scott, care avea o ureche extraordinară cînd era vorba de cuvinte, a preluat pasaje întregi din aceste scrisori în proza sa.

Evenimentele și scrisorile din această perioadă fac să iasă la iveală teme care anticipează caracteristici și conflicte ce vor persista pe tot parcursul vieții în comun a soților Fitzgerald. Gelozia a jucat cu siguranță un rol aici. Conform spuselor lui Arthur Mizener, biograful lui Fitzgerald, cînd Scott și Zelda au început să iasă împreună, ea s-a vîrît într-o cabină telefonică luminată împreună cu un alt amorez și au început să se sărute pasional, iar totul s-a încheiat atunci cînd Zelda a zis: „Urma să vină Scott și voiam să-l fac gelos“ (*op. cit.*, p. 83). După cum

a sugerat, printre alții, și Scott Donaldson, unul dintre motivele care l-au făcut pe Scott să fie atras de Zelda (ca și de alte iubite de dinaintea ei, cum a fost Ginevra King, tînăra de condiție din Chicago) a fost *tocmai* acela că avea mulți pretendenți. Pentru a fi „fata de milioane“ pe care și-o dorea, ea trebuia să sucească mințile altor bărbați. Și totuși, cînd Scott a încercat să joace același joc și i-a scris de la New York că dăduse peste o tînără foarte atrăgătoare, Zelda n-a marșat, ci i-a spus că n-are decît s-o sărute pe fata aia, ceea ce a răsturnat raportul de forțe și l-a făcut pe Scott să se îngrijoreze și mai tare în privința a ceea ce ar fi putut să facă Zelda în Montgomery. Rememorînd epoca aceasta în „Succes timpuriu“ (1937), Scott și-a amintit cum cîțiva prieteni „așteptau să facă aranjamentele cuvenite cu «fete cu capul pe umeri»“, însă – notează el – „Eu nu, eu eram îndrăgostit de un vîrtej și trebuia să lansez o plasă îndeajuns de mare ca să-l prind…“[4] Marele paradox al poveștii lor de iubire este că exact acele trăsături care i-au atras unul spre altul aveau să fie și cele care vor aduce haosul și conflictul în viețile lor. Așa cum jucăușele accese de gelozie din perioada curtării vor ajunge să joace un rol tot mai distructiv în căsnicia lor, și alcoolul, considerat un ritual de trecere inofensiv al tinerilor, va deveni un element din ce în ce mai distrugător, unul care îi va bîntui fără încetare.

Pe lîngă alcool și gelozie, un alt element care le-a tulburat relația a fost acela că amîndoi aveau o personalitate specifică, scindată radical și tensionată de forțe de sens contrar. Fractura existentă în personalitatea lui Scott a fost analizată cu minuțiozitate și s-a scris mult despre ea. Un contemporan al său, Malcolm Cowley, a susținut în mod rezonabil ideea că

Scott era înzestrat cu o „perspectivă dublă“, înțelegînd prin asta că scriitorul avea capacitatea să se lase pradă dezmățului fără nici o reținere, în ciuda puritanismului profund inculcat în ființa sa. Scott îi conferă această trăsătură de caracter și lui Nick Carraway, naratorul din *Marele Gatsby*. Nick afirmă că „eram și înăuntru, și afară, fermecat și, în același timp, scîrbit de inepuizabila diversitate a vieții“[5]. O astfel de perspectivă dublă îl va ajuta pe Scott să fie un mare scriitor, dar în același timp îi va permite să devină un simbol al exceselor materiale și al corupției morale din anii 1920, în timp ce scrierile lui ofereau o judecată profetică asupra acelei epoci. Pe de altă parte, aspectul divizat al personalității Zeldei nu a fost înțeles sau analizat în mod adecvat.

Zelda descrie cel mai bine propria personalitate scindată în *Acordă-mi acest vals,* cînd spune că e „foarte greu să fii în același timp două persoane obișnuite, una care își dorește să se conducă după propria lege și alta care își dorește... să fie iubită, adăpostită și protejată“ (*Collected Writings*, p. 56). Deși Zelda, care, atunci cînd și-a scris romanul, avea treizeci de ani, privește în trecut, la tînăra care fusese odinioară, această tensiune conflictuală între dependență și independență se dezvăluie la fel de viu și în scrisorile elaborate de ea la optsprezece ani, în pătimașele declarații de iubire făcute de o tînără tenace și energică, însă una care, cu înflăcărarea specifică tinereții, își dorește să se poată contopi cît mai puternic și cît mai complet cu iubitul ei. Astfel de declarații, împreună cu la fel de pătimașele ei declarații de independență, reprezintă și ele un aspect mult mai profund al personalității Zeldei, unul care va ieși iarăși la iveală în scrisorile ei din anii 1930, unde va oscila între curajoasele ei

străduințele de a se impune ca scriitoare (și de a-și obține astfel independența financiară) și profunda recunoștință și dependență față de Scott, care oferea în continuare susținerea financiară necesară pentru îngrijirea ei.

Din nefericire, scrisorile trimise de Scott Zeldei în acea perioadă nu s-au păstrat. Ne-au rămas doar telegramele urgente trimise acesteia (și lipite de Zelda în albumul ei), unde el își anunța numeroasele vizite pe care plănuia în pripă să le facă în Montgomery, fiindcă se temea că, dacă nu va fi acolo, Zelda va fi cucerită de vreun alt pretendent. Iar Scott și-a exprimat într-adevăr opinia aceasta într-o scrisoare trimisă unui prieten. Atunci cînd a scris-o, în februarie 1920, chiar înainte de căsătorie, recunoștea că: „Absolut toți prietenii mei mă sfătuiesc sincer să nu mă căsătoresc cu o fată atît de sălbatică și de ahtiată după distracții cum este Zelda, așa că m-am cam obișnuit cu asta“. În ciuda unor astfel de avertismente, Scott își enunță clar în aceeași scrisoare înțelegerea față de temperamentul Zeldei și devotamentul lui față de ea:

> O personalitate atît de puternică precum a Zeldei n-ar putea trece nicidecum prin lume fără să aibă parte de criticări [*sic!*] și, după cum spui și tu, nici ea nu este ireproșibilă [*sic!*]. Am știut asta dintotdeauna… Dar… m-am îndrăgostit de curajul ei, de sinceritatea ei, de înfocatul ei respect de sine și în lucrurile astea cred eu, chiar dacă toată lumea colportează încîntată tot felul de suspiciuni trăsnite cum că ea n-ar fi deloc așa cum ar trebui să fie.
> Însă, desigur, adevăratul motiv… este acela că o iubesc și cu asta începe și se termină totul (*Correspondence*, p. 53).

Cu toate că pierderea scrisorilor trimise de Scott Zeldei în perioada de curtare este una semnificativă, faptul că scrisorile Zeldei ni se prezintă aici aproape de sine stătătoare s-ar putea

să ofere și anumite avantaje. Știm foarte multe despre Scott din corespondența sa deja publicată, din pătrunzătoarele sale eseuri de autoanaliză adunate în volumul *Prăbușirea* și din numeroasele biografii și studii științifice pe care le-au generat în mod justificat viața și opera sa. De cealaltă parte, Zelda a rămas de prea multe ori doar o reprezentare culturală, distribuită într-o serie de roluri feminine: mai întîi cel de frumusețe sudistă fermecătoare și impetuoasă, apoi cel de *flapper* renumită, admirată și imitată, iar în cele din urmă cel de femeie care și-a pierdut mințile (un alt mit, așa cum o vor dovedi ultimele sale scrisori). Numai că în scrisorile incluse aici Zelda ne apare ca o tînără încîntător de vitală și de expresivă, o ființă care are de spus lucruri interesante și originale.

1. Rupert Brooke (1887-1915), poet englez, faimos pentru sonetele de război scrise pe front în Primul Război Mondial, dar și pentru aspectul său fizic adolescentin. Descris de poetul irlandez W.B. Yeats drept „cel mai elegant tînăr din Anglia“, Brooke a fost membru al Forței Expediționare Britanice în Grecia și a murit de septicemie pe insula Skyros (n.t.).
2. F. Scott Fitzgerald, *Prăbușirea*, ed. cit., p. 28 (n.t.).
3. F. Scott Fitzgerald, *Prăbușirea*, ed. cit., p. 89 (n.t.).
4. F. Scott Fitzgerald, *Prăbușirea*, ed. cit., p. 100 (n.t.).
5. F. Scott Fitzgerald, *Marele Gatsby*, ed. cit., p. 48 (n.t.).

1. CĂTRE ZELDA SAS, 1 p., în album

[august 1918] Unitatea 67

[Camp] Sheridan [Montgomery, Alabama]

Zelda,

Iată aici capitolul menționat..... o mărturie de melancolie tinerească.....[6]

Oricum..... eroina îți seamănă în mai mult de patru privințe..... .

Aș mai adăuga, deși nu e nevoie, că acest capitol și expedierea lui sînt evenimente de care trebuie să știi doar tu..... – Nu îl arăta nimănui, bărbat, femeie sau copil.

Astăzi sînt înfiorător de plictisit –

Plin de dorințe,

F. Scott Fit –

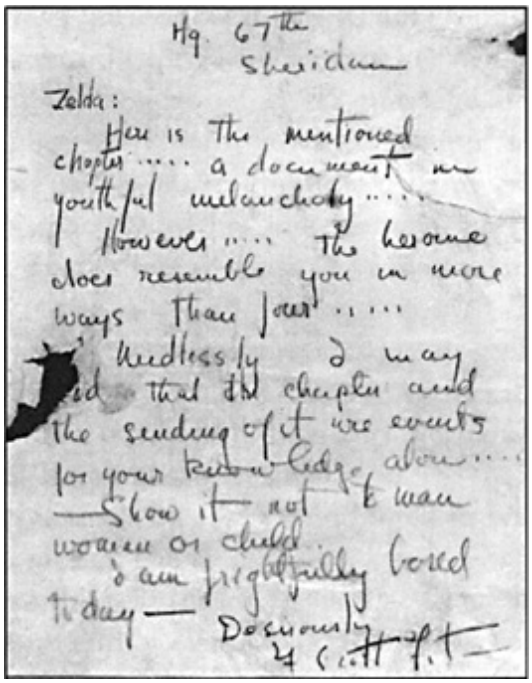
Hq. 67th
Sheridan

Zelda:

Here is the mentioned chapter ..... a document on youthful melancholy .....

However ..... The heroine does resemble you in more ways than four .....

Heedlessly I may [illegible] that the chapter and the sending of it are events for your [illegible] alone .....

—Show it not. It was written as a woman or child.

I am frightfully bored today — Dorothy

Imagine reprodusă prin amabilitatea
Bibliotecii Universitare Princeton

2. CĂTRE ZELDA TLG, în album

CHARLOTTE NC 122 AM 21 FEB 1919
DRA TELDA FAYRE[7]
GRIJĂ FRANCES STUBBS[8]
AUBURN ALA[bama]
ȘTII CĂ NU MĂ [ÎNDOIESC?] DE TINE IUBITO
SCOTT
1103 AM

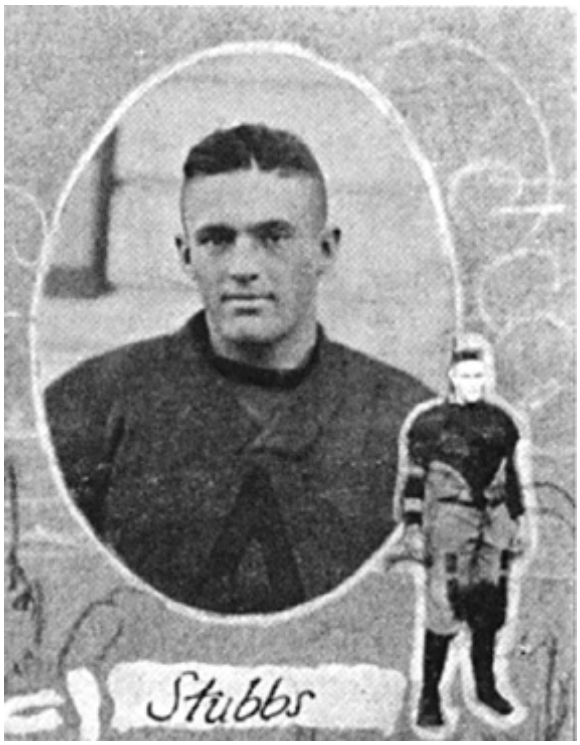

Vedeta de fotbal american Francis Stubbs. Zelda
i-a lipit fotografia în albumul ei (fotografie reprodusă
prin amabilitatea Bibliotecii Universitare Princeton).

3. CĂTRE ZELDA TLG, în album
[după 22 februarie 1919] [New York City]

DRA SELDA SAYRE
PLEASANT AVE 6 MONTGOMERY ALA
IUBITO CURAJ AMBIȚIE ENTUZIASM ȘI ÎNCREDERE ANUNȚ TOTUL GLORIOS LUMEA ASTA E UN JOC ȘI CÎNT [CÎND] SÎNT SIGUR DE TINE IUBIRE ORICE E POSIBIL SÎNT ÎN ȚARA AMBIȚIEI ȘI SUCCESULUI ȘI SINGURA MEA SPERANȚĂ ȘI CREDINȚĂ ESTE CĂ DRAGA INIMII MELE VA FI CURÎND LÎNGĂ MINE.

4. CĂTRE SCOTT SAS, 3 pp.
[februarie 1919] [Montgomery, Alabama]

Iubitule…

Azi-dimineață am intrat agale în școală și am ținut o prelegere extrem de clară despre Browning. Bineînțeles că eram întru totul competentă, căci am citit aproximativ două poezii. Oricum, cei din clasă s-au declarat încîntați și am plecat încununată de glorie – aproape că îmi doresc să nu fiu nevoită să mă mai gîndesc la altceva în afară de lecțiile de mîine și prînzul de azi – m-aș simți atît de fără rost dacă nu te-aș avea pe tine – și știu că nici ție nu ți-ar merge la fel de bine fără mine – afurisita asta de școală e atît de deprimantă –

Cre' că știi că epistola Mamei tale, așteptată cu înfrigurare, a sosit în cele din urmă – sînt tare bucuroasă că a scris – E doar un bilețel drăguț – intraductibil, dar mi-a spus „Zelda" –

Scumpule, te rog să nu-ți faci griji în privința mea – vreau să-ți fiu mereu sprijin – Știi că sînt cu totul a ta și că te iubesc din toată inima. Fizic – am tendința să-mi exagerez silfidismul – tare mi-ar plăcea să fiu de 1,62 m x 5 cm – Poate o să reușesc asta cu înotul. Mîine sparg gheața – deja simt țurțurii. Dar pîrîul e încîntător de curat, iar eu și soarele ne înfierbîntăm –

Seara trecută, o micuță gașcă de farsori a dat telefoane cu taxă inversă la universitate, în Sewanee și Auburn[9] – au trimis telegrame cu plata la destinatar în toată America și cu greu am reușit să-i împiedic să sune la New York – O, cu plăcere – Ar fi fost o poantă bună, dar nu mi s-a părut că are vreun sens –

Dragul meu – iubitule – Știi tu –
Zelda

5. CĂTRE SCOTT SAS, 7 pp.
[martie 1919] [Montgomery, Alabama]

Dragul meu, azi aproape că era să rămîn în Strand[10] și asta doar pentru că W.E. Lawrence[11], actorul din Filme, îți seamănă leit. M-au informat despre asta o jumătate de duzină de fete înainte să apuc să-mi trîntesc o pălărie pe cap și să merg să văd cu ochii mei – M-a făcut să-mi fie atît de dor de casă – La început am crezut că mai tîrziu așteptarea o să fie mai ușoară – dar pe zi ce trece, te doresc mai mult –

Toate nopțile astea blînde și calde, toate risipite, cînd eu ar trebui să mă las în brațele tale sub lumina lunii – cele mai scumpe brațe de pe lume – brațele iubitului meu, pe care mi-e așa de drag să le simt cuprinzîndu-mă – Cît o să mai dureze – pînă cînd o să fie aici și n-o să mai plece? Cînd o să ajung iarăși acasă, te asigur că o să-ți fie îngrozitor de greu să mă mai ții vreodată fie și la o palmă distanță de tine –

Mă bucur că ți-au plăcut clișeele alea[12] – voiam să le folosești drept hărți ale domeniului tău – Cea mai reușită tocmai ți se pregătește – luni –, dar dacă o să fii atît de măgulitor, atunci capul o să mi se umfle atît de tare, încît nici n-o să mai semene cu mine – În fine, m-am ales cu o mulțime de riduri tot cumpănind cum să răspund la biletul Mamei tale – îmi e o frică așa de îngrozitoare să nu par neobrăzată sau încrezută sau nerespectuoasă – Majoritatea celor cărora le-am scris au fost întotdeauna băieți, așa că sînt perplexă –

acum, cînd am dat de greu – sincer, cred că asta-i prima mea scrisoare către o doamnă – Zău că-ți sfîșie inima – strădaniile mele disperate – Chiar fac noapte albă-albă, se-arată zorii – O, Doamne!

Diseară mă sună o fostă iubire din Epoca de Piatră – Probabil că o să rămînă dezgustat, fiindcă pur și simplu trebuie să vorbesc despre tine – te iubesc atît de mult și sînt *atît* de însingurată –

Tilde[13] pleacă mîine la 6 a.m. – Pare-se că ar trebui să plec și eu – sînt sigură că ea nu-i nici pe jumătate la fel de dornică să plece cum sînt eu – O, Iubitule, iubitule, ești al meu – și n-o să mai treacă mult – și-o să vin la tine, pentru că tu ești dragu [*sic!*] meu soț și eu sînt

Soția ta –

6. CĂTRE SCOTT SA, 8 pp.
[martie 1919] [Montgomery, Alabama]

Sînt cele mai adorabile lucruri scăldate de razele lunii de pe întreg pămîntul[14] – Mă simt ca într-o copertă Vogue cu ele pe mine – Tare mi-aș dori să fie atinse de ale tale – Dar sînt convinsă că n-o să rabd să nu ies pe stradă cu ele – Oare-și ia cineva prînzul în pat cu ea în buzunare? Cineva și-a folosit întotdeauna buzunarele pentru biscuiți – cu unt! Mă așteptau acasă azi, cînd m-am întors de la Selma – Ce să fie? La pipăit e ca un nor și de arătat arată ca un vis – Mulțumesc, iubitule –

Există în New York doi sau trei oameni drăguți, iar el mă așteaptă să ajung în jur de 11 – așa că mă duc – călătoresc – probabil că voi sosi cu o trupă numeroasă, adunată pe traseu,

dar cînd îmi voi întîlni soțul, ea se va dizolva și eu însămi o să mă dizolv, la rîndu-mi, în brațele lui – și o să trăim veșnic fericiți – nu-mi pasă unde.

La Selma se juca *My Soldier Girl*[15] – așa că însoțitorul meu și cu mine am asistat la o repetiție. Le-am învățat pe fetele din ansamblu cum să riște [miște?] puțin, astfel că am atras asupră-mi mulțumirile profunde ale directorului – Dar piscina unde mergeam *de obicei* să înot *era închisă* –

Viața n-are nici un rost –
Atuncea mori
Mîncatul n-are nici un rost –
Mănîncă flori
Sărutul n-are nici un rost –
Va zice el
Nimica n-are nici un rost –
Pe dracu' ghem!

Zău că n-ar trebui să spui că îți place la nebunie părul scurt – Exact după ce mi-am dus traiul cu Vaseline[16] și în felul ăsta mi l-am făcut pe-al meu negru, doar ca să crească lung, așa cum voiai tu – Dar oricum n-a crescut, așa că pe cuvînt că mă bucur că ai ajuns să te împaci cu convențiile vremii – încă mă mai gîndesc cît de plăcut s-ar *simți* ceafa mea – După care mă gîndesc la Iubitul Porfuriei[17] [*sic!*] – și, dintre noi doi, eu sînt cea care rămîne *întrucîtva* sănătoasă la cap –

Iubitule, cred – știu – că Mama își dă seama că într-o bună zi o să ne căsătorim – Dar îmi tot lasă pe pernă povești despre scriitori tineri dați afară într-o noapte întunecoasă și furtunoasă – mă întreb dacă n-ar fi mai bine să-i scrii Tatei –

chiar înainte să plec eu – mi-aș dori să fiu detașată – oarecumva mai fără rude. Nu sînt chiar *speriată* de ele, dar *ar putea* să fie foarte nesuferite în privința a ceea ce urmează să fac –

Dar știi că o s-o facem, Dragostea mea – cînd o să fii pregătit – pantalonașii tăi caraghioși o s-ajungă ei oarecumva acasă – ca să-i șifonezi cu cele mai scumpe brațe pe care le știu – sper să mă strîngi așa de puternic, încît să mă șifonez și eu la fel de tare ca el [*sic!*] – așa sper –

Nu-mi dau seama cum poți duce după tine toată dragostea pe care ți-o ofer –

7. CĂTRE SCOTT SAS, 11 pp.
[martie 1919] [Montgomery, Alabama]

Dragostea mea,

Te rog, te rog să nu fii atît de deprimat – O să ne căsătorim în curînd, iar apoi toate nopțile astea de singurătate se vor sfîrși pentru totdeauna – iar pînă o să fie așa, iubesc, iubesc fiecare minut, fiecare minuțel din zi și din noapte – Poate că n-o să înțelegi, dar cîteodată, atunci cînd mi-e cel mai dor de tine, mi-e și cel mai greu să scriu – și tu știi întotdeauna cînd mă fac – E doar durerea asta ce cuprinde totul – și n-are *rost* să ți-o spun ție. Dacă am fi împreună, ai simți cît e de puternică – ești atît de dulce cînd ești melancolic. Iubesc blîndețea ta tristă – atunci cînd te rănesc – E unul din motivele care mă fac să nu-mi pară rău niciodată după certurile noastre – și pe tine te-au necăjit atîta – Acele neînțelegeri

mărunte, cînd mă străduiesc întotdeauna atît de tare să te fac să mă săruți și să uiți –

Scott – nu vreau nimic altceva din toată lumea asta, doar pe tine – și prețioasa ta iubire. Toate lucrurile materiale nu înseamnă nimic. Doar că detest să duc o existență sordidă și ștearsă – fiindcă în scurt timp m-ai iubi mai puțin – tot mai puțin – iar eu aș face orice – orice – pentru ca inima ta să rămînă doar a mea – nu vreau să trăiesc – vreau mai întîi să iubesc și, pe lîngă asta, să trăiesc – Cum de nu simți că aștept – o să vin la tine, Iubitule, cînd o să fii pregătit – Să nu – să nu te gîndești vreodată la lucrurile pe care nu mi le poți oferi. Ai crezut în mine cu cea mai scumpă inimă care a existat – și asta e mai mult decît a făcut vreodată oricine altcineva din toată afurisita asta de lume –

Cum să te gîndești în mod voit să trăiești fără mine – Dacă tu ai muri – Of, iubitule – dragă Scott – Ar fi ca și cum aș orbi. Și știu că așa s-ar întîmpla, – n-aș mai avea nici un rost în viață – doar un ornament – frumos. Nu crezi că am fost făcută pentru tine? Am senzația că parcă m-ai fi făcut la comandă – și eu ți-am fost livrată – ca să mă porți. Vreau să mă porți ca pe un talisman sau ca pe un buchet la butonieră – în văzul lumii. Și după aceea, cînd o să fim singuri, vreau să te ajut – să știi că nu poți face *nimic* fără mine.

Mă bucur că i-ai scris Mamei. A fost o scrisoare așa de frumoasă și de sinceră – iar cea trimisă de mine la St Paul a fost foarte vagă și dezlînată. De cînd mă știu, n-am fost niciodată în stare să le spun ceva celor mai în vîrstă decît mine. În fața lor ocolesc cumva instinctiv problemele personale – chiar și în fața familiei mele. Copiii sînt mult-mult mai drăguți. Livye[18] și un manechin din New York, împreună

cu mine, am prezentat ținute la Fashion Show – aveam eu în cap părerea greșită cum că ar fi o treabă ușoară – Două ore pe zi o storc de puteri și pe cea mai viguroasă dintre femei – după douăzeci de minute te simți ca o bucată de dantelă de zece cenți dintr-un scul de cincizeci de dolari metrul – Nu știu ce prostănacă bătrînă a avut tupeul absolut de a cumpăra rochia mea preferată, așa că acum ce-o să mă fac eu mîine? Cu ocazia acestei încercări de a munci, am descoperit ceva foarte-foarte încurajator – că sînt mult mai micuță decît media, și sînt *încîntată*!

Am trimis azi prin poștă fotografia pentru tine – nu e o postură foarte caracteristică, dar dacă te uiți destul de atent, poate că există o mică asemănare între mine și madona –

Azi e joi și inelul n-a sosit încă – vreau să-l port, pentru ca oamenii să-l vadă –

Din toată inima mea –

Te iubesc,

Zelda

8. CĂTRE ZELDA TLG, în album
[martie 1919] [New York City]

Drei Lelda Sayre[19]

Pleasant Ave Six Montgy-Ala.

Dragoste am fost îngrozitor de ocupat dar știi că m-am gîndit la tine fiecare clipă voi scrie pe larg mîine primit scrisoarea ta și încîntat totul pare în regulă pari alături de mine sper și mă rog mereu să fim împreună curînd noapte bună dragă.

9. CĂTRE ZELDA TLG, în album

NEWYORK NY 22 MAR 1919
DREI LILDA SAYRE
PLEASANT AVE 6 MONTGOMERY ALA
DRAGA MEA ȚI-AM TRIMIS UN MIC CADOU VINERI INELUL A SOSIT ÎN SEARA ASTA ȘI ÎL EXPEDIEZ LUNI[20] TE IUBESC ȘI AM CREZUT CĂ O SĂ-ȚI SPUN CÎT DE MULT SÎMBĂTA ASTA SEARA CÎND AR TREBUI SĂ FIM ÎMPREUNĂ NU-I LĂSA PE AI TĂI SĂ SE ȘOCHEZE CÎND ÎMI VĂD CADOUL
SCOTT

10. CĂTRE ZELDA BA[21], 1 p., în album
[24 martie 1919] [New York City]

Draga mea, ți-l trimit exact așa cum a sosit – sper că se potrivește și mi-aș dori să fiu acolo să ți-l pun eu. Te iubesc atît de mult, mult, mult, că pur și simplu mă doare fiecare minut în care nu sînt cu tine – Scrie-mi zilnic, fiindcă îți iubesc și scrisorile – La revedere, soția mea.

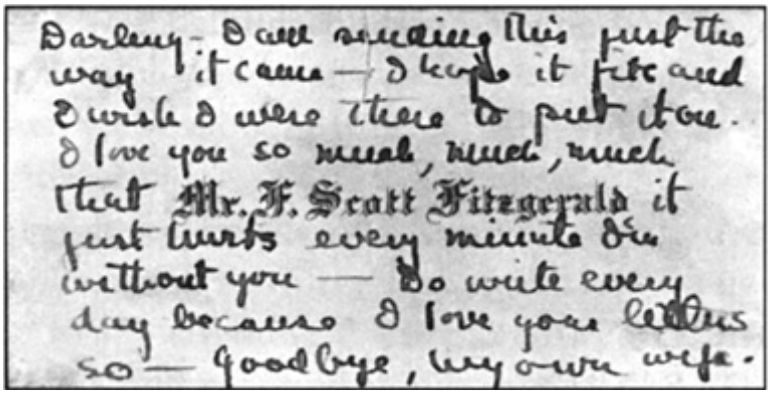
Darling – I will remember this just the way it came – I kept it first and I write I was there to put it on. I love you so much, much, much that Mr. F. Scott Fitzgerald it just hurts every minute I'm without you — So write every day because I love your letters so — Goodbye, my own wife.

Imagine reprodusă prin amabilitatea
Bibliotecii Universitare Princeton

11. CĂTRE SCOTT SAS, 8 pp.
[martie 1919] [Montgomery, Alabama]

Bineînțeles, a deschis-o Tootsie[22] și așa de tare o voiam eu. Zice că vrea să-i dea și ei Cappy Tan[23] unul ca ăsta. Scott, iubitule, chiar că e frumos. De fiecare dată cînd mi-l văd pe deget, sînt cumva surprinsă – pînă acum n-am purtat niciodată vreun inel, mi s-au părut întotdeauna așa de nepotrivite – dar mi-e drag să-l văd pe acesta strălucind acolo, la fel de alb și frumos ca iubirea noastră – Și îmi spune cumva tot timpul „în curînd“ – Pur și simplu o cîntă cît e ziua de lungă.

Slavă Cerului, Fashion Show s-a terminat – să port rochii de 500 $ e cea mai epuizantă treabă pe care am făcut-o vreodată – Tot timpul ai de așteptat o grămadă pînă să-ți vină rîndul – Nu te bucuri că arăt ca naiba cu trene și rochii mulate, negre-cărbune cu picățele?

Auburn și-a lăsat la vatră studenții de la cursul de ofițeri cu 60 de iubiri în Montgomery – în consecință, May’s e complet distrus. În restaurantele din New York poți să fii dat afară dacă dansezi zbînțuit, dar nu încape vorbă că băieții ăia trebuie să fi studiat „Mecanica populară“ vreme de luni întregi ca să poată reuși unele dintre figurile lor preferate – Nici măcar nu poate fi numit „Chimey“ [*sic!*, probabil *shimmy*] – Și în fiecare seară devin foarte gălăgioasă și grosolană – iar după aceea tînjesc întotdeauna după tine, pentru ca – pentru ca să nu mai fiu așa de copil –

Iubitule, nu știu *precis* dacă îmi place sau nu că am îmbătrînit atît de perceptibil într-un singur an. Dar dacă îți place ție, segur [*sic!*] că mă bucur – mă bucur și că „Peevie“[24] s-a întors, fiindcă mereu m-am gîndit că, dintre toți oamenii pe care îi știi tu, de el îmi place cel mai mult –

Tălpile tale – care îți plac ție așa de mult – sînt distruse. Am dansat iarăși pe vîrfuri și aproape că mi-am rupt laba piciorului drept – Medicul se străduiește, [de]segur, dar o s-arate întotdeauna urît, așa cred – și mi-aș da și jumătate de viață să am măcar degete delicate la picioare ca să-ți facă plăcere ție – Te iubesc atîta – dragostea mea – atîta –

Hank Young a sosit ieri – ca să mă vadă cum mă etalez țanțoșă în veșminte de gală. Abia ce mi-a spus cît de mîndru ai fi tu de mine – și-apoi a venit May[25] și l-a tîrît de-acolo.

Zelda

12. CĂTRE SCOTT SA, 9 pp.
[martie 1919] [Montgomery, Alabama]

Scumpul meu Scott,

Îmi place scrisoarea ta pentru A.D.[26] și-mi fac încet-încet curaj să i-o livrez – E atît de orb, probabil că pentru el va fi un șoc teribil, dar e singurul lucru onest care se poate face – Numi [*sic!*] dau seama cum de poți compune niște scrisori de familie așa de drăguțe – și, crede-mă, mama ta doar îți menaja sentimentele sau, dacă nu, atunci nu e critic literar – sper să mă placă – o să mă străduiesc să fiu cît mai drăguță și o să încerc s-o conving – dar mă tem că îmi pierd orice lustru de feminitate și îmi închipui că ea o să pretindă așa ceva. Eleanor

Browder[27] și cu mine am format un sindicat – și sîntem „cele mai bune prietene“ ale unui număr de băieți de facultate mai mare decît cel al nevestelor lui Solomon – Ne-am împrietenit doar oarecumva cu ei și adevărul e că m-am distrat bine – atît cît pot face ceva fără tine – am avut întotdeauna o înclinație spre masculinitate. Băieții degajă o atmosferă așa de veselă – Și facem niște lucruri atît de ieșite din comun – Ieri, cînd băieții de la Universitate au reușit într-un final să plece, John Sellers m-a împins într-un scaun cu rotile printr-o mulțime imensă de oameni de la gară, strigînd cînd și cînd „Doamna nu mai poate umbla de cinci ani“ – „Domnul să-i binecuvînteze pe cei care-i ajută pe săraci“, îl seconda doamna, spre uluirea și amuzamentul întregii gări – Tocmai strînseserăm juma’ de dolar cînd nevinovata noastră distracție a fost întreruptă cu grosolănie de nu știu ce braț musculos al legii care s-a înfipt între mine și scaunul cu rotile – Am fost acuzată destul de vehement de forțele de poliție – În realitate, noi dăm orașului o tentă de culoare mai vie – și ne distrăm de minune făcîndu-ne un renume prost – iar Ed Hale ne-a lăsat mașinuța lui uzată pe timpul cît el urmărește [*sic!*] muze educaționale la Auburn. Desegur [*sic!*] că viețile ne sînt primejduite constant, iar mamele noastre sînt isterizate, dar Eleanor și cu mine savurăm intens fiorii pe care îi creăm –

Cred c-ai putea spune că s-a lăsat geru’ în Regiunegre după tehnica mea caligrafică spenceriană – Pumnul ăsta care mîzgălește și tremură pare teribil de nepotrivit pentru iarnă. M-am trudit o grămadă să pun la punct un scris care să arate ars de soare și bătut de briză și-ntre timp aproape că am uitat de mîna mea de vreme friguroasă –

Focul care arde din nou și vechea bancă, ce arată atît de însingurată fără noi, fac lucrurile așa de grele – Dacă n-aș fi atît de *sigură* – Dacă n-aș ști că pur și simplu *trebuie* să ne avem unul pe altul – cred că aș plînge grozav de mult – Pot chiar să simt mîinile acelea dragi, dragi – și să-ți văd părul strălucitor – nu lins, ci *încreț*it, cum l-am făcut eu –

Noapte bună, Dragoste –

13. CĂTRE SCOTT SA, 3 pp.
[martie 1919] [Montgomery, Alabama]

Sînt pe cale să mă cufund într-un somn al epuizării totale – Eleanor B. și cu mine am condus *de-adevăratelea* Tramvaiul întreaga zi – Am avut chiar deplin succes în cariera noastră profesională pînă cînd l-am făcut să deraieze – După aceea am fost concediate – dar eram oricum obosite! Mamele amicilor noștri n-au făcut altceva decît să stea pe margine și să caște ochii – ceea ce, desegur, n-a putut decît să ne înveselească – Lucruri precum incidentul antirior [*sic!*] sînt singura noastră distracție.

Dragul inimii mele, te iubesc – sincer. Tu ești dragostea mea – da – da –

Acum trebuie să te las, altfel băiatul cu care ies în seara asta (un tălîmb îngrozitor) o să vină înainte să pot evada –

Noapte Bună, Dragoste

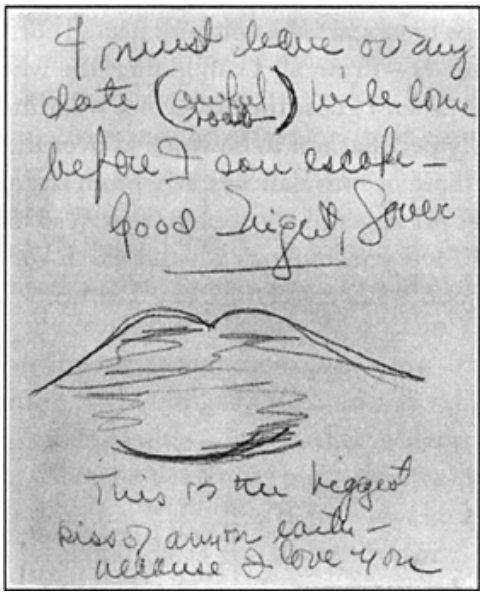

Desen reprodus prin amabilitatea
Bibliotecii Universitare Princeton

Ăsta e cel mai mare sărut din toate cîte există pe lume – pentru că te iubesc

14. CĂTRE SCOTT SA, 4 pp.
[martie 1919] [Montgomery, Alabama]
Duminică –

Dragule, dragule, te iubesc așa de tare – Astăzi parcă ar fi Paștele și mi-aș dori să fim împreună și să ne plimbăm alene printre razele soarelui și mulțimile de oameni de la Biserică – Totul miroase așa de bine și de cald, iar inelul de la tine strălucește atît de alb în soare – ca unul dintre crinii de la biserică, pudrat un pic cu galben – S-ar cuveni să fim împreună [în] Primăvară – Pare anume făcută pentru noi, ca să ne iubim –

Nici nu-ți poți închipui ce ravagii a provocat inelul – o întreagă serată de dans a fost dată peste cap – Toți sînt de părere că e minunat – și sînt așa de mîndră că sînt a ta – că i-am făcut pe toți să afle că sîntem îndrăgostiți unul de altul. E așa de bine să știu că mă iubești necontenit – și că în scurtă vreme o să fim împreună pentru toată viața –

Militarii din Ohio au început o corespondență dezlănțuită și încinsă cu domnițele din Montgomery – Din cîte îmi pot da eu seama, în luna mai întreaga Divizie 37 va coborî spre sud – Atunci cred că fluturașii o să fîlfîie un pic mai tare din aripi – Mi se pare îngrozitor de ciudat să nu-ți faci griji la perspectiva întoarcerii a cel puțin trei sau patru logodnice. Creierul îmi stagnează din pricina lipsei de dificultăți – E-atîta vreme de cînd n-am mai fost nevoită să mi-l pun la treabă –

Dragostea mea, te iubesc mai mult decît orice altceva de pe lumea asta – și vreau să mă căsătoresc curînd – curînd – Iubitule – Să nu zici că-mi lipsește entuziasmul – Tu ar trebui s-o știi –

15. CĂTRE ZELDA TLG, în album
[aprilie 1919] [New York City]

DRA TELDA SAYRE
PLEASANT AVE 6 MONTGOMERY ALA

TELDA GĂSIT ULUITOR APARTAMENT MIC RATE REZONABILE L-AM LUAT DIN DOUĂZECI ȘI ȘASE EA SE MUTĂ ÎN ACEEAȘI CLĂDIRE[28] LA ÎNCEPUT DE MAI PREFERABIL SĂ DAI SCRISOAREA TATĂLUI TĂU ÎMI PARE RĂU CĂ EȘTI NERVOASĂ NU SCRIE DECÎT DACĂ VREI TE IUBESC DRAGA MEA TOTUL VA FI ABSOLUT ÎN REGULĂ CU TOATĂ DRAGOSTEA

16. CĂTRE SCOTT SAS, 7 pp.
[aprilie 1919] Pleasant Ave. 6
Montgomery, Ala.

Scumpul meu –

Scrisorile tale fac totul să pară atît de aproape – și ai zis întotdeauna să-ți trimit o telegramă dacă sînt „speriată, Scott“ – adevărul e că nu mi-e teamă absolut deloc – te iubesc așa de tare – și aprilie a început deja!

Mă bucur că ai mers să o vezi pe *Tilde* – bănuiesc că și tu, acum, că s-a terminat – ea îi scrie deja Mamei despre mutare – zice că nu vede niciodată pe ferestre nici un singur copac și i se face dor de casă – Capătul ăsta al familiei nu face altceva decît să stea și să își încordeze urechile ca să audă micile mîrîituri și mieunături ale lui Miss Bootsie[29] – de cînd a plecat ea, Judecătorul a revenit la ursuzenia lui obișnuită – bănuiesc că o să se simtă destul de însinguraţi cînd n-o să mai fiu aici să-i deranjez – Toots[30] își pregătește o plecare tumultuoasă peste vreo săptămînă – E-adevărat că uneori îți face traiul insuportabil. Detest oamenii care *nu pot* să facă *nimic* cu calm. Cînd întîlnesc oameni care se poartă ca și cînd toți și toate ar fi

exact așa cum se așteptau și își doreau ei, mi se taie întotdeauna răsuflarea de admirație – Mă fac întotdeauna să mă simt atît de iresponsabilă – și-s mai degrabă făpturi demne de milă – le place să se imagineze suferind – aproape toți sînt niște ipo-condri [*sic!*] moral și mintal. Dacă ar deveni cumva conștienți de faptul că scuzele și explicațiile lor sînt o condiție inevitabilă a elementului perturbator în rîndul celorlalți – ar fi mult mai fericiți, iar ceilalți, mult mai nenorociți – adică exact de asta e nevoie pentru ca lucrurile să se îmbunătățească în general.

Tocmai ce-am descoperit în cărțile vechi ale Maiorului Smith[31] o Diagramă Masonică, cu hieroglife, desegur, care mă nedumerește teribil – E o treabă foarte ciudată – o religie? și, cu ajutorul unor însemnări cu creionul, sînt pe cale să deslușesc taine de nedeslușit – Dacă aș putea totuși să încetez să mai citesc „Scott“ pe fiecare rînd, aș mai progresa cît de cît –

Sărută-mă, Dragoste – un sărut drag – am atîta nevoie de tine –

Zelda

17. CĂTRE ZELDA TLG, în album

S1 NEW YORK NY 250PM 14 APRILIE 1919
DRA TELDA SAYRE
PLEASANT AVE 6 MONTGOMERY ALA
IAU APARTAMENTUL IMEDIAT EXACT SUB NOUL APARTAMENT AL LUI TILDE TOATĂ DRAGOSTEA
SCOTT

18. CĂTRE SCOTT SAS, 8 pp.
[aprilie 1919] [Montgomery, Alabama]

Mă simt ca un drumeț în toată regula – pînă pe 18 o să fiu pe deplin pregătită pentru călătoria mea – Din disperare, ieri Bill LeGrand și cu mine am mers cu mașina la Auburn și ne-am întors cu *zece* băieți, ca să mai înviorăm atmosfera – Desegur, ziua a fost covîrșitor de incitantă – iar noaptea și mai și – Mulțumită unei formații de jazz care a cîntat la Mays între numerele lui Keith. Băieții au considerat că aș fi o adăugire fermecătoare la spectacolul lor și aproape că m-am lansat într-o carieră teatrală –

Scott, zău că ești teribil de prostuț – În primul rînd, n-am sărutat pe nimeni de rămas-bun, iar în al doilea rînd, nimeni n-a plecat în primul rînd – Știi, dragule, că te iubesc prea mult ca să vreau așa ceva. Dacă aș simți dorința curată – sau necurată – de a săruta așa, pur și simplu, unul sau doi oameni, *poate* aș face-o – însă nu mi-aș dori-o niciodată – gura mea îți aparține. Dar să presupunem că am făcut-o – Nu-ți dai seama că nu ar însemna absolut *nimic*? – De ce nu ești în stare să înțelegi că nimic nu înseamnă ceva, cu excepția ființei tale dragi și a iubirii tale? – Mi-aș dori să ne grăbim și să fiu a ta, fiindcă atunci ai *știi* – Cîteodată sînt aproape disperată să te fac să te simți sigur – atît de sigur, încît nimic să nu te mai facă vreodată să te îndoiești așa ca mine –

Charlie Johnson a ieșit la iveală din adîncurile uitării – îl credeam mort – și va fi acasă de Paște. Parcă s-ar fi întors iar vremurile de altădată – Mi-aș dori să poți vedea o dată Montgomery așa cum e în realitate – fără ca tabăra militară să tulbure atîta lucrurile – și ți-ai da seama de ce îl iubesc atîta –

În seara asta ne înveșmîntăm în haine bărbătești – ca să intrăm la nu știu ce film pe Commerce Str. Se prefigurează un dezastru, dar e de departe cea mai trăsnită dintre escapadele mele, așa că aștept amurgul plină de înfiorare. Îl tîrîm după noi pe Willie Persons pentru *protecție* – el e efeminat – și n-o să ne facă să ieșim prea tare în evidență. L-aș putea doborî la podea într-o repriză – dar fertilul meu creier a fost cu siguranță muncit în exces tot concepînd variante sigure de distrugere a reputațiilor –

Dragule – dragule, te iubesc așa de tare – și o să te iubesc – toată viața –

Zelda

19. CĂTRE ZELDA TLG, în album

NEWYORK NY 15 APRILIE 1919 3AM
DRA TILDA SAYRE
PLEASANT AVE 6 MONTGOMERY ALA
SOSESC MONTGOMERY MIERCURI SEARA

20. CĂTRE SCOTT SA, 8 pp.
[după 15 aprilie 1919] [Montgomery, Alabama]

Scott, dragul meu iubit – totul pare atît de calm și liniștit, ca amurgul ăsta galben. Să știu că o să fiu întotdeauna a ta – că mă ai cu adevărat pentru tine – că nimic nu ne poate ține despărțiți – e așa o ușurare după tensiunea și agitația nervoasă de luna trecută. Mă bucur așa de tare că ai venit – la

fel ca Vara, exact atunci cînd aveam mai mare nevoie de tine – și că m-ai luat cu tine. De-acum așteptarea nu mai pare atît de grea. Deznădejdea aceea vagă a dispărut – te iubesc, Dragostea mea.

De ce ai cumpărat „ce au mai bun la Exchange“[32]? Eu aș fi preferat o marcă de 10 cenți litrul – Îl voiam doar ca să știu că te încîntă dulceața – Ca să inhalez și să știu că te încîntă mirosul – Cred că mie îmi place mai degrabă să miros grădini luminate la apus și fluturi de noapte în loc de tablouri frumoase și cărți bune – Mi se pare cel mai senzual dintre toate simțurele [*sic!*]. Ceva din mine vibrează la un miros crepuscular, eteric – un miros de umbre și luni muribunde –

Ziua de azi mi-am petrecut-o în cimitir. De fapt, știi, nu-i tocmai un cimitir – am încercat să descui o criptă de fier ruginit, clădită pe coasta dealului. E toată mîncată de apă și acoperită cu flori de un albastru apos, plîngăcios, care s-ar putea să crească din niște ochi de mort – lipicioase cînd le atingi și cu un parfum grețos – Băieții voiau să intrăm ca să-mi pună la încercare curajul – astă-seară – Eu voiam să-l *simt* pe „William Wreford, 1864“. De ce mormintele îi fac pe oameni să se simtă zadarnici? Am tot auzit asta, iar Grey e foarte convingător, dar cumva eu nu reușesc să găsesc nimic deznădăjduit în faptul că ai trăit – Toate coloanele acelea frînte și mîinile împletite și porumbițele și îngerii înseamnă povești romantice – și cred că peste o sută de ani mi-ar plăcea ca tinerii să speculeze dacă ochii mei au fost căprui sau albaștri – desegur, nu sînt nici una, nici alta – Sper ca mormîntul meu să aibă înfățișarea a ceva făurit cu mulți, mulți ani în urmă – Nu e straniu că, dintr-un rînd de morminte al soldaților confederați, doar două sau trei te

îndeamnă să te gîndești la iubiri moarte și la iubiți morți – cînd și ele sînt asemenea celorlalte pînă la mușchiul îngălbenit?[33] Moartea de demult e atît de frumoasă – atît de extraordinar de frumoasă – Noi vom muri împreună – O știu –

Dragostea mea –

21. CĂTRE SCOTT SA, 5 pp.
[aprilie 1919] [Montgomery, Alabama]

Penele acelea – penele acelea minunate, minunate sînt cele mai frumoase lucruri de pe pămînt – atît de moi, ca niște puișori de găină, și trandafirii ca para focului. Mă simt așa de bogată și de infatuată cînd le flutur prin aer și mă acopăr cu ele. Iubitule, ăsta e cel mai drăguț lucru din lume și tu ai fost atît de dulce că mi l-ai trimis – Culoarea asta mă prinde bine.[34]

Mătușii Annabel[35] îi place în mod clar să amîne lucrurile – M-am întrebat dacă vizitele neanunțate sînt ceva ereditar, dar bănuiesc că tu te-ai ales doar cu toanele. Acu' nu cred totuș' că vizita ei are o importanță capitală – asta, desegur, dacă nu cumva tu o să te bucuri s-o vezi. Știu, Dragoste, că n-o să-i simțim lipsa – Nu-mi cere să fiu mai încrezătoare de-atît – Te iubesc mai mult decît orice altceva de pe lumea asta și, cumva, venirea ta a făcut ca lucrurile să fie mai echilibrate și eu *chiar* cred în tine – Mă sperie doar graba nebunească și faptul că știu că ceea ce ai făcut ți-a fost dezagreabil – Aș prefera să mor decît să te văd nefericit și doar știi că detestai să te uiți necontenit la banane și înghețată înainte de prînz.

Vreau să merg în Italia – cu tine, Iubitule – Pare așa de galbenă – de un galben mat și discret – iar asta e culoarea ta –

și eu m-aș simți ca și cum acolo n-ar mai [fi] nimeni altcineva în viață, doar tu și cu mine –

Les Mysterieurs[36] țin o repetiție pentru mine – Cred că o [să] arăt drăguță în rochia mea de balet –

Te iubesc, Scott, din toată inima mea –

22. CĂTRE SCOTT SAS, 8 pp.
[aprilie 1919] [Montgomery, Alabama]

Dragoste, Dragoste, te iubesc așa de mult – și mă simt atît de însingurată cînd nu primesc *niciodată* o scrisoare – ai fost tare dulce și atent că mi-ai trimis muzica – dar mi-aș dori să-mi fi mîzgălit măcar pe copertă ceea ce abia aștept să te aud spunînd. Nu ți-o pot spune în „zece cuvinte“ – sau zece volume sau zece ani. Nu ți-o pot spune nici măcar într-un fel nou – Dar te rog, Iubitule, încearcă să nu te plictisești de cel vechi –

În seara asta avem Vodevilul[37] – iar eu o să conduc dansul la „Down on the Farm“[38] – în salopetă de lucru – Și, slavă Cerului, mi-am pierdut sandalele, așa că presupun că va trebui să dansez desculță – și probabil să-mi fac astfel și mai multe răni la tălpi. Cred că m-aș descurca mult mai bine dacă ai fi în public – De fiecare dată cînd arăt drăguț – sau fac orice alt lucru pe care îl aplaud în minte, îmi doresc mereu să te am lîngă mine – doar ca să te aud zicînd că îți place –

În lipsa scrisorilor tale, citesc „Marcus Aurelius“[39] – Tootsie consideră că e absolut remarcabil. Presupun că era – la vremea lui –, dar acum totul e numai platitudini. Ca toată filozofia – mai mult sau mai puțin – Parcă n-ar mai exista înțelepciune *nouă* – și cu siguranță oamenii n-au încetat să

gîndească. Presupun că moralitatea și-a pus amprenta s-a [*sic!*] asupra intelectului – iar gînditorii gîndesc despre dolari, războaie, politică – nu-mi dau seama dacă asta înseamnă evoluție sau degenerare –

Uită-te la înștiințarea primită de la Mama – totul din pricina unei rochii pătate de vin – Sufletul meu drag – n-o să mai beau *deloc* dacă tu te opui – Cîteodată sînt așa de plictisită – și bolnavă de dorul tău – Atunci mă ajută – și după aceea sînt pur și simplu și mai plictisită și mai bolnavă de dorul tău – și rușinată –

Cînd ai de gînd să te însori cu mine? – Nu vreau să iau de la capăt lunile astea două – dar trebuie neapărat să te am – cînd poți – pentru că te iubesc, soțul meu –

Zelda

Zelda[40]

Dacă ai adăugat și whiskeyul la tutun, poți s-o scoți din ecuație pe Mama ta. Eu nu-s deloc doamna Guinvan, oricît ai semăna tu cu Susie. Dacă preferi obiceiurile unei prostituate, nu încerca să le combini cu rafinamentul. Uleiul nu se amestecă cu apa.

23. CĂTRE SCOTT SAS, 8 pp.
[mai 1919] [Montgomery, Alabama]

Scumpul meu Scott,

S. D.[41] că s-a terminat! De vodevil vreau să zic, iar eu sînt complet stoarsă de puteri – dar toată lumea spune că dansul a fost un succes. Mai că mi s-a rupt inima să-mi scot de pe mine acei încîntători pantaloni orientali – Nu știu ce actor angajat săptămîna asta la Keiths a încercat să ne ia pe mine și pe Livye la drum cu el – dar nu sînt în stare să trec cu vederea îndeajuns de mult trăsăturile fizice ca să fug în lume cu o veritabilă *primată*. Iar acum mai am doar două săptămîni ca să pregătesc un balet Folly pentru Les Mysterieurs –

Plasher's Mead[42] a fost citit cu atenție – Mii de mulțumiri pentru el. De mult n-am mai stat să interpretez ce citesc – dar nu-mi prea place – Rareori mă interesează oamenii, cu excepția raporturilor lor cu lucrurile, și îmi place ca bărbații din cărți să fie doar colaterali, ca să-mi pot imagina eu caracterul lor. Nimic nu mă enervează mai tare decît atunci cînd pînă și cea mai banală acțiune este analizată și explicată. În plus, Pauline este în mod cert înfiorător de neinteresantă – O să pun cartea deoparte și o s-o recitesc la vremea ploilor din Toamnă – cred că așa o s-o apreciez mai mult –

Scott, ești așa de dulce cu scrisul tău – dar a naibii să fiu dacă nu m-am săturat să mi se spună că „mă tot miram de ce prințesele erau ținute închise în turnuri"[43] – mi-ai scris asta, cu exact aceleași cuvinte, în ultimele *șase* scrisori! E înfiorător de greu să scrii așa de copleșitor de mult – și așa de multe scrisori de-ale tale sună forțat – știu că mă iubești, Iubitule, și eu te iubesc mai mult decît orice altceva pe lume, dar dacă o să mai dureze, pur și simplu nu mai *putem* face față la tot scrisul ăsta dezlănțuit. E ca și cum săptămîna trecută eram împreună – și aș vrea să simt că tu știi că mă gîndesc la tine și te iubesc mereu. Detest să scriu cînd nu am timp și totuși

trebuie să mîzgălesc cîteva rînduri. Îți spun toate astea ca să înțelegi – Treburile făcute în grabă, de orice fel, sînt destul de istovitoare, așa că, *te rog*, hai să ne scriem cu calm și ori de cîte ori simțim nevoia s-o facem.

Astă zi [*sic!*] probabil că o să te irit de moarte. Buzele mele nu ating pielea altcuiva și am căzut iar într-o amorțeală nervoasă. Simt că înnebunesc cînd știu tot ce faci și că nu ai absolut nici o posibilitate să n-o faci – și mă gîndesc că în clipa următoare cu siguranță o să țipi. De obicei arunci toată vina pe bietul Bill – și tot timpul de vină era doar răutatea mea –

Mama mi-a dat azi asta[44] – cre' că e tot una dintre sugestiile ei subtile –

Cu toată dragostea mea,
Zelda

24. CĂTRE SCOTT SA, 8 pp.
[mai 1919] [Montgomery, Alabama]

[Regimentul] 4 Alabama[45] sosește marți și orașul arată ca de Mardi Gras – Perry St. e toată o tarabă lungă, cu drapele și confetti peste tot – Toate casele din jurul celei a Guvernatorului, cale de trei cvartale, sînt deschise – sau vor fi – și toată lumea scoate la iveală costume și măști vechi – și, Doamne Dumnezeule, e așa o arșiță! Commerce St. e toată o lungă arcadă – Rosemont Garden's șia [*sic!*] transformat sera într-un baraj de flori. Aș vrea să-l poți vedea și tu – dar, desegur, toată lumea e adormită și în susul, și în josul străzii. Totul e atît de încîntător de lent, chiar și acum. Compania maiorului Smith, pe care el a preluat-o, urmează să

mărșăluiască cu rîndurile incomplete – Douăzeci și trei de oameni – Aproape că-mi vine să plîng[46] – aș face-o dacă nu mi-aș vărsa toată energia mestecînd gumă – am început iarăși să mestec încontinuu. Dezaprobarea ta mă făcea să mă înfrînez, dar acum mi-am reluat obiceiul –

Mîine un bărbat urmează să-mi facă niște instantanee Kodak în rochia mea de la Folly Ball[47] și, desegur, o să ți le trimit – Cînd și cînd mama devine de-a dreptul enervantă cu tufele ei de trandafiri, așa că eu cre' că o să fiu cocoțată pe spinul cel mai de sus al uneia din ele. Mă roagă să îți spun cît sînt de frumoase – Chiar dacă n-ai fost copleșit de extaz în fața celor de la doamna McKurney atunci cînd nu erau în floare –

Bietele mele membre au mai suferit un accident. Am sărit de pe un banc de nisip înalt pînă la lună – aproape – și am aterizat pe o grămadă de stînci, și mai că mi-am dorit să fie amputate. Băiețandrii aproape că au devenit obositori pentru vîrsta mea înaintată. Dragule Iubitule, așa de *tare* o să mă bucur să te revăd –

Ai de gînd să vii pe 20 sau ai prefera să aștepți pînă la începutul lui iunie, cînd o să merg la deschiderea anului de la Georgia Tech și-o să ajung pînă la Atlanta, iar la întoarcere o să pot veni cu tine? Familia mea amenință că în iulie o să plece în Asheville, N.C.[48] – N-ar fi drăguț dacă ai simți că ai nevoie de puțină odihnă în perioada aia și ai petrece o săptămînă sau două la munte împreună cu mine? Numai că eu detest cordial ftizicii și bebelușii cu febră, care consti[t]uie cercul de cunoștințe pe care-l poți avea acolo –

Am încercat de atît de multe ori să găsesc un nou fel de a o spune – și a rămas tot te iubesc – te iubesc – te iubesc – Dragostea mea –

Zelda în costumul ei pentru „Folly Ball“ – fotografia pe care i-a trimis-o lui Scott (reprodusă aici prin amabilitatea Bibliotecii Universitare Princeton).

25. CĂTRE SCOTT SA, 8 pp.
[mai 1919] [Montgomery, Alabama]

O pisicuță aurie frumoasă ar fi o chestie drăguță – dar nu mi-aș da motanul nici pe două din astea, iar el probabil că ar ucide-o pe cea nouă – În plus, mi-am pierdut oglinda și peria de păr la Cobb’s Ford și mi-ar plăcea să am una cu flori roz pe margine. Numai să vii, Iubitule –

Doamna Francesca – deși nici nu a auzit de tine – a primit un mesaj pentru mine prin placa Ouija[49]. Pe placă nu erau mîinile nimănui altcuiva, doar ale ei – și placa spunea să ne

căsătorim – că sîntem suflete-pereche. Teozofii cred că două suflete se încarnează împreună – nu neapărat în același timp, dar sînt pereche – încă de pe vremea cînd oamenii erau bisexuali, așa că, vezi tu, pînă la urmă „sufletul-pereche“ nu este tocmai o *snappy story*[50]. Mesaje nu pot să obțin, dar noaptea trecută placa s-a mișcat la mine – numai că nu reușea să spună decît „mort, mort“ – așa că, desegur, m-am speriat și am renunțat. E într-adevăr ceva absolut remarcabil, chiar dacă tu o să pufnești. Aș vrea să n-o faci, e așa de simplu și e mult mai inteligent să crezi.

În iulie o să mergem în Asheville – cu siguranță – dar o să avem unele greutăți cu cele „treizeci de *nopți cu lună*“ – mă tem că unele nopți ar putea să fie fără lună – Dar, Dragoste, o să fim o lună întreagă împreună – și, oricum, lumina lunii nu contează cu adevărat. *Cred* că o să-mi fac o tunsoare bob și s-ar putea să facă furori. Aș vrea să-mi spui dacă o să-ți placă – Toți mă descurajează așa de tare – dar gîndește-te ce bine ar fi în apă! Probabil că o să arăt ca Dracu’.

„Red“ mi-a zis seara trecută că sînt cea mai alb-rozalie ființă pe care a întîlnit-o vreodată, așa că m-am dus și m-am culcat în poala lui. Desegur că n-o să te superi, pentru că a fost ceva foarte fratern și eram însoțiți de trei fete –

Dragul meu Scott – te rog, vino – te iubesc cu toată ființa mea – și o să mă bucur mult, așa de mult să te văd – Pe 20 o să facem repetiții la Vodevil – poate ți-ar plăcea să ne vezi – doar că sîntem în mijlocul unor schimbări teribile – Se face o revizuire a distribuției – și nu cred că o să mă lase să cînt – E ciudat, dar eu chiar cred că de cîntat cînt bine –

Uită-te la mîzgăleala asta – A devenit ruginită și înfiorător de spasmodică – Atît doar, să o traduci în ceea ce gîndesc eu

mereu – Dragostea mea –

26. CĂTRE SCOTT SAS, 8 pp.
[sfîrșitul lui mai, 1919] [Montgomery, Alabama]

Încă o după-amiază la fel de istovitoare ca asta de azi și o să fiu [o] candidată numai bună pentru morgă – După ce aseară am văzut Vodevilul, Livye și cu mine ne-am dus iarăși astăzi să vedem dansul din ultimul act, ca să-l putem pregăti pentru spectacolul de la [Junior] League – Tocmai discutam despre costume – foarte calme și fără să fi fost nici un pic băute sau turbulente, cînd o obrăznicătură urlătoare de pe scenă *a oprit muzica orchestrei* și a întrebat cu o voce din cele mai răsunătoare dacă „să continue *ea* să vorbească sau vrem să vorbim *noi*“ – Desegur că spectatorii s-au pornit să facă zarvă cît ai clipi și s-a dezlănțuit un întreg pandemoniu – După ce ne-a privit tăios vreme de cinci minute, aia și-a continuat cîntecul – atît cît o duceau și pe ea puterile în tot zgomotul acela. Primele trei rînduri de scaune s-au vîndut deja pentru matineul de mîine – băieții sînt indignați, iar eu mă aștept la o partidă de box de cel puțin zece runde – Și uite care-i poanta: *în realitate* nu am deranjat absolut pe nimeni. May stătea în spatele nostru și pînă și ea a zis că nu ne-a auzit cînd vorbeam.

Ea m-a rugat să-ți zic că la sfîrșitul săptămînii ăsteia o să fie în New York și că o să te sune. Tot părul ei frumos i-a căzut cînd a avut Gripă și vine acolo ca să se trateze. Mi se strînge oarecumva inima de cîte ori îi văd capul. Era așa de frumos și de cîrlionțat!

Și Joel Massie îți transmite cele mai bune urări. Face eforturi disperate să mă ia peste picior – ca și cum eu aș putea fi tachinată – acum probabil că ți-ar plăcea să vezi asta – o mulțime de băieți ca Jo s-au întors, iar lucrurile par să devină mai cuviincioase.

Toots își strînge catrafusele – aproape – Cincinnati în prima săptămînă din mai – apoi New York – Te rog, grăbește-te – vreau așa de mult să vii – iar dacă omul acela simte că trebuie să se rupă o vreme de agitația lumii, pentru numele lui D-zeu, ascunde-ți timiditatea de generozitatea lui – Evident că nu e familiarizat cu obiceiurile mele, altfel și-ar da seama că mesele luate la lumina lămpii nu sînt chiar ceea ce se numește un *mic-dejun* –

Te iubesc, Dragule – și te aștept –

Zelda

Te rog – te rog – oare n-o să înveți *niciodată* că băieții nu apreciază sub nici o formă lucrurile pe care alți bărbați vin să le destăinuie despre iubitele lor? Cel puțin cinci bărbați au luat-o pe coajă în spatele Bisericii Baptiste pentru exact aceeași insultă pe care ești pe cale să o comiți și tu, cu diferența că eu eram doamna în cauză – în trecutul îndepărtat – Oricum, dacă arată bine și vrei să guști puțin – Știu că ai putea s-o faci și că m-ai iubi în continuare –

27. CĂTRE ZELDA TLG, în album

Newyork, 14-19 mai
Dra Lelda Sayre
Pleasant Ave 6 MONTGY ALA
Sosesc Montgomery opt jumătate joi seara toată dragostea
Scott

28. CĂTRE SCOTT SA, 8 pp.
[mai 1919] [Montgomery, Alabama]

Dragul meu Scott, nici nu știi ce dor mi-e de scrisorile tale – Azi-dimineață credeam că mi-ai scris una lungă și drăguță și era povestirea ta – De cînd ai plecat n-am mai avut parte decît de una – Dar povestioara îmi place[51] – „Clayton“ a fost aici, la Keith’s, și pînă și punerea în scenă a fost identică. S-a văzut cu capul spart și nevoit să plece în mare grabă de aici după ce, la întrebarea doamnei Byar „Fiica mea e în regulă?“, a răspuns că fiica ei are trei luni de cînd e *în neregulă*. Orașul a fost cuprins de o rumoare îngrozitoare. Cred totuș’ că el e bine, fin’că a zis că pînă în octombrie o să fiu în New York – Pare așa de mult pînă atunci și eu te iubesc așa de tare –

Sveterul e întru totul încîntător – și am de gînd să îl pun deoparte pînă în iunie, cînd o să vii, ca să îmi poți spune cît de drăguț arăt. E ciudat, dar îmi place să fiu „rozalie și neajutorată“ – Cînd știu că par astfel, mă simt teribil de capabilă – și superioară. Mă gîndesc mereu „Uite, bărbații ăștia cred că sînt exclusiv decorativă, iar ei sînt doar niște proști pentru că nu pricep cum stă treaba“ – și îmi place

grozav să fiu așa, impenetrabilă. Tu, Iubitule, ești singura ființă de pe pămînt care m-a cunoscut și m-a iubit vreodată așa cum sînt pe de-a-ntregul – Bărbații mă iubesc întotdeauna pentru că sînt frumușică – și se tem de răutatea minții – și mă iubesc întotdeauna pentru că sînt deșteaptă și se tem de frumusețea mea – Ba chiar unul sau doi m-au iubit pentru că sînt simpatică și atunci, desegur, am jucat teatru. Dar tu mă iubești – și eu pe tine – mult de tot, atît de mult –

Cred că încep să-mi dau seama de seriozitatea a ceea ce e între noi – Lucruri mărunte, cum ar fi[52] și micile gesturi de familiaritate – aveam obiceiul să le fac fără să-mi dau seama – iar acum nu mai pot, pentru că te iubesc, așa că am renunțat să mai fac pe camarada. N-o să învăț niciodată combinația.[53] Poate că am obosit – nu mă pot gîndi la nimic altceva în afară de nopțile cu tine – vreau să fie calde și argintii – atunci cînd o să putem fi împreună atît cît o să trăim – Adică probabil multă vreme, fiindcă mi-am revenit după tusea aia, spre marele meu dezgust. Nu vreau să mă vezi cum îmbătrînesc și mă urîțesc – știu că tu o să fii un bătrîn frumos – romantic și visător – iar eu probabil că voi fi foarte banală și ridată. Va *trebui* neapărat să murim la treizeci de ani. Mi-aș dori să te cheme Paul – sau Jacquelyn. Așa am de gînd să-i botez pe toți copiii noștri – și Peter – ai tăi și ai mei – pentru că noi ne iubim –

29. CĂTRE SCOTT SA, 4 pp.
[iunie 1919] [Montgomery, Alabama]

Nu-i de mirare că nu mai am vești de la tine – Oficiul poștal din New York a transmis mesaje înnebunite referitoare la două scrisori netimbrate. Dovezi circumstanțiale împotriva ta – miroase a nopți bezmetice și dimineți migrenoase – Mi-a fost teamă că m-ai uitat – N-am mai primit o scrisoare de foarte multă vreme. Mi-am căutat consolarea într-un turneu de golf întru totul *încîntător* – au venit acolo Perry Adair și toate celebritățile din Atlanta, așa că, desegur, n-aș rata deschiderea de an de la Tech pentru nimic în lume. O să fiu în Atlanta pînă miercuri și sper – te doresc așa de mult – că o să vii aici de îndată ce mă întorc. Inima mea dragă, te iubesc – A trecut atît de mult de cînd ai plecat de la mine – mult mai mult de trei săptămîni, cum ai promis – și cîteodată simt că o să mor fără tine – Dar acum vii – și te rog să mă iei cu tine.

Fotografiile tale sînt gata – dar n-am nici un ban, ca de obicei, așa că aș vrea să trimiți tu după ele.

Adevărul e că – sper să primesc o scrisoare mîine – și

Adevărul e că – te iubesc cu toată inima mea.

30. CĂTRE SCOTT SAS, 6 pp.
[iunie 1919] [Montgomery, Alabama]

Scumpul meu drag de demult –

M-am întors iar acasă – și, ca de obicei, nu m-am distrat *niciodată* mai bine ca acum. Doamne, Scott, dacă ai aștepta pînă cînd aș *obosi*, amîndoi am rămîne cu siguranță neînsurați – De fiecare dată e mai bine și n-o să simt nicicînd că am crescut. Sînt absolut deznădăjduită. Dar dacă mai aștept mult, o să trebuiască să merg într-un cărucior cu rotile și să

mă întorc într-un dric. De data asta lista accidentărilor e neobișnuit de lungă – amîndoi ochii, un picior, vreo două amigdale și o valiză plină de haine, toate pierdute pe cîmpul de luptă. Și totuși sînt nemaipomenit de fericită – E un soi de senzație de „recunoștință“ – că sînt în viață și că oamenii se bucură de asta.

N-am nimic de spus – tu știi totul despre mine și de obicei asta e tot ce mă preocupă. Se pare că sînt întotdeauna ciudat de interesată de propria persoană și e așa de distractiv să mă privesc pe mine însămi de la distanță –

Dar ce mai e:

Știu că ți-ai făcut griji – și că ți-a plăcut s-o faci metodic – iar eu nu voiam să faci asta *pentru că* există ceva care face ca lucrurile să se întîmple întotdeauna așa cum trebuie – Chiar și de data asta – *și e în regulă* – Știi, într-un fel detest să-ți spun așa ceva – Știu că te lipsește de o idee care oripilează și fascinează – ai un stil morbid de a exagera – Mintea ta stăruie asupra unor lucruri care nu-i fac fericiți pe oameni – Nu pot s-o explic, dar e o chestie cumva înrudită cu felul în care puștanii de 13 ani se simt cînd toată lumea pleacă și îi lasă singuri acasă – desegur, dacă nu sînt sperioși. Cumva voit experimental și sinuos –

În Tuscaloosa am văzut bebelușul lui Katherine Ellesberry. E dulce și s-a rotunjit. Așa de tare mă *bucur* – detest copiii lungi. Am avut senzația că, oarecumva, mi-ar plăcea să am așa ceva.

Scott, dragul meu băiat, te iubesc – și, slavă Cerului, lucrurile pot urma un parcurs normal –

Scrie-mi, te rog –

Zelda

31. CĂTRE SCOTT SAS, 5 pp.
[iunie 1919] [Montgomery, Alabama]

Scumpul meu Scott,

Te asigur că am apreciat ultima ta scrisoare. Probabil că te-ai străduit cu disperare să o scrii, însă eforturile tale nu au fost risipite în van dinaintea unui public insensibil. Oricum ar fi, singurul lucru care m-a făcut să rezist pînă la capătul mocirloasei, ploioasei și plictisitoarei deschideri de an de la Auburn a fost convingerea că, atunci cînd o să ajung acasă, o să găsesc măcar un bilet de la tine – dar n-am găsit. Eram așa de sigură – pentru că am plecat mierc. și tu nu îmi scriseseși de o săptămînă – Nu că scrisorile ar schimba mare lucru, iar dacă tu nu vrei să îmi scrii, o să încetăm, dar te iubesc atît de mult – și detest să fiu dezamăgită zi după zi.

Mă bucur că o să vii. Poți s-o faci oricînd, în afară de săptămîna cu 13 iunie. Atunci o să plec la Georgia Tech ca să-mi încerc norocul în niște teritorii noi – Ai putea să vii pe 20 și să stai pînă ce plecăm în North Carolina – sau să vii înainte de plecarea mea în Atlanta, numai că atunci o să fiu tare obosită, iar acolo se dansează întotdeauna pînă la micul-dejun.

Fotografia aia cu pălărie e o bătaie de cap teribilă – Tresslar nu vrea să facă mai puțin de trei și nu vrea să trimită la New York o factură de cincisprezece dolari, așa că te rog să-mi trimiți bani s-o achit, iar eu o să-ți trimit imaginea mea radioasă atunci cînd o s-o primesc – săptămîna viitoare.

Zelda –

32. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.
[iunie 1919] [Montgomery, Alabama]

Mi-ai spus să nu-ți scriu – dar vreau neapărat să-ți explic – Biletul acela era pus împreună cu insigna frăției studențești a lui Perry Adair, pe care i-o înapoiam. De aici tonul lui sentimental. El tocmai mi-a expediat, plin de bunăvoință, o scrisoare pentru tine, legată de toată încurcătura asta. A ajuns la el, împreună cu insigna.[54]

Îmi pare așa de rău, Scott, și dacă vrei fotografiile, o să ți le trimit prin poștă.

Zelda

33. CĂTRE SCOTT SAS, 8 pp.
[octombrie 1919] [Montgomery, Alabama]

Scumpul meu Scott –

1 noi. – Columbus – meciul de ZIUA RECUNOȘTINȚEI, patronat de Auburn-Ga., ATLANTA – sus-menționata AUBURN cu TECH –

Deci, după cum vezi, ar urma să vii exact la momentul potrivit. E teribil de greu să faci totul în funcție de un program fotbalistic, dar în ultima lună m-am străduit din răsputeri. Printre meciuri și *lecțiile mele de pian*, probabil că atunci cînd o să vii, voi fi doar umbra fetei care am fost odinioară, dar bănuiesc că o să mă recunoști. Oricum, dacă intervine ceva neprevăzut, poți să-mi anunți părinții la același număr șase de pe vechiul Pleasant.

Mă bucur grozav că vii – Îmi doream să te văd (ceea ce probabil că știi), dar *nu* te puteam ruga – și, pe lîngă asta, doamna McKinney m-a înnebunit de-a binelea cu organizarea de nunți în cumplitul ei salon cu magnolii, pînă ce aproape că m-a făcut să-mi doresc să nu mai vii deloc, niciodată. E în regulă și eu sînt în culmea încîntării.

Și încă ceva: tocmai mi-am revenit după un flirt sănătos cu „mijlocașul ofensiv debutant“ de la Auburn, astfel că dispoziția mea e una excelentă, ca și starea mea de sănătate. În plan mintal o să mă găsești într-o stare de deteriorare jalnică – dar tu oricum nu ți-ai dat seama niciodată cînd eram proastă și cînd nu –

Te rog să-mi aduci o sticlă de gin de un litru – n-am băut nimic toată vara, iar tu ești oricum deja *distrus* pe filiera alcoolului în ochii doamnei Sayre. După ce ai plecat, orice colțișor unde se apuca negrul să facă curățenie era ocupat de o sticlă (sau de sticle). Desegur, Tootsie e în mare măsură responsabilă de asta – dar a fost doar unul dintre acele incidente ce nu pot fi explicate. Ea a crezut că ai băut cel puțin 12 litri în două zile.

Ciudat lucru, Scott, da’ nu mă simt deloc nesigură, plină de „ba da, ba nu“, cum am fost cînd ai venit. Vreau tare mult să te văd – asta-i tot –

Zelda

Frumos model de culori – *n’est-ce pas?* [Sînt o *madamoiselle*][55]

34. CĂTRE SCOTT SA, 8 pp.

[toamna anului 1919] [Montgomery, Alabama]

Sînt foarte mîndră de tine – detest s-o spun, dar eu, la început, nu *cred* că am avut mare încredere în tine – pur și simplu veneam oricum – E așa de plăcut să știu că *poți* într-adevăr să faci lucruri – *orice* – și îmi place grozav să simt că, poate, aș reuși să ajut și eu puțin – mi-o doresc așa de tare – Nu îl întreba pe domnul Hooker de mine – S-ar putea să încerc și să fiu *jalnică* și atunci ai ajunge să te simți așa de rușinat de mine – De ce nu scrii lucrurile astea? Versurile par ceva lejer – dar, desegur, tu știi mai bine. La naiba, sînt așa de bucuroasă că te iubesc – N-aș putea iubi nici un alt bărbat din lumea asta – Cre' că, dacă mi-aș fi ales eu în mod premeditat un iubit, acela ai fi fost tu – M-am gîndit la asta de prima dată, cînd nu am reușit să ne găsim unul pe altul – Acum mulți ani, cînd tu nu te prefăceai, iar eu îți ziceam Don Juan – și tu credeai că sînt Eleanor – și descopereai că de fapt nu sînt doar o făptură de pe pămînt, ci tocmai adevărata ta iubită –

Nu strînge – te rog – o grămadă de mobilă. Adevărul e, Scott, că aș locui fără nici o problemă *oriunde* – și n-o să putem găsi noi un pat de-a gata? Știi că într-o bună zi o să ne dorim covoare și mobilier de răchită și o casă – Îmi e teribil de teamă că acum doar ne-ar încurca. Aș vrea ca New Yorkul să fie un orășel micuț – ca să îmi pot imagina cum o să fie. N-am nici cea mai vagă idee cum o să fie, așa că mă tem să fac orice fel de sugestii – Ce s-a ales de apartamentul decorat de bărbații aceia? Mie mi-a plăcut – Mi-am imaginat pereți acoperiți cu fructe uriașe, portocalii și negre – și tavane galbene –

De Paște, doamna Hayden își aduce fiica, pe Edwine, la noi – Tilde și Tootsie le-au vizitat amîndouă și, desegur, avem o

obligație față de ele – Toots amenință că se duce în Michigan împreună cu doamna DeFuniac – Ea pleacă vineri – Dacă face asta, eu va *trebui* să stau aici și s-o distrez pe Edwine – Apoi, cînd o să plece, aș putea veni în Nord cu ele – De-aia am vrut să îi scrii Mamei. Îți dai seama că nu le pot spune *de ce* Tootsie *nu poate* în nici un caz să plece în Michigan – Ce-ar trebui să fac?

Craighead a telegrafiat că vine de la Gordon peste weekend. O să-mi facă plăcere să-l văd – La noi în vecinătate nu există absolut nici un bărbat și, în plus, pot să-i povestesc despre tine. Ador să vorbesc despre tine – Iubitule – tu ești totul – absolut tot pe lumea asta – te iubesc așa de mult –

În caz de urgență –
Aici stă Tilde –
124th St. W 520, ap. 51
Iubitule – iubitule – te doresc – întotdeauna –

35. CĂTRE SCOTT SAS, 9 pp.
[toamna anului 1919] [Montgomery, Alabama]

Scriu pe hîrtia asta frumoasă, despre care toată lumea crede că e îngrozitoare și pe care detest s-o folosesc de teamă că o s-o consum pe toată, ca să-ți mulțumesc – ca să știi ce mult îmi plac „cele două mici nimicuri“ – Dar mă frămînt așa de tare fiindcă nu găsesc un loc unde să pun fotografia înrămată, încît am de gînd să o lipesc cu clei undeva, fie și în exterior. Te rog să nu fii așa de oripilat. Oricum, e o ramă de duzină – Lănțișorul e exact ca o pălărie pentru doamne, zbiară „du-mă undeva – du-mă undeva“ și îmi place cu adevărat să îl port – Știi că ador lucrurile pe care nimeni dintre cunoscuți nu le-a

avut, iar canaful de pe cealaltă chestie m-a înălțat pe o poziție dintre cele mai superioare.

Ieri aproape că am scris o carte sau o povestire, nu m-am putut hotărî care din ele, însă după două pagini despre eroina mea, am descoperit că nici măcar nu ajunsesem la ea și, cum nu puteam să scriu pur și simplu o veșnicie despre o făptură fermecătoare și imposibilă, a început să mă apuce disperarea. „Romeo prins în mreje“ [„Vamping Romeo“], așa se numea și presupun că pe undeva, înainte de final, ar fi trebuit să apară și un bărbat. Dar nu exista nici o intrigă, așa că m-am gîndit să te întreb pe tine cum să hotărăsc ce urmează să facă personajele. Mama mi-a răspuns la S.O.S. cu una de la O. Henry, egzact [*sic!*] așa, pe care am ignorat-o, pentru că el n-a *creat* niciodată oameni – doar lucruri care li se întîmplă acelorași oameni de modă veche și cu finaluri neașteptate, iar mie îmi plac povestirile în care toate doamnele seamănă cu Constance Talmadge și bărbații sînt oarecumva genul de personaje puternice și tăcute sau studenți tineri – deși știu că o să mă atașez destul de tare de Margery See[56] și poate că o să-mi stîrnească suficientă ambiție ca să-l mai duc pe Romeo încă vreo două pagini – Așa că vezi tu, Scott, n-o să fiu niciodată în stare să fac nimic, pentru că sînt prea leneșă ca să îmi pese dacă treaba iese sau nu – și nu-mi doresc să fiu vestită și sărbătorită – tot ce-mi doresc este să fiu veșnic foarte tînără și foarte iresponsabilă și să simt că sînt stăpînă pe viața mea – să trăiesc și să fiu fericită și să mor așa cum vreau – să fac ce îmi place.

Și, Scott, Iubitule, *nu* te mai strădui atît de tare să te convingi că sîntem niște inși foarte bătrîni care au pierdut lucrul cel mai prețios pe care îl aveau. Noi încă n-am găsit

lucrul ăla – și doar nevolnicii ca fata aia din St. Paul despre care mi-ai povestit, cărora le lipsește curajul și tăria de a-și da seama că au dreptate cînd lumea întreagă le spune că se înșală, numai ei pierd mereu – Tot acel avînt, acea dulceață – tăria emoțională de care sîntem capabili sporește – sporește și asta doar pentru că înțelepciunea și limpezimea minții sporesc și ele și noi ne clădim palatul iubirii noastre pe o temelie solidă, nimic nu e pierdut – Abandonul acela dintîi *nu putea* dura, dar lucrurile care l-au determinat sînt formidabil de vii – ca atunci cînd faci baloane de săpun – se sparg, dar poți face și mai multe, exact la fel de frumoase – și se sparg și ele – pînă cînd rămîi fără apă și săpun – și presupun că așa o să fim și noi – deci nu jeli după o minunată amintire părăsită, mică și amărîtă, cîtă vreme ne avem unul pe altul – Pentru că eu știu că te iubesc – iar tu o să vii în ianuarie ca să-mi spui că și tu – și n-o să ne mai facem griji pentru nimic – Zelda

36. CĂTRE ZELDA TLG, în album
[înainte de 9 ianuarie 1920] [New York City]

AFLAT CĂ NU POT OBȚINE CUȘETĂ SPRE SUD PÎNĂ VINERI SAU POATE SÎMBĂTĂ SEARA ASTA ÎNSEAMNĂ CĂ N-O SĂ SOSESC ÎNAINTE DE UNSPREZECE SAU DOUĂSPREZECE PUNCT IMEDIAT CE ȘTIU SIGUR TRIMIT TELEGRAMĂ SATURDAY EVENING POST TOCMAI MI-A ACHIZIȚIONAT ÎNCĂ DOUĂ POVESTIRI PUNCT TOATĂ DRAGOSTEA MEA.

37. CĂTRE ZELDA TLG, în album

[ianuarie 1920] STPAUL MINN 254P 10

DRA LELDA SAYRE
PLEASANT AVE 6 MONTGOMERY ALA.
SOSESC LUNI
SCOTT FITZGERALD

38. CĂTRE ZELDA TLG, în album

NEWORLEANS LA[57] 1213P 19 IAN 1920
DRA ZELDA SAYRE
PLEASANT AVE 6 MONTGOMERY ALA
TRIMITE MANUSCRIS[58] POȘTA RAPIDĂ TOATĂ DRAGOSTEA
SCOTT

39. CĂTRE ZELDA TLG, în album

NEWORLEANS LA 530P 29 IAN 1920
DRA ZELDA SAYRE
PLEASANT AVE 6 MONTGOMERY ALA
VIN PE SÎMBĂTĂ ȘI DUMINICĂ TELEGRAFIAZĂ DOAR DACĂ E INOPORTUN
SCOTT

40. CĂTRE ZELDA TLG, în album

NEWYORK NY 24 FEB 1920
DRA LIDA SAYRE
PLEASANT AVE 6 MONTGOMERY ALA
AM VÎNDUT DREPTURILE DE ECRANIZARE PENTRU CAPUL ȘI UMERII CELOR DE LA METRO COMPANY CU DOUĂ MII CINCI SUTE DE DOLARI TE IUBESC FATA MEA SCUMPĂ
SCOTT

41. CĂTRE SCOTT SA, 6 pp.
[februarie 1920][59] [Montgomery, Alabama]

Inima mea dragă, basmul nostru e aproape de final și urmează să ne căsătorim și să trăim fericiți pînă la adînci bătrîneți, exact ca prințesa din turn care te îngrijora așa de mult pe tine – și m-a enervat așa de tare pe mine cu reapariția ei constantă – regret toate dățile cînd am fost răutăcioasă și nesuferită – toate minutele de nefericire pe care ți le-am provocat, cînd am fi putut fi atît de fericiți. Meriți atît de mult – extraordinar de mult –

Eu cred că viața noastră împreună o să fie la fel ca aceste ultime patru zile – și *vreau* să mă mărit cu tine – chiar dacă tu crezi că ideea mă „îngrozește“ – aș fi vrut să nu spui așa ceva – nu mi-e teamă de nimic. Ca să-ți fie teamă, trebuie să fii ori laș, ori foarte mare și puternic. Eu nu sînt nici una, nici alta. În plus, știu că tu poți avea grijă de mine mai bine decît pot eu și că o să fiu întotdeauna foarte, foarte fericită cu tine – cu excepția ocaziilor cînd ne angajăm în polemicile noastre săptămînale – și chiar și atunci eu una mă distrez bine. Îmi

place să fiu foarte calmă și stăpînă pe mine, în timp ce tu te înflăcărezi și te îmbufnezi. Nu-mi pasă dacă crezi sau nu același lucru – eu da.

Mai există 3 fotografii pe care le-am dezgropat dintr-o grămadă de resturi de sub patul meu. Stimabila noastră mamă a scăpat de ele din motive cunoscute de ea, dar mie, personal, îmi place atitudinea membrelor mele emaciate, așa că le supn [*sic!*] aprobării tale. Doar că pe una dintre ele am ceruit-o artistic și am distrus-o.

Dragostea mea – mi-e așa de dor de tine – te iubesc atît de mult – iar data viitoare o să mă întorc și eu cu tine – Fără tine nu sînt absolut nimic – Doar păpușa care ar fi trebuit să fiu din naștere. Tu ești o necesitate și un lux și un iubit drag și neprețuit – și o să devii soțul nevestei tale –

42. CĂTRE SCOTT	SA, 8 pp.
[februarie 1920]	[Montgomery, Alabama]

O, Scott, e atît de în-cîn-tă-tor[60] – și spatele e la fel de drăguț ca fața. Ba s-ar putea să-mi placă chiar ceva mai mult și l-am răsucit de patru sute de ori ca să văd „de la Scott pentru Zelda“. Încerc să mă simt bogată și relaxată, dar sînt atît de măgulită, că nu mă pot simți altfel decît fericită – îndeajuns de fericită ca să mă umflu cu totul ca o bulă de săpun și să plutesc într-un nimic cu miros dulce. Și am hotărît, așa cum fac în fiecare seară înainte să merg la culcare, că ești cel mai scump, cel mai scump bărbat de pe pămînt și că te iubesc chiar mai mult decît pe lucrușorul ăsta delicios care ticăie la încheietura mîinii mele.

Mama e cea care a venit cu pachetul și m-am gîndit că ar putea fi și ea interesată să-l vadă, așa că ea s-a așezat pe marginea patului, iar eu i-am spus că urmează ca noi doi să ne căsătorim destul de curînd. Ea vrea ca eu să vin la New York, pentru că, zice ea, ți-ar plăcea să se întîmple în biserica St. Patrick. Acum, că a aflat, totul pare stabilit și drăguț, iar eu nu sînt absolut deloc speriată sau nehotărîtă – Ce mă îngrozea cel mai tare pe mine era să-i spun ei – nu știu de ce, pur și simplu nu mă vedeam în stare – Amîndoi sîntem niște imagini în culori grozav de vii, de genul acela în care detaliile rămîn pe dinafară, dar eu știu că o să ne îmbinăm culorile și cred că o să arătăm foarte bine atîrnați unul alături de celălalt în galeria vieții [Ăsta *nu* e doar un alt gînd de-al meu din „fluviul subpămîntean“][61].

Și te iubesc atît de îngrozitor de mult, încît o să citesc *McTeague*[62] – dar atunci cînd o termin, s-ar putea să fii nevoit să te căsătorești cu un cadavru. Începutul e cu siguranță jalnic – nu-mi dau seama cum ar putea să fie drăguță o fată care și-a pierdut pe undeva incisivii și, pe lîngă asta, sensibilitatea mea delicată a fost revoltată la agresiva lui cerere în căsătorie din momentul cînd ea avea pe față una din chestiile alea urîcioase de cauciuc. Toți scriitorii care vor ca lucrurile să fie ca în viața reală le fac *să miroasă urît* – precum camera lui McTeague – și ăsta e simțul meu cel mai sensibil. Sper din suflet că tu n-o să fii niciodată un realist – unul de soiul ălora care cred că să fii nesuferit înseamnă să fii puternic –

Cînd urmează să mi se facă nunta, scrie-mi din nou – iar dacă ai prefera să vin eu acolo, o să o fac – i-am spus Mamei că s-ar putea să vin pur și simplu și să-ți fac o surpriză, dar ea a

zis că poate nu ți-ar plăcea să ți se facă o surpriză legată de „propria ta nuntă“ – eu cred că e mai degrabă nunta *mea* –

„Pînă cînd Moartea ne va despărți“

43. CĂTRE SCOTT SAS, 4 pp.
[martie 1920] [Montgomery, Alabama]

Scumpul meu –

Te vreau de dragul tău, pentru că știu ce harababură provoc și cît de incomod o să fie totul – dar pur și simplu *nu pot* și *nu vreau* să iau pilulele alea îngrozitoare[63] – așa că le-am aruncat. Mai degrabă aș lua acid carbolic. Vezi tu, cîtă vreme simt că sînt îndreptățită, nu-mi pasă prea mult ce se întîmplă – și, pe lîngă asta, aș prefera să am o *întreagă familie* decît să-mi sacrific propria demnitate. Oamenii par să așeze totul pe un fundament greșit – și m-aș simți ca o tîrfă nenorocită dacă aș lua fie și una singură, așa că o să încerci să înțelegi, te rog, Scott – și fă ce crezi tu că e mai bine – dar să nu faci *nimic* pînă nu *știm*, pentru că Dumnezeu – sau ceva – a făcut întotdeauna lucrurile să fie bune și poate că așa va fi și ăsta.

Te iubesc, Scott Iubitule, și tu mă iubești pe mine și, oricear fi, putem fi recunoscători pentru asta –

Îți mulțumesc pentru carte – nu-mi place –

Zelda Sayre

44. CĂTRE ZELDA TLG, în album

[PRI]NCETON NJ 1117AM 23 MAR 1920
DRA ZELDA SAYRE
PLEASANT AVE 6 MONTGOMERY ALA
BUNĂ DIMINEAȚA ZELDA DRAGĂ ȘTII CĂ DA
SCOTT

45. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.
[martie 1920] [Montgomery, Alabama]

Privesc înspre viitor și te văd venind – și din fiece negură + ceață dragii tăi pantaloni șifonați se grăbesc spre mine – Fără tine, scumpul, scumpul meu, n-aș fi în stare să văd sau să aud, să simt sau să gîndesc – sau să trăiesc – te iubesc așa de tare și n-o să mai accept niciodată, atît cît vom trăi amîndoi, să mai stăm despărțiți vreo noapte. E ca și cum m-aș ruga să dea o furtună peste mine sau ca și cum aș ucide Frumusețea sau ca și cum aș îmbătrîni fără tine. Vreau așa de mult să te sărut – și pe ceafă, acolo unde începe părul tău drag, și pe piept – te iubesc – nici nu pot să-ți spun cît de mult – Gîndul că aș *muri* fără ca tu s-o știi – Goofo, *trebuie* să încerci [să] simți cît de mult te iubesc – cît de neînsufletită mă simt cît ești plecat – Nu pot nici măcar să-i urăsc pe oamenii ăia odioși – nimeni n-are nici un drept să trăiască, în afară de noi – iar ei ne mînjesc lumea și eu nu pot să-i urăsc pentru că te doresc atît – Vino Repede – Vino Repede la mine – n-aș putea supraviețui fără tine dacă m-ai urî și dacă ai fi acoperit de bube ca un lepros – dacă ai fugi cu altă femeie și m-ai înfometa și m-ai bate – eu tot te-aș dori, *o știu* –

Iubitule, Iubitule, Dragule –

Soția Ta

46. CĂTRE ZELDA TLG, în album
[martie 1920] [Princeton, New Jersey]

DRA ZELDA SAYRE
PLEASANT AVE 6 MONTGOMERY ALA
IUBITO SCRISOAREA TA TOCMAI A SOSIT CALCULASEM CĂ O SĂ PLECI DIN MONTGOMERY PE 30 LUNA ASTA DAR DACĂ EȘTI GATA SĂ VII MAI DEVREME SĂ ZICEM PE 20 TELEGRAFIAZĂ-MI AZI ȘTII CĂ TE DORESC MEREU SCUMPĂ FATĂ FOTOGRAFIA TA N-A AJUNS SCRIU

47. CĂTRE ZELDA TLG, în album
[martie 1920]

PRINCETON NJ 1042A 17
DRA TILDA SAYRE
PLEASANT AVE 6 MONTGOMERY ALA
FOTOGRAFIA E ÎNCÎNTĂTOARE LA FEL CA TINE DRAGĂ

48. CĂTRE ZELDA TLG, în album

PRINCETON NJ 28 MARTIE 1920
DRA ZELDA SAYRE
PLEASANT AVE 6 MONTGOMERY ALABAMA
TELEGRAMA TA A SOSIT ASTĂ-SEARĂ AM REZERVAT CAMERE LA BALTIMORE [BILTMORE?] ȘI O SĂ TE AȘTEPT

VINERI SAU SÎMBĂTĂ TELEGRAFIAZĂ-MI EXACT CÎND SUN TOOTSIE MÎINE-DIMINEAȚĂ CARTEA SE VINDE[64] TOATĂ DRAGOSTEA MEA

SCOTT

49. CĂTRE ZELDA TLG, în album

[Princeton] NJ
NEWYORK NY 30 MAR 1920
DRA TILLA SAYRE
PLEASANT AVE 6 MONTGOMERY ALA

VORBIT CU JOHN PALMER ȘI ROSALIND[65] ȘI CREDEM CEL MAI BINE E SĂ NE CĂSĂTORIM SÎMBĂTĂ LA PRÎNZ O SĂ FIM ÎNGROZITOR DE AGITAȚI PÎNĂ SE TERMINĂ ȘI N-O SĂ PUTEM STA LINIȘTIȚI DACĂ AȘTEPTĂM PÎNĂ LUNI PRIMA EDIȚIE A CĂRȚII S-A EPUIZAT ADRESA MEA LA COTTAGE PÎNĂ JOI ȘI LA SCRIBNERS DUPĂ

CU DRAGOSTE
SCOTT

6. În vara cînd s-au cunoscut, Scott i-a trimis Zeldei un capitol din romanul lui, „Egoistul romantic“. Deși cei de la Scribner’s i-au înapoiat manuscrisul în aceeași lună (august 1918), Maxwell Perkins, care ulterior va deveni redactorul său, i-a trimis lui Scott o scrisoare de încurajare, sugerîndu-i să-și revizuiască romanul și să-l retrimită la editură.
7. Toate telegramele din acest volum sînt reproduse așa cum au fost transmise prin serviciul de telegrafie. Greșelile de ortografie, cum este cazul aici cu transcrierea numelui Zeldei, nu au fost corectate.
8. Francis Stubbs, cu care Zelda a ieșit la o întîlnire, a fost una dintre vedetele clubului de fotbal american de la Auburn University. Scott, care tocmai fusese demobilizat, era în drum spre New York cînd i-a trimis telegrama Zeldei, care se

afla la Auburn împreună cu Stubbs, sperînd, poate, că o să-și asigure fidelitatea acesteia dacă își exprima încrederea în ea.

9. Farse la telefon făcute băieților despre care știau că sînt studenți la facultăți din sud – University of Alabama din Tuscaloosa, University of the South din Sewanee, Tennessee, și Auburn University din Alabama – și care erau incluși în circuitul lor social de meciuri de fotbal și petreceri.

10. Cinematograf din Montgomery, deschis în 1910 (n.t.).

11. Actor care a jucat în șaizeci și șapte de filme între anii 1912 și 1947. Printre filmele lui din 1919 se numără *The Girl-Woman* (*Fata-femeie*), *Caleb Piper's Girl* (*Iubita lui Caleb Piper*) și *Common Clay* (*Oameni de rînd*).

12. Zelda îi trimisese lui Scott fotografii cu ea.

13. Clothilde, a treia dintre cele trei surori mai mari ale Zeldei, căsătorită cu John Palmer, care urma să i se alăture acestuia în New York.

14. Scott i-a trimis Zeldei în dar o pereche de pijamale foarte elegante.

15. *Soldățica mea*, musical popular în epocă (n.t.).

16. Ulei de păr folosit în epocă, despre care se credea că ajută la întărirea și creșterea mai rapidă a firelor de păr (n.t.).

17. Corect: „Porfiriei". Trimitere la poemul lui Robert Browning (1812-1889) *Porphyria's Lover*, publicat pentru prima dată în 1836, în care un bărbat își sugrumă iubita cu părul ei lung (n.t.).

18. Livye Hart, o prietenă populară de-a Zeldei, a cărei familie, la fel ca familia Sayre, făcea parte din clubul din înalta societate *Les Mysterieuses* din Montgomery, o asociație ce organiza evenimente distractive și baluri unde erau prezentate tinerele eligibile din orășel.

19. Spre deosebire de multe dintre celelalte telegrame trimise de Scott și lipite de Zelda în albumul ei, aceasta nu este scrisă integral cu majuscule. Vezi și nr. 27.

20. Scott i-a trimis Zeldei un inel de logodnă care îi aparținuse mamei lui.

21. Scott a scris textul acesta pe cartea lui de vizită, pe care i-a trimis-o împreună cu inelul de logodnă.

22. Rosalind, a doua dintre surorile mai mari ale Zeldei.

23. Newman Smith, soțul lui Rosalind, care a fost pe front în Franța pe timpul războiului.

24. Stephan Parrott, un prieten al lui Scott pe care acesta l-a cunoscut la Newman School, o școală pregătitoare catolică din New Jersey.

25. Fie May Inglis, o fată populară care a absolvit liceul Sidney Lanier în 1918, odată cu Zelda, fie May Steiner, o tînără din Montgomery cu care ieșea Scott cînd a cunoscut-o pe Zelda.

26. Tatăl Zeldei, judecătorul Anthony Dickinson Sayre, era numit uneori „A.D."

27. Prietenă a Zeldei din liceu. În „Tablou-colaj al liceenei ideale din anul terminal", Zelda a fost aleasă fata cu cea mai reușită gură, iar Eleanor, fata cea mai spirituală.

28. Scott a vizitat-o pe sora Zeldei, Clothilde, la New York în timpul cît căuta un apartament pentru el și Zelda.
29. Pisica familiei Sayre, care se pare că s-a mutat cu Clothilde la New York.
30. Sau Tootsie – sora Zeldei, Rosalind.
31. Newman Smith, soțul lui Rosalind.
32. Hotelul Exchange din Montgomery, de unde Scott a cumpărat o sticlă de gin atunci cînd a vizitat-o pe Zelda.
33. Scott a preluat această descriere romantică a unui cimitir și a folosit-o aproape cuvînt cu cuvînt în ultimele două pagini din *Dincoace de Paradis* pentru a ilustra gîndurile protagonistului său, Amory Blaine, o versiune ficțională foarte puțin deghizată a lui însuși. [Pentru versiunea în limba română vezi F. Scott Fitzgerald, *Dincoace de Paradis*, traducere din limba engleză și note de Virgil Stanciu, Editura Polirom, Iași, 2005, p. 365 (n.t.).]
34. Nancy Milford spune că Scott, „[i]mpresionat de frumusețea“ scrisorii anterioare a Zeldei (scrisoarea 20), „i-a trimis un superb evantai din pene de culoarea păsării flamingo. Era cadoul perfect pentru Zelda: frivol și absolut superb. Zelda a fost încîntată de el“ (*Zelda*, p. 46).
35. Mătușa nemăritată a lui Scott, care îl ajutase să-și plătească studiile.
36. *Les Mysterieuses*. Mama Zeldei și sora ei, Rosalind, scriseseră o schiță dramatică pentru „Folly Ball“, balul caritabil din aprilie, în care a jucat Zelda.
37. Asociația caritabilă locală Junior League organiza un spectacol de varieteu, iar veniturile obținute de pe urma lui urmau să fie expediate „băieților din Alabama trimiși în Franța“.
38. Referire la „How Ya Gonna Keep ’em Down on the Farm (After They’ve Seen Paree)?“, un cîntec din anii Primului Război Mondial, devenit foarte popular după încheierea acestuia, ce are ca temă îngrijorarea că soldații americani de la țară nu vor mai dori să se întoarcă la fermele lor după ce au văzut viața urbană europeană, mai ales pe cea din Paris („Paree“), în timpul războiului (n.t.).
39. Filozoful și împăratul din Roma antică, autor al *Meditațiilor*, o scriere clasică aparținînd stoicismului.
40. Aici este inclus un bilet de două pagini, scris de mînă de mama Zeldei și adresat fiicei ei.
41. „Slavă Domnului“ (în original T. G., *Thank God*) (n.t.).
42. *Plasher’s Mead*, roman al popularului scriitor englez Compton Mackenzie. [Apărut în 1915 cu titlul original *Guy and Pauline*, este publicat în Statele Unite cu titlul menționat aici de Zelda Fitzgerald (n.t.).]
43. Cînd Scott s-a întors la New York după vizita făcută Zeldei în 15 aprilie, a scris în Registrul său: „Eșec. Mă tot miram de ce prințesele erau ținute închise în turnuri (*Ledger*, p. 173). Se pare că fraza i-a plăcut atît de mult, încît a folosit-o și în scrisorile trimise Zeldei.

44. Orice îi va fi dat mama Zeldei, lucrul acela s-a pierdut. Totuși doamna Sayre avea prostul obicei să-i dea fiicei sale tăieturi din ziare despre scriitori rataţi și poate că așa a fost cazul și aici.
45. Un regiment care fusese pe front în Franța.
46. Din regimentul cumnatului ei, care a luptat în Franța, au murit douăzeci și trei de oameni.
47. Zelda și-a făcut fotografia în costumul ei de la Folly Ball din aprilie în curtea din spate a casei, așezată printre tufele de trandafiri ale doamnei Sayre, și i-a trimis-o lui Scott.
48. Ironia face că spitalul Highland – unde a fost internată Zelda în anii 1930 și 1940 și unde și-a găsit sfîrșitul tragic într-un incendiu, în 1948 – se află în Asheville, North Carolina.
49. Doamna Francesca, o localnică spiritistă care susținea că primește mesaje de pe „lumea cealaltă“ pe o placă Ouija de invocare a spiritelor.
50. *Snappy Stories* – o revistă bilunară ieftină, pentru publicul larg, care publica povestiri și articole clișeistice, caricaturi și recenzii de cărți și filme.
51. Poate că Scott îi trimisese povestirea lui „Copii în pădure“. Tocmai o vînduse celor de la *The Smart Set* cu treizeci de dolari, din care a cumpărat un sveter pentru Zelda și o pereche de pantaloni albi de flanelă pentru el.
52. Aici Zelda schițează în scrisoare doi omuleți care dansează.
53. Zelda inserează propoziția „N-o să învăț niciodată combinația“ deasupra cuvîntului „camarada“ și trasează o săgeată care încercuiește aceste cuvinte și arată spre cei doi omuleți pe care i-a desenat.
54. Cînd Zelda s-a întors acasă de la Georgia Tech, a acceptat insigna jucătorului de golf Perry Adair, dar a regretat imediat și i-a înapoiat lui Adair insigna frăției prin poștă. A încurcat din neatenție un bilet „sentimental“ pe care îl scrisese pentru el cu o scrisoare destinată lui Scott. Din nefericire, Scott a primit biletul ce trebuia să ajungă la Adair și s-a simțit atît de rănit și de furios pentru că Zelda îi fusese necredincioasă, încît i-a cerut să nu-i mai scrie niciodată. Ea nu l-a ascultat și i-a trimis această scurtă explicație – și scuză. După ce a primit scrisoarea, Scott a pornit înnebunit la drum spre Montgomery, ca să încerce să se împace. A implorat-o pe Zelda să se căsătorească urgent cu el, dar ea a refuzat și a rupt logodna. Nu și-au mai trimis nici o scrisoare pînă în toamnă, cînd și-au refăcut relația.
55. Parantezele drepte îi aparțin Zeldei. [Corect, în fr., *mademoiselle* – n.t.]
56. Foarte probabil protagonista povestirii ei.
57. Făcîndu-și griji din pricina tuberculozei, în ianuarie Scott s-a dus în New Orleans ca să scrie și ca să scape de iarna din St. Paul. Cît a stat acolo, a vizitat-o pe Zelda de două ori în Montgomery, timp în care Scott și Zelda au făcut dragoste, probabil pentru prima oară. În februarie Scott a revenit la New York,

apoi, spre sfîrșitul lunii, s-a mutat în Cottage Club de la Princeton, unde a așteptat apariția romanului *Dincoace de Paradis.*

58. Poate că Scott îi cerea Zeldei să îi trimită povestirea la care lucra ea (menționată în scrisoarea 35).

59. Nancy Milford plasează această scrisoare în martie 1920 și crede că a fost ultima scrisoare trimisă de Zelda lui Scott înainte de căsătorie. Pe de altă parte, biograful lui Scott, Matthew J. Bruccoli, crede că scrisoarea a fost scrisă ceva mai devreme, în februarie. Coordonatorii acestui volum susțin și ei datarea în februarie, deoarece cuvintele Zeldei „iar data viitoare o să mă întorc și eu cu tine“ arată că Scott încă mai venea periodic în Montgomery.

60. Atunci cînd Scott a vîndut „Capul și Umerii“ celor din cinematografie cu 2.500 de dolari, i-a trimis Zeldei un ceas de platină cu diamante în valoare de 600 de dolari.

61. Parantezele drepte îi aparțin Zeldei.

62. În *McTeague* (1899), roman de Frank Norris, autor ce aparține curentului naturalist, protagonistul este un dentist care se îndrăgostește nebunește de Trina, căreia îi corectează zîmbetul știrb cu punți și coroane dentare, după care se căsătorește cu ea și apoi o ucide. Se pare că Zelda considera naturalismul lui Norris într-atît de respingător, încît devenea amuzant.

63. Zelda credea – în mod greșit – că s-ar putea să fie gravidă.

64. *Dincoace de Paradis* a apărut în 26 martie 1920.

65. Din cîte se pare, John Palmer (soțul lui Clothilde) și Rosalind (sora Zeldei) l-au ajutat pe Scott să facă aranjamentele de ultim moment ale ceremoniei de nuntă. Cealaltă soră mai mare a Zeldei, Marjorie, a venit cu ea la New York pentru ceremonie. Nu au participat la ea nici părinții lui Scott, nici cei ai Zeldei. Micul grup de nuntași a fost format din cele trei surori ale Zeldei, cumnații ei, Newman Smith și John Palmer, și cavalerul de onoare al lui Scott, Ludlow Fowler, prietenul lui de la Princeton. Scott era atît de agitat, încît a început ceremonia înainte să ajungă și John cu Clothilde.

Scott și Zelda în Montgomery, martie 1921

© Bettmann/Corbis

PARTEA A II-A

Anii împreună: 1920-1929

„Lucrurile pe care le-am făcut împreună și rupturile teribile care ne-au frînt…“

(Scott către Zelda, 26 aprilie 1934)

După căsătoria lor și după apariția triumfală a romanului *Dincoace de Paradis* (primul tiraj, de trei mii de exemplare, s-a vîndut în trei zile, iar la sfîrșitul lui 1921 fuseseră trase douăsprezece tiraje, totalizînd peste 49.000 de exemplare), proaspăt căsătoriții s-au trezit că devin celebrități chiar la începutul dezlănțuiților ani 1920, în orașul care era chiar sufletul petrecerii. Cum scria Scott ulterior în „Orașul meu pierdut“ (1932), „Spre uluirea mea, am fost adoptat nu ca un ins din Midwest, nici măcar ca un observator detașat, ci ca arhetipul a ceea ce-și dorea New Yorkul“[1]. Ce-și dorea New Yorkul era o pereche atrăgătoare care să bea și să petreacă fără contenire și ale cărei escapade – plonjoane în fîntîni arteziene, călătorii pe acoperișul taxiurilor, scoaterea veșmintelor în timpul unui spectacol cu *George White's Scandals*[2] și încăierările cu polițiștii – să devină materialul de bază al rubricilor de scandal. Scott își amintește în „Orașul meu pierdut“ că „ne simțeam ca niște copilași într-un hambar imens, luminos și neexplorat“. Dar tot el rememorează în același eseu „cum mergeam într-o după-amiază cu un taxi printre niște clădiri foarte înalte, sub un cer mov și trandafiriu. Și am început să urlu, pentru că aveam tot ce îmi dorisem vreodată și știam că niciodată n-o să mai fiu atît de fericit“[3].

După ce au locuit într-o serie de hoteluri newyorkeze și au fost dați afară din cel puțin unul dintre ele fiindcă i-au deranjat pe ceilalți clienți, în vara anului 1920 soții Fitzgerald au închiriat o casă în Westport, în statul Connecticut, unde Scott a compus povestiri și a început un al doilea roman. Pe parcursul acelei veri s-au dus la Montgomery cu mașina lor sport decapotabilă Marmon, cumpărată la mîna a doua, pentru a face o vizită familiei Zeldei, călătorie pe care Scott o va imortaliza mai apoi în eseul său comic „Croaziera rablei pe roți“ (1924). În septembrie, Scribner’s i-a publicat prima culegere de povestiri, *Flappers și filozofi*. Deși cronicile au fost amestecate, volumul s-a vîndut remarcabil de bine, probabil datorită popularității dobîndite de *Dincoace de Paradis*. Dar soții Fitzgerald se certau deja, adesea după ce beau în exces. După ce s-au mutat înapoi în New York, Scott a continuat să lucreze la romanul lui. În 1921, în luna februarie, cînd Zelda a descoperit că e gravidă, au hotărît să facă prima lor călătorie în străinătate și pe 3 mai au plecat spre Anglia cu vasul Aquitania, la clasa întîi. Chiar înainte de plecare, Scott i-a transmis agentului său literar, Harold Ober, o versiune needitată a noului său roman, *Cei frumoși și blestemați*, pentru a fi publicată în serial.

La Londra soții Fitzgerald au cinat cu romancierul englez John Galsworthy, dramaturgul și criticul St. John Ervine și dramaturgul irlandez Lennox Robinson și au ieșit la prînz cu lady Randolph Churchill și fiul ei Winston. Cei doi soți au mers la Paris, la Veneția și la Roma, apoi au revenit în Londra, de unde s-au reîntors în America în iulie. Această primă călătorie în Europa nu i-a impresionat, după cum sublinia ulterior Scott

într-o scrisoare adresată lui Edmund Wilson, prietenul său din facultate:

La plecarea în „Croaziera rablei pe roți“ (fotografie reprodusă prin amabilitatea Bibliotecii Universitare Princeton).

> Să-l ia naiba de continent european. E interesant doar pentru un anticar. Roma e doar cu cîțiva ani în urma Tyrului + Babilonului… Franța m-a îngrețoșat. Atitudinea ei stupidă de lucru pe care lumea trebuie să-l salveze. Eu cred că-i păcat că Anglia + America n-au lăsat Germania să cucerească Europa. E singurul lucru care ar fi salvat toată flota aia de bătrîne epave gata să se scufunde (*Life in Letters*, pp. 46-47).

După ce s-au întors, Scott și Zelda s-au stabilit în St. Paul, unde Zelda i-a întîlnit pentru prima oară pe părinții lui Scott. Scott și-a petrecut vara revizuind *Cei frumoși și blestemați* în vederea publicării în volum. În 26 octombrie 1921 s-a născut fiica lor, Frances Scott Fitzgerald. Scott a consemnat în Registrul său comentariul Zeldei la naștere: „Sper că e frumoasă și nebună – o nebună frumușică“ (*Ledger*, p. 176), cuvinte pe care ulterior le-a pus în gura lui Daisy Buchanan în *Marele Gatsby*.

Frances Scott Fitzgerald

În martie 1922, soții Fitzgerald s-au întors în New York pentru apariția romanului *Cei frumoși și blestemați* și, poate, conform afirmației lui Matthew J. Bruccoli din biografia lui Fitzgerald scrisă de el, *Some Sort of Epic Grandeur*, pentru ca Zelda să facă un avort, pentru că nu-și dorea să aibă un al doilea copil la atît de puțin timp după primul (*op. cit.*, p. 163). Deși în general a avut parte de aprecieri reținute din partea cronicarilor, care sperau să vadă un alt *Dincoace de Paradis*, romanul s-a vîndut bine. Soții Fitzgerald și-au petrecut vara la clubul de iahting White Bear, lîngă St. Paul, unde Scott și-a asamblat a doua culegere de povestiri, *Povești din Epoca Jazzului*, care a apărut în septembrie, cam în aceeași perioadă cînd cei doi au închiriat o căsuță în Great Neck, în Long Island, pe Gateway Drive nr. 6. În primăvara și vara anului 1922, Zelda a început să publice scurte texte umoristice în ziare și reviste, printre care și o cronică ironică la *Cei frumoși și*

blestemați, apărută în *New York Tribune*. În toamna anului 1923, fiind întrebată de un intervievator de la *The Baltimore Sun* dacă e ambițioasă, a răspuns: „Nu neapărat, dar sînt plină de speranță. Nu vreau să fiu membră în cluburi. Nici în comitete. Nu sînt «asociativă». Doar să fiu eu însămi și să mă bucur de viață“ (Milford, *Zelda*, p. 101).

În Great Neck, soții Fitzgerald s-au trezit într-o comunitate diversă, de scriitori, vedete din lumea spectacolului, personaje din înalta societate, traficanți de alcool, care vor apărea cu toții, sub felurite deghizări, în al treilea roman al lui Scott. Printre cei cu care făceau de obicei petreceri se numărau comedienii Ed Wynn și Eddie Cantor, omul de lume Herbert Bayard Swope, dramaturgul Sidney Howard, mogulul industriei cinematografice Samuel Goldwyn și scriitorii Ring Lardner și John Dos Passos. Scott s-a apropiat mai ales de Lardner, ale cărui povestiri umoristice au apărut la Scribner's grație insistențelor lui și cu care bea și chefuia în mod constant. În eseul lui „Cum să trăiești cu 36.000 de dolari pe an“, Scott explica faptul că „a devenit un obicei printre mulți newyorkezi plictisiți de lume să-și petreacă weekendurile la casa de la țară a soților Fitzgerald“ (*Afternoon of an Author*, p. 93).

Pentru cîtva timp, Scott a încercat – doar că n-a reușit – să atragă interesul producătorilor de pe Broadway asupra unei piese scrise de el, o satiră politică intitulată *The Vegetable* (*Leguma*), pe care cei de la Scribner's i-o publicaseră în aprilie 1923. În cele din urmă a fost achiziționată de Sam H. Harris, dar a avut parte de o cădere oribilă în spectacolul-test ținut în afara New Yorkului, la Atlantic City, în noiembrie 1923 (în „Cum să trăiești cu 36.000 de dolari pe an“, Scott remarca

mîhnit: „După al doilea act, îmi doream să opresc spectacolul și să spun că a fost o mare greșeală, dar actorii s-au zbătut eroic să meargă mai departe“ [*Afternoon of an Author*, pp. 93-94]). Trezit de eșecul piesei și serios îndatorat editorului și agentului său literar – așa cum a fost întotdeauna –, Scott s-a lăsat de băut. De la sfîrșitul anului 1923 pînă în primăvara lui 1924 a scris zece povestiri, cu care și-a finanțat o vară de lucru la un nou roman. În ciuda veniturilor din povestiri – în 1923 a cîștigat peste 28.000 de dolari –, Scott și Zelda păreau să nu aibă niciodată bani după ce achitau cheltuielile necesare pentru a-și menține stilul lor de viață.

Frustrați de această incapacitate a lor de a supraviețui financiar în costisitorul Great Neck, în aprilie 1924 Scott și Zelda s-au hotărît să plece în Europa și să trăiască pe Riviera, unde rata de schimb valutar era de nouăsprezece franci pentru un dolar. „Mergeam în Lumea Veche ca să găsim un ritm nou pentru viețile noastre… cu convingerea sinceră că lăsaserăm în urmă pentru totdeauna vechile noastre fărîmături“, scria Scott în „Cum să trăiești un an, practic, din nimic“ (*Afternoon of an Author*, p. 102), un eseu compus la puțin timp după sosirea lor acolo. Scott pusese deoparte șapte mii de dolari din banii primiți pentru povestiri și planul lui era să lucreze exclusiv la roman pînă ce avea să-l termine, lucru pe care l-a reușit. În timp ce el era cufundat profund în scris, Zelda a început în iulie 1924 o relație amoroasă cu un tînăr și elegant aviator francez, Edouard Jozan. Deși ambii soți urmau să folosească ulterior acest eveniment în scrierile lor literare – Zelda în romanul ei, *Acordă-mi acest vals* (1932), iar Scott în numeroase povestiri și în romanele sale *Marele Gatsby* (1925) și *Blîndețea nopții* (1934) – și dincolo de faptul că Scott a fost

fără îndoială distrus de întîmplare (a scris în Carnetele sale „Știam că se întîmplase ceva ce nu mai putea fi reparat niciodată“ [*Notebooks*, p. 113]), probabil că anvergura reală a acestei relații nu va fi cunoscută niciodată (Jozan a descris-o ca pe un simplu flirt și nimic mai mult).

Oricare vor fi fost faptele reale, povestea amoroasă dintre Jozan și Zelda a contribuit în mod cert la intriga și atmosfera romanului pe care Scott l-a terminat în 1924, la finele lunii octombrie, mica lui capodoperă, *Marele Gatsby*. După cum i-a descris el cartea în august 1924 prietenului său Ludlow Fowler, „întreaga sa povară“ o constituia „risipirea iluziilor care colorează lumea în așa fel încît nu-ți mai pasă dacă lucrurile sînt adevărate ori false atît timp cît se împărtășesc din splendoarea vrăjită“ (*Life in Letters*, p. 78).

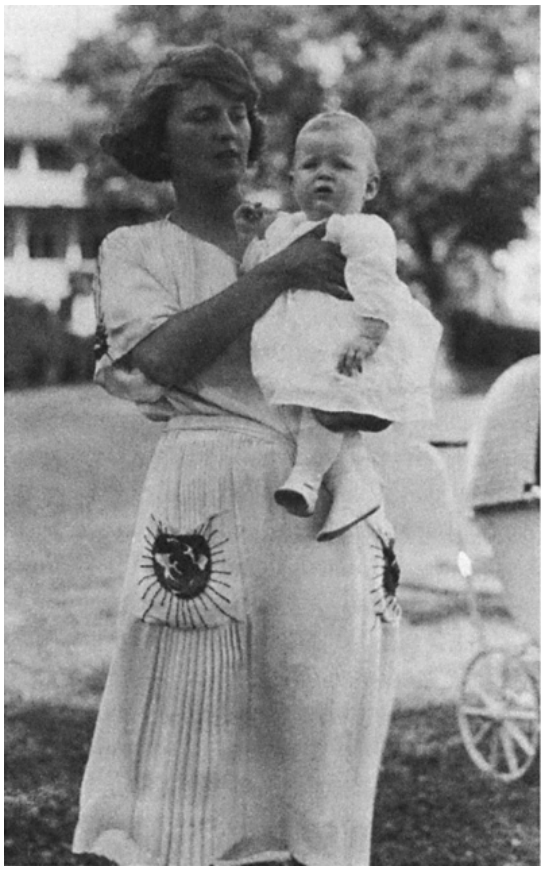

Zelda și Scottie în 1922 (fotografie reprodusă prin amabilitatea Bibliotecii Universitare Princeton).

Și tot pe Riviera, în vara anului 1924, soții Fitzgerald au devenit prieteni apropiați ai unor americani bogați din lumea bună, Gerald și Sara Murphy, pe care îi cunoscuseră la Paris în mai 1924. La rîndul lor, soții Murphy i-au introdus în cercul lor de scriitori, compozitori și artiști, care îi includea pe Pablo Picasso, Cole Porter, Archibald MacLeish, Fernand Léger, Philip Barry, Rudolph Valentino, Dorothy Parker și Robert Benchley. Soții Murphy adoptaseră drept motto un vechi proverb spaniol: „Traiul bun e cea mai bună răzbunare“. Tot în perioada asta, Scott a făcut cunoștință pentru prima dată cu creația lui Ernest Hemingway cînd a citit antologia acestuia de povestiri *In Our Time* (*În vremea noastră*), care fusese publicată de curînd la Paris, și tot el l-a recomandat pe acest tînăr autor editorului său de la Scribner’s, Maxwell Perkins.

Deoarece chiar și cele mai bune rate de schimb din Franța s-au dovedit a depăși mijloacele de care dispuneau Scott și Zelda, la sfîrșitul lui octombrie, după ce Scott a trimis *Marele Gatsby* la Scribner’s, cei doi s-au hotărît să-și petreacă iarna la Roma și în Capri (rata de schimb în Italia era mai scăzută decît în Franța). În ciuda aversiunii lui Scott față de italieni, a crizei de colită suferită de Zelda și a ceea ce el descria într-o scrisoare către John Peale Bishop drept „certuri îngrozitoare de cîte patru zile“ între ei doi, „care începeau întotdeauna de la o petrecere cu alcool“, Scott a reușit să facă modificări substanțiale în șpalturile de la *Marele Gatsby*, schimbînd consistent romanul. Și, în ciuda tensiunilor din căsnicia sa, l-a asigurat pe Bishop în aceeași scrisoare în care îi descria

„certurile de cîte patru zile“ că el și Zelda sînt „în continuare îndrăgostiți la nebunie și cam singurii oameni căsătoriți și cu adevărat fericiți pe care îi știu“ (*Life in Letters*, p. 104). În 10 aprilie 1925, ziua cînd a fost lansat *Marele Gatsby*, soții Fitzgerald erau iarăși în Paris. Deși recenziile apărute au fost mai laudative decît la oricare dintre celelalte cărți ale sale, vînzările au fost extrem de dezamăgitoare (un prim tiraj de douăzeci de mii de exemplare s-a vîndut integral în cîteva luni, dar, conform afirmației lui Bruccoli din *Some Sort of Epic Grandeur*, în 1940 în depozitul celor de la Scribner's încă mai puteau fi găsite exemplare din al doilea tiraj de trei mii de bucăți).

Cam prin perioada cînd a apărut *Marele Gatsby*, Scott l-a întîlnit pentru prima oară pe Ernest Hemingway – la barul Dingo din Paris. La scurt timp după aceea, cei doi au făcut o călătorie la Lyon ca să recupereze mașina soților Fitzgerald, care fusese lăsată acolo la reparat. Singura relatare care ne-a rămas despre întîlnirea lor și despre acea călătorie este cea furnizată de Hemingway în amintirile sale publicate postum și, probabil, nu foarte demne de încredere, *Sărbătoarea continuă* (1964). Conform celor spuse de Hemingway, Scott, care „avea părul foarte blond și ondulat, fruntea înaltă, privirea vioaie și prietenoasă și avea o gură tipică de irlandez, cu buze lungi și delicate, care pe fața unei fete ar fi fost o gură cum nu se poate mai frumoasă“[4], l-a întrebat deodată dacă „«tu te-ai culcat cu soția ta înainte să vă căsătoriți?»“[5]. Apoi Scott s-a îmbătat foarte tare cu șampanie și a leșinat. Tot în *Sărbătoarea continuă*, ceva mai încolo, Hemingway îi descrie deloc măgulitor pe Zelda ca fiind „geloasă pe scrisul lui Scott“, spunînd și că „îl făcea să fie gelos pe alte femei“[6], și pe Scott ca

pe un ins permanent beat și nesigur pe capacitatea lui de a satisface sexual femeile (îl citează pe Scott, care ar fi afirmat că „Zelda spune că-s făcut în așa fel încît nu pot face nici o femeie fericită“[7]). În pofida relatării lui Hemingway, atît cît a mai trăit, Scott a menținut relația cu el, una permanent stîngace și complicată, dar marcată cînd și cînd de susținere reciprocă.

În ceea ce-l privește, Hemingway l-a prezentat pe Scott multora dintre membrii de seamă ai comunității de expatriați americani și în primul rînd lui Gertrude Stein și Sylviei Beach, proprietara celei mai importante librării literare din oraș, Shakespeare and Company, care era și un loc de întîlnire pentru literații locali. Se pare însă că Scott și Zelda preferau mai degrabă barurile și cluburile de noapte decît saloanele literare. Poveștile despre bufoneriile lor reproduceau în multe privințe comportamentul lor similar de la New York din 1920. Scott descria astfel primăvara aceea din 1925 de la Paris: „1.000 de petreceri și nici un pic de muncă“ (*Ledger*, p. 179).

După ce și-au petrecut vara pe Riviera împreună cu familia Murphy și apropiații ei, soții Fitzgerald s-au întors la Paris, unde Scott s-a apucat să conceapă următorul său roman, iar Zelda a început să ia lecții de balet cu Lubov Egorova. De asemenea, pe parcursul toamnei Scott a petrecut mult timp împreună cu Hemingway. El i-a convins pe cei de la Scribner’s să îl publice pe Hemingway după ce editura sa anterioară, Boni & Liveright, a refuzat să scoată *Puhoaiele primăverii*, o parodie a lui Hemingway la Sherwood Anderson, care era unul dintre autorii celor de la Boni & Liveright. *Toți acei tineri triști*, a treia antologie de povestiri a lui Scott, a apărut în februarie 1926, a avut cronici majoritar laudative și s-a vîndut

bine. La scurt timp după aceea, Scott și Zelda s-au întors pe Riviera, unde au stat în primăvară și în vară. În iunie, Scott a citit manuscrisul romanului lui Hemingway *Fiesta* și i-a sugerat să facă modificări semnificative – inclusiv să renunțe la primele două capitole –, ceea ce Hemingway a și făcut.

Pe parcursul acelei veri a anului 1926, bețiile și comportamentul antisocial ale soților Fitzgerald au devenit din ce în ce mai excesive și au început să-i îndepărteze pe soții Murphy și pe alți prieteni de-ai lor. Într-o seară, cînd Scott și Zelda au întîlnit-o pe Isadora Duncan, iar reputata dansatoare a flirtat fățiș cu Scott, Zelda s-a aruncat pe un șir de trepte din piatră într-un acces de gelozie oarbă. La una dintre petrecerile organizate de familia Murphy, Scott, beat turtă, a azvîrlit vesel cu scrumiere prin încăpere, iar la alta a făcut țăndări paharele cu picior ale gazdelor. Anul se apropia de sfîrșit, iar Scott nu reușise să avanseze prea mult cu romanul, cei doi erau iarăși strîmtorați financiar, iar bețiile lor le periclitau sănătatea și îi făceau pe prieteni să-i ocolească. „Aș vrea să fiu iarăși de douăzeci și doi de ani și să am numai suferințele mele dramatice, trăite cu febrilitate“, îi scria el plîngăreț lui Perkins spre sfîrșitul anului 1925 și adăuga: „Ții minte cum obișnuiam să zic că vreau să mor la treizeci de ani – ei bine, acum am douăzeci și nouă și perspectiva e în continuare bine-venită“ (*Life in Letters*, p. 131).

Crăciunul anului 1925, la Paris (fotografie reprodusă prin amabilitatea Bibliotecii Universitare Princeton).

În decembrie 1926, Scott și Zelda au revenit în Statele Unite. După ce au sărbătorit Crăciunul în Montgomery, au mers la Hollywood, unde Scott a lucrat primele două luni ale lui 1927 la „Lipstick“ („Ruj“), un scenariu despre o *flapper* conceput pentru starleta Constance Talmadge. La Hollywood au mers la petreceri, iar lui Scott i s-au aprins călcîiele după actrița de șaptesprezece ani Lois Moran, care, din cîte se pare, nu i-a răspuns la avansuri. Zelda a reacționat arzîndu-și hainele în cada de baie a hotelului și aruncînd pe fereastra trenului ce îi ducea înapoi în Est un ceas de platină pe care Scott i-l dăruise anterior, în 1920, înainte de căsătoria lor.

Odată întorși, soții Fitzgerald au închiriat Ellerslie, un conac în stil neogrec din secolul al XIX-lea din Edgemoor, pe rîul Delaware, undeva în afara orașului Wilmington. Încă

întărîtată de interesul lui Scott față de Lois Moran, Zelda și-a reluat studiile de balet – de data asta cu baletul operei din Philadelphia – și, pe lîngă asta, a început să scrie iarăși articole umoristice pentru reviste. Pînă la sfîrșitul anului 1927 a vîndut trei astfel de texte. Nu e lipsit de semnificație că al treilea a fost publicat sub semnătura lui Scott, iar multe dintre eseurile și povestirile ei ulterioare au apărut semnate „de F. Scott și Zelda Fitzgerald“, pentru că revistele voiau să valorifice numele și reputația scriitorului. Inițial, acest lucru n-a părut s-o deranjeze pe Zelda, dar, treptat, ea a început să se simtă tot mai mult în competiție cu soțul ei și din ce în ce mai nemulțumită de el. Astfel, căsnicia lor a devenit și mai tensionată, iar încordarea a fost accentuată încă și mai mult de neputința persistentă a lui Scott de a face progrese semnificative cu romanul la care scria de doi ani.

În primele luni ale anului 1928, Zelda a început să studieze și mai intens baletul. În aprilie, cînd cei doi au mers să petreacă vara în Europa, au ales Parisul, pentru ca ea să poată studia cu membri ai baletului rus. Numai că în *Acordă-mi acest vals* Zelda scrie despre acea excursie: „Ei nu aveau prea multă încredere în călătorie și nici nu credeau că schimbarea decorului ar fi un panaceu pentru maladiile spirituale“ (*Collected Writings*, pp. 94-95). La sfîrșitul lui iunie, Scott îl cunoaște pe James Joyce la o cină găzduită de Sylvia Beach. În aceeași vară, Scott, care se simțea izolat și părăsit de soție, a fost trimis de două ori la închisoare în Paris pentru beție și tulburarea liniștii publice. În octombrie, cînd cei doi s-au întors la Ellerslie, Scott avansase foarte puțin cu lucrul la roman. Odată cu revenirea în Delaware, pe parcursul toamnei și iernii din 1928-1929, Zelda a continuat să studieze obsesiv

baletul. Deși Milford îl citează în cartea ei pe Gerald Murphy, care ar fi remarcat că „Există unele limite legate de posibilitățile unei femei de vîrsta Zeldei și era evident că ea se apucase prea tîrziu de dans“ (p. 141), Zelda explică în *Acordă-mi acest vals* că s-a apucat de dans cu scopul de a „stăpîni diavolii care o stăpîniseră pe ea – că, dovedindu-și îndrăzneala, va dobîndi liniștea despre care își închipuia că poate apărea doar odată cu încrederea în propria persoană – că, prin mijlocirea dansului, va fi în stare să-și controleze emoțiile, că va reuși să invoce iubirea, mila sau fericirea oricînd va voi, odată ce le va furniza un făgaș prin care să se scurgă“ (*Collected Writings*, p. 118).

Greutățile întîmpinate de Scott cu noul său roman au continuat și, după cum a scris el ulterior în „Ecouri din Epoca Jazzului“ (1931), începea să vadă în jurul lui semne ce arătau că anii de prosperitate ai Americii și ai lui însuși se apropiau de sfîrșit:

> La acea vreme contemporanii mei începuseră să dispară în pîntecul întunecat al violenței. Un coleg de clasă și-a omorît soția și s-a sinucis în Long Island, un altul s-a prăvălit „accidental“ de pe un zgîrie-nori din Philadelphia, iar altul, intenționat, de pe un zgîrie-nori din New York. Unul a fost omorît într-o crîșmă clandestină din Chicago, un altul a fost stîlcit în bătaie într-o crîșmă clandestină din New York și s-a tîrît pînă la Princeton Club, unde a și murit (…) Și nu e vorba despre niște nenorociri pe care le-am căutat în afara lumii mele – e vorba de prieteni de-ai mei. Mai mult, toate aceste lucruri nu s-au petrecut în anii crizei, ci în cei de prosperitate.[8]

În primăvara anului 1929, cînd s-au împlinit cei doi ani ai contractului prin care închiriaseră Ellerslie, s-au întors la Paris, pentru ca Zelda să își poată relua cursurile de balet cu Egorova. Ea a continuat și să scrie, însă de data aceasta proză,

o serie de povestiri care aveau ca subiect viețile a șase tinere. Cinci dintre aceste povestiri au fost publicate – toate sub o semnătură comună –, iar asta a făcut ca Zelda să intre în concurență directă cu soțul ei, care încă se chinuia cu romanul lui. Eforturile impuse de scris și de dans au început să lase urme asupra trupului de douăzeci și opt de ani al Zeldei, precum și asupra sănătății sale mintale. Iar Scott s-a simțit în continuare părăsit, după cum a explicat într-o epistolă tînguitoare adresată lui Hemingway:

> Tendința mea cea mai recentă este să mă prăbușesc cam pe la ora 11.00 și, cu lacrimi curgîndu-mi din ochi sau cu ginul ridicîndu-se la nivelul lor și scurgîndu-se afară + să le spun prietenilor sau cunoștințelor ce se arată interesați că nu-am [*sic!*] nici un prieten pe lume și că nici nu-mi pasă de nimeni, incluzînd-o de obicei și pe Zelda și referindu-mă adesea și la tovărășia mea prezentă – după care tovărășia prezentă tinde să devină mai puțin prezentă, iar eu mă trezesc în niște încăperi ciudate din niște palate ciudate. În restul timpului stau singur, lucrînd sau încercînd să lucrez, făcîndu-mi griji sau citind povestiri polițiste – și înțelegînd că orice ins cu starea mea de spirit și care, pe deasupra, nu e niciodată capabil să-și țină gura e o tovărășie destul de jalnică. Dar atunci cînd sînt beat, îi fac să plătească, să plătească și iar să plătească (*Life in Letters*, p. 169).

Cînd soții Fitzgerald s-au întors pe Riviera, unde au rămas pe timpul verii și pînă la începutul toamnei, Scott a reușit să termine două capitole din roman (*Blîndețea nopții* va ajunge să aibă șaptesprezece rescrieri și nu va apărea decît în 1934), iar Zelda a dansat pentru prima oară ca profesionistă la Cannes și Nisa. Dar în octombrie, pe drumul de întoarcere cu mașina spre Paris, Zelda a pus deodată mîna pe volan și a încercat să o facă să se prăvălească de pe o stîncă. A continuat să se comporte ciudat pe tot parcursul toamnei și în prima parte a iernii din 1929-1930. Cum spunea ea, „Am mers [în]

locuri rafinate, cu oameni fermecători, dar eu eram șleampătă și nu-mi păsa“ (Milford, *Zelda*, p. 156). În septembrie, compania de balet a operei San Carlo din Napoli i-a oferit un rol de solistă în *Aida*, dar, în mod inexplicabil, Zelda l-a refuzat. Excursia făcută în Africa de Nord în februarie 1930, în încercarea lui Scott de a-i oferi Zeldei un răgaz de la freneticele ei cursuri de balet, nu s-a dovedit un succes. În „Orașul meu pierdut“, Scott plasează greșit în timp momentul cînd au aflat vestea că bursa s-a prăbușit, spunînd că s-a întîmplat în timpul acelei călătorii („am auzit undeva în depărtare un trosnet înfundat, care a reverberat pînă în cele mai îndepărtate pustietăți ale deșertului“[9]), însă, după cum observa el judicios în „Ecouri din Epoca Jazzului“, odată cu căderea bursei de valori, „cea mai costisitoare petrecere din istorie a luat sfîrșit“[10]. Prăbușirea personală a lui Scott și a Zeldei era și ea iminentă. Cînd s-au întors la Paris, Zelda și-a reluat cursurile cu Egorova, dezvoltînd o dependență patologică de profesoara ei și fiind epuizată fizic și mental. În luna aprilie, cînd a fost internată la clinica Malmaison de lîngă Paris, în fișa de internare se menționa că, atunci cînd a fost adusă, „repeta necontenit“ următoarea litanie: „E îngrozitor, e oribil, ce-o să se aleagă de mine, ar trebui să lucrez și de-acum n-o să mai fiu în stare s-o fac, trebuie să mor, numai că ar trebui să lucrez, n-o să mă vindec niciodată, lăsați-mă să plec“ (*Some Sort of Epic Grandeur*, p. 293). Cuvintele ei au fost tulburător de profetice: după aceea Zelda nu s-a vindecat niciodată întru totul și, cu toate că era lăsată să plece periodic din diversele clinici și așezăminte în care fusese internată, nu și-a reluat niciodată cu adevărat existența normală. Între ziua căsătoriei soților Fitzgerald, 3 aprilie 1920, și cea cînd Zelda a

fost internată la Malmaison, 23 aprilie 1930, se scurseseră aproape zece ani.

După o ședere la Malmaison de mai puțin de o lună, Zelda s-a externat singură și s-a întors la locuința lor din Paris, unde și-a reluat lecțiile de balet. Numai că, după ce a început să aibă halucinații și a încercat să se sinucidă, s-a internat la clinica elvețiană Val-Mont din Glion, unde a fost consultată la începutul lunii iunie a anului 1930 de doctorul Oscar Forel, care între timp o transferase la propria lui clinică, Les Rives de Prangins din Nyon, pe malul lacului Geneva. La puțin timp după ce Zelda a fost internată la Prangins, cei doi soți și-au scris cele două lungi scrisori rememorative menționate anterior.

50. CĂTRE ZELDA	SA (ciornă), 7 pp.[11]
[vara anului 1930]	[Paris sau Lausanne]

Scrisă cu Zelda dusă la Clincă [*sic!*]

Așadar, știu asta – că zile [*sic!*] acelea cînd ne-am întors din sud, de la Capri, au fost printre cele mai fericite ale mele – dar tu erai bolnavă și casa noastră era lipsită de fericire.

Pe atunci fusesem multă vreme nefericit – cînd piesa mea a căzut cu un an și jumătate în urmă, cînd am tras atît de tare vreme de un an[,] douăsprezece povestiri, romanul și patru articole și fără să am pe cineva care să creadă în mine, care să vadă, în afară de tine + înainte de final inima ta m-a trădat și atunci am rămas cu adevărat singur, fără nimeni care să-mi placă. La Roma eram deprimați și eu încă lucram pe șpalt și la

alte trei povestiri și la Capri tu erai bolnavă și mi se părea că, oriunde priveam, nu mai rămăsese nici un pic de fericire pe lume.

După aceea am venit la Paris și mi-am dat seama dintr-odată că tot acel efort nu fusese degeaba. Eram un exemplu de reușită – cel mai bun din profesia mea –, toată lumea mă admira și eram mîndru că făcusem o treabă așa de bună. I-am cunoscut pe Gerald și Sara, care ne-au acceptat ca prieteni, și pe Ernest, care era egualul [*sic!*] meu și genul meu de idealist. M-am îmbătat cu el pe malul stîng al Senei, în cafenele relaxate, și am băut cu Sara și Gerald în grădina lor din St Cloud, dar tu erai mereu bolnavă și acasă era numai nefericire. Am mers în Antibes și eu eram fericit, dar tu erai în continuare bolnavă, toată toamna, și iarna, și primăvara ai fost la tratament și în tot timpul ăsta eu eram singur și a trebuit să mă îmbăt ca să te pot lăsa cînd erai așa de bolnavă și să nu-mi pese și eram fericit doar pentru scurt timp înainte de a mă îmbăta prea tare. După care urmau toate pedepsele obișnuite pentru beție.

În cele din urmă te-ai făcut bine în Juan-les-Pins și ne-au venit o grămadă de bani și eu am făcut [una] din greșelile pe care le fac oamenii de litere – eu credeam că sînt un om de lume – că toți mă plac și mă admiră pentru ceea ce sînt, însă mie îmi plăceau doar cîțiva oameni, cum ar fi Ernest și Charlie McArthur[12], Gerald și Sara, care erau de nivelul meu. Cînd ai asemenea înclinații, timpul se scurge repede și nu apuci să faci niciodată vreo treabă. Atunci credeam că toate se rezolvă ușor – am uitat cum mi l-am smuls pe marele Gatsby din adîncul viscerelor într-o perioadă de sărăcie. M-am trezit la Hollywood, dar nu cu sinele meu egoist și sigur pe el de

dinainte, ci ca o combinație între un Ernest bine îmbrăcat și un Gerald cu carieră – și un Charlie McArthur cu trecut. Oricine reușea să mă facă să cred asta – cum a făcut Lois Moran – îmi era drag.

Ellerslie, pasionații de polo, doamna Chanler[13], petrecerea pentru Cecelia[14], toate au fost încercări de a compensa dinspre exterior faptul că de-acum eram subnutrit în interior. Orice, numai să fiu simpatizat, să fiu asigurat nu că sînt un om cu un strop de geniu, ci că sînt un extraordinar om de lume. În același timp, știam că e aiurea – partea din mine care știa că e aiurea ne-a adus pe Rue Vaugirard.

Însă acum tu te-ai închis în tine, exact cum am făcut eu cu patru ani înainte, în St. Raphael – și toate au fost consecințele appartamentelor [*sic!*] proaste, ca urmare a lipsei tale de răbdare („Păi, dacă vrei un apartament mai bun, de ce nu faci niște bani?“), a servitorilor răi, ca urmare a indiferenței tale („Păi, dacă nu-ți place de ea, de ce n-o trimiți pe Scotty undeva la o școală?“). Că nu ți-a plăcut de Vidor[15], că nu ți-a păsat de Joyce, pe astea le-am acceptat – dar să-ți împărtășesc entusiasmul și opsesia [*sic!*] fără sfîrșit pentru balet, asta n-am putut. Pe undeva pe-acolo am avut senzația că sînt exploatat, nu de tine, ci de ceva care mă respingea teribil, nu fericire. Cu siguranță mai puțină decît cea de care avusesem parte vreodată acasă – erai o fantomă ce spăla haine, schimba platitudini franțuzești cu Lucien sau cu Del Plangue[16] – îmi amintesc excursiile jalnice la Versaille [*sic!*], la Rhiems [Reims – n.t.], la La[ ]Baule, făcute doar din pura plictiseală de acasă. Îmi amintesc cum mă întrebam de ce mai muncesc ca să achit facturile acestui menaj jalnic. Evoluasem. Disperat, am trecut de la extrema izolării, ceea ce însemna izolare cu

mademoiselle Delplangue sau la barul Ritz, unde îmi recuperam respectul de sine preț de o jumătate de oră, adesea împreună cu cineva pe care abia dacă îl văzusem înainte. Seara, tu și cu mine mergeam uneori cu un taxi la Bois – după ovreme [*sic!*] am preferat să merg la Cafe de Lilas[17] [*sic!*], să stau acolo singur și să îmi aduc aminte ce bine mă simțisem acolo cu Ernest, Hadley[18], Dorothy Parker + Benchley cu doi ani în urmă. În tot acest timp ții minte că n-am învinovățit pe nimeni altcineva în afară de mine. M-am plîns cînd acasă a devenit insuportabil, dar, la urma urmei, nu eram John Peale Bishop – o plăteam cu munca mea, pe care o uram cu patimă și îmi venea din ce în ce mai greu s-o fac. Romanul era ca un vis, se îndepărta din ce în ce mai tare pe zi ce trecea.

La Ellerslie a fost mai bine și mai rău. Nefericirea e mai puțin pregnantă atunci cînd îți duci traiul cu o anumită demnitate gravă, dar presiunea financiară mă dobora. Din sept., cînd am plecat din Paris, și pînă în martie, cînd am ajuns la Nisa, am trăit cu un ritm al cheltuielilor de patruzeci de mii pe an.

Dar, într-un fel, m-am simțit mai fericit. O nouă Primăvară – aveam să-l văd pe Ernest, pe care îl lansasem, pe Gerald + Sarah, care, prin intermediul meu, avuseseră ocazia să-și încerce norocul în cinema.[19] Cel puțin viața avea [să pară] mai puțin mohorîtă: urmau să fie petreceri cu oameni care ofereau ceva, discuții cu oameni care aveau ceva de spus. Mai apoi înot, bronzare, tinerețe și apropierea de mare.

Și ne-a ieșit minunat, nu-i așa? Cu Gerald și Sara nu ne-am întîlnit. Eu m-am întîlnit cu Ernest, dar era un Ernest mai iritabil, care avea rețineri să-mi spună unde locuiește, ca nu cumva să vin pe capul lui beat turtă și să-i periclitez

contractul de închiriere. Descoperirea că acolo erau vreo șase oameni deveniți de-ai casei nu mi-a sporit deloc respectul față de propria mea persoană. Cînd am ajuns pe frumoasa Rivieră, îmi dezvoltasem un asemenea complex de inferioritate, că nu mai puteam da ochii cu nimeni decît dacă eram beat. Cu toate astea, am lucrat și acolo, iar neobișnuitul amestec mi-a aruncat în aer plămînii.

De-acum tu erai plecată – abia dacă-mi amintesc de tine în vara aceea. Erai pur și simplu unul dintre oamenii care mă antipatizau sau cărora le eram indiferent. Nu-mi plăcea să mă gîndesc la tine. – N-aveai nevoie de mine și mi-era mai ușor să vorbesc cu – sau mai degrabă la – *madame* Bellois și să rămîn îmbibat cu vin. M-am simțit recunoscător într-o după-amiază cînd ai venit cu mine la medici, dar după ce fuseserăm o săptămînă la Paris și mie nu-mi mai păsa deloc dacă mor sau trăesc [*sic!*]. Totul era mereu la fel. Apartamentele mizerabile, cameristele care puțeau – baletul sub nasul meu, o povestire ratată ca să-i scoatem pe soții Trubetskoy la cină, plănuiri [*sic!*] pentru o călătorie în Africa. Tu înnebuneai și ziceai că-i vorba de geniu – eu mă distrugeam și ziceam că-i vorba de orice îmi venea în minte. Și cred că orice om plasat destul de departe ca să vadă dincolo de volubilitatea cu care ne prezentam își dădea seama de egoismul tău aproape megalomaniac și de nesănătoasa mea apucătură de a bea pe rupte. Spre final nimic n-a prea mai contat. Cel mai clar moment în care eram cît pe ce să te părăsesc a fost atunci cînd mi-ai zis că mai [*sic!*] crezut un poponar de pe Rue Palatine, însă acum tot ce îmi zici îmi stîrnește un soi de milă detașată față de tine. Cu tot spiritul tău de observație superior și inteligența ta mai solidă, eu am o abilitate de a ghici precis,

fără vreo dovadă și chiar cu o anumită uimire, de ce și din ce moment a apărut acest scurtcircuit mintal. Aș vrea ca *Cei frumoși și blestemați* să fi fost o carte scrisă mai matur, fiindcă e întru totul adevărată. Ne-am distrus singuri – n-am crezut niciodată sincer că ne-am distrus unul pe altul

51. CĂTRE SCOTT SA, 42 pp., pe hîrtie cu antet în relief ZELDA în centrul paginii

[septembrie (?) 1930] [Clinica Prangins, Nyon, Elveția]

Dragă Scott,

Tocmai i-am scris lui Newman[20] să vină aici la mine. Zici că te-ai gîndit la trecut. În săptămînile din urmă, eu, înfășurată în bandaje, bolnavă și incapabilă să citesc, n-am dormit mai mult de trei sau patru ore, deci am făcut la fel.

Iată ce a fost:

Stranietatea și agitația New Yorkului, a reporterilor și a holurilor de hotel sufocate de blănuri, strălucirea soarelui în ferestre și praful înțepător al primăverii tîrzii, caracterul impresionant al Fowlerilor și multele ceaiuri dansante și comportamentul meu excentric de la Princeton. Au fost ochii albaștri ai lui Townsend și gumele lui Ludlow și un cufăr care ehmana [*sic!*] parfum de plante aromate și mirosul de bezele topite de la Biltmore. Au fost mereu Lud[l]ow și Townsend, Alex și Bill Mackey[21], tu și cu mine. Nu ne plăceau femeile și eram fericiți. A fost apartamentul lui George[22], și cocktailurile lui cu absint, și părul de aur al lui Ruth Findley în pieptănul lui, și vizitele la *Smart Set* și *Vanity Fair* – o lume literară universitară, umflată la dimensiuni ample de ziarele din New

York. Au fost flori, și cluburi de noapte, și sfatul lui Ludlow care ne-a făcut să ne mutăm la țară. La West Port ne-am luat o dată la harță pe probleme de moravuri în timp ce ne plimbam pe lîngă un zid colonial, sub prospețimea florilor de liliac. Am stat treji toată noaptea ca să lucrăm la „Zaruri, boxuri & chitară“[23]. Au fost crîșma de la șosea de unde ne cumpăram gin și Kate Hicks, alde Maurice și aranjamentul de lumini de la Rye Beach Club. Noi ne-am afundat în adîncul nopții împreună cu George înainte să ne certăm cu el și am mers la petrecerile lui John Williams[24], unde erau actrițe care vorbeau în franceză cînd se îmbătau. George a cîntat la pian „Cuddle up a Little Closer“. Au fost pantalonii mei scurți albi, care au speriat dealurile din Connecticut, și baia în adăpătoarea pentru păsări a doamnei în sandale. Plaja și zecile de bărbați, călătoriile nebunești cu mașina pe Post Road și excursiile la New York. N-am putut lua niciodată o cameră la vreun hotel peste noapte, așa de tineri arătam, așa că am umplut o dată o valiză cu cartea de telefon și linguri și o pernă de ace de la Manhattan. Eu m-am amorezat de Townsend și el a plecat în Tahatii [*sic!*] – și au mai fost și fazele tale cu Gene Bankhead și Miriam. Ne-am cumpărat Marmonul împreună cu Harvey Firestone și am pornit-o cu el spre sud prin mlaștinile bîntuite ale Virginiei, pe dealurile cu lut roșu ale Georgiei și pe șleaurile blînde ale fundurilor de pîraie din Alabama. Am băut whisky de porumb în lumina lunii pe aripile unui aeroplan și am dansat la un club de agrement și ne-am întors.[25] Eu aveam o rochie roz care flutura și una argintie, foarte teatrală, pe care mi-am cumpărat-o cu Don Stewart[26].

Ne-am mutat pe 59th Street. Ne-am ciondănit și tu ai rupt ușa de la baie și m-ai rănit la ochi. Am mers așa de des la

teatru, încît tu ai dedus biletele din impozitul pe venit. Ne-am tîrît picioarele prin zăpadă prin Central Park după un bal la Plaza, eu m-am ciondănit cu Zoë despre Bottecelli[27] [*sic!*] la Brevoort și m-am dus cu ea să cumpărăm o haină pentru David Belasco[28]. Am băut Burbon lîngă Deviled Ham[29] și am făcut Crăciunul la familia Overman[30] și am mîncat o grămadă la Lafayette. Au fost Tom Smith și tapetul lui și Mencken și petrecerea noastră de Sf. Valentin și momentul cînd am dansat toată noaptea cu Alex și mesele la Mollats cu John[31] și eu am patinat și am rămas gravidă și tu ai scris *Cei frumoși și blestemați*. Am venit în Europa și eu eram bolnavă și mă plîngeam întotdeauna. A fost Londra, apoi Wopping cu Shane Leslie[32] și căpșuni mari cît roșiile la casa lui lady Randolph Churchill. A fost piciorul de lemn al lui St. John Ervine și Bob Handley în obscuritatea de pe Cecil [Court – n.t.] – A fost Parisul și arșița și înghețata care nu se topea și cumpăratul de haine – și Roma și prietenii tăi de la Ambasada Britanică și tu, care beai și beai. Ne-am întors acasă. Acolo a fost „Dog“[33] și prînzul la St. Regis cu Townsend, Alex și John: Alabama și arșița insuportabilă și noi, care era cît pe ce să cumpărăm o casă. Apoi am mers în St. Paul și sute de oameni au venit în vizită. Au fost pădurile indiene și luna pe veranda acoperită și eu eram greoaie și mă temeam de furtuni. Apoi s-a născut Scottie și am mers la toate petrecerile de Crăciun și un bărbat a întrebat-o pe Sandy[34] „cine-i prietena aia grasă a ta?“. Zăpada acoperea totul. Am făcut amîndoi Gripă și am mers o grămadă pe la Kalmani și Scottie s-a făcut mai zdravănă. A venit Joseph Hergesheimer și sîmbăta mergeam la clubul Universității. Ne-am dus la Yacht Club și am avut amîndoi niște flirturi mărunte. Joe a început să nu mă mai placă și eu

am jucat atît de mult golf, că am făcut Tetenie [*sic!*]. Kollie[35] era cît pe ce să moară. Amîndoi îl adoram. Am venit la New York și am închiriat o casă cînd eram piliți. A fost Val Engelicheff și Ted Paramour și cina cu Bunny[36] în Washington Square și pastilele și doctorul Lackin și la întoarcere, pe tren, am avut o ceartă crîncenă, nu mai țin minte de ce. Apoi eu am adus-o pe Scottie la New York. Era rotunjoară și caraghioasă, cu o haină și o bonetă rozalii, iar tu ne-ai așteptat la gară. În Great Neck am avut permanent dezordine și certuri: din cauza clubului de golf, din cauza soților Fox, din cauza lui Peggy Weber, din cauza lui Helen Buck, din orice. Am mers la alde Rumsey[37] și seara aia îngrozitoare la soții Mackey, cînd Ring stătea în garderobă. Ne-am întîlnit cu Esther și Glen Hunter[38] și cu Gilbert Seldes. Am dat o grămadă de petreceri: cea mai mare, pentru Rebecca West. Beam bere blondă Bass și, cînd nu veneam la noi acasă, mergeam întotdeauna la alde Buck, sau Lardner, sau Swope. Ne-am întîlnit de-o grămadă de ori cu Sidney Howard și ne-am luat la harță în weekendul în care Bill Motter era la noi. Am băut tot timpul și în cele din urmă am ajuns în Franța, fiindcă mereu erau prea mulți oameni la noi în casă. Pe vapor aproape că s-a iscat un scandal din cauza lui Bunny Burgess. Am găsit Guvernanta și am mers la Hyeres – acolo, în grădina prăfoasă, plină de yucca și Bourgainvilla [*sic!*], Scottie și cu mine ne-am îmbolnăvit amîndouă. Am plecat la St. Raphael. Tu scriai și uneori mergeam la Nisa ori la Monte Carlo. Eram singuri și dădeam petreceri mari pentru aviatorii francezi. Apoi a fost Josen[39] și tu te-ai înfuriat, pe bună dreptate. Am mers la Roma. Am mîncat la Castelli dei Cesari. Cearșafurile erau mereu jilave. A fost Crăciunul în ecouri și veșnicele plimbări. Am plîns

amîndoi cînd l-am văzut pe papă. Au fost umbrele luminoase de la Pinco și cizmele lucitoare ale ofițerului. Am mers la Frascati și la Tivoli. A fost închisoarea și Hal Rhodes la Hotel de Russie și eu n-am vrut să merg la balul cinematografic de la Excelsior și l-am rugat pe Hungary Cox să mă ducă acasă.[40] Apoi mi-a fost oribil de rău fiindcă am încercat să fac un copil și ție nu ți-a păsat cine știe ce și cînd m-am făcut bine, ne-am întors la Paris. Am stat împreună în Marseilles și ne-am gîndit ce loc bun era Franța. Am stat în pluș roșu pe Rue Tilsitt și Teddy venea la ceai și mergeam la piață cu soții Murphy. Au fost alde Wiman și Mary Hay și Eva La Galliene [Le Gallienne] și drumurile din zori cu mașina în Bois și noaptea jucam cu toții la Ritz „pisica în colț“[41]. A fost Tunti și nopțile în Mont Ma[r]tre. Am mers în Antibes, iar mie îmi era mereu rău și am luat prea mult Dial[42]. Soții Murphy stăteau la Hotel du Cap și ne întîlneam constant cu ei. Ne-am întors în Paris și eu am început lecțiile de dans pentru că n-aveam nimic de făcut. Mi-a fost iarăși rău de Crăciun, cînd au venit alde MacLeish, și doctorul Gros a zis că e inutil să încerce să-mi mai salveze ovarele. Îmi era mereu rău și mi se făceau *picqures*[43] și alte lucruri și, firește, tu erai plecat din ce în ce mai des. I-ai găsit pe Ernest și Cafe des Lilas și ai fost amărît cînd dr. Gros m-a trimis la Salies-de-Bearn. La vila Paquita mi-a fost mereu rău. Sara mi-a adus lucruri și am organizat un prînz pentru tatăl lui Gerald. Am mers la Cannes și am ascultat[-]o pe Raquel Miller[44] și am cinat sub ploaia de artificii. Tu nu puteai lucra pentru că încăperea ta era jilavă și te-ai certat cu soții Murphy. Ne-am mutat într-o vilă mai mare și am mers la Paris și mie mi-a fost scos apendicele. Ai băut tot timpul și nu știu ce bărbat a sunat la spital după o încăierare de-a ta. Am mers

acasă și eu am vrut să înoți cu mine la Juan-les-Pins, dar ție îți plăcea mai mult cînd era mai vesel: la Garoupe cu Maurice Hamilton și alde Murphy și Mac Leish. După aceea ai dat de Grace Moore și Ruth și Charlie[45] și vara a trecut dintr-o petrecere în alta. Ne-am certat din cauza lui Dwight Wiman și tu m-ai lăsat singură o grămadă. Au fost prea mulți oameni și prea multe lucruri de făcut: în fiecare zi apărea ceva și casa noastră era mereu plină de lume. Au fost Gerald și Ernest și de multe ori tu nu mai veneai acasă. Au fost englezii adormiți pe care i-am găsit într-o dimineață la parter și Bob și Muriel și Walker[46] și Anita Loos, mereu era cineva – Alice Delamar și Ted Rousseau și călătoriile noastre la St. Paul[47] și biletul de la Isadora Duncan și peisajul rural care trecea pe lîngă noi în pîcla provocată de Chamberry-fraise[48] și Graves. Aceea a fost vara noastră. Am mers să înot cu Scottie, în afară de momentele cînd te-am urmat, în general împotriva voinței mele. Apoi am făcut astm și aproape că am murit în Genova și ne-am întors în America – mai distanți ca niciodată unul cu altul. În California, deși nu îmi dădeai voie să merg nicăieri fără tine, tu însuți te-ai implicat în relații sentimentale bătătoare la ochi cu o copilă[49]. Ai zis că nu mai vrei absolut nimic de la mine cîte zile vei mai trăi, deși mi-ai făcut o scenă atunci cînd Carl[50] a sugerat să merg la cină cu el și Betty Compson. Am venit în Est: eu am muncit fără contenire la Ellerslie și l-am făcut funcțional. A fost prima noastră petrecere în casă nouă și tu cu Lois – și cînd nu mai era nimic de făcut la casă, am început lecțiile de dans. Nu ți-a plăcut cînd ai văzut că mă fac fericită. Te enervau repetițiile și erai obsedat de mersul cu trenul. Te-ai dus la New York să te întîlnești cu Lois și eu l-am întîlnit pe Dick Knight în seara

petrecerii aceleia pentru Paul Morand[51]. Și, cu toate că la acea vreme erai prins pînă peste cap într-o legătură amoroasă, mi-ai interzis iarăși să îl văd pe Dick și te-ai înfuriat din pricina unei scrisori trimise de el. Pe vaporul care ne-a adus aici nu mi-ai acordat absolut nici un strop de atenție de nici un fel decît atunci cînd ai refuzat să-mi dai voie să rămîn la un concert cu nu știu cine. Cred că lucrul cel mai umilitor și mai sordid care mi s-a întîmplat vreodată în toată viața mea este o scenă în Genova pe care probabil nici măcar nu ți-o mai amintești. Locuiam pe Rue Vaugirard. Tu erai sistematic beat. Nu lucrai și erai tîrît noaptea pînă acasă de șoferii de taxi atunci cînd ajungeai totuși acasă. Ziceai că e din cauza mea, fiindcă dansez toată ziua. Și ce să fi făcut? Te-ai trezit să mănînci prînzul. Nu îmi făceai nici un fel de avansuri și te plîngeai că sînt indiferentă. Ai fost literalmente beat întreaga vară. Am ajuns într-un asemenea hal, că nu mai puteam dormi și mi-a revenit astmul. Tu te înfuriai cînd nu voiam să merg cu tine la Mont Ma[r]tre. Aduceai la noi studenți beți ca să mănînce atunci cînd veneai acasă pentru ei și te înfuriai că mie nu-mi mai păsa. A început să-mi placă de Egorowa – La întoarcere, pe vapor, ți-am spus că e ceva anormal în relație și tu ai rîs. S-a iscat un soi de scandal legat de Philipson, dar tu nici măcar n-ai încercat să-mi sari în ajutor. L-ai adus pe Philippe[52] cu noi și eu n-am mai fost în stare să administrez casa. El era refractar și nepoliticos cu mine și tu nu voiai să-l concediezi. Am început să mă țin tot mai serios de dans – nu mă mai gîndeam la nimic altceva în afară de asta. La acea vreme, tu erai departe și eu eram singură. Ne-am întors pe Rue Palatine și tu, beat criță, mi-ai spus o mulțime de lucruri pe care nu le-am înțeles decît pe jumătate; dar am înțeles cina

luată acasă la Ernest. Doar că n-am înțeles că a contat. Mă lăsai singură din ce în ce mai mult și, deși te-ai plîns că era din cauza appartamentului [*sic!*] sau a servitorilor sau a mea, știi că adevăratul motiv pentru care nu puteai lucra era acela că jumătate din noapte erai mereu plecat și te simțeai rău și beai sistematic. Am mers la Cannes. Eu am continuat cu lecțiile și ne-am certat. N-ai vrut să mă lași s-o concediez pe asistenta pe care o uram și eu, și Scottie. Te-ai făcut de rîs la petrecerea lui Barry[53], pe iaht la Monte Carlo, la cazinou cu Gerald și Dotty[54]. Multe nopți nici n-ai mai venit acasă. Toată vara ai intrat o singură dată în camera mea, dar mie nu-mi păsa, pentru că eu mergeam dimineața la plajă. Mergeam la lecții după-amiaza și mă plimbam noaptea. Eram nervoasă și pe jumătate bolnavă, numai că nu știam care e problema. Știam doar că întîmpin greutăți să suport mulțimi de oameni, ca la petrecerea de la Wm. J. Locke, și că voiam să mă întorc la Paris. Am luat prînzul la soții Murphy și Gerald mi-a zis foarte apăsat de vreo cîteva ori că Nemchinova[55] era la Antibes. Totuși, n-am înțeles. Ne-am întors la Paris. Tu erai necăjit din cauza plămînului și pentru că îți irosiseși vara, dar n-ai încetat să bei. Eu lucram tot timpul și am devenit dependentă de Egorowa. Nu mă puteam plimba pe stradă pînă nu mergeam să-mi fac lecția. N-am putut gospodări apartamentul pentru că nu eram în stare să vorbesc cu servitorii. Nu puteam merge în magazine ca să-mi cumpăr haine și emoțiile mele au intrat în scenă fără s-o știu. În februarie, cînd m-am îmbolnăvit atît de tare de bronșită, încît am fost nevoită să-mi pun *ventouses* zilnic și am avut febră vreme de două săptămîni, a trebuit să lucrez pentru că n-aveam nici un rost pe lume fără asta și tot nu înțelegeam ce făceam. Nu știam nici măcar ce îmi doresc. Apoi

am plecat în Africa și, cînd ne-am întors, am început să mă lămuresc, pentru că îmi dădeam seama ce se întîmplă la alții. Tu nu mă doreai. De două ori ai plecat de la mine din pat zicînd „Nu pot. Nu înțelegi…?“ – N-am înțeles. Apoi a fost individul de la Harvard care și-a pierdut direcția și, cînd am vrut să vii acasă cu mine, tu mi-ai zis să dorm cu cărbunarul. La cina de la Nancy Hoyt[56] ea s-a oferit să mă ajute, dar pe atunci nu aveam nici o problemă cu capul, deși eram pe jumătate moartă, așa că m-am întors la școala de dans. Lucienne[57] a fost trimisă de-acolo, dar cum eu habar n-aveam ce se întîmplă, nu mi-am dat seama de ce ar fi ceva în neregulă. Pur și simplu am continuat. Lucienne s-a întors și după aceea a plecat iar și apoi a intervenit sfîrșitul. Am mers la Malmaison. Tu n-ai vrut să mă ajuți – de-acum nu te învinovățesc, dar dacă mi-ai fi explicat, aș fi înțeles, pentru că eu nu voiam nimic altceva decît să continui să lucrez. Tu aveai alte treburi: băutura și tenisul, și nu ne păsa unul de altul. M-ai urît pentru că ți-am cerut să nu mai bei. A venit o fată să lucreze cu mine, dar eu n-am vrut-o. Încă mai credeam în iubire și m-am gîndit deodată la Scottie și că tu m-ai susținut. Prin urmare, la Valmont am fost chi[n]uită și mi s-a adunat mintea. Tu mi-ai dat o floare și ai zis că era „plus petite et moins etendue“ – Eram prieteni – Apoi ai luat-o și eu m-am îmbolnăvit și mai tare și nu mai era nimeni care să mă învețe, așa că iată-mă aici, după cinci luni de suferință, chin și disperare. Mă bucur că ai găsit chestia aia, materialul pentru o povestire cu Josep[h]ine[58], și mă bucur că ești atît de interesat de sporturi. Acum, dacă tot nu mai pot dormi deloc, am o grămadă de lucruri la care să mă gîndesc și, de vreme ce am ajuns atît de departe singură, presupun că pot merge așa pînă

la capăt – dar dacă ar fi vorba de Scottie, n-aș cere să treacă prin același infern, iar dacă aș fi Dumnezeu, n-aș putea găsi o justificare sau un motiv pentru a-i impune asta – în afară de faptul că a fost, desegur, o greșeală să-mi iubesc profesoara cînd ar fi trebuit să te iubesc pe tine. Dar nu te aveam, ca să te iubesc – și asta cu mult înainte de-a o iubi pe ea. Tocmai am început să-mi dau seama că sexul și sentimentul au prea puțină legătură unul cu altul. Iarna trecută, cînd am venit de două ori la tine și ți-am cerut s-o luăm de la capăt, a fost din cauză că am crezut că deveneam implicată sentimental în mod serios și pregăteam situații pentru care eram nepotrivită moral și practic. Ai tu un cîntec despre gigolo: dacă mi-ar fi intrat asta în cap, în Paris mai existau, pe lîngă toată școala de dans, 3 alte soluții.

Am venit la tine pe jumătate bolnavă, după un prînz dificil la Armonville, și tu m-ai lăsat să aștept în față la Guaranty Trust pînă ce-a fost prea tîrziu.

Lumînărica lui Sandy n-ar fi fost cine știe ce bătaie de cap, dar era nevoie de ceva mai bun decît săptămîna ta de beție ca s-o stingi. Nu ți-a păsat, așa că eu am ținut-o în continuare așa – am dansat singură și, indiferent ce-o să se întîmple, în adîncul meu știu și pe mai departe că e un joc murdar și păcătos, că iubirea înseamnă amărăciune și e tot ce există și că tot ce rămîne e pentru cerșetorii de sentimente de pe lume și e echivalentul aproximativ al celor care se stimulează cu ilustrate porcoase –

1. F. Scott Fitzgerald, *Prăbușirea*, ed. cit., p. 29 (n.t.).
2. Spectacol de revistă de pe Broadway, conceput de George White după modelul clasic al revistei *Ziegfeld Follies*. Lansat în 1919, spectacolul a fost pus în scenă pînă în 1939 și a lansat de-a lungul timpului numeroase vedete (W.C. Fields, Ethel Merman, Ray Bolger etc.). Multe dintre primele compoziții ale lui George

Gershwin au fost folosite în spectacolele de aici, iar printre dansatoarele din trupa de la *Scandals* s-au numărat viitoare vedete ale cinematografiei, cum ar fi Dolores Costello și Louise Brooks (n.t.).

3. F. Scott Fitzgerald, *Prăbușirea*, ed. cit., pp. 31, 32 (n.t.).
4. Ernest Hemingway, *Sărbătoarea continuă*, traducere din limba engleză și note de Ionuț Chiva, Editura Polirom, Iași, 2019, p. 169 (n.t.).
5. *Idem*, p. 171 (n.t.).
6. *Idem*, p. 213 (n.t.).
7. *Idem*, p. 222 (n.t.).
8. F. Scott Fitzgerald, *Prăbușirea*, ed. cit., p. 20 (n.t.).
9. F. Scott Fitzgerald, *Prăbușirea*, ed. cit., p. 35 (n.t.).
10. *Idem*, p. 22 (n.t.).
11. S-ar putea ca Scott să nu fi expediat niciodată această scrisoare.
12. Charles MacArthur, dramaturg și, ulterior, scenarist american, soțul actriței Helen Hayes. Scott îl cunoscuse pe MacArthur și chefuise cu el pe Riviera în vara anului 1926.
13. Doamna Winthrop Chanler, o matroană bogată din lumea bună, pe care Scott o întîlnise prima oară cînd era mai tînăr.
14. Verișoara de-a doua a lui Scott, fiica verișoarei lui Cecilia Taylor.
15. King Vidor, regizor de la Hollywood, pe care Scott l-a cunoscut la Paris în vara anului 1928 și cu care a plănuit o scurtă perioadă de timp să facă un film.
16. *Mademoiselle* Delplangue era guvernanta lui Scottie.
17. La Closerie des Lilas, cafenea pariziană deschisă în 1847 și frecventată de scriitori (n.t.).
18. Hadley Richardson, prima soție a lui Hemingway.
19. Scott îl prezentase pe King Vidor lui Gerald Murphy și ulterior cei doi au colaborat la *Hallelujah* (1929), primul film american în care au jucat exclusiv actori de culoare.
20. Newman Smith, cumnatul Zeldei.
21. Ludlow Fowler, Townsend Martin, Alexander McKaig și William Mackie erau prieteni de-ai lui Scott de pe vremea cînd acesta era la universitate la Princeton.
22. George Jean Nathan, critic, editor împreună cu H.L. Mencken al revistelor literare *The Smart Set* și *American Mercury*.
23. „Dice, Brass Knuckles & Guitar“, una dintre povestirile lui Scott, dar care a fost scrisă abia în 1923.
24. Producător de pe Broadway.
25. Această excursie cu mașina i-a furnizat lui Scott materialul pentru eseul umoristic „Croaziera rablei pe roți“, care a apărut în numerele din februarie, martie și aprilie 1924 ale revistei *Motor*.
26. Donald Ogden Stewart, umorist american și, mai tîrziu, scenarist de succes.

27. Zoë Akins, dramaturgă americană, cu care se pare că Zelda s-a ciondănit pe tema jocului de salon Botticelli. [Joc de salon în care o persoană sau o echipă alege numele unei personalități și îi dezvăluie prima literă a numelui, iar echipa cealaltă trebuie să ghicească personajul ales punînd întrebări despre acesta, la care i se răspunde cu „Da“ sau „Nu“ (n.t.).]
28. Dramaturg și producător de pe Broadway.
29. Șuncă tocată și condimentată cu sos iute, ardei iute, piper sau muștar (n.t.).
30. Lynne Overman, actor de cinema și de teatru.
31. John Peale Bishop, poet și critic literar american, care a fost coleg de clasă cu Scott la Princeton.
32. Critic anglo-irlandez pe care Scott îl întîlnise cînd era mai tînăr și care le recomandase celor de la Scribner's prima versiune a romanului *Dincoace de Paradis*.
33. Un cîntec umoristic scris de Scott.
34. Xandra Kalman, o prietenă de-a lui Scott din copilărie.
35. Oscar Kalman.
36. Soții Fitzgerald l-au întîlnit pe prințul Vladimir N. Engalitcheff, al cărui tată fusese viceconsul al Rusiei în Chicago, în anul 1921, în călătoria lor spre Europa cu nava Aquitania. E.E. Paramore a fost un scriitor care ulterior a lucrat împreună cu Scott la Hollywood. Edmund „Bunny“ Wilson, important om de litere american, l-a întîlnit pe Scott la Princeton, unde era cu un an de studii înaintea lui Scott.
37. Charles Cary Rumsey, artist și sportiv.
38. Glenn Hunter, actor de cinema care a jucat în *Grit* (*Dîrzenie*, 1924), film al cărui scenariu a fost scris de Scott.
39. Edouard Jozan, aviator francez cu care Zelda a avut o relație romantică în iulie 1924.
40. În toamna anului 1924, în timp ce era la Roma, Scott a stat pentru scurt timp în închisoare din pricina unui scandal la beție. Soții Fitzgerald au participat la o petrecere de Crăciun organizată pentru actorii din *Ben Hur*, care s-a filmat acolo, iar Zelda l-a rugat pe scriitorul și jurnalistul Howard Coxe să o ducă acasă.
41. Joc de copii, asemănător cu „scaunele muzicale“ (n.t.).
42. Un sedativ care conținea alcool.
43. Injecții.
44. Raquel Meller, renumită cîntăreață spaniolă.
45. Grace Moore era o cîntăreață americană de operă; Ruth Ober-Goldbeck-de Vallombrossa era o americană căsătorită cu contele de Vallombrossa; Charlie era Charles MacArthur.
46. Walker Ellis, prieten de-al lui Scott din perioada de la Princeton.

47. Orășelul St. Paul-de-Vence de pe Riviera a fost locul unde dansatoarea Isadora Duncan a flirtat cu Scott la o petrecere.
48. Chamnéry Fraise, cocktail preparat din vermut alb, lichior de căpșuni și limonadă (n.t.).
49. Lois Moran.
50. Carl van Vechten, romancier și fotograf american.
51. Richard Knight, un avocat din New York pe care, conform celor afirmate de Milford, Zelda l-a cunoscut la o petrecere organizată în toamna lui 1927 pentru verișoara lui Scott, Cecilia Taylor, și de care s-a simțit atrasă. Paul Morand a fost un romancier și eseist francez.
52. Taximetrist francez adus în Statele Unite de soții Fitzgerald ca să le fie șofer.
53. Philip Barry, dramaturg american.
54. Dorothy Parker.
55. Balerină rusă vestită. [Posibilă eroare a editorilor. Vezi nota 1 de la p. 250].
56. Romancieră, sora lui Elinor Wylie.
57. O balerină de la școala de dans a Egorovei.
58. În 1930, Scott începuse să scrie pentru *Saturday Evening Post* o serie de povestiri despre o adolescentă pe nume Josephine Perry.

Scott, Zelda și Scottie la Annecy, în iulie 1931

PARTEA A III-A

Căderea: 1930-1938

„...și unica tristețe este traiul fără tine... Tu și cu mine am fost fericiți. N-am fost fericiți doar o dată, am fost fericiți de o mie de ori... Uită trecutul, cît poți din el, și răsucește-te și înoată înapoi la mine, la limanul tău dintotdeauna și pentru totdeauna – chiar dacă din cînd în cînd ar putea părea o peșteră întunecată și luminată de torțele furiei. E cel mai bun refugiu pentru tine: răsucește-te încetișor în apele prin care aluneci și plutește înapoi.“

(Scott către Zelda, 26 aprilie 1934)

După un deceniu de căsnicie, asupra soților Fitzgerald se exercitau toate tensiunile imaginabile. Anii de balet ai Zeldei îi epuizaseră acesteia exact resursele pe care le pretindea o astfel de carieră – grația și rezistența ei fizică, laolaltă cu tinerețea și frumusețea. Reputația de scriitor a lui Scott era și ea pusă la încercare, căci publicul aștepta de la el să creeze un alt roman, iar el își făcuse deja obiceiul să se împrumute în contul scrierilor viitoare. Banii, odinioară nenumărați, erau acum tot mai greu de cîștigat, exact în momentul în care și scrisul devenea din ce în ce mai dificil – probleme ce aveau să se agraveze pe parcursul deceniului și aveau să-l necăjească pe Scott pentru tot restul vieții. Relația dintre soții Fitzgerald, pusă la încercare în toate felurile vreme de zece ani, se degradase în mod cert. Și nici Scott, care avea doar treizeci și patru de ani, dar pe care alcoolismul îl copleșise din tinerețe, nici Zelda, care avea doar treizeci de ani, nu vor mai fi niciodată în deplinătatea forțelor. Sub apăsarea covîrșitoare a acestor grave dificultăți, soții Fitzgerald au început a treia și cea mai solicitantă etapă a vieții lor împreună: anii 1930. Scott și Zelda, la fel ca America însăși, au intrat într-un deceniu în care o aparentă imunitate în fața suferinței nu mai era o opțiune – și totuși, la fel ca în cazul țării, va fi un deceniu care îi va determina să se reevalueze și să-și descopere resursele ascunse de caracter ce zăcuseră în adormire pe parcursul perioadei de boom economic din anii 1920.

Prima cădere
LES RIVES DE PRANGINS, IUNIE 1930 – AUGUST 1931

Scrisorile următoare au fost scrise în perioada cît Zelda a stat internată la Les Rives de Prangins. Scott, căruia nu i s-a permis să o viziteze decît după ce soției sale i s-a stabilit un tratament, dar care voia totuși să stea prin preajma ei, făcea naveta între Paris (unde Scottie rămăsese la școală și împreună cu guvernanta ei) și o serie de hoteluri din orașele elvețiene aflate aproape de clinică. El i-a cerut medicului Zeldei permisiunea să-i trimită flori din două în două zile și a întrebat dacă n-ar putea „începe să-i expedieze niște bilețele, fără a menționa nici neînțelegerea din aceste ultime zile, nici boala ei?“. Zelda face adesea referiri la aceste scurte scrisori ale lui Scott, care, din nefericire, se pare că nu s-au păstrat. Totuși cunoaștem dispoziția psihică și devotamentul frămîntat, dar nereținut al lui Scott față de Zelda grație scrisorilor trimise de el în numele ei medicului și familiei acesteia, precum și din scrisorile lui către editorul său, Maxwell Perkins, și către agentul său literar, Harold Ober, în care își manifesta în mod repetat îngrijorarea legată de creația lui și de bani, precum și în privința Zeldei și a lui Scottie.

În scrisorile trimise lui Scott, Zelda fluctua între o afecțiune dintre cele mai tandre și mai profunde față de el și un dispreț absolut – între încrederea nereținută în bunătatea și înțelegerea lui și acuzația că o părăsise, ajungînd pînă în faza în care îi cere să divorțeze. În toamnă-starea ei s-a degradat și mai mult și, cu cît boala i se agrava, cu atît mai tare îl demoniza pe Scott și implora să fie lăsată să plece din spital,

pe care, în chinurile ei, începuse să îl vadă ca pe o cameră de tortură. Oricum, Scott se distinge în mod cert ca figură centrală a vieții ei și singura persoană de care Zelda a fost apropiată în decursul perioadei respective. Scrisorile sînt, de asemenea, inestimabile pentru că în ele Zelda își descrie simptomele și suferința în propriile cuvinte, oferindu-ne o perspectivă intimă asupra bolii ei mintale – atacurile ei de panică, perioadele de intensificare a sensibilității și de deformare a percepțiilor, perioadele de depersonalizare comparabile cu un șoc, cînd Zelda părea detașată de realitate, și manifestarea fizică a bolii ei mintale, o formă severă de eczemă.

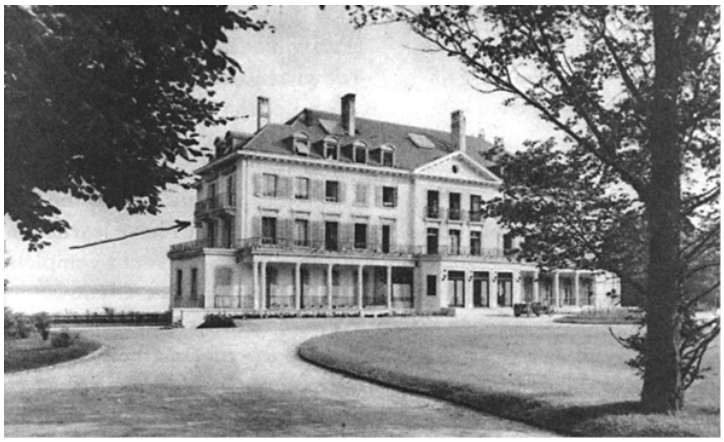

Les Rives de Prangins, săgeata indică încăperea unde se afla Zelda.

Camera Zeldei de la Les Rives de Prangins

(fotografie reprodusă prin amabilitatea
Bibliotecii Universitare Princeton).

Ordinea precisă a scrisorilor din această perioadă este imposibil de stabilit, în parte pentru că Zelda nu și-a datat niciodată propriile scrisori, dar și pentru că dispoziția ei se modifica rapid, așa cum se întîmpla, desigur, și cu boala ei. În plus, referirile ei la locurile unde se afla Scott – Paris, Geneva, Caux, Lausanne și așa mai departe – nu furnizează nici un fel de indicii demne de încredere, deoarece în perioada respectivă el a circulat foarte mult. Totuși, există elemente de o constanță izbitoare în scrisorile Zeldei, sub forma a două teme remarcabile și recurente: mai întîi, cît de esențială era relația ei cu Scott și, apoi, cu cîtă îndîrjire voia ea, așa prăbușită cum era la treizeci de ani, să-și găsească o preocupare veritabilă – o identitate profesională coerentă cînd identitatea ei personală era atît de fracturată – și sentimentul unui țel clar în mijlocul haosului bolii ei.

52. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.
[sfîrșitul lunii iunie 1930] [Clinica Prangins, Nyon, Elveția]

Dragă Scott,

Ajunsă exact în acel punct al vieții mele cînd nu mi-a mai rămas timp de pierdut, iată-mă aici, unde mă văd pusă în incapacitatea de a folosi ceea ce am învățat pe parcursul unei școli a disperării – din propria vină și din cauza unei lipse complete de cunoștințe medicale despre un subiect oarecum ezoteric. Mi-ar fi de mare ajutor dacă i-ai putea scrie Egorovei un bilet amical și impersonal pentru a afla exact care sînt șansele mele ca dansatoare – Amintește-ți că n-a fost în nici un caz vina ei. Mi-ar fi plăcut să dansez toamna asta în New York, dar cînd o să mai pot recupera vreodată lunile astea care se scurg peste sfeclele din grădina clinicii? Și merită? Și, odată ce înăuntrul meu s-a strecurat o groază autentică față de accidentele vieții, n-am nici cea mai mică intenție să mă ală[tu]r grupului așa, aproape moartă. Picioarele îmi sînt deja fleșcăite și în curînd, presupun, o să fiu ca Ada MacLeish, aia care vînează animale înțăcuite [*sic!*], în loc să fiu o ființă umană recompensată pentru toate de siguranța înțelegerii unei anumite manifestări a frumuseții – De ce nu poți scrie o dată [*sic!*] ce gîndești și ce vrei în loc de niște vagi încercări de a te liniști? Dacă aș avea de lucru sau ceva, ar fi mult, mult

mai decent să încercăm să ne ajutăm unul pe altul și să scoatem din toată încurcătura asta blestemată măcar cît de-un pahar la botul calului.

Ai avut mereu atît de multă înțelegere pentru oamenii care au fost nevoiți să o ia de la capăt tîrziu în viață, încît mă gîndesc că s-ar putea să fii atît de generos să mă ajuți și pe mine, pe lîngă atîția alții – nu cum ai face-o cu un copil, ci cu cineva de seama ta.

Vreau să mă lași să plec de aici – Risipești timp, efort și bani ca să dai la o parte puținul care ne-a mai rămas amîndurora. Dacă te gîndești că mă pregătești pentru o întoarcere în Alabama, te înșeli și, de asemenea, dacă te gîndești că am de gînd să-mi petrec tot restul vieții hălăduind dintr-un sanatoriu în altul, lipsită de fericire, de odihnă și de lucru, la fel ca Kit, greșești. E de presupus că doi cai bolnavi pot trage o povară mai grea decît unul sănătos și singur. Desegur, dacă preferi ca eu să-mi petrec șase luni din viață în condițiile existente – ochii îmi sînt deschiși și o să obțin ceva și de aici, presupun, dar îmi sînt obosiți și nefericiți, iar capul mă doare permanent. N-ai vrea să îmi scrii o scrisoare inteligibilă, așa cum i-ai scrie unuia dintre prietenii tăi? Pe zi ce trece, îmi vine tot mai greu să gîndesc sau să trăiesc și nu înțeleg care e țelul risipirii rămășițelor mele aici, în singurătate și într-o amărăciune devast[at]oare.

Zelda

Te rog, scrie urgent la Paris în legătură cu dansul. Aș face-o eu, dar cred că raportul va fi mai exact dacă îți va fi trimis ție – doar o părere legată de valoarea muncii mele și în ce măsură aș putea să avansez cu ea înainte să fie prea tîrziu.

Desegur, dacă știu că Egorowa nu mai vrea să își bată capul cu mine, o să merg la altă școală. Mulțumesc.

Scott i-a scris, într-adevăr, lui madame *Egorova, care i-a răspuns că Zelda e o dansatoare bună, ce ar putea fi distribuită în roluri minore, dar că, întrucît a început foarte tîrziu, nu va putea avea niciodată o carieră notabilă. Zelda a fost teribil de dezamăgită, dar Scott și medicul ei (care era de părere că obsesia pentru balet contribuise la căderea ei psihică și era un obstacol în calea însănătoșirii) au fost ușurați cînd Zelda a primit această evaluare hotărîtoare din partea profesoarei în care avea încredere.*

Deși Scott n-a încurajat-o niciodată pe Zelda în privința baletului, și-a exprimat admirația sinceră pentru talentul ei de scriitoare și a încercat să-i promoveze lucrările prin intermediul editorilor cu care colabora în New York. În iulie, Scott i-a scris lui Perkins, elogiind povestirile Zeldei și descriindu-i dispoziția psihologică pe care o ilustrau:

*O să-i cer lui Harold Ober să-ți ofere aceste trei povestiri scrise de Zelda în miezul întunecat al căderii ei nervoase. Cred că o să observi că, dincolo de frumusețea + bogăția scrisului ei, ele au un timbru ciudat de stăruitor și evocator, care e ceva absolut nou. Mai cred și că e evidentă la ele o anumită unitate – unitatea lor concretă e o realitate, fiindcă fiecare dintre ele este povestea vieții ei dintr-un moment cînd lucrurile păreau s-o fi adus pentru o vreme în pragul nebuniei și disperării (*Dear Scott / Dear Max*, pp. 166-167).*

53. CĂTRE SCOTT SA, 7 pp., pe hîrtie cu antet în relief ZELDA în centrul paginii

[vara anului 1930] [Clinica Prangins, Nyon, Elveția]

Dragă Scott,

Cu fiecare zi ce trece, mi se pare că lucrurile sînt tot mai pustii, mai sterile și mai deznădăjduite. La Paris, înainte să-mi dau seama că sînt bolnavă, totul căpăta o semnificație nouă: gările, și străzile, și fațadele clădirilor – culorile erau infinite, făceau parte din atmosferă și nu erau îngrădite de liniile care le delimitau, iar liniile erau independente de masele pe care le susțineau. Era o muzică ce îmi pulsa în dosul frunții și o altă muzică ce mi se prăvălea în stomac într-o parabolă înaltă și era ceva de Schumann, ceva liniștit și blînd, și tristețea mazurcilor lui Chopin. Unele dintre ele sunau ca și cum el credea că nu le-ar putea compune – și mai era și nebunia revenirii, revenirii, revenirii prin firmitatea [*sic!*] lui Litz [Liszt]. Apoi lumea a devenit embrionică în Africa[1] – și n-a mai fost nevoie de comunicare. Arabii agitîndu-se în vasta întindere; felul ciudat al ochilor lor și mirosul de furnici; o detașare ca și cum aș fi stat dincolo de un voal de tifon negru – o mică senzație de neînfricare, iar apoi sfîrșitul, de Paște.[2] Dar pînă și asta era mai bine decît cochilia puerilă și ezitantă care sînt acum. Mi-e foarte teamă că atunci cînd o să vii și o să descoperi că n-a mai rămas nimic altceva decît haos și vid, o să fii îngrozit. S-ar părea că nu știu nimic din ceea ce s-ar cuveni să știe o persoană de treizeci de ani – presupun că asta e din cauză că m-am secat atît de sistematic, mi-am încordat atît de definitiv fiecare fibră, într-o încercare inutilă de a reuși, avînd fiece element împotriva mea – Te deranjează că scriu astfel? Să nu te temi că sînt iarăși meglo-maniacă [*sic!*].

Doar bîjbîi și mi-e mai ușor cu tine. Va trebui să mă reeduci – Dar odinioară îți plăcea să-mi dai cărți și să-mi spui lucruri. Pînă acum nu mi-am dat niciodată seama cît de oribil de dependentă am fost de tine. Doctorul Forel zice că după aceea nu voi mai fi. Dacă pot să am mintea clară, sînt sigură că o să ne putem folosi de ea – sper că voi fi alta. Probabil că te-ai plictisit îngrozitor de tare [cu mine].

De ce nu îmi scrii niciodată ce faci, și ce gîndești, și cum te simți acum, că ai rămas singur…

Nu sînt în stare să-mi lămuresc nimic din toată experiența asta jalnică, de vreme ce nu știu cît de mult din ea e accidental și cît e voit – cît de mare e rolul pe care l-a jucat mediul și în ce proporție a fost ceva voluntar – dar dacă lucrul acela numit ispășire există, asta se petrece acum și eu sper că mă vei ierta pentru partea care mai rămîne.

Te iubesc,

Dragule –

Cînd vii?

54. CĂTRE SCOTT SA, 8 pp., pe hîrtie cu antet în relief ZELDA în centrul paginii

[vara anului 1930] [Clinica Prangins, Nyon, Elveția]

Dragă Scott,

Mi-ai spus în scrisoarea ta că îți pot scrie cînd am nevoie de tine. Din momentul în care am intrat la Malmaison, e prima oară cînd mi se pare că sînt cam pe jumătate om, că pot să-mi concentrez atenția și nu mai umblu prin bezna groazei, cum

am făcut atîta vreme. Deși mi-e rău fizic și sînt acoperită de eczeme, aș vrea să te văd. Sînt singură și se pare că nu sînt capabilă să supraviețuiesc în lume în nici un fel de condiții. Dacă tu nu vrei să vii, poate o să vină Newman.

Te rog, nu-mi scrie despre vină. Am obosit să-mi scotocesc mintea ca să înțeleg o situație care e îndeajuns de complicată și dacă aș fi complet lucidă. Nu pot accepta arbitrar vina acum, cînd știu că în trecut nu am simțit nici una. Oricum, vina nu contează. Ceea ce contează e să utilizezi puținele resurse pe care le ai ca să-ți transformi viața într-o chestie organizată trainic, care să nu semene nici cu gaura neagră din Calcutta, nici cu cușca strîmtă a cardinalului Ballou [?]. Desegur, ești întru totul liber să procedezi cum crezi tu că e cel mai bine. Dacă o să-mi mai regăsesc vreodată demnitatea și tihna ca să mă pot înhăma la ceva, sînt sigură că se va găsi ceva cu care s-ar umple următorii douăzeci de ani ai unei persoane dispuse să lucreze la asta, așadar, să nu simți că ai avea vreo obligație față de mine, fie sentimentală, fie de vreun alt fel, decît în cazul în care o accepți de bunăvoie, așa cum ai făcut cînd eram tînără și fericită și foarte diferită de cum sînt acum.

Îmi pare enorm de rău că m-am arătat nerecunoscătoare față de încercările tale de a mă ajuta. Încearcă să înțelegi că oamenii nu sînt întotdeauna rezonabili cînd lumea e așa de instabilă și fluctuantă cum le-o prezintă o minte bolnavă – că luni în șir am trăit în locuri începătoșate, populate cu siluete unidimensionale și clădiri care se clătinau, pînă ce n-am mai fost în stare să deosebesc o iluzie optică de realitate – că urechile și capul îmi pulsau necontenit și că drumurile dispăreau, pînă cînd, în cele din urmă, mi-am pierdut orice

control și putere de judecată și, în momentul în care am ajuns aici, eram pe jumătate imbecilizată. Acum cel puțin pot să citesc și cît de curînd posibil o să continui niște povestiri pe care le am deja pe jumătate scrise. Ai putea să-mi trimiți, te rog, *Tehnica dramaturgică*? Simt o dorință enormă să încerc să scriu o piesă de care m-am apucat un pic.

Scottie nu a scris, dar știu că e foarte încîntată de *madamoiselle*. Mă bucur că tu te simți mai bine. Pare ciudat că am fost odată o familie mică și caldă – la adăpost în propria casă –

Mulțumesc pentru cărți –

A fost distractiv în Paris? Pe cine ai întîlnit acolo, madlenele erau roz la ceaiul de la ora cinci și fîntînile arteziene se prăvăleau cu delicatețe înfundată în chenarul spațiului din Place de la Concorde, și albastrul se strecura din dosul colonadelor de pe Rue de Tivoli prin împletitura de la Tuileries, și Luvrul era cenușiu și metalic în bătaia soarelui, și copacii atîrnau meditativi peste cafenele, și erau lumini noaptea, și clinchet de farfurioare și claxoane de automobile care cîntau de Bussey [Debussy]?

Iubesc Parisul. Cum era?

55. CĂTRE SCOTT SAS, 1 p.
[vara anului 1930] [Clinica Prangins, Nyon, Elveția]

Dragă Scott,

Nu are nici un rost să mai încerc să îți scriu, deoarece dacă îți scriu într-o zi un lucru, imediat după aceea mă gîndesc la altul. Aș vrea să te văd. Nu știu de ce am constant un

prese[n]timent al dezastrului. Mi se pare o cruzime să nu poți să-mi explici care e problema, de vreme ce tu nu vrei să accepți explicația mea. După cum știi, eu sînt – sau am fost – o persoană cu o oarecare inzestrare [*sic!*], chiar dacă la o scară redusă, iar dacă aș reuși să îmi lămuresc odată situația, aș fi mult mai capabilă să-i fac față. În condițiile existente, pur și simplu mă tîrăsc prin întuneric și, de vreme ce nu mă pot concentra nici să citesc, nici să scriu, s-ar părea că nu există nici o cale de scăpare. Nu vreau să îmi pierd mințile. Două lucruri oribile mi s-au întîmplat în urma nepriceperii mele de a mă exprima: mai înainte peritonita care m-a lăsat invalidă preț de doi ani[3] și acum chestia asta. N-ai vrea, te rog, să vii să mă vezi, fiindcă tu cel puțin mă cunoști și poate că ai putea găsi vreun mod de a mă liniști, care să contrabalanseze vorbele grele cu care m-ai copleșit la Lausanne, cînd eram așa de bolnavă? Oricum, ceva a ieșit de-aici: mă simt profund și complet umilită și înfrîntă, dacă asta e ceea ce ți-ai dorit. Sînt niște lucruri pe care aș vrea să ți le spun.

Zelda.

56. CĂTRE SCOTT SA, 8 pp., pe hîrtie cu antet în relief ZELDA în centrul paginii

[vara anului 1930] [Clinica Prangins, Nyon, Elveția]

Dragă Scott,

Să recapitulez: după cum știi, am mers din proprie voință la clinică în Paris ca să mă tratez. Știi și că am plecat (cu consimțămîntul profesorului Claude) conștientă că nu sînt întru totul bine, pentru că nu vedeam ce rost ar avea să sar

din lac în puț, lucru care era pe cale să se întîmple sau așa am crezut eu. De asemenea, am mers la Valmont, practic de bunăvoie, dar sub o presiune enormă, cu unicul gînd de a-mi reface puterile și sănătatea îndeajuns de mult cît să continui să lucrez în America, așa cum îmi promiseseși. Acolo, capul meu a început să o ia razna și imaculata asistentă pe care m-ai acuzat că am atacat-o a profitat de ocazie ca să sublinieze aproape constant chestia despre care eu am presupus că venisem acolo tocmai ca să scap. În cele din urmă, prin referințe constante la Teol și Plantanes [?] și alte simbolisme rostite și vulgare, am început să cred în sfîrșit că pentru mine exista doar un singur tratament: cel pe care îl refuzasem de trei ori în Paris pentru că nu îl voiam, dar în ultimii trei ani stătusem cu ochii ațintiți stăruitor asupra singurului lucru despre care știam că e bun, și blînd, și curat, și muncitor. În tot acest timp, tu, care știai totul despre mine, căci cît a ținut toată afacerea asta jalnică n-am încercat niciodată să-ți ascund nici cele mai mărunte detalii, ci, dimpotrivă, ți-am cerut să-ți manifești cît de cît interesul față de ceea ce făceam, tu n-ai considerat niciodată necesar nici să mă îndrumi, nici să îmi explici situația. Pentru mine nu e ceva șocant că ar trebui să te privesc cu ochi răi. M-ai fi putut scuti de tot necazul ăsta dacă n-ai fi fost atît de mîndru de Michael Arlen în ziua cînd am mers la Malmaison, dacă mi-ai fi explicat ce s-a întîmplat în seara cînd am luat cina cu John Bishop și după aceea am mers la tîrg, fapt care m-a adus la isterie. La urma urmei, datoria cade în seama celor care înțeleg, iar orbii trebuie, inevitabil, îndrumați. Îți ofer această explicație fiindcă știu că îți datorez una și fiindcă în felul ăsta a început pentru mine povestea asta abominabilă.

Atitudinea mea față de Egorowa a fost întotdeauna una de iubire intensă: voiam s-o ajut în vreun fel, pentru că e o femeie de treabă care muncește din greu și nu are nimic sau a pierdut totul. Voiam să dansez bine, astfel ca ea să fie mîndră de mine și să aibă încă o unealtă pentru simbolurile frumuseții ce-i treceau prin minte și pe care le înțelegeam, deși, pare-se, nu reușeam să le pun în practică. Voiam să fiu prima de la sala ei de dans, astfel încît să fiu cea în care să poată avea încredere că înțelege ceea ce exprima ea prin cuvinte și, desegur, voiam să stau aproape de ea, pentru că era calmă, și albă, și frumoasă. Poate că era o depravare, habar n-am, dar acasă la noi era o flecăreală necontenită, mi se părea mie, și tu fie beai, fie te văicăreai că băuseși. Ai dat vina pe mine cînd servitorii se purtau rău și te-ai așteptat ca eu să le inculc respectul adecvat pentru un bărbat pe care îl vedeau dimineață de dimineață dormind îmbrăcat, care venea foarte des acasă în zorii zilei, care nu putea sta jos nici măcar la masă. În fine, nici unul din lucrurile astea nu contează. Înțeleg foarte bine că ai făcut tot ce ți-a stat în puteri și aș vrea să încerci să înțelegi și tu că, în ciuda dezorganizării, la fel am făcut și eu. Nu știu ce o să se întîmple de-acum înainte, dar de vreme ce sînt pe mîinile doctorului Forel și ele sînt cu mult, mult mai puternice decît ale tale sau ale mele, probabil că totul se va rezolva. Vreau să lucrez la ceva, dar nu mi se pare că m-am însănătoșit îndeajuns ca să pot fi de vreun folos pe lume. Asta nu e totul, dar în momentul de față restul e prea complicat pentru mine. Te rog să-mi trimiți scrisoarea Egorowei.

Zelda

57. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.
[iunie 1930] [Clinica Prangins, Nyon, Elveția]

Dragă Scott,

Nu mi-e greu să-ți răspund cu promptitudine la scrisoarea ta, de vreme ce de cîtva timp nu fac nimic altceva decît să analizez în minte pe toate părțile cauza și efectul. Și apoi felul în care prezinți tu situația e poetic, chiar dacă nu are nici un fel de legătură cu adevărul: cum că tu muncești ca să susții familia, iar eu muncesc ca să scap de ea. Dacă prin asta te referi la faptul că dedici un minimum absolut de efort atît muncii tale, cît și bunăstării noastre comune, fără nici un fel de speranță sau de planuri pentru viitor, cu excepția toanenelor [*sic!*] tale vagi care te mînă dintr-un loc în altul, te invidiez [pentru] procesele mentale ce pot denatura circumstanțele existente într-o atitudine de rectitudine din partea ta. Mi-ai spus întotdeauna că nu am nici un drept să mă plîng atîta vreme cît mi se asigura confortul material, așa că găsește-ți orice alinare vrei tu în orice fel de autojustificare ai putea să-ți elaborezi. De asemenea, înțeleg bine nemulțumirea fremătătoare care te împiedică să scapi de aceste circumstanțe, căci am trecut eu însămi prin asta, chiar pînă la un punct în care am fost complet dependentă de un intelect ce nu simțea nici dorința și nici nevoia de a îl atinge pe al meu pentru măruntele fărîme de frumusețe pe care am descoperit că trebuie să le posed pentru a continua. Acesta nu este un tratat de acuzare, dar aș vrea să înțelegi clar de ce există anumite scene – nu doar dinspre final – care n-ar mai putea fi șterse niciodată din mintea mea. Eu sînt aici și, de vreme ce

nu am de ales, o să încerc să-mi strîng bunăvoința ca să rămîn liniștită, așa cum trebuie să fiu, însă, după cum trebuie să-ți fi dat seama, divergența e prea mare pentru ca noi să mai fim vreodată altceva decît o harababură în doi și, cum nu am găsit niciodată la celălalt sprijin sau mulțumire, cel mai bun lucru ar fi să le căutăm separat. De fapt, ai putea începe indiferent ce trebuie să începi ca să divorțăm imediat.

La Paris, cînd ai văzut că sînt bolnavă, că mă scufund – cînd știai că stăteam zile întregi fără să mănînc, că nu eram în stare să iau contact nici măcar cu servitorii – ai stat în baie și ai cîntat „Play in your own Backyard“[4]. Din nefericire, acolo nu exista nici o curte – pare-se că era un loc de joacă public. La un moment dat m-ai prezentat lui Nancy Hoyt și m-ai așezat lîngă Dolly Wilde[5], iar în clipa următoare i-ai bîrfit și bagatelizat pe cei cîțiva prieteni pe care îi cunoșteam și ai căror ochi aveau o blîndețe ce măcar provenea din lucruri pe care le înțelegeam. Pentru mine o oarecare justificare a fost întotdeauna imperios necesară și n-am putut funcționa niciodată doar din simpla necesitate de a funcționa, nici măcar ca să mă salvez, așa cum i-a spus odată regele Greciei lui Ernest Hemmingway [*sic!*] că ar fi lucrul cel mai important de pe lume, cum m-ai luminat tu cînd mi-ai povestit asta.

O să ai toate lucrurile pe care le dorești fără mine și o să-mi găsesc și eu ceva. O să ai parte de vreo fată drăguță, căreia n-o să-i pese de lucrurile de care îmi păsa mie, și o să fii mai fericit. Pentru noi nu mai există nici un folos cît de mic, chiar dacă am dori să încercăm, ceea ce te asigur că eu nu-mi doresc – nici măcar vag. Cînd îți enumăr calitățile, nu pot găsi nici măcar una pe care să se poată întemeia vreo posibilă relație, în afara înfățișării tale plăcute – și există zeci de

oameni care au așa ceva: șeful de sală de la Plaza del Funti [?] și coaforul meu din Paris – după cum știi, din amintirile mele sunetul și mirosul s-au șters aproape cu totul, așa că nici măcar asta nu rămîne. Îmi pare rău. Sper că la Paris o să o scoți pe Scottie din arșița orașului acum, că a terminat cursurile.

Zelda

58. CĂTRE ZELDA SA (ciornă), 4 pp.
[aprox. iulie 1930] [Elveția]

Îți poți imagina cum m-am simțit cînd am văzut tristețea de pe chipul tău în fotografia de pașaport. Dar după ce am trecut prin ce îți poți imagina că am trecut atunci și cînd m-am uitat la ea și iar m-am uitat la ea, am văzut că acolo era chipul pe care îl știu și îl iubesc și nu superpoziția mettalică [*sic!*] a ultimilor doi ani ai noștri în Franța. Cînd Scotty m-a lăsat și s-a dus la tine, mi-a zis „Te iubesc mai mult decît altceva pe lume. Te iubesc mai mult decît pe mami“. (Firește, eu i-am zis că nu-mi place să vorbească așa) – dar cînd a fost la tine, a zis „Lucrul pe care îl detest cel mai tare din tot ce mi s-a întîmplat mie în lumea asta este s-o părăsesc pe iubita mea mami“.

Nu mi-au mai rămas decît fotografiile: le am cu mine de dimineața, cînd mă trezesc dintr-un soi de semivis frenetic cu tine, și pînă în ultimul moment din noapte, cînd mă gîndesc la tine și la moarte. Scrisorile mizerabile pe care mi le-ai trimis le-am pus pur și simplu în dosarul meu la litera Z. Pornirea mea e să trimit o scrisoare deschisă la *Paris Herald*, ca să văd dacă mai există vreo făptură umană în afară de tine și de

Robert McAlmon care să mă fi crezut vreodată homosexual. Cele trei săptămîni de după oribilitatea din Valmont, cînd n-am mai fost în stare să-mi ridic privirea pentru a întîlni privirea altora pe stradă după afirmațiile și insinuările tale mîrșave, nu se vor mai repeta. Dacă te hotărăști să îți continui înfruntarea corp la corp cu o coloană de aer, eu aș prefera să nu mă aflu nici măcar printre spectatori.[6]

Ca să-ți scriu cu atîta brutalitate, m-am înăsprit gîndindu-mă la valul stăruitor de iubire care te înconjoară și te învăluie neîncetat și pe care ai puterea să-l invoci cînd ai chef – căci știu că și la o banală contraafacere [*sic!*] a acestuia, aș fi în stare să-mi trădez ce am mai bun în suflet și în gînd. Crezi că solitudinea în care trăiesc are un decor mai amuzant decît orice altă solitudine? Crezi că așa e cumva mai plăcut să-mi amintesc că au fost momente, foarte tîrziu în noapte, cînd tu și cu mine ne împărtășeam singurătățile? Eu îmi asum întru totul partea mea de responsabilitate pentru toată tragedia asta, dar nu mă pot extinde dincolo de limitele capacității și înțelegerii mele. Pot doar să-ți ofer micul grăunte de speranță pe care îl am și nu știu de nici o altă speranță în afară de a mea. Ghinionul meu teribil este acela că sînt un gentleman intrat într-un soi de confruntare cu niște factori incalculabili, în care oamenii ar putea implica secole de lipsă de experiență. Dacă ți-am înșelat așteptările, e totuși posibil, fie și doar un pic, ca și tu să le fi înșelat pe ale mele (Nu-ți mai pot scrie, pentru că te văd cum îmi cîntărești fiecare rînd, la fel ca domnul Sumner[7], încercînd să storci din el vreo aluzie sau trimitere la homosexualitate)

Te iubesc din toată inima mea, pentru că tu și doar tu ești draga mea și asta e tot ce știu.

59. CĂTRE SCOTT SA, 4 pp., pe hîrtie cu antet în relief ZELDA în centrul paginii

[august 1930] [Clinica Prangins, Nyon, Elveția]

Iubitule,

Sper că o să îți placă la Caux[8]. Sună ca și cum o parte din numele locului s-ar fi rostogolit pe coasta muntelui. Poate că, atunci cînd o să mă fac bine, n-o să mă mai tem așa de tare să plonjez de la înălțime și-o să putem merge împreună.

Lăsînd la o parte reculurile momentane într-o stare de sfidare nebunească și o completă lipsă a simțului proporției, mă simt mai bine. E înfiorător să-ți pierzi mințile și să nu mai poți vedea limpede, la propriu sau la figurat – și să știi că nu poți gîndi și că nimic nu e așa cum trebuie, nici măcar înțelegerea unor lucruri concrete, cum ar fi cîți ani ai sau cum arăți –

Unde sînt toate lucrurile mele? Obișnuiam să am întotdeauna zeci de lucruri, iar acum se pare că în cufărul meu nu mai sînt nici un fel de haine sau obiecte personale. Mi-aș dori *mult* gramofonul –

Ce mizerie rușinoasă – dar dacă o să ne împiedice să mai bem, merită – pentru că atunci tu o să-ți poți termina romanul și o piesă și o să putem trăi undeva și să avem o casă cu o cameră unde să pictăm și să scriem, poate așa cum am avut, cu prieteni pentru Scottie, și o să fie iarăși zile de duminică și de luni care să se deosebească una de alta și o să fie Crăciun și focuri de iarnă și lucruri plăcute la care să te gîndești cînd mergi la culcare – și viața mea n-o să se mai desfășoare în

culisele varieteurilor, iar a ta n-o să continue să se tîrască de-a lungul rigolelor din Paris – dacă lucrurile ar merge așa și eu aș putea să mă păstrez sănătoasă la minte, nu o maniacă înăcrită –

O să mă bucur așa de tare să te văd – sper ca pînă atunci să mă golesc de cît mai multă otravă.

Te rog, fii bun, Iubitule. E așa de bine să iubești lucrurile pe care le-ai iubit dintotdeauna, numai să poți să ți le amintești –

60. CĂTRE SCOTT SA, 4 pp., pe hîrtie cu antet în relief ZELDA în centrul paginii

[august/septembrie 1930] [Clinica Prangins, Nyon, Elveția]

Dragă Scott,

Îți mulțumesc că ai venit să mă vezi. Te iubesc, Dragule, dar încercarea de a pune în funcțiune centrala electrică folosind gazul n-a ajutat la nimic, nu-i așa? Îmi dau seama foarte bine de toată oroarea și umilința și îmi pare rău că s-a întîmplat așa. Ai zis că apa era murdară. Am cerut să fie curățată înainte să vii tu, dar ei n-au făcut-o. Ai deschis fereastra și ai zis că o să mă înveți cum să joc – Ei, acum bănuiesc că o să ajung iarăși în azilul ăla oribil de alienați mintal.[9]

Te rog, ajută-mă. De la o zi la alta, tot mai mult din mine moare de la măcinarea asta amară și necontenită pe care o îndur. Poți să alegi felul în care să trăim și orice vrei tu, numai să nu fiu nevoită să stau aici, nefericită și bolnavă, la mila unor oameni care nici măcar n-au încercat vreodată să vadă

cum e să fii așa. N-aș fi făcut-o nici eu dacă aș fi înțeles. *Nu mai pot* trăi în asemenea condiții și, oricum, o să știu întotdeauna că „ușa e încuiată preventiv“ – dacă e vreodată așa.

Nu există dreptate – n-a rămas în lumea asta nici un loc ferit unde să te odihnești și, cu cît trebuie să îndur mai mult treaba asta, cu atît mai răutăcioasă, mai dură și mai bolnavă devin –

Nu vrei să mă lași să-i scriu lui Newman. Ai zis că el a zis că blufez. Ce-a zis el a fost că era un motor cu opt cilindri în linie și că tocmai zburase într-un avion cu cabină deschisă.

Te rog. Te rog, lasă-mă acum să ies – Iubitule, odinioară mă iubeai și îți jur că povestea asta nu ajută la nimic. Ar fi trebuit să vezi. Ai zis că e ceva prea bun ca să-l stricăm. Eu sînt cea care se strică odată cu povestea asta și nu pricep cum ar putea oricine de pe lumea asta să aibă dreptul să facă așa ceva –

61. CĂTRE SCOTT SAS, 4 pp., pe hîrtie cu antet în relief ZELDA în centrul paginii

[toamna anului 1930] [Clinica Prangins, Nyon, Elveția]

Dragă Scott,

Panica pare să se fi stabilizat sub forma unei mohoreli persistente, întreruptă de momente de isterie bombastică, ceea ce presupun că e o stare de sănătate aproximativă. Deși eu aș fi ales un alt însoțitor pentru dezecalibrul [*sic!*] meu în locul eczemei ăsteia urîcioase, totuși crizele cu patul ce se scufundă și inima hidraulică sînt mai mult sau mai puțin sub control și aștept cu nerăbdare momentul cînd o să poți veni să

mă vezi dacă o să vrei – Tot mai miroși a creioane și uneori a tweed?

Ieri mi s-au pus niște discuri de gramofon care mi-au amintit de Ellerslie. Mă întreb de ce oare noi n-am fost niciodată foarte fericiți și de ce s-au întîmplat toate astea – Era mult mai plăcut acum mult timp, cînd ne aveam unul pe altul și spațiul lumii ce ne înconjura era cald – Nu l-am mai putea recupera cumva – fie și doar imaginîndu-ni-l?

Am primit cartea – mii de mulțumiri –

Iubitule, m-aș bucura așa de tare să te văd –

Uneori mă apucă disperarea că sînt atît de singură – și nici tu nu poți fi foarte fericit într-o cameră de hotel – Ne obișnuiserăm teribil să ne avem prin preajmă unul pe altul –

Zelda

Dr. Forel mi-a zis să te întreb dacă ai renunțat la băutură – așa că te întreb –

62. CĂTRE SCOTT SAS, 4 pp., pe hîrtie cu antet în relief ZELDA în centrul paginii

[toamna anului 1930] [Clinica Prangins, Nyon, Elveția]

Scumpul meu, Iubitule –

Traiul fără tine e rece și formal, o mască a morții înseși.

La ora șapte am făcut o baie, dar tu nu erai în camera de alături ca să o transformi într-o baptizare [*sic!*] a tot ce gîndeam.

La ora opt am mers la gimnastică, dar tu nu erai acolo ca să transformi mișcarea într-o recoltă de lucruri floare la ureche.

La ora nouă am mers la *tissage*[10] și un bătrîn cu un halal [halat?] alb a psalmodiat incantatoriu, dar tu nu erai acolo ca să-i faci vocea imploratoare să sune religios.

La prînz am jucat bridge și m-am uitat cum profilul doctorului Forel secționează cerul contre-jour –

Toată după-amiaza am scris vorbe murate în ploaie și m-am simțit jilavă pe dinăuntru și m-am gîndit la tine – Cînd cineva îți străbate fruntea înaltă și alunecă în văile plăcute de pe lîngă gura ta dragă, e ca Hanibal străbătînd Alpii – te iubesc, dragule. Tu nu pășești aidoma cuiva care seamănă furtună, ci aidoma cuiva foarte surprins de abilitățile lui de locomoție, abia atingînd pămîntul, ca și cum fiecare pas ar fi un experiment –

Și ești un scump și trebuie să fie îngrozitor să ai pe cineva care încearcă necontenit să se furișeze înăuntrul tău așa cum fac eu –

Noapte-bună, Iubirea mea Dulce

Zelda

63. CĂTRE SCOTT SAS, 4 pp., pe hîrtie cu antet în relief ZELDA în centrul paginii

[toamna anului 1930] [Clinica Prangins, Nyon, Elveția]

Dragă Scott,

Mi-aș dori să te pot vedea: am uitat cum e să simți că trăiești și cu o inteligență funcțională. A fost plăcut să primesc ilustrata ta cu reacția ta specială la Caux. Scrisorile tale sînt doar niște propoziții neangajate [*sic!*], ca acelea pe care le-ai scris lui Scottie, și nu ajută cu nimic la descîlcirea acestei

harababuri psihologice infinite în care mă zbat greoi. Studiez atitudinea pe care o adoptă asistentele în fiecare zi și apoi mă uit să-mi văd simptomele în dosarul doctorului Forel. Iubitule, de ce ignoranța mea în privința unei teme medicale care nu mi s-a părut niciodată de vreun interes special m-a redus la statutul mintal al unui copil? Îmi dau seama că mintea mea e confuză și nedisciplinată și că nu știu decît frînturi mărunte de lucruri, dar asta nu are nimic de-a face cu procesele cerebrale.

Grafafonul [*sic!*] s-a stricat. E ciudat felul în care sună Stravinski în atmosfera asta. Simți nevoia să ceri iertare – E teribil de incitant – Prokofieff sună mai bine. Există undeva discuri cu *Fils Progique*[11]? Mi-ar plăcea teribil. Îmi place muzica vizuală. Cre' că de-aia îmi place și opera. Abstracțiile, în orice domeniu, sînt prea pline de emoție pentru a fi suportate, aproape.

Nu știu cum o să reușim să dăm timpul înapoi tu și cu mine, să[-l] ștergem și s-o luăm de la capăt – dar îmi imaginez că se va întîmpla automat. Nu mă pot proiecta în trecut, oricît de tare aș încerca. Sînt o mulțime de zile în care mă gîndesc că ar fi fost mai bine să-mi oferi o explicație succintă și să treci peste asta – fiindcă deja știu mult prea mult. O iluzie e la fel de bună ca oricare alta.

Scrie-mi cum te simți și ce faci și cum arată lumea la Caux –

Cu drag, Zelda

64. CĂTRE SCOTT SAS, 4 pp., pe hîrtie cu antet în relief ZELDA în centrul paginii

[toamna anului 1930] [Clinica Prangins, Nyon, Elveția]

TRIMITE-MI
PATEFONUL
TE ROG

Iubitule, sper că toate astea sînt adevărate – mie însămi îmi par teribil de ciudată, dar știu că odinioară eram în deplinătatea ființei mele, chiar dacă acum nu mai sînt – *Trebuie* să vii la mine și să-mi spui cum eram. Acum văd lucruri bizare: oamenii au brațe prea lungi sau fețele ca și cum le-ar fi împăiate și arată mărunței și îndepărtați sau, dintr-odată, disproporționați.

În toată grozăvenia asta, Dolly Wilde a fost singura care a zis că ea ar face orice ca să se vindece – Cum de-a ajuns Emily[12] să reprezinte brusc pentru mine ordinea și independanța [*sic!*]? Vara trecută, cînd am mers împreună acasă la Natalie Barney, mi-a fost milă de ea, părea așa de zăpăcită și complet în afara discuțiilor de acolo.

E adevărat căi [*sic!*] mai bine să fii sănătos sau problema e că urmează să am doar una dintre mesele lui Eddington, cea fizică[13], astfel încît n-o să găsesc nici un loc unde să îmi pun hîrtiile atunci cînd o să vreau să scriu? – Fiindcă dacă așa stau lucrurile, de ce se umflă oamenii atît în pene cu tăria lor cînd sînt bolnavi? – pentru că tu știi că eu eram mult mai puternică mental, și fizic, și emoțional decît Emily, dar la Valmont ai zis că ea e un *poisson*[14] mult prea mare pentru mine. De ce? Nu se pricepe să danseze un vals de Brahm[s] sau să scrie o povestire – se pricepe doar să bîrfească și să facă escapade cu mașina la Bois și să-și onduleze frumos părul în loc să gîndească –

Te rog să-mi explici – vreau să mă fac bine, să nu fiu sîcîită cu *poissons* mari sau mici, să am libertatea să stau la soare, să aleg lucrurile care îmi plac la oameni fără să fiu nevoită să-i accept în întregime – pentru că am impresia că atunci nu poți vedea părțile, așa că nu poți să scrii niciodată despre ele și nici măcar să ți le amintești foarte bine –

Zelda

65. CĂTRE SCOTT SA, 4 pp.
[toamna anului 1930] [Clinica Prangins, Nyon, Elveția]

Goofy, iubitule, așa-i că a fost o zi încîntătoare? M-am trezit azi-dimineață și soarele zăcea pe masa mea ca un pachet de zi aniversară, așa că l-am deschis și prin aer au început să fluture multe lucruri fericite: iubirea mea pentru Doo-do și senzația rememorată a pielii tale răcoroase lipite de a mea în alte dimineți, ca o institutoare. Și tu ai sunat și ai zis că scrisesem ceva care te-a încîntat, așa că nu cred să mai fi fost vreodată atît de încărcată de fericire. Luna alunecă printre munți ca un bănuț pierdut și cîmpurile sînt întunecate și miros înțeapător [*sic!*], iar eu te vreau aproape, ca să te pot atinge în liniștea toamnei măcar un pic, ca un ultim ecou al verii. Linia orizontului se întinde peste șoseaua spre Lausanne și peste cîmpurile zemoase ca o ghilotină, iar luna sîngerează deasupra apei și tu nu ești atît de departe ca să nu-ți pot mirosi părul în adierea tot mai stinsă. Dragule – iubesc nopțile astea de catifea. N-am fost niciodată în stare să mă hotărăsc dacă noaptea e un dujman [*sic!*] încrîncenat sau o „măreață stăpînă“ – sau dacă te iubesc cel mai tare în clasica și eterna penumbră cînd ea se îngînă cu ziua sau în ostentația întru

totul religioasă a miezului nopții sau, poate, în strălucirile amiezii. Oricum ar fi, te iubesc nespus și tocmai din cauza asta m-ai sunat, m-ai sunat astă-seară – M-am plimbat pe firele acelea de telefon vreme de două ore după ce am ținut iubirea ta ca pe o umbrelă ca să-mi mențin echilibrul. Dragul meu –

Mă bucur așa de mult că ți-ai terminat povestirea – Te rog, dă-mi-o s-o citesc vineri. Și o să fiu foarte tristă dacă va trebui să avem două camere. Te rog.

Dragă. Ești cumva în derivă, surprins și privești oarecum cu reproș faptul că nu se petrece nici o melo-dramă [*sic!*] cînd ți-ai terminat textul – ca și cum ai [fi] veni[t] călare, rupt de oboseală, cu un mesaj care să-ți salveze armata și ai fi descoperit că inamicul a luat hotărîrea să nu atace – așa cum te simți uneori – sau ești doar un băiețel drag care s-a trezit cu o vacanță în mijlocul săptămînii – așa cum te porți uneori – sau ești energic și pus pe organizare și pe reparat lucruri – așa cum faci uneori –

Te iubesc – așa cum ești întotdeauna.

Dragă –

Noapte bună –

Dragă-dragă dragă dragă dragă dragă dragă
Dragă dragă dragă dragă dragă dragă dragă
Dragă dragă dragă dragă dragă dragă
Dragă dragă dragă dragă dragă dragă
Dragă dragă dragă dragă dragă dragă
Dragă dragă dragă dragă dragă dragă
dragă dragă dragă dragă dragă dragă
dragă dragă dragă dragă dragă dragă
dragă dragă dragă dragă dragă dragă
dragă dragă dragă dragă dragă dragă

66. CĂTRE SCOTT SA, 4 pp., pe hîrtie cu antet în relief ZELDA în centrul paginii

[toamna anului 1930] [Clinica Prangins, Nyon, Elveția]

Dragă Scott,

Te rog, fii milostiv și scrie-i doctorului Forel să mă lase să întrerup tratamentul ăsta.[15] Au trecut de-acum 5 luni și nu sînt în stare să ies singură pe un coridor. Vreme de o lună și o săptămînă am trăit în camera mea, învelită în pansamente, cu capul și gîtul arzîndu-mi. N-am mai dormit de săptămîni bune. În ultimele două zile mi s-au dat bromuri și morfină, dar n-au ajutat la nimic. – Totul din cauză că nimeni nu m-a învățat vreodată să joc tenis. Cînd mă simt cel mai jalnic, la jocul ăsta al tău ajung să mă gîndesc.

Dacă ai putea să vezi cît de îngrozitoare e treaba asta, ai putea scrie o grămadă de povestiri, din cele lejere, care să te facă să rîzi. Vreau să mă fac bine, dar nu pot, din cîte mi se pare, iar dacă aș putea, de ce-o să fie nevoie ca să îndepărteze chestia din capul meu care vede atît de clar trecutul – zecile de lucruri pe care nu le pot uita niciodată. Cu dansul s-a terminat și sînt slăbită și neputincioasă și nu pot să pricep de ce, dintre toți ceilalți, eu trebuie să fiu cea nevoită să suport toată povestea asta – pentru ce?

Ai zis că nu ai vrea să mă vezi dacă aș ști ce știu. Ei bine, știu. Mi-ar fi făcut plăcere să vii la mine, dar nu are nici un rost să spun minciuni.

Nu pot să citesc, nici să dorm. Lipsită de speranță, de tinerețe, de bani, stau și îmi doresc constant să mor.

Mama știe cu adevărat care-i problema cu mine. Mi-a scris că știe. Poți băga asta în povestirea ta, ca să o faci mai emoționantă. Iar te-am bombănit. Dacă mai trebuie să suport mult să îndepărteze din mine chestia pe care voi, toți ceilalți, o considerați atît de inestimabilă și superioară, atunci cînd ies, cel puțin o să-mi rămînă Scottie.

Îmi vine așa de greu să înțeleg cum e să-ți placă un sentiment fără să-ți placă persoana în care presupun că voi fi întemnițată pentru totdeauna.

67. CĂTRE SCOTT SAS, 4 pp., pe hîrtie cu antet în relief ZELDA în centrul paginii

[sfîrșitul lunii noiembrie 1930] [Clinica Prangins, Nyon, Elveția]

Dragă Scott,

Scrisoarea ta m-a înmărmurit: vreme de o lună și două săptămîni am ieșit din camera mea de trei ori, iar în ultimele cinci luni am trăit cu o singură dorință, aceea de a muri. Dacă vii aici iluzionîndu-te că sînt sănătoasă sau măcar că sînt mai bine, va trebui să mai aștepți încă un an sau cam așa ceva, fiindcă nu văd nici o posibilitate de scăpare de aici.

Acceptînd faptul că în ultimele șase luni sofismele teutonice ale doctorului Forel s-ar putea să fi inactivat acea părticică din mine pe care atît de mulți oameni nu au considerat-o tocmai inacceptabilă, rămîne totuși o leziune absolut intactă, de care sînt întru totul conștientă.

Vreau să plec de aici. Mi-am petrecut tot timpul pe care îmi doream să-l petrec incapabilă să ies singură pe un coridor. Am

treizeci de ani și sînt foarte dornică să îmi asum întreaga responsabilitate pentru propria persoană. Nici tu, nici doctorul Forel nu aveți vreun drept legal să mă mai țineți internată. O să îl rog pe Newman să vină și să facă toate aranjamentele necesare dacă așa preferi. Elementul patologic a dispărut complet. Poziția mea este pur și simplu asta: nu consider că, la vîrsta mea, merită să-mi mai risipesc timpul cu o încercare îndoielnică de a remodela o siluetă care va fi întotdeauna cocoșată. Dacă vrei să intri în legătură cu tatăl meu, ai toată libertatea s-o faci – sau cu un alienist, dacă ai vreo îndoială în privința stabilității mele. Pe de altă parte, nu mai e nevoie să spun că orice aranjament amiabil ai fi dispus să faci tu însuți, sînt mai mult decît dispusă să îl accept. Însă nu am de gînd să mai stau aici, iar dacă faci tapaj pe tema asta, există o grămadă de lucruri care o să iasă la iveală în tribunale și care nu vor face nimănui bine nici acum, nici mai tîrziu.

Între timp, va fi o plăcere să te revăd. Mi-ai lipsit enorm de mult.

Cu dăruire,

Zelda

Scott și dr. Forel au apelat pentru o consultație la dr. Paul Eugen Bleuler, cel mai prestigios expert în schizofrenie, termen creat de Bleuler pentru Dementia praecox*. În ciuda greutăților financiare, Scott era ferm hotărît ca Zelda să aibă parte de cea mai bună îngrijire posibilă. Inițial se gîndise la Carl Jung, dar Jung era specializat mai degrabă în nevroze, nu în psihoze. În 1 decembrie, Scott a trimis de la Paris o scrisoare lungă adresată judecătorului Sayre și soției sale, în care le explica despre*

afecțiunea fiicei lor și tratamentul acesteia și îi informa că, pe baza recomandării medicilor ei, Zelda va rămîne pentru moment la Prangins. De asemenea, le-a explicat în detaliu tratamentul Zeldei. Scott, care avea senzația că soții Sayre îl învinovățeau pe el pentru căderea nervoasă a Zeldei, își încheia scrisoarea încercînd să le recîștige încrederea:

...Știu că desconsiderați anumite slăbiciuni ale firii mele și nu vreau ca, în timpul acestei tragedii, lucrul ăsta să vă umbrească sau să vă clatine încrederea în integritatea mea ca individ. Fără nici un fel de întrebări sugestive și oarecum spre stînjeneala mea, Bleuler a spus: „Treaba asta a început cu vreo cinci ani în urmă. Să sperăm că e doar un proces de readaptare. Încetează să te mai învinovățești. Ai fi putut să o întîrzii, dar n-ai fi avut cum s-o împiedici[“].

*Planurile mele sînt următoarele. Rămîn aici, la lacul Geneva, pe o perioadă nedefinită, pentru că, și dacă o să o pot vedea pe Zelda doar o dată la două săptămîni, cred că faptul că sînt aproape e important pentru ea. (*Life in Letters, *pp. 203-204)*

68. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.
[decembrie 1930] [Clinica Prangins, Nyon, Elveția]

Dragă Scott,

Mi-ai spus că ți-aș putea trimite o scrisoare dacă o să am nevoie de ceva. Aș vrea niște cărți, alege tu ce vrei – iar drept cadou vreau un inel de argint pentru degetul mic – unul de tip masiv, masculin, cu o piatră roșie – rubin, sau granat, sau ceva asemănător. De haine am o nevoie disperată, dar o să le capăt

în primăvară, cînd lucrurile o să fie mai luminoase și mai puțin deznădăjduite decît sînt în momentul de față și cînd pare probabil că o să putem călători spre casă – dacă o să mai putem vreodată.

Ți-am urmat sugestiile și am cumpărat decorațiuni ca să fac un pom mic pentru Scottie.[16] O să mi se pară ciudat să o revăd după atîta vreme și presupun că o să-mi vină greu să o recunosc. Nu mai e cazul să spun că perioada vacanței pare mult mai puțin incitantă decît pe vremuri. Nu văd nimic care să mă aștepte în viitor – deși presupun că, odată cu trecerea timpului, perspectiva asupra vieții se va schimba. Sper sincer să fie așa, pentru că, după cum merg lucrurile în ultima vreme, nu merită să mai continui –

Răspunde-mi neapărat – sînt tot timpul atît de însingurată –

Cu dăruire,

Zelda

Scott și Scottie la schi în Gstaad în vacanța ei din decembrie 1930 (însemnarea[17] de pe fotografie îi aparține lui Scott).

În ianuarie 1931, tatăl lui Scott a murit și, înainte de a se întoarce în America pentru funeralii, Scott a vizitat-o pe Zelda ca să-i dea vestea în persoană. La acea vreme, doctorul Forel încerca să descopere legătura dintre instabilitatea mintală a Zeldei și forma îngrozitor de severă de eczemă care o chinuia.

*Înainte să pornească spre casă, Scott, vrînd să fie de ajutor, i-a trimis doctorului Forel o scrisoare dactilografiată de șapte pagini, în care a inclus cu minuțiozitate toate amănuntele din trecutul Zeldei pe care le-a putut asocia cu eczema. De asemenea, i-a mai spus doctorului Forel că pe parcursul vizitei lor Zelda „a fost copleșitor de emoționată de moartea tatălui meu sau de jalea pe care mi-o pricinuia aceasta și, practic, s-a încleștat de mine preț de o oră. Apoi a trecut la cealaltă personalitate și la prînz s-a purtat îngrozitor cu mine. După prînz a revenit la dispoziția ei tandră și afectuoasă“ – ceea ce dovedea că stările ei erau la fel de instabile și în realitate, așa cum erau și în scrisorile ei. Scott și-a încheiat scrisoarea spunîndu-i doctorului Forel că el o să rămînă în Statele Unite trei sau patru săptămîni și i-a cerut acestuia să îi telegrafieze săptămînal despre starea Zeldei (*Life in Letters*, pp. 204-207).*

După plecarea lui Scott la funeraliile tatălui său, Zelda i-a scris următoarea scrisoare de consolare:

69. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.
[ianuarie 1931] [Clinica Prangins, Nyon, Elveția]

Dragă Scott,

Cum știu că întîlnirea noastră a fost necorespunzătoare, iar compătimirea și tandrețea pe care aș fi vrut să mi le manifest mai clar s-au pierdut în tulburarea provocată de plecarea ta grăbită, sper că acest bilet va ajunge la tine înainte să fii deja pe mare. Odată ajuns în America, vei simți pierderea tatălui tău mai îndeaproape decît o faci din Europa. Rememorarea scenelor din copilăria ta urmează să fie o treabă dureroasă și,

dacă aș vrea să-ți ofer puțină alinare, ea vine din conștiința faptului că o ființă care îți este apropiată apreciază plinătatea inimii tale gîndindu-se la o parte defenitiv [*sic!*] încheiată din universul tău. Tatăl tău a fost un om fericit la sfîrșitul vieții. Îi plăceau Washingtonul și prietenii lui de la hotel și ajunsese să se considere o componentă a mașinăriei guvernamentale. Nu trebuie să-i plîngi prea tare soarta. La vremea cînd eșecurile vîrstei de mijloc îi deveniseră îndeajuns de îndepărtate ca să poată fi incluse retrospectiv în cariera sa, era deja bătrîn și obosit, iar viața nu îl mai gonea așa de tare din urmă. Din fericire, au avut întotdeauna suficienți bani și el n-a simțit necesitatea de a se lupta și de a-și menține inteligența trează în imensa zbatere de a-și găsi un loc în lume. A fost oricum scutit de asta la anii bătrîneții și și-a petrecut timpul într-un vis neclar.

Să nu-ți faci griji în ce ne privește. *Madamoiselle* este remarcabil de capabilă și poate lua legătura cu mine atunci cînd este nevoie.

M-aș fi bucurat așa de tare să te pot ajuta. O nevroză nu e de prea mare folos pentru cei din jur la ceas de suferință. Și e greu să obții alinarea de pe urma trecutului. Nu pot face altceva decît să-ți transmit compasiunea mea cea mai profundă.

Zelda

Înainte de a se întoarce în Europa, Scott s-a dus să-i viziteze pe soții Sayre în Montgomery pentru a-i reasigura că Zelda are parte de cel mai bun tratament posibil. S-a întors în februarie, cînd a aflat că, în lipsa lui, ea își revenise rapid și remarcabil. Scott a început o serie de povestiri în care s-a îndepărtat de

tonul exuberant al prozei sale din anii 1920 și, valorificînd experiențele sale recente, a dat la iveală scrieri mai solemne. „Epoca Jazzului s-a sfîrșit“, scria el. Povestirile sale – printre care două dintre cele mai bune, „O călătorie în străinătate“ și „Întoarcerea la Babilon“ – sînt meditații asupra lucrurilor pierdute. În „Întoarcerea la Babilon“ o cunoștință veche vine la protagonistul povestirii, Charlie Wales, în barul de la Ritz și îi spune „Am auzit că și dumneavoastră ați suferit de pe urma crahului“, la care Wales îi răspunde: „Adevărat… Dar am pierdut tot ce-mi doream mai mult în timpul revirimentului“[18] *– o evaluare care se referă în mod limpede la Scott însuși.*

Dar îmbunătățirea stării Zeldei promitea un nou început. În iarna aceea s-a bucurat de partide de schi la St. Cergue și de ieșiri organizate din clinică în orașele din apropiere, cum ar fi Berna. În aprilie se simțea deja suficient de bine ca să iasă în scurte vacanțe la Montreux și Geneva împreună cu Scott. Scrisorile ei din timpul primăverii și verii erau în mod evident scrisori de dragoste, iar tonul jucăuș al zilelor cînd se curtau a revenit.

70. CĂTRE SCOTT SAS, 3 pp., pe hîrtie cu antet în relief ZELDA în centrul paginii

[primăvara anului 1931] [Clinica Prangins, Nyon, Elveția]

Dragă Scott,

Mi-ar plăcea teribil să am de citit ceva asupra căruia capul meu să nu poată face absolut nici un fel de speculații și ceva cu niște idei la care să nu ajung să mă gîndesc sistematic că

știu de unde provin – Ai vrea să-mi trimiți *Declinul Occidentului* și *Tehnica dramaturgică*, așa cum mi-ai promis, ca să-mi trimit subconștientul – sau orice-o fi acolo – înapoi la locul lui și să fiu lăsată în pace să formulez, organizez și asimilez lucruri care ulterior să poată dobîndi o formă? Mulțumesc. Pînă acum l-am citit pe Joyce și, în starea mea actuală, mi s-a părut un coș-mar [*sic!*], iar cum într-o librărie mintea mea se evaporă, ar fi mult mai ușor dacă mi-ai trimite tu ceva. Te rog, *nu* în franceză, de vreme ce în momentul de față am destule probleme și cu engleza, și *nu* Lawrence, *nici* Virginia Woolf sau oricine altcineva care scrie înmuindu-și firele rupte ale capului în cerneala istoriei literare –

Îți mulțumesc foarte mult.

Zelda

71. CĂTRE SCOTT SA, 1 p.

[primăvara anului 1931] [Clinica Prangins, Nyon, Elveția]

Inimă dragă, dragostea mea iubită,

Nu e deloc în regulă – dar nimic nu contează, pentru că poi-mîine [*sic!*] o să te văd iar –

Ce ploaie mohorîtă – Am vîslit pe lac. A fost ca pe un acoperiș de ardezie. Cînd barca nu e orientată să taie valurile, e dusă de ele și tot aștepți să vină izbitura, dar ea nu vine, așa că aluneci de la unul la altul și nu ai nici un fel de simț al direcției, ca și cum ai fi pe una din platformele alea micuțe și alunecoase din Luna Parc –

Nu pot să scriu. Am încercat toată după-amiaza și doar am răsucit creionul iar și iar și l-am frământat între dinți și te iubesc. Ești un drăguț. Cînd nu poți scrie, stai pe pat și arăți așa de copleșit de amărăciune, ca unul care a ajuns la un magazin și nu mai ține minte ce voia să cumpere –

Noapte bună, dragule. Dacă ai fi cu mine în pat, poate că locul pe care l-aș atinge ar fi ceafa ta, acolo unde părul e scurt și asemenea mușchiului de pădure, sau poate ar fi în față, unde se face [*sic!*] niște mici cavități deasupra frunții, dar oriunde ar fi, acela ar fi locul cel mai dulce, locul cel mai dulce

Iubitule

72. CĂTRE SCOTT SA, 4 pp., pe hîrtie cu antet în relief ZELDA în centrul paginii

[primăvara anului 1931] [Clinica Prangins, Nyon, Elveția]

Dragă Scott,

Vrei să-i expediezi, te rog, asta Sarei? Pare-se că i-am pierdut adresa, pe lîngă alte lucruri. Ți-am scris ieri o lungă elucubrație, nu știu de ce, poți să mă crezi sau poți să n-o faci, cum vrei tu – de vreme ce eu nu știu dacă era sau nu adevărat.

Mă tot gîndesc la Provence și la oamenii subțirei și bronzați ce asimilau lent umbra profundă din Aix – tăioasa strălucire albă a prafului încins dintr-un ținut îmbrîncit într-o uitare lipsită de culori de o vară rotindu-se fără încetare – mi-ar plăcea teribil să fiu acolo – la ora asta trebuie să fie perfect

în Avignon, să simți deschiderea amplă a Ronului, și Arles, ștergîndu-și contururile în zumzetul cafenelelor de sub copacii imenși – mi-ar plăcea să luăm prînzul ca odinioară la Chateau Neuf du Pap, unde aerul nu palpita și nici nu-l umplea întreg spectrul luminos – să străbat cu privirea o vale adîncă, plină de viță-de-vie și arșiță și, în depărtare, palatul papilor, ca un miraj –

Mi-ar plăcea să mă plimb singură prin siroco noaptea la Cannes, sub luminile estompate ale felinarelor, și să mă imaginez misterioasă și netemătoare, ca vara trecută –

Mi-ar plăcea să lucrez – ție ce ți-ar plăcea? Nu lucrul, știu asta, și nici locurile izolate. Ți-ar plăcea să fii în New York și cu o piesă intrată în repetiții, cum ziceai mereu? Și să ai în jur oameni prezentabili – să citești Spengler; sau ce?

Nu e posibil să vrei cu adevărat să trăiești în graba și haosul de la barul Ritz și Mont Ma[r]tre și în starea de agitație extremă din unele locuri unde ți-ai petrecut atît de mult timp în ultima perioadă, precum petrecerea la care am mers cu McGowan –

73. CĂTRE SCOTT SA, 3 pp.
[primăvara/vara anului 1931] [Clinica Prangins, Nyon, Elveția]

Scumpul și preaiubitul meu *monsieur*,

Avem aici un fel de maniacă, una care pare să fi fost însuflețită de aberații erotice referitoare la dumneavoastră.

Dincolo de asta, este o persoană cu o reputație excelentă, dornică să muncească, ar accepta un salariu simbolic în timpul instruirii, are pielea albă, ochii verzi și ar dori să corespondeaze [*sic!*] cu un tînăr rafinat cu trăsăturile dumneavoastră, în perspectiva căsătoriei. Experiența anterioară nu este necesară. Foarte atașată de viața de familie și un animal de companie minunat într-o casă. Însemnată în dosul urechii stîngi cu o ușoară tendință spre schițoprenie [*sic!*].

Am considerat că ar fi cel mai bine să vă avertizăm că sus-menționata pacientă este una dintre cele mai bune pe care le avem în momentul de față în grupa iresponsabililor și nu am dori să fie rănită în vreun fel. Pare să sufere într-o mare măsură din pricina unei pasiuni măreațe și este ușor de identificat, căci va purta rozul afecțiunii și va bîigui ceva cum că 6,54 este săgeata lui Cupidon. Sperăm că acest exemplar vă va satisface pe deplin, că ne veți încredința toate comenzile dumneavoastră viitoare, și vă iubim din toate toate toate inimile și sufletele și trupul nostru.

N-a fost amuzant să rîdem împreună la telefon? Ești atît de nemărginit de dulce și drag – O, dragul meu – iubirea mea, nețărmurit de inexprimabilul meu drag dulce și iubit, te iubesc atît de mult.

Picnicul nostru a fost o reușită și m-a prăjit soarele ca pe un pui. A fost cu noi și o doamnă care s-a purtat în barca noastră cu vîsle cum obișnuiam să mă port eu în taxiurile pariziene, așa că a fost o expediție animată. Ce distracție. Domnul fie cu noi –

Goofy! O să te văd mîine, mîine! Ai zis că nu o să suni, așadar la ce oră să îți aștept vizita?

Dacă toate sărutările și iubirea ce ți le trimit vor ajunge la destinație, o să fii la fel de uzat de-atîta frecuș ca degetul de la piciorul Sfîntului Petru, iar atunci cînd voi sosi și eu, n-o să mai ai, practic, nici un fel de trăsături ale tale – dar o să te recunosc întotdeauna după ritmul vocii făpturii tale dragi

Scumpule!

74. CĂTRE SCOTT SA, 4 pp.

[primăvara/vara anului 1931] [Clinica Prangins, Nyon, Elveția]

„Da, vreau – Ha! Ha!

Iubitule –

Am mers la Geneva pe cont propriu, cu o însoțitoare maniacă, iar orașul era apăsător și greoi după ploaie. Cerul cenușiu se scurgea încet pe trotuare ca un deșert [*sic!*] picant după o masă grea și eu mi-am dorit mult să fiu cu tine în Lausanne – Sîmbătă, pe drumul de întoarcere din Berne [Berna], am cercetat fiecare persoană din gara ta cînd am trecut pe acolo. Mi se părea incredibil ca un lucru atît de drăguț precum chipul tău luminos să nu fie acolo unde l-am văzut ultima oară. Ai fost vreodată atît de singur, încît să te simți vinovat pentru vecie – ca și cum ai fi renunțat la o parte din haine – te iubesc atît de mult și să stau fără tine e ca și cum aș fi plecat și aș fi lăsat soba cu gaz deschisă sau aș fi încuiat copilul în lada cu haine. Dar o să te văd curînd și iarna împroașcă dincolo de fereastra mea și stoarce copacii șiroind și cerne pietrișul de pe alee și sper că, de la atîta umezeală, întreg pămîntul se va strîmta și tu o să fii mai aproape.

Azi am primit o cameră nouă. E mai mare decît cealaltă a mea (care era încastrată[)] și am aici două ferestre prin care pătrunde farmecul. Baia este concepută într-un fel foarte ciudat. Seamănă cu ceva construit de niște copii într-o rigolă cu apă și înțeleg că a fost clădită așa pentru că doamna care a construit casa era prea grasă ca să se cațăre într-o cadă de baie adevărată. Așa că o să fie bună pentru mine în următoarea lună, deși îți dă impresia unei scurgeri blocate.

Azi după-amiază a murit tatăl doctorului Forel. Presupun că e foarte tulburat, fiindcă era foarte atașat de el. Bătrînețea e așa de plină de riscuri, la fel și tinerețea și totuși sînt singurele stări impasibile – La mijlocul vieții, cînd ar trebui să fim bine așezați și mulțumiți, ne-am forat atît de multe deschideri prin [?] spre nefericire, boală și colpabilitate [*sic!*], încît ne risipim toată energia întorcînd privirea –

O Iubitule – dragul meu, te iubesc din toată inima de-acum și dintotdeauna și pentru totdeauna –

Sper că știi că în seara asta din balconul tă[u] o să șiroiască săruturi de la o doamnă care a fost odată, în trei scrisori separate, prințesă într-un turn alb și înalt, care nu și-a uitat niciodată elevata ei condiție în viață și care își așteaptă iarăși iubitul regesc

Noapte bună, iubite –

75. CĂTRE SCOTT SA, 4 pp., pe hîrtie cu antet în relief ZELDA în centrul paginii

[primăvara/vara anului 1931] [Clinica Prangins, Nyon, Elveția]

Scumpule, iubirea mea –

Ce zi jalnică, în afară de telefonul tău –

O să mă gîndesc la tine cum plutești prin negură în timp ce dorm –

Am stat să scriu lungi și prolixe diatribe despre ceea ce s-a întîmplat cu doi dintre cei mai plictisitori oameni – dar de fapt e vorba despre Summer și o anume dulceață rememorată, așa că poate va fi în regulă –[19]

Un telefon metalic e ca un instrument de lucru pentru vocea ta dragă –

Vieți private[20] m-a făcut să rîd atît de necontrolat de tare, încît mă tem că ecourile au împroșcat prin Eglantine – iar *Sanctuar*[21] e oroare pură! E atît de încîntător că sînt în stare să citesc iar, după doi ani în care nu am mai reușit să mă concentrez. Fecunditatea cărților – și întunericul, lucrurile și locurile noi, pregnante, teroarea unei minți omenești rătăcite – felul în care sînt atît de înspăimîntată de trecut, încît aproape că mi-e frică să gîndesc. Mai e nevoie de atît de multă condiționare –

Tu ești un scump și un drag – Ai mers tiptil prin ceață? Unii oameni merg întotdeauna tiptil atunci cînd se întîmplă ceva neobișnuit, dar și articulațiile mele pocnesc atunci cînd reacționez ferm și tu devii neatent, cauți corelații.

Iubirea mea scumpă, noapte bună. Mi-e somn și aș vrea să fii aici, să excavezi patul.

Cu dragoste

76. CĂTRE SCOTT SA, 4 pp., pe hîrtie cu antet în relief ZELDA în centrul paginii

[vara anului 1931] [Clinica Prangins, Nyon, Elveția]

Scumpule, Dragostea Mea –

Cerul s-a strîns deasupra lacului precum cochilia unei stridii cenușii și perle rozalii de nori se întind în crevasa unde apa se întîlnește cu munții Jura – încă într-o iridescență neagră, iar eu voiam să fii acolo, într-o barcă, împreună cu mine, ca să pot privi felul potolit și caraghios cum faci tu lucrurile, felul cum te miști, atît de dulce, ca gîdilătura unor mustăți de pisoi pe gîtul meu.

Dragă Iubire – i-am făcut lui Scottie niște păpuși de hîrtie minunate, tu, eu și ea, dar deocamdată încă nu au haine – m-am amuzat grozav de tare să mi te imaginez în timp ce desenam. Îmi amintesc absolut fiecare pată de lumină care a dăltuit vreodată o umbră în dosul oaselor tale, așa că ai fost ușor de conturat – și ți-am făcut niște șosete verzi foarte șic, ca să se asorteze cu ochii tăi –

Winnie a luat ceaiul cu mine, o chestie fantastică elaborată în jurul unui bol cu zmeură – aș putea să stau secole întregi la o masă de ceai boțită și să fiu Alice, să fiu englezoaică, să fiu un călător, un Mare Duce – un om poate fi orice dacă are dinaintea ochilor decorul adecvat: ca turla bisericii lui Kant[22].

Popoarele nordice aleargă peste tot ca o mamă obosită [?], refăcînd și curățînd după latini – Chiar în seara asta, la intrarea în Inoire [?], puteai simți diferența dintre elvețieni și francezi – Eu iubesc îndeajuns luxul ca să-mi facă plăcere să-mi risipesc energia ca francezii, gîndindu-mă că ei sînt atît de economi și irosesc îndeajuns de mult efort pentru a fi așa ca să ajungă să cheltuiască de două ori mai mult decît era planul inițial –

O, Dragule, Cît te iubesc.
Mă bucur că ți-am furat guma de șters –
Iubitule

77. CĂTRE SCOTT SAS, 1 p.
[vara anului 1931] [Clinica Prangins, Nyon, Elveția]

Scumpule,

Îmi pare teribil de rău că am fost așa de nesuferită – bănuiesc că eram iritată. Nutresc o convingere intelectuală atît de profundă în ceea ce privește nefericita situație a umanității, încît mă simt întotdeauna șocată și vinovată cînd, preț de o clipă, mă trezesc cuprinsă de calm – iar tu păreai revoltător de satisfăcut. Te rog să mă ierți. Adevărul e că nu mă așteptasem să fii acolo. Voiam să o văd pe Scottie – e o făptură atît de amuzantă și e un lucru atît de rar să găsești emoția potrivită îndreptată spre ținta potrivită, încît m-am gîndit că, dacă aș sta cu ea o clipă, asta ar mai risipi ceva din perpetua mea mohoreală, și știu că instinctele mele sînt corecte și nu au nevoie de discipl[in]are – Ceva odihnitor, înțelegi –

Și-apoi sînt destul de furioasă că oamenii nu mă lasă să fiu nebună. Și mi-aș dori ca tu să mă accepți fără sentimentul acela al tău cum că vrei să te achiți cum trebuie de o sarcină socială și-apoi să ieși și să te îmbeți cînd se termină totul –

Mi-ești drag, iubitule, și poate că, în aceeași barcă, o să avem amîndoi atîta rău de mare, încît o să fim întru totul fericiți –

Cu dăruire,

Zelda

78. CĂTRE SCOTT SAS, 4 pp., pe hîrtie cu antet în relief ZELDA în centrul paginii

[vara anului 1931] [Clinica Prangins, Nyon, Elveția]

Dragul meu – O, iubitule – O, iubitule – O, iubitule –

M-am bucurat să-ți primesc scrisoarea și m-a uimit să aflu că Viena ți-a înșelat așteptările. Mi-o imaginez ca pe un oraș dantelat și încețoșat de un cenușiu delicat – cu oglinzi și lemn sculptat, podele lustruite și tavane pierdute în perspectivă și cu toate înșirate de-a lungul unor bulevarde masive și revoltătoare, ca niște cristale pătrățoase pe un șirag – și cu oameni care mănîncă șovăitor pretutindeni, cum fac cei care au fost multă vreme săraci – și au flămînzit – fără emoție, chiar și epicurienii. Nimic nu e mai izbitor în viață decît să afli cît de multe poți face fără ea și trebuie să fi fost strașnic de ciudat să vezi o rasă contemplîndu-și propria epocă pierdută – Cezar la Timgoad [?], consecința.

Scottie a fost o scumpă. Iubesc picioarele ei slăbănoage de copil și felul cum merge, parcă pășește prin aer. Nu e deloc băiețoasă – majoritatea copiilor de vîrsta ei sînt așa. Am stat la un picnic sub un copac care se înălța la orizont, cu un drum ce cobora pînă în zare ca o șină pitorească de tren și cîmpurile moi și jilave, spălate de zăpadă, ancorate de planetă printr-o tiveală clară de munți înalți. E o scumpă – apropiată inimii mele – foarte apropiată –

Dacă ți se pare că ai găsi vreo plăcere vizitîndu-mă, atunci vino sîmbătă. Trebuie doar să mă anunți. Eu te aștept mereu.

Și
iubirea mea nesfîrșită rămîne și ea mereu – Ești o făptură dulce – cea mai dulce și mai scumpă din cîte există și te iubesc așa cum îmi iubesc tinerețea dusă – iar mai mult de-atît o inimă de om nu poate duce –

Scuză-mi mîzgăleala ordinară – N-am nici o șansă să scriu în dimineața asta –

Cu dăruire,

Zelda –

În iulie, Zelda (destul de sănătoasă ca să poată părăsi spitalul pentru o ieșire), Scott și Scottie au mers în vacanță în stațiunea Annecy, pe malul lacului, unde au înotat, au ieșit cu barca, au jucat tenis și au sărbătorit a treizeci și una aniversare a Zeldei. Cînd Zelda s-a întors la spital, i-a fost mai dor ca niciodată de Scott și a continuat să îi scrie cu dragostea cea mai profundă.

79. CĂTRE SCOTT SA, 7 pp., pe hîrtie cu antet în relief ZELDA în centrul paginii

[august 1931] [Clinica Prangins, Nyon, Elveția]

Scumpule, Dragostea mea –

Chipul tău drag strălucind în gară, chipul tău drag și luminos și licărind tot drumul peste lac –

E atîta tihnă împreună cu tine – cînd sîntem împreună, sîntem izolați într-un loc înalt și de necucerit, dulce precum camera ta de la Caux, legănîndu-se deasupra albastrului. Te iubesc din ce în ce mai veșnic –

Te rog să nu fii deprimat: nu există la tine nimic trist, în afară de tristețe și de bucățile zdrențuite de pe chimonoul tău roz și de faptul că ai atît de multă grijă de toate – Ești singura ființă care a făcut vreodată tot ce trebuia să facă, al naibii de bine, și căreia i-a mai rămas destul de făcut ca să fie nemulțumită. Ești cel mai bun – cel mai bun – cel mai bun și geniul e ceva ce ține așa de tare de făptura ta, încît atunci cînd dai de cineva care îți place, crezi că și el are așa ceva, fiindcă nu poți vedea lucrurile altfel – O, iubirea mea, te iubesc așa de tare – și vreau să fii fericit. Nu ai putea cumva să te bucuri măcar un pic că sîntem în viață și că întreg anul care vine putem să fim împreună, să lucrăm, să iubim și să avem parte de un pic de tihnă, după ce am plătit atît de mult pentru toate lucrurile pe care le-am învățat? Nu mai căuta alinare: nu există așa ceva și, dacă ar exista, viața ar fi o treabă de bebeluși. Johnny își ia doctoria și Johnny se fac[e] mai bine decît era înainte. Gîndește-te! Johnny s-ar putea să se îmbolnăvească de nu știu ce maladie misterioasă dacă e lăsată să evolueze, ar putea să-i dea numele lui și să trăiască veșnic, iar dacă Johnny ar muri pentru că nu și-a băut siropul, parabola ar deveni una moralistă, despre mama lui.

Iubitule, sînt eu însămi obosită și cu o zăpăceală teribilă și nu știu ce să-ți spun – dar dragostea e importantă și o să ne punem noi viața pe roate și tu ești deasupra celorlalți atunci cînd te simți bine și îndeajuns de odihnit ca să nu știi că ei există.

Nu te mai gîndi la căsnicia noastră, și la munca ta, și la relațiile umane – nu ești un organizator care pregătește o expoziție – Ești un zeu al soarelui cu o nevastă care îl iubește

și un artist – acumulezi, asimilezi și toate transformările se petrec exclusiv pe hîrtie –

Iubitule, iartă-mă, te iubesc așa de mult. Nu știu ce altceva să mai spun în afară de asta și mi-ar plăcea să te liniștesc cu o perspectivă filozofică încîntătoare.

Dragule, iubirea mea.

Gîndește-te puțin la mine –

Simt atîta fericire cînd te ating.

80. CĂTRE SCOTT SA, 3 pp.
[august 1931] [Clinica Prangins, Nyon, Elveția]

Scumpule, Dragostea Mea –

Afară se vede o lucire palidă de lună narcisană – se cuibărește și se leagănă singură, netezește suprafața lacului și pretutindeni se întinde o luminozitate care probabil că ajunge la culme în balconul tău. Balconul drag unde tu te plimbi absent, arunci o țigară și stai netulburat în soarele dimineții, doar o fulgerare de răspuns. Caux e tare departe, dar îmi place enorm să mi te închipui acolo, deasupra arșiței, și a mirosurilor, și a aranjamentului cu pavaj alb care mărginește lacul ca o hîrtie de împachetat roz, foșnitoare. O, dragul meu Doo-do – Mă țineai strîns în dreptul balustradei, ca și cum aveai nevoie de mine, și te iubesc atît de tare.

Mîine o să mergem la Berne [Berna], așa că nu o să pot lucra. Sînt fericită numai atunci cînd fac ceea ce cred că faci tu în acel moment și îmi place să fim amîndoi singuri în camerele noastre, să mutăm scaune, să fixăm cu privirea pereții și să ne holbăm la fereastră și afară.

Tu îți ții țigările mult coborîte, înfipte între degete, și uneori dai impresia că te închizi, te strecori discret în tine ca și cum ai fi un costum de haine proaspăt călcat, iar pantofii tăi stau goi și răbdători pe podea, ca și cum l-ar aștepta pe Moș Crăciun, și toate lucrurile tale te-au atins și au un damf puternic de Dulceață irealizabilă –

Goofo, ești al meu?

Te rog să fii –

Te iubesc

Noapte-bună

Balconul lui Doodo –

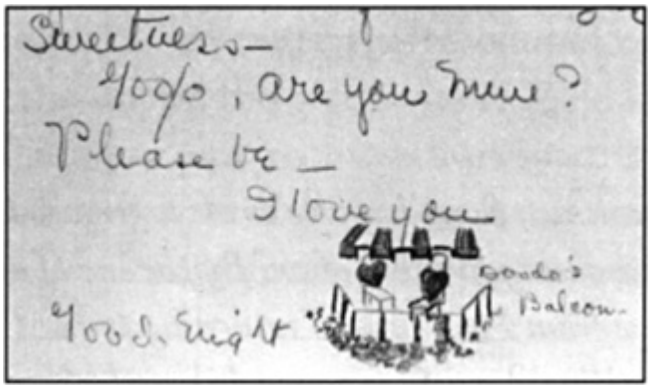

La sfîrșitul scrisorii, Zelda a desenat imaginea aceasta cu „Balconul lui Doodo“ (imagine reprodusă prin amabilitatea Bibliotecii Universitare Princeton).

81. CĂTRE SCOTT SA, 2 pp.
[august 1931] [Clinica Prangins, Nyon, Elveția]

Iubitule, dragostea mea –

E atîta tristețe, că povestirea mea n-are cum să fie bună, dar eu oricum te iubesc, chiar dacă ai o nevastă nătîngă, și am fost grozav de fericită că ți-am auzit vocea entuziasmată și ridicată la telefon.

Plouă în continuare și cerul e plin de nori arămii, ca după o canonadă, nori de dinainte de război, de război civil, iar eu mă simt cu totul secată, și plictisită, și foarte îndrăgostită de tine, cel drag mie, al meu. Mi-aș dori să fii aici, ca să ne putem întinde picioarele unul lîngă altul și să ne simțim cu totul calzi și ascunși în pat, ca niște semințe îndesate în pămînt. De ce e atîta fericire, și alinare, și exaltare acolo unde ești tu și nicăieri altundeva în lume și de ce în aer e un tremur somnoros, unul promițător și viu ca o fecunditate vibrantă, atunci cînd ești aproape?

Dacă voi încerca să îți scriu, n-o să aibă nici un sens, fiindcă te iubesc prea mult și sînt la fel de monotonă ca greierele de dincolo de fereastra mea, care se crede un aparat fără fir, și sînt așa de înceată și mai somnoroasă decît miezul nopții –

Și foarte atașată de Doo-do

O, iubitule – Sărută-mă de noapte bună

Scuză-mă că sînt atît de intelectuală. Știu că tu ai prefera ceva drăguț, și feminin, și afectuos

În primăvară și vară, Scott le-a scris bucuros prietenilor săi că Zelda e aproape sănătoasă și că schiază adesea împreună cu ea. Spre sfîrșitul verii aștepta cu nerăbdare externarea Zeldei de la Prangins, cu gîndul să se întoarcă în Statele Unite împreună cu ea și Scottie și să se liniștească, concentrîndu-se pe munca lui. I-a scris lui Perkins că „Zelda e bine, slavă Domnului, și scrie

*niște chestii uimitoare[.] Pornim spre America pe ocean cu Aquitania în 19 septembrie… O să mergem să petrecem iarna în Alabama + sper din tot sufletul că acolo o să-mi termin romanul“ (*Correspondence*, p. 266).*

MONTGOMERY – NOIEMBRIE ȘI DECEMBRIE 1931

După cîteva zile petrecute în New York, unde și-au vizitat prietenii, soții Fitzgerald s-au întors în Montgomery și și-au așezat gospodăria pe Felder Avenue, la numărul 819, nu departe de casa familiei Sayre. Așa cum boomul economic nu a atins Montgomery, nici Marea Criză nu a făcut-o. Asupra orașului natal al Zeldei doar ritmurile naturale ale schimbării anotimpurilor aveau vreun efect concret. Zelda s-a bucurat că era aproape de familia ei, mai ales că tatăl ei era bolnav de un an, iar Scott își dorea o perioadă mai liniștită, în care să poată reveni la romanul lui. Însă banii erau puțini, iar atunci cînd a primit o invitație să lucreze la Hollywood, salariul i s-a părut prea bun ca să refuze. Deși îi venea greu să-și părăsească familia și, mai mult, întoarcerea la Hollywood îl îngrozea, a acceptat totuși să lucreze șase săptămîni pentru Metro-Goldwyn-Mayer la o adaptare cinematografică a *Roșcatei,* un roman popular de Katherine Brush[23].

În lipsa lui, Zelda a părut să se bucure de Scottie – care avea zece ani – mai mult ca niciodată. Pe lîngă asta, și-a umplut timpul lucrînd pentru scurtă vreme cu o profesoară de balet din oraș, scriind povestiri pe care spera să le publice și concepînd o piesă de teatru pentru copii într-un act, ca să-l distreze pe Scott cînd avea să se întoarcă de Crăciun. De asemenea, a recitit multe dintre povestirile lui Scott, cum ar fi

„Piratul din larg“, „Petrecerea pentru copii“, „Iertarea de păcate“ și „«Decizia înțeleaptă»“, ca să se simtă mai aproape de el, dar și ca sursă de inspirație pentru scrisul ei. Judecătorul Sayre a murit la două săptămîni după plecarea lui Scott, iar Zelda l-a asigurat pe Scott că nu era nevoie să se întoarcă acasă. Cu toate acestea, din pricina încordării nervoase, a început să aibă iarăși mici crize de astm, eczeme și probleme cu vederea. În decembrie, Zelda a mers pentru vreo trei zile în Florida ca să se odihnească și să facă băi de soare. A însoțit-o o asistentă medicală. Cînd s-a întors, și-a petrecut timpul împreună cu mama ei, Minnie Sayre, căreia Zelda îi admira curajul cu care îndura pierderea suferită. Ascultînd-o pe Minnie cum rememorează trecutul și propria ei copilărie, Zelda a înțeles nevoia mamei ei de a-și aminti vremurile cînd era mai apărată și mai ferită de griji.

Scott, care era ocupat cu scenariul, nu-i scria prea des Zeldei – iar scrisorile lui, atîtea cîte au fost, nu par să se fi păstrat. I-a trimis însă Zeldei o înregistrare – un fel de audio-scrisoare – pe care ea o asculta adesea și o savura. Știm de la biografii lui Scott că acesta nu se simțea în largul lui la Hollywood. Sistemul de scriere în colaborare de la studiouri i se părea insuportabil, iar viața socială, intimidantă. A început iarăși să bea, s-a făcut de rîs la petreceri, iar asta i-a sporit reputația de ins iresponsabil. În decembrie, cînd a plecat de la Hollywood, Scott a jurat că nu o să se mai întoarcă niciodată.

În ciuda tristeții provocate de moartea tatălui ei și de faptul că a trebuit să se descurce singură în lipsa lui Scott, Zelda pare să fi făcut față remarcabil de bine în această perioadă. Se simțea în largul ei cu angajații din gospodărie: Julia, bucătăreasa și menajera, o răsfăța, iar soțul Juliei,

Freeman, pe care Zelda îl numea „Moșneagul Rîu“ sau „Taica Vreme“, făcea treburile de prin curte și îi distra cu propriile sale încercări literare. Zelda a descoperit că și *mademoiselle* B., guvernanta lui Scottie, este o interlocutoare agreabilă. Prima scrisoare a Zeldei către Scott sugerează că ei doi se certaseră înainte de plecarea lui. Cu toate acestea, ea i-a scris zilnic, numărînd zilele și săptămînile rămase, spunîndu-i cît de dor îi era de el și ținîndu-l la curent cu tot ce făcea fiecare. I se adresa cu numele lui de alint – Goofo sau nenumărate variații ale lui Deo, cum ar fi Dudo, D.O. și Dee O. –, iar scrisorile ei din această perioadă, cînd se pregătea afectuoasă pentru un Crăciun în familie odată ce Scott avea să se întoarcă, exprimă dragostea cea mai profundă pentru fiică și soț.

82. CĂTRE SCOTT SAS, 3 pp.
[începutul lui noiembrie 1931] [Montgomery, Alabama]

Iubitule,

Devin așa de tristă cînd stau la biroul tău. Toată ziua m-am învîrtit pe aici și m-am uitat la lucruri. Bastonul tău e în continuare la tine pe pat. Gîndul că am fost rea cu tine e insuportabil. Ți-am telegrafiat la Lafayette, în Louisiana, dar telegrama mi-a fost returnată –

Dragul meu, te iubesc așa de tare. Golul și disperarea în absența ta sînt moarte, și încremenite, și ireale

– acum tocmai mi-a fost returnată o telegramă de la Houston. Ai pierdut trenul, iubirea mea?

Lucrăm cu toții la un cadou de Crăciun pentru tine – sper să fie bun –

Nu există nimic pentru care să trăim sau să ne facem griji în afară de tine – Te iubim așa de mult –

Scottie a plîns tot drumul pînă acasă pentru că a zis că știa că ne-am certat. Goofo, *te rog* să mă iubești.

Azi după-amiază a sunat unul dintre directorii ăia de gutapercă de la Teatrul Mic care crede că totul e „extra“ și ar trebui închis într-o colonie de artiști, dar eu n-o să intru la el în spectacol. O să ne distrăm cînd ajungi acasă. Mai e și o fată care seamănă cu o statuetă de lut lucrată de un amator, plină de urme de degete, și doamna Reuben McKinney. Ele și-au modelat un soi de cruste protectoare peste sufletele amorfe și eu vreau să presar sare pe ele și să le privesc cum se topesc. Dar le-am invitat sîmbătă la prînz, așa că acum trebuie să debitez una din predicile alea telefonice despre cît de serioasă e viața și cît de rău îmi pare că nu există nici o recompensă ascunsă în ghețărie pentru atitudinile nervoase și pleoapele trufașe, ci doar doi vechi servitori de-ai familiei și o conștiință vinovată –

Dragule, te iubesc – Te rog, ai grijă de tine. Vreau să te întorci – poți să decizi tu în ce condiții

Zelda și Scottie

83. CĂTRE SCOTT SAS, 3 pp.
[6 noiembrie 1931] [Montgomery, Alabama]

Dragule, te iubesc *și*

Scottie zice că o să te țină la curent cu toate evenimentele importante prin intermediul unui săptămînal, așa că eu nu trebuie să scriu decît știrile:

Freeman manifestă un profund interes pentru literatură și îmi zice că vrea să scrie istoria căsniciei lui. Din cîte se pare, soția lui nu era „soiul potrivit de fată“, iar la acea vreme nici el însuși nu era „un flăcău ager“. L-am încurajat.

Ne lipsești *foarte* tare și părem cumva ca niște păpuși de hîrtie în lipsa ta.

M-am hotărît să nu merg să joc cu gașca, fiindcă nu vreau și nu mi-ar plăcea să fac fără tine nimic din ce am făcut împreună. Chiloții tăi de sport verzi ar crește în toți copacii și ar umple buncărele și m-ar face să mă simt tristă pe o cîmpie întinsă și înverzită.

N-am avut timp să-mi lucrez povestirile din pricina cadoului tău de Crăciun – Pare foarte important să fie în camera ta.

Chimonoul tău a fost dus la spălătorie și de la spălat a ajuns la curățătorie și în seara asta primesc notele de plată amestecate. O s-o duc pe Scottie la meciul de fotbal de Ziua Recunoștinței.

Zorii s-au întins pe toată ziua și aerul e greu ca un teatru vara, a venit o ceață dinspre Anglia și luminile au devenit globulare și misterioase.

Tata e, inevitabil, la fel – E tot atît de rupt de lumea ce îl înconjoară ca întotdeauna cînd era el însuși, iar cînd nu e, e chinuit de niște închisori imaginare – Bietul Tata!

Nu sîntem speriate, sau nefericite, sau în vreun alt fel, dar ne e dor de tine. Dragă – Dragă – Dragă – Iubire. Scottie e uneori ca tine – Oricum, are drept piele un înveliș de lumină de lună și eu o privesc și mă gîndesc la tine –

Ziua de azi a fost una lipsită de evenimente, cum probabil că ai ghicit, pentru că iubirea nu e echilibru, ci un fel de tijă de

piston care le silește să facă motorul să meargă.

O telegramă dementă de la Ober, la care am răspuns împăciuitor –

O, Dudo –

Zelda

84. CĂTRE SCOTT SAS, 3 pp.
[11 noiembrie 1931] [Montgomery, Alabama]

Iubitule –

Au trecut patru zile, așa că de-acum mai avem treizeci și opt pînă cînd o să fii iarăși acasă. Noi semănăm cu un grup de personaje minore care așteaptă la o masă intrarea în scenă a vedetei. E multă însingurare dimineața, după-amiaza și seara. Seara trecută am folosit *rubbeuse*, dar n-a fost decît o jumătate de masaj – de vreme ce n-ai fost și tu acolo ca să am parte și de cealaltă jumătate. Țin lumina aprinsă pe biroul tău, ca să cred că ești acolo atunci cînd mă trezesc, dar după aceea e groaznic că trebuie să o sting cînd se face ziuă. Camera ta e caldă și plină de scamele tale și eu mă așez și mă uit unde ți-ai lăsat lucrurile.

Astăzi a fost o paradă, dar nu m-am dus. Iubesc pustietatea încremenită din dosul străzilor unde mărșăluiesc bărbații. Aici vremea e o permanentă zi de circ – neguroasă, cu soarele ca un balon roșu, blîndă, romantică și senzuală. Sper că și în California e la fel de plăcut.

L-am găsit pe bătrînul trompetist orb din Războiul Civil care îmi vindea dulciuri cînd eram copil. I-am zis „Nenea Bob, acum douăzeci și cinci de ani cumpăram tot timpul dulciuri de la tine“ și el mi-a zis „Asta nu-i ceva nou“ – Așa că m-am simțit

foarte tare o parte a generațiilor, într-o zbatere jalnică. I-am cumpărat lui Scottie un baton de înghețată cu frișcă. Avea gust de comoară îngropată, așa că l-am dat pisicii, care a reapărut.

Acum o [să] expediez încă o dată povestirea polițistă. N-am mai primit nici o veste despre „Trăzniții“[24] și mă tem că nu fac decît să „scriu pentru mine însămi“.

Va. Browder[25] m-a sunat în legătură cu *Sanctuarul*[26]. Zicea că n-a putut dormi trei nopți, atît de crunt au cuprins-o spaimele. Crezi că ar trebui s-o dăm la toți oamenii ăștia? Aseară au venit doi s-o caute pe Mathilde (mătușa ei), soiul ăla de deștepți: cînd se rostește cuvîntul „an“, ei zic „știi, un an are douăsprezece luni“ – sau e de-ajuns să rostească cineva „sîmbătă“ ca să vină ei imediat cu „*asta-i* după duminică“ – Dumnezeule! Știi genul: femei de cincizeci de ani cărora încă li se spune „Păpușă“. Iubitule, cînd nu ești aici, sînt prinsă fără putință de scăpare într-o lume teribilă.

Dacă aș putea să te fac să simți în *vreun* fel cît de mult te iubesc –

Zelda.

Am citit azi „Piratul din larg“. Odinioară erai mai tînăr decît oricine altcineva – cît de bine trebuie să te fi distrat în locul acela ciudat care e mai tînăr decît însăși viața – E o poveste reușită[.] La Hollywood pot să facă ceasuri din violoncele?[27]

85. CĂTRE SCOTT SAS, 4 pp.

Felder St. 819

[13 noiembrie 1931] [Montgomery, Alabama]

A fost odată ca niciodată o țărancă bătrînă și foarte singură sau poate că era un St. Bernard credincios. În orice caz, ceva foarte singur trăia la adresa de mai sus și întîmpina mari greutăți în propulsarea gîndurilor sale îndeajuns de rapid încît să ajungă proaspete în California. Aceste gînduri erau doar niște prostioare micuțe care, practic, nu aveau nici o logică. Erau în marea lor majoritate „Te iubesc“, așa că într-o bună zi, în treisprezece noiembrie, ele s-au dus să se plimbe prin codri și acolo au întîlnit un poștaș măreț, mare și puternic, care le-a dat o scrisoare din El Paso și apoi au mers cu toții acasă și s-au căsătorit cu Dudo și au trăit foarte fericiți în buzunarul Regelui Trandafirilor pentru totdeauna și o veșnicie și încă una după ea.

Am încetat cu lecțiile de dans de azi-dimineață, cînd am avut o ceartă violentă cu Amalia. M-a făcut vacă pentru că i-am zis că nu pot să execut pași de dans care nu se potrivesc nici cu timpii, nici cu spiritul melodiei. Am cumpărat chiar și o carte cu valsurile lui Shubert [*sic!*] și le-am dus acolo, cu gîndul că o să le înțeleagă, dar era evident că avea probleme cu auzul – așa că de grija asta ai scăpat. Cum sînt o făptură a rutinelor, presupun că o vreme o să-mi lipsească – dar nu și după ce te întorci tu acasă. Așa că i-am zis și eu că e o vacă și ea a zis că n-ar putea fi nici dacă s-ar strădui, iar Mama și Marjorie au zis că am fost perfectă și așa o să zică și toți oamenii invitați la prînzul de mîine – deși lor nu vreau să le spun.

Goofo, iubitule –

„Iertarea de păcate“ e una din cele mai bune povestiri pe care le-am citit vreodată și „Petrecerea pentru copii“ e o

povestire minunată. Eu n-o să fiu niciodată în stare să scriu așa. Ajutor, Deo.

Scottie zice că nu vrea să mai facă gimnastică. Am convins-o să meargă astăzi. Trebuie s-o facă? E o scumpă și se poartă foarte frumos. Diseară avem o inversată la partida de bridge pe care o jucăm, numită „Regina de pică“.

Să străbați acum codrii ăștia e ca și cum te-ai rostogoli pe o cascadă de aramă. Scînteiază cu toții ca niște soldați medievali în lumina de șampanie a soarelui.

Freeman a scris de fapt patru pagini dintr-o povestire. Moșneagul Rîu încă mai greblează vieți și cu siguranță îngroapă oase în dosul hambarului. Julia m-a adoptat în locul tău, ea așa zice, și e pe cale să mă scoată din ou cu tot cloncănitul și cocoloșitul ei constant. E perfectă.

Mlle B. e cît se poate de agreabilă și de-a dreptul teribil de drăguță, și de îndatoritoare, și de plăcută.

Dar ne e atît de dor de tine, încît e practic insuportabil. Mă gîndesc necontenit la tine.

Iubire – O, atît de multă iubire

Zelda

86. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.

[mijlocul lunii noiembrie 1931] [Montgomery, Alabama]

Scumpule,

Azi am căzut și mi-am scrîntit glezna: n-o să pot să umblu o săptămînă, dar, din fericire, nu e foarte umflată, așa că poate o să se refacă mai repede. Scottie s-a împiedicat și s-a ars foarte puțin la braț de la sobă și acum are un pansament – iar asta e săptămîna de prevenire a accidentelor. Cercetașii îi chinuie pe

pietonii nevinovați cu funii și steaguri, iar polițiștii arată foarte șic cu insignele și uniformele lor oficiale. Poate că o să fiu în stare să scriu pînă mi se dezumflă piciorul

Articolul e unul reușit.[28] Sper că te-a mai vindecat întrucîtva de lipsa ta de încredere. Deo, dragul meu drag – Ești cel mai bun dintre toți.

Îmi pare rău că munca ta nu e interesantă. Sperasem că ar putea oferi fațete dramatice noi, care să-i compenseze plicticoșenia. Dacă ți se pare că e prea multă corvoadă și te confrunți cu tehnica „hai să ne întîlnim să discutăm“ – vino acasă, Dulcele meu. Cel puțin vei fi dat deoparte pentru totdeauna Hollywoodul. N-aș vrea să stai și să pierzi vremea cu ceva ce pare a fi o mediocritate inevitabilă și mult prea greu de suportat.

Scottie și cu mine îți ducem dorul oribil de tare: eu m-am cufundat într-o apatie conservatoare și pare-se că nu mai sînt în stare să creez nimic. Am lucrat la povestirea cu automobilul, i-am schimbat titlul în „Car minunat“[29] și am trimis-o. La fel și Elsa Maxwell, care, în ciuda criticilor tale, mie tot mi se pare bună. M-am gîndit să o numesc „Foie Gras“ – Ce părere ai? Intriga e banală, dar e cel mai bine scrisă din tot ce-am făcut vreodată[30] –

Nu știu nici la ce să mă gîndesc cît ești plecat – Mintea mea se poticnește prin umbrele din camera ta și nu se gîndește la absolut nimic, în afară de faptul că acum o săptămînă erai acolo –

Dragule, tu, al meu, iubirea mea – *Nu* rămîne dacă te simți nefericit. Aici te așteaptă căldură, și încîntare, și fericire și nu *trebuie* să te zbați prin niște labirinturi experimentale, la cîte ai făcut pînă acum –

Te iubesc așa de tare – Aș vrea să pot rezolva eu pentru tine toate urîțeniile –

Un om foarte drăguț pe care nu mi-l amintesc a zis că a fost în armată cu tine și a întrebat foarte cordial cum o duci cu sănătatea – așa cum fac toți prietenii noștri –

Domnule Dudo Indespensabil [*sic!*], te iubesc.

Zelda.

87. CĂTRE SCOTT SAS, 3 pp.

[mijlocul lunii noiembrie 1931] [Montgomery, Alabama]

Iubitule,

Asta a fost una din zilele acelea în care dorul de tine mă inundă. Mă simt foarte sărmană și ca și cum viața ar fi extrem de cuprinzătoare. Mi-ar plăcea să-mi pun hainele mele vechi și să sap un cîmp.

Pădurile de aici au fost topite și despicate în așchii aurite de soarele toamnei, iar uneori sînt la fel de roșii și cenușii precum costumul lui Moș Crăciun sub perdelele de barba-moșului. Mă gîndesc la tine și aș vrea să trăiesc într-un costum de călărie din catifea, să recit Swinburne și să fiu o fantomă prin fiecare casă de cărămidă dărăpănată de pe drumurile de țară. Nu știu de ce ești așa o minunăție iubită. Fermele sînt pîrjolite, praful e așa de copleșitor, de parcă tocmai a trecut pe-aici o armată în marș, și a început egrenatul bumbacului.

Tata e teribil de bolnav, dar Mama pare calmă și împăcată.

Am uitat să-ți spun că am dat titlu povestirii mele

Totul despre cazul lui Down!

O să mă bucur cînd o să vină mama ta. O să avem aici ceva mai mult din tine. Scottie populează casa cu fulgerări de Dudo, dar mie mi-ar plăcea să mă înec în chipul tău. Scriu o piesă într-un act pentru copii, din motive ce-mi sînt de neînțeles.

Greierii sfîrîie dincolo de fereastra ta și frunzele cad din copaci, plutind domol. Mă tem că pînă o să te întorci, totul o să fie desfrunzit și amorțit. Dar nu o să conteze, pentru că o să ne avem unul pe altul și o să putem sta la căldură și la adăpost –

De cînd ai plecat, nu m-am mai văzut cu nici un suflet de om, așa că nu știu nici o bîrfă – Prietenele mele îmi telefonează, dar casa e un stup de albine și n-am avut poftă să pierd vremea cu fleacuri.

Citesc în fiecare seară cîte o povestire de-a ta. Sîntem într-un Timp al stagnării și nu reușesc să fac prea multă treabă.

Deo – adu acasă niște aparate de filmat, ca să putem să mai facem niște filme cu noi.

Dragule, te iubesc, iubesc, iubesc

Noapte bună, dragoste

Zelda

88. CĂTRE SCOTT SAS, 3 pp.

[mijlocul lunii noiembrie 1931] [Montgomery, Alabama]

Iubitule, Scumpul meu,

Afară, briza suflă cald și blînd ca învolburarea penelului unui pictor, iar frunzele uscate se duc la fund într-o nocturnă lentă. O melancolie frustrată plutește în vînt în spirale inerte și e o atmosferă ca în nopțile din *Dincoace de Paradis*. Ploaia radioasă și voluptuoasă înăbușă vîrfurile copacilor și

întunericul se împinge de-a lungul străzii cu pufnete scandalizate[.] Te iubesc așa de tare și urăsc faptul că ești plecat cînd lucrurile sînt plăcute.

Mi-am terminat piesa într-un act și mi-am trimis toate celelalte chestii la Ober, așa că, din nefericire, n-am nici o scuză pentru că nu lucrez. Gospodăria merge bine și credincioșii servitori sînt sîrguincioși și politicoși. *Mlle* e cu adevărat o persoană foarte drăguță, meritã s-o ai în preajmă, iar Scottie este – ei bine, orice, doar că nu e tu. În general mi-e așa de dor, încît acum m-am gîndit să o rog pe mama ta să coboare, doar ca să nu mai pari întru totul așa de departe. Goofo – chiar și după săptămîna asta tot mai rămîn patru – E prea îngrozitor.

Am mers cu mașina la Pickett Springs și acolo e o casă încîntătoare, unde odinioară era cartierul general, cu o mașină de egrenat bumbacul pe locul cortului tău. A fost foarte nostalgic. La bîlci, un elefant singuratic își face siesta de iarnă și trei lei își scutură moliile din coame. E cumva foarte fermecător și noi o să mergem duminică să vedem antrenamentul acrobaților. E un mod de existență atît de bizar – undeva sub o jumătate de adăpost, pe cîmpurile unde s-a cules bumbacul, cu cerul de seară prăvălind lavă roșiatică peste drumurile de pămînt, ca și cum ar fi pe cale să fie îngropați cu toții sub o aureolă furibundă.

Piciorul îmi dă bătăi de cap considerabile – Cum nu pot face prea multe exerciții, dorm superficial și noaptea trecută, la ora trei, a apărut aici o cavalcadă de polițiști ca să vadă dacă nu ne lipsesc niște țigle de pe casă[31] – Dar n-a fost nimic schițofrenic: doar că m-am dus la culcare după ce am citit din antologia lui O’Brien[32]. N-am mai văzut niciodată o insistență

atît de hotărîtă și de sordidă asupra macabrului și anormalului, a melodramaticului și a lipsei de șansă. Ce-i cu dezvrăjirea asta de plumb care s-a lăsat peste sufletul omului și l-a terciuit, făcîndu-l inform și slab? Deo – treci neapărat cu tăvălugul peste egourile noastre pulverizate –

Te iubesc atît de mult – Din cinci în cinci minute îmi vine să-ți trimit o telegramă sclipitoare, ca să te fac Dragul Conștient, dar nu mă pot gîndi niciodată la nimic, doar că te iubesc – și de-acum cu asta probabil că te-ai cam obișnuit –

Dragul meu –

Zelda

89. CĂTRE SCOTT SAS, 4 pp.

[mijlocul lunii noiembrie 1931] [Montgomery, Alabama]

Scumpule, dragostea mea,

Azi-noapte am avut un vis din cele mai oribile cu tine. Se făcea că veneai acasă cu ditamai claia de păr alb și ziceai că ți s-a albit dintr-odată fiindcă îți făceai griji legate de infidelitate. Duceai pe umăr geanta aia mare de piele, cu curea, despre care ai zis tot timpul că vrei să ți-o cumperi, iar în ea erau două pînze imense, niște peisaje, cu copaci făcuți din cîrpe și umpluți cu paie și atîrnînd pe-afară ca niște brațe de păpușă. Oh, Goofo! Te iubesc atît de mult și am fost înnebunită toată ziua din cauza visului ăstuia.

Lumea a venit grămadă, *zece*, (fiecare) pentru prînz, și a fost foarte reușit. Doamna McKinney, Eva Mae Clark (utilă pentru golf), Marjorie Allen, Virginia Julia, Francis Stevenson și directorul de la Teatrul Mic. El mi-a zis că ar putea pune în

scenă *Vieți private* dacă aș juca în ea. Am crezut că o să zboare pe fereastră, dar e foarte simpatic.

Ai văzut asta în *New Yorker*?

Dragule, în fiecare zi mi-e tot mai dor de tine – În zilele astea sufocante, cînd totul pare un interludiu după un eveniment important și pădurile sînt introspective, iar cerurile, bătrîne și grave, te vreau așa de tare lîngă mine. Dar azi-noapte s-a încheiat o săptămînă – încă o săptămînă în care să-mi dau seama cît de tare te iubesc. De-e-o.

E minunat că noi doi nu ne-am spus niciodată vreo vorbă urîtă și nici nu ne-am făcut vreun rău unul altuia. N-ar fi îngrozitor dacă am face-o? Dragule – pare-se că nu mă pot apuca să scriu. N-am ajuns la acea fericire sau disperare interioară care face ca o persoană să devină liberă în lumea exterioară a imaginației, ci doar la un soi de senzație de progres rutinat – Cînd o să vii acasă, o să putem fi fericiți.

Dacă uneori îți părem începătoșate și îndepărtate, te rog, dragule, gîndește-te oricum la noi, chiar dacă ar părea un fel de exercițiu emoțional inutil. Tu ești singurul lucru de care îmi pasă pe lumea asta: cu trecutul compromis și renegat, viitorul s-a aplecat peste prezent. Oferă-mi liniștea unicei mele certitudini: că te iubesc. E singurul caz din viața mea cînd inteligența îmi susține emoțiile – Visul acela a fost oribil – oribil, dragule. Eu nu voiam să mai trăiesc și tu regretai doar așa, de formă –

E cam ciudat, dar cînd mă gîndesc la Hollywood, mă gîndesc întotdeauna la Dolf Patterson – Iluziile lui mi se par mai reale decît propria mea deznădejde sporadică în privința timpului –

Nu lua în serios nimic din ce-am spus: vreau să te distrezi și să culegi de pretutindeni tot ce poți și, dacă vrei, să mă iubești și să fii bun –

Dar eu te Iubesc

Zelda

90. CĂTRE SCOTT SAS, 4 pp.

[mijlocul lunii noiembrie 1931] [Montgomery, Alabama]

Iubitule, O, Iubirea mea, a Mea!

Ieri ți-am scris o scrisoare atît de prostesc de egoistă și lipsită de logică – eram bîntuită de coșmar. Astăzi am jucat tenis cu Noonie de la zece la douăsprezece și jumătate și am înotat vreo zece minute și sînt plină de veselie, nu mai am nici o urmă de depresie în afară de gîndul că în scrisoarea aceea absurdă s-ar putea să fi fost ceva care o să te îngrijoreze.

Dragule, am terminat *Toți acei tineri triști* – în afară de „Băiatul cel bogat[“], pe care am păstrat-o pentru diseară. Toate sînt așa de bune – niște povestiri reușite. Mi-a venit să plîng la „«Decizia înțeleaptă»“. Cînd îți citesc povestirile, devin mai curioasă ca niciodată în privința ta. Nu cred că te cunosc cu adevărat foarte bine – dar știu că miroși ca delicioasa iarbă jilavă care crește pe lîngă zidurile vechi, că mîinile ți se ivesc minunat din mîneci și ceafa ta e o peșteră ferită și pe care cresc de mușchi atunci cînd vîntul începe să-și facă de cap și că obrazul meu se potrivește tocmai bine în scobitura umărului tău.

Scottie și *Mlle* au fost azi să călărească. Sînt foarte entuziasmate – iar *Mlle* a început lecțiile de dans de societate.

Mă bucur așa de tare că și-a găsit o distracție. Gospodăria merge bine și așteaptă să-ți audă glasul, iar noi sîntem teribil de singure.

Doctorii zic că Tati se stinge rapid. Eu merg doar o dată pe zi și o scot pe Mama la o plimbare lungă cu mașina, căci el e complet inconștient și nu ne recunoaște sau dă impresia că nu vrea pe nimeni prin preajmă.

Astăzi m-am dus să mă culc în patul nostru. A fost ca și cum aș fi moțăit într-un cîntec de leagăn atîrnat de capetele timpului și spațiului. Bastonul tău e în continuare acolo unde l-ai lăsat. Vrei să-ți fie trimis?

Plănuisem ca noi trei, împreună cu Noonie, să ne petrecem Ziua Recunoștinței într-un loc din apropiere de Dothan, în Panama City, despre care se zice că e la fel de bun ca golful Biscaya. Dacă starea sănătății lui Tati ne-o va permite, o să mergem peste weekend, iar dacă e frumos, putem să ne ducem și noi cînd te întorci. E la doar 240 de kilometri, iar baia și locul de scăldat sînt perfecte. Noonie joacă bine tenis: mi-a lăsat un avantaj de 30-0, dar am cîștigat, așa că m-a convins să pornesc de la 15-0. O să jucăm în fiecare zi, așa că o să pot juca cu tine –

Goofo, dragul meu, mă gîndesc necontenit la tine și noaptea îmi construiesc un cuib cald cu lucruri de care îmi amintesc și plutesc în dulceața ta pînă dimineața –

Cu toată dragostea și inima mea

și cu totul, cu totul

Zelda

91. CĂTRE SCOTT TLG

DB687 MONTGOMERY 21 ALA 17 17 NOI 1931 PM 10 54
SCOTT FITZGERALD=
HOTELUL CHRISTIE HOLLYWOOD CALIF=
ÎMI PARE RĂU CĂ EȘTI DEPRIMAT VINO ACASĂ DACĂ PARE PREA DIFICIL NE GÎNDIM NECONTENIT LA TINE
CU DRAGOSTE PENTRU IUBITUL MEU=
ZELDA

92. CĂTRE SCOTT TLG

SD1 MONTGOMERY = 10 ALA 18 950 A 18 NOI 1931 AM 8 14
SCOTT FITZGERALD=
HOTELUL CHRISTIE=
TATI A MURIT NOAPTEA TRECUTĂ NU ÎȚI FACE GRIJI PENTRU NOI
CU DRAGOSTE=
ZELDA.

93. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.
[18 noiembrie 1931] [Montgomery, Alabama]

Scumpule,

Toată povestea asta e foarte tristă. Lupta s-a încheiat și acesta este sfîrșitul unui alt efort curajos și intransigent de a păstra concepțiile –

Tati a murit noaptea trecută, dar am fost sunată abia dimineața.

Anthony[33] e aici și Tilde sosește mîine –

Mama e foarte curajoasă și voioasă, dar e foarte trist.

Mă întreb ce ordine paradoxală, ce tărie de spirit a dus după el Tati, de l-a făcut să aibă o părere așa de proastă despre lume și una așa de bună despre justiție și integritate. Nu i-am văzut trupul. Dar mă bucur că pînă la urmă s-a eliberat de o conștiință care în final n-a cunoscut decît durere. Cînd l-am văzut ultima oară, a părut bucuros că o vede pe Scottie și foarte blînd și încîntat de florile lui – și, dincolo de astea, nepăsător –

Mă bucur că și-a găsit pacea –

Toată dragostea mea, dragul, dragul, dragul meu

Zelda.

94. CĂTRE SCOTT SAS, 4 pp.

[după 18 noiembrie 1931] [Montgomery, Alabama]

Scumpul Meu, doar al Meu,

Înmormîntarea s-a încheiat. Statul Alabama a trimis o coroană mare, iar Curtea Supremă și angajații de la capitoliu au trimis toți trandafirii ce se găseau în parcul de la Capitoliu. Am fost cu toții foarte mîndri de Tati. El își exprimase dorința de a evita manifestările sentimentale, așa că s-a citit doar slujba de înmormîntare și s-a recitat „Călăuzește-mă, lumină blîndă“. Nu s-au intonat imnuri.

Mama e de un curaj absolut uluitor. Sper s-o putem ține sănătoasă.

Noi sîntem bine. Scottie e o dulceață. Nu am dus-o la înmormîntare sau prin preajma vreunui lucru trist. Părea fără

rost și Mama nu a vrut. E atît de luminoasă și fericită, încît ar fi fost inutil să o deprimăm cu lucruri ininteligibile.

Tata a părut foarte nobil și ca un om de stat – n-am văzut niciodată atîtea manifestări de respect și afecțiune.

Dragul meu, n-am știut ce să fac: Marjorie plîngea pentru că nu și-a putut permite o rochie neagră și Anthony e foarte sărac – așa că am zis că o să plătim noi aproape tot pentru învelitoarea cu flori pe care o voiam pentru sicriu. O să ajungă la vreo cincizeci de dolari. Știu ce sentimente aveai față de Tati și că ai fi vrut s-o facem. E un semn de recunoștință atît de mărunt și am simțit că ar trebui să trimitem noi înșine florile pentru coșciug.

Te iubesc așa de mult, dragule –

Închiriasem Teatrul Mic, scrisesem o piesă într-un act pentru cinci copii (micuții prieteni ai lui Scottie) și combinasem o fugă de Bach, o nocturnă a lui Chopin și o bucată veselă din Schumann. *Mlle.* B. urma să interpreteze cîteva lucruri drăguțe și urma să avem și un cîntecel în canon Dalcroze[34] pentru copii. Urma să avem 20 de persoane, lapte de pasăre și prăjitură. Asta era pentru cadoul tău de Crăciun. O să o facem de Paște, poate, de vreme ce avem canoanele din Elveția, jumătate din costume și totul e pregătit. Piesa era intitulată *În provocare*, o să ți-o trimit – Era menită să te amuze, atîta tot –

Scumpule, inima mea, nu înțeleg cum ar putea trăi cineva fără soțul ei.

Toată dragostea noastră

Zelda

95. CĂTRE SCOTT ZELDA FITZGERALD în centrul paginii SAS, 2 pp., pe hîrtie cu antet în relief
[după 18 noiembrie 1931] [Montgomery, Alabama]

Scumpule, Iubirea mea, doar a Mea,

Azi a fost o zi așa de deprimantă: dacă la sfîrșitul ei n-ar fi gîndul la tine, care face ca totul să se compenseze, existența ar fi prea demoralizatoare. Am reușit să merg pentru prima oară. Presupun că trupul ne este dat în chip de anti-iritant al sufletului. Și, într-un final, povestirea mea s-a pornit. Am închis biroul lui Tati. Era foarte învechit, și masculin, și cerebral, iar toată mulțimea aia masivă de bătrîni, impresionantă. Tati avea un fluture mare prins cu un ac pe harta cu liniile L+N.[35], niște mostre de cămăși și un exemplar din Iosephus. Sperăm că statul o să-i cumpere biblioteca. Fiind ceea ce sîntem, nouă ne pasă doar de micile lucruri personale ale oamenilor – doar istoricii își bat capul cu epoca și rasa cărora le-a aparținut un om. Cui îi pasă că moare cineva bun sau cineva rău? Și tuturor ne pasă că de-acum n-o să mai auzim niciodată un anumit chicotit sau că n-o să mai vedem niște degete mișcîndu-se într-un fel anume. Ne emoționează cu adevărat numai lucrurile pe care le putem face noi înșine; Și din acest motiv intelectele și emoțiile noastre se găsesc în sfere diferite și ne distrug fără încetare cu confruntările lor. E o noapte frumoasă și caldă, ca aburul dintr-un ceaun apetisant, și eu vreau să fiu fericită și să mă bucur de luna

brăzdată și de păsările din copacii desfrunziți și copți de arșiță. Viața e oribilă fără tine, pentru că nu există nici un alt suflet pe lume cu care să am de împărtășit fie și cel mai mărunt lucru.

Scottie e o fiară cînd e călare. Te iubim și ne e dor de tine –

O, *Dee-o*, te iubesc așa de mult. E foarte bine să ai ce să iubești

Zelda

96. CĂTRE SCOTT ZELDA FITZGERALD în centrul paginii SAS, 2 pp., pe hîrtie cu antet în relief

[sfîrșitul lunii noiembrie 1931] [Montgomery, Alabama]

Scumpă Iubire,

Cerul se întindea peste oraș ca o hartă ce arată stratificarea lucrurilor, luna plină și mare se prăvălea pe un făgaș ca roata uitată a unui afet de tun pe un cîmp de bătălie la apus, umbrele pășeau ca niște pisici, iar eu scrutam interiorul alb și înfricoșător al lucrurilor și mă gîndeam la tine, studiam structu[r]a lor exterioară și mă gîndeam la tine și eram copleșită de dor.

Aici e cald și soarele radiază ca la sfîrșit de aprilie, iar eu nu suport faptul că pierzi toată frumusețea asta. I-am adus mamei un tort aniversar și i-am cumpărat lui Scottie bilete la meciul de Ziua Recunoștinței. Julia și Freeman ne pregătesc un chec cu fructe în chip de cadou de Crăciun, iar curtea e plină de floricele galbene ca niște monede scăpate dintr-o poșetă veche și uzată, flori zdrențuite și luminoase, care arată

de parcă ar fi fost păstrate vreme de veacuri – florile săracilor. Camera mică e pregătită pentru mama ta sau pentru mama mea și totul e în regulă. Scottie îmi zice să-ți spun că ea crede că n-a făcut nici o greșeală la extemporalul de la școală. E o drăguță dulce, veselă, infectuoasă [*sic!*] și frumoasă. Am de gînd să rad pisica cu briciul dacă nu încetează să-i sărute blana. Mă înnebunește treaba cu calul, dar vreau să învețe să călărească, așa că încerc să mă prefac că sînt rațională.

Dragule, Goofy al meu, iubitul meu, doar al meu –

În biblioteca juridică a lui Tati nu era nimic care să poată fi înțeles de un profan în afară de un set din *Legislația am. modernă*. Mama ni l-a dat nouă, fiindcă m-am gîndit că te-ar putea interesa.

N-am nici urmă de veste de la tine, dar știu că ești vlăguit de scris, așa că nu-mi fac griji. Totuși, trimite-mi din cînd în cînd o scrisoare de noapte, dulcele meu. Chiar și după săptămîna asta tot mai rămîn trei săptămîni – Pare imposibil să trec de ele –

Cu dragoste – Zelda

97. CĂTRE SCOTT SAS, 4 pp., pe hîrtie cu antet în relief ZELDA în centrul paginii

[sfîrșitul lunii noiembrie 1931] [Montgomery, Alabama]

Scumpule,

Am luat prînzul cu Mama. Casa ei e întotdeauna ca o după-amiază însorită de duminică, atunci cînd toți oamenii sînt plecați cu mașinile lor și o senzație intangibilă de expectativă pîndește în cărbunii care pîrîie și pocnesc. După aceea eu am

lucrat ceva și l-am hrănit pe grațiosul Chopin, iar Julia ne-a lăsat un tort mare de ciocolată, *Mlle* a încălzit bucătăria și ne-am așezat toate trei să luăm cina. Povestirea mea „Cotton-Belt“[36] e *reușită* în primele o mie de cuvinte. Restul mă tem că e mediocru, deși nu în comparație cu multe pe care le-am citit. Am trimis-o cu titlul „Există un mit într-o morală“, care nu e foarte bun.

Astăzi este iarăși foarte cald, primăvara rătăcește prin ținut ca un somnambul și în depărtare sună multe clopote. Discul tău a ajuns și vocea ta dragă m-a făcut să mă simt extrem de nenorocită. Asta este cea mai lungă perioadă din viața mea. Mă bucur că nu ești plictisit și sînt oribil de geloasă. N-o să mai fiu niciodată atît de nătîngă încît să cred că mă pot descurca fără tine.

În grădina lui Scottie au încolțit nuielușe și limbi embrionice și eu am în fereastră o frumoasă begonie roz. Pentru mine florile au arătat întotdeauna ca și cum ar fi făcute strivind ceva între degetul mare și arătător, iar frunzele sînt niște pernuțe zdrențuite și luxuriante. Fluturași galbeni zboară prin jur în numele Crăciunului, iar Tilde scrie că în New York e zăpadă. Scottie și-a petrecut după-amiaza citind „astronomie“ în enciclopedia Mamei. Dulapul tău e plin cu încîntătoare pachete argintii. E așa de trist cînd îți văd hainele prăfuindu-se pe umerașe. D.O., dacă o să te întorci, *o să fac* iasomia să înflorească și toți copacii să se umple de flori și o să mîncăm norișori la desart [*sic!*] o să ne scăldăm în spuma ploii – și o să te las să te joci cu pistolul meu, o să poți cîștiga toate partidele de golf, eu o să-ți fac un costum nou dintr-o tufă de hortensie albastră și pantofi din coji de nuci pecan și o să-ți cos o curea din frunze ca hărțile lumii, iar tu o să poți fi

întotdeauna cel care e perfect. Dar dacă o să-mi scrii despre Lily Dalmita și Constance[37], o să plec o săptămînă în Florida, o să cheltuiesc banii pe care-i avem și o să te fac gelos cu picioarele mele à la Creole cînd o să ajungi acasă.

Cum îți place hîrtia mea cu pătrățele? În realitate e pentru algebră – și pe cenușiul simplu par să se întîmple mai multe lucruri.

Cu toată dragostea mea,

Soția ta, Zelda –

98. CĂTRE SCOTT SAS, 3 pp.
[23 noiembrie 1931] [Montgomery, Alabama]

Scumpule, Iubitul Meu, doar al Meu,

În după-amiaza as[ta] am ieșit să mă spăl pe păr și, cu umbre de Hollywood Boulev[ard], a intrat ea, sora coafezei, direct de la Los Angeles și cumva de te dureau ochii. Mi-a amintit de epoca lui Helen Buck. „Bessie Love[38]?“ a zis ea, „păi, a ieșit în *oraș*“, cu fermitatea lui Ring. Apoi „Încă n-am îmbucat nimica“, din care am dedus că era în drum spre cină, și „Ei, da’ ia *ascultă*!“ din două în două cuvinte și-apoi, la sfîrșit, a deschis cu foarte multă nevinovăție ochii ei mari de 35 de ani: „Îs strînsă la pungă“. Pe urmă o lungă așteptare a exclamațiilor laudative. Cînd o auzeam cum vorbește, parcă eram doi oameni deodată, din care unul neclar și undeva departe în trecut. Spectre similare au plutit prin mulți, foarte mulți din anii noștri de început. „Fetele Talmadge sînt cu siguranță niște *peticărese* – auzi, amice, n-ai un foc?“

O, dragule, vremea asta prielnică – și un trandafir roz în grădină, pisica rostogolind o rază de soare pe iarbă și nopțile precum rugăciunea unui copil. Mi-aș dori să împărtășim și noi doi exuberanța acestui ținut binevoitor. Niciodată, niciodată nu mi-a fost așa de dor de tine cum mi-e acum. Tu te gîndești la mine acolo, printre vibrații, unde totul freamătă și așteaptă să cadă precum picăturile care se umflă într-o pipetă?

Și mormîntul atît de trist al lui Tati, pe o latură a unui deal bătrîn și surpat. As[tăzi] a fost ziua de naștere a Mamei – am [o bucată ruptă din scrisoare] toții la prînz – Soția lui Anthony e [te]ribil de drăguță și Tilde e frumoasă și Marjorie e bună și iată-ne aici: Tot ce a fost Tati nevoit să lase în urmă. Mama ședea în acea lume mai aristocratică în care au trăit întotdeauna ea și Tati. E atît de dulce și de prostuță și de un curaj fără margini – în ultima vreme m-am simțit foarte mîndră și simpluță. Tu cum te-ai simțit? De cînd ai plecat, nu mă analizez foarte minuțios nici pe mine, nici reacțiile mele și nici nu am pe nimeni cu care să stau de vorbă. Viața fără tine nu e decît o esență de zero și pare, într-un fel, o treabă foarte îndepărtată – ca și [cum] s-ar desfășura, poate, în California – Te iubesc așa de mult – Te rog să-i scrii lui Scottie că trebuie să învețe istoria americană. Cunoștințele ei despre Revoluție sînt lamentabile și a descoperit că se poate descurca fără să muncească. La școală au trecut de mult de partea asta, iar ea e complet ignorantă atît în privința amănuntelor, cît și a viziunii – Franceza ei e bună – învățatul, vreau să zic – foarte temeinică + alertă – Treaba de la școală este *importantă*!

Scumpule – te iubesc atît de tare

Zelda

99. CĂTRE SCOTT TLG

9S RQ 13
MONTGOMERY ALA 917A 24 NOI 1931
SCOTT FITZGERALD
STUDIOUL MGM
NIMIC ÎN BANCĂ DOAR TREI SUTE CINCIZECI DE DOLARI ȘI O GRĂMADĂ DE IUBIRE
ZELDA
9 29 A.M.

100. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp., pe hîrtie cu antet în relief ZELDA FITZGERALD în centrul paginii
[25 noiembrie 1931] [Montgomery, Alabama]

Scumpule, este cea mai dulce și mai iubtă [*sic!*] voce pe care am auzit-o vreodată. M-a făcut să mă simt în absolută siguranță, iarăși în mijlocul lucrurilor și importantă. O ascult pe disc iarăși și iarăși și vreau să fiu cu tine. Umple casa de încredere și vitalitate, de însuflețire și iubire. Ești convins că ești al meu și doar al meu, nu-i așa? Pentru că atunci cînd cineva e perfect, alți oameni trebuie să aibă foarte mare grijă.

Freeman are cu adevărat talent narativ. Crezi că Menken i-ar cumpăra povestirea, cu un paragraf explicativ? Ei ascultă discul și o aud pe Julia cum rîde în bucătărie și zice „iubesc – te iubesc“. Deo, ești atît de *dulce*.

S-a făcut catastrofic de frig. Străzile sînt cenușii, cerul e inflamat și gîndurile nu mai poartă cu ele fericirea prin aceste

curți pașnice, ci se strecoară înapoi în minte și vor să fie rezolvate. Astăzi am scris 1.000 de cuvinte. Voiam să termin două povestiri pînă te întorci tu, dar mă tem că asta va fi totul. Fantastica exhuberanță [*sic!*] m-a părăsit și totul se manifestă în termeni psihologici de romane. Vine Crăciunul și mama ta va ajunge aici peste două săptămîni, sper. I-am trimis rochia lui Annabel[39]. În momentul de față o să i se pară un pic botticelliană, dar poate că o să fie invitată la un festival al căpșunilor sau la o cursă de rostogolire în Westfalia și o poate folosi ca să-și lege gleznele. Sau poate că o să fie blocată într-o clădire în flăcări și o să poată face o scară.

Scottie e ceva grațios și strălucitor în pantalonii ei de călărie – ca un basm foarte plăcut despre o prințesă deghizată. Acum se duce peste tot cu un grup care călărește zilnic. E o treabă așa de sălbatică și neîngrădită și îmi place că o face. *Mlle* e binedispusă și ocupată laconic. Mîine mergem cu toții la Mama de Ziua Recunoștinței. Eu i-am dat curcanul și Tilde, garniturile tradiționale. Mă simt recunoscătoare că îți merge mai bine cu munca și că nu ești nefericit.

Dragule, discul acela e așa de distractiv – Te-ai mutat? Noi n-am pierdut nici o scrisoare, poate că sînt la hotel.

Cu toată și toată și toată dragostea mea –

Zelda

101. CĂTRE SCOTT TLG

12S RQ 9
MONTGOMERY ALA 845A 26 NOI 1931

SCOTT FITZGERALD

STUDIOUL MGM

ZI A RECUNOȘTINȚEI FERICITĂ ȘI TOATĂ DRAGOSTEA NOASTRĂ TE ROG NU TE ISTOVI

ZELDA

10 A.M. 27

102. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp., pe hîrtie cu antet în relief
ZELDA FITZGERALD în centrul paginii
[26 noiembrie 1931] [Montgomery, Alabama]

Iubire scumpă,

După-amiaza asta încremenită de Ziua Recunoștinței, vînturată de foile cărților de școală și învăluită de ecouri, e plină de reminiscențe. Mă face să-mi amintesc toate dățile cînd am fost împreună, complet singuri, în vreo oră prelungită, o vacanță în afara Timpului, cînd ne plimbam furișat prin locuri[le] acelea tăcute, înstrăinați de trecut și prezent, unde nu auzi nici un sunet, doar asculți, iar vederea e un anestezic.

Scottie și *Mlle.* au fost fermecate de fotbal. Auburn a cîștigat și reverberațiile victoriei s-au împrăștiat lent pe la colțurile străzilor. Freeman zice că intrarea pe stadion a fost liberă. Masa mare și mama și-au pierdut cumva rostul fără Tati. Povestea mea șontîcăie spre final, 1.000 de cuvinte la aproape patru litri de cafea. Niște copii intonează niște encantații enfantile [*sic!*] sub fereastra mea. Poate că au dat naștere unei nopți de Noi. calde ca radiul, cu tine în adierea vîntului și casele umplute cu o letargie visătoare, nostalgică. Am un subiect *minunat* pentru o chestie scurtă de care o să mă apuc cît de repede pot. E pentru Crăciunul tău. Ca să scriu ceva pentru tine, mi-aș dori să fiu cuprinsă de o reverie celestă la care nu reușesc să ajung. E distractiv să mă gîndesc la Crăciun, la seara cînd o să vii acasă și cum o să arăți atunci cînd o să intri pe poartă. O să fiu surprinsă de mondanitatea

[*sic!*] ta și foarte uluită că ești concis și puternic și o să fiu foarte fericită că ești atît de arătos și cînd o să văd cît de arătos ești, stomacul meu o să fie doborît de multe emoții neplăcute, ca o prăjitură cu prea multe stafide, și o să vreau să te închid într-un dulap ca pe o rochie prea frumoasă ca să o porți.

Te rog, dragă, pune-mi deoparte tăietura asta din ziar. M-am gîndit că o să te amuze. Nimeni nu pare deranjat de poveste.

Scottie gonește ca o săgeată pe calul ei – atît de repede, că nici nu-mi place s-o privesc.

Gospodăria merge în toate direcțiile, cumva fără nici un rost în lipsa ta –

Dragule

Te iubesc

Zelda

103. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.

[sfîrșitul lunii noiembrie 1931] [Montgomery, Alabama]

Scumpule,

Îmi lipsești atît de tare, că nu știu ce să mă mai fac. Nopțile sînt blînde și calde și însingurate și mă gîndesc la tine necontenit. În dosul casei cresc niște chestii înmugurite ca în primăvară. L-am întrebat pe unchiul dacă sînt narcise, dar el mi-a zis că sînt bulbi. Doar niște chestii misterioase și gingașe, care își țes din aer o capă voluptuoasă. Undeva departe sună sonerii, oamenii fluieră pe străzi și în copaci se-agită creaturi.

Presupun că în *California* nopțile sînt în continuare de un roz și gri nebulos, ca o perlă învîrtindu-se, și că există multe

drogherii, că străzile sînt toate numai colțuri și frînele automobilelor se vaită în adierea brizei.

Aș vrea să fim împreună.

Scottie e o dulceață. Ea și Jerry s-au dus la *Cenușăreasa*. Vorbește necontenit de tine. Și, Goofo! Mai e o *lună* de așteptare! Am trimis rochiile și o să-i scriu mamei tale.

Omul de la bancă era necăjit fiindcă am ținut socotelile pe carnetul de cecuri. Au mai rămas doar 450 $.

Ober zice că „Trăsniții“ e în continuare la Red Book, dar eu nu pot să mă apuc de treabă. Scriu o povestire despre Phillipe intitulată „Galoșii lui Ganymede“[40], dar nu pot să înaintez.

Scrie-mi la ce te gîndești – E așa de pustiu fără tine – Nu există absolut *nici un om* care să știe dacă cineva gîndește, citează sau își recită litania. Aici mă simt ca un om rătăcit la un soi de slujbă gregoriană, dar feminină – Am ajuns la mijlocul ei, nu i-am prins începutul și nu pot sta pînă la sfîrșit, dar, cumva, trebuie neapărat să-i prind înțelesul – Gîndul că Tati nu mai e aici e îngrozitor – Mi-ar plăcea s-o iau pe mama și să plec –

Cu Toată Dragostea Mea –

Zelda

104. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp., pe hîrtie cu antet în relief ZELDA FITZGERALD în centrul paginii

[începutul lunii decembrie 1931] [Montgomery, Alabama]

Scumpul Meu D.O –

Duminică în transă și cu somn toată după-amiaza, ca o pisică părăsită pe patul tău, iar acum e noapte și, cu tine plecat, casa pare să nu fie decît un set de culori de fundal – deși pălăria t[a] e pe hol și bastonul tău a rămas tot pe pat și n-ai putea spune că totul e mistificare și improvizație fără tine. Simt imboldul să plec în Florida peste weekend. E la doar șase ore de drum cu mașina și îmi închipui că în perioada asta a anului o să fie plină de stuf, cu păsări singuratice înșirate la orizont, cu glugi cenușii azvîrlite de mare peste tot pe nisip și cu lungile plaje galbene care seamănă cu poezia scrisă de femei și le aparțin apostolilor lui Swinburne.

Pisica este cel mai frumos tovarăș. Stă pe cămin, meditează la Egiptul antic și ne privește pe toți cu dispreț. Julia și Freeman sînt foarte buni și foarte prevenitori, iar *Mlle* și cu mine ne înțelegem foarte bine și deocamdată n-am ajuns să ne luăm de păr. E o fată de treabă. Scottie se concentrează să se protejeze împotriva pierderii iluziilor legate de Moș Crăciun și e frumoasă ca o rază de lună. Se îmbracă singură lîngă focul de la mine și e o încîntare să-i privești trupul longilin, dulce și delicat, precum și răcoarea părului ei pal, care domolește lumina flăcărilor. Numai că eu am o stare foarte proastă și astmatică și s-a nimerit bine că nu ești prins în această poezie casnică. O să mă duc să-mi sap un bîrlog de urs, o să stau în el și-o să-mi ițesc nasul la oamenii care îmi aduc morcovi și atunci o să fiu întru totul fericită. Mama și tata sînt oameni civilizați; e ciudat ca noi, ceilalți, să fim atît de inadecvați. În Bern[a] există niște urși încîntători, care trăiesc într-o lume mitică de duminică după-amiază, și băieței, și soldați iteneranți [*sic!*], iar cel din *Petrușka* e foarte plăcut, și uneori, cînd nu trebuie să se prezinte la muncă în basmele lor, trăiesc

cu miere și flori sălbatice. Numai că eu voi fi un urs foarte murdar, cu scaieți în blană și cu părul meu drăguț și mătăsos mînjit cu noroi, voi mîrîi și voi clătina neconsolată din cap.

Nu sînt nici un fel de *grands évènements* de menționat. Îi trimit povestirea lui Ober, căci acum mi se pare mulțumitoare, dar n-o va cumpăra nimeni, de vreme ce e în mare măsură despre șampanie. Oricum n-ar cumpăra-o, nici dacă ar fi despre acid clorhidric sau despre anti-înnodare mistică, așa că sal'tare și noroc!

Dragule, mi-e un dor teribil de tine – să nu mai pleci niciodată. În lipsa ta mi-e absolut imposibil să fiu foarte interesată de ceva, orice, și nici nu mă descurc prea bine – deloc.

Cu Dragoste și Dragoste și Dragoste,

Zelda

105. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp., pe hîrtie cu antet în relief
ZELDA FITZGERALD în centrul paginii
[decembrie 1931] [Montgomery, Alabama]

Scumpule,

Casa doarme în cenușa focurilor din cămin, iar Julia și cu mine ți-am trimis niște prăjituri, doar ca să îți dai seama că ne gîndim tot timpul la tine. Scottie îți face o surpriză de Crăciun și eu am ceva care te va face să rîzi. E o perioadă așa de intimă, de adormitoare, cînd zilele sînt umede și se pot modela ca lutul olarilor, căldura zumzăie înăuntrul ferestrelor și deasupra vetrei focului, iar mie mi-e teribil de dor de tine.

Ai întrebat de tusea mea: așadar, azi m-am pus să stau la pat ca să mi-o vindec, cu un 4 Iulie pe piept și multe clame și perne lungi, dar de la aspirine și analgezice sînt toropită ca semințele nerăsărite într-o noapte toridă de primăvară. Ești o scumpete că te gîndești la mine. Sînt așa de zdravănă, de grasă și de sănătoasă, că s-ar putea să nu mai fii în stare să mă cuprinzi cu brațele cînd te întorci. Dacă n-o faci, o să tînjesc, o să refuz mîncarea, o să mor de o colică și va trebui să fiu jelită. Dragule, te iubesc așa de mult.

Mîine e vineri, apoi sîmbătă și tu o să fii acasă peste *două săptămîni*, ceea ce de fapt nu înseamnă aproape nimic.

Povestirea mea a făcut multă senzație.[41] Se pare că oamenilor le-a plăcut. Mi-a sosit următoarea telegramă de la Ober: „«Car minunat» e scrisă superb. Mi-a provocat o plăcere imensă“. A fost la el în tot timpul ăsta și e clar că a citit-o.[42]

Afară, mașinile de pompieri sfîșie noaptea cu dangătele și vaierele lor, ca o croitoreasă mîniată care despică mătase, și pe trotuar aleargă picioare ca atunci cînd se golește o sală de spectacol, și zgomotele mărunte și felul în care merg lucrurile, asta e tot ce-ți pot scrie.

Julia Anderson a trecut azi pe aici. E o fată frumoasă, dar foarte neinspirată. E prima persoană pe care o văd de săptămîni bune. Am căzut aproximativ de acord asupra unor probleme aproximative și am hotărît că panica e foarte tristă.

Citesc *Manualul Rusiei Noi*[43]. Statelor Unite li se servește o praftură economică ce e, neîndoielnic, binemeritată, dar aspră.

I-am trimis *Scribner's* doctorului Forel din pură vanitate. Nu îndrăznesc să citesc povestirea. Cum știu că nu e de prima

calitate, nu vreau să mă descurajez – mi-aș *dori* să mă poți învăța cum să scriu –

Te iubesc – O, te iubesc atît de mult – Zelda

106. CĂTRE SCOTT SAS, 4 pp., pe hîrtie cu antet în relief ZELDA în centrul paginii

[decembrie 1931] [Montgomery, Alabama]

Scumpule, dragostea mea,

E limpede că mă chinuie tot felul de reproșuri pe care mi le fac fiindcă plec. Scottie e așa de dulce și de drăguță și casa e atît de plăcută și eu am totul pe lume, doar pe tine nu. Și totuși, știu că sînt nervoasă și prea introspectivă și amorțită – probabil pentru că, de cînd ai plecat, n-am mai simțit nevoia de nici un fel de distracție și de curînd n-am mai fost în stare să exersez deloc. Așa că plec doar peste weekend, cu speranța că lunga călătorie, în curgerea ei, o să fie de ajuns ca să-mi redea calmul și mulțumirea care a[u] dispărut temporar odată cu sănătatea mea fizică. Te rog să fii înțelegător și să nu crezi că am plecat să caut cine știe ce plăcere inventată. După singurătatea absolută de la Prangin, în ultima vreme au existat mulți oameni – și oameni pe care îi iubesc – cu care relațiile mele sînt mai mult decît superficiale și cred sincer că am nevoie să fiu o zi sau două singură cu mine. O să plec dum. și o să mă întorc mierc. seara. Cît noi sîntem plecați, Julia o să facă o curățenie generală. E o comoară.

D.O. Înțeleg mai complet ca niciodată cît de mult trăiesc prin tine și cît de dulce și de bun și de blînd ești tu cu o anexă atît de dependentă.

Chopin și-a făcut cuibul în baia noastră. E atît de drăguț, are o față de urs judiciar melancolic, Polly mănîncă disprețuitoare arahide, iar Unchiul greblează frunzele precum Taica Vreme, ordonînd anii trecutului.

Scottie și cu mine am vorbit îndelung în pat despre soviete și despre concepția rusească. I-am împrumutat să citească *Manualul Rusiei Noi* și sînt curioasă să îi aud reacțiile atunci cînd o să mă întorc. E atît de ageră și impresionabilă. O să fii complet fermecat de felul cum călărește în pantaloni și cu cămașă galbenă și cum se lasă Scottie pe spate în șa și stă dreaptă ca un vestitor al victoriei. De fiecare dată cînd pleacă din loc, se ia în stăpînire și pe ea, și poneiul, cerul, cîmpurile și pe băiețelul negru care o urmează pe un catîr iute, cu părul tuns scurt. Mi-aș dori să fiu și eu o făptură frumoasă și dulce, ca voi doi, nu cineva care trebuie să plece cale de trei sute de kilometri fiindcă are o criză de astm.

Casa e plină de surprize – dar, ca de obicei, am rezolvat totul îndată și n-a mai rămas nimic de făcut la sfîrșit, doar să îmi termin povestirea, care e prea bună ca să fac asta fără inspirație și fără chef.

Dumnezeule! Sper că nu ai muncit pînă să cazi din picioare. *Trebuie* să ne ducem traiul la o scară mai redusă, de vreme ce o să fim întotdeauna la fel de risipitori ca acum. Ne-ar fi mai ușor să o pornim de la un nivel inferior. E o logică gospodărească sănătoasă și e ceea ce fac Ernest și majoritatea prietenilor noștri –

Dragule – Cît de mult te iubesc. Zelda

107. CĂTRE SCOTT SAS, 4 pp., pe hîrtie cu antet în relief

ZELDA în centrul paginii

[decembrie 1931] [Montgomery, Alabama]

Scumpule, Dragul meu D.O –

Nu-i nevoie să mai spun că sînt foarte jignită de lipsa ta completă de încredere în mine. Dacă ai senzația că sînt o persoană atît de iresponsabilă, ar fi trebuit să mă lași într-o clinică. Oricum, îmi pare rău că te-am deranjat. După ce am epuizat puterile lui Samuel Butler și toată filozofia măruntă pe care am putut-o mobiliza, m-am trezit că sînt aproape disperată să evadez undeva la soare, singură. De cînd ai plecat, n-am avut nici un moment de liniște: mai întîi două nopți nedormite, cu astm, iar apoi izbucniri ale eczemei pe care nu mi le-am putut lămuri, de vreme ce am făcut tot posibilul să duc o viață cît mai sănătoasă, astfel ca tu să mă găsești proaspătă și veselă atunci cînd o să te întorci. Cum nu aveam la dispoziție nici un fel de resurse care să mă detensioneze, în afară de ochi, mi-a fost groază că tu o să te întorci plin de viață și splendid, iar eu o să fiu tracasată și pe jumătate bolnavă. Am făcut ceea ce am crezut că va fi cel mai plăcut și mai bine pentru tine. De asemenea, aș vrea s-o primesc pe mama ta cu entuziasm, de vreme ce o vedem atît de rar.

Scottie e în regulă: arată mai bine ca niciodată, e trandafirie și plină de viață.

Mă tem că te-ai consumat prea mult cu munca. Tonul tău pare vlăguit și nervos. Te rog, ai grijă de tine pentru noi, D.O. Te iubim așa de mult –

Aici nu s-a schimbat nimic. Orașul e iarăși drăguț în soarele somnoros și am o poveste bună, numai să găsesc timp s-o

scriu: *à la* Wm. Faulkner – n-o să stric surpriza povestindu-ți intriga, care e actuală și foarte palpitantă.

Dragule, o să mă bucur așa de tare să te am acasă, dar nu te consuma și frămînta ca să termini mai repede. Sîntem în regulă, zău că da – Julia e ca o a doua mamă și casa funcționează perfect. Te iubesc grozav de mult și foarte profund și n-aș face nimic care te-ar vătăma nici în cele mai ciudate momente ale mele. Aș vrea să mă crezi că, deși s-ar putea să am idei și porniri trecătoare și dezorganizate, din pricina cărora să îmi fie greu să par o făptură stabilă, ele sînt totuși întotdeauna mai degrabă pasagere, iar acțiunile mele sînt conforme cu felul în care aș vrea să fiu – precum și în care pot să fiu

Te iubesc atît de mult, dragule, așa că te rog să mă ierți pentru îndoielile pe care ți le-am stîrnit –

Zelda

108. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp., pe hîrtie cu antet în relief
ZELDA FITZGERALD în centrul paginii
[decembrie 1931] [Montgomery, Alabama]

Scumpule,

Ce zi mizerabilă, ploioasă și mohorîtă: Scottie și *Mlle* sînt în drum spre concert, iar Julia stă cu mine. Ne-a lăsat papagalul ei pînă la Crăciun. Deo! *Trebuie* să-mi iau un papagal! Nu poți să-mi aduci unul de *Crăciun*? Al ei zice „Hei, du-te naibii!“ și poartă conversații lungi și fără sens cu exact aceleași inflexiuni ca ale oamenilor care negociază treburi foarte serioase. E ciudat cu cît de multă precizie și abilitate utilizează

tonul vocii oamenilor adaptîndu-l la sentimentele lor și cum nu au absolut nici o idee despre sensul cuvintelor pe care le folosesc. *Te rog*, Deo, adu-mi unul. Aici nu mai sînt alții și *trebuie* să am unul. Pe drum ai putea să-l ții la tine în baie. Al Juliei zice „O, iubita mea!“ și „Ooo, Julia!“ și cîntă „Da, domnule, ea e draga mea[“]. Deo, *te rog*!

După săptămîna asta mai rămîne o săptămînă pentru curățenie și după aceea sosește mama ta și tu o să fii cu o săptămînă mai aproape.

Cei de la *Red Book* au ținut „Trăsniții“[44] trei săptămîni, dar au respins-o. Ober a zis că au cerut să vadă mai multe chestii de-ale mele. Mi-a pierit avîntul. Cînd o să vii acasă, o să fiu fericită și liberă și poate că o să mă apuc din nou, dar nu cred că pot fi o scriitoare bună. E foarte melancolic fără tine. Te iubesc mereu tot mai mult și, cum nu credeam că se poate mai mult, e copleșitor și înfricoșător să fii într-o asemenea stare. Cînd lucrurile cresc, cresc, cresc, cum o să se termine? Există vreun fel de identificare cu fundamentalul sau abstractul care se declanșează singură sau la ele există un *diminuendo* calm, cu scăderea vitalității fizice? Și nu ești speriat de o asemenea Iubită complet dependentă? Că, poate, va trebui să faci întotdeauna loc în inima ta unei emoții vechi, ca și cum ai colinda cu un cărucior de copii învechit printre posesiunile familiei?

Scumpule, te iubesc așa de tare –

Zelda

109. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp., pe hîrtie cu antet în relief ZELDA FITZGERALD în centrul paginii

[decembrie 1931] [Montgomery, Alabama]

Scumpule, Dragostea mea,

N-aș vrea să retrag banii aceia din bancă. La ce-ar folosi dacă sistemul economic se prăbușește oricum? Aici nimeni nu pare alarmat, în ziare nu apare nimic și eu n-am nici un fel de presentimente ale dezastrului.

E destul de frig, întunecos și înfricoșător, ca într-una din zilele acelea din primul capitol al *Istoriei lumii* de Well [*sic!*][45], iar aerul e ca un tunel. Pădurile din Georgia ard toate în flăcări și atmosfera e încărcată de fum fetid. Cînd te plimbi prin jur, te simți ca un explorator pe niște mări aproape necartografiate și ca romanii cînd au ajuns în Anglia. Am cumpărat patru copăcei din cei mai drăguți pentru cimitir. Sînt niște ursuleți verzi și pufoși – și am plantat pe zid o viță de iasomie. Ador mobila de bucătărie pentru păpuși a lui Scottie. Ea și-a plantat singură o grădină de nume dulci, garofiță turcească și limba-mării, și e foarte fericită. Azi ne-am dus pînă la Mama pe cai imaginar[i], iar al meu mergea în cel mai încîntător pas, ca și cum ai întinde o fîșie de cauciuc și apoi dîndu-i [i-ai da] drumul brusc, și mai avea un alt soi de trap ușor, cînd pocnești din călcîie și plutești după voia inimii.

Povestirea mea e încheiată. Mă tem că e încă un rateu. Nu cred că pot să scriu. Serios. Dar o să termin povestea de Crăciun pentru tine, de vreme ce la tine o să mă gîndesc mereu. Încă o sîmbătă și-apoi sper că mama ta va ajunge aici. *Mlle* merge sîmb. la dans și n-am putut să mă hotărăsc care dintre noi are mai mare nevoie de pistol – așa că i-am dat ei gloanțele și eu păstrez arma. Nu te alarma. N-aș folosi-o niciodată. Are un aspect foarte profesionist, care mă respinge

aproape supranatural. E la mîna a doua și are o personalitate foarte desvoltată [*sic!*].

Te iubim cu atîta foc. Ceața se scurge încet și chestiile cad ca un dezgheț de primăvară.

Goofo, te iubesc –

Zelda

110. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp., pe hîrtie cu antet în relief ZELDA FITZGERALD în centrul paginii

[decembrie 1931] [Montgomery, Alabama]

Scumpule,

N-am nimic de comentat despre viața asta atît de monotonă: Iarna leagănă pătuțul cu un picior istovit, iar primăvara va călări istovită ținutul și, istovită, vara va moțăi pe drumurile de pămînt, iar toamna va fi iarăși istovită. Va începe în noaptea tăcută, cînd ne gîndim la jefuitori, iar ziua ne umplem timpul căutînd să nu ne lăsăm înșelați și ducem o viață de prostituate, așa cum fac toți oamenii care trăiesc după și pentru sensibilitățile lor.

Scottie are un anunț pe ușă cu *„Voici la chambre mystérieuse“*[46], patru cununi roșii la fereastră și o grămadă de lucrușoare de Crăciun la ea în cameră. Își dorește un tren electric, care mie mi se pare unul din surogatele acelea de jucării complicate și îngrozitoare, concepute de soiul de oameni care scriu subtitluri. Adică o chestie de genul Townsend-Martin. Să îi cumpăr așa ceva? – După ce-am scris

asta, am găsit biletul ăsta atît de dulce, știi că o s-o fac. Nu-i așa că-i un bilețel trist?[47]

Deo – o să mă bucur așa de tare cînd o să fii acasă. Atît de multe lucruri par triste cînd nu ești aici. Mama a trecut aseară pe aici, teribil de bătrînă și de obosită, fiindcă *Mlle* trebuia să meargă la un spectacol și s-a gîndit că o să mă simt singură. Oamenii renunță cu mare greutate la focul sacru odată ce ajung în posesia flăcării lui nimicitoare. Par să le placă bășicuțele pline de propriile substanțe chimice și să se atașeze de arsurile de pe pielea lor nesănătoasă.

Iubitule –

Aici e așa o foamete de amuzament impersonal, încît nu am nici o șansă să nu scriu, iar materialele mele (ultimele două de cînd ai plecat) s-au făcut prea precare și insipide ca să merite efortul. Nimicurile curg cu o anumită fermitate funestă și sînt complet lipsite de valoare.

Dar tu străbați străzile la ceas de Durner [?], îndreptîndu-te spre cine știe ce Walhalla înghețată, și copacii se înșiră pe margini precum ultimele scînduri rămase în picioare într-o clădire în flăcări, iar lumea e bogată în culori. Și eu ador economia la decorațiuni – Crăciunul săracului –, numai că asta e doar o lipsă de imaginație și o seriozitate greoaie și fără scop, păstrată din zilele cînd ciorapul familiei era singurul depozit bancar sigur, iar Bunica își făcea singură săpunul ca să economisească cîțiva bănuți.

În fine, în ciuda situației economiei și a sovietelor și a faptului că lumea e în plină retragere înainte ca forțele sale să fie deturnate de propriul baraj și cucerite de absența unui inamic – te iubesc –

Te iubesc, în ciuda tuturor acestor consecințe teribile ale puterilor noastre de percepție –

Te iubesc, Zelda

111. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp., pe hîrtie cu antet în relief ZELDA FITZGERALD în centrul paginii

[decembrie 1931] [Montgomery, Alabama]

Iubitule,

Focul arde mulțumit, la fel ca multe doamne care își foșnesc jupoanele de mătase, iar Chopin își trece judicios înspre gură delicatese invizibile. Pe mine mă ustură gîtul, am astm, gripă și indigestie și îi fac Mamei de Crăciun o pictură cu mine însămi, care arată ca o negustorească de pește florentină. Ploaia nu mai încetează, iar pămîntul e greu ca un burete și se retrage de peste tot. Măturate de apă, malurile lutoase ale ținutului devin niște falduri adînci de țesătură grea, iar copacii sînt fleșcăiți și vîscoși. Sînt încîntată că mama ta vine pînă la urmă. O să fie mai plăcut așa decît să facă Crăciunul singură. Te rog, *telegrafiază-mi*: s-o instalez la parter? Casa e proaspătă ca un magazin de dulciuri. Perdelele sînt spălate și țeapăn de apretate, iar covoarele sînt curățate și sclipesc datorită excrețiilor animale ocazionale. De cînd ai plecat, la noi a fost o adevărată grădină zoologică și doar Mama a reușit să mă împiedice să cumpăr o maimuță de la circ.

Îmi place să mă cațăr pe acoperișul de tablă, să-mi flutur pistolul descărcat și să zbier „Cine-i acolo?“, ca și cum aș fi încolțit o bandă. Numai că, în taină, eu sînt întotdeauna infractorul fugar. Pornirile mele cutezătoare nu se manifestă

de partea legii și ordinii, cum n-o fac nici multe, foarte multe alte fațete interesante ale mele – adică interesante pentru mine, desegur.

Minor a încercat să o învețe pe Scottie un *breakdown*[48]. E teribil de greu, fiindcă ideea e că trebuie să-ți legeni umărul în timp ce picioarele bat podeaua ca niște bețe de tobă. E stepul autentic al negrilor și sînt înnebunită s-o văd că îl învață. Nu are nimic în comun cu comedia muzicală și e foarte distins și ar fi drăguț să îl știe atunci cînd o să-i facă o vizită Președintelui.

Mi-e oribil de dor de Tati. Fără bărbați, îmi pierd identitatea aici. N-aș mai trăi niciodată două săptămîni acolo unde nu e nici unul, căci primul lucru care se duce este concizia, iar ei îți furnizează ceva în care să-ți împingi vitalitatea, ca să nu se risipească prin aer ca [un] praf de dinamită. D.O., dragule, te iubesc –

Zelda, distinsa doamnă a prejudiciului.

112. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp., pe hîrtie cu antet în relief ZELDA FITZGERALD în centrul paginii

[decembrie 1931] [Montgomery, Alabama]

Iubitule,

Mai întîi cîteva amănunte la care trebuie să-mi telegrafiezi răspunsurile: 1) vrei să cumpăr eu ceva și să-i trimit lui Annabel sau îi trimiți tu un cec?

2) *Mlle* B. o să primească bani sau cadouri și cît anume?

3) Mă iubești atît de *copleșitor* de mult pe cît te iubesc eu pe tine?

4) E posibil să fie cineva de o perfecțiune atît de absolută cum cred că ești tu?

Aici e frig și cerurile astea de celibat sînt deprimante. Vîntul are o frigiditate plată și indiferentă și hălăduiește pe aici ca un surghiunit, dezlănțuindu-se iritat asupra pădurilor și tufelor moarte.

Azi am pierdut-o pe Scottie într-un magazin vreme de o jumătate de oră și a fost înspăimîntător: parcă prinsă într-un vîrtej de nesfîrșite ipoteze rotitoare despre viață și parcă eram într-o stare de funcționare haotică a conștiinței, lipsită de gîndire. Asta din cauză că am lăsat-o să facă singură cumpărături, iar ea s-a dus după aceea la mașină în loc să vină să ne întîlnim unde zisese. E atît de dulce și atît de plină de Crăciun și de exaltare. O să te podidească rîsul cînd o să o vezi profilîndu-se în decor, călare pe ponei lăsată pe spate, urmată de un băiețel la fel de mare ca ea și negru ca pana corbului. E drăguță, ca lucrurile frumoase care de-acum nu se mai întîmplă. O să-ți trimită ea cronica. Notele ei sînt totuși cu un punct mai mari decît în prima lună.

Mama și Edith și-au petrecut împreună ziua. Ea pare atît de dulce și de însingurată și de pierdută în amintirile tinereții ei, cu o maimuță pe care i-a dăruit-o odinioară un vechi amorez și cu doi iepuri din Texas care i-au mîncat mușcatele tatălui ei. Presupun că își reamintește copilăria mai intens decît de obicei dintr-o dorință subconștientă de a fi protejată.

Iubitule, iubitul meu și numai al meu. Locșorul acela ca mușchiul de pădure de pe ceafa ta e cel mai dulce dintre toate și mi-aș freca nasul de el ca un ponei în traista cu ovăz cînd o să vii acasă și sînt foarte, foarte norocoasă –

Zelda –

113. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp., pe hîrtie cu antet în relief
ZELDA FITZGERALD în centrul paginii
[decembrie 1931] [Montgomery, Alabama]

Mama și-a petrecut toată după-amiaza povestindu-mi despre Războiul Civil și tatăl ei și cum era cînd era ea mică și multe lucruri înmiresmate și păstrate cu grijă. E așa de plăcut să ai bărbați importanți și mă bucur așa de tare că tu ești unul dintre ei. Vreau să vii acasă și vreau să avem un fiu și nenumărate lucruri esențiale pe care le deținem. Te iubesc așa de mult, scumpul meu[49]

Iubitule,

O altă zi de lopătat prin ploaie, cu cerurile de culoarea langustei, noroiul lunecînd peste tot din înalturi și vîntul învolburîndu-se afară ca un pîrîu de munte.

Noi am ales o păpușă cu picioare foarte lungi și părul ca arcurile de ceas – o făptură delectabilă, cu o privire sălbatică și neîncrezătoare, care ni se va alătura la Crăciun. Singurul ei defect este că nu are deloc simțul umorului. Erau acolo niște păpuși bebeluș dulci – Deo, zău că ne trebuie un bebeluș. Ochiurile de geam picurau și magazinul de jucării era slab luminat, ca în basmele lui Hoffman, iar jucăriile păreau imposibil de obținut, așa cum se și cuvine să fie. Era ceva foarte victorian. Se găseau multe lucruri frumoase, iar eu i-am ales-o lui Scottie, cu părul cîrlionțîndu-i-se pe obraji ca urmele unor degete mari în untul de la ora ceaiului și cu ploaia oglindindu-i-se extatic în ochi. Pregătesc chimonourile rituale

pentru Mamele noastre, căci în magazine nu se mai găsește nimic care să amintească de frivolitate.

Chestiile pentru brad și-au pierdut sex-appealul după ce au stat depozitate atîta vreme și, cînd o să le folosim, o să fie ca și cum ne-am îmbrăca de Paște în haine vechi, dar nu e nici unul spart și avem destule, așa că n-o să mai cumpăr altele – deși nu există nimic la fel de frumos ca globurile roșii și strălucitoare care îți atîrnă dinaintea ochilor ca o formă evoluată de bijuterie. Presupun că de-aia le plăceau sălbaticilor astfel de lucruri: ambele sînt la același nivel.

Sînt mîndră și bucuroasă că filmul e reușit și că tu l-ai făcut. Probabil că te umpli de satisfacție cînd manevrezi scenele și reușești în cele din urmă să ajungi la un ton susținut. Nu văd cum ar putea altcineva în afară de un scriitor de mare virtuozitate tehnică să creeze vreodată un film, de vreme ce simțul vizual se reduce la jumătate și nu se mai poate conta pe cadrele exclamatorii ca să mențină ritmul: introducerea scenelor cu „O, așa-i că-i *minunat*“ pentru ca tensiunea din public să nu scadă între timp

Iubirea mea, iubirea mea, iubirea mea – te iubesc așa de mult. Te vreau acasă, în brațele mele. Te iubesc.

Zelda

Deși cei de la MGM nu au folosit scenariul lui Scott pentru Roșcata*, el s-a întors totuși cu mai mulți bani în bancă decît avusese în ultima vreme, precum și cu material pentru o povestire de care se simțea entuziasmat. La sfîrșitul lunii decembrie i-a trimis lui Harold Ober o scrisoare în care spunea: „Nu-mi pare rău că am plecat, fiindcă am o povestire bună despre Hollywood, care urmează să fie gata în cîteva zile„ (*AS

Ever, Scott Fitz*, p. 181). Povestirea – „Duminica nebună“ – a fost cumpărată de revista* American Mercury *cu doar două sute de dolari, dar s-a dovedit a fi printre cele mai reușite texte ale lui. În 1932, la mijlocul lunii ianuarie, i-a scris și lui Maxwell Perkins: „În sfîrșit, pentru prima oară în ultimii doi ani + ½, o să mă ocup cinci luni la rînd de romanul meu. De fapt, am șase mii de dolari puși deoparte“ (*Life in Letters*, p. 208).*

Scott și Zelda erau convinși că Zelda dădea în continuare semne de însănătoșire în toate privințele. După Crăciun au mers în vacanță în Florida, la St. Petersburg, unde au înotat și au stat la soare. Însă în scurt timp Zelda a început să regreseze. A găsit sticla de whiskey a lui Scott și a băut-o. Astmul și eczema i-au recidivat, laolaltă cu crizele de isterie. Scott, care suferea văzînd că Zelda se prăbușește iarăși de lîngă el și știa că banii și cele cinci luni pe care miza ca să-și termine romanul o să dispară în neant dacă ea ajungea încă o dată într-un spital, a dus-o la Baltimore și a lăsat-o sub îngrijirea dr.-lui Adolf Meyer și a dr.-lui Mildred Squires de la clinica de psihiatrie Henry Phipps de la Johns Hopkins University.

A doua cădere
CLINICA DE PSIHIATRIE HENRY PHIPPS DE LA JOHNS HOPKINS UNIVERSITY, BALTIMORE, MARYLAND, FEBRUARIE-APRILIE 1932

Zelda a fost internată la clinica Phipps în 12 februarie. Scott s-a întors în Montgomery, unde a stat pe Felder Street pînă la sfîrșitul contractului de închiriere și astfel i-a oferit lui Scottie posibilitatea să își încheie anul școlar, dar a rămas

constant în contact cu Zelda, cu dr. Meyer și cu dr. Squires, care i-au stabilit foarte repede Zeldei un orar echilibrat. Programul ei îi oferea posibilitatea unor ieșiri în Baltimore la expoziții de artă, filme, prînzuri în oraș și plimbări prin magazine. Deși Zelda s-a sustras elegant încercărilor medicilor de a începe cu ea o terapie cognitiv-comportamentală, a reușit totuși să-și facă o uluitoare autoanaliză. În 9 martie, la mai puțin de o lună după internarea în clinică, Zelda și-a încheiat romanul autobiografic la care abia ce începuse să lucreze în urmă cu trei luni în Montgomery. *Acordă-mi acest vals* prezintă evenimentele importante din viața Zeldei prin intermediul paravanului ficțional al unei protagoniste pe nume Alabama Beggs: copilăria Zeldei/Alabamei, perioada de curtare și căsătoria cu Scott (în roman David Knight), anii petrecuți de ei în Franța, căderea ei (deghizată în roman într-o prăbușire fizică), întoarcerea ulterioară în orașul ei natal și moartea tatălui ei. Romanul se termină cu acceptarea de către protagonistă a vîrstei mijlocii și face sugestia conservatoare că lumea tatălui ei, judecătorul Sayre/Beggs – pe care ea o descrie ca fiind una ordonată și morală –, e cea mai bună și că eludarea tradițiilor consacrate a însemnat căderea ei și a generației sale.

Ironia face că romanul ei amenința să concureze cu cel al lui Scott. Propriul său roman, la care Scott trudea de cîțiva ani și pe care căderile psihice ale Zeldei și cheltuielile determinate de ele îl tot întrerupeau, se baza în mare măsură pe același material documentar – viața lor împreună și boala ei. Zelda i-a trimis romanul ei lui Maxwell Perkins, editorul lui Scott, dar nu l-a lăsat pe Scott să-l vadă înainte. El nu știa decît că manuscrisul Zeldei intra pe același teritoriu și că, atunci cînd

avea să și-l încheie pe al lui, acesta avea să pară doar o copie a textului ei – poate o scriere elaborată cu mai multă măiestrie, dar lipsită de originalitate. Scott și-a amintit că îi citise Zeldei o bună parte din ceea ce apucase să lucreze la romanul său și habar nu avea în ce măsură ea – fie conștient, fie inconștient – îi folosise ideile. Avea senzația că reputația și vocația sa autentică de scriitor erau susținute de romanele lui, nu de povestiri, și își dorea aproape cu disperare să mai dovedească o dată – și lui, și lumii literare – că era un scriitor de valoare, capabil de o operă profundă și de întindere, care să reflecte maturitatea sa scriitoricească. Faptul că, în vreme ce propriul său roman fusese întrerupt și amînat la fiecare pas, Zelda, închisă într-un loc ferit și cu toate condițiile asigurate pe cheltuiala lui, și l-a terminat pe al ei în mai puțin de o lună a fost simțit de Scott ca o jignire fățișă.

Pe de altă parte, miza Zeldei era la fel de ridicată ca și a lui Scott. Ea respingea disprețuitoare ideea de a deveni o invalidă perpetuă și își dorea cu ardoare să ajungă o ființă productivă – să se impună în carieră și să cîștige banii necesari ca să-și permită o identitate independentă, de pe urma căreia să se poată întreține singură și să nu mai fie o povară financiară constantă. Manuscrisul definitivat furniza dovada palpabilă a hotărîrii ei: chiar dacă era serios afectată de boală, s-a mobilizat, a dovedit o disciplină fermă și, practic, s-a arătat capabilă să elaboreze un text integral și unitar. Pe lîngă asta, viața lor laolaltă le aparținea în egală măsură amîndurora. Cum ar fi fost posibil ca unul dintre ei să aibă drepturi exclusive asupra acestui material?

Specialiștii în Fitzgerald au analizat adesea conflictul acesta și au ajuns la diverse concluzii. Unii au adoptat

perspectiva lui Scott, alții, pe cea a Zeldei. Dilema era una veritabilă și le-a provocat durere amîndurora. Numai că, din pricina concentrării excesive asupra conflictului, a fost ignorat faptul remarcabil că Scott și Zelda l-au *depășit* cu bine. Scott i-a telegrafiat lui Perkins și l-a rugat să nu evalueze cartea Zeldei pînă nu primește o variantă revizuită. După ce a citit manuscrisul, în 25 martie 1932 Scott i-a telegrafiat iarăși lui Perkins și l-a anunțat că modificările vor fi unele minore, că n-o să dureze decît două săptămîni și că, după părerea lui, o să fie „un roman reușit“ (*Correspondence*, p. 290).

La sfîrșitul lunii martie, cînd perioada de închiriere a locuinței din Montgomery s-a încheiat, Scott a plecat la Baltimore, unde a stat la hotelul Rennert, a colaborat cu Zelda la revizuirile făcute de ea și a căutat case. Concurența dintre Scott și Zelda în domeniul scrisului a continuat și a devenit de-a dreptul încrîncenată în următorul an și jumătate. Cu toate acestea, urmarea acestei confruntări specifice s-a dovedit a fi una fericită. În 1932 Zelda a publicat *Acordă-mi acest vals*, iar în 1934 Scott a publicat *Blîndețea nopții*. Deși o parte consistentă din materialul documentar era comun, o altă parte consistentă nu era deloc așa. Fiecare dintre scriitori a elaborat o viziune distinctă. În ciuda receptării critice și comerciale dezamăgitoare a ambelor scrieri, romanul Zeldei continuă să fie citit cu interes, iar cel al lui Scott este considerat astăzi în mod cert drept o operă matură și de o sensibilitate profundă, așa cum credea el că este. Conflictul dintre soții Fitzgerald a dat naștere uneia dintre cele mai interesante perechi de romane din istoria literaturii americane. Scrisorile Zeldei din această perioadă ne dezvăluie nu doar lupta ei permanentă cu o afecțiune mintală

distrugătoare, ci și devotamentul ei pentru Scott, forța neabătută a spiritului și hotărîrea ei de a rămîne vizibilă pe scena culturală a epocii.

114. CĂTRE SCOTT SA, 3 pp., pe hîrtie cu antet în relief ZELDA în stînga paginii
[februarie 1932] [Clinica Phipps, Baltimore, Maryland]

Scumpule –

Mi se pare foarte trist să te văd cum pleci de aici singur cu pantofii tăi noi. Micile vanități umane sînt, într-un fel, lucrurile cele mai emoționante și mai tulburătoare la oamenii pe care îi iubești – Zbaterile și emoțiile profunde au tendința să adopte inconștienta calitate epică atunci cînd te identifici îndeaproape cu ele, dar lucrurile mărunte legate de oameni sînt întotdeauna atît de înduioșătoare –

Nu ți-am terminat ciorapii. Mi se pare îngrozitor să trebuiască să-i faci iarăși tu. Ai putea-o învăța pe Julia. Sînt convinsă că va lucra foarte conștiincios.

Am tot încercat să fac o pictură cu tine, ca s-o am la mine. E doar unul din chipurile acelea întunecate care arată păstos și embrionar. Aș da orice ca minunata mea pictură să arate ca și cum ai inventa niște ceruri speciale în care să mergi în duminicile de iunie.

Mi-am luat cu mine micul joc de șah și manualul – așa că, atunci cînd o să vezi că lipsesc, să nu crezi cumva că revoluționarii sociali au prădat casa.

Dacă Freeman va ajunge la închisoare, asta o să te scutească de reproșurile umanitare pentru că ai fost nevoit să-

l concediezi.

Noaptea, de la fereastră, șirul de case de cărămidă pune în scenă o uneltire prietenoasă, care să ne convingă de căldura și farmecul vieții – dar aici e frig și nu există încă nici un fel de comunicare între friguroasele trotuare curățate și cer –

Duminică am mers la muzeu și am văzut niște lămpi de perete *directoire* cu stele, care ar fi perfecte pentru casa pe care nu o s-o avem niciodată –

Tu ești dragul, dragul, dragul meu și te iubesc atît de mult, D.O.

Gîndește-te la mine. Dacă și pentru tine camera mea e la fel de goală cum era a ta atunci cînd erai plecat, te vei trezi că trăiești într-un vis eteric – ca și cum între tine și realitate ar fi așezat un văl –

D.O – te iubesc –

115. CĂTRE SCOTT SAS, 1 p.
[februarie 1932] [Clinica Phipps, Baltimore, Maryland]

Scumpul meu iubit,

Doar un mesaj de scuze pentru prînz: îmi pare teribil de rău că am venit atît de supărată și epuizată. Pare-se că în momentul de față nu am destulă putere ca să îndur prea multă încordare și, decît să lăsăm în urma noastră un alt șir de momente nefericite, aș prefera să stau aici pînă mă simt îndeajuns de bine. Am fost atît de apropiați în ultimul an și am atîtea amintiri plăcute cu lucrurile pe care le-am făcut, încît m-ar supăra tare mult să stric cumva totul. Cred că sîntem cu

toții de acord că *rolul tău nu este acela de medic și că, în starea mea actuală, trebuie să-mi porți de grijă și să suporți o mulțime de neplăceri*[50], ceea ce nu ține deloc de sentimentele mele față de tine, ci este pur și simplu consecința stării mele de sănătate –

Te iubesc, dragul meu dulce – și mă simt mizerabil ori de cîte ori nenorocesc momentele petrecute împreună. Așadar, te rog, încearcă să înțelegi – cît de tare îmi doresc să mă iubești – și să mă ierți încă o dată

Zelda

116. CĂTRE SCOTT SAS, 4 pp., pe hîrtie cu antet în relief ZELDA în stînga paginii

[februarie 1932] [Clinica Phipps, Baltimore, Maryland]

Scumpule,

Mulțumesc pentru jocul de șah. Cînd ți-am văzut însemnările cu scoruri pe dosul lui, m-am simțit foarte singură. Pe de altă parte, amîndoi sîntem atît de triumfali cînd cîștigăm și atît de odioși cînd pierdem, încît e mai bine că am renunțat la răbufnirile emoționale din timpul turneelor noastre. După ce o să exersez toate atacurile din carte, o să revin transformată într-un rechin.

Scumpule,

Tu ești de părere că înțelegerea se manifestă ca o abilitate latentă sau ar trebui să ținem seama de percepția noastră eronată a posibilului conținut al picturilor sau al muzicii? Ce vreau să zic e că simt că aș fi în stare să fac multe dintre

desenele anatomice de aici din muzeu și m-am întrebat dacă senzația asta nu transmite cumva un mesaj dinspre puterile netestate și neexplorate că ar trebui să încerc să fac școala de arte. Există aici două desene de Rodin ce arată cum s-a simțit maimuța care a dat naștere primului om. Și mai există un El Greco minunat, încărcat de misterul unei greutăți imponderabile – deși n-am apreciat niciodată cu adevărat entuziasmul tău față de el – dincolo de imensitatea tuturor primitiviștilor, care își oferă sufletele în cutii de o emoție aproape verbală.

Am mers iarăși la *Bolero* – Sacriledgiu! [*sic!*] Ida Reubenstein[51]. Muzica aceea n-a fost gîndită pentru a fi dansată, ci pentru a fi cîntată pe piei de tobă bine întinse făcute din intestine spaniole. Ecourile amenințătoare ale hăurilor din Audorra [*sic!*] și transele masachiste [*sic!*] ale preoților voodoo macină membranele spirituale pînă fac pleavă din ele.

Scumpule,

Pare-se că n-am putut spicui dintr-o jumătate de săptămînă material pentru o scrisoare. Am impresia că mi-am astupat urechile în fața muzicii sferelor și că sînt complet lipsită de inspirație. Ajutor! Spune-mi cel mai interesant lucru care s-a întîmplat de la Capernicus [Copernicus? – n.t.] încoace, spune-mi despre ultima amăgire a mea și a tovarășilor mei, spune-mi de-ale noastre și despre cuvintele unui cîntec popular și, mai presus de toate, spune-mi că mă iubești –

Scumpule,

Spune-mi că mă iubești

Scumpule,

Ai fost foarte drăguț și atent că ai ajutat-o pe Mama să se mute. Enigmatica balanță a compensațiilor se va înclina în favoarea ta. Știu că Rosalind o va fi făcut atrăgătoare.

Mă simt aproape constant asemenea oamenilor acelora din picturile cu potopul biblic și mă închipui cu părul lăsat pe spate și pomeți ascuțiți. Apoi mă uit în oglindă și mă întristez teribil, fiindcă descopăr doar chipul meu în loc de nu știu ce manifestare diabolică a copleșitoarei introspecții pe care s-o confrunt cu plagatele [*sic!*] mele din necazurile umane.

Tu și Scottie probabil că sînteți oameni perfecți. Julia ți-a oferit duminică brioșe și roșii umplute? Și animalele se joacă seara în gospodărie [?]

Cheiurile din Baltimore sînt foarte whistleriene – După-amiezile sin [sînt] blînde și dulci. Publicul de la un concert era cel mai reprezentativ set de chipuri americane bătrîne – Încîntător, zău așa. M-am simțit mîndră că provin din neamul ăsta de oameni. A mai rămas atît de puțin din el.

Dacă o să vii aici, desegur că te voi aștepta și o să merg cu tine la Tudor Hall[52]. Dacă nu, vreau să încerc să aranjez o excursie – înainte să plec din Maryland.

Scumpule,

Aici e o lume spartană, dar presupun că nu există lux comparabil cu mulțumirea de sine a șchiopilor și ologilor.

Scumpule,

Scumpule,

Scumpule.

117. CĂTRE SCOTT SA, 4 pp., pe hîrtie cu antet în relief ZELDA în stînga paginii

[februarie/martie 1932] [Clinica Phipps, Baltimore, Maryland]

Scumpule,

Du-te neapărat în camera mea. Așa va fi mai plăcut atunci cînd o să mă întorc. Am încercat deja să te conving să probezi mai întîi lucruri și să intri în paturi străine înaintea mea fiindcă orice loc în care ai fost tu e un loc bun și orice lucru pe care l-ai atins merită dorit. Poate că ai reușit să mai ștergi din bonbonul acela neprietenos de pe pereții mei – mi-aș dori să avem o casă, dragule. Am găsit aici niște material cu stele pe el, din care m-am străduit atît de tare să fac rost pentru „Ellerslie“[53]. Mă simt foarte constructivă. Cînd vii aici, trebuie să mergem la Tudor Hall. Ar fi convenabil să ne luăm mobila din Wilmington.

Dacă Trouble[54] mușcă, îndeasă-i botul în el, dă-i o bucată de zahăr și recită-i cartea Esterei. În scurt timp se va cuminți – o fi el de rasă pură, dar amintește-i că rasa lui e una proletară. Înainte să plec, chiar începuse să fie foarte ascultător. De ce nu o rogi pe Rosalind să îl dreseze. *Madamoiselle* își va testa tacticile ei militare de grădiniță pe bietul animal pînă cînd nici nu l-am mai învinovăți dacă o rupe în două. Și, oricum, probabil că are un gust ca de oposum. Sau lasă-l pe Unchiul Bob s-o facă. El tratează cîinele ca și cum s-ar trage dintr-o dinastie străveche, iar Trouble îl urmează plin de obrăznicie, cu un aer de superioritate îngăduitoare. Oricum ar fi, să nu sacrifici cîinele, fiindcă mi-e extrem de drag. E nebun după Scottie și probabil că ne va aduce mulți jefăuitori [*sic!*], fiindcă e exact genul de cîine pe care aceștia îl adoră.

Îmi place Baltimore. Magazinele sînt foarte rafinate și aici distracția nu se termină niciodată dacă ai fi aici și ne-am putea distra împreună fără să ne facem griji din pricina tratamentelor. Am citit despre ceva numit „sticlă Lorraine“, care era folosită de vechii meșteri pentru a reduce intensitatea luminii. Uneori aș fi mulțumită să pot aplica treaba asta la viață și să trăiesc într-o lume lipsită de alb de zinc – durează atît de mult să prinzi în centrul vederii toate punctele de interes odată ce ele sînt risipite pe pînză. În paranteză fie spus, în felul ăsta se explică și colțurile întunecate la École Flamande.

Cum îți merge cu munca? Biet D.O. Ce faci tu în loc să vii să vezi ce fac eu? Cît ai fost plecat, m-am imaginat în chip de castelană răspunzătoare de toate bunurile tale, fapt care îmi conferea o importanță imensă în propriii ochi și făcea ca mărunțișurile să pară mai semnificative. Iar apoi am și plîns îndeajuns de mult, iar reacțiile de dinainte și de după mi-au păstrat interesul treaz. Și, Goofo, te-am iubit întotdeauna și o fac și acum și nu pot să nu mă gîndesc că vom fi fericiți, numai de m-ar mirui domnul cu niște binecuvîntări cerești de o iluminare mai puțin îndoielnică decît a făcut-o pînă acum – Dragul meu, dragul meu, mi-aș dori să-ți simt gîtul pufulin și să te privesc cum îți pui cămașa cea mai bună și te prefaci că ești un autor reputat și un om de lume. Lucrurile tale, atunci cînd au mirosul tău, miros atît de cald și de prietenos, ca un foc deschis și curat într-o căsuță țărănească de munte.

Banii au ajuns – și îți mulțumesc pentru ei. Încep să am o obsesie pentru bani. Nu simt că am dreptul să-mi cumpăr nimic, e atît de tragic să vezi bărbați respectabili de vîrstă

mijlocie, cu chipuri funcționărești și figuri mîndre, vînzînd dulciuri și mere.[55]

Mă bucur că tu și Scottie reușiți să petreceți cîtva timp împreună. Cînd tu și cu mine sîntem împreună, ea se simte foarte singură. Cum sîntem atît de apropiați, trebuie să ne deplasăm ectoplasmatic printre închipuirile atîtor oameni ca niște arătări dintr-o altă lume. Sînt sigură că familia mea are convingerea tăinuită că tu ești nebunul: au citit povestiri de felul ăsta, cu soți[i] întemnițate. Mama ta crede, desegur, că lucrăm amîndoi în serviciile secrete rusești și că la micul-dejun preferăm bombele în locul căpșunilor de iunie – Te iubesc, dragule. Te rog, iubește-mă. Te iubesc așa de mult; ai face-o și tu dacă ai ști.

118. CĂTRE SCOTT SPITALUL JOHN HOPKINS
[februarie/martie 1932] [Clinica Phipps, Baltimore, Maryland]

SA, 2 pp. pe hîrtie cu antet în relief în centrul paginii

Scumpule,

Aici a fo[st] cea mai orbitoare expoziție modernistă – un nud de Matisse care te face să salivezi la senzația de arșiță mediteraneeană de un albastru opac, înțărcuită într-o încăpere oblonită – un Van Dongen supraevaluat, de o barbarie asumată, cu un prinț african – un Picasso imens, încărcat de o tentativă de detașare nebunească grație unei abilități calculate și intelectuale. Cu cît văd mai mult din creația lui, cu atît sînt mai convinsă că Gertrude Stein are singurele lucrări pe care merită să le ai și că opera lui e o idee,

nu o pictură. Cîteva lucruri frumoase ale lui Marquet, care reușesc la limită să nu fie doar pur ilustrative, două Vlaminck superbe, pline de un spirit amplu și serios și luminate pentru un basm cu stafii. Sir William Orpen își etalează impotența rafinată și mai sînt și două compromisuri între o gîndire critică lirică *sonlauda* a lui Forain și cîteva glumițe ale unor mucaliți francezi dintre cei mai ezoterici. Mi-e atît de dor de tine. Noi ne-am distrat întotdeauna așa de bine ridiculizîndu-ne unul altuia prețiozitățile estetice, pe care pretindem că le luăm foarte în serios. Uneori sînt gata să cred că atracția fundamentală dintre noi e o suspiciune intelectuală la fel de profundă ca înclinațiile lui Troubles de a se da în spectacol pe mocheta din salonaș sau fascinația pisicii pentru criinii [*sic!*] chinezești – Oricum, îți duc *foarte* tare dorul.

Am scris cîte ceva care mi-a ieșit bine, dar merge încet, fiindcă am doar 2 ore pe zi în care să-mi pun cap la cap treburile personale, să le organizez și să le duc la bun sfîrșit. Restul timpului curge foarte plăcut – sala de gimnastică etc. și excursii în împrejmu[i]rile [*sic!*] baltimoriene. E un loc încîntător, genul de loc ce aduce cu un distins avocat prosper de vîrstă mijlocie și cu multe hobby-uri artistice. Trebuie să locuim cîndva aici.

Patru ore pe noapte – Ei bine, există o fată care strigă „Crimă cu premeditare!“ atunci cînd nu strigă „Oi! Vei! Vei! Vîscul“. Presupun că nu prea ai ce face în privința asta. O prefer nesuferitelor asigurări rostite de Mile. B. și vizitelor nocturne ale eczemei.

Citesc *Pictori francezi moderni* a lui Ian Gordon. Vorbește despre senzația creșterii lucrurilor în opera lui van Gogh. Florile acelea tîrîtoare și veninoasele inflorescențe vindicative

sînt halucinațiile unui nebun – lipsite de organizare ori ritm, dar cu puterea de a începa și de a strangula a unui anumit soi de floră submarină. La Prangins m-au încîntat. M-au liniștit. El intră în aceeași categorie patologică cu Ioana d'Arc: sălbatic și lipsit de memorie.

Scumpule – presupun că îmi voi petrece restul vieții sfîșiată între dorința de a-mi controla viața și o senzație că, *au fond*, ea este un dușman disprețuitor. Dacă n-ați fi tu + Scottie, presupun că melancolia e o stare la fel de fericită ca oricare alta. *Se află aici o femeie care colindă șovăitoare coridoarele ca o fantomă într-o povestire polițistă slabă.* E imposibil să îți pară rău pentru oamenii nebuni, de vreme ce realitățile lor nu coincid cu concepțiile noastre obișnuite despre tragedie etc. *Și totuși fratele unei femei a venit să-i facă o vizită. M-am gîndit cît de teribil și de chinuitor – acel coșciug osuos* [*sic!*] *plin cu nimic din ceea ce omul va fi iubit vreodată, și el zicea că ar vrea ca ea să vină iarăși acasă. M-a făcut să îmi pară așa de rău, presupun că vorbea cu trecutul lui* – [56]

„Or'cine, prieteni, în
șuvoiul aspru al vieții
Luptatu-s-a cu năpasta, acel'
a-nvățat
C-atunci cînd noianul începe să
se reverse, inima
Prostește se teme de lucrurile toate."

Oricum, nimic nu-i mai sordid decît să fii ținut închis – Cînd omul nu mai e propriul lui stăpîn, paznicul propriilor frivolități prostești și satisfacții copilărești, nu mai e absolut

nimic – rămîne în primul rînd doar un simplu reprezentant al unei etape foarte experimentale a liberului-arbitru organic –

Te iubesc –

Dragule, al Meu și numai al Meu –

Iubirea mea –

119. CĂTRE SCOTT SAS, 4 pp., pe hîrtie cu antet în relief ZELDA în stînga paginii

[începutul lunii martie 1932] [Clinica Phipps, Baltimore, Maryland]

Iubitule, Dulce D.O.,

Draga ta scrisoare m-a făcut să mă simt foarte auto-desaprobatoare [*sic!*]. Ți-am spus de atîtea ori că eu sînt peștișorul acela care mișună prin apă dedesubtul unui rechin și, pare-mi-se, trăiește inelegant din resturile rămase de la el. În fine, acesta e felul meu de-a fi. Viața se deplasează deasupra mea într-o cuprinzătoare umbră neagră, iar eu înghit cu încîntare orice îmi pică, fiindcă am învățat la o școală foarte dură că nu poți să fii parazit și, în același timp, să îți obții singur hrana dacă nu te miști prin lumi mult prea fantastice pentru a putea fi umplute cu sens chiar și de imaginația mea dezordonată. Așadar: e ușor să te faci iubit cînd îți duci traiul pe seama iubirii. Goofo – te ador și te venerez și mă simt foarte amărîtă ca tu să ajungi nefericit, fie și temporar, în urma devierilor mele de direcție pe care nu le pot explica îndeajuns de bine și care mă fac să fiu veșnic singură, exceptîndu-te pe tine, și consternată. Tu ești absolut singurul

lucru de pe lumea asta pe care mi l-am putut imagina vreodată ca avînd o relevanță vitală în ceea ce privește raporturile mele cu evoluția speciei.

Freaks[57] m-a umplut de groază. Dumnezeule! perspectiva sănătății mintale, a normalității, a frumuseții, chiar și a nevoii de supraviețuire este atît de arbitrară în întregul ei. Nimeni n-a fost vreodată în stare să trăiască ceea ce a înțeles complet – sau să înțeleagă ceea ce a trăit pînă nu a ajuns la o detașare care să-i facă incapabili să repete trăirea. Și noi căutăm cu toții dezlegarea de castitate în sex și stimularea sexuală în biserică pînă cînd uneori cred că mi-aș ești [*sic!*] din minți dacă nu aș fi deja nebună.

Iubitule, iubitule. Zola e minunat. Dacă ar fi căzut vreodată în mîinile autorităților, ne-ar fi lipsit teribil contribuția lui la simptomatologia neurastentică [*sic!*]. A trecut multă vreme de cînd n-am mai avut nici un simptom nou și m-am plictisit de toate trucurile vechi ale organismului meu zdruncinat

Te iubesc și mi-ar plăcea să fim acoperiți cu pojghița de sare uscată a apei de mare și să dormim împreună într-o după-amiază toridă. Asta ar fi foarte eliberator și plăcut! Inima mea dragă!

Aici am devenit foarte fetidă și miros constant a chestii de cauciuc – e scîrbos, zău așa. Nu știu la ce adîncimi poate să se afunde sufletul uman ajuns în robie, dar după ce se depășește un anumit punct, totul se dizolvă, din fericire, în umor. Vreau să înalț un zmeu și să mănînc mere verzi, să am o durere de stomac căreia să îi știu cauza, să simt între degetele de la picioare noroiul dintr-un pîrîu cu trestii și să îți gîdil lobul urechii cu vîrful limbii.

Dacă Trouble mai mușcă și acum, trage-i un șut zdravăn în fund din partea mea.

Dragule, te iubesc așa de tare.

Zelda

P.S. Nu-mi dau seama cum ar putea dr. Squires să rămînă o mlădiță de liliac englezesc de viță veche în acest cazan de vrăjitoare dat în clocot. Știai că Furiile s-au dovedit a fi niște bătrîne respectabile, care s-au mutat la țară, unde fac fapte bune și mai fac și ouă în cămășile lor de noapte? Atît i-a fost lui Eschil. Bătrînul moralist!

120. CĂTRE SCOTT SAS, 4 pp., pe hîrtie cu antet în relief ZELDA în stînga paginii

[începutul lunii martie 1932] [Clinica Phipps, Baltimore, Maryland]

Scumpule D.O –

Îmi pare rău că trebuie să fiu atît de casnică și de cicălitoare în privința banilor. Nu mi-am dat seama că lucruri precum spălarea rufelor și altele asemenea presupun bani gheață, care nu se decontează, și, ca de obicei, sînt lefteră și pe cale să stau în închisoarea datornicilor de la azil vreme de trei capitole din Dickens. Cum nici tu nu ți-ai dat seama de asta, presupun că ți-ai imaginat că mi-am îngălat indispensabilele la Marconis sau că mi le-am sfîșiat la parada bebelușilor din Atlantic City.

Cînd vii în Baltimore? Există aici un club de noapte și cîteva spectacole bune. În ultima vreme am o aplecare teribilă

spre prostioarele și nimicurile țipătoare ale vieții – în plan mintal mă simt ca fosta nevastă a lui Diamond Jim Brady[58]. Îmi suprim în taină îngrozitor de tare pasiunea pentru produsele din gama ornamentelor – tocmai îmi veneam în fire în Montgomery.

Iubitule – mi-e așa de dor de tine. Oricum, aici e foarte interesant. Din cînd în cînd cineva deschide ușa și eu zic

„Și tu ce vezi, surioară“, iar ei îmi răspund „Nimic, doar praful de sus de pe dealuri“, iar eu îmi doresc iarăși să nu fi furat niciodată cheia de aur și aștept să se întoarcă Barbă-Albastră.

Sînt mîndră de romanul meu, dar îmi vine greu să mă controlez îndeajuns ca să ajung să-l scriu. O să-ți placă – E foarte vizibil din École Fitzgerald, deși e mai extatic decît ale tale. Poate chiar prea mult. Cum nu sînt în stare să inventez un truc ca să evit repetitivul „spuse“, l-am accentuat *à la* Ernest, spre marele meu regret. El e un scriitor foarte hotărît, dar și eu mor în picioare.

L-am expediat pe Zola prin poștă – Am descoperit că m-a ajutat să-mi nutresc prea mult dezechilibrele psihologice ca să-mi facă bine. Eschil e infailibil și să-l citești pe el înseamnă să te tăvălești într-un vălătuc de proză luxuriantă și aurie care te silește să scrii chiar dacă nu știi alt alfabet decît pe cel siriac.

Zilele trec șuierînd greoi în aceste zile scîrțîitoare de martie precum ultimele clipe ale unui romancier muribund. Uneori mă simt ca un titan, iar alteori ca un avorton de trei luni – Însă o să te iubesc întotdeauna, în ciuda faptului că îmi ești infinit superior, și îți iert numeroasele tale merite superlative –

Dragule – nu vreau s-o țin pe *Mlle*. E foarte iritant să fii atît de mult în contact cu o persoană despre care simți că nu cooperează, ci doar cedează ca să evite bătăile de cap. Scottie nu e atașată de ea, așa că nu am nici un regret. E păcat, dar eu am făcut tot ce mi-a stat în puteri și sînt sigură că ea n-o să aibă senzația că n-a avut nimic de cîștigat din călătoria asta. E extrem de supărător să ai la tine în casă o persoană pe care n-o agreezi. În est trebuie să existe o mulțime de franțuzoaice care n-au un loc de muncă. *Au fond*, *Mlle* e foarte dogmatică și intolerantă și atît Scottie, cît și eu detestăm să facem constant efortul de a ne controla vorbele ca să reușim să ne înțelegem cît de cît cu ea.

Afurisită fie Serez[59] fiindcă ne-a lăsat baltă! Îmi dau seama tot mai mult + mai mult de virtuțile ei. Nu mai pot trăi deloc cu oameni mai tineri de treizeci de ani – în armonie. Au prea multe de învățat din experiențe pe care eu le-am acumulat deja – și pe care n-am chef să mi le reamintesc sau să fiu nevoită să le explic altora – *Chaque-un a son gout!*[60] Cu Dragoste și Dragoste și iar Dragoste – Zelda.

121. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.
[cca 9 martie 1932] [Clinica Phipps, Baltimore, Maryland]

Scumpule,

Presupun că scrisorile mele sună sec și potolit, fiindcă nu am prea multe informații din exterior cu care să le împodobesc. Te asigur că nu sînt spicuiri rămase din caietul meu sărăcăcios. Îmi merge atît de bine cu scrisul, că n-am avut

timp să fac obișnuitele observații asupra stării noastre sociale. E o carte amuzantă, pe care o să ți-o trimit luni prin poștă. I-am expediat un exemplar direct lui Max, dar știu că Scribner's o va refuza. Knopf e locul potrivit, cred, de vreme ce nu are mai multă greutate decît *Raiul negroteilor*[61] și include multe lucruri de pe lista lui[.] Am niște material psihologic rafinat, care va trebui scris în viitor, în niște condiții mai tihnite, cînd o să mă simt mai egotistă, căci am de gînd să iau la refec întreg corpul de concepte folosite de noi. Pe moment nu îmi prea pot permite să mă îmboldesc să intru în stările de frenezie necesare pentru a critica ipocraziile [*sic!*] fundamentale adînc înrădăcinate ale speciei noastre. Însă o să am cîteva lucruri de spus despre josnicia și splendorile ființei umane.

Dragule, îmi pare așa de rău că banii se duc așa de repede. Săptămîna asta a fost un permanent du-te-vino – sper că săptămîna viitoare Domnul din cerurile lui luxoase îmi vrea [va] azvîrli și mie ceva din tihna veche și roasă de molii pe care n-a putut-o folosi nici unul din clienții lui și că o să încetez să mă corijez îndeajuns de multă vreme ca să nu mai cumpăr nimic, să nu-mi mai doresc nimic și să obțin infinitul – nimic. Am terminat o fîsîială rapsodică despre familia Auerback, pe care o să i-o trimit lui Ober, îndemnîndu-l să încerce să facă exerciții fizice pe baza gimnasticii din textul meu.[62]

Îmi pare rău că Montgomery e așa de monoton: Așa a fost întotdeauna, dar prezența tate[i] părea să-l animeze, făcîndu-l să pară ajuns la capătul unor vremuri mai nobile. Acum îl vedem ca pe o încercare foarte șovăielnică și naivă de a copia învolburări iscate în iazuri mai încăpătoare. Eu sînt întru totul

în favoarea sălbăticiei și ajung întotdeauna să jelesc profund renunțarea la ea. Numai că toate regretele mele sociale sînt din École Burne-Jones[63], doar că la prezent: mai mult voluptuoase și simbolice, cu siluete întrupate vag plutind într-un nebul [*sic!*] fantomatic și cîntînd la harpă. Sau, dacă nu, sînt niște caricaturi cu texte cum ar fi „Bologny“, cunoscute și sub numele de cui îi pasă –

Scumpule, te iubesc – ceea ce nu înseamnă un Narcis mort, ci doar unul din lucrurile alea: poate un buchețel pentru butonieră de la magazinul cu păcăleli de pe Boulevard des Italiens, din acela care îți împroașcă apă în ochi cînd încerci să îl miroși –

În orice caz, Baby e foarte dornică să se impună, spre beneficiul incontestabil al dubioaselor politici ale organizației noastre, și e întru totul nedumerită cum să procedeze, de vreme ce Ober nu vrea să se ocupe de nestematele mele, dintre care unele sînt la fel de bune ca ale domnului Faulkner – cum ar fi povestirea polițistă. În scurt timp o să le plasez la rubricile de mică publicitate –

Soția ta, cunoscută și drept mincinoasa, miloaga și maniaca Madam X –

Te rog, lasă-mă să întreb pe cineva de o slujbă undeva la un ziar –

122. CĂTRE SCOTT — SAS, 4 pp., pe hîrtie cu antet în relief ZELDA în stînga paginii

[cca 9 martie 1932] — [Clinica Phipps, Baltimore, Maryland]

Scumpule,

Libretele de balet nu contează absolut deloc. Cum romanul meu e încheiat, o să încep imediat lucrul la povestirea pe care voiam s-o scriu, cea despre țăranii bavarezi. Dacă Reynolds[64] nu poate vinde nici unul din volumele de prostioare ieșite din stiloul meu care au ajuns la el, de ce nu o lasă baltă? E foarte descurajator să tot scriu pentru mine însămi. Eu deja știu ce părere am despre lucruri. Și cei de la Scribner's au trimis pînă la urmă un cec pentru „O pereche de trăsniți"?

M-am dus iarăși la Follies: rumba aceea cu fetele îmbrăcate în parabole portocalii e echivalentul pictural al muzicii focului din *Walkiria*[65] – E cu adevărat superbă. Atîta efort depun fetele pentru a fi lascive, încît reușesc să-și depășească scopul și să-l ridice la niște niveluri impersonale. În ce privește restul: ei bine, cum probabil îți amintești, subiectul central a fost în general criza și atracția pentru auritele restaurante de lux newyorkeze și vremurile cînd crimele erau o afacere personală. Florenz[66] a făcut probabil pietre la fiere sau ceva similar, care l-a făcut să devină moralist. Fetele dădeau toate impresia că sînt niște vulpi, cu cîte un chip ici și colo care amintea de Mary Hay[67] cu școala purității.

Mulțumesc pentru bani și mulțumesc încă o dată.

Oare dintre greci ce să iau să citesc? Acum îl ști[u] pe Eschil aproape pe de rost. E cartea mea preferată, iar tu ești bărbatul meu preferat și condurul-doamnei e floarea mea preferată.

Dragule, te iubesc – după cum probabil că știi – și, cu toate că sînt în continuare confuză în ceea ce privește locul ce mi se potrivește în universul acesta derutant și cataclismic, nu mi-am uitat impulsul inițial, care a fost pentru o perioadă

considerabilă de timp acela de a-mi zugrăvi unul din care să putem continua să ne iubim în tăcere, așa cum consideră zeii că se cuvine și cum noi înșine socotim că ar fi drept și corect. Așadar, dacă ești în stare să accepți orice fel de legături spirituale cu grămada asta confuză, cum am ajuns să mă văd eu însămi, iubește-mă și tu. Ai putea foarte bine s-o faci, de vreme ce într-o bună zi o să creez ceva care să satisfacă nevoia de credință pe care o descopăr în mine, iar tu te vei simți foarte prost cînd o să te uiți la capodopera mea dacă va trebui să spui: „Ar fi fost mai bine dacă n-aș fi preferat să iau patefonul“.

Goofydo – Acum aici e deprimant și carcasa mea spirituală este roasă de vulturi superiori mie, iar spiritul meu e deprimat, cîteodată nu îmi mai pasă că sînt o ruină înăcrită și cîteodată nu îmi mai pasă că sînt extrem și neobișnuit de nefericită –

Dar te iubesc,

Zelda

123. CĂTRE SCOTT [16 martie 1932]

SAS, 2 pp. [Clinica Phipps, Baltimore, Maryland]

Scumpule,

Ținînd cont de multele dăți în care, de nevoie, am lăsat în ultima vreme pe capul tău multe dintre cele care de drept ar fi trebuit să cadă pe umerii mei, m-am torturat imaginîndu-mi-te pe tine, singur, stabilindu-te cu familia altundeva. E o imagine foarte tristă și absolut de neîndurat din perspectiva

corectitudinii. Azi-dimineață dr. Meyers a căzut de acord că aș putea pleca în următoarele condiții: vreau ca domnișoara Teasley să stea în casă și să mă protejeze de orice posibile eventualități de surmenaj. Ea te va scuti pe tine sau pe orice alt membru al gospodăriei de orice fel de responsabilități față de mine, iar viața va deveni mult mai ușoară pentru noi toți. De asemenea, te vei elibera și tu de povara suplimentară a cheltuielilor de aici. Sînt foarte sigură că ea ar veni pentru trei dolari pe zi – în orice caz, nu mai mult de patru, și e o doamnă bătrînă și placidă, epuizată, care va acționa ca un izolator pentru mine. Va primi instrucțiunile într-un plic sigilat de la dr. Squires, în care am o încredere maximă, și o să cădem cu toții de acord că nu vor apărea nici un fel de proteste din partea familiei.

E singura cale pe care o văd pentru a face față cu toții nevoilor imediate ale existenței.

Poate că o să mă întorc aici, în caz că tu consideri că ar trebui, după ce ne începem traiul în noua reședință.

Prin urmare, trimite-mi imediat cecul necesar. O să vin să ne întîlnim de Paște. Banii pentru săptămîna asta i-ai trimis atît de tîrziu, încît o să rămîn datoare cu toată suma înainte să ajungă la mine.

D.O., te rog, fă cum îți zic. Nu ai deloc încredere în abilitățile mele practice, căci ale tale țin de un alt gen de ordine – dar acum sînt mult mai calmă decît eram cînd am venit aici, iar dacă tu o să cooperezi, sînt sigură că schema mea e cea mai bună soluție.

Nu pot să rămîn aici pentru totdeauna – și sînt întru totul capabilă să am grijă de mine. E prea zdrobitor să ai tu grijă de toată gospodăria și eu pierd din viața lui Scottie exact anii

cînd mi-aș dori să fiu cu ea și să o influențez. Legătura noastră de odinioară, așa cum e ea, nu va mai putea fi refăcută niciodată – ca să nu mai zic de restul vieții și de efectul financiar.

Sun-o diseară pe domnișoara Teasley și expediază-mi cecul –

Ești un drăguț și te iubesc – O să mergem la Key West sau ne ducem în Baltimore sau mergem la profesorul Baker[68]?

Te rog, răspunde imediat.

Zelda

P.S. Dr. Squires scrie mîine

124. CĂTRE SCOTT SA, 4 pp., pe hîrtie cu antet în relief ZELDA în stînga paginii

[sfîrșitul lunii martie 1932] [Clinica Phipps, Baltimore, Maryland]

Scumpule,

Vrei, te rog, să-mi expediezi urgent – trimite-l pe Freeman – cu poșta rapidă

(1 Orice schițe din portofoliul meu care sînt îndeajuns de ușor de manevrat

(2 două fotografii mici ale mamei de cînd era copil. Am găsit niște rame adorabile pentru ele.

3) fotografia cu mine în costum de dans.

4) Judecătorul –

Te rog să-l pui să le asigure, fiindcă pentru mine toate au o valoare imensă –

Dr. Squires nu vrea să scriu, așa că am de gînd să desenez – poate cu modele umane. O să-mi trimit povestirea imediat ce o termin –

Iubitule, trimite-mi repede lucrurile –

D.O., vin acasă dacă te pot ajuta să te muți, să împachetezi și să punem totul la punct. O să-l întreb joi pe dr. Myers. Hai să o luăm pe Julia cu noi – dacă stăm în țara asta – Cere atîta efort să instruiești oamenii –

Dragule, te iubesc. Ți-e dor de mine? Lunile astea au trecut foarte iute. Mi se pare imposibil să fi stat atît de mult departe unul de altul. Sper să-ți placă cartea mea – sau ceva ce fac cîteodată –

E tîrziu și avem aici o asistentă care își strecoară capul pe ușă din umbră la fiecare cinci minute ca să vadă dacă nu mă spînzur sau dacă nu mă înjunghii singură cu razele de lumină –

Prin urmare, Noapte bună, Iubire – Te rog, grăbește-te cu chestiile alea. Dacă el zice că da, o să vin acasă, trebuie să fii rapid –

Iubire –

Aici e frig și mi-aș dori să vii, să intri și să te așezi pe patul meu, să stăm de vorbă, să ne putem povesti unul altuia despre toate rezervările pe care nu le-am obținut și să facem aluzie la misterele ascunse ale vieții pe care tocmai le-am rezolvat – Și mi-aș dori să mă iubești cum vrei tu, numai s-o faci și să fii doar vag bucuros că drăguța ta bezea T.N.T. nu e o prăjitură cu lămîie – în loc să simți, așa cum probabil că o faci inevitabil, că e un preparat care ar trebui servit mai degrabă gastronomilor cu stomacuri mai rezistente decît al tău –

Nu-mi pot da seama din scrisorile tale – dar eu sînt insistentă și o să-ți scriu o scrisoare de dragoste de îndată ce o să găsesc destule propoziții cu care să mă pot exprima –

Iubitule

În seara asta mă simt tare încrezătoare și vreau să fiu, cred, acasă sau să fac ceva. Inactivitatea impusă mă scoate insuportabil de tare din minți.

125. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.[69]

[sfîrșitul lunii martie 1932] [Clinica Phipps, Baltimore, Maryland]

Scumpule, Iubitul meu și numai al meu, D.O. –

Nu mi-am dat seama cît de tare îmi doream să te întîlnesc pînă ce s-a făcut noapte și tu ai telegrafiat că întîrzii – Aici, unde trăiești în așa fel încît fiecare acțiune e un ritual și fiecare fărîmă, oricît de mică, de energie cheltuiată [*sic!*] interesează pe *cineva*, nu îți rămîne prea mult timp ca să te imaginezi proiectat în locurile și sfer[e]le îndepărtate ale unei existențe obișnuite. Trece o zi, apoi alta și leagănul se leagănă într-o permanentă îngînare de recapitulări. Inima mi s-a oprit cu un bubuit la gîndul că n-o să vii – Așa că am fost foarte necăjită și grosolană și am aruncat pe capul dr.-lui Myers vina pentru Vecerniile Siciliene și Noaptea Sfîntului Bartolomeu[70].

Scumpule,

Dr. Squires îmi zice că te-ai simțit jignit că nu ți-am trimis cartea ție înainte să i-o expediez lui Max. Intenționat n-am făcut-o – știam că tu lucrezi la ale tale și simțeam sincer că nu am nici un drept să te întrerup ca să-ți cer o părere risantă

[*perious* – n.t.][71]. De asemenea, știu că Max n-o să-l vrea și prefer să fac corecturile după ce aflu părerea lui. Firește, m-am grăbit, cum fac eu de obicei, să mă văd scăpată de el – Știi cît de tare urăsc să iau la puricat lucrurile după ce sînt terminate; așa că i l-am expediat prin *poste* în mare grabă, cu speranța că o să folosesc la revizuire criticile tale + ale celor de la Scribner's.[72]

Scott, te iubesc mai mult ca orice altceva pe lume și dacă ai fost jignit, mă simt îngrozitor. Noi am împărtășit întotdeauna totul, dar mie mi se pare că de mult nu mai am dreptul să îți pun în spinare fiecare dorință și nevoie de-a mea. *Mi-a fost mereu teamă că am putea ajunge să ne inspirăm din același material.*[73] Și apoi, cum aveam senzația că e o creație îndoielnică, dată fiind propria-mi instabilitate, nu aveam chef de o critică nimicitoare, cum faci tu fără milă – fie și doar pentru binele meu, date fiind ultimele mele povestiri, bietele de ele. În general, am avut parte de destule descurajări și îmi vine să urlu din pricina acelei senzații de inerție care plutește peste viața mea și peste tot ce fac. Prin urmare, Dragule, numai al meu, te rog să înțelegi că nu e vorba că n-aș fi intenționat să ți-o arăt mai întîi ție – ci doar momentul și alte elemente prost coordonate m-au făcut să fiu așa de emfatică în privința lui Max –

Am două povestiri puse deoparte ca să ți le arăt, plus o schiță fantastică.

Am de gînd să mă apuc de o piesă de teatru imediat ce o să aflu mai multe despre lungime etc. – motiv pentru care am comandat cartea lui Baker –

Goofo, te rog, iubește-mă – viața e foarte încîlcită, dar te iubesc. Încearcă, dragule – și apoi, cînd o să ai nevoie de mine

cîndva, eu o să-mi amintesc și o să te ajut.

Te iubesc –

Zelda

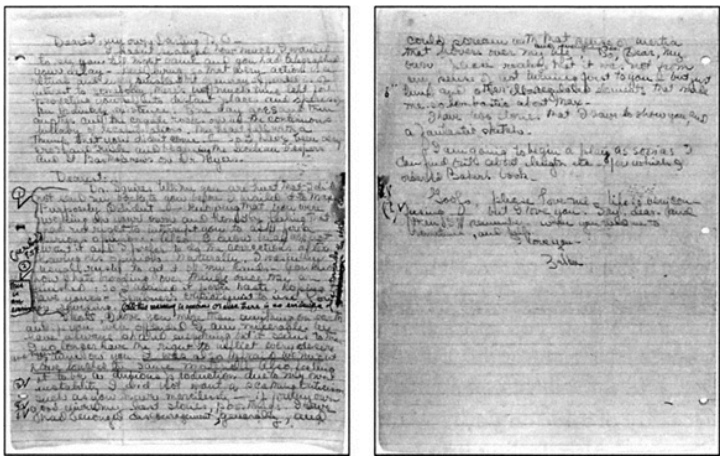

Scrisoarea Zeldei, cu însemnările făcute de Scott (scrisoare reprodusă prin amabilitatea Bibliotecii Universitare Princeton).

Cu toate că scrisorile lui Scott către Zelda pe tema romanului ei nu s-au păstrat, următorul fragment dintr-o scrisoare adresată de el doctorului Squires și telegramele expediate lui Maxwell Perkins îi dezvăluie mînia și obiecțiile inițiale, însă tot ele arată că revizuirile pe care le-a cerut în cele din urmă Scott sînt relativ puține la număr și că neînțelegerea s-a rezolvat rapid, iar Scott i-a recomandat romanul lui Perkins.

Romanul Zeldei – sau mai degrabă intenția ei de a-l publica fără nici un fel de discuție – m-a supărat considerabil. Mai întîi pentru că, în forma lui actuală, e un asemenea amestec de bune și rele, încît nu are nici o șansă de succes artistic, iar în al doilea rînd din pricina unor bucăți de material din roman.

Așa cum poate că știi, de patru ani lucrez cu intermitențe la un roman ce are ca subiect viața pe care am dus-o noi în

Europa. Din primăvara lui 1930 n-am mai putut să înaintez cu el din pricina necesității de a o ține pe Zelda în sanatorii. Oricum, vreo cincizeci de mii de cuvinte există, iar Zelda a aflat despre asta și o întreagă secțiune din romanul ei e, practic, o imitație a lui, a ritmului, materialului documentar, ba chiar și a frazelor și discursurilor. Acum, tu ai putea spune că, de vreme ce o experiență prin care au trecut doi oameni e comună, e o proprietate comună – fiecare transpune aceeași scenă pe baza unor tempermente [sic!] diferite și „iese diferit". După cum vei vedea din scrisoarea mea către ea, există doar două episoade, reduse de ea *la niște simple* anecdote, dar pe care pivotează secțiuni întregi din cartea mea *și pe care am rugat-o să le taie. Materialul ei personal – tinerețea ei, dragostea ei pentru Josaune, dansul, observațiile asupra americanilor din Paris, fragmentele frumoase despre moartea tatălui ei –, pe acelea le voi analiza pur și simplu impersonal și profesionist. Dar îți dai seama că „Amory Blaine" este numele personajului din primul meu roman pe care l-am asociat cu întîmplările și opiniile mele și, în consecință, cu autobiografia mea? Crezi că apariția acestuia într-un roman semnat de soția mea, sub forma unui portretist oarecum anemic... ar putea trece neobservată? Pe scurt, asta mă pune pe mine într-o poziție absurdă, iar pe Zelda, într-una ridicolă. Dacă ar decide să analizeze traiul nostru împreună dintr-o perspectivă inimicabilă [?] & și-ar tipări concluziile, n-aș putea face altceva decît să-i răspund în același fel sau să păstrez tăcerea, cum aș crede de cuviință – dar acest amestec de realități și ficțiune e pur și simplu calculat să ne distrugă pe amîndoi – sau ce-a mai rămas din noi – și nu pot permite asta. Să folosească numele unui personaj inventat de mine pentru a plasa niște întîmplări intime în mîinile prietenilor*

și dușmanilor pe care i-am acumulat pe parcurs – Dumnezeule, cărțile mele au transformat-o într-o legendă și, cu acest portret destul de subțirel, singura ei intenție este să mă transforme într-o non-entitate. Iată de ce a expediat ea cartea direct la New York.

(Fragment din scrisoarea lui Scott către dr. Squires,
*14 martie 1932 [*Life in Letters*, p. 209])*

TE ROG NU JUDECA SAU DACĂ AI FĂCUT-O NU LUA ÎNCĂ ÎN CALCUL CARTEA ZELDEI PÎNĂ NU PRIMEȘTI VARIANTA REVIZUITĂ URMEAZĂ SCRISOARE

(Telegrama lui Scott către Maxwell Perkins,
*16 martie 1932 [*Life in Letters*, p. 210])*

CRED ROMANUL POATE INTRA FĂRĂ PROBLEME PE LISTA TA DIN PRIMĂVARĂ RĂMÎNE DOAR PROBLEMA ANUMITOR REVIZUIRI MINORE DAR TOTUȘI NECESARE REACȚIA MEA DECEPȚIONATĂ PROVOCATĂ DE FAPTUL CĂ EU ȘI FIICA MEA ERAM BOLNAVI CÎND ZELDA A CONSIDERAT POTRIVIT SĂ-ȚI TRIMITĂ MANUSCRISUL MĂ POȚI AJUTA ÎNAPOINDU-I MANUSCRISUL LA CEREREA EI OFERĂ-I VREUN PRETEXT PENTRU CĂ N-AI AVUT TIMP SĂ-L CITEȘTI ÎNCĂ ACUM SÎNT MAI BINE ȘI O SĂ-ȚI TRIMIT MÎINE SCRISOARE DUPĂ PĂREREA MEA E UN ROMAN REUȘIT…

(Telegrama lui Scott către Maxwell Perkins,

*25 martie 1932 [*Life in Letters*, p. 211])*

CITIT MANUSCRISUL DAR DACĂ L-AI ÎNAPOIAT DEJA TELEGRAFIAZĂ ȘI O SĂ-ȚI TRIMIT EXEMPLARUL MEU STOP DACĂ ÎȚI PLACE ȘI VREI SĂ-L FOLOSEȘTI IMEDIAT AMINTEȘTE-ȚI TOATĂ SECȚIUNEA DE MIJLOC TREBUIE RESCRISĂ RADICAL STOP TITLUL ȘI NUMELE DE AMORY BLAINE SCHIMBAT STOP AJUNG BALTIMORE SÎMBĂTĂ SĂ DISCUT CU ZELDA VOM HOTĂRÎ URGENT NOUL TITLU ȘI MODIFICAREA NUMELUI REVIZUIREA AR URMA SĂ DUREZE DOUĂ SĂPTĂMÎNI

(Telegrama lui Scott către Maxwell Perkins,
*28 martie 1932 [*Life in Letters*, p. 212])*

126. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.
[aprilie 1932] [Clinica Phipps, Baltimore, Maryland]

Scumpule,

Desigur că o să accept [cu] plăcere orice vrei în legătură cu cartea mea sau cu orice altceva. Am simțit eu însămi că toată chestia e prea împănată cu material asupra căruia n-am avut timp să stărui și, în consecință, s-a pierdut orice continuitate a poveștii. Să-i telegrafiez lui Max să o trimită înapoi? În fond nu e altceva decît parabola fiului risipitor, desigur. Regret că te-am rănit. Incidentul Pershing[74], pe care m-ai acuzat că l-am furat, ocupă doar un rînd și n-o să i se simtă lipsa. Renunț de

bunăvoie la el. *Numai că mi-aș dori să înțelegi foarte clar că revizuirea mea se va face pe baze estetice și că sînt întru totul îndreptățită la restul materialului pe care o să-l selectez, material care m-a costat emoțional ochii din cap ca să-l strîng laolaltă*[75] și pe care intenționez să-l folosesc atunci cînd o să găsesc liniștea sufletească de care am nevoie ca să scriu povestea cu mine contra mea. Cartea asta e una pe care mi-am dorit tare mult să o scriu. După cum știi, contactele mele cu familia au avut întotdeauna caracterul unor descinderi ale unui brigand prietenos. Îmi dau seama că specificul acestei cărți nu justifică prea multe incursiuni în bizar – În ce-i privește pe prietenii mei, în primul rînd nu am nici unul – și prin asta înțeleg că întotdeauna apropiații noștri m-au considerat o cantitate neglijabilă, au umblat după influența și faima ta, au mîncat la dineurile date de mine și au făcut invitații pentru „familia Fitzgerald“. Tu ai fost întotdeauna și vei fi întotdeauna singura persoană cu care am simțit nevoia să comunic și pentru mine relația noastră intimă a fost atît de satisfăcătoare mintal, încît nu mi s-a părut că aș mai avea vreodată nevoie de un alt tovarăș. Disprețuită de cei sup[er]iori mie, care sînt puțini, și privită cu suspiciune de egalii mei, care sînt și mai puțini, mi-am obținut întreaga alimentare exterioară pentru nesemnificativele mele sclipiri de la oameni fie atît de diferiți de mine însămi, încît relațiile dintre noi erau ca într-o piesă de teatru, fie i-am tratat pe cei inferiori mie cu căldură, mai precis cu onestitate; Totuși [*bucată ruptă din pagină*] etc. și prietenii din tinerețea mea. Numai că nu am de gînd să-ți scriu un tratat despre prietenie, în care nici nu cred. Din cîte am eu impresia, e îndeajuns de dificil să reconciliezi diferitele fațete ale unei singure

persoane pentru a face față contextului întregii comunicări umane. Cînd se ajunge la asta, simțul armoniei rezultat de aici este ceea ce se înțelege prin prietenie binevoitoare.

D.O. Mă simt atît de nenorocită că nu sînt în stare să te ajut. *Știu cît ești de necăjit din pricina povestirilor. Nu-ți face griji.*[76] Dacă o să avem mai puțini bani – ei bine, o să trăim noi cumva. Promit că o să fiu foarte înțelegătoare și nu-mi doresc nimic mai mult pe lume decît ca tu să simți că poți scrie ceea ce vrei.

În ce privește ciorapii mei de plasă, erau niște superbe chestii de borangic sidefiu care prindeau lucirile mării și adierea ușoară a algelor și bulelor de aer de pe valuri în zori. Dacă vreun crab se strecura pînă la ei și le rodea țesătura, vreo car[a]catiță zăbovea și umplea de mîzgă nodurile lor fine, mai mulți calamari împroșcau cerneală peste luciul lor, iar scrumbiile se înșiruiau confortabil pe rețeaua lor încîntătoare, ei sînt încă o dată aproape reparați, iar lucrurile pe care am vrut să le prind în plasa lor prosperă în continuare în apa mării. Mai există speranță pentru captura iridescentă pe care o s-o facem într-o bună zi. Apropo, tu cu ce pescuiești? astfel încît să faci de rușine echipamentul meu, pe care mă îndoiesc serios că l-ai văzut vreodată, Făptură Superioară –

Cu cea mai fierbinte dragoste, a ta iritată

Zelda

127. CĂTRE SCOTT [aprilie 1932]

SAS, 2 pp.

[Clinica Phipps, Baltimore, Maryland]

D.O, scumpule,

Mă simt extrem de amărîtă că a trebuit să ne despărțim atît de nefericiți.

Ai muncit pre[a] din greu. Deși nu știu cum aș putea să-ți mai ușurez povara, aș vrea să te pot ajuta cumva. Iubirea și afecțiunea nu sînt cine știe ce ajutor concret, dar s-ar putea să te simți ceva mai ușurat știind că există.

Dragule – Știi că, dacă aș putea să-mi vînd din povestiri, nici n-aș fi scris cartea asta. Ober e inundat de chestiile mele și pare inutil să-l mai sîcîi cu altele. Faptul că am avut timp s-o scriu, pe cînd tu ai fost nevoit să o lași deoparte pe a ta, se datorează unor circumstanțe asupra cărora eu n-am nici un fel de control și nu pot să mă conving c-aș fi vinovată în vreun fel. Mai ales tu, dintre toți oamenii, cu siguranță n-ai fi vrut să stau cu mîinile încrucișate în lungile ore cînd nu aveam nimic de făcut. Nu trebuie să uiți că latura Toxocologică [?] a bolii mele este vindecată și că nu mai pot să stau abulică perioade nesfîrșite și pustii, așa cum am făcut cînd cu eczema la Prangins.

Acasă mi-a fost imposibil să-mi duc la bun sfîrșit treburile ca o ființă normală și cu mintea întreagă, de vreme ce dormeam trei ore pe noapte. Am impresia că, în ciuda obligațiilor tale, n-aveam altă variantă decît să vin aici.

E înfiorător că nu sînt nefericită, dar dacă aș sta și aș plînge, tot n-aș pleca mai repede de aici.

Crede-mă, dragule, că apreciez enorm tensiunea și deprimarea care îți apasă existența. Dacă există pe lumea asta vreo cale prin care să grăbesc lucrurile, e de ajuns să mi-o arăți.

Între timp te rog să încerci să fii mai calm. În momentul de față îmi dau seama că viața nu îți poate oferi prea multe lucruri pe post de substitut, dar mi-aș dori să bei mai puțin – să nu îți ieși din pepeni, știu că te menții *treaz* –, dar trebuie să te odihnești un pic și nu mă pot gîndi cum altfel ai putea s-o faci decît folosind pentru odihnă momentele acelea de amărăciune pe care ginul te ajută să le risipești și să le transformi într-un soi de activitate.

Te iubesc, D.O – m-aș fi prăbușit cu mulți ani în urmă dacă ar fi trebuit să mă susțin eu însămi pe mine – dar o avem pe Scottie și putem fi fericiți – iar în ce privește banii: atunci cînd n-o să mai fie deloc va fi momentul să fim și disperați. N-am avut niciodată mai mult decît avem acum, zău așa, numai că de obicei ajungeam pur și simplu să cheltuim atît de mult, încît ne simțeam dumnezeiește de bogați și ca și cum sărăcia noastră concretă, constantă și actuală n-ar fi existat. În plan financiar am mers întotdeauna pe drumul nostru instabil pînă ce a devenit în momentul de față aproape o autostradă – împodobită cu poduri municipale și ornată cu felinare stradale și alte furturi din avutul public, pînă ce ajungi să ai impresia că treaba asta duce undeva –

Cînd îți faci griji din pricina unui lucru, gîndește-te cît de copleșit de griji erai față de ultima oară cînd le-ai simțit așa de tare –

Cu dragoste, iubite

Zelda

Fotografie pentru supracoperta cărții *Acordă-mi acest vals*. S-ar putea să fie exact fotografia pe care Zelda i-a cerut lui Scott să i-o trimită în scrisoarea 124 (p. 236) (fotografie reprodusă prin
amabilitatea Bibliotecii Universitare Princeton).

LA PAIX, 1932-1933

În luna mai a anului 1932, Scott a închiriat o casă victoriană cu cincisprezece camere numită La Paix și aflată în Towson, Maryland, undeva în afara orașului Baltimore. Într-o primă fază, medicii i-au dat voie Zeldei să-și petreacă dimineţile acolo și să se întoarcă după-amiaza la Phipps, astfel încît tranziția de la spital la noua ei locuință să fie una lentă și monitorizată cu atenție. În 26 iunie, Zelda a părăsit clinica Phipps și s-a alăturat lui Scott și Scottie în La Paix, unde au trăit ulterior vreme de un an și jumătate. Cum era departe de a-și fi revenit, Zelda a rămas sub îngrijirea medicilor ei de la

John Hopkins, chiar dacă nu mai stătea internată acolo. Mîndria stîrnită de propriul roman, care a apărut în octombrie, i-a fost însă repede înăbușită de cronicile dure și vînzările slabe. Din vînzările pe anul 1932 ale cărții, Zelda a cîștigat doar 120,73 $, o sumă pe care a primit-o aproape cu un an mai tîrziu.

Scott și Zelda la un spectacol de teatru cu piesa *Cina la opt*[77] (Baltimore, 1932).

Cu toate speranțele pe care le mai nutreau Scott și Zelda că și-ar putea reface viața în comun, în următoarele luni aceasta s-a degradat și mai tare. Scott, obosit și dezabuzat, bea tot mai

mult. Pe lîngă asta, suferea din pricina acceselor recurente ale tuberculozei sale cronice și a trebuit să fie internat în spital. Zelda detesta faptul că Scott bea, o irita vigilența excesivă cu care acesta încerca să-i organizeze programul zilnic și să-i spună despre ce să scrie și despre ce să nu scrie și i se opunea. Adeseori se certau crîncen. Și totuși, după cum scrie Matthew J. Bruccoli în *Some Sort of Epic Grandeur*, uimitoarea apropiere dintre ei era în continuare vizibilă: „La «La Paix» aveau loc frecvent certuri aprinse, în timpul cărora soții Fitzgerald țipau unul la altul, însă existau și interludii tandre. Vizitatorii rămîneau impresionați de încîntarea cu care cei doi își savurau unul altuia replicile spirituale, precum și de felul în care reacționau la amintirea momentelor fericite din trecut“ (p. 330).

Problemele au continuat să-i necăjească pe soții Fitzgerald și în 1933. În iunie, în La Paix a izbucnit un incendiu, declanșat, pare-se, atunci cînd Zelda a ars niște haine vechi într-un cămin nefolosit de la etaj. Deși casa a fost afectată serios, Scott n-a vrut să se mute pînă nu își termină romanul. Muncind cu mult zel și într-un spațiu aproape nelocuibil, a încheiat prima versiune în septembrie, a revizuit-o, iar la sfîrșitul lui octombrie i-a trimis manuscrisul lui Maxwell Perkins la Scribner’s. Vara și toamna acelui an au fost și mai dificile pentru soții Fitzgerald din cauza problemelor din propriile familii. În august, fratele Zeldei, Anthony, s-a sinucis, iar în septembrie a murit Ring Lardner, un prieten apropiat al soților Fitzgerald. Mai mult, atunci cînd Scott și Zelda au plecat pentru o scurtă vacanță în Bermude, la recomandarea doctorului Meyer, Scott s-a întors cu o inflamație a plămînilor și a trebuit să facă ultimele corecturi la roman în timp ce era

imobilizat la pat. În decembrie, soții Fitzgerald s-au mutat în Baltimore, pe Park Avenue numărul 1307. În ciuda faptului că vacanța în Bermude a înviorat-o temporar pe Zelda, odată revenită în Baltimore, starea ei a început iarăși să se degradeze.

Următoarele trei scrisori ale lui Scott către Zelda au fost toate scrise, din cîte se pare, în perioada în care au locuit împreună în La Paix. A doua dintre ele pare să fie o reacție la dorința Zeldei de a avea mai mult control asupra programului ei. O irita atenția vigilentă cu care Scott urmărea amănuntele cotidiene ale refacerii ei. Pe de altă parte, el se temea în continuare că Zelda va reveni la vechiul tipar: muncă maniacală urmată de depresie și psihoză. Această scrisoare pare, de asemenea, să pună sub interogație cîteva gînduri și acțiuni ale Zeldei, despre care el credea că îi provoacă recidive. Nu se știe dacă Scott i-a dat sau nu Zeldei scrisoarea în cauză. În a treia scrisoare, din 1933, Scott subliniază iarăși importanța unui program fix și sugerează că o posibilă opțiune pentru Zelda atunci cînd simte nevoia de a se retrage pentru scurte perioade de timp din mijlocul familiei ar fi să se întoarcă pentru cîteva zile la clinică.

128. CĂTRE ZELDA SA (fragment), 2 pp.
[1932] [La Paix, Towson, Maryland]

Iubito, cînd o să ieși iarăși în lume, aș vrea să încerci să înțelegi ceea ce eu nu pot descrie altfel decît ca:

Miezul (MIEZUL) Experienței.

Faptul că, în strădaniile tale, te-ai împotrivit de *două* ori în fața unor realități insurmontabile[,] 1 dată în fața lui Lucienne[78][,] a 2-a oară în fața mea – în ambele rînduri în fața unei pregătiri profesionale îndelungi și încrîncenate, ce-ți mănîncă sufletul, începută atunci cînd noi *i.e.* Lucienne + eu aveam, probabil, șapte ani.

Nu s-a pus niciodată vreo problemă legată de „calitatea“ ta ca personalitate – există totuși o problemă legată de capacitatea ta de a-ți folosi calitățile în scopuri practice. Ca să repet o sintagmă care a devenit o pacoste pentru urechile mele în timpul ultimelor luni, cît am încercat să reușim ceva, legată de *„exprimarea sinelui“*[.] Singurul lucru pe care pot să-l spun e că nu există așa ceva. Pur și simplu nu există. Ceea ce exprimi într-o operă de artă este destinul tragic și întunecat al ființării ca unealtă a ceva neînțeles, de neînțeles și necunoscut – ajungi în pragul acelei descoperiri + apoi te hotărăști, în ciuda oricărei logici, că o să distrugi poarta. Tu n-ai reușit decît să te distrugi pe tine, aproape și pe mine + pe Scotty dacă n-aș fi intervenit eu.

129. CĂTRE ZELDA SA, 11 pp.
[1933?] [La Paix, Towson, Maryland]

Ai senzația că de-acum ești în stare să fii propriul tău medic – să decizi ce e bine pentru tine?

Dacă nu – știi ce ar trebui făcut?

Ar trebui să stai într-o clinică, ce crezi?

O asistentă calificată ar fi de folos?

Una cu experiență?

Una fără experiență?

Dacă nu te-ai simți cu adevărat în apele tale și ai avea o criză de furie sau de depresie, ai apela la judecata unei astfel [de] femei sau ai veni la mine?

Răbufnirile acestea de furie țin de „tulburarea“ pe care ai pomenit-o?

Sau sînt ceva legat de ambianța din jurul tău?

Dacă țin de boala ta, cum să poți accepta părerea altcuiva, cînd specificul crizei tale îți răpește capacitatea de judecată?

Dacă sînt legate de ambianța din casă, în ce mod concret ți-ar plăcea să schimbăm ambianța din casă?

Trebuie să [fie] făcute schimbări mari, care să afecteze serios viața soțului și a copiilor?

_____

_____

Dacă ai impresia că de-acum ești în stare să fii propriul tău medic – să decizi ce e bine pentru tine.

La ce-ar mai folosi o asistentă?

Ar urma să fie un soi de ceas care să-ți aducă aminte că ar fi vremea să faci una sau alta?

Dacă funcția asta te irită la soțul tău, nu te-ar irita și mai tare în cazul unei străine venite în propria ta casă?

_____

_____

Oare uneori prin mintea ta nu apare ideea că trebuie să trăiești aproape la limita tulburării mintale pentru a-ți

menține creativitatea la maximum?

Ce pui pe primul loc, sănătatea ta sau opera ta?

Starea ta de sănătate e fragilă?

Dacă o persoană își sacrifică o parte din sănătate în folosul operei sale, asta ține de drepturile sale ca individ?

Dacă o persoană bolnavă își sacrifică o parte din sănătate în folosul operei sale, asta ține de drepturile sale ca individ?

Dacă o persoană bolnavă își sacrifică o parte din sănătate în folosul operei sale și o sacrifică și pe cea a altor persoane, ține și asta de drepturile sale[?]

Dacă celelalte persoane simt că nu s-ar lăsa sacrificate de bunăvoie, ar putea să refuze?

Ce cale de ieșire ar avea cel hotărît să creeze *dacă e sănătos*?

Ce cale de ieșire ar avea dacă e bolnav?

N-ar trebui să aștepte pînă se face bine ca să ajungă la o decizie în privința unor astfel de probleme, fiindcă dacă e bolnav, va fi inevitabil înfrînt în încercarea sa de a încălca drepturile celorlalți?

Există vreo opinie avizată care să considere că ești predispusă să te mențiii în deplinătatea puterilor încă un an?

Poți să te mențiii singură în deplinătatea puterilor prin orice mijloace în afară de cele obișnuite?

Ești o ființă excepțională, care să poată fi tratată altfel decît orice alt om[?]

_____

_____

Te vei reintegra în societate așa cum e firesc, pentru a o proteja de tine, pe timpul bolii și covalescenței [*sic!*] tale?

Această reintegrare presupune în mod normal virtuțile răbdării și supunerii în anumite privințe importante?

În caz că bolnavul (să zicem, un om cu variolă) umblă peste tot, făcîndu-le rău și infectîndu-i pe ceilalți, societatea va înclina să ia măsuri ferme pentru a se proteja?

Tu ești bolnavă?

_____

_____

Soțul și copilul tău, în laturile lor mai ample, înseamnă societate?

Dacă unul dintre ei ar fi bolnav contageos [*sic!*] și ar vrea să se întoarcă acasă în perioada convalescenței, l-ai lăsa să-l infecteze pe celălalt și pe tine însăți?

Care ar fi indiciile tale firești pentru a stabili ce înseamnă sfîrșitul convalescenței?

_____

_____

Recuperarea ta anterioară din clinică a fost precedată de „bună purtare“?

A fost vorba de o purtare mai bună decît altele?

Deznodământul anterior de la Valmont și Prangins nu a fost precedat de dezlănțuiri de furie și de purtare rea?

Ești sau ai fost bolnavă?

Dezlănțuirile de furie provoacă adesea o iritabilitate ulterioară chiar și la persoanele sănătoase?

Faptul acesta nu ar căpăta o formă teribil de agravată în cazul unei persoane bolnave?

Oare o persoană care se recuperează după o problemă cardiologică începe prin a muta bolovani

---

„Nu am timp“ e cumva un răspuns la întrebările anterioare?

Cum se ierarhizează în funcție de importanță toate lucrurile din mintea ta –

Este sănătatea pe primul loc?

Este întotdeauna pe primul loc?

Este pe primul loc în toiul creației artistice, cînd cele două intră în conflict?

Dacă nu este și tu ai fi sănătoasă, ar trebui oare ca societatea să te silească să pui sănătatea pe primul loc?

Dacă ai fi bolnavă, societatea ar trebui să se manifeste față de tine ca atare?

Cînd e bolnav, copilul tău are aceleași priviledgii [*sic!*] ca atunci cînd e sănătos?

Nu își întrerupe lecțiile?

E logic așa?

Ce înseamnă logic?

E important să te comporți logic?

Dacă nu, e important să te comporți dramatic?

E important că te-ai comportat dramatic?

Dacă o boală devine o pacoste pentru societate, societatea acționează cu fermitate?

E important ca pe viitor să fii logic sau dramatic?

Cine e mai capabilă să fie logică sau dramatică, o persoană bolnavă sau o persoană sănătoasă?

O persoană foarte bolnavă poate încerca să fie doar foarte puțin bolnavă?

De ce nebunia nu amplifică anvergura artistică?

Ce este disasocierea [*sic!*] de idei?

Cum se diferențiază ea la o persoană cu fire artistică și la o persoană bolnavă mintal?

Cine plătește pentru boală?

Cine plătește pentru suferință?

Oare doar persoana bolnavă suferă?

Cînd ai plecat de la Prangins, ai fi luat la tine acasă vreun pacient de acolo dacă ar fi venit cu o atitudine refractară[?]

Te-ai fi erijat în medic pentru ea?

Să presupunem că aveai de ales între doi pacienți, iar unul dintre ei ar accepta evaluarea ta, în vreme ce al doilea ar spune că nu o face[.] Pe care l-ai alege[?]

Cînd medicii recomandă o viață sexuală normală, tu ești de acord cu ei?

Ești normală din punct de vedere sexual?

Ești reticentă în privința sexului?

Ești mulțumită în plan sexual de soțul tău?

_____

_____

Fotografie din ziar cu soții Fitzgerald pe peluza lor după incendiul de la La Paix din iunie 1933. Manuscrisele și picturile au fost distruse (fotografie reprodusă prin amabilitatea Bibliotecii Universitare Princeton).

130. CĂTRE ZELDA SAS, 2 pp.

[vara anului 1933?] [La Paix, Towson, Maryland]

Scumpa mea,

Îți scriu pentru că nu vreau să încep ziua cu o polemecă [*sic!*] – deși eu crezusem că ceea ce tocmai a devenit subiect de

controversă fusese soluționat înainte ca tu să pleci la clinică.

Iubito, atunci cînd te izolezi de lume vreme de douăzeci și patru de ore, nu numai că îți faci rău, dar mai arunci și un văl de întristare și tulburare peste oamenii care te iubesc. Am căzut de acord că e în regulă să petreci în camera ta o perioadă rezonabilă de timp, oricare ar fi ea, dar n-ar trebui să fie atît de exagerată, încît să nu mai poți face față cerințelor sociale altfel decît stînd așezată la masă. Ar fi de un ajutor de neprețuit dacă ai putea să îți faci un pic de loc în viața lui Scotty, iar faptul că te eschivezi să joci tenis și să înoți este o retragere complet nesăbuită, fiindcă orice bucată de normalitate elimini din viața ta, ea va fi înlocuită cu gînduri negre și fantasme. Dacă știu că se face un program de egzerciții [*sic!*] dimineața și după-amiaza și o baie medicală după-amiaza + că stai o jumătate de oră cu noi după cină și încetezi să lucrezi la zece seara, atunci lista mea nu foarte strictă, *asupra căreia a insistat dr. Meyer*, este completă. Cînd o dai peste cap, nu pot decît să stau și să aștept explozia care va urma – o situație deloc favorabilă muncii sau fericirii. Dacă săptămîna asta a fost prea mult, te poți întoarce foarte ușor la clinică pentru trei zile și nu-i nevoie să o faci cu un sentiment de disperare, la fel cum s-a întîmplat și cu multele tale întoarceri la Prangins.

Totuși părerea mea este că în cazul de față tu nu judeci, nu ne judeci corect. Dacă nu te-aș iubi atît de mult, stările tale pshice nu m-ar afecta atît de profund și atît de frenetic. Nu ne putem permite scene – cea mai bună metodă de apărare e programul și programul și iarăși programul, iar tu o să te întărești fără ca măcar să-ți dai seama de asta.

S.

A treia cădere
CRAIG HOUSE, BEACON, NEW YORK,
MARTIE-MAI 1934

În 12 februarie 1934, Zelda a suferit a treia ei cădere nervoasă și a fost internată iarăși la clinica Phipps. Ajunsă îngrijorător de slabă, a trebuit să stea la pat aproape tot timpul și a fost ținută permanent sub observație, pentru a preveni posibilele încercări de sinucidere. Starea Zeldei nu s-a îmbunătățit la Phipps și, la sugestia doctorului Forel, ea a fost transferată pe 8 martie la Craig House. Acesta era un spital și club de agrement costisitor plasat în Beacon, la nord de New York City, la o oră și jumătate de drum cu mașina, și se întindea pe o suprafață de 140 de hectare de-a lungul fluviului Hudson. În primăvara aceea, în ciuda stării lor proaste de sănătate și a nenumăratelor tensiuni existente, atît Scott, cît și Zelda au avut niște reușite profesionale importante: Scott și-a văzut publicat romanul la care muncise din greu vreme de aproape zece ani, *Blîndețea nopții*, iar Zelda, care începuse să-și ia tot mai în serios creația artistică, a avut o mică expoziție cu picturile ei, organizată în New York City de negustorul de artă Cary Ross, un prieten de-al soților Fitzgerald.

Scrisorile următoare comentează aceste evenimente. *Blîndețea nopții* a apărut mai întîi în patru părți în *Scribner's Magazine*, iar cartea propriu-zisă a fost lansată în librării în 12 aprilie 1934. Zelda a citit versiunea în serial și apoi cartea. Scrisorile ei ne oferă reacțiile pe care le-a avut la roman pe măsură ce îl citea. Ea l-a încurajat pe Scott atunci cînd

cronicile inegale l-au dezamăgit. Deși aprecia încîntătorul domeniu de la Craig House și îi era recunoscătoare lui Scott pentru generozitatea cu care o îngrijea, insista adesea că plătește exagerat de mult pentru șederea ei acolo și îl îndemna pe Scott să o ducă într-un așezămînt mai puțin costisitor.

131. CĂTRE SCOTT TLG
[12 martie 1934] [Craig House, Beacon, New York]

BRM16 38 DL=BEACON NY 12 1023A
SCOTT FITZGERALD=
1307 PARK AVE=
AR PUTEA DNA OWENS ÎMPACHETA TOATE HAINELE MELE INCLUSIV CHESTIILE DE CĂLĂRIE TENIS ȘI CROSELE DE GOLF MAI ÎNTÎI ÎMI VREAU VOPSELELE ÎN ULEI DE LA HOPKINS ȘI CĂRȚILE DESPRE ARTĂ ȘI DANTE TOATĂ DRAGOSTEA ȘI MULȚUMIRI LOCUL E ÎNCÎNTĂTOR=
ZELDA.

132. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.
[martie 1934] [Craig House, Beacon, New York]

Scumpule Do-Do.
Te rog să-i spui doamnei Owens să se grăbească cu vopselele mele. Aici sînt atîția copaci în iarnă ce-și etalează complicatele și irezistibilele urzeli, mai sînt și atîtea coloane

neoclasice și mai sînt și niște întinderi grațioase de zăpadă și calitatea meditativă a cerului cenușiu și apăsător, și toate mă fac să-mi doresc grozav să le pictez.

Am lucrat la hoteluri[79] și-o să ți le trimit prin poștă de îndată ce termin. Împreună cu bucata din cartea mea[80], pe care s-o dai la dactilografiat. Ai grijă să-mi scrii ce crezi despre capitolele pe care le-ai citit.

Do-Do:

M-am întristat așa de tare cînd am văzut cum trenul tău se îndepărtează în lucirea aurie a după-amiezii de iarnă. E trist că ai pe cap atîtea lucruri care te necăjesc și te fac să fii nefericit cînd cartea ta e atît de bună și s-ar cuveni să-ți aducă atît de multă mulțumire. Sper ca nu cumva casa să ți se pară pustie și fără nici un rost. Dacă vrei, poți s-o trimiți pe Scottie la internat la Bryn Mawr[81] sau poate chiar la familia Turnbull[82] și să stai în New York cu oamenii de care ești atașat.[83]

Locul ăsta e superb. Ai la dispoziție orice-ți dorește inima și eu am și o cămăruță în care să pictez, cu o fereastră aflată mult deasupra capului meu, așa cum îmi plac mie ferestrele. Cînd sînt puse așa, poți privi cerul prin ele și te simți ca Faust în hruba lui, ca un alchimist sau ca oricine vrei tu să-ți imaginezi că trebuie să se fi uitat așa pe fereastră. Iar camera mea e cea mai drăguță cameră pe care am avut-o vreodată în vreun loc – ceea ce e foarte nedrept dacă mă gîndesc la povara pe care o duci deja în spinare.

Dragule – o să te văd curînd. De ce n-o aduci și pe Scottie de Paște? I-ar plăcea locul ăsta, cu lăculețul și promenadele superbe. Și îți *promit* ferm că pînă atunci o să mă simt mult mai bine – cît de bine pot.

Dragule,

Te rog, ține minte că le ești dator lucrurilor frumoase dinăuntrul tău să scoți din ele tot ce e mai bun.

Lucrează și nu bea și efortul dus la bun sfîrșit ar putea să-ți furnizeze surse nebănuite de fericire sau de mulțumire sau de orice vrei tu să obții – în mod sigur un sentiment de siguranță – Dacă aș fi [în locul] tău, aș dramatiza cartea ta – tu însuți. Sînt sigură că are o dramă subtilă și bună, ce se potrivește cu ceea ce face teatrul Guild: un personaj care joacă pendulînd între cele două elemente dinăuntrul bărbatului: înclinațiile sale mondene și dorința de a fi o persoană remarcabilă – aș vrea s-o pot face eu.

Cu dragoste, iubitule –

Zelda

Scott și Scottie în Baltimore, în perioada cînd Scottie era elevă la școala Bryn Mawr.

133. CĂTRE SCOTT SAS, 6 pp.
[martie 1934] [Craig House, Beacon, New York]

Dragă Scott,

Îmi dau foarte bine seama ce presiune financiară ai suportat anul trecut și mă simt îngrozitor că această povară suplimentară a trebuit să cadă pe umerii tăi. Toată frumusețea locului acesta trebuie să coste îngrozitor de mulți bani și poate că ar fi înțelept să merg într-un alt loc, mai potrivit cu mijloacele noastre actuale. Te rog să nu-ți imaginezi că nu înțeleg încordarea la care ești supus. Aș face toate eforturile posibile să mă recuperez în orice fel de condiții mai puțin luxoase care s-ar dovedi mai avantajoase.

Te rog să nu renunți la orele de muzică ale lui Scottie. Deși e la vîrsta la care urăște exercițiul, sînt sigură că mai tîrziu pianul îi va oferi o satisfacție imensă. În ceea ce privește franceza, fă cum crezi tu că e mai bine. La vîrsta ei, n-o s-o uite nicidecum și o să și-o poată reaminti iarăși repede imediat ce o aude vorbită în jur.

Îmi pare rău de Willie[.] A fost cea mai bună bucătăreasă pe care am avut-o de multă vreme și am suspectat-o mereu pe

Essie: de cînd a venit în casa noastră, am avut parte de un șir teribil de lung de scandaluri pe tema lucrurilor pierdute.

Cufărul a sosit. Îți rămîn foarte îndatorată. Totuși, mi-aș dori să am și costumul meu de baie albastru, care s-ar putea să fie în cutia cu naftalină din camera din spate, la al doilea etaj, precum și restul hainelor mele: un costum albastru, o fustă verde în carouri și hainele de seară. *De asemenea, te rog* să-i ceri doamnei Owens să-mi trimită o pensulă ascuțită din păr de cămilă de 2 $ de la Webers și două pînze neterminate de la Phipps, plus o cutie de jumătate de kilogram de vopsea Permalba de la Weber's.

Dragule, nu încerc să mă transform într-o mare artistă sau o mare nu știu ce. Deși tu continui să crezi că ambiția exagerată este cauza fundamentală a prăbușirii mele, cînd cunosc elementele motivante care mă fac acum să v[r]eau să lucrez, nu pot fi de acord nici cu tine, nici cu dr. Forel – cu toate că, desegur, voința de putere s-ar putea să fi jucat un rol de la bun început. Cu toate astea, de atunci au trecut cinci ani și oamenii se maturizează. Fac lucrurile pe care le pot face și care mă interesează, iar dacă tu ți-ai dori să renunț la tot ce-mi place să fac, o voi face fără nici o reținere dacă asta va îmbunătăți cît de cît situația. Nu sînt încăpățînată și nu-mi place să-mi duc traiul exclusiv pe seama altora și să reprezint o bătaie de cap constantă pentru ceilalți, tot așa cum nici ție nu îți place să fiu într-o asemenea situație.

Dacă ai cumva senzația că am abuza de Cary cu expoziția, tablourile mai pot să aștepte. Eu cred în ele și în teoria lui Emerson despre măiestria profesională. Dacă sînt reușite, într-o bună zi vor ieși la lumină.

În privința cărții mele: tu și medicii ați căzut de acord că aș putea lucra la ea. Dacă acum ai prefera s-o las pe moment deoparte, mi-ar plăcea să mi-o spui foarte clar. Povestirea e o formă care în momentul de față îmi cere un efort prea concentrat și aș încerca să scriu o piesă de teatru dacă ți se pare în regulă și dacă nu ești de acord cu romanul sau cu altceva unde scopul emoțional poate fi atins printr-o transpunere precisă a unei concepții cerebrale originale. *Te rog să-mi spui ce ai vrea tu să fac*, fiindcă eu zău că nu mai știu. După cum știi, munca îmi oferă în primul rînd plăcere, dar dacă ar fi mai bine să mă apuc de ceva complet străin de temperamentul meu, o s-o fac – Deși nu îmi dau seama la ce ar folosi să croșetezi sacoșe atunci cînd vrei să pictezi panseluțe, poate că din cînd în cînd e necesar să faci ceea ce nu-ți place.

M-a sunat Tilde ca să-mi spună că ea și John vor veni cu mașina ca să mă vadă. O să-mi facă mare plăcere să îi întîlnesc.

Cu drag,
Zelda

134. CĂTRE SCOTT SA, 3 pp.
[martie 1934] [Craig House, Beacon, New York]

Dragă *monsieur*, D.O,

A treia parte e reușită. Mi-a plăcut grozav bucata aceea cu retrospectiva prin ochii lui Nicole – care la început nu mi-a plăcut din pricina neîncrederii tale în proza polifonică. E o carte excelentă.

Mi se pare foarte neglijent din partea soților Murphy să fi îmbătrînit, asemenea rufăriei pe coridoarele unui hotel dintr-o stațiune de vacanță. Ar putea face ceva tragic, s-ar putea alătura vreunei secte dubioase sau ar putea evada în niște insule înșirate pe niște linii de latitudine ciudate, nu să arate mecanismele vieții opulente în cercuri ale indecenței dezvăluite cu încetinitorul.

Îmi pare rău că Charlie[84] e în continuare atît de fermecător. Cumva, nu l-am văzut niciodată pe Charlie ca fiind cu adevărat atrăgător și îl bănuiesc că nici nu e de fapt din Borneo, deși toate cercetările făcute n-au dezvăluit nici cea mai mică urmă de mustață falsă. Totuși are el un iz parazitar –

Mă bucur că ești un leu. Dr. Rennie zice că ești un leu, așa că mă bucur. Meriți să fii. Sper să fi rămas îndeajuns de mulți creștini ca să merite, deși printre lei umblă vorba cum că ar vrea să iasă din iarnă cu ce-or găsi la Barnum Bailey – doar de dragul experienței –

Împrumută 1.000 $ de la mama ta și scrie o piesă. O s-o facă să se simtă foarte virtuoasă și o să devină ceea ce a așteptat în toți anii ăștia. Piesa va avea mare succes. Dacă nu are, poți strecura în ea ceva propagandă. Așa o să-l poți susține fără povestiri pe domnul Lorimer[85] cînd va ajunge la bătrînețe.

Aș vrea să pot scrie povestiri. Aș vrea să pot scrie ceva cam de genul Apocalipsei Sfîntului Ioan: știi, despre cum s-ar fi rezolvat toate cu bine dacă am fi reușit pînă la urmă să găsim cuvîntul de trei litere pentru zeul egiptean al ditriambilor [*sic!*]. Preferabil ceva plin de amenințări și apoi o mărturisire foarte blîndă, iar la sfîrșit să recunosc că propria vehemență m-a stors de puteri atît de tare, încît n-o să mă mai pot îngrozi niciodată.

Dacă Scottie strănută, o să găsești metoda adecvată de enterveție [*sic!*] la Louis Carrol. Benzile desenate cu puștii Katzenjammer[86] sînt și ele pline de idei constructive despre educarea copiilor. Numai că trebuie să ai copii care să explodeze atunci cînd îi pocnești cu un băț, ca să-l folosești pe cel din urmă ca manual –

Dacă am avea 500 $, am putea pleca cu toții în Grecia – valea Shalimar încă se mai întinde în lume undeva în est, capitale cu nume scurte și bombastice se înecă în valurile de la marea Neagră [*sic!*], metro pole cu multe silabe sînt pronunțate greșit de călători asemenea misionarilor din cele mai ineficiente avanposturi ale lui Cook[.] În Indochina buletinelor de știri de la cinematografe norii sînt plini ca niște saci cu comori. Localnicii din toate așezările astea străine peddalează [*sic!*], migrează și văd lumea ca pe un loc foarte mare. Of, dacă semnifigația [*sic!*] drumurilor n-ar fi părăsit emisfera vestică!

Te rog să-i spui lui Cary să vină să mă vadă dacă vrea. Și spune-i că îmi pare rău că am fost nepoliticoasă și că, dacă o să mi-l împrumute pe Satie[87], o să îi fac o pictură roz și visătoare, încărcată de cea mai profundă apreciere a celor mai superficiale emoții –

D.O,

Tu *nu* mă iubești – Dar contez pe cîinele lui Pavlov să corecteze genul ăsta de problemă – și, între timp, sub suplimentarul stres emoțional provocat de degradarea situației noastre, poate că vechile convenții vor dobîndi o pregnanță suplimentară. În plus, iubirea personală ar trebui să fie, poate, muzica ocazională. În plus, obiectivul generației noastre nu a fost niciodată *ceva* personal – noi am fost

destinați să ne gîndim eroic la noi înșine. Am căzut de acord în Plaza Grill, iar pactul a fost atestat de clătinatul din cap al lui Connie Bennet[88] și de reverberația gastritei premature a lui Ludlow[89] –

135. CĂTRE SCOTT SAS, 4 pp.
[martie 1934] [Craig House, Beacon, New York]

Scumpul meu Do-Do –

Doamna Owens mi-a scris că mi-a trimis tot ce i-am cerut, inclusiv Memorialul Key[90], ceea ce a fost foarte drăguț din partea ei. Sper că povestirea ta merge bine și că nu cere un efort prea oribil. D.O – mi-aș dori să nu fii nevoit să scrii ce nu vrei – eu fac chestia aia pentru *The New Yorker* și devine din ce în ce mai lungă, dar poate că o să reușești tu cumva s-o vinzi. Desegur, o să ți-o trimit ca s-o dai la dactilografiat.

Ieri doamna Killan și cu mine am făcut niște gropi cu cîteva mingi de golf și aproape că am scos din rădăcini un stejar gigantic cu ceea ce era în mod normal o lovitură scurtă și înaltă. Săptămîna viitoare se deschide parcursul de golf și o să exersăm noi într-un fel sau altul, chiar dacă va trebui să folosim plasele La Crosse.

De asemenea, jucăm și bridge. Știi cum joc eu: stau și aștept ca Îndrumarea Divină să-mi arate diferența dintre o *finesse* și o (inserează tu aici termenul de specialitate pe care îl știi). După aceea, cînd am făcut o greșeală, mă prefac că mă gîndesc la altceva și mă lamentez cu toată convingerea de care sînt capabilă de neatenția mea.

E așa de frumușel aici. Pămîntul se înfioară de atîția ghiocei și gențiane. Presupun că ție nu ți-ar plăcea să te odihnești, dar aș vrea s-o poți face o vreme în răcorosul verde-deschis al camerei mele. Perdelele sînt ca acelea din poemul lui Bishop pentru Elspeth și dincolo de ele pajiștea nu se mai termină. Desegur, poți să o iei pe jos înspre locul unde tinerii

în mașini sport Bearcat gonesc înspre locul unde Geneva Mitchell[91] le fură ochii tuturor în momentul de față – dar în majoritatea timpului ne plimbăm în direcția opusă, unde sate gata să se prăvălească se sprijină de grinzile soarelui de după-amiază. Bem ceai și ducem la capăt multe alte activități de același fel. E un loc teribil de drăguț.

Te rog să-mi trimiți cartea[92].

Cu dragoste,

Zelda

136. CĂTRE SCOTT SAS, 4 pp.

[începutul lunii aprilie 1934] [Craig House, Beacon, New York]

Scumpul meu Do-Do,

Am ajuns acum la episodul Rosemary-Roma. Mă face să mă simt foarte tristă – în mare măsură din cauză că e scris frumos, tare frumos. Recapitularea tinereții relaxate din perspectiva mai duioasă de care te agăți mai tîrziu e întotdeauna emoționantă. Știi că îți iubesc stilul în care scrii: e atît de rafinat și de echilibrat și te pricepi să obții accentele pe care le vrei atît de percutant și de economicos. E o carte splendidă, care îmi amintește de pîlcurile acelea de copaci negri, plini de aspirații sau de disperare, care își împrăștie petalele albe ca să aducă încă o dată primăvara în vale.

Te rog să nu te alarmezi dacă nu îți scriu. Aici sînt atît de multe de admirat în exterior, iar interiorul camerei mele reflectă moliciunea pajiștilor proaspete și adăpostește careurile soarelui de munte –

Sînt așa de fericită că s-a făcut iarăși foarte cald.

Ieri, doamna Killam și cu mine am tot ciocănit la mingi de golf și-am trîntit destule lovituri cît să fi putut construi Roxy Center – cel puțin eu. Ea joacă foarte bine. Știi atitudinea mea psihologică față de golf: era exact genul de chestie pe care s-o fi adus în Anglia pe timpul domniei lui Carol al II-lea. Francezii probabil că îl jucau pe tocuri înalte și cu stomacurile pline de vin și trișau un pic –

Sper că acasă totul merge bine. Singurul lucru pe care trebuie să-l faci *neapărat* pentru Scottie e să ai grijă să nu meargă la Bryn Mawr cu bluze murdare pe ea. De asemenea, n-o să-și curețe de bunăvoie urechile, am remarcat eu asta cînd a fost aici și sper că n-a făcut-o și Louise Perkins[93]. Nu pot zice c-o învinovățesc, dar alții ar putea s-o facă, așa că mă tem că din cînd în cînd va trebuie să-i faci cîte o verificare de sus pînă jos –

Cu dragoste,
Zelda

137. CĂTRE SCOTT SAS, 1 p.
[începutul lunii aprilie 1934] [Craig House, Beacon, New York]

Dl Scott Fitzgerald
Park Avenue 1307
Baltimore, Maryland

Dragule – Cartea e măreață. Viața emoțională susținută de forța unei proze poetice splendide și de personajele *subtordonate* [*sic!*] unei forțe mai puternice decît interpretările lor asupra vieții este foarte tulburătoare. Te mișcă pînă la lacrimi să vezi cum credința individuală în voliținea individuală cedează în fața țelului unei lumi schimbătoare. Acesta este scopul unei cărți bune și tu ai scris-o. Oamenii aceia sînt neajutorați în fața lor înșile, iar stilul e minunat și se vede foarte clar o integritate a credinței în ambele forme de exprimare. E o carte demnă de tot respectul și foarte reușită și prima contribuție literară la problema de care se vor tot ocupa scriitorii mulți ani de-acum înainte.

Cu dragoste,

Zelda

138. CĂTRE SCOTT [cca 12 aprilie 1934] SAS, 4 pp. [Craig House, Beacon, New York]

Scumpul meu Do-Do,

Urmăresc ziarele și nici o cronică. Abia aștept să aflu ce vor spune criticii despre acele „excursii la frontierele unei conștiințe *sociale*“. Indiferent ce vor spune, e literatură superbă și, în ceea ce privește conținutul, o călătorie în niște zone încă neexploatate – Așadar, dacă Bunny[94] vrea să continue să mediteze la ceea ce a citit el despre comunism, nu-ți bate capul. Aventurile cadențate ale inimii umane și o descriere precisă a sfîrșitului unei epoci sînt, consider eu, lucrurile care te-au îmboldit să scrii cartea și nu mi-ar păsa

prea mult de o opinie întemeiată pe o versiune devitalizată a creștinismului. Cînd Pavlov și alții asemenea lui au dezvăluit un univers la fel de mecanicist precum cel la care visau atomiștii greci, el va gîndi altfel, pretinzînd dovezi pentru orice. Cartea ta e una frumoasă și emoționantă. Bărbatul care m-am gîndit să-l joace pe medicul de clinică în film s-a dovedit a fi Ratoff[95], iar protagonistul care mi-ar plăcea era Paul Lukas[96], dar poate că nu sînt destul de faimoși. Totuși sînt actori excelenți.

Îmi pare rău pentru impozitul pe venit și banii pe care îi cheltuiesc eu. Nu înțeleg de ce trebuie să mă lăfăi în lux cînd tu te chinui în felul ăsta. De vreme ce se pare că nu există nici o cale de a-mi grăbi recuperarea, poate ar fi înțelept să vedem de un loc mai ieftin. Îți promit că n-o să fiu dezamăgită de nici o schimbare de felul ăsta pe care a-i putea s-o faci și că, desegur, o să fac tot ce-mi stă în puteri oriunde. Frumusețea etalată costă bani, dar, așa cum Tolstoi a descoperit cu mult înaintea lui Einstein, toate lucrurile sînt relative și calitățile universale care contează cu adevărat sînt inerente oricărui lucru în parte. Tolstoi cred că a spus că atunci cînd Petru era obosit de războaie, paleta sa de front i se părea la fel de moale și de dulce precum frunzele de trandafir cu care se obișnuise în circumstanțe mult mai prielnice.

O să-ți trimit articolul pentru *The New Yorker* imediat ce apuc să-l corectez – probabil marți. Dacă n-o să-l accepte, poate că o să-ți ofere ție un pic de plăcere să afli ce gîndește o doamnă atunci cînd deschide un butoi – un butoi vechi, plin cu lucruri demult uitate

Cu dragoste,

Zelda

139. CĂTRE SCOTT SAS, 3 pp.

[mijlocul lunii aprilie 1934] [Craig House, Beacon, New York]

Scumpul meu D.O,

M-am temut că o să-ți faci griji din pricina cîtorva dintre cronicile stupide pe care eu le-am văzut abia azi. *Te rog să n-o faci.* Toate vocile pe care le respecți au spus tot ce ți-ai fi dorit să se spună despre carte. Nu e un roman despre omul simplu și cu vorbire greoaie[97] și asemenea lucruri nici nu sînt un subiect adecvat pentru literatură, ale cărei funcții esențiale sînt să îmbogățească mintea umană. Orice om dăruit cu un oarecare talent poate descrie acțiunea directă, ba chiar și emoția separat[ă] de activitățile lumii din epoca sa, dar să prezinți evoluția unei tragedii umane ca o rezultantă a condițiilor sociale este o mare reușită. După părerea mea, tu ai făcut-o bine și, în același timp, ai păstrat acele mostre de frumusețe mai simplă, de o acuitate pătrunzătoare, care se găsesc într-o proză splendid scrisă.

Nu-ți face griji din pricina criticilor – ce dureri cunosc ei ca să poată judeca și ce fericire avîntată cu care să poată compara acele pasaje extatice?

Atomiștii care au mers pe urmele lui Democrit spuneau că ceea ce diferențiază un lucru de altul este cantitatea – nu calitatea – prin urmare într-o bună zi criticii vor trebui să reacționeze cum se cuvine la marile virtuți ale cărților bune. Nu pot trăi veșnic de pe urma reproducerii propriilor emoții în niște cadre îndeajuns de simple ca să nu le abată atenția:

băiatul sărac care o duce greu, ceea ce e extraordinar de frumos fiindcă sărăcia etc.[98]

E o carte excelentă, care îți frînge inima, fiindcă textul ei te silește să reacționezi la situațiile curente – așa cum ar și trebui să fie.

Sînt foarte îngrijorată din pricina finanțelor. *Te rog*, nu ezita să faci *orice* te-ar mai elibera de presiunea ce te apasă.

Cu dragoste,

Zelda

140. CĂTRE SCOTT SAS, 4 pp.

[mijlocul lunii aprilie 1934] [Craig House, Beacon, New York]

Scumpul meu Do-Do,

M-am îngrijorat așa de tare că unele din cronicile acelea s-ar putea să te fi iritat – Habar n-am ce știu criticii despre psihologia unui psihiatru, dar cele pe care le-am văzut mi se par absurde și nu țin seama mai deloc de faptul că un roman *nu poate* include totul nici în 18 volume, ci trebuie să se bazeze pe faptul grăitor[.] Știi și tu foarte bine că personajele tale sînt, ca indivizi, creații emoționante, care-ți frîng inima; ca instrumente ale țelului tău artistic ele capătă o importanță pe care n-ar avea-o altfel și că asta e funcția personajelor într-un roman, care e, la urma urmelor, un mod de a privi viața[.] Crezi că l-au putea convinge pe Menken[99] să scrie o cronică inteligentă? Restul nu par să știe ce gîndesc, dincolo de faptul că pînă acum nu s-au gîndit niciodată la astfel de probleme. Și *nu* îi lăsa să te descurajeze. E o evocare splendidă a unei epoci

și o prezentare foarte bine lucrată a tragediilor iscate din credințele acelor vremuri (sau din lipsa lor), care au înflorit din semințele disperării plantate de război și de circumstanțe dependente de ajustarea filozofiilor. Woolcot[100] ar fi potrivit s-o recenzeze, căci are o oarecare înțelegere asupra spectacolului pe care îl ilustrează ea, numai că în ultima vreme am văzut niște comentarii de-ale lui foarte stupide și absurde și s-ar putea ca de acum să se fi lăsat pradă formulelor pseudoradicale ale lui Kaufman și Gershwin[101].

Lasă-i pe alde Bromfield[102] să-și hrănească mințile lor dezordonate cu semințele de mac ale tragediilor tinerilor de la ferme, lasă-i să scrie texte epice izolate, cărora le lipsește orice calitate epică cu excepția reverenței[.] Tu ai scris o poveste care se desfășoară în culise și sper un singur lucru, că nu vei uita că cei mai mulți dintre cititorii n-au ajuns niciodată acolo.

Oricum, toți par să înțeleagă că în ea s-a investit foarte multă cumpănire și cu un instrumentar minunat și poate că – numai dacă ar putea pricepe –

D.O. – iubitule – de vreme ce a ajuns la oamenii la care voiai să ajungă, ce-ai mai putea să ceri?[103] Talentul pentru spectacol public e, la urma urmei, doar un aspect colateral – paietele sclipitoare se pot găsi la circ și la hipodrom, iar criticii care zbiară că vor mai mult de la literatură seamănă un pic cu bebelușii care țipă după lucruri pe care nu le pot primi între mese – să li se pună manșete de carton la coate – Metodele astea învechite sînt singurele pe care le știu.

xxxx

În timp ce-ți scriu, a sosit scrisoarea de la tine. Desegur, am ratat toate cronicile, cu excepția cîtorva. Bill Warren are un splendid simț al dramaticului și sper că el o să scoată în evidență punctele care să îl atragă pe domnul Mayer.[104] Sfatul meu e să revii la triunghiul banilor, fiindcă nu poți folosi cu nici un chip incestul. Sau să îl faci pe bărbat de la bun început un personaj slab și fermecător, ce gravitează permanent spre centrul lucrurilor, ceea ce l-ar putea îndrepta, atunci cînd e la clinică, spre Nicole și, ulterior, spre Rosemary. Tema centrală a ultimei secțiuni ar putea fi regretul – Firește, e doar o sugestie și nu știu dacă vreo vedetă masculină ar vrea să joace ceva atît de diferit de Tarzan și de chestiile alea cu deșertul, unde oamenii sînt atît de viteji și doar personajele minore fac greșeli

Cu dragoste,

Zelda

141. CĂTRE SCOTT SAS, 4 pp.

[mijlocul lunii aprilie 1934] [Craig House, Beacon, New York]

Scumpul meu Scott,

Mă bucur că nu te-ai lăsat tulburat de cronicile acelea lipsite de discernămînt. Tu ai satisfacția de a fi scris o dramă personală tragică și poetică pe fundalul unei prezentări superbe a vremurilor în care ne-am maturizat. Știi că eu am avut întotdeauna impresia că principala funcție a unui artist este aceea de a stîrni *emoție*, iar *Blîndețea* reușește în mod cert asta. N-am cum să știu prin ce vor trece oamenii în viață zece

ani de acum încolo, fiindcă, odată cu sincronizarea luminii cu sunetul și culoarea (prezentată într-o formă încă embrionică la Tîrgul mondial), s-ar putea să intervină o revizuire drastică a judecăților și reacțiilor estetice. Cîteva dintre filmele recente au niște efecte cinematice imposibil de realizat cu o pensulă – și toate astea bănuiesc că tind spre o concepție de tip comunist asupra artei. Caz în care scrisul meu ar putea deveni cea mai individualistă formă de exprimare sau un organ sociologic.

În orice caz, cartea ta e o mostră de proză solidă și de mare rafinament –

Bill Warren este, după părerea mea, cam prostuț și n-are cum să-i transpună subtilitățile într-o profesie care la ora actuală apelează la talente de prima mînă, pentru că oamenii vor *privi* și, prin urmare, se așteaptă să fie captivați atît de evoluțiile emoționale vizuale, cît și de poveste, iar ție îți va fi răpită inestimabila valoare a scrisului tău, aceea de a spori, de a suspenda și de a sparge tensiunea. Dar asta o știi mai bine decît mine. În filme, un artificiu simbolic valorează cît o mie de metri de explicații (ținînd cont că nu-i ai la dispoziție pe tehnicienii aceia de prima mînă care au scos cîteva dintre chestiile mai recente). Du-te să-i vezi pe Ruth Chatterton și Adolphe Menjou în chestia aia recentă despre crimă.[105] E o poveste psihologică simplă și splendidă – m-am gîndit pur și simplu cît de multe lucruri s-ar fi putut face cu toate chestiile din cartea ta: funicularul, umbrelele de plajă, grădina suspendată deasupra lumii și, la final, cei doi înotînd în întuneric.

Cînd trimite doamna O.

1) *Tehnica dramaturgică*

2) *Tezaurul de aur*[106]

3) *Viața Pavlowei*[107]

4) Cartea despre arta modernă, o să înapoiez *Tezaurul* lui Scottie. Pînă atunci nu am nimic de citit și nu pot suporta Infernul sau simplitatea pseudo-nobilă a cărții ăleia pe care mi-a dat-o Dorothy P.[108]

O rogi tu să le trimită. Împreună cu vopseaua de la Webers. A zis că o s-o facă – Și atunci o să le trimit prin poștă.

Cu dragoste,

Zelda –

142. CĂTRE SCOTT SAS, 4 pp.

[sfîrșitul lunii aprilie 1934] [Craig House, Beacon, New York]

Scumpul meu Do-Do,

Mă bucur așa de tare că oamenilor de calitate le-a plăcut cartea ta. Splendidă recenzia lui Mary Column[109] și cea a lui Seldes[110] și nu înțeleg de ce nu te folosești în prezentările publicitare de părerea lui Elliot[111] despre scrierile tale. Individul acela, J.A.D. din *Times*[112], e cel despre care ți-am spus că nu demult a demolat un roman exclusiv pe baze morale. E un imbecil și ar fi tare bine dacă l-ar ataca cineva. Nu pricepe nimic din artă, nici estetic, nici sociologic, și nici din ceea ce se petrece în lumea de azi. De altfel, tu ai avut oricum o cronică bună în *Times*[113], așa că mare brînză! Atîta doar că mă doare că le sînt date cărți la recenzat unor oameni care n-au nici o idee despre scopul din spatele lor sau despre

intenția lor artistică. Sper să nu te necăjești. E o carte minunată și toți ceilalți par să fie întru totul de aceeași părere.

Cary mi-a scris că Ernest s-a întors în N.Y. și că a fost să-mi vadă picturile. De ce nu l-ai invitat la noi? Ai mai multe încăperi decît oameni în casă și doamna Owens o să-ți găsească o menajeră. Tot el mi-a zis că soții Murphy au cumpărat acrobații[114]. Am de gînd să fac o pictură pentru ei și după aceea ei o să poată alege, fiindcă mie mi se pare că acei acrobați sînt cumva ciudat de nepotriviți pentru ei și mi-aș dori să aibă un tablou care să le placă. Poate că nu sînt așa cum mi se pare mie că sînt, dar nu-mi dau seama de ce le-ar plăcea acea suspensie budistă de masă și formă și o să încerc să pictez un fel de stare pe care o transmite grădina lor.

Aș vrea să văd cronica apărută în *The New Republic*, cea din *Forum* etc. N-ai vrea să mi le trimiți? O să ți le expediez înapoi imediat.

Și nu mai acorda nici un fel de atenție găurii ăleia de molie cu inițiale din *The Times*.

Din cîte se pare, tipul de la *Tribune*[115] crede în continuare că vedetele de cinema au ajuns acolo prin rigolele de la *Les Miserables* – Dar noi nu-i putem cumpăra un bilet pentru Hollywood și, pe ansamblu, a fost o cronică inteligentă și favorabilă – iar lui i-a plăcut cartea, chiar dacă n-a priceput despre ce e în plan psihologic. O să-i placă mai mult cînd o să o recitească.

Sper că lui Ernest i-a plăcut. Bănuiesc că pe Morley Callaghan[116] îl doare că și-a văzut prezentările publicitare reduse. Te rog să-mi trimiți și mie un exemplar –

Cu dragoste,

Zelda

143. CĂTRE ZELDA SD (copie), 3 pp.,
Park Avenue 1307
Baltimore, Maryland
26 aprilie 1934

Iartă-mă că dictez scrisoarea asta în loc să-ți scriu direct, dar dacă în momentul ăsta ai putea veni să-mi vezi biroul și cantitatea de chestii primite, ai înțelege.

Lucrul împotriva căruia trebuie să lupți este defetismul de orice fel. N-ai nici un motiv să fii așa. Tu n-ai avut niciodată cu adevărat un temperament melancolic, ci, așa cum spunea mama ta, ai fost întotdeauna cunoscută pentru atitudinea ta luminoasă, veselă, extrovertită față de viață. Zic asta *mai ales* pentru că nu împărtășești nimic din perspectiva melancolică ce pare să-i fi stăpînit pe Anthony și Marjorie.[117] În trecut tu și cu mine am trăit momente minunate, iar viitorul sclipește încă de posibilități, numai să îți păstrezi moralul solid și să încerci să gîndești în felul ăsta. Lumea exterioară, situația politică etc., e în continuare sumbră și *într-adevăr* afectează direct toți oamenii, indirect te va afecta inevitabil și pe tine, dar încearcă să te separi de ea prin o formă sau alta de igienă mintală – dacă e nevoie, chiar una inventată de tine.

Dă-mi voie să mai zic o dată că nu vreau să te frămînți prea mult cu cartea mea, care este o scriere melancolică și pare să-i fi obsedat pe majoritatea cronicarilor. *Mă emoționează foarte tare faptul că o recitești.* Ea ilustrează anumite faze ale vieții, care acum s-au încheiat. Sîntem în mod cert pe o pantă

ascendentă, chiar dacă încă nu știm cu exactitate încotro ne poartă.

Nu ai nici *cel mai mărunt* motiv legitim să simți vreun fel de mîhnire. Picturile tale au avut succes, starea ta de sănătate – conform medicilor – s-a îmbunătățit mult – și unica tristețe este traiul fără tine, fără să aud tonurile vocii tale, cu inflexiunile ei intime specifice.

Tu și cu mine am fost fericiți. N-am fost fericiți doar o dată, am fost fericiți de o mie de ori. Șansele ca primăvara, care e pentru toată lumea, cum spun cîntecele populare, să fie și a noastră, șansele astea se arată în momentul de față destul de grozave, fiindcă eu, ca de obicei, pot duce în căușul palmei, lichidate, mai toate opiniile literare contemporane – și cînd o fac, văd lebăda plutind pe deasupra lor și – descopăr că ești tu și numai tu. Atîta doar, Lebădă, plutește lin, pentru că ești o lebădă, pentru că, odată cu superba curbură a gîtului tău, zeii ți-au făcut o favoare specială și chiar dacă ți l-ai fracturat avîntîndu-te într-un pod făcut de om, el s-a vindecat și tu ai plutit mai departe. Uită trecutul, cît poți din el, și răsucește-te și înoată înapoi la mine, la limanul tău dintotdeauna și pentru totdeauna – chiar dacă din cînd în cînd ar putea părea o peșteră întunecată și luminată de torțele furiei. E cel mai bun refugiu pentru tine – răsucește-te încetișor în apele prin care aluneci și plutește înapoi.

Sună alegoric, dar e *foarte* real. Vreau să fii aici. Tristețea trecutului mă însoțește permanent. Lucrurile pe care le-am făcut împreună și rupturile teribile care ne-au frînt în trecut, făcîndu-ne niște supraviețuitori ai războiului, stăruie ca un fel de atmosferă în jurul fiecărei case în care locuiesc. Lucrurile bune și primii ani împreună și lunile bune pe care le-am avut

în urmă cu doi ani în Montgomery îmi vor rămîne veșnic în amintire, iar tu ar trebui să simți, la fel ca mine, că ele pot fi reînviate, dacă nu într-o nouă primăvară, atunci într-o nouă vară. Te iubesc, draga, draga mea.

P.S.[118] Ți-am spus că, printre alții, Adele Lovett a venit aici și a cumpărat o pictură și la fel au făcut și Louise Perkins, și soții Tommy Daniels din St. Paul? O să am grijă ca Dick Myers să primească una gratis.[119]

144. CĂTRE SCOTT SAS, 4 pp.
[după 26 aprilie 1934] [Craig House, Beacon, New York]

Scumpul meu Do-Do,

Îți mulțumesc pentru lunga și dulcea scrisoare. Tocmai am terminat din nou prima parte din cartea ta. E cea mai încîntătoare proză, fără nici un cuvînt irosit sau irelevant. Mai e și foarte emoționantă și o prezentare reușită a locurilor acelora însorite, cu strălucirea lor orbitoare și vie pălind și fragmentîndu-se la final – poate în nuanțe mai stinse. De fapt, Do-Do, e o carte splendidă și impregnată zdravăn cu acel sentiment de tragedie impersonală, așa cum trebuie să fie cărțile bune: despre fericirea individuală extrasă pentru a umple cadrele teoriilor despre plăcerea clipei. De asemenea, ai păstrat superb integritatea personalităților într-un decor atît de animat, încît orice creații mai mărunte s-ar fi înecat în scînteiere. E o carte minunată.

Pari să te temi că o să mă facă să recapitulez trecutul. Adu-ți aminte că la acea vreme eu eram captivată de altceva – și presupun că cea mai mare parte din viață este o reluare într-o altă formă a tragediilor și fericirilor din care consta ea în zilele de dinainte de a începe să enunțăm motive pentru faptul că este așa. Desegur, e o carte care te bîntuie – tot ce e bun te bîntuie, fiindcă scoate la lumină ceva nou din conștiința noastră.

Scott, locul ăsta e foarte probabil oribil de costisitor. Eu *nu vreau să te chinui* ducînd aceeași povară ca în Elveția de dragul meu. Scrii prea bine. De asemenea, știi că în general nu mă întind mai mult decît îmi permit și că acum mă împac mai ușor decît în condiții normale cu orice ai hotărî tu să faci. N-ai în nici un caz dreptul – asta de dragul lui Scottie și de dragul scrisului – să te transformi într-un cal de povară pentru mine.

Mă bucur grozav că tablourile merg bine: știi care sînt ale tale și pe cele cu anemone le-am dat doctorului Rennie. De asemenea, nu vreau să se vîndă portretul acela al Egorowei. Cary a fost așa de drăguț – Întreabă-l ce i-ar plăcea și o să încerc să-i pictez așa ceva. Tocmai am terminat unul cu Plage de la Antibes. Poate că ți-ar plăcea să-l schimbi cu cel cu fotbaliștii tăi – deși nu e tot atît de bun –

Cu dragoste,

Zelda.

145. CĂTRE SCOTT SAS, 4 pp.

[mai 1934] [Craig House, Beacon, New York]

Scumpule,

Păreai atît de sfîrșit la telefon. Te rog, *nu fi*. Dacă vrei să te aliezi cu o mișcare estetică progresistă, va *trebui* să nu bagi în seamă comentariile acelea furioase de moment, care sînt treaba criticilor de ziar etc. Ți-am citit acel fragment minunat din Aristotel despre cum oamenii își iubesc motivele pentru a trăi mai mult decît ceea ce iubesc. Așa era la Dick Diver. Mai există și un fragment încîntător și emoționant la Platon, despre insuccesul oligarhiei, tunocrației [?] etc., care pare relevant exact pentru scopul tău. Dacă vrei să-l citești, o să vezi că am îndoit pagina acolo. Se referă la nedesăvîrșirea naturii umane. E foarte percutant și el mi-a retezat curiozitatea de a-l citi pe Karl Marx. Cartea ta e o poveste superbă și emoționantă despre distrugerea iluziilor unui bărbat și despre valorile sale relative într-un cadru social în care el are o relevanță maximă. Așa că nu-i băga în seamă pe oamenii care n-au simțit niciodată responsabilitatea individuală de a se conforma opiniilor legate de viitoruri [?] sau necesitatea de a emite judecăți asupra prezentului, ci bucură-te că ai reușit să consemnezi vremurile noastre și un ego care a înfruntat după puterile lui compromisurile care în cele din urmă l-au ucis.

Pe lîngă toate astea, mai e și exprimat într-un stil răpitor și aspirațional în cazul căruia bănuiesc că majoritatea criticilor sînt prea ocupați ca să-și cîștige traiul pentru a-l răsplăti cu ritmul jurnalismului –

A fost o aiureală să-l pui pe Bill Warren să lucreze la scenariu – dar sper că o să iasă bine. Cum are o anumită înflăcărare pentru dramatic, băiatul a ales să o folosească

pentru teatral. Ceea ce ai tu e o dramă psihologică și sînt sigură că dr. Rennie s-ar fi dovedit de o grămadă de ori mai util – pentru că materialul există integral acolo: „diferența dintre ceea ce este și ceea ce ar fi putut să fie“, zice Baker, e cea care face piesa de teatru.

Numai că asta nu-i deloc treaba mea. Treaba mea *este* că, în condițiile date, nu văd cum te-ai putea aștepta în mod rațional de la mine să continui așa, fără griji, și să cheltuiesc dumnezeu știe cît pe zi cînd noi n-avem de unde să cheltuim. Trebuie să înțelegi că pentru cineva așa de bolnav cum sînt eu nu e mare diferență între un loc sau altul și că aș aprecia indiferent ce ajustări ai face ca să-ți ușure[ze] viața –

Cu dragoste,

Zelda

146. CĂTRE SCOTT SAS, 3 pp.

[mai 1934] [Craig House, Beacon, New York]

Scumpul meu Do-Do,

Indiferent cînd vei fi gata să faci schimbarea, eu voi fi gata de plecare. Mi-e îngrozitor de dor de casă, în ciuda frumuseților din locul ăsta. Dacă nu te simți în stare să faci această călătorie, sînt sigură că dr. Slocum[120] ar putea aranja lucrurile în așa fel încît să te scutească de cheltuiala de a veni după mine.

D.O, știi că nu am aceeași părere cu tine în ceea ce privește clinicile de stat. Dr. Myers și, presupun, mulți alți medici excelenți și-au făcut stagiatura acolo. Oricum, va trebui să-i

ascunzi lui Scottie cît de multe poți pe tema asta. Așadar, după cum spune Hemingway, *scutește-te*. Asta vreau eu să faci. În ultima vreme ai îndurat o presiune financiară teribilă și dacă ar exista vreo cale prin care ți-aș putea ușura o parte din povară, știi cu cîtă bucurie m-aș oferi să colaborez oricum – ceea ce pare [?] să fie tot ce-aș putea eu oferi.

Mă bucur așa de tare că romanul tău e pe lista de bestsellere.[121] Poate că acum o să ai parte întrucîtva de tihna și siguranța pe care le meritai de mult. Oricum, eu sper să se vîndă și să se tot vîndă

Devotată,

Zelda

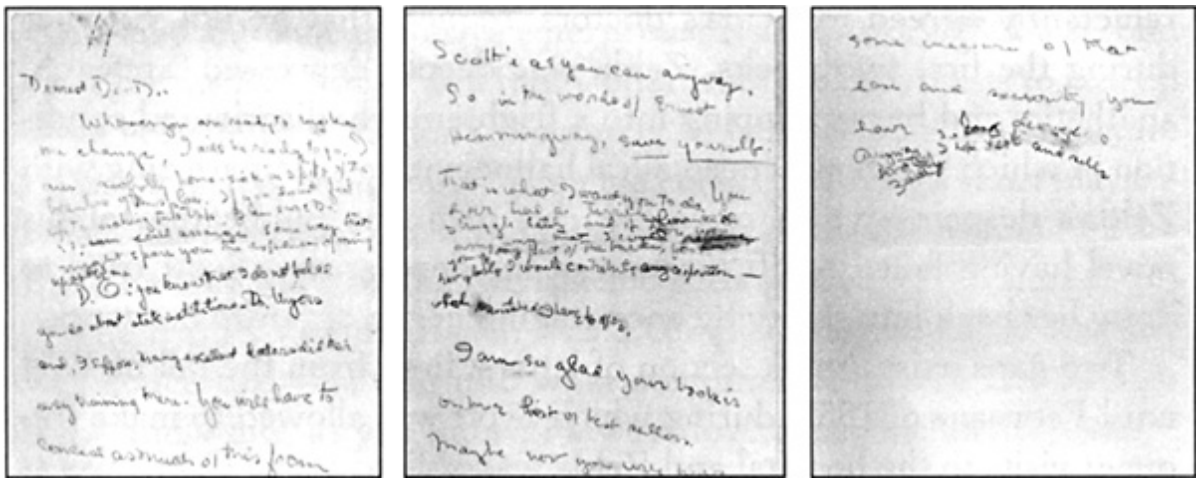

Deși scrisoarea Zeldei se citește cu ușurință,
scrisul ei de mînă dezvăluie că starea i se înrăutățea

(imagini reproduse prin amabilitatea Bibliotecii
Universitare Princeton).

SPITALUL SHEPPARD AND ENOCH PRATT,
TOWSON, MARYLAND,

19 MAI 1934 – 7 APRILIE 1936

În 19 mai 1934, Zelda s-a transferat de la Craig House la Sheppard-Pratt, unde avea să rămînă aproape doi ani. De fapt, terenul spitalului se învecina cu domeniul Turnbull și La Paix, unde locuiseră anterior Zelda și Scott. Prin urmare, peisajul local îi era familiar și liniștitor, iar Scott, care locuia în continuare în Baltimore, pe Park Avenue nr. 1307, era la doar cîteva minute distanță. Amărît că o văzuse pe Zelda doar de două ori în perioada cît ea stătuse la Craig House, a acceptat șovăitor cererea medicilor de a nu o vizita în primele două săptămîni. Zelda era profund deprimată, părea apatică și a început să alunece într-o înfricoșătoare stare de dezorientare, în care avea halucinații auditive. Empatic cu disperarea Zeldei – care semăna cu a lui, căci nu reușise să se smulgă din depresie odată cu publicarea romanului –, Scott a încercat să o facă să-și recapete echilibrul mintal încurajînd-o să-și sistematizeze creația.

În secțiunea aceasta epistolară există două goluri: primul, din toamna anului 1934 pînă în februarie 1935, perioadă în care lui Scott i s-a permis să vină frecvent în vizită la spital, iar Zelda a putut să-și petreacă zilele de Crăciun acasă, împreună cu Scott și Scottie, astfel încît scrisorile au devenit inutile, iar a doua din toamna anului 1935 pînă în aprilie 1936, cînd Zelda a început să oscileze între o manie religioasă, în timpul căreia devenea adesea incoerentă, și o mutenie deprimantă, cînd nu mai vorbea cu nimeni. Între timp Scott a continuat să-și ducă viața și chiar a avut o scurtă relație amoroasă cu Beatrice Dance, o femeie avută și căsătorită pe care a întîlnit-o în North Carolina, în Asheville. Însă, cum el continua să bea, starea lui

de sănătate, deja instabilă, s-a degradat. O însemnare în Registru din aprilie 1936 – „Nimic nu simt, față de nimeni“ (*Ledger*, p. 197) – îi rezumă disperarea.

147. CĂTRE ZELDA SD (copie), 4 pp.

Park Avenue 1307
Baltimore, Maryland
31 mai 1934

Am vorbit la telefon cu dr. Murdoch[122] și el a crezut că tu îți făceai griji că eu îmi făceam griji în privința ta – dacă poți înțelege perspectiva asta complicată. Eu îmi fac permanent griji în privința ta și a lui Scottie atunci cînd nu sînteți lîngă mine, dar asta e pur și simplu o particularitate temperamentală cu care am ajuns să mă obișnuiesc. E doar obiceiul de a-ți face griji de dragul de a-ți face griji și nu are nici o bază reală. De fapt mă bucură foarte tare gîndul că ești iarăși la doi pași de mine și abia aștept clipa cînd o să fim și mai apropiați. Viața aici e foarte liniștită. Am făcut una din erorile mele de judecată obișnuite cînd m-am înhămat la cinci proiecte ce se exclud reciproc: 1. o povestire pentru *Post*[123], 2. o a doua povestire pentru *Red Book*[124], 3. o ofertă amuzantă de la United Artists de a înviora nu știu ce episod din biografia lui Cellini pentru a ajuta la vînzarea filmului a cărui lansare este iminentă[125], 4. o idee de punere în scenă a uneia din piesele scurte ale lui Ring – care a răsărit deodată pe cînd Gilbert Seldes lucra la editare[126]. Mă gîndesc să sar peste ultimele două și să mă apuc de treabă.

Excursia la Virginia Beach a fost complet ratată în ce privește vremea – am nimerit în ceea ce a ajuns să fie un mistral teribil de sumbru – și, cu toate că, după cum știi, am fost întotdeauna încîntat să mă întîlnesc cu clanul Taylor[127], totul s-a desfășurat în interior. Poate că a fost mai bine așa, pentru că Scottie, cu fundul iritat de la niște iederă otrăvitoare, n-a fost nevoită să-i vadă pe alții cum profită de valurile ce izbesc țărmul ca să se distreze. În fine, am stat și am fumat prea mult și nu am avut cine știe ce beneficiu din excursie.

Dacă tot veni vorba de asta, anexez aici o scrisoare de la Tommy Hitchcock[128], care mi-a sosit împreună cu cecul pentru desenul pe care l-a cumpărat. Am deschis-o din greșeală.

Ca să revin la problemele domestice, starea de sănătate a lui Scottie e în generală bună și planul meu, în linii mari, e să o trimit pentru o săptămînă care va dura între examenele ei și începutul taberei să stea la Norfolk împreună cu verișoara Ceci, care o să aibă mare grijă de ea, și să le cazez la vreun hotel decent din Virginia Beach. Asta pentru a evita o întreagă săptămînă aici, unde eu ar trebui să-mi petrec jumătate din timp făcînd pe bona cu ea, fiindcă nu-mi place întru totul felul în care se poartă copiii de-aici din cartier atunci cînd scapă de sub supraveghere, iar problema transportului pînă în districtele din suburbie este un pic apăsătoare, mai ales în după-amiezile de sîmbătă și duminică, atunci cînd doamna Owens nu e aici. Apropo, Scottie tocmai a fost invitată să-și petreacă weekendul de după examene cu familia Ridgely. În ceea ce privește taberele, pare să-și dorească să meargă într-una din cele mai mari, așa că presupun că se va duce fie la Aloha, fie la Wyonegonic, și pe ambele am început să le

investighez de anul trecut. Sper în continuare ca prin a doua jumătate a verii să putem merge în Europa, fie și numai pentru șase săptămîni, indiferent dacă ne hotărîm să mergem singuri sau să o las pe Scottie în tabără.

Ieri am fost la un ceai la familia Woodward. Am intrat într-o confruntare politică îndîrjită cu un adept al lui Hitler. După aceea, prietena noastră neabătută, Madam Swann[129], a sunat ca să ne cheme pe mine și pe Scottie să cinăm la ea, ceea ce am și făcut și asta mi-a întărit senzația că e un pui decapitat care încearcă să facă lucrurile cît mai bine, dar fără nici un fel de metodă coerentă.

Iubire, îmi dai voie să te rog serios să-ți controlezi lecturile, să nu te lași prinsă așa de tare de cărți grele sau de cărți care te trimit cu gîndul înapoi la orele acelea întunecate din Paris? Știu ce efecte dăunătoare poate avea asupra liniștii mele, a somnului meu, a poftei mele de mîncare etc. faptul că sînt tulburat de ceva ce am citit și îmi vine să cred că asta e de două ori mai adevărat într-un caz ca al tău, cînd tu încerci să faci o cură de odihnă veritabilă. În orice caz, medicii o să fie atenți la asta.

148. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.
[începutul lunii iunie 1934] [Spitalul Sheppard and Enoch Pratt, Towson, Maryland]

Scumpule,

Mă bucur așa de tare că toate merg pe cît de bine speram – și mă simt groaznic gîndindu-mă la nefericirea pe care ți-a provocat-o boala mea. O să mă străduiesc să cooperez cu

medicii atît cît mă țin puterile și o să fac tot ce pot ca să reușesc să mă recuperez rapid.

Dragule – mă simt foarte dezorientată și foarte singură. Te iubesc, inima mea dragă. Te rog, încearcă să mă iubești un pic, în ciuda acestor ani de boală imbecilizantă – și te voi răsplăti eu cumva pentru dragostea și fidelitatea ta.

Îmi pare rău că Scottie are iritații de la iedera aia. Ieri, cînd am sărutat-o de la revedere, parfumul de școlăriță al gîtului ei și zîmbetul ei comic, mic și șovăielnic, mi-au frînt inima. Fii bun cu ea, Do-Do.

Dr. Murdock îmi zice că o să stai aici pînă în toamnă. Vreau așa de tare să te văd. Poate cîndva, nu peste mult timp, o să mă simt îndeajuns de bine ca să te întîlnesc sub umbra grațioasă a copacilor de aici și o să ne putem îndrepta amîndoi privirea spre cîmpurile din depărtare. Iar eu o să mă simt mai bine –

Cu dragostea cea mai profundă,

Zelda

149. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.

[după 9 iunie 1934] [Spitalul Sheppard and Enoch Pratt, Towson, Maryland]

Scumpul meu Do-Do –

M-a amuzat să citesc în *The New Yorker* laudele la adresa lui Gilbert pentru recunoașterea valorii lui Ring.[130] N-are importanță: se va scrie și biografia ta. Dr. Ellgin[131] mi-a zis că vrei ca eu să citesc mai mult, așa că citesc: *Alchimistul* și *Edward al II-lea* – și, de asemenea, sînt captivată de reclamele

turistice. Pentru 600 $ (2) am putea merge la Oberamagau, la clasa turist, prin Berlin + München – cu toate cheltuielile incluse pentru o excursie de trei săpt. *Am putea!* Mă uit cu nostalgie la toți oamenii aceia arși de soare din reclame, care stau tolăniți pe iahturi și plaje, și mă gîndesc la vremurile bune, pe care nu le-am apreciat decît pe jumătate. Sînt așa de tineri și *soignées*[132] [*sic!*] în fotografii.

Mi se pare oarecum proustian să rătăcesc iarăși pe sub umbra asta adîncă, atît de aproape de La Paix. Mă întristează, dar peisajul e încîntător – copacii și norii ca vata de zahăr, totul foarte încremenit și festiv și cu trifoi. Și mă gîndesc la cartea ta și mă obsedează. Așa o carte superbă.

Aș vrea să ne putem petrece luna iulie pe malul mării, să ne bronzăm și să ne simțim părul îngreunat de apă fluturînd în urma noastră cînd plonjăm în mare. Aș vrea ca necazurile noastre cele mai serioase să fie țînțarii vara. Aș vrea să ne fie foame de hotdogi și suc cu bule[133] și ar fi drăguț să simțim mirosul de apret al rufăriei vara și izul vag de talc din băile publice încinse de arșiță. Sau am putea să mergem cu Kay Laurel la Grădinile Japoneze și să risipim o sută de dolari punînd în scenă concepții asupra veseliei. Am putea să stăm lungiți sub razele lungi și limonii ale soarelui de la ora cinci pe plaja de la Juan-Les-Pins și să ascultăm cum valurile scobesc în mare sunetul tobei și al pianului. Praf și lucernă în Alabama, pini și sare în Antibes, mirosurile letale ale străzilor orașului vara, popcorn cu unt și veselină [*sic!*] la Coney Island și Virginia Beach – și mirosurile dulci-grețoase ale grădinilor vechi noaptea, verbină, sau brumărele, sau micsandre ce înfloresc noaptea – am putea să vedem dacă toate astea mai sînt încă acolo.

E oarecum neliniștitor să citesc în ziare despre importanța bretoanelor și a batistelor de in, despre noile mărci de parfum și noile modele de costume de baie. *Aș vrea să am ceva* – D.O!

Cînd vii să mă vezi?

Cu dragoste, iubitule, și cu dragoste pentru dulcea și micuța mea Scottie,

Zelda

150. CĂTRE SCOTT SAS, 1 p.
[iunie 1934] [Spitalul Sheppard and Enoch Pratt, Towson, Maryland]

Scumpul meu Do-Do –

Mi-e așa de dor de tine. Admir panorama asta feerică de vară și mi-e dor de tine. Mă gîndesc la frunzele care foșnesc în vîrful arborilor de gumă de la „La Paix“ și îmi pare așa de rău de perioadele nefericite pe care le-am trăit în casa aceea și tînjesc fiindcă simt că ești aproape. Cerurile astea albastre agitate ce trag după ele cîmpurile încinse ca un soi de dragă fantastică din ceasurile de iunie și rodendrunul [*sic!*] care sparge atît de bombastic umbrele mă umplu pînă la refuz cu senzația că există aici atît de multe lucruri drăguțe. Și mi-aș dori să putem pleca undeva împreună –

Doamna Turnbull mi-a trimis acum două săptămîni un coș cu flori încîntător. Ar putea doamna Owen s-o sune și să-i mulțumească în numele meu?

Presupun că Scottie a plecat. Detest să mă gîndesc cum stai tu absolut singur în casă. De ce nu pleci peste vară într-un loc drăguț? Un loc vesel, cu chitare, o lume în balans deasupra

unei ape cu reflexii întunecate undeva mai la vale de un pavilion de dans, te-ar face să te simți iarăși tînăr – sau, poate, să găsești vreun drum nou.

Dacă o să-mi trimiți adresa lui Scottie, mi-ar plăcea să-i scriu atunci cînd o să mă simt mai bine. Sper că nu te-a dezamăgit cu școala.

Cu dragoste, iubitul meu –

Zelda

151. CĂTRE ZELDA SD (copie), 4 pp.

Park Avenue 1307
Baltimore, Maryland
13 iunie 1934

Dragă Zelda,

Dictez această scrisoare, pentru că am de rezolvat o grămadă de lucruri și vreau să o ai acolo ca reper, pentru că fiecare punct e important.

În primul și în primul rînd l-am sunat azi-dimineață pe Perkins în legătură cu o idee pe care o am de multă vreme, care e publicarea unei selecții reprezentative din textele tale scurte.[134] Vreau să fac asta, fie și numai pentru efectul salutar pe care l-ar avea asupra ta să rămîi în priză pe parcursul acestei perioade de inactivitate. Nu l-am sunat pe Max în ideea de a-l convinge să publice o astfel de antologie, căci, de vreme ce exact în perioada asta e ocupat cu un amalgam de-al meu[135], firește că va bate în retragere, ci în ideea că ar putea sugera un editor care să își asume riscul acestei idei. Mă

întrerup aici ca să includ o sugestie pentru structura generală a cărții:

Cuprins

Introducere de F. Scott Fitzgerald (aproximativ 500 de cuvinte)

I. Opt femei (Aceste schițe și povestiri au apărut în *College Humor*, *Scribner's* și *Saturday Evening Post* între 1927 și 1931, iar una dintre ele a apărut sub numele meu, însă în realitate eu n-am avut nimic de-a face cu ea, doar am sugerat un subiect și am lucrat pe șpaltul manuscrisului definitivat. Același gen de colaborare se extinde și la celelalte texte strînse aici sub ambele noastre nume, deși atunci cînd au fost publicate sub această formă, de cele mai multe ori eu n-am avut nici o legătură cu treaba asta de la început pînă la sfîrșit, exceptînd faptul că mi-am pus numele pe ele.)

Originala fată de la Follies (aproximativ 2.000 cuvinte)

Fata pe care a plăcut-o prințul „ 2.500 „

Fata din Sud „ 2.250 „

Fata cu talent „ 3.500 „

Fata milionarului „ 8.000 „

Domnișoara Bessie[136] „ 4.000 „

O pereche de trăsniți „ 4.000 „

(Acestora li se vor alătura și două povestiri nepublicate pînă acum, care sînt tot niște studii caracterologice ale femeilor moderne.)[137]

II. Trei fabule[138] (estimate la aproximativ 5.000 de cuvinte)

Seceta și potopul

Un muncitor

Casa

III. Recapitulare

Condu-i pe domnul și doamna F. la camera…
Licitație – model 1934

În total aproximativ 50.000 de cuvinte. Asta o să-ți dea îndeajuns de mult de lucru pentru următoarele trei sau patru săptămîni dacă o să găsești timp pentru asta, în special cu punctul legat de cele două povestiri posibile, care mă tem că vor trebui să fie revizuite ceva mai mult pentru a se ridica la nivelul celorlalte. O să o pun pe doamna Owens să îți trimită a) toate exemplarele existente din povestirea ta cu Mary McCall.

b) Toate exemplarele existente din povestirea ta cu Katherine Littlefield.[139]

În primul caz, părerea mea e că ar trebui să scoți elementul mistic legat de cîini, pentru că povestirea în sine este atît de copleșită de sugestii despre vicii mai mult sau mai puțin naturale, încît introducerea supranaturalului pare exagerată și strică structura. În al doilea caz am senzația că e în mare măsură o problemă de curățare „pînă la structura de rezistență“. Rareori mă înșel în privința valorii unei narațiuni și simt că încrederea mea neîntreruptă în asta nu e deloc deplasată. S-ar putea să fie necesare două operațiuni, dar cea dintîi este, neîndoielnic, curățarea pînă la armătură și apoi urmează să vezi ce fel de tencuială vrei să trîntești pe ea, dacă vrei într-adevăr așa ceva. Aceste două povestiri par necesare ca să completeze necesarul unui volum, al cărui scop este să concureze cu antologiile personale de texte diverse precum cele ale lui Dorothy Parker etc. Însuși faptul că materialul e profund personal și nu detașat și profesional îl face potrivit să fie prezentat într-o manieră precum aceasta.

Scrisoarea de față a fost întreruptă de o conversație la telefon cu un editor de mică anvergură (respectabil, dar cu[140]

152. CĂTRE SCOTT SAS, 3 pp.
[după 14 iunie 1934] [Spitalul Sheppard and Enoch Pratt, Towson, Maryland]

Scumpul meu Do-Do,

Do-Do, ești atît de drăguț că ai pus în ordine povestirile acelea pentru mine. Știind cîtă energie și cît interes ai investit în munca altor oameni, îmi dau seama și cît de mult te străduiești ca să faci să pară ceva ușor. Dragule –

O să corectez povestirile cît de repede pot – deși știi că aici ne ducem traiul supuși unui sistem foarte reglementat, unde fiecare oră e justificată, fără prea mult timp pentru treburi din afară. A existat o versiune ulterioară, mai reușită, a povestirii cu dansul – dar poate că o s-o pot schimba pe asta, de vreme ce mi-o amintesc.

Vorbești despre funcția artei. Mă întreb dacă a ajuns cineva mai aproape de adevăr ca Aristotel: el spunea că toate emoțiile și toată experiența reprezintă un bun comun – că transpunerea acestora într-o formă e individuală și e artă. Dar, Dumnezeule, e atît de dependentă de felul în care urmărești să atragi, direct sau indirect, și de ceea ce reprezintă esențialul, forma edificiului sau scopul pentru care este proiectat, încît concepțiile mele au intrat într-o stare de flux trist. Oricum ar fi, eu cred că treaba artistului este să preia o minte deschisă și să o ghideze spre speranță sau disperare, *fără* a oferi propriile interpretări, ci doar o imagine fugară a

rănilor dobîndite cinstit în luptă și a recompenselor obținute. Sînt în continuare ferm împotriva școlii interpretative. În afară de educatorii noștri, nimeni nu le poate arăta oamenilor cum să gîndească – dar să dezvălui vreo fațetă nouă a emoțiilor clare sau să păstrezi vreuna veche prin farmecul unei propoziții mi se pare ceva mai apropiat de scopul artistic. Știi cum ți se umple sau ți se golește inima la ritmul vioi al unei pastile *aladen* [?] sau la vîlceaua sonoră a u – și evident că momentul cînd folosești aceste secrete ale profesiei depinde de evaluările specifice ale fiecărui autor. Asta am încercat să realizez cu cartea pe care am început-o: voiam să spun „Aceasta este o poveste de dragoste – poate nu povestea ta de dragoste – poate nici măcar a mea, dar asta e ceea ce i s-a întîmplat unei persoane izolate și îndrăgostite. Nu judec în nici un fel“. – Nu știu – emoția abstractă e dificil de transcris și trebuie să găsești așa de multe mecanisme pentru a transmite un mesaj, care mesaj se pierde mult prea des în tranzit.

Ți-am scris un bilet pe care l-am pierdut și care conține următoarele întîmplări:

1) Familia Myers a plecat în Antibes cu soții Murphy –

2) Malco[l]m Cowley a fost arestat în N.Y. pentru rebeliune

3) Eu beau lapte, cîte un pahar, pe care îl consider egal cu șase banane sub apă sau două înghițiri de sabie –

Pare-se că nu mai aveam altceva să-ți scriu în afară de faptul că te iubesc. Avem nenumărat de multe activități de genul celor pe care ulterior ți le amintești cu plăcere, dar care pe moment par destul de nedeslușite, cum ar fi descojitul păstăilor și cîntatul. Din cine știe ce motiv, sînt foarte atașată de cadrul ăsta rural. Îmi plac cîmpurile cu trifoi și pocnetul bîtelor de baseball în curbura verde și adîncă a terenului și

cerul la fel de albastru și de idilic ca unele fragmente din scrierile tale. Sper în continuare că o să fii într-una dintre mașinile care tulbură umbra sicomorilor. Dr. Ellgin zicea că o să vii în curînd.

Va fi grozav s-o văd pe doamna Owens – mi-ar fi plăcut să fiți tu și Scottie. Dragule.

Nu ți se pare că „Opt femei“ e un furt prea evident din Dreiser[141] – ironic e că mie îmi place mai mult „Prietenele mele“ sau „Prietenele“. Crezi cumva că aș putea concepe eu coperta. E foarte incitant.

Lecturile mele par să se fi blocat la *Alchimistul*. Adevărul e că nu mă interesează prea tare personajele numite după păcatele capitale sau situațiile cosmice. Oricum ar fi, o să merg mai departe cu ea –

Îți mulțumesc încă o dată pentru carte – și pentru *tot* – În dosarul meu mai sînt două fantezii și o povestire cu un judecător față de care sînt subiectivă – și ți-aș fi extrem de recunoscătoare dacă ai citi „Bilet la teatru“[142] ca să vezi dacă n-ar putea fi vîndută cumva unei reviste –

Cu dragoste,

Zelda.

De ce nu te duci la reuniune?

Nu crezi că textele sînt prea felurite pentru o antologie? Asta mă îngrijorează.

153. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.

[sfîrșitul lunii iunie 1934] [Spitalul Sheppard and Enoch Pratt, Towson, Maryland]

Mon chère [*sic!*] *Monsieur*,

Iată aici cîteva titluri – Poate o să reușești să le lipești pe flacoanele neidentificabile din dulăpiorul cu medicamente dacă nu par să se potrivească

1) Curgere lină

2) Duminică ploioasă

3) Cum a fost.

4) Feluri în care a fost –

Recunosc cu onestitate că nu sînt prea bune, dar, pe de altă parte, nici eu nu mă pricep să inventez pe loc. O să te anunț dacă următoarea explozie de idei o să aducă la lumină ceva mai oportun –

„Soția Autorului“ sună de parcă ar fi o dezvăluire intimă a laturii mai întunecate a felului în care trăim noi, scriitorii. Recunosc iarăși cu onestitate că asta mă îngrețoșează. Pentru cartea ta[143] ar fi o idee bună să faci un total al veniturilor aduse de povestirile respective și să numești volumul „Optzeci de mii de dolari“ – i-auzi! Sau „Cuvinte“ – (sună cam experimental) – iar eu nu știu să numesc *nimic*. Dacă aș avea un canar, ar rămîne fără nume – Hai să mă opresc aici – În catalogul înregistrărilor scoase la Victor[144] se găsesc cîteva idei bune de titluri – acolo am găsit eu „Acordă-mi acest vals“ –

Oare Scottie n-ar putea să vină data viitoare să înoate cu doamna Owens – dacă se întoarce? Tot sper că o să apari și tu, dar n-o faci – și, presupun, nici Crăciunul sau alte sărbători înainte să le vină vremea.

Am devenit croitoreasă și spălătoreasă de înaltă calificare și de fapt sînt complet dotată să devin exact genul de soție pe

care îl detești tu cel mai tare. Numai că am de gînd să îl citesc pe Karl Marx, astfel încît, dacă ziua ieșirii o să mai vină vreodată, să putem organiza și noi o paradă – bombe peste casă și un trabuc pentru fiecare Lord Primar pe care îl nimerești.

Ei bine –

Recevez [*sic!*], *Monsieur, mes felicitations les plus distinguées* –

Și multe mulțumiri doamnei Owens pentru cecul perfect inutil. Acum, că nu mai există crîșme clandestine, nu mi-a venit în minte nici un loc unde să-l încasez, așa că l-am sfîșiat cu toată emoția și tot dramatismul ce par îndreptățite de 34 de dolari și 50 de cenți – Desegur, o sută ar fi făcut scena mai reușită –

Cu cel mai profund devotament –

Cu dragoste,

Zelda.

154. CĂTRE SCOTT SA, 1 p.
[vara anului 1934] [Spitalul Sheppard and Enoch Pratt, Towson, Maryland]

Scumpul meu Do-Do –

Mă bucur așa de tare că scrisoarea ta era atît de tonică și de veselă. M-a făcut să-mi fie tare dor de casă – vuoioșia [*sic!*] ta dulce conține întotdeauna într-o asemenea măsură promisiunea unor lucruri luminoase și fericite într-o lume atît de plină de viață. Va fi grozav să vă revăd pe tine și pe Scottie.

Luna aceasta a început să pară, inevitabil, cumva nesfîrșită, deși îmi dau seama că e o atitudine nerecunoscătoare.

Aici noi ne vedem de treburile noastre. N-am nimic de menționat – crochet sub soarele tîrziu al după-amiezii, în timp ce copacii mari se clatină, balansînd umbre pe peluză. Viața curge agale. Ieri am făcut o călătorie îndelungată pe drumuri familiare și mi s-a părut atît de ireal să nu merg acasă, la La Paix – Bărbații greblează în ritmul verii bulgării de pămînt ai unui teren de joc proaspăt. Noi jucăm baseball și în depărtare cîmpiile se armonizează după modele futuriste și se îndeasă pieziș unele în altele în încîlceala lor pînă în fundul văii.

I-am scris doamnei Turnbull. I-am scris un panegiric la adresa irisului. Am trecut pe lîngă hambar, locul inspiră, în ciuda a tot și toate, cele mai plăcute asociații. Îmi pare rău că pentru tine a fost un asemenea coșmar. Mi-aș dori să fi știut ce aveam de gînd să facem – și cînd – și pentru cîtă vreme.

E grozavă treaba cu cărțile. Dacă e să mă iau după ziare, Imperiul Britanic pare să cadă victimă unei crude răzbunări – cartea sper să se vîndă foarte bine. Iubitule, iubitule, – tu meriți ceva atît de frumos. Aș vrea să-ți pot oferi eu asta și poate că o să găsesc înăuntrul meu ceva pe care să-l iubești – cînd o să fiu mai bine.[145]

155. CĂTRE SCOTT SAS, 1 p.
[sfîrșitul verii / începutul toamnei anului 1934] [Spitalul Sheppard and Enoch Pratt, Towson, Maryland]

Iubitule,

Mă bucur așa de tare că te-ai dus la doctorul Hamman[146] – Picioarele tale erau atît de slabe în ziua aceea și nu mai suportam să mă gîndesc cum lucrezi și lucrezi pînă hainele ajung să îți pară jalnic de largi – Mi-aș dori să pleci undeva cu Max[147] și să ți le umpli complet cu adierile nocturne ale unei păduri răcoroase. Undeva în sihăstrie ai putea avea parte de pini și de mici incrustații din cel mai strălucitor amurg de safir și-acolo ar [fi] cascade care scot sunete vocalice pe care să le pescuiești. Și apa ar frămînta lumina pînă s-ar face o spumă minunată – și tu ai putea trece prin toate mișcările cu care nu ești obișnuit, iar asta face întotdeauna ca întreaga lume să pară un proces experimental.

N-am nimic de adăugat în scrisoare în afară de norii de vară și de cerul care năvălește peste terenurile de tenis. Joc toată ziua și inaugurez încîntătorul obicei de a nu acorda nici un fel de atenție liniilor de tușă. Cad primele frunze în apele de la Meadowbrook – și eu mă gîndesc la Gatsby pe frumoasa lui saltea pneumatică – și la tine pe cînd scriai în camerele din Franța, cu focurile tîrzii arzînd pînă dimineața, și la pîcla stereotipă de pe 59th street și la La Paix ascunsă după vița-de-vie

Sînt tristă fiindcă nu pot scrie –

Cu Dragoste și Dragoste și Dragoste,

iubitule

Zelda

156. CĂTRE SCOTT SAS, 4 pp.

[octombrie 1934] [Spitalul Sheppard and Enoch

Pratt, Towson, Maryland]

Scumpul meu Do-Do –

Îți mulțumesc pentru scrisoare. De vreme ce tu te topești lent într-o figură mitologică în decursul unei lungi perioade de ani întregi care s-au scurs de două săptămîni încoace, o să-ți povestesc despre mine:

1) Sînt singură și tristă.

2) N-am nici rude, nici prieteni și mi-ar plăcea să fac cunoștință cu un războinic malaez.

3) Nu gătesc, nici nu cos și nici nu provoc belele prin casă

Spitalul Sheppard Pratt se găsește undeva în hinterlandurile conștiinței umane, iar eu pot fi găsită acolo la orice oră între zorii conștiinței și începutul bătrîneții.

Iubitule: Viața e complicată. Sînt atît de multe probleme. 1) Problema șederii mele aici și 2) Problema plecării mele de aici. Și vreau în continuare cu atîta disperare să ajung în Guatemala și să merg pe o bicicletă pînă la capătul unui drum lung și alb. Drumul e încadrat de plopi și de cedri libanezi și splendori străvechi se fărîmițează pe dealurile spălăcite și pîrjolite, iar localnicii dorm la umbră, în dosul unui zid înalt și cenușiu. În vreme ce aici Grace Moore[148] cîntă foarte frumușel la radio și regi obscuri ajung să fie uciși de unii care sînt convinsă că sînt slugoii lui Mussolini, astfel ca Lowell Thomas[149] să nu le dezamăgească pe bătrînele doamne – Totul e extrem de deprimant.

Am făcut o călătorie grozavă prin pădurile înflăcărate trufaș de o ultimă și disperată scînteiere. Cărările sînt ca niște tunele prin tainele unei pietre prețioase, toate numai verde, auriu și roșu, iar sub arțari lumea e chihlimbarie.

Am putea merge la baletul rus? sau aș putea merge eu împreună cu doamna Owens? sau i-ai putea cere lui Moș Crăciun să-mi aducă baletul rus – sau să-l facă pe bucătar să pună un strop în budinca pe care o face data viitoare – sau ceva, *orice*.

Mi-a plăcut „Tipuri noi“[150]. Fata era drăguță, cu vîntul adiindu-i în franjurii bretonului. Ca toate povestirile tale, are în ea ceva ce-ți rămîne stăruitor în minte: despre singurătatea păstrării Credințelor – Îți ador principiile – și povestirile. Am vrut să îți scriu despre Cea mai întunecată oră[151]. Era cumva pregnantă și stilată și încărcată de presiunea istoriei în devenire – dar mi-aș fi dorit mai multe descrieri și mai puține bătălii. Doamna Ridgely m-a dus să văd începutul vînătorii. În atmosfera asta plutește o poveste – Există aici în spital un bunic micuț și păzit precum Papa și o domnișoară Leidy a scrisorilor de dragoste și nici unul dintre ei nu a luptat în Războiul Civil. Desegur, s-ar putea să nu fie cine știe ce istorie de Familie, dar e o povestire teribil de bună.[152]

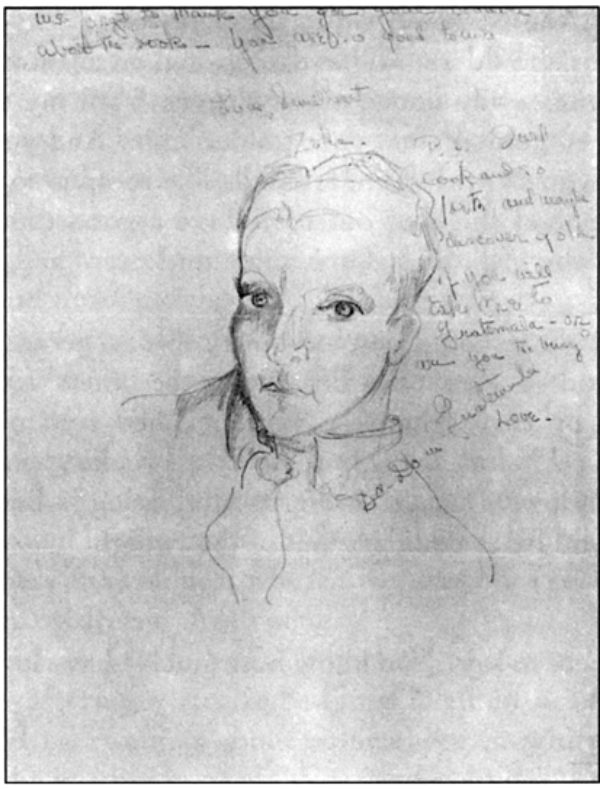

Pagina a patra a scrisorii Zeldei, cu schița ei, „Do-Do în Guatemala“ (desen reprodus prin amabilitatea Bibliotecii Universitare Princeton).

157. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp. (fragment)
[după februarie 1935] [Spitalul Sheppard and Enoch Pratt, Towson, Maryland]

niște poezioare pentru copii uitate. Există corpuri umane lipsite de identitate, așa cum sînt eu însămi. Dar sper că la tine la hotel viața e foarte importantă, că holul hotelului e plin de oameni care își evaluează unii altora posesiunile lumești. Locurile unde viața se strecoară pe sub un nor de suspiciune sînt mai incitante. Interesul tău inepuizabil, îngăduitor și exuberant a făcut întotdeauna ca orice loc să devină dezirabil.

D.O. – ai grijă de tine. Aș vrea să mă fi descurcat mai bine. Tu nu m-ai crezut niciodată cînd am zis că îmi pare rău – dar îmi pare.

Într-o bună zi, nu peste mult timp, vei fi sănătos + fericit din nou. Poate că vei fi la Norfolk, sărat și ars de soare. Ochii îți vor străluci în încăperea întunecată, iar zumzetul și bîzîitul verii celei mai profunde se va scurge pe sub jaluzele. Nisip în cada de baie, o loțiune lipicioasă și un prosop pentru umerii tăi. Va trebui să mi-o întind pe stomac pînă ce dispar arsurile acelea de soare și să tai mînecile celei mai delicate cămăși ale mele. Părul tău e așa de auriu pe fundalul pielii tale aurii. Și picioarele tale lipite cum stai cu ele încrucișate. Încăperea e atît de tăcută din cauza vibrației arșiței de afară. Ne simțim grozav de bine. Desegur că sub arșița soarelui e mai răcoare și e tainic și se simt răbufniri de vînturi îmbuteliate.

North Carolina ar trebui să însemne pini și pietricele, mușcate și acoperișuri de țiglă roșie – și foarte concisă. Să respiri în cerurile albastre. E un loc potrivit să te trezești devreme: înainte de micul-dejun un soare foarte lustruit dă strălucire laurului de munte. Iar pîraiele sclipesc reci în cele dintîi umbre subțiri. Biscuiții și crupele plutesc toate în unt. Rășină pe mîinile tale și broaște răsărind în salturi din amurg.

D.O. –

D.O. –

Ce-aș mai putea spune? Știi cît de mult te-am iubit.

Zelda

158. CĂTRE SCOTT SAS, 4 pp.

[iunie 1935] [Spitalul Sheppard and Enoch

Pratt, Towson, Maryland]

Scumpul și mereu
scumpul meu Scott,

Îmi mai pare rău și că n-o să mai rămînă să te întîmpine decît o carapace neputincioasă. Gîndul la efortul pe care l-ai făcut pentru mine, la suferința pe care a provocat-o acest *nimic*, ar fi insuportabil pentru oricine, cu excepția unui mecanism absolut cretin. Dacă aș mai avea vreun fel de sentimente, toate ar fi de recunoștință preaplecată în fața ta și de regret că din toată viața mea n-o să-mi rămînă nici măcar cea mai măruntă rămășiță din iubirea și frumusețea de la care am pornit, ca să ți-o pot oferi la final.

Ai fost atît de bun cu mine – și eu nu pot să spun altceva decît că a existat dintotdeauna acel curent foarte profund care curge prin inima mea: viața mea – tu.

Ții minte trandafirii din curtea familiei Kinney[153] – erai atît de grațios și eu m-am gîndit „e cea mai dulce făptură din lume“, iar tu mi-ai zis „iubito“. Încă ești așa. Cînd am trecut strada și am zis că iubim sudul, zidul era jilav și acoperit de mușchi. M-am gîndit la sud și la un trecut fericit pe care nu l-am avut niciodată și m-am gîndit că aparțineam și eu sudului. Tu ai zis că iubești ținutul acela încîntător. Gliciina [*sic!*] ce se întindea pe gard era verde și umbra era răcoroasă și viața era bătrînă.

– Mi-aș dori să mă fi gîndit la altceva – dar a fost un gînd confederat, un gînd romantic și nostalgic. Cînd mi-am scos pălăria și eram iarăși acasă, în siguranță, părul îmi era umed și tu erai bucuros că mă simțeam așa și erai reverențios. Am fost aurii și fericiți pe tot drumul spre casă.

Acum, că fericirea nu mai este, iar casa a dispărut și nu mai există nici măcar trecut și nici emoții, ci doar cele ale tale, unde s-ar mai putea găsi un pic de alinare – e mai mare păcatul ca întîlnirea noastră să fie plină de duritate și răceală acolo unde altădată erau atît de multă tandrețe și atît de multe vise. Cîntecul tău.

Mi-aș dori să ai o căsuță cu nalbe și cu un sicomor și soarele după-amiezii să se întipărească într-un ceainic de argint. Scottie ar alerga pe undeva îmbrăcată în alb, în Renoir, iar tu ai scrie cărți, zeci de volume. Și o să mai fie încă miere pentru ceai, deși casa n-ar trebui să fie în Granchester[154] –

Vreau să fii fericit – dacă ar exista dreptate pe lume, ai fi fericit – poate că o să fii oricum –

Oh, Do-Do

Do-Do –

Zelda

Te iubesc oricum – chiar dacă nu mai există nici un fel de eu sau nici un fel de iubire sau nici un fel de viață –

Te iubesc.

159. CĂTRE SCOTT SAS, 1 p.
[vara anului 1935] [Spitalul Sheppard and Enoch Pratt, Towson, Maryland]

Dragostea mea scumpă,

Nu există nici o cale prin care să-ți cer să mă ierți pentru chinul și durerea pe care ți le-am provocat. Nu pot decît să-ți cer să mă crezi că am făcut tot ce mi-a stat în puteri și că, de cînd ne-am întîlnit prima oară, te-am iubit cu tot ce te-am

putut eu iubi. Rămîi veșnic iubitul meu. Vreau să fii iarăși fericit cu Scottie – undeva într-un loc luminos și vesel și să poți avea parte de cîteva din lucrurile pentru care ai trudit atît de mult – întotdeauna și cu loialitate, toată viața ta. *Tu* ești visul meu, singurul lucru plăcut din viața mea.

Do-Do – iubitul meu! Te rog să te faci bine și să o iubești pe Scottie și să găsești ceva care să-ți umple viața –

Dragostea mea,
Dragostea mea
Dragostea mea
Zelda.

160. CĂTRE SCOTT SAS, 2 p.
[vara anului 1935] [Spitalul Sheppard and Enoch Pratt, Towson, Maryland]

Scumpul meu Do-Do,

Uneori, în această perioadă prăfuită a anului, florile și copacii capătă aspectul florilor și copacilor aduși de val din alte veri: spatele oblonit și prăfuit al hotelului din Antibes, șoselele acelea unde se cuibăreau sorii mai fericiți ai vremii demult trecute. Aș vrea să mai putem merge acolo. Desegur, dacă m-ai invita în North Carolina, și asta ar fi foarte drăguț. Rămasă fără ultima speranță de a fi invitată vreodată indiferent unde, o să îi scriu Mamei ca s-o întreb dacă o pot vizita pe ea.

Nu ți-ar plăcea să adulmeci iarăși pădurile de pin din Alabama? Ți-aduci aminte că erau 3 pini pe o parte și 4 pe cealaltă în seara aceea cînd mi-ai organizat petrecerea

aniversară, iar tu erai un tînăr locotenent și eu eram o nălucă parfumată, așa-i că eram? Și era o noapte luminoasă, o noapte a blîndei conspirații, iar copacii au căzut de acord că totul avea să se termine cu bine. Amintește-ți povestea de dragoste de un cenușiu șters. Și bunăvoința copacilor, care au oftat laolaltă că ne vor da de veste, pentru că noi n-o să putem înțelege niciodată sorții favorabili sau nefavorabili – Iubitule. Acum e pentru prima dată în viața mea cînd o spun.

Sper că te simți mai bine – sper că da – și sper că ești mai bine – Tot ce știu eu e că ești un dulce

Zelda

161. CĂTRE SCOTT SAS, 1 p.
[septembrie 1935] [Spitalul Sheppard and Enoch Pratt, Towson, Maryland]

Scumpul meu Do-Do,

De cînd am început să-ți scriu, dr. Murdock a trecut pe aici. Ce zice el:

1) Nu recomandă venirea mea la Ashville [*sic!*], *dar*

2) Îmi va permite să merg să o văd pe Mama. Sugestia a fost că pentru o vizită scurtă – dar

Pentru iarna aceasta trebuie neapărat făcute unele aranjamente. Ai uitat cumva să-mi spui ce urmează să facă Scottie și, cum ea se va întoarce în curînd, aș vrea să aflu.

Crezi că aș putea să o iau în Ala. peste iarnă? Desegur, vreau s-o fac doar în situația în care n-o să putem sub nici o formă posibilă pe lumea asta să fim împreună –

De fapt, Do-Do, de-acum nici nu mai știu ce se petrece *și*

Aș vrea să poți aranja măcar un weekend împreună. Dr. pare să aibă impresia că nu ești îndeajuns de întremat – și, desegur, am încredere în judecata lui, dar cineva trebuie să o ducă undeva la școală.

Dragule, Dragule
Te iubesc –
Te rog să-mi scrii cît de repede poți
Cu dragoste,
Zelda

162. CĂTRE SCOTT SAS, 1 p.
[toamna anului 1935] [Spitalul Sheppard and Enoch Pratt, Towson, Maryland]

Scumpul meu Do-Do,

Dintr-o lume atît de pustie pare-se că nu se poate trimite nimic altceva în afară de vioaia decoladă [*sic!*] a primelor frunze ale toamnei ce cad plutind în spirale. De pretutindeni vibrează un ecou amplu – un zbîrnîit ciudat și familiar, însă unul doar vag deosebit de sunete. Asta pentru că toamna e o perioadă tristă și toate perioadele sînt triste din pricina efemerității lor.

A fost așa de bine să te văd mai gras și pădurăresc, în verde și gri argintiu, culorile unui crîng de măslini – și așa vei fi întotdeauna. Noi am împărtășit atît de multe cuvinte și speranțe și ziceri ca să surclasăm cu mintea noastră lucrurile

pe care nu le-am împărtășit – trebuie să știi cît de tare îmi lipsesc jocurile pe care le jucam.

Vrei să-mi trimiți cîteva versiuni concentrate ale lui Aristotel și, încă o dată, lista cronologică pe care mi-ai promis-o? Ca să pot merge mai departe cu înțelepciunea –

Cu dragoste, iubitule – Dragoste –

Zelda

În ciuda momentelor nostalgice petrecute de Scott împreună cu Zelda, problemele lui de sănătate au impus ca el să se mute. În noiembrie 1935, Scott i-a scris lui Harold Ober din Hendersonville, loc aflat în apropiere de Asheville, în North Carolina: „Stau aici pînă termin povestirea pentru Post*... În Baltimore am început iar să tușesc... și să beau... Aici locuiesc la un hotel de 2 dolari pe zi...“ (*Life in Letters*, p. 292). Pe la începutul lui decembrie i-a scris lui Ober: luase hotărîrea să se mute la Asheville cît mai curînd posibil:*

*...Mă voi muta în Asheville... + îl voi pune pe medic să mă controleze în timp ce scriu. Am sosit aici slăbit ca naiba, am făcut gripă + am scuipat iarăși sînge (prima dată în ultimele 9 luni) + am zăcut șase zile la pat... Mă bucur totuși că am venit în sud atunci cînd am făcut-o – a fost o greșeală abjectă să vin în nord în sept. + să iau apartamentul acela + să mă apuc de 1000 de lucruri deodată... Cum o să se rezolve aspectul acela (adică traiul în Balt.), habar nu am. Oricum ar fi, am de gînd să o las pe Scotty să-și termine semestrul. În rest, lucrurile depind de starea mea de sănătate + de bani + e foarte dificil. Mi-am consumat sănătatea făcînd bani + apoi banii ca să-mi refac sănătatea (*Life in Letters*, p. 293).*

SPITALUL HIGHLAND, ASHEVILLE, NORTH CAROLINA
APRILIE 1936 – DECEMBRIE 1938

În anii 1930, orașul Asheville din North Carolina și zona din jurul lui erau considerate destinații de vacanță la modă. Norocul a făcut ca acolo să se înființeze spitalul Highland, un așezământ inovator pentru bolnavii mintal. Medicii Zeldei din Baltimore îl cunoșteau bine pe fondatorul și directorul spitalului, dr. Robert S. Carroll, și au căzut de acord că ar fi fost cadrul ideal pentru ea. Pe cînd era mai mică, Zelda mersese cu familia undeva în apropiere, în Saluda – o reședință de vară istorică, din epoca victoriană, din munții Blue Ridge. Mama și sora ei, Rosalind, au continuat să meargă acolo în vacanță și, odată ce Zelda a ajuns să stea în spitalul Highland, lucru pe care toată lumea îl aștepta să se întîmple, veneau să o viziteze.

După o perioadă de depresie acută, Zelda a fost cuprinsă de o manie religioasă care îi va caracteriza o bună parte din viața ei de-acum încolo și va deveni tema dominantă a picturilor ei ulterioare, a multora dintre scrisorile către Scott și a următoarelor ei încercări în proză. Pe parcursul ultimilor ani de viață, Zelda a lucrat la un roman pe care l-a intitulat „Lucrurile Cezarului“, unde a pus încă o dată într-o formă ficțională aceleași evenimente autobiografice ca în *Acordă-mi acest vals*, de data asta suprapunîndu-le un model biblic. Au existat perioade în care Zelda se îmbrăca doar în alb, iar cînd avea vizitatori, insista să se lase în genunchi și să se roage împreună cu ei. În loc să-i ofere o alinare autentică, zelul

acesta religios n-a făcut altceva decît să o izoleze și mai mult de familia și prietenii săi.

În această perioadă, Scott și-a comunicat cu franchețe opinia lui despre Zelda într-o scrisoare către Sara și Gerald Murphy:

> O mut pe Zelda la un sanatoriu din Asheville – nu se simte mai bine, deși ceața sinucigașă a fost îndepărtată… Acum Zelda susține că e în legătură directă cu Hristos, William Cuceritorul, Mary Stuart, Apollo și toate acesoriile [*sic!*] tipice glumelor cu casele de nebuni. Desigur că nu-i deloc distractiv, dar după îngrozitorul episod cu strangularea de primăvara trecută, cîteodată mă refugiez într-o ironie posomorîtă legată de actualele faze *exterioare* ale bolii ei. Căci nu există vreo noapte în care să fiu treaz și să nu plătesc în întuneric un tribut zdravăn de o oră pentru cele suferite cu adevărat de ea. Într-un mod ciudat și, pentru voi, poate imposibil de crezut, ea a fost întotdeauna copilul meu… copilul meu în sensul în care Scotty nu este, pentru că pe Scotty am crescut-o să fie dură ca o stîncă… În afara tărîmului a ceea ce voi numiți „teribil de periculoasele gînduri secrete“ ale Zeldei, eu am fost marea ei realitate și, adesea, singurul agent de legătură care putea s-o facă să intre în contact cu lumea – (*Life in Letters*, pp. 298-299)

Pe de altă parte, în acea perioadă situația lui Scott era una cumplită și în scurt timp s-a înrăutățit și mai mult. Practic, viața lui s-a prăbușit în fiecare aspect al ei. Își făcea constant griji pentru Zelda. Deși ea avea perioade mai bune, pe ansamblu starea ei se înrăutățea, un proces în egală măsură trist și înfricoșător și, pe deasupra, unul asupra căruia Scott nu avea nici un control. Plătea la nesfîrșit facturi medicale, le scria necontenit medicilor și familiei Zeldei scrisori despre boala acesteia și răspundea la interogațiile prietenilor legate de ea, exprimîndu-și puținele speranțe că ea și-ar putea reveni. Deși nu-și dorea, s-a văzut confruntat cu posibilitatea ca el și Zelda să nu mai poată trăi niciodată împreună. Cu toate că în unele momente relația lor era una în care se

distrugeau reciproc, pentru Scott pierderea tovărășiei Zeldei era incomensurabilă. Deplîngea vitalitatea ei pierdută – și pe a lui. Facturile continuau să se adune. Lui Scott i-a devenit din ce în ce mai greu să cîștige bani și s-a împrumutat în contul creației sale viitoare, ceea ce a pus asupra lui o presiune suplimentară.

Pe lîngă asta, alcoolismul său s-a agravat, iar tuberculoza i s-a reactivat, ceea ce a determinat declanșarea unui proces de degradare fizică accelerată. A fost internat în mod repetat în spital pentru a fi tratat, dar orice îmbunătățire măruntă era în scurt timp anulată de recidive chinuitoare. În 1935 pentru Scott a început o lungă perioadă de depresie, una care va dura pînă cîndva în 1937. Făcuse cumva față tuturor dezamăgirilor și frustrărilor anterioare, dar, odată cu această depresie, a intervenit și o pierdere a tăriei sale emoționale, o vlăguire a tuturor sentimentelor cu excepția celui de zădărnicie, iar așa ceva era complet insuportabil. Temîndu-se că n-o să mai fie în stare să scrie vreodată, Scott a trăit o năruire completă a identității. Acesta a fost momentul cînd s-a retras într-un hotel ieftin din Hendersonville, în North Carolina, și a trăit cu mere și carne la conservă, timp în care a scris cele trei eseuri ce constituie seria „Prăbușirea“: „Prăbușirea“, „Lipituri“ și „Manevrați cu grijă“, publicate în numerele din februarie, martie și aprilie 1936 ale revistei *Esquire*.

Motivul pentru care Scott a scris eseurile a fost, în parte, acela de a pune capăt chinuitorului sentiment de izolare pe care îl trăia: „Vreau să-mi pun la dosar și o lamentație, fără a folosi măcar ca fundal Colinele Euganeene pentru a-i da un pic de culoare“[155]. Cu alte cuvinte, voia să se ilustreze pe sine în ghearele disperării, fără a oferi nici mostre de eroism, nici

speranța vreunei transcendențe. Publicarea eseurilor în *Esquire* în anii 1930 a fost echivalentul adult al includerii unor informații personale sau despre propriii tovarăși în anuarul facultății. Toți prietenii lui Scott și tovarășii lui de breaslă citeau revista. Deși în scurt timp a ajuns să regrete publicarea acelor articole, în acel moment avea nevoie să comunice, fie și indirect, cu fosta sa rețea socială (fapt care, în sine, reprezintă un semn că se zbătea să găsească o cale de ieșire). Pentru Scott identitatea nu era ceva desprins de cei din jur și nu reprezenta o grijă personală. Identitatea personală era legată direct de procesul creării unui sine înăuntrul unui context social ales de el. Remarcabil este faptul că acest om, atît de dornic de popularitate, a ajuns să dezvăluie atît de mult din umilința lui. Numai că, dacă autoevaluarea era unul dintre obiceiurile specifice lui Scott, tot așa era și transmiterea descoperirilor sale către contemporanii săi. Puțini dintre prietenii lui Scott și-au dat seama cît curaj a avut.

În primul eseu Scott scria că „reflexele nervoase“ i-au cedat după „prea multă furie și prea multe lacrimi“, că „întotdeauna eram salvat sau salvam pe cineva“, o situație ușor de înțeles și perpetuată de criza prelungită provocată de boala Zeldei și de propriul alcoolism (deși în eseu a avut grijă să nege că ar fi consumat alcool în ultima vreme). „Am început să-mi dau seama“, continuă el în „Prăbușirea“, „că de doi ani viața mea se bazase pe consumarea unor resurse pe care nu le aveam, că mă ipotecasem cu totul, fizic și spiritual“[156]. În „Manevrați cu grijă“, Scott rezumă foarte abil tonul – sau lipsa de ton – emoțional a depresiei sale – „ajunsesem să am o atitudine tristă față de tristețe, o atitudine melancolică față de melancolie și o atitudine tragică față de tragedie“ – și continuă

spunînd că *„am ajuns să mă identific cu obiectele groazei sau compasiunii mele“*. El a hotărît că această absență a obiectivității și a motivației l-a ajutat să-și explice de ce îi devenise atît de greu să scrie: „O astfel de identificare prefigurează decesul reușitelor... nu mai eram capabil să-mi îndeplinesc obligațiile impuse de viață sau pe care mi le impusesem eu însumi“.[157]

Deși era la pămînt, situația lui Scott a continuat să se degradeze. Reacțiile negative, uneori chiar neîndurătoare, la eseurile din „Prăbușirea“ i-au accentuat și mai mult căderea moralului. Mai mult decît atît, și el, și Zelda erau pur și simplu prea bolnavi pentru ca vreunul dintre ei să-i poată oferi un cămin veritabil fiicei lor. În toamna aceea Scottie, care se apropia de vîrsta de cincisprezece ani, a început să studieze la Ethel Walker School, o școală cu internat din Connecticut. Soții Ober au devenit tutorii ei, iar cînd nu era la școală, Scottie locuia la ei. În plus, mama lui Scott, care locuia în Rockville, Maryland, era grav bolnavă, ceea ce a amînat mutarea lui în Asheville. După ce în aprilie 1935 a mutat-o pe Zelda la spitalul Highland, Scott s-a întors la Baltimore, ca să fie mai aproape de mama lui. În iulie, exact înaintea celei de-a treizeci și șasea aniversări a Zeldei, cînd a reușit în cele din urmă să se mute și și-a stabilit reședința la Grove Park Inn, și-a fracturat umărul drept după un plonjon în piscina hotelului. După acest accident ce l-a lăsat invalid, a avut încă unul atunci cînd a căzut pe podeaua băii hotelului și a zăcut acolo pînă ce s-a ales cu o răceală și o artrită. Mama lui a murit la sfîrșitul verii, dar el era în continuare prea neputincios ca să meargă la înmormîntare în Maryland. Ea i-a lăsat moștenire douăzeci și ceva de mii de dolari, bani de care avea mare nevoie, numai

că problemele juridice legate de bunurile acesteia l-au împiedicat să-și obțină banii vreme de cîteva luni. Cînd și-a primit în cele din urmă moștenirea și și-a plătit o parte din datorii, a rămas doar cu aproximativ cinci mii de dolari. Scott și-a rezumat situația în luna octombrie a acelui an într-o scrisoare în care îl implora pe un prieten înstărit să-i dea un împrumut:

> Cînd am venit aici, în Asheville, tocmai eram pe cale să mă prăbușesc cu totul din punct de vedere financiar. Am fost grav bolnav vreme de un an și mi-am revenit cu greu… Plănuiam să îmi petrec o vară cît de cît relaxantă, amînîndu-mi temporar datoriile pe baza banilor pe care îi împrumutasem din asigurarea mea de viață, și m-am dus împreună cu Zelda… la o piscină din apropiere și am încercat un plonjon de la înălțime.. mi-am fracturat umărul și mi-am rupt brațul în geamandură… După două săptămîni a început să se vindece și am căzut pe el cînd era leoarcă de transpirat înăuntrul ghipsului, și am făcut o chestie numită „miotoză“ [miozită], care e o formă de artrită. Ca să nu mai lungesc vorba, am zăcut întins pe spate vreme de zece săptămîni, cu zile întregi în care mă ridicam din pat și încercam să scriu sau să dictez… Cu cît mă îngrijoram mai mult, cu atît mai puțin reușeam să scriu. Eram la doar un kilometru și ceva de Zelda și am apucat să o văd de două ori în toată vara și nici n-am fost în stare să merg în Nord, unde Mama a avut un atac cerebral și a murit, iar mai apoi n-am fost în stare să merg în Nord ca să-mi duc fata la școală… Probabil ți-ai dat seama că de băut am băut zdravăn… (*Life in Letters*, pp. 310-311)

De parcă lucrurile nu erau îndeajuns de rele, în 24 septembrie, cînd Scott împlinea patruzeci de ani, un reporter l-a vizitat în camera lui de la Grove Park Inn și a scris un articol nimicitor, apărut în *The New York Post*, făcînd cunoscut publicului unul din momentele cele mai proaste din viața lui Scott. Titlul, scris cu litere mari, suna astfel: „DINCOLO DE PARADIS: SCOTT FITZGERALD LA 40 DE ANI, COPLEȘIT DE DISPERARE“. Textul contura în culori intense un portret al scriitorului beat ce se împleticea pînă la bufet ca să-și mai

toarne ceva de băut. Scott a fost atît de necăjit de articol și de ampla sa circulație, încît a încercat să se sinucidă – deși probabil că fără prea multă tragere de inimă. A explicat acest episod sumbru într-o scrisoare trimisă lui Ober:

> Eram în pat, cu o temperatură de 38,8, cînd… a sunat telefonul și o voce a spus că persoana respectivă venise tocmai de la N.Y ca să mă intervieveze. Am picat în capcană ca ultimul nătîng, l-am chemat sus, i-am oferit ceva de băut + i-am acceptat comportamentul exterior. Avea nu știu ce rudă (soția sau mama) cu afecțiuni mintale, așa că am vorbit cu el fără rețineri despre metode de tratament, simtome ect [*sic!*], despre cum e să suferi de depresie la o vîrstă avansată și despre disperarea din pricina verii pierdute cu umărul și brațul ăsta… Nu aveam nici cea mai mică bănuială despre ce avea să se întîmple. Cînd a apărut chestia aia [articolul din ziar], mi s-a părut că a venit sfîrșitul și am pus mîna pe o fială [fiolă] de morfină și am înghițit 4 drame, suficient cît să omoare un cal… am vomitat totul și atunci a intrat asistenta + a văzut fiala goală + a fost supărare mare… m-am simțit ca un tîmpit… (*Life in Letters*, pp. 308-309[158])

În timp ce Scott suferea, Zelda se obișnuia cu noua rutină de la Highland, unde, încetul cu încetul, starea ei a început să dea semne de îmbunătățire. Dr. Carroll credea cu tărie într-un stil de viață energic ca metodă de tratament pentru afecțiunile mintale. Spitalul accepta doar un număr redus de pacienți și le monitoriza cu grijă regimul alimentar și exercițiile fizice. Împrejurimile încîntătoare, în inima munților Great Smoky, furnizau un loc ideal pentru drumeții zilnice. După ce Zelda a stat trei luni la Highland, Scott i-a scris lui Scottie „Mama ta arată cu cinci ani mai tînără și mai frumoasă și a renunțat la rugăciunile alea stupide în public“ și a adăugat, plin de speranță, „Poate că totuși o să își revină complet“ (Milford, *Zelda*, p. 311). Scrisorile Zeldei din această perioadă sînt pline cu descrieri de natură, amintiri din trecut și, înainte de orice,

declarații profunde de recunoștință față de Scott pentru necontenita lui susținere financiară.

163. CĂTRE SCOTT SAS, 1 p.
[primăvara anului 1936] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Dragă Goofo –

Revin la viață – Îți mulțumesc atît de mult pentru pînze – E aici un petic magnific de cer albastru alunecînd printre niște pini pe care am de gînd să-l pictez – Cîmpiile astea întinse amintesc mai mult de vară și de căldura bogată și visătoare a tinereții decît satele de jucărie de pe coasta muntelui –

Devotată, Zelda

164. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp., pe hîrtie
[primăvara anului 1936] cu antet vertical în relief ZSF, de-a lungul marginii de sus, din dreapta
[Spitalul Highland, Asheville,
North Carolina]

Scumpul, Scumpul meu Do-Do,

Un măr pădureț înflorește cu o impasibilă eleganță roz – eleganța eficienței în fața ferestrei mele, și soarele tîrziu este binefăcător, iar blînda și binevoitoarea oră cinci e aici. Am fost așa de fericită cu tine ieri. A fost plăcut să împărtășesc cu tine

creația ta, senzația încheierii în grabă pentru a putea începe altundeva la timp – m-am bucurat așa de mult că am ieșit.

Ești întotdeauna atît de bun cu mine. Și, cu toate că mulțumirile mele sînt, poate, inadecvate, inima mea știe totuși cît de multe faci pentru mine. Și mi-aș dori să am ceva de oferit în schimb. Vreun lucru minunat și valoros care să te facă să te bucuri.

Oricum, mă gîndesc la tine – și rugăciunea mea statornică este să fiu în stare să îți transmit Frumusețea lui Dumnezeu – a conceptelor lui Dumnezeu și a matrițelor în care, pornind de la el, este turnată rasa. Poate într-o bună zi.

Între timp gîndește-te la mine așa cum poți, iar eu voi cunoaște întotdeauna generozitatea sufletului tău și binecuvîntările materiale.

Și îi sînt recunoscătoare Domnului pentru bunătatea ta față de mine –

Cu dragoste,

Zelda

165. CĂTRE SCOTT	SAS, 1 p.
[vara anului 1936]	[Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Scumpul meu Do-Do,

Dincolo de ferestre există un timp abstract. E vreme de vară și vreme de distracție – și eu sînt foarte tînără cînd nu îmi păsa. Sînt pajiști – nu cîmpuri sau ferme, ci pajiști din cărți. Tu ești așa de drăguț, Do-Do. Aș vrea să fi fost ce am

crezut că sînt – și cu atîta farmec rafinat, cu atîta farmec rafinat.

Mă gîndesc la remizele pentru bărci din Atlanta, cu toată schelăria și lunile mari și moarte și o băută în spatele bărcilor. Credeam că sînt fericită sau cel puțin că există o percepție plăcută a lucrurilor care există pe lume pentru a fi cucerite.

Do-Do – ești un Do-Do așa de drăguț, deși eu, una, sînt atît de rea, încît detest să-ți scriu.

Știu că Asheville e drăguț. Pentru mine munții înseamnă cabane și mori vechi, părăsite, și un băiețaș de la munte pe nume Jim Bob – cu care mă întîlneam la un izvor cu albia învelită în mușchi. Erau acolo o bufniță care mă speria noaptea, o saltea din pănuși de porumb și mi-era foarte dor de casă. Acum sînt mîhnită. Credeam că sînt așa de fericită. La rîul Rocky Broad, acolo m-a speriat grozav atîta apă învolburată.

Ai fost atît de bun cu mine. Do-Do al meu, aș vrea să nu fi provocat un dezastru așa de mare. Dar știu că într-o bună zi o să fii fericit.

Cu orice emoții plăcute mai am –
cu dragoste și împăcare și speranța că
în curînd o să te faci bine –
Zelda

166. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.
[iunie 1936] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Scumpul meu Scott,

Eu [mă] bucur că viața încă se pregătește la periferiile Metropolilor [*sic!*] – și că fiica noastră crește și își urmează drumul spre feminitatea americană tipică. Școala sună grozav. Atmosferele de apreciere formalizată sînt întotdeauna impresionante.

Îi invidiez pe soții Murphy pentru excursia lor – și pe oricine altcineva care călătorește. Am început un soi de polemică măruntă cu dr. Suitt[159] ca să mă lase să merg acasă. Nu e imposibil de convins, dar vrea toate soiurile de declarații și depozații [*sic!*] ce perspective am să-mi iau bilet. Așa-i că m-ai lăsa să petrec o săptămînă plimbîndu-mă cu barca prin acvariul din Oak Parc [*sic!*], plimbîndu-mă cu o bicicletă închiriată și trăind relaxată cu pîine, gem de mure și *ice tea*? Cînd continuitatea emoțională a unei evoluții spirituale dispare, uneori sufletul pare cumva arbitrar și aș da aproape orice ca să-mi reîntăresc dovezile tangibile că am trăit și mi-a păsat – ca soarele de iunie de peste desișurile încîlcite și arșița care se acumulează afară să aducă o zi de vară în Alabama.

Devotată,
Zelda

167. CĂTRE SCOTT SAS, 1 p.
[iunie/iulie 1936] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Scumpul meu Do-Do, Dragule,

A fost așa de plăcut să te văd și să ne plimbăm împreună sub strălucirea luminoasă a soarelui. Poate că peste două săptămîni o să putem merge pe o plajă mică cu nisip, unde o

să fie umbre adînci și poetice pe sub pini și un sclipitor ritm săltăreț al apei –

Te rog să ai grijă de tine, ar fi bine dacă am putea avea grijă din nou unul de altul – întotdeauna se năștea o confuzie teribil de încîntătoare.

Dragule, Dragule –
Dragostea mea pentru Boo
și
Te iubesc
Zelda

168. CĂTRE SCOTT
[vara anului 1936]

SAS, 3 pp.
[Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Scumpul meu Do-Do,

Îmi pare rău că mama ta e bolnavă. Amenințarea pierderii unei ancore a vieții conferă amărăciune fațetelor uitate ale vieții ce se desfășoară în alte orizonturi. Oricum ar fi, sper că mama ta o să se simtă mai bine și îmi pare rău că nu pot să fiu alături de tine ca, poate, să te ajut dacă pot. Mă gîndesc la tine, Do-Do – și dacă un măceș palid de pe o cărare plină de spini poate oferi vreo alinare, o să ți-l trimit. Porumbeii sînt compătimitori și o dulceață de sub frunzișul translucid al după-amiezii tîrzii te va pune să te odihnești și va regreta.

În Asheville e arșiță. Mulțimi de un albastru stins au urmărit azi parada rododendronilor. Sub un impenetrabil cer italic, larma fanfarelor se revărsa de pe dealuri. De pe culmea clădirii, Ashville în mijlocul măreției Domnului, cu munții și

văile și distanțele imense, părea desăvîrșit și autonom – izolat și atemporal și biblic în imensitatea înțesată cu păduri ce se întind pînă sus pe munte. E plăcut să vezi și să te apropii de începuturile noastre, cînd oamenii veneau de la mulți kilometri distanță pentru un festival –

Scottie mi-a scris o scrisoare dulce despre nenumăratele activități, despre bazinele de înot fabuloase și kilometrii de serate dansante împodobite cu ghirlande sub lună – mă bucur atît de mult că e fericită –

Și îți sînt atît de recunoscătoare pentru toate lucrurile oferite de tine ei + mie –

Devotată,

Zelda

169. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.

Grove Park Inn,
Asheville, North Carolina,
27 iulie 1936.

Scumpa mea,

A fost mai mare păcatul că la aniversarea ta toate au mers așa de prost. În dimineața aceea am pornit-o de la hotel spre spital cu intenția fermă de a mă întoarce aici la prînz împreună cu tine, fiindcă la început semăna mai degrabă cu o luxație severă, care putea fi tratată cu comprese fierbinți, odihnă și o eșarfă ca suport, dar radiografia a arătat că există o fractură la încheietura umărului și o dislocare a oaselor articulației de la umăr, care la radiografie păreau să se fi distanțat la vreo patru centimetri unul de altul.

A fost chemat un ortoped, iar el a zis că trebuie să mă rezolve imediat, altfel aș putea ajunge să nu mai pot ridica niciodată mîna pînă la nivelul umărului, așa că mi-au dat să inspir gaz din acela ca atunci cînd ți se scoate un dinte și am adormit cu impresia că ești în încăpere și zici: „Da, *vreau* să stau. La urma urmei, e soțul meu“. M-am trezit cu un bandaj de ghips care începe de sub buric, se întinde în partea de sus și se termină la vest de unul din brațe. Practic, sînt un cavaler în armură și abia azi după-amiază am fost în stare să mă pun pe un scaun sau pe un pat și să mă ridic fără nici un fel de ajutor. Asta mi-a amînat cu o săptămînă toate planurile, așa că nu o să plec de aici pînă duminica viitoare, a doua, și nu astă-seară, așa cum plănuisem, iar asta îmi va oferi, desigur, șansa de a te întîlni înainte să plec. Îmi pare rău că în aceeași zi mama ta a făcut indigestie și astfel s-a ajuns ca aniversarea ta să fie complet dată peste cap.

Accidentul mi s-a întîmplat la un plonjon zis „saltul îngerului“ *înainte* să ating apa. De vină trebuie să fi fost încercarea de a mă forța să fac prima mișcare de gimnastică pe care am încercat-o de aproape trei ani încoace și smucitura osului care a apăsat pur și simplu pe ligamentele și mușchii neexersați și fragili. Am făcut-o de pe trambulina medie și am simțit ruptura înainte să ating apa, apoi a trebuit să mă chinui destul de mult ca să ajung la balustradă.

Totuși, sînt pe mîini bune și cei de-aici m-au salvat de orice fel de schilodire permanentă a brațului, deși mă tem că va trebui să-mi petrec săptămîna dictîndu-i lui Jim Hurley în loc să mîzgălesc eu restul povestirii cu creionul, cum îmi e mai la îndemînă.

Cu dragoste înfocată, înfocată,

Scott

170. CĂTRE SCOTT SAS, 4 pp.
[august 1936] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Scumpul, scumpul meu Do-Do,

Ce fotografie caraghioasă de-a ta în ziar. Aș vrea să mai fi înotat împreună, după cum se pare – O să mă bucur atît de tare cînd o să vii iar acasă. Cînd vom fi iarăși noi trei – Ții minte prima noastră masă la Biltmore, cînd ai zis „Și de-acum n-o să mai fim niciodată numai doi – de acum înainte o să fim trei“ – Și, într-un fel, a fost cumva trist și apoi a fost cel mai trist lucru din lume, dar eram mai în siguranță și mai apropiați ca niciodată – Oh, o să mă bucur așa de tare să te văd în data de zece.

Scottie a fost la fel de dulce cum mi-o imaginasem. E cu vreo trei centimetri mai scundă decît mine și are cu vreo două kilograme mai mult – iar eu îi sînt cel mai devotat admirator secret –

E posibil să pot veni acasă –

O, iubirea mea

da, vorbesc serios

O, dragul meu

Asta e ceea ce ne-am spus în dulceața acelei nopți exuberante de Alabama cu atîta vreme în urmă, atunci cînd

m-ai envitat [*sic!*] la supeu, iar eu nu mai fusesem niciodată la un supeu, ci întotdeauna doar „luam cina“. Generalul era plecat. Noaptea era dulce și cenușie, iar copacii erau împănați în lumina felinarului, adîncurile obscure ale pădurii de pini aveau un parfum de trecut și tu mi-ai zis că te vei întoarce, indiferent unde o să fii. Așa că eu am zis că o să fiu aici și-o să te aștept. N-am crezut-o cu adevărat, dar acum o cred.

Așa se face că, la mulți ani după aceea, ți-am pictat un tablou cu niște maci credincioși, iar tabloul spunea că, „Indiferent ce se va întîmpla, te-am iubit și-o să te iubesc veșnic mult de tot. Așa simțim noi despre *noi*. Emoțiile noastre ar putea fi alterate, fie și un accident oarecare le-ar putea adăuga emoțiilor noastre o altă nuanță, dar asta e iubirea noastră și nimic nu o poate schimba. Fiindcă ea e adevărată“. Și te iubesc și acum.

Eu am fost cea care a zis:

Am senzația că s-a întîmplat ceva și nu știu despre ce e vorba

Tu ai zis:

— Ei bine, și ai zîmbit (Și pentru mine a însemnat un compliment, *fiindcă* pînă atunci tu nu mai auziseși niciodată „ei bine“ folosit astfel), dacă tu nu știi, nici eu nu am de unde să știu

Apoi eu am zis „Presupun că nimeni nu știe [“] –

Și

tu ai sperat și eu am presupus că

Totul o să fie în regulă –

Așa că ne-am căsătorit –

Și poate că pînă la urmă totul o să fie în regulă.

Sînt atîtea case în care mi-ar plăcea să trăiesc cu tine. Oh, Să mai fii al meu – o dată și încă o dată – și apoi încă o dată –

Scumpa mea iubire, te iubesc

Zelda

Fericiți întru fericire pînă dincolo de veșnicie – e tot ce putem face.

171. CĂTRE SCOTT SAS, 3 pp.

[august 1936] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Scumpul meu Do-Do,

Îmi pare rău că ai pățit o asemenea poveste tipică pentru un ziar umoristic – și mă bucur că s-a încheiat. Aici – mireasma încinsă a cărărilor printre pini și protestul trist al stejarilor dominanți și avem porumbei de scorbură de amurg la începutul serii și o lumină chihlimbarie inundă șoseaua. Păsările ciripesc în cele mai dulci și mai biblice triluri cadențate, iar caprifoiul e la fel de senzual și de învăluitor ca arșița zilei de la prînz și pînă la ora două după-amiaza.

Sînt foarte mîndră de Scottie și o astfel de ambiție cărturărească merită ceva – dar, pe de altă parte, ea are ceva – Oricum, mă bucur că urmează să fie Președintele Statelor Unite atunci cînd o să fie mare – și aș vrea să am un cadou pe care să i-l trimit. Orașul a devenit un vis al intangibilelor splendori la fel de trandafiriu și de îndepărtat ca toate după care se tot învîrte omenirea de cînd se știe pe cărările din propria grădină de acasă.

Sentimentul de tristețe și de irevocabilitate din momentul cînd părăsești un loc e o emoție pozitivă. Mă încîntă faptul că povestea nu mai poate fi modificată și că există încă un loc bîntuit – tristeți vechi și o fericire pe jumătate uitată sînt depozitate într-un loc de unde pot fi recuperate.

Te rog să-mi aduci tot ce găsești – și ceva din senzația străzilor văratice din Baltimore, a ulmilor și umbrelor bălțate ce joacă pe cărămidă, a acelei devoratoare arșițe albe. Iar eu voi încerca să găsesc, dintre pini și stejari și din adunătura de brumărele și lăstărișul cocoțat pe coasta dealului, ceva să-ți aduc ție –

Cu dragoste,

Zelda

172. CĂTRE SCOTT SAS, 3 pp.

[august 1936] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Scumpul meu Do-Do,

Îmi pare așa de rău de mama ta.[160] Pe măsură ce îmbătrînești și te confrunți cu una sau alta dintre fațetele trecutului în curs de definitivare, poveștile vieților pe care le-am împărțit este [*sic!*] arhivată.

Cînd știi – la finalul tiparelor tragediei sau neîmplinirii, ale fericirii, ale vieților utile sau ale balastului uman, e trist să reconstitui amărăciunea acelor destine inconștiente care s-au intersectat cu ale noastre.

Și e trist să reiei eterna speranță de care se agață viața, să fluturi mîndru în bătaia vîntului siguranța ei fericită sau să te veștejești sub suflarea blîndă și înfocată a viselor omenești.

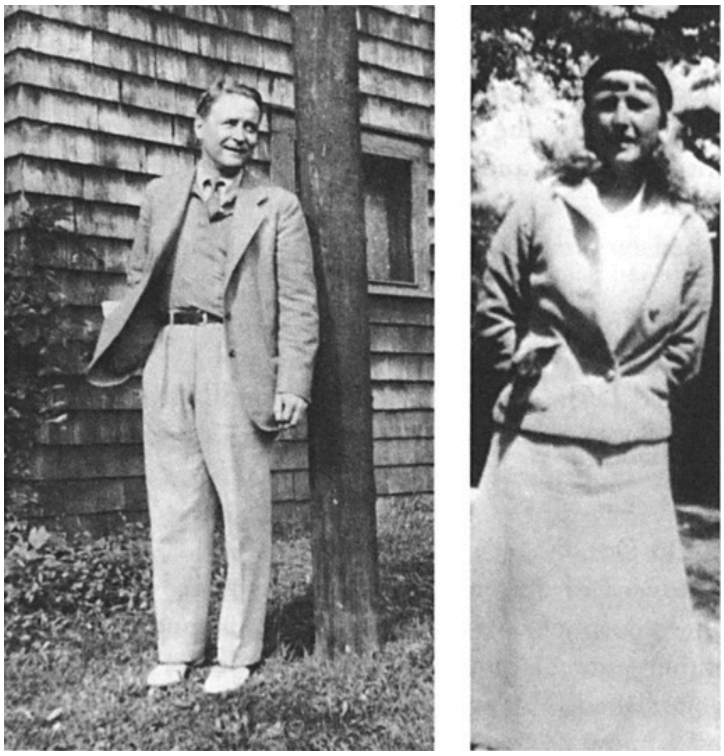

Scott și Zelda în North Carolina, 1936 (fotografia lui Scott este reprodusă prin amabilitatea Bibliotecii Universitare Princeton).

Oricum ar fi, mamei tale îi e mai bine decît pe pămînt. Iar Frumusețea Cerurilor există în măsura în care sîntem în stare să o apreciem.

Aici vara s-a întins peste tot. Există niște mere aurii ale Hesperidelor, dar el[e] au ajuns toate sos de mere. Pădurile sînt doldora de septembrie. Vîrful muntelui Sunset se cuibărește în vîrfurile copacilor și niște culmi albastre se întind pînă la Biblie. Mirosul de praf uscat și de sînziene coapte în colb și mirosul de foc și de cafea se întind p[r]in codri. Există o fericire a sing[u]rătății și o frumusețe a verii ce

renunță la frumusețea ei. Aș vrea să-mi macin singură porumbul și să rămîn aici.

Iubesc legiuitul și onoratul cîmp de porumb. Tărtăcuțele sînt aurii și soarele dimineții despică lumea pe firul pîrîului[.]

Dacă o să pleci într-adevăr în California, te rog să-mi trimiți un teanc mare cu adresele tale cele mai mondene. Și unde să o pot contacta pe Scottie –

Îți mulțumesc pentru cec. Anul trecut am țesut îndeajuns de multă pînză ca s-o înăbuș pe Clotho[161] și să le dezgust pentru veșnicie pe cele trei moire cu meșteșugul lor – Așa că o să fac din ea un costum Poiret[162] drăguț sau ceva indespensabil [*sic!*] de inutil pentru a crea o senzație de lux imens.

Pari un invalid atît de odihnit și de atipic – sper că în scurtă vreme o să fii iarăși sănătos – Și, în ce privește confortul ce există aici, sînt, cu o apreciere trainică și recunoștința mea veșnică și devotamentul meu dintotdeauna și pentru totdeauna, eu

Zelda

173. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.

[septembrie 1936] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Scumpul meu Do-Do,

Tristețea toamnei + a lucrurilor care s-au sfîrșit se strecoară prin orizonturile fumurii. Pătrunzi șovăitor în dimineață. E trist să știi că o altă vară + perioadă de vacanță și așteptările altor ani s-au încheiat. Ai fost extrem de dulce că ai făcut o călătorie atît de lungă de dragul meu și îmi dau seama

de tot efortul pe care l-ai depus. Cînd pleci, mă uit întotdeauna în jur și îți arhivez vizitele și țin evidența contabilă a eternei tale bunătăți.

Scottie a plecat într-o stare luminoasă – model de călătorie pentru fetele de 15 ani – reviste *Vogue* + părul pe moațe, instantanee kodak + buzunarele pline de pregătiri – Sper să fie un an școlar fericit. Ea pare mai frumoasă + mai dulce ca niciodată pînă acum.

Mulțumesc pentru bani. Deja am distribuit lichidarea lor – mă gîndesc să îmi cumpăr un costum prezentabil, în caz că o să ia foc cumva clădirea și o să fiu nevoită să ajut la tulumbă. Va fi destul de incitant să dețin iarăși un produs certificat. Aș vrea să o pornim într-un amurg fermecător ca să îl botezăm – E distractiv să fii aici înainte de căderea cortinei unui apus de iarnă.

Cu dragoste, Do-Do – și mulțumesc încă o dată –

Zelda

174. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.

[după 24 septembrie 1936] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Dragă Scott,

La Mulți Ani. Mi-am amintit de tine și ți-am dorit să fii fericit –

Acest ținut dilua[t] se pierde în albastra pîclă autumnală a orizonturilor retrase, iar un soare subțiratic și laconic umple cerurile, poate cu un scop mai cerebral. Regret vara, dar pentru mine nu există o îmbinare mai fericită a naturii și moștenirii poetice decît cea dintre ținutul ăsta și aceste

dimineți și crepuscule aurii și rarefiate, cu hîrîitul caselor în construcție.

Manevrez o haină de seară care e destinată să fie încercată în fața oglinzii din Shalot[t][163] și a fost concepută special pentru a călători pe covoare fermecate – iar eu mă scald în impertinența divină a acestor codri și tînjesc după multe și nenumărate lucruri bune.

M-am hotărît să-mi rafinez simțul de orientare în *monde actuel* cu ajutorul unui pachet gargantuesc de publicații curente, care mi se par foarte captivante. Pînă cînd o să te revăd, o să știu, practic, totul despre descoperirea tratamentelor indisponibile pentru maladiile necatalogate, despre viețile tuturor oamenilor faimoși cunoscuț[i] doar de autorii dornici să pună mîna pe niște bani și despre obiceiurile casnice ale cîtorva dintre cei mai respectabili gangsteri ai noștri – și despre cum își cresc odraslele păsările emu.

Între timp fie ca tu și creația ta să prosperați și să sărbătorești multe și fericite aniversări –

Zelda

În toamna respectivă, odată ce Scott s-a refăcut, a putut să o viziteze pe Zelda și să o scoată să ia prînzul la Grove Park Inn, după care făceau plimbări lungi prin împrejurimile minunat întreținute ale stațiunii cuibărite într-o vale montană. Încetul cu încetul, sub supravegherea celor de la spital, starea Zeldei s-a îmbunătățit. A fost o perioadă liniștită, dar nu și una foarte bună pentru Scott, de vreme ce a continuat să bea excesiv. În luna decembrie, Scott s-a dus în Baltimore ca să-i organizeze lui Scottie un ceai dansant de sărbători la elegantul hotel

Belvedere, unde s-a îmbătat, a făcut o scenă jenantă și a stricat toată distracția. Zilele libere rămase și le-a petrecut în spitalul John Hopkins, unde i s-a acordat tratament pentru gripă și alcoolism. Scottie și-a petrecut Crăciunul cu o prietenă din școală, Peaches Finney, și cu familia acesteia, după care a mers s-o viziteze pe Zelda în Asheville. În ianuarie Scott s-a mutat la hotelul Oak Hall din Tryon, în North Carolina. Cu venituri mai reduse ca niciodată pînă acum, s-a străduit să evite alcoolul și să scrie, doar că, din cîte se pare, nu a prea reușit.

175. CĂTRE SCOTT SAS, 1 p.
[ianuarie 1937] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Scumpul meu Do-Do,

Confidențial: noi am lăsat pictura la galeria de artă a soților Pritchard cu o zi înainte ca tu să pleci la Baltimore, deci trebuie să fi fost 22 dec. sau cam așa ceva – Asta e tot ce știu despre ea și n-am fost cu tine cînd ai dat indicațiile privind livrarea ei. S-ar putea să fie încă acolo.

Pictez și mă plimb și sînt în putere. Mor de plictis. Tînjesc tot timpul să mă vizitezi și o să mă bucur cînd va veni iarăși momentul. Ai uitat să-mi răspunzi în legătură cu rama care să pună într-un cadru prezentabil o pictură mare pentru Mami – pe care mi-e un dor amar s-o văd?

Ou travaille[164] –

Cu Dragoste,

Zelda

176. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.
[martie 1937] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Do-Do,

Plouă – fără lamentații. Paștele se acumulează în pere, copacii se pregătesc pentru splendoare, ceruri abnegaționiste se oglindesc în drumuri, iar casele sînt frumoase și gravate într-un timp de argint. Asta a fost cu puțin timp în urmă. Acum e zăpadă și crengi ușor îngreunate și o lume matlasată de duminică. Zăpada domesticește orizonturile, lumea e un budoar alb și frumos, lumea e bine îngrijită și costisitoare. Sper tot timpul că în curînd o să apari aici.

Între timp fac robe roșii – ale justiției –, fac picturi și ilustrate și cure de sănătate și orice în afară de magie – și sper ca în primăvară să adulmec un pic din arta asta. Frigul mă îngheață și lasă o asemenea jale, că nu o pot suporta.

Vrei să-mi dai acceptul pentru rama Mamei? Aș vrea să-i duc pictura acasă de Paște

Întotdeauna cu Dragoste,

Zelda

177. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.
[primăvara anului 1937] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Scumpul meu Scott,

Autobuzul s-a înclinat peste marginile unei sărbători obosite. Luminile s-au stins, dar n-a apărut nici un bandit.

Toată după-amiaza mi-am pictat florile de piersică – sînt niște flori așa de curajoase. Mi le-am pus în urciorul meu de piatră și pictura e o altă speranță de a crea una acceptabilă pentru Muzeu.

Astăzi peste lucrurile mele a mai rămas încă încă un vag halou al lumii. A fost o încîntare să te văd. Ador specificul pămînturilor stranii, îndepărtate și pierdute ce țin de Tryon și miresmele familiare de praf și cîmpuri văratice. O să fiu grozav de bucuroasă cînd va veni vremea să mergem iar.

Îți mulțumesc pentru cele mai bune două zile ale mele și îți mulțumesc că exiști. O să ne vedem luni sau cînd o fi să se întîmple –

Pînă atunci,
Iubire și Devotament
Zelda

178. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.
[aprilie 1937] [Spitalul Highland, Asheville,

North Carolina]

Dragă Do-Do –

Picnicul a fost unul reușit. Ne-am rătăcit în labirinturile unei panorame și ne-am legat prînzul de pămînt cu latitudini și longitudini neexplorate. Te-am dorit acolo și aștept ziua cînd o să putem hoinări cît mai sus, pentru că o excursie cu mașina e întrucîtva îngrijorătoare. Piscul lumii e livada de meri, din care o parte îi aparține dr.-lui Carrol și răspunde la termenul de *campagna* – Istoria întinde pentru mine un drum de munte alb –

De-acum sîntem căsătoriți de șaptesprezece ani dintre cei mai miraculoși, o acumulare de timp destul de uluitoare. Ar fi trebuit să primim un tort.

1. Violetele încep, palide + perfecte, de-a lungul marginii drumului.

2. Enemonele [*sic!*] sînt o floare mică și perfectă, făcută dintr-o fragilitate sculptată cu delicatețe. Sînt de un albastru cobalt.

3. Păsările încep să se ciorovăiască pe tema drepturilor asupra primilor zori de primăvară

4. Cornul așteaptă un anotimp mai exuberant, în care să-și întindă flăcările sale arogante –

Cu devotament și mulțumiri

Zelda

179. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.

[31 mai 1937] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Do-Do, domnule –

Mîine va fi iarăși iunie – și umbrele ocolesc peluza cu o eleganță parfumată. Hai să mîncăm un somon asezonat cu Chablis, să ne întindem prînzul pe un nor alb și să ne rostogolim prin margarete. O aduci înapoi și pe Scottie? sau o să-și petreacă vara la periferiile Madridului, de dragul atmosferei?

Aici e o zăpușeală de lux, cu promisiunea unei arșițe de sărbătoare plutind prin aer, iar eu vreau așa de tare să merg în Alabama cîtă vreme piersicile încă se mai vînd pe stradă și cîtă vreme zăpușeala încă mai e o descărcare de albastru luminos.

Am avut iederă otrăvitoare în ochi, dar acum a trecut. Doar că, în urma acestui fapt, am stat vreme de o săptămînă în suspensie.

Să te distrezi – te invidiez, pe tine și pe toți oamenii din toată lumea care umblă și umblă – indiferent cu ce misiuni infame.

Cu cea mai arzătoare dragoste

Zelda

180. CĂTRE SCOTT — SAS, 2 pp.

[vara anului 1937] — [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Scumpul meu Do-Do,

Îți mulțumesc pentru telegrama mea: în fiecare zi mă pregătesc pentru întoarcerea ta în tot soiul de moduri, plănuind cum o să ajungem noi la plajă și sperînd la tot soiul de noi compatibilități atunci cînd o să fim împreună.

Nu mă pot gîndi la auspicii mai incitante pentru traversarea unui continent decît cei 4 frați Marks [*sic!*], dar tot mă bucur că tu ești ușurat –

Viile ruginesc peste balcoanele rupte din Tryon și seara puțuri adînci de umbră înghit lumea. E plăcut să stau aici cu Mama și să scîrțîi prin amiaza de vară într-un balansoar vechi și jupuit. Livezi de meri stau adormite în josul coastelor dealului și se răsucesc impasibile pe lîngă trunchiul Timpului – iar cînd + cînd un tren se cutremură [în] depărtare și depărtarea este iarăși fermecătoare + dezirabilă.

Citesc ce soi de flăcău remarcabil ești tu, conform peniței lui John Bishop.[165] Ca o floare de narcis, afirmă el – dar deocamdată rozele mele nu sînt menționate nicăieri.

Cu dragoste
și iar cu dragoste,
Zelda

În iunie lui Scott i s-a propus să meargă la Hollywood și să scrie pentru MGM. În ciuda trecutelor sale experiențe negative ca scenarist, a fost entuziasmat, mai ales datorită perspectivei de a avea un salariu regulat – studioul îi oferea o mie de dolari pe săptămînă pentru primele șase luni, cu posibilitatea reînnoirii contractului pe un salariu mai mare. În iulie 1937, Scott s-a mutat în Hollywood, unde, ca angajat al MGM, s-a străduit din răsputeri să scape de toate datoriile, plătind în același timp și facturile pentru spitalizarea Zeldei și pentru școala lui Scottie.

Lăsînd la o parte entuziasmul, Scott nu era încă întru totul refăcut și nici nu putea sta prea multă vreme fără să bea. Cînd s-a mutat la Hollywood, mai întîi s-a instalat într-un apartament

de la Garden of Allah, un hotel de pe Sunset Boulevard, unde se afla printre vechi prieteni din New York – scriitori care se mutaseră și ei în Hollywood ca să lucreze în industria cinematografică, printre aceștia numărîndu-se Dorothy Parker, Alan Campbell și Robert Benchley. A cunoscut-o destul de repede pe Sheilah Graham, o tînără și atrăgătoare jurnalistă de tabloid, care îi amintea de Zelda. Ea urma să-i devină prietenă, iubită și, adesea, îngrijitoare. Mulți consideră că motivul pentru care ultimii lui trei ani de viață au fost relativ fericiți și productivi se datorează devotamentului arătat de Sheilah și influenței sale stabilizatoare. Cu toate acestea, el și-a menținut hotărîrea de a face tot ce-i stă în puteri pentru a-i oferi Zeldei lucrurile pe care și le dorea. O vizita ori de cîte ori putea, o ducea în vacanțe și, atunci cînd nu reușea să ajungă el la spital, încerca să aranjeze vizite de-ale lui Scottie la ea sau călătorii ale Zeldei la casa mamei acesteia din Montgomery. În septembrie, Scott s-a întors la Asheville și a dus-o pe Zelda într-o excursie pînă la Charleston și Myrtle Beach. Între timp, cei doi corespondau. Zelda îi împărtășea entuziasmul față de Hollywood și spera ca Scott să aibă succes și să fie fericit.

181. CĂTRE SCOTT SAS, 3 pp.
[vara anului 1937] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Scumpul meu Do-Do,

Biletul primit de la tine ziua trecută m-a făcut să mă întristez. Detest să mă gîndesc cum te chinui cu corsetele alea îngrozitoare. O să fie bine cînd o să te vezi iar sănătos – și fericit. California e o lume foarte fericită. Fericiri fericite fîlfîie

prin văzduh, fericirea stă să dea în floare în fiecare tufiș, aerul e albastru și tremurător, iar pămîntul plin de flori e de un trandafiriu palid. Iar tu o să scrii un film bun, plin de prospețimea pe care o are pămîntul acela pentru tine.

Îmi pare rău că nu ne-am înțeles foarte bine – Fiindcă știi că eu cred următoarele:

Sufletul unui artist e frumos și prețios și, dacă artistul nu ar exista, nu am fi în stare să descifrăm scopul vieții și nici nu am fi în stare să ne corelăm viețile cu modelele cosmice[.] Iar lucrul pe care îl iubesc cel mai mult din lumea asta este frumusețea unui suflet generos – așa că, Do-Do, mă rog pentru tine.

Firește, partea cu banii nu e corectă. Dacă m-ai lăsa măcar să plec la Mama sau cel puțin să-i spui dr.-lui Carrol să mă lase să plec cît de repede poate, ca să nu creadă cumva că sîntem în stare să continuăm la nesfîrșit așa, relaxați și prosperi – O să mă bucur atunci cînd o să-ți mai ușurezi din poveri.

Cu iubire nepersonală și iubire pentru ceea ce iubești – și cele mai bune urări de bine, din toată inima mea.

Modelul sufletului tău
e *Slava lui Dumnezeu* –
Zelda
La revedere, Do-Do. Să fii fericit veșnic, oriunde ai fi.

182. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.
[iulie 1937] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Do-Do, cel mai remarcabil

și mai respectat dintre
soți –

Așadar, ai evadat, așadar, de-acum ești fericit și la adăpost în țara opulenței – și te distrezi.

Timpul continuă să se rotească și iar să se rotească în cercuri pe aleile astea împădurite. A plouat și lumea e profundă și limpede și a dobîndit o concizie proaspătă, mai înverzită. În păduri s-au ivit margaretele, discuri de miez de vară și auguri ai unei amiezi văratice.

Sper ca Mama să ajungă cît de curînd. Îmi scrie de arșița din Alabama, pentru care o invidiez, și îmi scrie că își face ordine în casă înainte de plecare.

Îți mulțumesc că te gîndești la mine. Voi încerca să mai confecționez niște ilustrate care să poată împodobi orice fațadă – și transmite-i Dragostea mea lui Scottie.

Iar eu voi aștepta cu nerăbdare să te văd – și să aflu vești despre lume și viață și cum mai merg lucrurile atunci cînd o să te întorci

Devotată,
Zelda

183. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.

[iulie 1937] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Scumpul meu Do-Do,

Abia aștept ziua de mîine. O să avem parte de formalități informale pe sub pini și de o negație foșnită politicos cu semnificația profundă a unei farfurii de picnic.

O să fie așa de bine să mă întîlnesc iarăși cu doi oameni din neamul meu.

O pasifloră rară explodează cu o palidă ostentație exotică, iar pe cărare buruienile sînt crude și încinse și înalte. Porumbeii cuibăresc un anotimp blînd, iar eu o să mă gîndesc întotdeauna la tine.

Mă simt fericită că ai putea să găsești noi intangibilități de clasificat și mai multe eventualități încîntătoare decît în vremea din urmă.

Să nu-ți faci griji pentru noi aici mai mult decît poți duce, fiindcă îți promit că

1) O să respect regulile, ceea ce de obicei aduce recompense.

2) Mama e aproape și n-o să mă simt singură.

3) Dar o să îți salut revenirea cu toate soiurile de stamine sclipitoare și lucruri care să-ți lumineze viitorul.

Dragostea mea, Do-Do, și mult noroc –

184. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.

[august 1937] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Scumpul meu Do-Do,

Scottie și cu mine am plutit pe terasa de la Grove Park Inn sub un soare de vară încîntător și am privit cum Timpul reîntineirește [*sic!*] într-o vale unde se odihnește deocamdată o vreme.

Ea era frumoasă și grațioasă și am fost încîntată să stau cu ea – dar și întrucîtva alarmată de cumpărăturile ei. Toate hainele îi erau încîntătoare și adecvate, cu excepția pălăriei, și

îi veneau foarte bine, așa că factura nu mi s-a părut exhorbitantă [*sic!*].

Familia mea și-a amintit-o cu generozitate, așa că sezonul a sosit cu atît de multe hîrtii + panglici, încît a creat un aer de festivitate[.] Am mers la Biserică și să vedem *Aleg dragostea*[166] – care e amuzant, rafinat și, în egală măsură, fermecător. Cu fiecare an ce trece, Grace Moore devine tot mai potrivită, ceea ce trebuie să fie foarte mulțumitor pentru ea.

Îți mulțumesc încă o dată pentru bani –

Și nu mai e cazul să spun că o tură pe țărmul Floridei ar fi mai mult decît ispititoare – ar fi un vis – sau chiar un delir –

Am putea oare să fim cafenii + prăjiți și acoperiți cu grăunțe silicoase

Te voi aștepta –

Devotată + recunoscătoare

Zelda

185. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.

[sfîrșitul verii 1937] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Dragă Scott,

În fiecare zi plouă conștiincios și Timpul stă de strajă la cel mai murat sfîrșit de vară. Am cîștigat turneul de tenis și acum sînt campioană: e un joc atît de frumos, că o să regret atunci cînd n-o să mai fiu în stare să joc. Rapiditatea ritmurilor interdependente, jucarea unui set cu reflexe lansate asupra celuilalt într-un schimb de mingi susținut sînt la fel de captivante ca jocul însuși. Din punct de vedere artistic, jocul e inepuizabil.

I-am scris lui Rosalind ca să-i cer o pălărie și o rochie de seară, care îmi erau indispensibile [*sic!*]. Îmi promisese că o să mă motorizeze [?] din Atlanta cînd o să ajung în sud și prezența ei îmi lipsește tare mult. Chiar și în cele mai umile condiții, ea conferă vieții o senzație de farmec care este extrem de revigorantă și de agreabilă. Cum de atunci plouă și în Atlanta în fiecare zi, poate că o să se întoarcă iarăși aici ca să prindă ceața ușoară de toamnă și luna plină de la echinocțiu. Nici o perioadă nu se potrivește mai bine acestor regiuni ca împodobitele ceruri de sfîrșit de septembrie, somnolentele mistere senzoriale ale verii indiene și ale luminoaselor broderii de pe dealuri ce se scurg în depărtare sub linia de curent, precum și posibilitățile amenințătoare ale dealurilor.

Îmi pare rău că Scottie te obosește. Aș vrea s-o fi putut ține aici. Numai că s-a plictisit atît de tare în Ashville și a detestat cu atîta încrîncenare locul, încît nu cred că ar fi fost de vreun folos să mai stea aici, poate doar pentru a-i aminti de obligațiile ei față de părinți și pentru a o face să fie conștientă de manierele necesare pentru a reuși să își ducă viața într-o relație intimă, de orice fel ar fi ea –

Zelda

186. CĂTRE SCOTT SAS, 7 pp.
[septembrie 1937] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Dragă Scott,

Îți mulțumesc pentru excursia atît de drăguță: mi-a făcut bine să mergem cu mașina pe drumurile acelea lungi și triste,

să oprim ca să luăm lucruri ce nu erau neapărat necesare, și a fost bine că am ajuns seara, mirosind a praf dulceag și a benzină, și că am reușit să retrăim senzația de a nu fi niciodată întru totul sigur unde te afli.

Scopul hotelului din Fredricksburg a fost demnitate, siguranță și mahon, în vreme ce hotelul din Richmond a avut cu siguranță o semnificație dramatică.

S-ar putea ca Williamsburg, ireproșabil aranjat și pregătit, să mai aștepte încă următoarea sărbătoare perfectă cînd o să ajungem acolo data viitoare. Locul acela creează o armonie atît de potrivită între clienți și funcția sa de maximă onctuozitate. La Charlotte hotelul n-a contat, dar s-ar putea ca mesajul lui să fi fost acela al indispensabilității locurilor de dormit: cei de acolo nu voiau să fie sîcîiți în privința imperfecțiunilor.

Mi-au plăcut copacii aurii și perioada asta aurie din an: soarele începțoșat și drumurile care duceau înapoi în vară.

Mount Vernon a părut franc + grațios, iar Monticello[167], drăguț condensat, dar m-am gîndit că ambele locuri țineau de o planificare indirectă și că nici una din ele nu avea anvergura și nici nu transmitea senzația unui spațiu luat în posesie, așa cum ar fi fost de presupus să aibă o asemenea structură. Faptul că economia arhitechturală [*sic!*] e evidentă așază casa pe o bază de auto-justificare (în esență, de frumusețe legitimă – dar numai a tradiției). În absolut: scopul casei ar putea fi mai degrabă suspendat de grinzile aspirației estetice decît disecat pentru a satisface contingențele încă nemanifestate ale trecerii timpului – i.e. unde să pui copiii vecinului și ce să faci cu soacra.

Vremea a fost perfectă, mașina amuzantă, mîncarea potrivită pentru vagabondaj, iar eu m-am distrat de minune. Eventualitatea unor scopuri proaspăt ivite îl face pe om să treacă destul de fericit prin viață și pînă și urmărirea unora vechi îl ajută să evalueze proecte [*sic!*] vajnice de care se agață, considerîndu-le o „direcție“.

Drumurile miros a reminiscențe și a căutare.

Deși pornirea spre hoinăreală a lui Scottie e indubitabil ereditară, nu vreau să mai facă așa ceva: plutirea aceea incertă prin ținut, spre indiferent ce *endroit*[168] agreabil care îi stimulează închipuirea – oricum, ea e cel mai dulce dintre copilași + poate că însoțitorii de la vagonul de dormit o vor ajuta să stăpînească rădăcinile grecești + latine, care par să presupună o instruire itinerantă.

Încă o dată, mulțumiri: a fost o vacanță mai reușită decît cea dinainte și poate că ieșirile noastre se vor transforma într-un viitor strălucitor

Cîndva.

Recunoscătoare

Zelda

187. CĂTRE SCOTT SAS, 5 pp.

[toamna anului 1937] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Dragă Scott,

Ne-am întors exact la momentul prielnic: vîntul clocotește de răutate și toate elementele sînt deja personaje de tragedie. Mă bucur că ne-am simțit bine.

Îmi lipsesc iubirea mea în pat și soarele luminos al dimineții zăbovind cu indiscreție prin camera mea – și o cameră de hotel luminoasă și indiferentă care să mă salute.

Nu vrei să-l convingi pe domnul Goldwyn să-mi trimită parfumul și fleacurile? Trebuie să ai tu o listă pe undeva. Dar motivul meu real ulterior este următorul:

Picturile astea și paravanul meu, pe care îl ador, ar trebui totuși depozitate într-un *endroit* mai demn de ele. Știu că mi-ai dat douăzeci de dolari ca s-o fac, dar acum nu mai știu unde sînt cei douăzeci de dolari, iar picturile sînt în continuare aici. Așadar, aș putea oare primi

1) Un bilet de autorizare adresat dr.-lui Carroll cum că pot să îmi expediez acasă capodoperele

2) Un cec ca să achit asta. După *plimbarea* noastră *terapeutică* am făcut niște lucrări foarte reușite și e posibil să creez ceva care să-ți inspire admirație.

Astăzi este zi de circ: radiourile răsună deja ca un clopoțel de tinichea, iar în aer plutesc ecouri de poleială și spectacol și nimeni nu vrea să aștepte să plece. O să fac niște desene și o să-ți scriu despre miraculoasele isprăvi cvadri-dimensionale de duminică ale acrobaților.

Pentru mine nu există un moment mai exaltant decît un trup svelt [*sic!*] lan[s]at prin forța conceptului, rotit prin aer, un scop preconceput – studii asupra ritmului și echilibrului care fac ca arhitravele de la Notre-Dame să pară o realizare banală.

E o zi bună pentru circ: bate un vînt ușurel și e luminos și însorit.

Frunzele de bronz, codrii cafenii luminați de scînteieri licăritoare și cerurile luminoase emit comentarii asupra

urgențelor inexorabile ale vieții – și ale anotimpurilor.

Cu dragoste,

Zelda

188. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.

[toamna anului 1937] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Scumpul meu Do-Do,

Mulțumesc pentru bani – Cînd vreo rezervă de bani ajunge să vadă o dată umbrele întunecate ale acestor subterane, devine la fel de inaccesibilă ca monetăria Statelor Unite – Totuși, cum Crăciunul se ițește la orizont, poate că se va petrece un cutremur sau vreo altă influență lubrifiantă. Oricum, mulțumesc – încă o dată –

El nu vrea să mă lase să vin acasă de Ziua Recunoștinței *sau* de Crăciun. Dar promite că primăvara viitoare.

Fac ilustrate – și îi pictez mamei niște crini, care nu o duc prea bine pe dealurile astea aspre – deși azi vremea e minunată.

O duminică luminoasă + prosperă inundă bungalow-ul cu blocuri de lumină solară și trecutul își atîrnă nostalgic de-a lungul drumurilor splendoarea speranțelor sale încheiate – iar eu mi-aș dori să ieșim la picnic undeva în minunățiile astea uscate + înțepătuoare [*sic!*]

Ar fi minunat dacă ai putea zbura – ca să mă poți vedea cînd și cînd

Devotată,

Zelda

189. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.
[decembrie (?) 1937] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Scumpul meu D.O.,

Ultimele mele vești vin de la Ieremia, profetul, și meditez la cultul lui Osiris într-o carte despre dans. Asta conferă un aer mai instructiv gripei pe care am colectat-o și expediat-o. E o pacoste. Mă bucur că s-a terminat.

Ura pentru Florida. Adu tot ce poți găsi și o să ne desfătăm. Te rog să aduci cartea de arhitectură și, în caz că ni se epuizează interesul pentru ocean, o să putem studia curțile interioare.

În ciuda vremii extrem de prietenoase, iernii i s-a făcut dor de altceva de altundeva – și pare la fel de dornică să plece de aici ca toată lumea: abătută, posomorîtă și colindînd pe urmele folositoarelor ore mai „intime“ pînă cînd distracția nu mai este identificată ex[c]esiv cu niște scopuri prea pline de glamour pe cale să înflorească în șiraguri de vremuri fericite.

Hîrtiile sînt focare ale dezastrului: dezastre de dimensiuni atît de cosmice, încît nici nu îl mai poți al[e]ge pe cel mai relevant. Asta mă menține într-o îngrozitoare situație de teamă legată de colapsul serviciilor publice și că n-o să ne mai întîlnim niciodată – Poate că ar fi cazul să ne dotăm noi înșine: cu platoșe și apărătoare de nas și alte chestii.

N-ar putea secretara ta să-mi mai trimită niște mocasini? Sau de ce nu mi-ai trimite pur și simplu secretara? Așa n-o să mai trebuiască să mă îngrijorez de unde trebuie să vină toată

drăglășenia [*sic!*] mea[.] Cu *o mulțime* de mărgeluțe; 5 ½ – din proprietățile Zodiac-ale – te rog.

Devotată,
Zelda

190. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.
[decembrie 1937] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Do-Do,

Bucurie și vești bune! Dr. Carrol duce mîine o mașină de oameni la Sarasota, în Florida, iar eu sînt în sfîrșit un personaj privilegiat. Sînt cinci zile *en route*[169] și o să pot să recapitulez mulțumită în timp ce străbat taluzurile lutoase ale Georgiei și pinii zdraveni + singuratici și lungile șosele părăsite – așa cum îmi place să fac.

Mulțumesc pentru bani. N-am avut încă nici o ocazie să-i cheltuiesc – dar o să îți scriu odată cu venirea noii mele cuști.

Nu se simte nici un fel de atmosferă de Crăciun. Disperarea vîntură haotic noaptea ici + colo, iar cerurile cască larg teroarea cosmică. Nu sînt în stare nici măcar să fac felicitări de Crăciun.

Sînt în salonul de la Highland și sînt foarte drăguță și plăcută. Ce fericire ar fi să te văd de Crăciun și unde să găsești un foc mai reușit sau un miros mai dulce de păduri în creștere decît la Tryon – și promisiunea + posibilitatea florilor + jilăveala începutului de primăvară de-a lungul drumurilor.

N-ai vrea să-mi trimiți o fotografie mică cu tine? și îți mulțumesc că ți-ai amintit de mine prin Rosalind.

Devotată +

recunoscătoare
Zelda

191. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.
[decembrie 1937] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Scumpul meu Do-do,

Viața a suflat + s-a umflat pînă a ajuns o zi de vară, iar norii + primăvara năvălesc peste ceruri ca și cum calendarele ar fi o înșiruire de greșeli matematice.

Crăciunul pare deja entuziasmant. Au apărut magazine roșii + aurii + magazine sclipitoare + extatice și străzi împodobite cu ghirlande. Voi fi nemărginit de fericită să te văd, bunul meu domn.

Dacă poți opri trenul la vreo cîțiva indieni mai întreprinzători, mi-ar plăcea în continuare mocasinii ăia – cu mărgeluțe peste tot + atît de turcoaz pe cîtă boltă cerească au ei la dispoziție ca să-i facă. Poate în Tuc[s]on sau într-unul din locurile acelea unde ne-am cumpărat noi brățările cu mult, mult timp în urmă.

Îmi fac de lucru cu multe trebușoare mărunte + irelevante și mă simt destul de organizată spiritual, deși fără nici un fel de proiect Titanic.

Să îmi zici ce pot să fac – eu vreau să merg o vreme acasă în Ala, ca să-mi dovedesc calitatea de cetățean capabil + inestimabil. E o recompensă frumoasă să ai ceva de oferit atunci cînd se fac ofrande. Mi-aș putea strînge laolaltă

gusturile și obiectivele ca să înfrunt viața cu un simț al unității mai puternic atunci cînd obișnuința va deveni iarăși volitivă.

Dar putem discuta atunci cînd sosești –

Între timp pare distractiv să te amăgești așteptînd petrecerile cu convingerea că, la urma urmei, înseamnă fericire –

Așadar –

Devotată

Zelda

I-am scris omului ce să facă cu fusta. Ar putea să respecte ce e în scrisoare? Fiindcă altfel s-ar putea să-mi facă o velatură de barcă, adică falduri + chestii. Mulțumiri + mulțumiri

*În timpul sărbătorilor de Crăciun, Scott s-a dus s-o viziteze pe Zelda la Asheville și a dus-o într-o vacanță în Florida și după aceea într-o vizită la mama ei în Montgomery. Într-o scrisoare către Scottie a recunoscut că excursia nu fusese întru totul reușită: „Mama ta s-a simțit mai bine decît m-aș fi așteptat, iar excursia noastră ar fi fost distractivă, numai că eu eram obosit. Am mers la Miami și Palm Beach, am luat avionul pînă la Montgomery și toate astea sună foarte vesel și fermecător, numai că n-au fost chiar așa“ (*Life in Letters, *p. 345). Atunci cînd Zelda s-a întors din vacanță, la spital s-a organizat un bal mascat de Anul Nou, a cărui temă era Mama Gîscă. Zelda, care, în ciuda afecțiunii ei, și-a păstrat simțul umorului, s-a distrat de minune mergînd costumată ca „Mary, Mary, Quite Contrary“*[170]*. De Paște, Scott a planificat o excursie de familie în Virginia Beach pentru el, Zelda și Scottie. Ajunși acolo, cei trei s-au ciondănit, iar Scott și Zelda au făcut o scenă la hotel. Atunci cînd s-a întors la Hollywood, Scott a sosit beat pe aeroport și a*

trebuit să fie dat în grija medicilor. Era atît de bolnav, încît a fost nevoie să fie hrănit intravenos.

Pe parcursul primăverii lui 1938, el a avut cîteva schimburi de scrisori cu dr. Carroll și i-a cerut insistent medicului să-i acorde și în continuare vacanțe Zeldei, altfel – se temea Scott –, dacă n-o să aibă ceva plăcut la care să se gîndească că o așteaptă, s-ar cufunda în disperare. Între timp Scott s-a mutat în aprilie de la Garden of Allah, de pe Sunset Boulevard (cu grupul lui de petrecăreți de acolo) într-un bungalow liniștit din Malibu, iar în noiembrie (vrînd să scape de frig și umezeală) în Encino, într-o căsuță de țară de la Belly Acres (domeniul actorului Edward Everett Horton), unde va locui pînă în mai 1940, cînd se va muta într-un apartament din Hollywood, aproape de cel al lui Sheilah.

192. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.
[februarie 1938] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Scumpul meu Do-Do,

Februarie ne etalează nenorocirile pe un vînt la fel de sumbru ca toate cele care ne-au frămîntat speranțele, transformîndu-le în nevoi – iar eu tînjesc să plec într-un loc cu speranțe mai cafenii, mai însorite.

Mama mi-a trimis niște stambă ca să cos – și stamba amintește deja de pete de mure și zmeură, de sorii timpurii ai dimineților de iulie, de păsările cocoțate pe întinderea zorilor – vara e atîta fericire: cîtă obscenitate la ea să subordoneze cele mai mari așteptări speranței că vremea se va încălzi.

Îți mulțumesc pentru scrisoare și pentru banii de haine. Hainele urmează să călătorească pînă aici – și știu că o să fie frumoase, de vreme ce le trimite Rosalind. Tu mi-ai expediat un parfum atît de uluitor de nimerit și atît de plăcut senzorial, încît mai vreau. Se numește *Salud*, e de la Schiaperilli [*sic!*], iar cînd o să mergi iarăși în Mexic, amintește-ți de mine.

Scriu o lucrare pentru un curs pe care îl avem aici despre creierul nostru, dacă va funcționa sau nu. E, în principiu, despre tot ce știu și ar trebui să fie foarte edificator. O să ți-o împrumut de Paște și o s-o putem folosi cu Scottie, în chip de discurs al ei de intrare în lume.

Între timp pe pînza mea înfloresc violetele, crinii și Potentilla roz și eu sper și aștept –

Devotată,

Zelda

193. CĂTRE SCOTT
[martie/aprilie 1938]

SAS, 4 pp., pe hîrtie cu antetul MONTGOMERY, ALABAMA în centru

Dragă Scott,

Sînt o femeie foarte extravagantă, sînt o zavistnică – Oricum, chiar de e așa, banii s-au dus și tot asta o să fac și eu mîine-dimineață și îi datorez Mamei 10 $ pentru diverse mărunțișuri –

Toate sînt foarte demoralizante și detest să apelez la tine ca să-ți cer mai mult, după ce în ultima vreme ai fost atît de generos –

Dar vrei să fii drăguț și să-i trimiți ei cecul[?]

Dacă ai putea să-ți dai seama cît de disperat de sătulă sînt de procedurile medicale, de reprimările inevitabile[,] de privarea de plăcerile mele, de înfrînarea mîniei, de opiniile pe care noi (tu + eu) le-am susținut întotdeauna și de orice fel de exprimare personală pe care o impune un astfel de trai, sînt convinsă că ai fi dispus să mă lași să mai fac o încercare în exterior. Vreme de un an spitalul Highland a însemnat cel mai bun regim pe care îl știu, numai că e singurul spital în care am fost vreodată și care nu asigură *nici un fel* de condiții pentru *nici un fel* de viață personală – [distracții, dreptul la opinie, ieșiri cum ar fi în oraș etc.][171] – iar după trei ani de genul ăsta, sufletul începe să se stingă.

Te implor, nu mă lăsa acolo după Paște.

Oricum – sînt extrem de recunoscătoare pentru solicitudinia [*sic!*] ta constantă, pentru generozitatea ta și pentru toate lucrurile bune pe care mi le-ai oferit.

Devotată,

Zelda

De ce nu mă lași să-mi închei conturile în Ashville, să vin să te vizitez două săptămîni de Paște și să mă întorc în Ala –

Dacă planul ăsta ar avea succes, mi-aș putea face ulterior propriile aranjamente și poate că aș găsi pe undeva o căsuță unde ai putea petrece o lună fericită sau cît o fi ori de cîte ori îți vine cheful s-o faci.

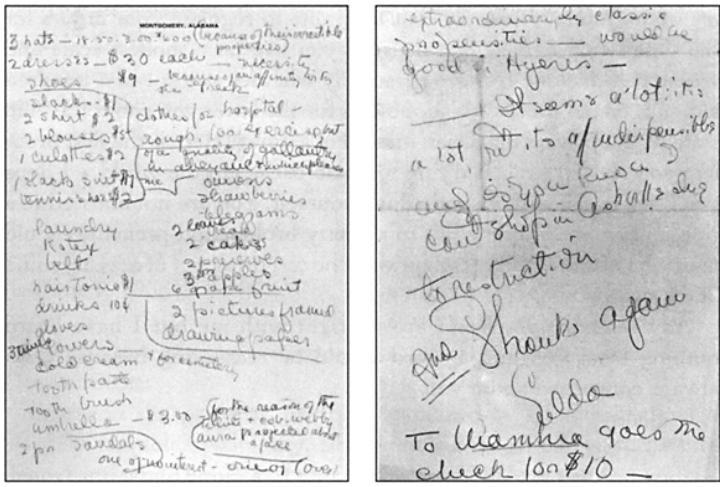

Două pagini incluse de Zelda împreună cu scrisoarea anterioară, în care sînt evidențiate cheltuielile ei (imagini reproduse prin amabilitatea Bibliotecii Universitare Princeton).

194. CĂTRE ZELDA SAS, 2 pp.[172]
[aprilie 1938] [Hollywood, California]

Eu nu mi-am putut aduna puterile să-ți scriu săptămîna trecută – am fost îndeajuns de enervat pe mine și, într-o bună măsură, pe tine. Dar, pe măsură ce lucrurile se așază, pot privi totul cu o oarecare detașare. După cum ți-am zis, cînd am plecat din California, eu eram o făptură bolnavă – la sfîrșitul lunii martie am avut o hemoragie frumușică, prima după doi ani și jumătate – și m-a împins să continui doar falsa înflăcărare că reușisem să fac niște treabă cu adevărat excelentă. Eu mă gîndeam că în Norfolk o să zac și-o să mă odihnesc, atîta tot, dar a fost o idee trăsnită, fiindcă ar fi

trebuit să mă odihnesc înainte să plec în călătorie. Acolo eu nu am băut deloc, *nici măcar un strop*, dar am deprins nefericita nevoie de cafienă [*sic!*] ziua și de cloral noaptea, care fac cam la fel de mult rău la nervi. După cum ți-am spus, dacă aș putea termina un film *excelent* care să întreacă *Trei camarazi*[173], cred că aș putea negocia niște condiții mai bune – mai multă odihnă *și* mai mulți bani.

Am folosit o grămadă de „eu“ ca să-ți spun că îmi fac griji pentru tine – probabil că boala mea m-a tensionat și m-am gîndit că ai elaborat nu știu ce idei grandioase despre felul în care să cheltuiești banii ăștia cîștigați de mine, pe care eu îi consider *esențiali* – excursia asta fiind exact opusul. Atitudinea dr.-lui Carrol față de bani este pur și simplu aceea că în momentul de față el vrea să-ți pună la punct afacerile personale și o poate face dacă trăiești la un nivel modest și undeva prin preajma lui. Lui, personal, nu-i pasă dacă tu cheltuiești o sută sau zece mii pe lună – neîndoielnic că în al doilea caz ai putea călători prin țară cu un medic personal în loc de o asistentă. Iată prima problemă cu care te confrunți cînd încerci să revii printre oameni + sper că o să încerci să ne înțelegi perspectiva și să te adaptezi. Nu ești căsătorită cu un milionar bogat de treizeci de ani, ci cu un bărbat destul de distrus și îmbătrînit prematur, care n-are nici un sfanț în afară de ceea ce poate scoate din mintea lui obosită și trupul lui bolnav.

Indiferent ce fel de relații îți dorești, pentru mine e în regulă, dar nu mai am nici o veste de la tine și m-ar liniști să îmi spui ceva, fiindcă îmi fac permanent griji pentru tine

Scott

Of, Zelda, scrisoarea asta a ajuns să fie una atît de rece, dar nu asta simt eu față de tine. Odinioară am fost o singură persoană și lucrurile vor sta întotdeauna un pic așa.

În iunie, Scottie a absolvit Ethel Walker School și și-a depus dosarul de admitere la Vassar. Scott nu a putut veni la absolvire, dar a aranjat ca Zelda și sora ei, Rosalind, să meargă la New York și apoi la Connecticut, ca să participe la ceremonie. Cadoul lui pentru Scottie a fost o excursie în Franța, iar în acea vară, înainte să plece în Europa, ea l-a vizitat în California. Cînd Scottie s-a întors în Statele Unite, Zelda s-a întîlnit cu ea la New York. Au însoțit-o Rosalind, doamna Sayre și asistenta medicală a Zeldei și, cum o altă soră de-a Zeldei, Clothilde, locuia în apropiere de New York, Zelda a avut parte de o reuniune de familie. Faptul că era împreună cu familia și că era iarăși în New York a făcut-o să-și dorească iarăși să plece definitiv din spital. Excursiile acestea i-au întrerupt Zeldei programul și au făcut-o să fie mai nemulțumită de regimul din spital. Succesul acestor ieșiri ale ei li s-a părut celor din familie o dovadă că e pregătită să plece de-acolo. Ei au făcut presiuni asupra lui Scott, precum și asupra medicilor Zeldei, ca să-i permită să facă asta. Medicii erau de părere că singura cale prin care ea ar fi în stare să se descurce la fel de bine cum a făcut-o în ieșirile respective era să își petreacă mare parte a timpului într-un cadru terapeutic. Zelda era însoțită de o asistentă care avea rolul de plasă de siguranță.

Pe parcursul anului 1938, Scott a lucrat la trei filme – Infidelitate, Madame Curie *și* Trei camarazi. *Zelda a văzut* Trei camarazi *în iunie, cînd a mers în nord la ceremonia de absolvire a lui Scottie, și imediat după aceea i-a transmis lui Scott*

felicitările ei. Mai tîrziu în acel an, din cauza muncii la scenariul pentru Madame Curie*, i-a fost imposibil s-o întîlnească pe Zelda de Crăciun. A aranjat ca ea și Scottie să-și petreacă zilele de sărbătoare în Montgomery, cu mama Zeldei.*

195. CĂTRE SCOTT
[cca 2 iunie 1938]

SAS, 2 pp., pe hîrtie cu antetul HARTFORD, CONNECTICUT în centru

Scumpul meu Scott,

Scottie e cea mai frumoasă fată, de o e[s]teticitate stabilizată și o spiritualitate tangibilă sugestiv. A avut gardenii albe și o flanelă albă și speranțe albe și libertatea și grația celor mai buni, iar noi sîntem foarte mîndre și devotate. I-au plăcut grozav florile de la tine, care sînt superbe, cu elanul lor galben și vi[o]let și roz și spontan, și se deschid cu speranță spre cea mai luminoasă și mai fericită dintre dimineți. Deși ziua a fost întunecată.

Îți mulțumesc încă o dată pentru toate și pentru bunătatea implicită –

Să *nu* îmi trimiți ceasul. Vreau să donez banii pentru ajutorarea săracilor – fiindcă eu m-am simțit atît de minunat. Așa că să n-o faci, te rog. Desegur, dacă o să *fie* vreun ban.

O să mergem mîine la film și o să îți scriu după aceea.

Între timp – viața e așa de drăguță atunci cînd ai parte de ea și, între timp, mult noroc.

E tare bine să o avem pe Scottie. Mă bucur așa de mult că am făcut-o.

Mulțumesc încă o dată –

Zelda

I-am trimis lui Scottie flori albe.

Scottie la ceremonia de absolvire a liceului

196. CĂTRE SCOTT SAS, 4 pp.[174]
[după 3 iunie 1938] [New York City]

Scena de dragoste de pe plajă a fost superbă, jocul actorilor, dialogul, decorul și indicațiile de regie

Lupta de stradă a fost tratată splendid: un suspans reușit prin selectarea siluetei singuratice și o senzație de pustietate cavernoasă a orașelor văduvite de siguranța lor, redată în mod

adecvat. Oamenii se manifestă destul de bine pe tot parcursul scenei, fără prea mari șanse de a juca emoționant.

Partea de comedie e excelentă de la început pînă la sfîrșit: rafinată, realistă și de un deliciu amărui – Filmul a avut parte de hohote zdravene, sănătoase –

Fata a fost exact așa cum trebuia să fie – și foarte convingătoare, și absolut fermecătoare și profund înduioșătoare cînd el a cărat-o în pătură. Arăta ca o fetiță. Numai că, într-un fel, părea ceva destul de arbitrar ca 3 bărbați să își dedice viețile bunăstării ei –

Dialogurile sînt *par excellence*, scenele individuale, excelente, jocul actoricesc, excelent (Margaret Sullavan) și de prima mînă (bărbații). Muzica e și ea de mare folos –

Numai că nu există nici un fel de continuitate dramatică – iar asta răpește din suspans pe ansamblu. Știu că e greu să transpui cu succes un tratat filozofic pe ecran, dar ar fi fost mai bine să fi existat senzația unei teze inevitabile ce își face cunoscută prezența în ciuda personajelor – sau ca să fi existat senzația că personajele sînt stăpînite de un scop dinamic irepresibil. Curge lent, iar dinamica e răzleață + sporadică în loc să fie cumulativă sau continuă.

Publicul a reacționat extrem de favorabil și a aplaudat. Montajul muzical și partea tehnică în general au fost rezolvate minunat.

— Pe o notă mai neprotocolară sau ce-aș fi spus dacă ar fi fost produsul unui necunoscut: echilibrat superb și dialog intelectual (ceva neobișnuit) – joc *excelent* al eroinei – de o seriozitate convingătoare + o augurare care nu se împlinește niciodată fiindcă nu există nici o intrigă, spirituală sau materială

Mai toate scenele au o forță ce încîntă + consistență –
Multe felicitări.
Zelda

197. CĂTRE SCOTT SAS, 3 pp.
[iulie 1938] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Dragă Scott,

Mă umpl[e] de groază să văd cum se scurge atît de mult timp: o altă vară e deja pe jumătate trecută și poate că n-o să mai existe vreodată nici arsuri de soare și nici amiezi toride.

Crezi oare că se mai gătesc încă automobile în Antibes și se mai sorb încă amurguri la Kaux [Caux] și mă întreb dacă Parisul e roz în soarele tîrzielnic și păstrează latentă fericirea deja trăită.

Oricum ar fi, acum știu adresa verii, unde locuiește și se înmulțește și își face căminul, de unde vin cîmpurile cu margarete, unde se prepară cîntecul păsărilor și unde e casa cerurilor tainice[.] Nu e foarte departe, iar Mama și cu mine am putea petrece două săptămîni acolo: dacă se obține permisiunea.

Între timp Newman consideră că *Trei camarazi* e unul din cele mai bune filme pe care le-a văzut și tot felul de păreri auzite ici și colo sînt foarte *pro* – așa că poate o să cîștigăm mai mulți bani și mai mult renume și mai multe libertăți și toate soiurile de atribute dezirabile

– și, pînă una-alta, Mama e aici și e la fel de drăguță și săritoare ca întotdeauna, însă cu un an mai bătrînă decît a fost anul trecut, ceea ce mă întristează –

Sper că se bucură de sărbătoare – Munții sînt foarte verzi și cu aceleași proporții insistent de splendide ca și înainte – iar Ashville e punctul cel mai înalt de la est de munții Rockies. Așa se spune la radio –

Zelda

198. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.

[sfîrșitul verii anului 1938] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Scumpul meu Do-Do,

Potopul continuă: ieri am luat cina în tristele reflexii argintii ale unui rîu ieșit din albie, în vreme ce căldura plină de aburi a unei veri umede amenință să puiască tot soiul de lucruri.

Mama e în regulă, iar contingentul de Sayre din Montgomery prosperă la Saluda, dinaintea unor fațade precum curtea de justiție din Appomat[t]ox și sub copaci de un realism absolut al frumuseții. „The Big Apple“[175] mătură podelele și e cea mai antrenantă formă de distracție. E plină de toate felurile de cochetării impersonale din cele mai expresive și de o auto-dramatizare antrenantă. Poate Scottie te-ar putea învăța.

Domnule: Vara pălește și se stinge și eu n-am cum să știu unde sînt margaretele sau ce s-a ales de știuleții copți de porumb.

Domnule: Pot face tumbe pe spate cît vreau eu + cu ușurință și pot face podul

Domnule: Am cusut două rochii de petrecere pentru momentul cînd o să existe o fanfară pe culmile munților.

Și voi fi grozav de bucuroasă să te văd –

Babani – *oricare* sau

Rosine – „Sur Mon Balcon“

oricare e mai ieftin în Mexic.

Pantofi: turcoaz sau cu mărgeluțe roșii

curea: seturi sclipitoare + ținte de alamă – [176]

Cu dragoste + multe mulțumiri

Zelda

199. CĂTRE ZELDA SD (copie), 2 pp.

[Plaja Malibu, California]

2 sept.

19 38

Scumpă Zelda,

Situația e prea încurcată ca să ți-o explic într-o telegramă. Pe scurt, lucrurile stau așa:

După cum știi, familia Finney a luat-o pe Scottie nu doar în două vacanțe de Crăciun, ci și vreme de trei luni și ceva în total pe timpul verii, și, după cum iarăși știi, eu pur și simplu n-am fost în stare să-i ofer nimic care să poată înlocui asta. Vreau să spun că nici Norfolk, nici Montgomery și nici Scarsdale[177] nu seamănă prea mult cu un cămin. Pe de altă

parte, casa Finney – datorită marii ei iubiri pentru Peaches și a ceea ce simțeau ei față de ea și au făcut-o și *pe ea* să simtă și datorită anilor ei de formare, cînd a învățat să iubească orașul Baltimore – a semănat foarte mult cu un cămin.

Firește că am avut un sentiment de vinovăție în privința acestei obligații, mai ales în perioada în care am fost bolnav, fiindcă nu aveam nici un fel de posibilitate de a mă revanșa. M-am jucat multă vreme cu ideea de a o lăsa pe Scottie să o aducă pe Peaches aici ca să tragă cu ochiul vreo două-trei zile prin Hollywood. Dar am avut cheltuieli atît de mari, mereu apărea ceva, încît m-am hotărît să amîn. Apoi doamna Finney mi-a scris recent ca să-mi spună că Pete voia să o ducă toamna viitoare pe Scottie în Baltimore, la Bachelors' Cotillion[178], și am simțit într-adevăr că ar fi o mojicie să nu fac și eu un gest frumos. Așa că am invitat-o pe Peaches să vină aici două zile împreună cu Scottie. Asta înseamnă că Scottie poate accepta fără grijă invitații la Baltimore – o formă de tîrguială, dacă vrei să o iei și așa. În orice caz, o treabă care, pare-se, trebuia făcută.

Prin asta se explică următoarele dispensări:

Scottie ajunge aici la mijlocul lunii septembrie – o ia pe Peaches – vine cu avionul pînă aici pentru trei zile – ia avionul înapoi – se întîlnește cu tine în jurul datei de 20 sau cam așa ceva, astfel că o să ai și tu parte de trei zile cu ea. Îmi doresc din suflet să pot merge și eu cu ea pînă în nord, la Vassar, dar, dacă nu cumva situația se modifică, pe parcursul lunii septembrie nu o să pot scăpa deloc de aici.

O să îi scriu Mamei tale să se asigure să-și rezerve un compartiment la vagonul de dormit sau o cușetă și să ia mesele acolo. Amintește-ți că, oricum ar fi, pentru ea o

călătorie în nord va însemna un efort, așa că trebuie să insiști să facă astfel și să nu încerce să străbată vagoanele dimineața sau seara, cu toate zgîlțîielile trenului. O să plătim noi cheltuielile.

O să îi scriu lui Rosalind, precum și medicilor, și o să fac toate aranjamentele necesare. Cred că un moment bun ca să pleci ar fi noaptea de duminică, 19, și să calculezi să te întorci peste o săptămînă. În timpul ăsta ar trebui să poți face o mulțime de lucruri și, după cum spui chiar tu, ar fi foarte potrivit să o introduci pe Scottie în această nouă etapă a vieții ei.

Cu dragostea cea mai profundă, veșnic –

200. CĂTRE SCOTT SAS, 4 pp.
[septembrie 1938] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Dragă Scott,

Punctul unu și cel cu semnificație maximă: dr. Carroll e de acord cu aventura newyorkeză și plănuim să plecăm de aici la timp pentru a o duce la bun sfîrșit

Punctul doi: cumpărarea unui costum de toamnă elegant cu care să o întîmpin pe Scottie.

Punctul trei: Aș putea oare să o însărcinez pe Rosalind sau îi trimiți tu banii + permisiunea pentru următoarele

1) haină cu pantofi asortați
pălărie + pantofi
2) rochie de dineu
3) impermeabil

4) costum de iarnă lejer, potrivit pentru excursiile prin pădurile de aici.

Aceste lucruri sînt indispensabile. Oricîtă bunăvoință ar exista, să duci lipsă de minimumul necesar pentru a face față celei mai elementare obligații sociale este o neputință materială care pretinde alte stiluri de viață decît acestea.

Mama vine cu mine – ceea ce mă face extrem de fericită. O să o viziteze pe Tilde și sperăm să ajungem la niște matinee bune, iar între una și alta ne vom instala plăcut și confortabil la Irving[179], la fel ca înainte.

Știu că Scottie o să radieze de la atîta călătorit și mi-aș dori – dar doar vag – să fi intrat împreună la Vassar.

Tenisul dă sistematic lovituri acestor amurguri de vară, iar diminețile se prăvălesc proaspete din pini. Cutezanța singrătății [*sic!*] munților mă fascinează teribil și încep să iubesc șoselele lungi care duc la regretate nostalgii uitate. Fumul miroase bine și siluete izolate rătăcesc ici și colo, în buna tradiție a pionierilor. Coastele deluroase înfloresc oricum, iar nopțile sînt sălășluite de țeluri.

Dacă nu ajungi aici mai înainte, Ziua Recunoștinței e prin locurile astea un moment auriu și august, cu ceruri albastre luminoase + știutoare + impenetrabile, cu struguri, căldură și parfumat de un soare curajos.

Așa-i c-o să fie distractiv? Așa-i c-o să fie distractiv?

— Sînt extrem de recunoscătoare pentru călătorie, va fi – nici nu-i nevoie s-o mai spun – la fel de impecabilă cum ar dori-o chiar și Scottie și pe mine mă va asigura încă o dată că viața merge încă mai departe într-un ritm adecvat –

Multe mulțumiri,

Zelda

Vrei să confirmi planurile astea imediat, printr-o telegramă, asta dacă nu ai făcut-o deja?

201. CĂTRE SCOTT SAS, 8 pp., pe hîrtie cu antetul
[după 19 septembrie 1938] HOTEL IRVING / GRAMERCY PARK 26 / 20TH STREET
EAST / NEW YORK în centru

Dragă Scott,

New Yorkul e beatitudine – iarăși. Magazinele vînd tot felul de aspirații spre tot felul de posibilități și să fii aici, în țara ce făgăduiește atît de mult – și a atîtor de multe făgăduințe – e ca și cum ai trăi într-un vis.

Îți mulțumesc pentru călătorie. Știi că îți sînt permanent recunoscătoare pentru momentele de fericire pe care mi le oferi.

Scottie e mai frumoasă ca niciodată, Scottie e pe cale să devină răpitoare, Scottie e încîntător de frumoasă și de manierată. E plăcut să o vezi cît de bine ține sub control problemele ei lumești.

Punctul unu, despre programul meu de gospodărire spirituală:

Deși dr. Carroll mi-a cerut o listă cu toate cheltuielile pe care ar urma să le fac la cumpărături, i-a dat asistentei doar 100 de dolari pentru distracție și pentru haine. Nu știu ce ai făcut, dar să trimiți la spitalul acela banii de care urmează să mă folosesc eu înseamnă să îi arunci într-un limb al uitării. Ce[i] de aici nu o să mi-i dea și, practic, nutresc convingerea că orice om ar trebui să fie mulțumit cu camerele pentru turiști

și mesele la braserie, fără bacșișuri, și să se sustragă de la orice formă de generozitate uzuală care menține în stare de funcționare o ordine socială agreabilă și relaxată.

În călătoria aceea în Florida pentru care dr. Carroll ți-a trimis o factură de 200 $, într-o dimineață el și-a petrecut o jumătate de oră certîndu-se pentru cei 50 ¢ în plus, cît m-ar fi costat pentru ca eu și asistenta să avem paturi separate. Nu cred ca spitalul să fie chiar atît de scrupulos – nici spiritual și nici material.

Nu vrei să le dai pur și simplu de fiecare dată banii necesari, iar Mamei sau lui Rosalind restul?

Nu e nici un spectacol, dar străzile sclipesc și scînteiază de amintiri și străduință, iar în dimineața asta de duminică o milostenie chihlimbarie își revarsă lumina. Aș vrea să fi putut veni și tu în East – Ar fi distractiv să te întîlnesc iarăși aici. Soții Murphy arătau foarte atrăgător. Vîrsta și vîrstele au trecut peste ei lăsîndu-i netulburați și, poate, neafectați, în măsura în care e posibil. Ei au avut într-adevăr o relație fructuoasă – Dacă ar ști cît de mult au influențat ei orientările altor oameni, i-ar irita mai puțin orice provocare la adresa celei proprii. Și toate astea dintr-o impresie mai mult decît fugară de pe un chei plin de lume.

Pentru Mama aici e lumea basmelor. Nu se poate să nu simți gratitudine cînd îți aduci aminte de multele momente de fericire pe care le-ai oferit altora.

Încă o dată, mulțumesc.

Rosalind pleacă pe 24 în Atlanta. Gîndul la un New York fără ea va fi mai puțin agreabil. Dar bine că e mai aproape de casă.

Pot să plec de Ziua Recunoștinței și de Crăciun și, în scurt timp, definitiv?

Mi s-a acrit atît de tare de tonul moralist și atmosfera apăsătoare din spitalul ăsta, că nu știu cum de mai pot răbda. Cele mai dezirabile reușite ale mele ar fi făcut să fiu categorisită, în cel mai bun caz, drept *suspectă*, și orice reacție spontană, de orice fel, înseamnă aici o săptămînă fără nici un fel de înlesniri. Dintre toate locurile unde am fost în viața mea, e singurul pe care îl detest impersonal. Și îți mai zic o dată că nu poți avea încredere în ei.

Astăzi o ducem pe Scottie cu mașina la soții Ober – și mă rog să nu sosească sleită de puteri. La vremea cînd o să te întîlnească pe tine, va fi cutreierat pe jumătate de glob.

Cu cea mai profundă recunoștință și multe mulțumiri pentru flori și pentru această recondiționare a egoului meu.

– Imediat ce o să te mai eliberezi tu însuți de stres, n-ai vrea să vezi dacă n-aș putea pleca fără asistentă? Ar fi mai ieftin și, în egală măsură, practic – și e așa de bine să poți să îți alegi singură pasta de dinți.

Zelda

202. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.
[septembrie 1938] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Dragă Scott,

New Yorkul m-a sedus complet, ca de obicei: hainele vădeau promisiune ascunsă dintr-o pîlpîire și o învolburare,

iar zorzoanele au atins epoca abstractă, de o valoare aproape absolută.

Nu au fost nici un fel de spectacole, iar Statuia Libertății era închisă pentru reparații, dar am mers la două concerte foarte captivante și am încercat să diger cîteva picturi împrăștiate.

Am mers în vizită la familia Ober. Casa lor pare ieșită direct din Longfellow sau vreun alt poet fantezist și casnic. Ne-am învîrtit visătoare prin mireasma livezilor și ne-am rostogolit pe coasta pietroasă a dealului. N-am văzut în viața mea un copil mai încîntător ca băiatul lor roșcat și deșirat. Cum am putea să le facem cel puțin cunoscută recunoștința noastră?

A fost ca-n vise, a fost de lux să stai iarăși întins în pat și să obiectezi la chiflele + cafeaua de dimineață și e întotdeauna bine să te convingi de trecerea Timpului. Pentru că pe dealurile de aici vara explodează într-o spumă de ochiul-boului purpurii și văpaia unei veri pe sfîrșite supraviețuiește în splinuțe, iar Timpul răspîndește o imprecizie prietenoasă –

Îți mulțumesc foarte mult, îți mulțumesc încă o dată și îți mulțumesc iarăși și iarăși pentru o vacanță din cele mai de dorit.

Scottie ar fi trebuit să se întîlnească cu mine la tren, dar n-am reușit să găsesc adresa doamnei Finney –

O să îmi facă plăcere să te văd

Zelda

203. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.

[Plaja Malibu, California]

20 sept.

19 38

Dragă Zelda,

Îmi pare rău că s-au încurcat treburile cu Scottie. Sau, mai bine zis, îmi pare rău că vîntul s-a purtat urît și i-a ținut avionul la sol în Washington. Bănuiesc că ai primit informația asta înainte de a o porni spre Newark. Ea, presupunînd că ai plecat din New York la două și jumătate, firește că n-a pornit-o mai departe, ci a rămas în Baltimore.

A fost foarte încîntată de vizita ei aici, lucru pe care eu nu l-aș putea spune. A însemnat multă încordare și efort într-un moment foarte aglomerat.

Pare să aibă intenții bune în privința colegiului, dar eu sînt destul de obosit de intențiile ei bune și o să aștept să văd și niște rezultate. Ține un jurnal interesant, pe care o să îl dau la dactilografiat și o să-ți trimit un exemplar.

Sper că te-ai simțit bine în New York și abia aștept să te văd.

Cu dragoste –

Doamnei Scott Fitzgerald
Spitalul Highland
Asheville
North Carolina

204. CĂTRE SCOTT SAS, 4 pp.
[noiembrie 1938] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Scumpul meu Scott,

Punctul unu: aș prefera *mult* mai mult ca de Crăciun Scottie și cu mine să mergem împreună în Alabama – în cazul meu, atîta timp cît se poate aranja; în cazul lui Scottie, atît timp cît vrea ea să stea. E o treabă grozav de bună să o mențin în contact cu familia ei: îmi place ca ea să-i cunoască pe ai mei, precum și ceea ce a fost mediul nostru comun. De asemenea, simt cu tărie că unui copil care a avut atît de multe avantaje în viață, cum este Scottie, ar trebui să-i facă plăcere să-și îndeplinească obligațiile față de părinți și că n-ar trebui încurajată să vadă în orice efort „familial“ o corvoadă. Dacă nu ești de acord cu această opinie, în cele din urmă viața ei va deveni o adeziune completă la valorile materiale și nu va mai exista nici un fel de înțelegere față de efortul și obligațiile spirituale. Sînt vreo trei ani de cînd îți cer să ne luăm priviledgiul [*sic!*] de a o familiariza măcar cu temperamentele care în mod cert trebuie să fi găsit un ecou în cel al ei. Ne-ar face foarte fericiți și oricine simte o satisfacție atunci cînd îi pasă cuiva de el. Oricum, după cum știi, m-am supus întotdeauna judecăților tale, fie de voie, fie de nevoie. Sînt, de asemenea, întru totul conștientă cîte eforturi și cîtă responsabilitate ai cheltuit pentru bunăstarea lui Scottie și știu că ai fost mai mult decît bucuros s-o faci.

Am putea avea parte de niște momente fericite la Crăciun – și de ce-ar trebui ea să vină aici de Anul Nou, doar dacă nu există altă posibilitate de a fi împreună. [Pe de altă parte, în ajunul Anului Nou aici se ține o petrecere foarte plăcută și aș fi foarte încîntată să fie și ea. Am putea veni împreună din Alabama.][180]

Vreau să-mi trimiți ce vrei tu. Cred că mi-aș dori să am mai degrabă o valijoară de weekend decît orice altceva din *piele*

argăsită – mi-ar mai plăcea și un ceas de mînă – cel mai mic disponibil, ca să-l folosesc în exterior. Dacă astea costă prea mult, știi cît de mult mi-ar plăcea o călătorie în loc de orice altceva. Cum să-ți ofer eu ceva de Crăciun? Dacă vrei să îmi trimiți un cadouaș, trimite-mi mocasini cu mărgeluțe, mărimea 37. Nimic nu m-a încîntat mai tare ca aceia pe care mi i-ai dăruit.

Trebuie să fie interesant să lucrezi la ceva despre *madame* Curie, dar și greu de dramatizat[.] Oricum, sub administrarea generației actuale, oamenii par remarcabil de interesați de temeiul procesului cerebral și îmi închipui că va fi un succes. În ziua de azi toată lumea vrea să învețe și oamenii tocmai au început să-și dea seama că plăcerile cele mai profunde sînt cele care lărgesc orizonturile. Acolo se găsește componenta de exaltare + aventură, de scop și promisiune, care îi lipsește plăcerii oferite de distracțiile deja familiare, adică de la școala plăcerii senzoriale relaxante + mecanice promovate. Răspunsul lor a fost sportul, iar în țara asta nu s-a răsplătit prea mult sportul (prea universal). Recompensele noastre se duc înspre experimental, nu ți se pare?

În fine, *mme* Curie e o figură importantă + oricum am ajuns să învățăm despre ea, iar filmul va fi o bună ocazie de a pune mîna pe aur fără a merge la cerșit și pun pariu că va fi un proect [*sic!*] mai mult decît reușit –

Cu Dragoste,

Zelda

Te rog să rezolvi cumva cu Crăciunul. Să aștept vești de la tine sau o să-mi expediezi cadourile?

Vrei, te rog, să-mi trimiți adresa ta, nu pot da de tine rapid dacă am nevoie s-o fac.

205. CĂTRE SCOTT SAS, 6 pp.

[noiembrie 1938] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Scumpul meu D.O,

Avem în fața noastră una dintre cele mai impresionante instituții de educație la care am tînjit vreodată. Duke University se numără printre cele mai impresionante, mai bine organizate și mai ambițioase structuri din cîte s-au rătăcit vreodată pe singuraticele culmi de dealuri populate cu pini din acest ținut relativ uluitor. Prin atmosfera ei socială, universitatea amintea de acuitatea față de valorile cu semnificație mondială și roia de toate soiurile de proecte [*sic!*] intelectuale. E singura facultate pe care am văzut-o vreodată și care să fie lipsită de parfumul nostalgiilor, perfectă în clipa prezentă și clocotind de ambiții spirituale. Nu pricep de ce Scottie nu aranjează să fie trimisă acolo și de ce nimeni nu-și rezolvă să petreacă cel puțin o parte din viață în acel mediu care oferă atît de palpabil și atît de convenabil de aproape multele forme de manifestare a civilizației.

Chapel Hill e nostalgic, grațios, visător și bîntuit. Fațadele sale roz jupuite, aleile lui elegante cu leandri și magnolii și amurgul ce se întinde peste pajiște îmi amintesc retrospectiv de Ellerslie și de tot felul de lucruri bune. M-am gîndit la tine și ți-am mulțumit și am revenit cu aspirații puternic reînnoite. Tinerețea a fost atît de tînără și succintă și vitală și, aparent, de talia ambițiilor frumoase și, aparent, pricepută la numeroase exigențe potențial complicate și nedeclarate.

Noi sîntem scufundați în frumsețea încărcată de regrette [*sic!*] a verii indiene. Noiembrie colindă distrat pe deasupra șoselei, așteptînd să se ridice, drept rezultat, o lună plină și rău prevestitoare.

Oare să aștept pînă de Crăciun sau să încerc să ajung acasă de Ziua Recunoștinței? În funcție, desegur, de starea noastră financiară.

Pictez cu assiduitate [*sic!*] și o fac mai puțin lent, deși mai meticulos decît am făcut-o pînă acum, și ador orele de pictat care mi se alocă într-o dimineață propice.

Pe de altă parte, Timpul e o problemă de așteptări și de rememorare – oricît voi încerca eu să desăvîrșesc ziua.

Oricum, anul acesta a fost mult mai bun decît anul trecut și a adus cu el mai multe priviledgii [*sic!*] bunicele – așa că sînt recunoscătoare –

Cu devotament,

Zelda

206. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.

[sfîrșitul lunii noiembrie 1938] [Spitalul Highland, Asheville,

North Carolina]

Scumpul meu Scott,

Dr. Carroll a promis că pot merge acasă: plecarea pe 19 și să stau pînă în 27[.] Îți sînt profund recunoscătoare. O vizită o va face foarte fericită pe Mama. Să vadă oamenii pe care îi iubește la ea în casă, unde își poate revărsa ospitalitatea și

fericirea, e, poate, unul din lucrurile cele mai încîntătoare pe care le are de oferit viața și știu masa de Crăciun îi va înveseli sufletul, iar dacă așteptările îmi sînt pe măsura abilităților, propria mea veselie va reverbera și ea de pe coastele Pacificului. Sînt doldora de idei pentru pomii de Crăciun: împodobiți doar cu stele negre + argintii, conform tonului din legendele Camelotului, împodobiți doar cu clinchetul de tenor + sclipirea clopoțeilor argintii – împodobiți cu palide șopocăieli albastre ale tuturor Crăciunurilor care au fost vreodată. Așadar, mulțumesc încă o dată.

Desegur, voi fi recunoscătoare să o întîlnesc pe Scottie oricînd și oriunde stabilești tu. Aș fi mai încîntată ca oricînd să fie cu mine acasă.

Pictez niște mîhniri atenuat scînteietoare în stilul garoafelor albe și asimilez filozofia cu maximum de interes – grecii din perioada timpurie scriau într-un stil atît de frumos + captivant și făceau speculații atît de muzical

Prima zăpadă a încastrat lumea într-o uitare blîndă. Noroc că frigul este încă suportabil, dar mă trezesc în fiecare dimineață cu groaza că urmează să verific termometrul. Înăuntru radioul, afară troienele de zăpadă, iar eu sînt pregătită pentru acasă, gata să iau orice zbor s-ar potrivi –

Cu devotament,

Zelda

Domnul Gloswyn mi-a mîncat cumva papucii de casă?

207. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.

[decembrie 1938] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Scumpul meu Scott,

N-ai de gînd să faci ceva cu toate lucrurile astea? Cred că, în mare măsură, aș prefera să trimiți la Mama cecul pentru cadourile mele de Crăciun, în funcție de intențiile tale privitoare la locul unde va sta Scottie. Te rog ca, dacă este posibil, să aranjezi în așa fel încît să petrecem măcar cîteva zile acasă. Altfel Mama va suferi îngrozitor.

Aici e frig, iar cu fiecare oră care trece, sufletul meu devine tot mai puțin comunicativ. Ar trebui să existe vreo procedură care să poată fi declanșată împotriva diferitelor feluri de vreme: oricum nu e frig. Indiferent ce se întîmplă, eu pictez, citesc filozofie și fac pe pacienta model, dar anul acesta nu pare să existe cine știe ce recompensă pentru asta. N-ai vrea să-mi trimiți cartea despre arhitectură? Îmi place să acumulez cantități ample de lucruri la care mă abonez și pe care s-ar putea să le privesc cum se fac bucăți încet-încet cînd rămîn nefolosite.

Nu ești de părere că ar trebui să planificăm lucruri? O călătorie în Grecia sau în vreun loc frumos, plăcut și cald în care cel puțin să studiem posibilitățile fericirii posibile. Sau vei prezenta tu de Paște perspectiva Bermudelor? Fac un pic de săpături după aur spiritual – la care cred că sînt îndreptățită, dacă luăm în calcul cît de bună sînt

Pînă una-alta, Timpul se zorește prin dimineți geroase și tare i-ar plăcea o politică mai agresivă – poate – și Timpul ezită să comenteze – și Timpul e ceva vesel, cu care să te poți înțelege.

Nu sînt noutăți de nici un fel. De unde să fie? Dar nici o lipsă de bunăvoință față de existență – de continuitatea + evenimentele ei.

Rosalind e de acord că poate n-ar fi tocmai un plan bun să-i organizăm lui Scottie o petrecere acasă. Cu toate astea, eu am în continuare senzația că ar fi un plan foarte bun.

Devotată,

Zelda

Te rog să-i spui domnului Goldwyn-Mayer că mi-au sosit doar două din cele trei perechi de pantofi pentru care s-a plătit.

208. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.

[decembrie 1938] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Scumpul meu Scott,

Nu prea mai am altceva de spus decît că îți mulțumesc – încă o dată. Plec marți – iar vacanța promite să zornăie de la sine cu clinchetul argintiu al pomului de Crăciun din familie.

E frig, dar în Ashville scînteiază un farmec crepuscular minunat și însuflețitor. Străzile sînt frumos aranjate – de o bunăvoință impersonală – și locul arată mîndru și independent. Cînd intru la Faters sau oriunde altundeva, mirosul străpungător al masculinității îmi amintește de orele pe care le-am alocat nu știu cărui vis uitat – mă gîndesc adesea la tine.

Una dintre cele mai recompensatorii strădanii omenești este mobilizarea amintirilor, așa că eu sînt fericită că merg acasă. Fațete întregi ale vieții dobîndesc aspecte proaspete + mai tangibile la fiecare nouă modificare a poziției și e așa de bine să percepi dreptul de moștenire asupra tradițiilor unui loc.

Mama zice ceva cum că prietenii lui Scottie au sunat-o deja – așadar, poate că o să avem o petrecere.

Între timp: care e adresa ta actuală? Să zicem c-aș vrea să te sun – sau să fac vreun alt lucru nemaifăcut de genul ăsta.

Devotată,

Zelda

209. CĂTRE SCOTT SA, 3 pp.

[după 25 decembrie 1938] [Montgomery, Alabama]

Scumpul meu Scott,

Căsuța e tare curată și însorită și înmiresmată de absența mirosurilor. Se simte un halou din cel mai slab de praf matinal, precum și sclipirea obligațiilor bine lustruite. Trandafirii înfloresc și se întind peste amintiri agreabile. Stăm la căldură și apreciem favoarea ce ni s-a dăruit. Mi-ai lipsit de atîtea ori. Soarele se zbenguie pe străzile largi și magazinele sînt deschise adierii de semitropice. Montgomery compensează multe *blessures*[181].

Îți mulțumesc încă o dată pentru bucurie și pentru suvenirul atît de generos. Nu mai e nevoie să spun că Mama nu intenționa să încaseze cecul de la tine (cel anterior sosirii mele). Numai că vizita a fost costisitoare: mai multe focuri decît de obicei, trei oameni în plus la masă, plus Melinda[182], care să aibă grijă de noi, așa că am de gînd să las banii de pe primul tău cec aici, la Mama.

Ea e cea care m-a rugat anume să-ți zic că *nu* a încasat personal cecul, că i s-a părut că ai susținut-o cu maximă generozitate și că nu era nevoie de el, numai că dacă folosește

cei 50 $ pentru acoperirea cheltuielilor, n-o să aibă nici un cadou.

Săptămîna a fost o binefacere. Fiecare oră a fost la fel de fericită, una după alta. Aș vrea să mă trezesc în miezul nopții ca să pot aprecia starea mea de fericire.

Scottie a sosit pe douăzeci și patru. Jerry Le Grand, Betty Nicrosi, Ann Hubbard și domnișoara Flowers au așteptat-o la tren și au escortat-o într-o volbură potrivită momentului (chiar picturală). Fetele au fost fermecătoare, m-au făcut să îmi fie dor de tinerețea mea. La o privire fie și fugară, păreau foarte sigure pe ele, frumoase și suspendate într-o fermitate grațioasă.[183]

1. Dezastruoasa călătorie făcută de soții Fitzgerald în Africa de Nord în februarie 1930.
2. Prima cădere nervoasă a Zeldei, cînd a fost internată în clinica Malmaison.
3. În 1926, Zeldei i-a fost extirpat apendicele, dar a părut să se recupereze rapid. Cu toate acestea, ea a asociat afecțiunea respectivă cu incapacitatea ei de a mai rămîne însărcinată cu un alt copil în acea perioadă, lucru care ar explica de ce și-o amintește ca fiind atît de acută.
4. „Cîntă în curtea ta din spate“ (engl.) (n.t.).
5. Nepoata lui Oscar Wilde, o lesbiană care făcea parte dintre oaspeții obișnuiți ai salonului lui Natalie Barney. În 1929, pe timpul verii, Dolly i-a făcut avansuri Zeldei, ceea ce l-a înfuriat pe Scott.
6. Unul dintre simptomele căderii nervoase a Zeldei a fost teama ei obsesivă că s-ar putea să aibă porniri homosexuale față de Egorova. Ea și-a proiectat temerile asupra lui Scott și a lansat acuzații neîntemeiate, dar care totuși l-au rănit profund și i-au periclitat încrederea, oricum puțină, pe care o mai avea în el însuși.
7. John Sumner, liderul Societății pentru Eradicarea Viciilor din New York City, a devenit cunoscut prin faptul că a incriminat *Little Review* în 1920, cînd o librărie a vîndut unei adolescente un exemplar din numărul pe lunile iulie-august al revistei, număr ce conținea episodul al treisprezecelea din *Ulise* al lui James Joyce, fapt ce a blocat publicarea romanului lui Joyce în Statele Unite pînă în 1930.

8. Scott și-a făcut vacanța la Caux de la un anumit moment în august pînă la jumătatea lui septembrie. Deși era în continuare prea tulburat ca să lucreze la roman, s-a bucurat totuși de o perioadă mai tihnită, în care a terminat cîteva povestiri, printre care „One Trip Abroad“ („O călătorie în străinătate“) și „A Snobbish Story“ („O poveste cam afectată“).
9. În perioada cît a stat la Prangins, Zelda a trebuit să fie închisă de două ori la vila Eglantine, unde cazurile cele mai grave erau ținute foarte strict sub supraveghere și control.
10. Țesut, împletit (fr., n.t.).
11. „Prokofieff“ este ortografierea greșită folosită de Zelda pentru numele lui Serghei Prokofiev, iar „*Fils Progique*“ se referă la Simfonia a IV-a a acestuia, *Fiul risipitor* [în fr. *Le Fils prodigue* – n.t.].
12. Emily Davies Vanderbilt.
13. Aluzie la așa-numitul paradox al celor două mese, propus de fizicianul sir Arthur S. Eddington (1882-1944), care descria dubla natură a obiectelor (în exemplul dat de el, a unei mese): una foarte familiară, materială, banală, ușor de înțeles de omul de rînd, și a doua științifică (cea numită de Zelda „fizică“), care e formată din atomi, sarcini electrice, dar în primul rînd din spații goale (n.t.).
14. „Pește“ (fr.), joc de cuvinte cu *poison*, „otravă“ (fr.) (n.t.).
15. În noiembrie, starea mintală a Zeldei s-a degradat și mai mult și a fost transferată iarăși la vila Eglantine. Scott, extrem de îngrijorat, a declanșat tentativele de a găsi un alt specialist pe care să-l consulte, pentru a se asigura că diagnosticul doctorului Forel era corect și că Zelda avea parte de cea mai bună metodă de tratament.
16. Vizita de Crăciun nu a decurs bine. Zelda s-a comportat irațional și a sfărîmat ornamentele din bradul pe care îl împodobise pentru Scottie. Într-o încercare de a salva ceva din vacanța fiicei sale, Scott a dus-o pe Scottie la schi.
17. „Acestea sînt două costume oficiale“ (engl., n.t.).
18. F. Scott Fitzgerald, „Întoarcerea la Babilon“, traducere din limba engleză de Virgil Stanciu, în *Un diamant cît Hotelul Ritz și alte povestiri*, Editura Polirom, Iași, 2006, p. 373 (n.t.).
19. S-ar putea să fie vorba despre povestirea ei „O pereche de trăsniți“, pe care a revizuit-o și a publicat-o în vara următoare.
20. [*Private Lives*], piesa din 1930 a lui Noël Coward, faimoasă pentru dialogurile ei spirituale.
21. Roman din 1931 al lui William Faulkner, caracterizat chiar de autor drept unul „de consum“. Remarcat pentru violența și sexualitatea sa vicioasă, romanul a stîrnit controverse și s-a vîndut excepțional de bine.
22. „De sub copac nu mă puteam uita decît la casa enormă a lui Gatsby, așa că m-am zgîit la ea precum Kant la turla bisericii“, scria F. Scott Fitzgerald în *Marele*

Gatsby (ed. cit., p. 108 – n.t.).

23. Filmul *Read-Headed Woman*, regizat de Jack Conway și cu Jean Harlow în rolul principal, a fost lansat în 1932, dar scenariul la care a lucrat F. Scott Fitzgerald (împreună cu Marcel de Sano) nu a fost acceptat în forma sa finală. El a fost rescris ulterior de Anita Loos, scriitoare și scenaristă, autoarea romanului *Gentlemen Prefer Blondes* (1925), faimos în special prin adaptarea sa cinematografică din 1953, cu Marilyn Monroe și Jane Russell în rolurile principale (n.t.).
24. „O pereche de trăsniți“, povestire publicată în august 1932 de *Scribner's Magazine*.
25. Virginia Browder, prietenă a Zeldei din liceu. La nunta acesteia (în 1932), Scottie Fitzgerald va fi domnișoară de onoare (n.t.).
26. Romanul lui Faulkner pe care Zelda îl menționa în scrisorile anterioare.
27. Trimitere la un cîntec din povestirea „Piratul din larg“, publicată inițial în *Saturday Evening Post* în 29 mai 1920.
28. „Ecouri din Epoca Jazzului“, apărut în *Scribner's Magazine*, în numărul din noiembrie 1931.
29. [„Sweet Chariot“] Manuscris pierdut.
30. Manuscris pierdut.
31. În original, *to scare the cat off your tin roof* („să alunge pisica de pe acoperișul tău de tablă“), trimitere la expresia sudistă învechită *like a cat on a hot tin roof*, care are sensul de „nervos, agitat, cu nervii în piuneze“. Expresia s-a păstrat în titlul faimoasei piese de teatru a lui Tennessee Williams din 1955, *Pisica pe acoperișul fierbinte* (n.t.).
32. Probabil o ediție recentă din *Best Short Stories* a lui Edward O'Brien, în seria de antologii din acel an.
33. Singurul frate al Zeldei.
34. Émile Jaques-Dalcroze (1865-1950), compozitor, muzician și profesor elvețian care a elaborat o metodă de învățare și înțelegere a muzicii prin intermediul mișcării, numită metoda euritmică sau metoda Dalcroze (n.t.).
35. Louisville and Nashville Road (L&N), companie feroviară cu sediul în Louisville (statul Kentucky), care făcea la acea vreme transport de marfă și de călători în sud-estul Statelor Unite (n.t.).
36. Manuscris pierdut.
37. Lily Dalmita și Constance Talmadge erau vedete de cinema.
38. Bessie Love a fost o actriță de la Hollywood care a făcut trecerea de la filmele mute la cele cu sonor. Ulterior va fi numită una dintre „damele gureșe“ care defineau rolurile feminine ale acelei vremi. A fost nominalizată în 1929 la premiile Academiei de Film Americane pentru *The Broadway Melody* (*Melodiile Broadway-ului*), după care cariera ei a intrat rapid în declin.
39. Sora lui Scott.

40. Manuscris pierdut.
41. *Scribner's Magazine* a publicat în decembrie 1931 povestirea Zeldei „Domnișoara Ella".
42. Povestirea nu a fost publicată niciodată și nu a fost reperat nicăieri vreun manuscris al ei.
43. M. Ilin, *New Russia's Primer: The Story of the Five-Year Plan*, volum tradus în Statele Unite în 1931 (n.t.).
44. Cel mai probabil povestirea ei „O pereche de trăsniți".
45. H.G. Wells, *A Short History of the World*, volum apărut într-o primă ediție în 1922 (n.t.).
46. „Iată camera misterioasă" (fr., n.t.).
47. Biletul, probabil o scrisoare a lui Scottie pentru Moș Crăciun, s-a pierdut.
48. Dans conceput de afro-americani în Statele Unite în perioada Reconstrucției, la sfîrșitul secolului al XIX-lea, cu diverse variante. Ulterior a fost combinat cu alte stiluri de dans, cum ar fi stepul, swingul sau jazzul (n.t.).
49. Se pare că Zelda a adăugat acest pasaj în capul paginii după ce a scris scrisoarea.
50. S-ar putea ca respectivele cuvinte să fi fost subliniate de Scott atunci cînd a primit scrisoarea.
51. Ida Rubenstein, o coregrafă cunoscută de origine rusă, și-a creat propria companie de dans și făcea un turneu cu o producție a *Boleroului* lui Ravel.
52. Conac de pe o plantație, datînd din anii 1700 și aflat odinioară în proprietatea familiei Key, strămoșii lui Scott, care între timp a devenit biblioteca publică din Leonardtown, Maryland, oraș unde se află sediul administrației din districtul St. Mary's.
53. Casa lui Scott și a Zeldei din afara Wilmingtonului.
54. Cîinele de casă al soților Fitzgerald, un *bloodhound*.
55. Zelda se referă la Marea Criză, în timpul căreia era ceva obișnuit să vezi bărbați care și-au pierdut slujbele și care încercau să cîștige ceva cît să-și ducă traiul vînzînd mere pe stradă.
56. Este posibil ca atît acest fragment din scrisoare, cît și cel anterior să fi fost subliniate de Scott.
57. Film horror din 1932, regizat de Tod Browning. Distribuția include un număr mare de protagoniști reali ai „numerelor cu ciudați" din spectacolele de circ ale vremii.
58. James Buchanan Brady (1856-1917), om de afaceri, magnat și filantrop american, supranumit „Diamond" din pricina pasiunii sale pentru colecționarea de pietre prețioase. Deși a avut o relație de lungă durată cu actrița și cîntăreața Lillian Russell (1860-1922), Brady nu a fost căsătorit niciodată (n.t.).
59. Fosta guvernantă a lui Scottie în Franța.
60. *Chacun à son goût* (fr.) – „Fiecare cu gust(urile) lui" (n.t.).

61. *Nigger Heaven*, roman din 1926 al lui Carl Van Vechten, al cărui titlu trimite la termenul colocvial folosit pentru balconul unde erau obligați să stea segregați afro-americanii în sălile de spectacol [și în biserici – n.t.].
62. Nepublicat.
63. Pictorul prerafaelit britanic Edward Burne-Jones.
64. Paul Revere Reynolds, agent literar din New York.
65. *Die Walküre*, operă de Wagner.
66. Florenz Ziegfeld jr., impresarul spectacolelor *Follies*, reviste muzicale sclipitoare, concepute să „glorifice tînăra americană“.
67. Hay a fost actriță și dansatoare și a jucat atît în filme, cît și pe scenele teatrelor.
68. Ar putea fi vorba de George Pierce Baker, autorul volumului *Tehnica dramaturgică* (1919), care la acea vreme regiza și preda teatrologie la Yale University. Printre scriitorii care au studiat cu Baker se numără Eugene O'Neill, Philip Barry, Thomas Wolfe și John Dos Passos.
69. Pe marginile acestei scrisori, Scott a făcut niște bife și a scris numerele de la 1 la 7, marcînd, poate, ideile pe care voia să le discute cu dr. Squires. Vezi facsimilul de la p. 240.
70. Aici intenția Zeldei este hiperbolizarea. „Noaptea Vecerniilor Siciliene“, cunoscută și sub numele de „Noaptea cuțitelor lungi“, a fost momentul de apogeu al confruntării Castellammarese (sau Masseria-Maranzano), desfășurată vreme de paisprezece luni în 1930 și 1931 între bandele de gangsteri italieni și sicilieni din Statele Unite, cînd într-o singură noapte au fost ucise pînă la șaptezeci și două de persoane, confruntare care a eliminat ultimii membri importanți ai mafiei siciliene din America și a avut ca efect crearea așa-numitei Cosa Nostra. Masacrul din noaptea Sfîntului Bartolomeu, care s-a desfășurat în Paris în 1572 și apoi s-a propagat în regiunile învecinate, a fost un omor în masă ce a urmărit nimicirea hughenoților francezi și a conducătorilor acestora.
71. Scott a scris pe margine „riscantă? [*perilous*] FSF“. Vezi facsimilul. Este posibil, de asemenea, ca Zelda să fi intenționat să scrie „avizată“ [*serious*].
72. Scott a scris pe margine „Asta e o manevră de evitare“. De asemenea, a adăugat însemnarea: „(toată această argumentație e amăgitoare sau, dacă nu, nu există nici o dovadă a vreunei tornade în Alabama“[)]. Vezi facsimilul.
73. Probabil sublinierea lui Scott. Vezi facsimilul.
74. Referire la un episod inclus în capitolul 28 din *Blîndețea nopții*, în care Abe North se dă drept generalul Pershing pentru a fi tratat mai bine la hotelul Ritz din Paris.
75. Probabil sublinierea lui Scott.
76. Probabil sublinierea lui Scott, care s-ar putea să fi trasat și parantezele ce încadrează ultimul pasaj din scrisoare.
77. *Dinner at Eight*, piesă de teatru din 1932, scrisă de George S. Kaufman și Edna Ferber (n.t.).

78. Trimitere posibilă (deși incertă) la balerina Lucienne Lamballe (1902-1987), devenită ulterior prim-balerină la Opera din Paris. Lucienne Lamballe fusese eleva balerinei rusoaice Lubov Egorova în aceeași perioadă cu Zelda Fitzgerald și la ea s-ar putea să facă referire Zelda în scrisoarea 51 din 1930 (n.t.).
79. Un eseu autobiografic, intitulat „Condu-i pe domnul și doamna F. la camera…“ În acest eseu, Zelda conturează viețile lor împreună an după an, din 1920 pînă în 1933, descriind hotelurile unde au stat și evidențiind cît de mult au călătorit. Eseul a apărut în *Esquire* în mai și iunie 1934 și poartă semnătura Zeldei și a lui Scott, dar s-ar părea că a fost scris de Zelda și apoi revizuit și redactat de Scott. [Eseul a apărut în limba română în volumul *Prăbușirea*, citat mai sus. V. nota 6 – n.t.]
80. Material neidentificat.
81. Bryn Mawr era o școală din Baltimore cu program de zi și cu internat, unde a fost înscrisă Scottie.
82. Prieteni de familie care dețineau proprietatea unde se afla La Paix. Fiul soților Turnbull, Andrew, care mai tîrziu va scrie o biografie a lui Fitzgerald, era cam de aceeași vîrstă cu Scottie.
83. Această scrisoare a fost concepută la întoarcerea Zeldei la Craig House după ce fusese lăsată să plece o zi. Ea s-a dus să se întîlnească cu Scott la New York și să participe la vernisajul expoziției ei de artă. Zelda l-a încurajat pe Scott să rămînă în New York, alături de prieteni, și să aștepte acolo lansarea din 12 aprilie a romanului *Blîndețea nopții*, ceea ce el a și făcut.
84. Ar putea fi vorba de Charles MacArthur.
85. George Horace Lorimer, editorul revistei *Saturday Evening Post*, care la acea vreme îl plătea pe Fitzgerald cu trei mii de dolari pe povestire.
86. *Katzenjammer Kids*, bandă desenată creată de Rudolph Dirks în 1897. A apărut pentru prima dată în *The American Humorist*, suplimentul duminical al *New York Journal*, iar ultimul episod a fost publicat în 2006, făcînd-o să fie cea mai longevivă serie de benzi desenate din lume (n.t.).
87. Compozitorul francez Erik Satie.
88. Cunoscuta actriță de cinema Constance Bennett, care ulterior a jucat împreună cu Cary Grant în *Topper* (1937).
89. Ludlow Fowler, care a fost cavaler de onoare la căsătoria soților Fitzgerald.
90. Scott era înrudit cu Francis Scott Key, autorul poeziei „The Star-Spangled Banner“ [„Drapelul smălțuit cu stele“], care în 1931 a devenit imnul național oficial. Scott și secretara lui, doamna Owens, erau în Baltimore, unde Key scrisese imnul ca reacție la bombardarea fortului McHenry în așa-numitul Război din 1812 [război desfășurat în anii 1812-1815 între Statele Unite, pe de o parte, și Marea Britanie cu coloniile sale nord-americane și Spania ca aliat, pe de altă parte – n.t.].

91. Referire la iubirea lui Scott din adolescență, personalitatea mondenă Ginevra King, care s-a măritat cu William Hamilton Mitchell.
92. *Blîndețea nopții.*
93. Soția lui Maxwell Perkins.
94. Edmund Wilson, care la acea vreme lucra la *To the Finland Station* (*Spre gara Finlanda*).
95. Actorul Gregory Ratoff, care a debutat în cinematografie în 1932 și a jucat adesea personaje excentrice. Mai tîrziu a jucat rolul contelui Mippipopolous în versiunea cinematografică din 1957 a *Fiestei* lui Hemingway.
96. Actor de cinema.
97. Posibilă aluzie la romanul rural *Samuel Drummond* al prozatorului american Thomas Boyd, apărut în 1925. F. Scott Fitzgerald criticase îndîrjit romanul lui Boyd într-o scrisoare trimisă lui Maxwell Perkins în 1925, folosind aceeași sintagmă ce apare aici în scrisoarea Zeldei: „simplu și cu vorbire greoaie“ *(„the simple and the inarticulate“*). Se poate presupune că *Samuel Drummond* fusese o temă de discuție, poate recurentă, și între soții Fitzgerald (n.t.).
98. Cronicile amestecate la *Blîndețea nopții* au fost într-o măsură mult mai mare pozitive decît negative, totuși l-au dezamăgit teribil pe Scott. În deceniul Marii Crize, lumea literară își pierduse interesul față de expatriații descriși în romanele din anii 1920 și era mai favorabilă cărților care descriau condițiile sociale din epocă.
99. Scott a urmat sfatul Zeldei și în 23 aprilie i-a scris o scrisoare lui H.L. Mencken, explicîndu-i „intenția calculată“ din spatele unora dintre opțiunile făcute de el în privința structurii și construcției romanului (*Life in Letters*, pp. 255-256). Mencken nu a scris nici o cronică la carte.
100. Alexander Woollcott, critic, om de spirit și personalitate radio faimoasă în epocă, a exercitat o influență puternică pe scena culturii populare.
101. Dramaturgul George S. Kaufman și compozitorul George Gershwin, care au colaborat la musicalul *Of Thee I Sing* (*Cînt despre tine*) din 1931, laureat cu Premiul Pulitzer.
102. Romancierul și scenaristul Louis Bromfield, care tocmai publicase un roman bestseller, *The Farm* (*Ferma*, 1933) și care peste puțin timp avea să-i trimită lui Scott o scrisoare elogioasă despre *Blîndețea nopții*.
103. Mulți dintre prietenii și scriitorii apropiați lui Scott i-au trimis imediat scrisori pline de elogii sincere – printre ei, John Dos Passos, John Peale Bishop, Archibald MacLeish, John O'Hara, Thomas Wolfe și Robert Benchley, ca să-i menționăm doar pe cîțiva dintre ei.
104. Charles „Bill“ Warren, cu care soții Fitzgerald s-au cunoscut în Baltimore, a colaborat cu Scott la un scenariu după *Blîndețea nopții*, însă Louis B. Mayer de la MGM n-a fost interesat de o transpunere cinematografică a romanului.

105. Ruth Chatterton și Adolphe Menjou au fost protagoniștii filmului *Journal of a Crime* (*Jurnalul unei crime*) din 1934.
106. *The Golden Treasury of English Songs and Lyrics*, antologie de poezie engleză realizată de F.T. Palgrave în 1861 și, ulterior, reeditată și augmentată de mai multe ori (n.t.).
107. Balerina rusoaică Anna Pavlova.
108. Dorothy Parker.
109. Mary Colum a recenzat *Blîndețea nopții* în *Forum and Century* (în aprilie 1934).
110. În cronica din *New York Evening Journal* din 12 aprilie, Gilbert Seldes afirma că Fitzgerald „și-a preluat încă o dată locul ce-i revine firesc, în fruntea scriitorilor americani din epoca noastră“ (*Romantic Egoists*, p. 198).
111. Într-o scrisoare din 31 decembrie 1925 pe care Scott a lipit-o în albumul său, T.S. Eliot scria că a citit *Marele Gatsby* de trei ori și era de părere că e „primul pas înainte făcut de literatura americană de la Henry James încoace“ (*Romantic Egoists*, p. 135).
112. J. Donald Adams, în recenzia din *The New York Times Book Review* în 15 aprilie.
113. În 13 aprilie, scrisă de John Chamberlain.
114. Pictura Zeldei *Teatru chinezesc*.
115. Horace Gregory, cronicarul de la *New York Tribune*.
116. Canadianul Morley Callaghan, care era prieten cu Scott, publicase și el tot atunci un roman la Scribner's, *Such Is My Beloved* (*Așa e cea pe care o iubesc*, 1934).
117. Fratele și sora Zeldei aveau firi nervoase și sufereau de depresie. Anthony Sayre s-a sinucis în 1933.
118. Lîngă acest P.S. apare mențiunea „tăiat“, care arată că e posibil ca Scott să nu îl fi inclus în copia scrisorii, cea pe care i-a trimis-o Zeldei.
119. Atunci cînd Eleanor Lanahan a încercat să repereze lucrările bunicii sale pentru volumul *Zelda: An Illustrated Life*, a descoperit că doar o singură pictură din acea expoziție putea fi localizată. „Din cîte se pare“, a scris Lanahan, „clienților Zeldei le-a fost milă de ea și s-au debarasat de achizițiile lor“ (*op. cit.*, p. 15).
120. Medicul-șef de la Craig House.
121. Deși *Blîndețea nopții* a intrat în topul celor mai vîndute zece cărți, suma din drepturile de autor a fost neîndestulătoare și nu l-a ajutat prea mult pe Scott să-și achite datoriile.
122. Dr. Harry M. Murdock, un psihiatru de la University of Maryland Medical School din Baltimore.
123. Ar putea fi „Fără flori“ („No Flowers“), publicată în *Saturday Evening Post*, în numărul din 21 iulie 1934.

124. Scott scria la acea vreme niște povestiri despre un mercenar medieval pe nume Philippe. Aici e vorba de a doua povestire dintr-un grup de patru, „Contele întunericului“ („The Count of Darkness“), pe care *Redbook* a publicat-o în iunie 1935.
125. Fitzgerald n-a acceptat această ofertă.
126. Proiectul respectiv nu s-a materializat.
127. Familia Ceciliei Taylor, verișoara lui Scott.
128. Hitchcock, pilot și jucător de polo, era și erou de război, care a evadat din mîinile nemților, sărind dintr-un tren în mișcare; el e unul dintre modelele care au inspirat personajul Tommy Barbon din *Blîndețea nopții*.
129. Rita Swann, o jurnalistă de cotidian, pasionată de teatru și vecină cu Scott pe Park Avenue, în Baltimore. A fost soția artistului plastic Don Swann.
130. Gilbert Seldes a scris prefața volumului lui Ring Lardner *Primele și ultimele* (*First and Last*), o antologie postumă din textele nonficționale ale acestuia, apărute în ziare și reviste. Cartea a apărut în primăvara anului 1934. Clifton Fadiman a recenzat-o în *The New Yorker* în 9 iunie. Inițial, acest proiect îi fusese propus lui Scott, dar, cum el era ocupat cu propriile scrieri, l-a încurajat pe Seldes să promoveze creația lui Lardner.
131. Dr. William Elgin, medicul Zeldei de la Sheppard-Pratt.
132. Rafinați, eleganți (fr., corect: *soignés*, rar și în engl. – n.t.).
133. *Dope* [în original – n.t.], termen argotic sudist pentru băuturi răcoritoare carbogazoase cu esență de nucă de cola.
134. Proiectul pe care îl schița Scott în această scrisoare nu s-a realizat niciodată, totuși a slujit la îmbunătățirea stării mintale a Zeldei. În 1973 Scribner’s a publicat volumul *Bits of Paradise* (*Frînturi de paradis*), cu douăzeci și două de povestiri neantologate ale lui F. Scott și Zelda Fitzgerald, în care erau incluse multe – dar nu toate – dintre textele enumerate aici de Scott.
135. *Taps at Reveille*, o selecție de povestiri ale lui Scott apărută în martie 1935.
136. Publicată cu titlul „Domnișoara Ella“.
137. Texte neidentificate.
138. Texte nepublicate.
139. Povestirile nepublicate cu McCall și Littlefield.
140. Restul paginii e sfîșiat și s-a pierdut.
141. Romanul lui Theodore Dreiser *Doisprezece bărbați* (*Twelve Men*, 1919).
142. Neidentificată.
143. *Taps at Reveille*.
144. Victor Talking Machine Company, companie de înregistrări și producătoare de gramofoane înființată în 1901. Achiziționată în 1929 de RCA, este redenumită RCA Victor, iar în 1968 devine RCA Records (n.t.).
145. Restul scrisorii, în caz că a existat, s-a pierdut.
146. Neidentificat.

147. Maxwell Perkins.
148. Actriță și cîntăreață de operă.
149. Scriitor și crainic de știri la radio.
150. „New Types“, în *Saturday Evening Post* din 22 septembrie 1934.
151. „În ceasul cel mai întunecat“, o povestire cu Philippe apărută în octombrie 1934 în *Redbook*.
152. Pe pagina a patra a scrisorii Zeldei apare o schiță a lui Scott, reprodusă mai jos și intitulată „Do-Do în Guatemala“.
153. Zelda rememorează perioada lor de curtare din Montgomery.
154. Ultimul vers din poemul lui Rupert Brooke „The Old Vicarage, Grantchester“ („Bătrîna casă parohială, Grantchester“) din 1912 sună astfel: „Și mai e încă miere pentru ceai?“.
155. F. Scott Fitzgerald, *Prăbușirea*, ed. cit., p. 87 (n.t.).
156. F. Scott Fitzgerald, *Prăbușirea*, ed. cit., pp. 82-84, *passim* (n.t.).
157. F. Scott Fitzgerald, *Prăbușirea*, ed. cit., pp. 94-95, *passim* (n.t.).
158. Fragmentul cules cu litere cursive este preluat din F. Scott Fitzgerald, *M-aș omorî pentru tine și alte povestiri pierdute*, traducere din limba engleză de Dan Croitoru, Editura Polirom, Iași, 2018, p. 151 (n.t.).
159. Dr. R. Burke Suitt, psihiatru la spitalul Highland.
160. Mama lui Scott a murit în august.
161. Una dintre cele trei moire din mitologia greacă, cea care torcea firul vieții oamenilor.
162. Paul Poiret (1879-1944), creator de modă francez din prima jumătate a secolului XX. A cunoscut culmea succesului în anii 1920-1925 (n.t.).
163. Aluzie la poemul „Doamna din Shalott“ al poetului romantic englez Alfred Tennyson (1809-1892). Nobila doamnă din Shalott, Elaine of Astolat, trăiește izolată într-un turn de pe malul unui rîu și sfîrșește tragic atunci cînd își părăsește castelul într-o barcă, pornind spre Camelot (n.t.).
164. Ortografiere greșită în franceză (corect: *au travail*, „la muncă“) (n.t.).
165. Probabil eseul lui John Peale Bishop „The Missing All“ („Toți cei dispăruți“), apărut în 1937 în numărul de iarnă din *Virginia Quarterly Review*.
166. *I'll Take Romance*, film din 1937 cu Grace More în rolul principal.
167. Mount Vernon a fost domeniul și reședința lui George Washington (1732-1799), primul președinte al Statelor Unite, iar Monticello, o plantație de mică întindere, reședința lui Thomas Jefferson (1743-1826), al treilea președinte al Statelor Unite și principalul autor al Declarației de Independență (n.t.).
168. Loc (fr., n.t.).
169. Pe drum (fr., n.t.).
170. Personaj dintr-o veche poezie englezească pentru copii (n.t.).
171. Parantezele drepte îi aparțin Zeldei.

172. Este posibil ca această scrisoare să nu fi fost expediată. Originalul se află în colecția Bruccoli de la Biblioteca Universitară Thomas Cooper, University of South Carolina.
173. Din toamna anului 1937 pînă în februarie 1938, Scott a lucrat la scenariul adaptat după romanul lui Erich Maria Remarque *Trei camarazi*. A fost singurul film în care îi sînt menționate numele și contribuția.
174. S-ar putea ca începutul acestei scrisori să se fi pierdut.
175. Stil de dans swing din anii 1930.
176. Zelda, poate inspirată de serile de cadril de la spitalul Highland, continua să îi ceară lui Scott cadouri mici, colorate și fanteziste – parfumuri, mocasini cu mărgelușe și o curea în stil western.
177. În general, Scottie își petrecea vacanțele cu verii lui Scott în Norfolk, cu mama Zeldei în Montgomery sau cu familia Ober în Scarsdale.
178. Bal al debutantelor din înalta societate locală, organizat în fiecare an la sfîrșitul lunii noiembrie (n.t.).
179. Hotelul Irving, aflat în Gramercy Park din New York.
180. Parantezele drepte îi aparțin Zeldei.
181. Răni, leziuni (fr., n.t.).
182. Menajera doamnei Sayre.
183. Restul scrisorii, dacă va fi existat, s-a pierdut.

Autoportret al Zeldei (1940) (reproducere prin amabilitatea Bibliotecii Universitare Pricenton).

PARTEA A IV-A

Ultimii ani: 1939-1940

„Scumpul meu,
Îți rămîn veșnic recunoscătoare pentru toate gesturile de loialitate pe care mi le-ai oferit și rămîn veșnic loială ideilor care ne-au ținut împreună atît de multă vreme: credința că viața este tragică și că răsplata spirituală a omului este păstrarea credinței, că n-ar trebui să ne rănim unul pe altul. Și o să iubesc veșnic talentul tău rafinat la scris, îngăduința și generozitatea ta și toate înzestrările tale fericite. Nimic n-ar fi putut supraviețui vieții noastre.“

(Zelda către Scott, martie 1939)

Primăvara anului 1939 a fost pentru Scott începutul unui întreg an de escapade alcoolice. Încercînd să compenseze faptul că nu reușise să-i trimită la timp dr.-lui Carroll banii necesari pentru ca Zelda să plece în Havana cu un grup de la spitalul Highland și, în egală măsură, vrînd să transpună în realitate iluzia alcoolicului că încă se mai poate controla, în aprilie 1939 Scott a plecat beat de la Hollywood, a luat un avion pînă în North Carolina și a dus-o pe Zelda cu el într-o vacanță în Cuba. A băut necontenit pe tot parcursul călătoriei. Zelda a trebuit să îl aducă înapoi în New York City, unde Scott a fost internat în spital, după care a fost nevoită să se descurce singură ca să ajungă la spitalul Highland. În această călătorie, Scott și Zelda s-au văzut pentru ultima oară.

Din aprilie, cînd Zelda l-a lăsat pe Scott la New York, în grija surorii și a cumnatului ei, care s-au îngrijit ca acesta să fie pus sub supraveghere medicală, și pînă în decembrie 1940, cînd Scott a murit în urma unui atac de cord la vîrsta de patruzeci și patru de ani, relația lor a continuat doar prin intermediul scrisorilor. Din fericire, nici unul dintre ei nu avea cum să știe că, după o călătorie atît de dezastruoasă, nu va mai urma niciodată alta, astfel că scrisorile lor ulterioare sînt pline de speranțe și planuri de revedere.

Persistă o opinie populară, dar greșită, conform căreia în această perioadă Zelda a zăcut într-un spital de boli mintale,

în vreme ce Scott (cu excepția faptului că lucra la ultimul său roman, rămas neterminat) a făcut, în esență, același lucru la Hollywood. Însă scrisorile pe care și le-au trimis unul altuia soții Fitzgerald în aceste ultime luni din viața lui Scott sugerează exact contrariul. Anterior fuseseră publicate doar patru dintre scrisorile Zeldei din anii 1939-1940, în vreme ce dintre cele ale lui Scott apăruseră patruzeci și patru, ceea ce sugera că el îi scrisese mult mai frecvent decît o făcuse ea. Însă lucrurile nu stau așa: în ultimii doi ani de viață ai lui Scott, Zelda i-a scris cel puțin 142 de scrisori, iar el i-a scris Zeldei cel puțin în șaizeci și patru de ocazii. Spre norocul nostru, deoarece în această perioadă Scott a dictat multe dintre scrisorile sale unei secretare care a păstrat copii la indigo după ele, o bună parte din corespondența lui s-a păstrat.

Deși e adevărat că Zelda nu avea să se mai vindece de boala ei și nici nu avea să mai fie capabilă vreodată să ducă o viață independentă, în 1939 a trăit cîteva dintre cele mai bune și mai admirabile momente ale ei. Iar în 1940 a părăsit spitalul Highland (după patru ani de internare) și s-a întors temporar în Montgomery, pentru a trăi împreună cu mama ei – o răsplată pe care și-o cîștigase trudind din greu. Într-un mod similar, Scott și-a întîmpinat ultimul an de viață cu demnitate și fără alcool, deși e evident că moartea sa a fost provocată de degradarea stării sale fizice. Una e să întîmpini viața cu curaj atunci cînd ești în floarea vîrstei – tînăr, talentat și sănătos – și cu totul altceva atunci cînd ești sîcîit de boli, de datorii și de conștiința certă a faptului că n-o să mai poți deține niciodată controlul asupra multor aspecte importante ale vieții tale. Dintr-o asemenea perspectivă, s-ar putea ca ultimii ani ai

căsniciei soților Fitzgerald – anii cei mai ignorați de biografi și cercetători – să dezvăluie cele mai bune momente ale acestui cuplu. Scrisorile sugerează că reușitele lor și momentele admirabile n-au fost deloc puține.

Gentilețea cu care Zelda l-a adus în siguranță pe Scott înapoi în New York City la sfîrșitul dezastruoasei lor călătorii în Cuba n-a fost deloc cel mai puțin semnificativ dintre acele momente admirabile. După ce l-a lăsat pe Scott în grija surorii și a cumnatului ei, Zelda i-a scris neîntrerupt – de două ori chiar înainte de a pleca din New York, apoi încă o dată în timpul unei opriri la Baltimore și de multe alte ori după ce a reușit să se întoarcă la spitalul Highland, unde le-a ascuns medicilor starea lui, sperînd că o să i se mai permită să plece de acolo împreună cu el. În aceste scrisori, Zelda, departe de a-l învinovăți pe Scott pentru dezamăgirea și necazurile provocate de el, nici măcar nu menționează băutura, ci își exprimă doar îngrijorarea sinceră în privința sănătății lui și îl liniștește constant, asigurîndu-l că este un om demn de toată prețuirea. E emoționant cum încearcă să îl convingă să vină la Asheville sau la Tryon ca să se trateze și speră că vor ajunge să trăiască iarăși împreună.

În iunie 1939, cînd Scottie (care la acea vreme era studentă la Vassar College) trebuie să-și facă o apendicectomie, Scott, care era încă bolnav, s-a bizuit pe Zelda ca să facă aranjamentele pentru operație în Asheville și să aibă grijă de Scottie în timpul cît aceasta se recuperează. Scrisorile Zeldei consemnează perioada petrecută în vara aceea cu fiica ei – una dintre puținele ocazii cînd Zelda s-a simțit îndeajuns de bine ca să fie cu adevărat mamă. În scrisori sînt povestite activitățile lor – prînzuri, înot, tenis, golf, dans și „reducerea

cheltuielilor“ – și ele arată cît de mîndră era Zelda de fiica ei. În vara aceea, Zelda s-a simțit chiar îndeajuns de bine ca să intervină inteligent și intuitiv în favoarea lui Scottie atunci cînd Scott i-a trimis fiicei sale de șaptesprezece ani o scrisoare nejustificat de dură, în care îi spunea că Vassar e casa ei. Soții Fitzgerald au remarcat ironia faptului că, în vreme ce Primul Război Mondial fusese contextul istoric mai amplu al tinereții lor, Al Doilea Război Mondial urma să devină forța istorică întunecată pe fundalul căreia avea să-și trăiască Scottie anii tinereții ei.

Scrisorile din această perioadă dezvăluie, de asemenea, diversitatea activităților la care a participat Zelda, toate fiind finanțate de Scott: o vacanță în Florida, primele ei cursuri de artă, cursuri de gătit, excursii montane, pictură, weekenduri în Saluda, aflată în apropiere, și un drum pînă acasă, ca s-o viziteze pe mama ei. Ele consemnează și gravele probleme de sănătate ale lui Scott, grija cu care își administra veniturile subțiri, zbaterea sa constantă de a cîștiga bani din scris și hotărîrea neabătută de a-i purta de grijă Zeldei. Scrisorile îl descriu pe Scott plănuind și scriind pe patul de boală ceea ce avea să fie creația lui de pe urmă, *Dragostea ultimului magnat*. Ele mai dezvăluie nu doar cît de bolnav era Scott în timpul ultimului său an de viață, ci și cu cît optimism lucra la acest ultim roman al său. De asemenea, ele dezvăluie efortul său chinuitor de a-și achita datoriile din trecut și de a-și respecta toate obligațiile financiare curente. În scrisorile sale către Zelda, Scott bagatelizează uneori problemele sale de sănătate, însă alteori le exagerează. Numai că atacul de cord suferit în decembrie 1940, care a dus la moartea sa, oferă o dovadă serioasă a gravității bolii de care suferea.

În timpul acestui ultim an, soții Fitzgerald, deși trăiau separați (și în ciuda relației amoroase în desfășurare dintre Scott și Sheilah Graham), s-au fixat într-o rutină, iar corespondența lor a devenit una regulată. După primăvara anului 1939, cînd Zelda încă mai spera că ei doi vor reuși să trăiască împreună, centrul de interes al scrisorilor lor s-a deplasat de la propria lor relație înspre o preocupare matură pentru bunăstarea și educația lui Scottie și înspre rolurile lor de părinți absenți. Deși ultimele scrisori din 1940 nu mai sînt la fel de calde precum cele anterioare, ele conțin încă numeroase manifestări ale afecțiunii și aprecierii reciproce a soților Fitzgerald. Lectura acestor scrisori adaugă o dimensiune suplimentară înțelegerii pe care o avem asupra legăturii profunde dintre ei. Pe parcursul acestei perioade, cînd condițiile de trai ale soților Fitzgerald erau mult limitate în comparație cu zilele de prosperitate financiară de odinioară, atenția pe care o acordă problemelor cotidiene – cum ar fi achiziționarea unor materiale pentru pictură sau a unei haine de iarnă pentru Zelda – e înduioșătoare și umanizează aceste personaje adesea mitologizate.

Și totuși, statutul romantic, legendar, de care sînt înconjurați soții Fitzgerald este în multe privințe unul ce li se cuvine – mai degrabă adecvat decît strict fantezist. Pe parcursul ultimilor doi ani de corespondență între ei, Zelda l-a asigurat iarăși pe Scott că, deși viețile lor nu îi aduseseră exact în locul înspre care crezuseră ei că se îndreptau cu douăzeci și cinci de ani în urmă, rămăseseră totuși devotați unul altuia și „termenilor romantici“ pe care îi împărtășeau. Într-una din scrisorile incluse în paginile următoare, Zelda elogiază loialitatea ca fiind tovarășul lor curajos, conchizînd totuși că

„Nimic n-ar fi putut supraviețui vieții noastre“. Ultimele lor scrisori ne prezintă două persoane mature, care au făcut față eșecurilor lor ulterioare mult mai bine și cu mai multă înțelepciune decît succesului lor inițial. Faptul că au reușit așa ceva îi face niște figuri nu doar tragice, ci și eroice.

210. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.
[ianuarie 1939] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Dragă Scott,

Ți-am pierdut adresa – te rog, trimite-mi-o încă o dată. Ce m-aș face dacă aș avea un vis urît sau o inspirație? E mult, mult mai convențional să știi unde [este] soțul tău atunci cînd ai unul – în plus, s-ar putea să am ceva să-ți spun.

Ei bine, afară pămîntul e înghețat, iar eu îmi croiesc greu cale spre cîmpurile de sport prin amăgirile stixice [styxiene] ale ceții și poeziei. Cred că Elementele ne poartă rîcă și cred că nici Ele Însele nu sînt prea disciplinate. Orice chestie veche ar trebui să aibă mai mult bun-simț și să nu-i înghețe pe oameni, asta, desegur, dacă nu cumva le place vibrația. Între timp, noi ne bucurăm de un ianuarie la fel de frumos cum e de obicei prin zona asta și nu se plînge nimeni.

De ce crezi că Scottie urmează să fie dată afară? Să te gîndești la așa ceva e pur și simplu arbitrar, indiferent dacă e sau nu așa – părea interesată de școală și deloc înclinată să fie prea rebelă. Dacă aș fi în locul tău și dacă o asemenea posibilitate ar deveni realitate, aș trimite-o la o școală de corecție pentru vedete de cinema sau ceva asemănător. A

dobîndit deja niște orizonturi largi pentru cineva de vîrsta ei și poate că nu va mai suporta prea multă extindere.

Sper că tu ai obținut o slujbă bună și sper să devină și mai bună.[1]

Între timp: eu mă simt plină de hotărîre, dar nu foarte lirică. Picturile mele sînt „șic“ – *mais chic monsieur*[2], și te aștept să-mi vii cu un entuziasm fierbinte. Și nu cumva să uiți.

Mulțumesc încă o dată pentru vacanță. Încă mă mai scald încîntată în mireasma mîncării gătite direct la flacără și a secretelor amurgurilor prăfoase dinaintea unui foc de tabără și mi-e foarte dor de Mama

Cu dragoste,

Zelda

211. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.

[ianuarie 1939] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Scumpul meu Scott,

Vremea își etalează excentricitățile și acum e frig și senin și o lume fragilă și „nealeasă“ vine să ne înfrunte iar. O să mă bucur atît de tare cînd iarna o să renunțe la barbarismele ei și o să putem iarăși respira.

Între timp: pictez abajururi de lampă în loc de suflete. Doar pentru puțină vreme, iar între timp mă joc cu radioul și sînt în mare măsură apatică și visez la Utopiile unde e permanent 24 iulie 1935[3]. Asta e cea mai adorabilă înzestrare pe care mi-o aleg: să am 35 de ani și să fiu veșnic în miez de vară.

Unde e cartea mea despre arhitectură? Nu că aș avea vreodată îndeajuns timp ca să o învăț, dar în suplimentele

umoristice ale ziarelor se zice că o soție ar trebui să urmeze pasiunile soțului ei, astfel încît să devină un material mai bun pentru suplimentele umoristice.

Nu am despre ce să-ți scriu. N-aș putea ca, în loc de asta, să îți cer lucruri? Bătrînul pantofar răutăcios mi-a turnat clei în mocasinii pe care îi ador, așa că acum – în ce zile își face cumpărăturile domnul Goldwyn?

În ultima vreme am fost foarte costisitoare și ar trebui să pot scrie o cronică plină de farmec. Mi-e dor de casă, de toate acele lucruri atît de acut indespensabile [*sic!*] ale unei vieți, pe care de-acum nu le mai pot avea. Lucrurile la care oamenii au ținut și locurile care le-au adăpostit aspirațiile sînt mereu emoționante

cu Dragoste și
recunoștință,
Zelda

212. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.

[ianuarie 1939] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Scumpul meu Scott,

A fost prea tîrziu pentru Havana – Dar Havana este, probabil, un gen de loc însemnat și poate că pînă data viitoare vom sta acolo. Oricum, pe ansamblu e foarte costisitor, iar noi sîntem atît de bine adaptați să cheltuim bani împreună. Cînd o să vii în Est, o să avem și mai multă îndreptățire să cumpărăm lucruri. Îți sînt așa de recunoscătoare ca și cum aș fi plecat în excursie.

Aici plouă și panorama picură, iar o pisicuță neagră zbiară sub gardul viu. Dar ianuarie s-a arătat mai puțin răutăcios cu noi decît de obicei, iar noi am înghețat ceva mai moderat decît în cei doi ani din urmă. Se petrec niște fenomene paranormale cu sîngerul, care pare gata să răbufnească într-un cîntec în orice moment suficient de nepremeditat, deși cerul rămîne în continuare mai degrabă de o mohoreală de *bergerie*[4].

Parcurg cu rîvnă jurnalul lui Scottie, invidioasă și gîndindu-mă ce fată drăguță e. Presupun că există în el o cantitate mai zdravănă de șampanie decît poate digera domnul Bobby – însă bănuiesc că era într-o tovărășie bună.

Ai vrea să mă trimiți într-o bună zi la pension? Fetele sînt pregătite atît de adecvat sau li se dau lucruri pe care să le facă. Nici măcar nu mai trebuie să justifici trecerea timpului. Ei, viața e miraculoasă și poate că toate tradițiile astea ne datorează o viață.

Mă bucur că munca ta e interesantă. Și înțeleg bine furia care trebuie să ți-o fi stîrnit nemeritatul *amant* al lui *madame* Curie.[5]

Haide! Hai să te văd cum iei avionul spre Est! Putem pleca noi înșine în Cuba, pînă unde ne duc picioarele –

Cu dragoste și cu cea mai profundă
recunoștință,
Zelda

213. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.
[ianuarie 1939] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Scumpul meu Scott,

Îmi pare rău că ești obosit. Aș vrea să-ți pot oferi un refugiu, atîta doar că eu nu am nimic în afară de sugestii de deviere a distrugerilor provocate de timp și descurajare. 1) Tryon, un loc de odihnă la fel de revigorant ca oricare altul din cele știute de mine – sîngerul întinzîndu-se sub cerurile letale, păduri cu miros dulce de violete și taine de la 1900, usturuimea [*sic!*] contemplativă a unui foc de tabără și farmecul șic al unui suc cu aromă de ciocolată. Apoi mai sînt insulele de pe coasta Georgiei și, vorba ta, mai e și Cuba, o bucată de uscat înconjurată complet de ape etc. De ce să nu mergem acolo? Ne-am putea petrece Paștele în Mexico City[6]. N-am făcut-o niciodată și vom avea parte și de experiența luminoasă a festivalurilor precum cel din Capri. Te-aș putea întîlni în El Paso sau oriunde zici tu. California este, presupun, prea plină de oportuniști spirituali ca să poată fi odihnitoare. Aerul vibrează de aspirații arbitrare, de urmărirea acestora și, poate, chiar de mijloace de a le satisface. Oricum ar fi, nu e foarte relaxantă și probabil că sînt prea multe minerale în sol ca să-ți permită să te odihnești. Toate astea însemnînd că aș vrea să te văd.

Între timp pictez lauri fluorescenți pe un abajur pentru Mama, lucrez la o pictură cu Patimile și fac toată ziua planuri sterile de îmbunătățire a stărilor + afecțiunilor de aici și de acolo. Ar trebui să fie o treabă bună că te ocupi de *Pe aripile vîntului*. Ilustrează în mod cert o poziție de prestigiu. Mă bucur că ai obținut o slujbă bună.[7]

Îți mulțumesc pentru Mama. E obosită și descurajată și aș detesta să îi mai adaug și eu alte griji. Știu că e strîmtorată și că obligațiunile ei nu-i aduc nici un cîștig.

Cu cea mai caldă iubire,

Zelda

214. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.
[februarie 1939] [Sarasota, Florida][8]

Scumpul meu Do-Do,

Un foarte impenetrabil și distant corn de lună luminează rece seara, iar lumea e pierdută în toate celelalte vremuri și locuri care bîntuie șoselele sărac luminate. Aici e un loc tare bun: sînt atît de multe soiuri diferite de oameni interesați în atît de multe soiuri diferite de activități. Dr. Carroll a fost extrem de grijuliu și de drăguț și m-a înscris la cursul de pictură după model de la școala de artă Ringling – și de design vestimentar. Fapt pentru care vă sînt profund recunoscătoare și lui, și ție – O asemenea atmosferă de profesionism ar trebui să dea creației mele un nou avînt. De la cursul de pictură după model o să încerc să dobîndesc capacitatea unei precizii a cunoștințelor, iar de la designul vestimentar, să-mi cataloghez aptitudinile de selecție. Faptul că faci ceva identificat cu un loc anume îți dă un fel de *drept de posesie* asupra lui, care este unul dintre cele mai satisfăcătoare drepturi în aspectele sale cele mai *recherché*[9].

Îmi pare așa de rău că ai fost bolnav. Oare n-ar fi un moment potrivit ca să vii pentru puțină vreme în Est? Florida e caldă, e fierbinte, e neasaltată și încărcată de mirosul înțepător al crîngurilor de portocali încă ușor înfloriți.

Îmi pare rău pentru slujba ta. Necazurile s-au adunat întotdeauna. Nu putem decît să avem încredere că n-o să fie mai rele decît necazurile din ceilalți ani.

Cred că dr. Caroll are în plan să mai stau în locul ăsta încă două săptămîni, poate trei – dar poți oricum să îl contactezi aici. Va fi ceva inegalabil să o văd pe Scottie. Aș vrea să vii să te odihnești și să te distrezi anticipat, astfel încît de data asta să avem parte de o reuniune reușită – Unde o să mergem?

Devotată și recunoscătoare –

Zelda

Mi-ar plăcea să împărtășesc plaja asta albastră, încîntător de strălucitoare

215. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.
[februarie 1939] [Sarasota, Florida]

Monsieur,

Aici viața ne tratează în mare măsură triumfal: portocalul înflorește și se umflă și umple aerul de aroma dulce-amăruie a cutezanței devitalizate. Circul glorifică – în orice direcție ar porni-o destinul. Eu înot și mă bucur de farmecul personal și totuși clasic al micii plaje[.] Cursurile de artă avansează. Costumele mele sînt delirante și fără nici o utilitate specifică și îți pregătesc un portofoliu pe care să-l vinzi domnului Goldwyn: intitulat *Atributele egoului* sau cam așa ceva. Ar fi o idee bună ca toate schițele de modă să se transporte singure pe tărîmul emoțiilor și să înceapă să transmită *cum* ar trebui să te simți în timp ce *arăți*, concomitent, cum.

O să fiu *foarte* bucuroasă să vă văd pe tine și pe Scottie. Hai să petrecem Paștele idilic, undeva unde nu se poate întîmpla nici un lucru cu caracter dezastruos. O să culegem violete, o să adulmecăm nori și o să ciugulim marginile unor după-amiezi potolite. Varianta Tryonului ultragiază ceva? Sau trece cu vederea vreo sclipitoare atracție mai urgentă?

Între timp ieșirea din valurile reci care mătură prima pagină e o stare binecuvîntată. Umbrele atîrnă soarta [?] deasupra ierbii de aici și soarele dimineții are un caracter trandafiriu.

Cînd o să te văd?

Adresa: Hotelul Central, Park Manor –

Florida –

Devotată,

Zelda

Îți mulțumesc mai mult decît o pot exprima în cuvinte pentru Bucuria de Paște oferită Mamei. A fost atît de frumos din partea ta și mă simt atît de fericită că pot să-i ofer o plăcere.

216. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.

[martie 1939] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Scumpul meu Do-Do,

Îți mulțumesc încă o dată pentru vacanță. Mi-a picat bine să simt iarăși lumea plăcerii pe care să ți-o permiți liniștit, la care ți-ai cîștigat dreptul, și să fii purtat de impulsul ideilor de plăcere împlinite atît de perfect. E un mod bun de a saluta

dimineața, în mireasma căpșunilor, și e încîntător să înoți într-o reclamă.

Șansele de a avea inima frîntă stau la pîndă în romantismul acestor grădini luxuriante, iar cu bani se cumpără atît de multe șanse la fericire.

Nu-mi place să zbor.

E amuzant să-mi pun în ordine bunurile și să-mi cataloghez amintirile; și e plăcut să știu că în primăvară voi ieși iarăși de-aici.

Scumpul meu,

Îți rămîn veșnic recunoscătoare pentru toate gesturile de loialitate pe care mi le-ai oferit și rămîn veșnic loială ideilor care ne-au ținut împreună atît de multă vreme: credința că viața este tragică și că răsplata spirituală a omului este păstrarea credinței, că n-ar trebui să ne rănim unul pe altul. Și o să iubesc veșnic talentul tău rafinat la scris, îngăduința și generozitatea ta și toate înzestrările tale fericite. Nimic n-ar fi putut supraviețui vieții noastre.

Devotată
și veșnic cu
cea mai profundă recunoștință,
Zelda

217. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.

[martie 1939] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Scumpul meu Scott,

Ne-am simțit minunat împreună.[10] Scottie e încîntătoare; și e ca o gură de aer a clasicilor cunoscuți să hrănești nostalgiile

cuiva prin intermediul celor mai semnificative trăsături ale numeroșilor călușei rotitori care îi constituie direcția. O valiză plină de fericire și o cutie de pălării plină de suvenir[e], moațe și remunerații pentru întîînărirea [*sic!*] epocii te transportă contractual dintr-o lume într-alta, cu propriile ei interpretări. Scottie e așa de plăcută. Anul acesta la Vassar a făcut-o să se familiarizeze cu maniera de gîndire în termeni teoretici și i-a adecvat reacțiile la nuanța vieții mai degrabă ca un compendiu, în loc să îl modeleze conform orientărilor ei personale + izolate din anii ei mai fragezi, și cu aspirații mai restrînse[.] Am purtat un dialog din cele mai interesante și am decis ce-ar trebui făcut în toate privințele.

Perii sînt în floare – a secretelor – cu promisiunea Paradisului. Narcișii au înflorit. Mi se par triști, cred că sînt *asfodele*. Violetele albe abia s-au pornit, posibilitățile lor sînt sugestii ce vădesc necontenit amintiri catalogate + disciplinate cu mare atenție + delectarea cerebrală a emoțiilor ținute sub control. O să mă bucur să te văd. Am putea să stăm în Tryon? [11]

Oare știai că Mama e invalidă – și nu poate ieși din casă – și, dacă ar exista vreo posibilitate cît de mică, mi-ar plăcea să o văd.

Cu dragoste și recunoștință,

Zelda

218. CĂTRE SCOTT [aprilie 1939]

SAS, 4 pp., pe hîrtie cu antetul HOTEL IRVING/GRAMERCY PARK 26/ 20TH STREET EAST/ NEW YORK în mijloc[12]

Scumpul meu Scott,

Îmi pare rău de toată harababura. Pare-se că te-am stîrnit împotriva mea, așa că am făcut tot ce mi-a stat în puteri ca să mă asigur că ești bine îngrijit și voi pleca spre Ashville mîine, *marți*.

Să nu te simți prea prost din pricina copiilor. Au mers la un club din Larchmont[13] și aveau fiecare perechea lui și au avut parte de o seară cum se cuvine.

Domnul Case[14] ne e cel mai onest prieten. Te-a pus la adăpost de orice critici posibile și, lăsînd deoparte toate treburile zilei, a reușit să-l ajute pe John Palmer să te ducă la adăpost.

Cel mai tare m-a îngrijorat ochiul tău, însă cei de la spital vor avea grijă de el mai bine decît s-ar fi putut face în alte condiții și, de asemenea, vor fi capabili să te facă să arăți bine. Tusea ta e îngrozitoare și ești stors de puteri. Te rog să ai grijă de tine. Există posibilitatea de a avea atît de multă fericire dacă te-ai concentra să te cruți mai mult.

Am luat banii de la Ober (70 $) și i-am folosit în cea mai mare parte ca să plătesc pentru momentele astea agitate. Azi va trebui să îi mai cer. Domnul Case a zis că o să trimită facturile acelea direct la Ober. N-am știut ce altceva să fac cu ele.

D.O., mă rog ca ochiul tău să se însănătoșească în curînd, ca să te simți mai bine și în rest, și o să aștept o întîlnire mai prielnică –

Îi sîntem extrem de îndatorați lui

John Palmer, care a rezolvat situația găsind într-un final un medic dispus să-și asume responsabilitatea, și domnului Case,

care a făcut un efort considerabil ca să nu rămîi în stradă și care a fost în tot acest timp cît se poate de îndatoritor –

Mult noroc

Devotată,

Zelda

P.S. Nu mai e cazul să spun că n-am auzit niciodată așa ceva legat de spital –

219. CĂTRE SCOTT SAS, 4 pp.
[aprilie 1939] [New York City]

Scumpul meu Do-Do,

Pare inutil să mai aștept. Știu că te simți mai bine și că ești îngrijit cum trebuie, iar eu nu sînt de nici un ajutor, așa că o să mă întorc la spital cu trenul de 2.30.

Sînt îngrijorată din pricina plămînilor tăi. De ce nu vii la Tryon? E cel mai bun loc din lume pentru așa ceva și am putea să luăm o căsuță pe malul lacului și să așteptăm să îți revii. În astfel de condiții ne-am putea bucura de o vară foarte fericită – ție îți place acolo, iar eu am un talent deosebit să servesc cîntece de păsări și nori de vară la micul-dejun.

Scottina ne-ar putea vizita, iar noi am găsi un înțeles mai bun la atît de multe lucruri.

Între timp: am văzut la Metropolitan o expoziție de picturi fascinante, timp în care m-am gîndit cît de mult ți-ar fi plăcut „evoluția Decorului American“, unde erau prezentate de la peluze de crochet și magazine de colț, cu primele căi ferate, nave cu aburi, spectacolele comice cu menestreli[15] și toate genurile cunoscute de aventură, pînă în prezentul imediat. M-

am întrebat dacă ai fi recunoscut cheiul din Buffalo[16] așa cum era prezentat acolo și dacă ți-ai fi amintit vara din West Port.

Am văzut o peliculă documentară cu știri despre traiul irelevant, deși pitoresc, din niște locuri îndepărtate și l-am vizitat pe Ober pentru creanța de 150 $, iar dacă situația mi-ar fi permis să am parte de liniște sufletească, ar fi fost un moment foarte agreabil.

Te rog să mă crezi că am rămas exclusiv cu scopul de a te ajuta atît cît pot. Știu din proprie experiență cît e de important în viață cînd cineva se îngrijește de necazurile tale.

– îi sîntem obligați lui John Palmer cu o datorie de recunoștință de proporții considerabile. El a găsit medicul, el a „discutat“ cu domnul Case și el a ținut sub control întreaga situație.

Domnul Case a fost și el extrem de îndatoritor și copleșitor de prevenitor cu tine. Știu că ți-am mai scris și înainte toate astea, dar, după cum știi, scrisorile mele sînt cenzurate la Spital și n-o să mai am vreo altă șansă de a comunica decît atunci cînd o să ne întîlnim.

La Spital, următoarea versiune: Am avut o excursie întru totul demnă de invidiat și totul s-a petrecut conform regulilor. Partea ultimă se referă la grija legată de țigări și vin[17], unde eu voi acționa conform acordului nostru. Cît despre vreo posibilă încurcătură legată de sosire, plămînii tăi sînt în stare proastă și au nevoie de îngrijire, iar eu sînt în stare să călătoresc singură, așa încît nu era deloc necesar ca la toate cele pe care le-ai suferit să mai adaugi și o călătorie obositoare.

D.O., te rog să ai grijă de tine – Ca să fii iarăși sănătos și mai vesel decît în aceste ultime dăți. Sînt atît de puțini oamenii din

vremea noastră care să fi avut contribuții originale la viața ce ne înconjoară, prea puțini cei care sînt în stare să fie atît de fermecători și aproape nici unul cu o capacitate mai mare de a se bucura.

Mai sînt încă o mulțime de alte lucruri care ne-ar putea face să ne simțim bine

Și sînt așa de mulți oameni cărora le ești drag.

Nu mi-am cumpărat *nimic* în afară de rochia + pălăria în care mă prezint, cu florile de pe ea, niște ciorapi lungi + 4 per. de chiloți.

Banii pur și simplu *disparu*[18] –

Cu *cele mai bune* urări de sănătate,

cu devotament și speranțe la vreo întreprindere comună cîndva.

Zelda

220. CĂTRE SCOTT
[aprilie 1939]

SAS, 1 p., pe hîrtie cu antet în relief HOTEL STAFFORD/
MT. VERNON PLACE/
BALTIMORE, MD în centru[19]

Dragule,

Îmi pare rău că excursia a fost atît de catastrofică. Îți sînt recunoscătoare pentru generozitatea intenției și sper necontenit că o să te simți mai bine – cît de curînd.

Zelda

221. CĂTRE SCOTT
[aprilie 1939]

SAS, 2 pp.
[Spitalul Highland, Asheville,

North Carolina]

Scumpul meu Do-Do,

Nu te simți prost. Ai fost atît de dulce în gară. Mi-aș dori ca lucrurile să fi mers în așa fel încît să putem pleca undeva împreună. Există o mulțime de locuri vesele, așa scrie în multe broșuri cu mersul trenurilor și în scurtă vreme o să găsim cu siguranță și noi unul. Fă-te bine. Oamenii cu febră nu trebuie să călătorească prin lume, iar plămînii tăi sînt foarte prețioși pentru mulți alți oameni în afară de tine.

E o treabă foarte plăcută să alergi printr-un decor rural presărat cu flori. Cîmpurile sînt aurii, copacii însă se gătesc, iar viața pare cumpănită și controlată de țeluri, dacă nu chiar de promisiuni. Am putea să cultivăm lucruri și le-am putea face pe toate să crească după rețetă. Și am putea să facem lucruri și să fim uluiți că planurile funcționează și că lucrurile sînt așa cum s-ar cuveni să fie.

Mă bucur că ai obținut o locuință bună și pe Flora [?] și lucruri în compensație. Ia-o ușor. Nu avem nevoie de nimic nicăieri atît de tare precum avem nevoie ca tu să fii iarăși sănătos și fericit.

Între timp: știi că eu voi sta și voi aștepta aici, pe coasta înverzită a dealului – cu gîndul la tine.

Cu dragoste,

Zelda

222. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.

[Encino, California]

6 mai 1939

Scumpă Zelda,

Iartă-mi scrisoarea dactilografiată, dar ar trebui să stau la pat și să mă uit în tavan o săptămînă sau cam așa ceva. Am obiectat întrucîtva la un astfel de regim drastic, așa că am voie să lucrez cîte două ore în fiecare zi.

Ai fost o comoară pe tot parcursul excursiei și nu trece nici un minut în care să nu mă gîndesc la tine cu toată acea tandrețe de odinioară și cu o grijă pe care pînă acum nu mi-am dat seama niciodată că o aveai. Pentru că nu reușesc să-mi amintesc nicidecum altceva decît grija ta, așa că poate treaba asta sună un pic prea mult ca venind de la un medic sau de la cineva pe care ai ajuns să îl cunoști doar atunci cînd te-ai îmbolnăvit.

Ești cea mai remarcabilă, cea mai minunată, cea mai tandră, cea mai frumoasă făptură pe care am cunoscut-o vreodată, însă pînă și asta e prea puțin spus, fiindcă chinurile prin care ai trecut acolo la final ar fi făcut pe oricine să-și piardă răbdarea. Tot ce am spus și tot ce am discutat noi în perioada aceasta rămîne valabil – Am primit o telegramă de la fiică privitoare la fetișcana aceea de la Vassar în care îmi spune numele ei și mă informează că toată povestea s-a dezumflat, dar încă nu mă simt în largul meu cu chestia asta.

Cînd am venit, aici mă aștepta o scrisoare dulce, trimisă de tine pentru mine. Cu dragostea cea mai profundă.

223. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.

[mai 1939] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Scumpul meu Scott,

Lalelele urmează aspirațiile dimineții, niște chestii albe și mici respectă eticheta primăvăraticelor grădini în floare și peste tot se văd explozii bucuroase de galben. A început jocul de tenis. Nici nu mai e cazul să spun că, atunci cînd ai o experiență de treizeci și nouă de ani, alergatul pe teren e o experiență mai puțin entuziasmantă decît a fost vreodată tenisul. Mă gîndesc cu nostalgie la grădina noastră de Alice în Țara Minunilor și îmi amintesc perele Sickle [Seckel], serile cu lună nouă și prima recoltare a luminii soarelui + regretelor din toamnă, prăjiturile coapte cu vitejie duminica și îndelungile și teatralele excursii prin pădure cu costumul de parașutist. Casa noastră a fost una plăcută. Ferigile de sub fereastră, soarele tîrzielnic pe verandă, felul cum săltam în șaua bicicletei printre copaci – am impresia că toate acestea ar trebui să poată fi redobîndite. Trebuie să existe niște lucruri bune și recompensante [*sic!*] la vîrsta de 40 de ani. Sau în acel moment statutul social al cuiva trebuie să ilustreze împlinirea aspirațiilor? S-ar putea chiar să existe clemență în catalogarea, revizuirea și conectarea istorisirii în conformitate cu înțelegerea actuală a lucrurilor.

Pictez și îmi susțin aspirațiile cu o lucrare despre Cuba înainte de unul despre cusut. După cum știi, preocupările mele au un caracter foarte introspectiv și sînt întotdeauna lipsite de intrigi reușite.

În caz că se găsesc destui bani ca să îmi cumpăr o cămașă albă, o rochie de seară și un costum de sport, aș fi recunoscătoare pentru lucrurile astea. Le-ar putea cumpăra Rosalind din Atlanta dacă îi trimiți un cec. *Nu sînt treburi urgente*: mi-ar plăcea foarte mult să le am ca să [*ilizibil*], dar nu e neapărată nevoie –

Pentru că nu sînt absolut deloc convinsă că tu o să vrei să ies de aici înainte să te simți mai bine[20], iar Dr. mi-a spus că minimum patru luni – Nici nu mai e cazul să spun că știu că ne trebuie toți banii pe care-i avem, așa că nu te simți prost dacă e mai convenabil să refuzi –

Te rog să-mi scrii cum te simți. Sper că ești măcar întrucîtva mai bine – și ai grijă de tine

Cu dragoste,

Zelda

224. CĂTRE SCOTT SAS, 3 pp.

[mai 1939] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Scumpul meu D.O.,

Vara își urmează împlinirea tributului floral adus trecerii timpului. Noi jucăm volei la umbră adîncă și aspirăm să ne cuibărim precum păsările atît de melancolice care hălăduiesc prin aceste văi. E o lume luxuriantă, verde și plină de promisiuni și mi-aș dori ca tu să te întorci la Tryon ca să te faci bine sub eternele Ceruri albastre.

Ieri am făcut o expediție pînă pe vîrful a altceva, unde am admirat lumea în condiții panoramice și ne-am ancorat mintea de clasicii și impenetrabilii nori albi – și ne-am uitat ici și colo.

Pictura mea ajunge iarăși să nu mai fie atît de convingătoare pe cît mi-aș dori-o. Totuși merg mai departe și într-o bună zi Scottina o să ajungă să tîrguiască și să ne vîndă produsele cu un cîștig bun.

Mama tot nu poate ieși din casă, iar tu zaci la pat: e-adevărat că Timpul ne uzează și ne îmbolnăvește. Totuși tu te-ai mai făcut bine odinioară și, cu îngrijiri și răbdare, nu există nici un motiv ca să n-o faci iarăși. Așa că nu-mi pierd speranța.

Scottie nu știe ce o să fie cu ea vara asta. Dacă nu este prea dificil de aranjat, mi-ar plăcea tare mult să o aduc aic[i]. Am putea petrece două săptămîni foarte fericite jucînd tenis și înotînd la niște pensiuni foarte puțin costisitoare, fie în Saluda, fie în Hendersonville. Deși s-ar putea să aibă tendința de a se revolta împotriva mea, e datoare cu cel puțin o lună în care să-și îndeplinească obligațiile față de părinți. Sînt sigură că ne-am simți extraordinar de plăcut: să lenevim, să fim prietenoase și să împărtășim fericirea intimă a verii într-un pavilion dărăpănat. Genul acela de amintire la care mai tîrziu te gîndești cu atîta bucurie.

Ai vrea s-o faci? Timpul trece. Pentru tine n-ar însemna decît o scrisoare către dr. Carroll, însă mie asta îmi oferă în perspectivă posibilitatea de a reînnoi legătura cea mai esențială pe care o oferă viața. Pentru Scottie ar fi profitabil să aibă puțin timp liber: au trecut atît de mulți ani de cînd n-a mai avut nici un moment pentru introspecție. Îi place tare mult să trîndăvească, să fie arsă de soare, să citească și să-și organizeze mintea, asemenea oricăruia dintre noi doi. Timpul petrecut în aer liber ar putea fi un lucru foarte bun, ținînd cont de activitățile pe care le are stabilite pentru iarna viitoare –

Între timp: nu se petrece nimic cu vreun grad mare de convingere și se așteaptă îmbătrînirea lumii cu atîta stăpînire de sine cîtă mai există.

Mult noroc, dragule –

Sper că plămînii tăi sînt într-o stare mult, mult mai bună
Devotată,
Zelda

225. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.
[Encino, California]
19 mai 1939

Scumpă Zelda,

Sînt în continuare în pat, dar mă aștept ca peste aproximativ o zi să mă pun pe picioare. Știu că toată chestia asta e mai mult sau mai puțin adevărată după agitația aia afurisită din Cuba, dar sînt pe mîini foarte bune. Am fost consultat de un specialist și nu o să fie o problemă foarte serioasă, cum a fost atunci, în 1935. De fapt e în egală măsură o problemă legată de nervii epuizați, nu doar de piept. Am reușit să duc la capăt vre[o] două ore de muncă în fiecare zi și îmi pare rău dacă ultima mea scrisoare a fost una alarmistă. Acum ochii îmi sînt absolut în regulă.

S-ar putea ca scrisoarea ta să se fi încrucișat cu una spre Rosalind ce conține 150 $. Sper că asta o să-ți aducă bucurie.

Medicul din New York a fost excesiv de alarmist și nu știa nimic despre capacitățile mele de recuperare. Sper din tot sufletul că lucrurile auzite de la el nu te-au deprimat, fiindcă nu o să fie vorba de patru luni. O să fiu iarăși pe picioarele mele în mai puțin de o săptămînă și mă aștept ca în cel mult șase săptămîni să muncesc din nou cu program normal.

Am reținut ce ai spus despre Scottie și desigur că aș vrea să petreci două săptămîni cu ea – sau, îmi vine să zic, chiar mai

mult de-atît acum, că vă înțelegeți iarăși bine. Scrisoarea ta aproape că m-a făcut să izbucnesc în plîns cum te gîndeai tu la boala mea. Nu există nici cel mai mic motiv să îți faci griji în privința asta și dacă vrei o scrisoare de confirmare de la medicul meu, el va fi bucuros să o redacteze.

După cum ți-am spus mai înainte, s-ar putea să nu fie necesar ca planurile noastre pentru vara aceasta să fie atît de tare modificate concret precum crezi tu.

Cu dragostea cea mai profundă,

226. CĂTRE ZELDA SD (copie), 2 pp.
29 mai 1939

Scumpa mea,

Îmi dau seama din scrisoarea ta că îți conturezi în minte o situație mult mai gravă decît este ea. În primul rînd, atacul de TBC nu e atît de rău cum a fost în 1935 și dispoziția morală dimprejur face ca problema în cauză să fie una complet diferită. În acel moment mă afundam tot mai tare în datorii – eram teribil de demoralizat de vînzările relativ slabe la *Blîndețea nopții* – o aveam pe Scottie adolescentă pe cap și aproape nici o persoană căreia să îi solicit ajutorul, cu excepția doamnei Owens și a profesoarei ei de franceză – și, în fine, lucrul cel mai important, tu însăți erai o fată teribil de bolnavă, de fapt ajunseseși în cea mai gravă fază a maladiei tale – acum lucrurile s-au schimbat și dacă m-ai putea vedea cum dictez toate astea, stînd așezat într-un colț al camerei mele și complet îmbrăcat, cu soarele strălucind și eu însumi plin de speranță și proiecte și doar ușor supărat pe mine

pentru că am acceptat acele două ultime angajamente cînd simțeam că sănătatea mi se deteriorează, ți-ar pieri deznădejdea pe care am detectat-o în scrisorile tale. Sînt întru totul capabil de lucru, problema băuturii nu se mai pune în nici un fel și aș vrea să te gîndești că, pe zi ce trece, mă simt din ce în ce mai bine și din ce în ce mai nerăbdător să te văd.

Desigur că se poate aranja să mergi acasă în iulie, de ziua ta de naștere, dar între timp mai există o altă complicație măruntă în privința căreia m-am gîndit că s-ar putea să fii de acord cu mine că se poate rezolva cel mai bine aici, în Asheville. În urmă cu o scrisoare sau două, Scottie mi-a spus că au fost cîțiva medici care i-au zis că are o apendicită cronică (nu acută) și că ar trebui să și-o trateze cîndva în timpul vacanței. Ea vrea să meargă la Baltimore, la ceremonia de absolvire a foștilor ei colegi de la școala Bryn Mawr. (după cum îți amintești, ea a sărit un an de studii cînd a mers la Walker's și e cu un an în avans față de ei) Numai că ele, fetele acelea, Claire Eager și celelalte de care se simte foarte apropiată și îmi închipui că își va dori să stea acolo o săptămînă sau zece zile, iar apoi ideea mea e că ar putea veni în Sud, în Asheville, unde să își scoată apendicele în același spital unde mi s-a tratat mie umărul fracturat.

Sînt sigur că acolo există un chirurg excelent. Fie l-ai putea chestiona tu pe dr. Carroll, fie iau eu legătura cu doctorul acela de oase, ET. Saunders, care mi-a reparat umerii, sau cu dr. Ringer. Spitalul pare foarte modern și bine dotat, iar acum asta-i o operație atît de măruntă, după cum știi, încît nu mi-aș face nici un fel de griji pe tema asta. Nu vreau să o aduc aici în iunie (cred că asta trebuie acceptat ca atare acum, pe loc) și dacă Scottie a lăsat să-i scape o asemenea chestie, probabil că

e mai important decît zice și nu cred că pe tine te-ar deranja – și cred că într-un asemenea moment unul dintre noi ar trebui să fie alături de ea.

Intenționez să o anunț despre hotărîrea asta abia peste o săptămînă, așa că aș vrea ca tu să meditezi la problemă și să îmi răspunzi la scrisoare par avion. Firește, nu vreau să fac nimic care te-ar deranja și pot să rezolv totul în New York, unde sînt sigur că Ann[e] Ober s-ar bucura să supravegheze toată afacerea, dar parcă ar fi mai plăcut dacă ai putea să o vizitezi pe parcursul acelor șapte sau opt zile de recuperare, cît e necesar la astfel de operații, dacă îmi amintesc eu bine. Hai să fie ăsta testul. Dacă ideea te sperie, scrie-mi fără ocolișuri că ai prefera să mă îngrijesc eu de problemă. Dacă, dimpotrivă, ai citit pînă aici fără să te tulburi, nu cred că pentru tine ar însemna cine știe ce efort special.

Nu am alte vești pentru moment, cînd mă întorc la muncă, dar, te rog, trimite-mi un răspuns la asta imediat ce ai ocazia să stai și să judeci problema singură vreo oră sau cît o fi și, poate, să te consulți cu cineva în care ai încredere.

Veșnic devotat,

P.S. Ține minte să nu-i scrii lui Scottie despre asta. Aș prefera mai degrabă să-i divulg eu totul cu vreo două zile înainte să se întîmple, pentru că povestea s-ar putea să o îngrijoreze în perioada examenelor, care acum e în toi, și să arunce o ușoară umbră asupra expediției ei în Baltimore.

Amestoy Avenue 5521
Encino, California

227. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.

[începutul lunii iunie 1939] [Spitalul Highland, Asheville,
North Carolina]

Scumpul meu D.O.,

O să fiu în stare să o văd pe Scottie în fiecare zi. La colțul străzii de aici există o pensiune foarte bună și cu mîncare bună, unde poate petrece cele zece zile de inactivitate ce vor fi necesare pentru recuperare.

Nu mai e nevoie să spun că sînt neliniștită, dar opinia ta e și a mea: un apendice e o operație foarte neînsemnată și nu o să mă alarmez serios. Îți sînt recunoscătoare în cel mai înalt grad că o pot avea lîngă mine și voi face tot ce îmi stă în puteri ca să îi fac șederea atît de distractivă pe cît o permite situația dată.

Dr. Suitt a avut gentilețea să îl sune pe dr. Saunders și pot face aranjamentele prin intermediul spitalului: spitalul se numește Ashville Mission.

Îmi fac foarte multe griji din pricina ta, pentru că îți cunosc tendința de a nu ține seama de restricțiile de ordin fizic care ar trebui respectate. Totuși nu pot decît să admit că lucrurile în privința cărora omul nu poate face nimic e mai bine să fie îndurate cu seninătate decît cu furie. Așa că eu sînt întru totul demnă de încredere în plan temperamental și sînt convinsă că în scurtă vreme o să fii mai trandafiriu ca trandafirașul.

E foarte plăcut să știi că Scottie va simți cel puțin că părinții ei sînt gata să-i stea alături în momente de tensiune și

îți sînt recunoscătoare că te-ai gîndit la Ashville –
Scumpule, ai grijă de tine.
Zelda

228. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.,
[Encino, California]
8 iunie 1939

Scumpă Zelda,

Am primit două scrisori de la tine, una par avion, referitoare la operația lui Scottie, și cealaltă expediată în mod evident înainte ca tu să o fi primit pe a mea. Cît timp ea e în Baltimore, o să fac o reevaluare prin intermediul vechiului meu prieten dr. Louis Hamman. Înțeleg că a avut cîteva „crize“. Pe de altă parte, vreau să fiu absolut sigur că operația e imperios necesară. Îți spun asta pentru că, deși ea va veni oricum în Asheville – cred că ar fi mai bine să nu faci aranjamente definitive pînă ce nu primesc raportul de la dr. Hamman. Ea sosește la Baltimore azi, în 8 (asta dacă nu rămîne cumva o zi în New York cu Harold Ober sau cu altcineva), iar eu ar trebui să primesc raportul de la dr. Hamman în jur de 15 sau de 16 – deci cu cîteva zile înainte de sosirea ei programată în Asheville. O să îți scriu imediat, par avion, și atunci poți să pui la cale toate aranjamentele pe care le consideri necesare.

Ține minte că o să mă ocup eu de problema anunțării ei și o să îi dau vestea printr-o scrisoare par avion de îndată ce o să aflu cît timp consideră ea că o să rămînă în Baltimore. Mă

bucur și eu, la fel ca tine, că, de vreme ce toată treaba asta pare necesară, o să poți să îi fii alături.

Îmi pare teribil de rău să aflu veștile legate de mama ta. Pentru familia noastră anul ăsta pare să fie unul cu cîrlig la boli. Voi plănui în mod cert o plecare a ta acolo, ca să o vizitezi, în preajma zilei tale de naștere, imediat ce problema vizitei lui Scottie – cu sau fără operație [–] va fi rezolvată. Dacă, întîmplător, dr. Hamman nu consideră că operația e oportună, poate că o să reușim să concepem vreun soi de combinație.

Între timp înțeleg din scrisoarea ta că îți faci în continuare griji în privința sănătății mele. Chiar seara trecută am fost să consult un medic care mi-a zis că sînt deja cu 60% mai bine (îl citez exact) decît eram cu o lună în urmă – și în tot acest timp am schițat un roman, am definitivat și vîndut o povestire la *Collier's Magazine*[21] și am terminat mai mult de jumătate din ceea ce urmează să fie un text în două părți pentru *Saturday Evening Post* – așa că vezi că nu am cum să fiu foarte bolnav. Problema pe care o am este foarte clară și e ținută bine sub control – cauza ei a fost munca în exces la studiouri și, odată cauza îndepărtată, boala ar trebui să se retragă într-un ritm mai accelerat decît atunci cînd a fost contractată.

Cînd dictez asta, stau afară, iar atmosfera are un pic din suflul uscat și fierbinte al copiilor [cîmpiilor] din locurile izolate de la țară, deși grădinile îngrijite din jur sînt verzi și răcoroase, foarte diferite de munții din Asheville, numai că eu n-am avut niciodată darul tău de a vedea natura clar și de a o descrie în fraze pline de viață, așa că mă tem că nu îți pot explica exact ce fel de țară este pînă nu vii aici să vezi. Acum,

Hollywoodul pare undeva departe, deși e doar la doi pași, peste munți, iar tu îmi pari întotdeauna foarte aproape.

Devotat,

229. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.

13 iunie 1939

Scumpa mea,

O să îți scriu mai pe larg peste o zi sau cam așa ceva. Dintr-un motiv anume (legat de fiica de 14 ani a medicului meu), vreau să aflu titlul cărții pe care o citeai de obicei cînd mergeai de la Wilmington la Philadelphia pentru orele de balet. Cartea despre „artă“. Este depozitată în Baltimore, împreună cu restul bibliotecii, și doamnei Owens i-ar fi aproape imposibil să o dezgroape de acolo, așa că vreau alt exemplar. Mă refer la cartea aia cu coperți cafenii – s-ar putea să fi fost intitulată *Arta și meșteșugul desenului*. Îmi amintesc că avea o copertă cafenie, cu un desen imprimat pe ea, dar s-ar putea ca tu să-ți amintești chiar și numele autorului.

Ai vrea să-mi transmiți informația asta par avion cît de repede poți?

Dragostea cea mai profundă.

Amestoy Avenue 5521
Encino, California

230. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.

[Encino, California]
17 iunie 1939

Scumpa mea,

Doar un mesaj scurt, ca să te anunț că Scottie ar trebui să ajungă acolo în 20. În ziua aceea voi primi rezultatul final al controlului de la Baltimore, dacă e sau nu necesar să fie operată, și o să poți face ultimele aranjamente sau să le anulezi.

O să te informez marți printr-o telegramă. În grabă. Cu dragostea cea mai profundă,

231. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.
[cca 20 iunie 1939] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Scumpul meu Scott,

A sosit Scottie, mai drăguță decît am văzut-o vreodată și, aparent, împăcată cu gîndul ședерii în Ashville. Am văzut parada rododendronilor și ne-am cățărat pe o coastă de munte, am jucat o partidă de tenis și am înotat. E așa de bine să o am aici și să găsesc în ea o asemenea interlocutoare copleșitor de fermecătoare.

Soarele e orbitor, cerurile sînt favorabile și muntele e *en fête*[22].

Astăzi o să mergem să facem o hemoleucogramă, o să jucăm golf și o să pregătim totul pentru internarea lui Scottie la Ashville Mission[.] Nu mai e nevoie să spun că o să-ți telegrafiez orice informație mai precisă sau orice modificări ale recomandărilor medicale. Dr. Suitt a zis că s-a gîndit, la

îndemnul meu, desigur, că ar putea aranja să petrecem împreună două săptămîn[i] de îndată ce se încheie perioada de recuperare. N-ai vrea să îi scrii să accepte recomandarea ta? Ce bucurie ar fi să putem petrece puțin timp împreună, departe de *obligeance*[23] respectării atîtor reguli – indiferent cît ar fi ele de bune. Am putea chiar să încercăm un drum la Saluda dacă îi dai dr.-lui Suitt împuternicirea să-mi permită să petrec cîtva timp în afara spitalului.

Ne gîndim la tine, ne distrăm împreună și ne bucurăm de zilele de vară. Ashville îmi place tot mai mult cu fiecare an ce trece. De vreme ce Scottie a început să lucreze la un roman și avem la dispoziție o lună de odihnă și hoinăreală (asta după agitația din ultimii cîțiva ani, în timpul căreia viața ei a fost aglomerată pînă la refuz), nu crezi că o lună la un hotel de țară din Saluda sau Bryson City ar fi o perspectivă foarte plăcută? Putem să ne plimbăm cu bicicletele și să înotăm, să jucăm tenis + golf și să dezvoltăm o relație foarte profitabilă, iar eu ți-aș fi profund recunoscătoare pentru un astfel de aranjament.

Devotată, Zelda

232. CĂTRE SCOTT SAS, 4 pp.

[iunie 1939] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Scumpul meu Scott,

M-au sunat aseară de la spital ca să-mi spună că Scottie se odihnește bine. Nu e foarte afectată de eter și cazul ei a fost declarat unul reușit. Am văzut-o azi-dimineață, înainte de a intra în sala de operație. Era foarte curajoasă și veselă – și mai

drăguță decît am văzut-o vreodată. Așa că mă bucur că totul e în regulă.

Am petrecut momente fericite: am înotat, am tăiat frunză la cîini și am făcut planuri vagi. Scottie scrie la un roman. Cred în continuare că, dacă ai aranja cu cei de-aici, de la spital, să petrecem două săptămîni din perioada ei de recuperare la Saluda sau altundeva, am fi foarte fericiți „*en vacances*“[24], am înota, am juca tenis și ne-am lăsa arși de soare pe coastele de deal învelite în arbuști de pin.

În fine, Mama îmi scrie că are acum dureri serioase la picior, încă nu poate ieși din casă și e nevoită să angajeze pe cineva care să aibă grijă să îi gătească, ceea ce, venind din partea ei, e într-adevăr o recunoaștere a înfrîngerii. Nu-i nevoie să mai spun că, lăsînd la o parte serioasele inconveniente, vreau să o văd cîndva în vara asta. Oamenii de vîrsta ei nu supraviețuiesc severității durerilor și arșiței verii din Alabama, iar eu devin tot mai agitată la gîndul că nu sînt în stare să îmi folosesc toate resursele pe care le am în slujba numeroaselor activități în care ele s-ar dovedi utile.

Chiar și cu o asistentă, Saluda tot ar fi mai puțin costisitoare decît șederea în spital. Sînt convinsă că am putea fi foarte fericiți în Alabama. Verile acelea trîndave au o mireasmă atît de puternică de Timp nesfîrșit și Eternități de oameni și anotimpuri în așteptare, iar tinerii au fost foarte primitori cu Scottie.

Dacă tu consideri că, după boală, canicula n-ar fi recomandabilă, poate că ai dreptate. De vreme ce nu există nici un fel de alte planuri de petrecere a vacanței de vară și de vreme ce, în afară de obligațiile față de părinți, nu a intervenit nimic mai atractiv sau de o mai mare urgență, aș vrea să le

ceri medicilor să mă lase să petrec cu ea o lună sau atît cît ar fi posibil.

Amîndurora ne place să înotăm, iar ea a ajuns la performanțe mult peste medie. Amîndouă jucăm cu plăcere tenis, sport la care e grozav de bună și a progresat mult, și într-o zi ne-am distrat de minune plesnind mingi pe un teren de golf de aici. O să îi telefonez doamnei Flinn[25] ca să aflu dacă nu există vreo cunoștință disponibilă. Și poate că Noonie[26] știe niște tineri de pe-aici, pe coasta dealului.

Dr. Suitt a fost mai mult decît drăguț. Am fost împreună în multe excursii agreabile și am petrecut multe ore plăcute, dar nu e totuna atunci cînd știi că cineva poate să vină și să plece cînd vrea, fără nici un fel de permisiune specială.

Dr. Suitt a făcut aranjamentele pentru operație, iar eu îi sînt extrem de profund îndatorată pentru gesturile lui amabile, în caz că vrei să menționezi asta în scrisorile tale.

Nu-ți face griji pentru Scottie. Se simte bine, e mai drăguță ca niciodată și, dincolo de calitățile ei de progenitură, e o însoțitoare atît de interesantă și de plăcută cum și-ar dori oricine.

Ai grijă de tine. Eu și Scottie ne gîndim la tine, ne lamentăm din pricina decontării cheltuielilor noastre și sîntem încrezătoare că n-o să-ți cheltuiești toate puterile ca să le faci față – pentru că sîntem mult mai dornice de o familie cumsecade și de fericirea și căldura relațiilor umane decît de orice formă de lux de care am putea avea parte la un asemenea preț.

Devotată,

Zelda

233. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.

[iunie 1939] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Scumpul meu Scott,

Florile pe care i le-ai trimis lui Scottie sînt o strălucire albă: gladiole și alte chestii mici, ca un penaj. Azi camera ei a avut un efect de gală, ceea ce face din invaliditate ceva mult mai drăguț – atunci cînd se nimerește și persoana potrivită.

Asistenta zice că e o pacientă întru totul exemplară. Faptul că merg să o văd în fiecare zi mă umple de o bucurie nemăsurată. Îi iau lucrurile și mă uit la ea și sînt extrem de fericită că o am aici. Îmi evocă întotdeauna puternic multele momente fericite și lucrurile bune din viață.

Oamenii de aici, de la Spital, s-au purtat extrem de amabil și au făcut o mulțime de lucruri drăguțe: au telefonat și și-au amintit. Mă aștept ca Scottie să se poată externa lunea viitoare. Ne vom recupera într-o manieră lină, exact așa cum ni s-a prescris. Aș vrea să putem petrece zece zile în Saluda[,] să privim cum lenevește Timpul în susul și-n josul străzilor pline de praf și să ascultăm șuieratul trenurilor.

Între timp au apărut și picturile și asta mă face să fiu foarte mîndră și recunoscătoare, mai ales că au apărut pe pagina de editoriale. Sînt sigură că, dacă o să putem face o expoziție, o să reușim să vindem cîteva picturi.

Scottie scrie o carte: nu vrei să-i trimiți *Arta scrisului* a lui Stevenson sau ceva care s-o ajute să-și facă o idee despre cît de multe lucruri mai sînt aici, mult mai multe decît vede un profan? De asemenea, în caz că ai reperat *Arta + meșteșugul desenului*: ți-aș cere prea mult dacă vreau să-mi trimiți și mie

un exemplar? Cărțile cu asemenea implicații specifice probabil că trebuie comandate în Ashville –

Devotată,

Zelda

234. CĂTRE SCOTT SAS, 4 pp.

[iulie 1939] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Scumpul meu Scott,

Sîntem alarmate de seriozitatea bolii tale. Am știut încă de cînd eram împreună în New York că plămînul tău era într-o situație riscantă, la limita suportabilului, și m-am bucurat de puținii bani pe care i-ai economisit în avans. E foarte alarmant că plămînii nu se mai însănătoșesc.

Deși California de Sud e, probabil, prielnică în cazurile de tuberculoză, partea asta de lume e mult mai propice pentru vindecarea unei astfel de boli. De ce nu vii în Est de îndată ce ai posibilitatea, ca să vezi ce poate face soarele mai potolit din valea Tryon. Prin viile astea fără vîrstă și printre stîncile astea îmbibate de soare se poate vindeca aproape orice.

E regretabil să nu fiu în stare să-ți [ofer] mai mult decît niște vorbe compătimitoare într-un asemenea moment, cînd o manifestare de vreun fel sau altul a devotamentului nostru ar fi atît de binevenită.

– Scottie s-a instalat foarte confortabil. Indiferent unde s-ar afla, nu ar fi capabilă să ducă o viață foarte activă decît după sfîrșitul lunii. Am cinat cu ea și mi-am petrecut după-amiaza concepînd planuri și felicitîndu-mă că o am alături. Ieri s-a dus la o serată cu bridge grozav de simpatică, iar azi scoatem

două fete la prînz. O să fim plecate peste weekend, iar săptămîna viitoare o să treacă în mod cert la fel de plăcut ca și asta. Așa că te rog să nu îți imaginezi că o să pierim undeva departe de civilizație sau că sîntem lipsite de orice contact uman. Cînd Scottie va putea să înoate și să joace tenis, viața noastră va fi iarăși una plăcută.

Ai aici factura de la pensiune. Sîntem în continuare permanent lipsite de bani, deși în privința asta ne arătăm foarte păstrătoare. Oricum, nu am altă alternativă decît să cheltuiesc cît mai puțin posibil și să las condițiile concrete exclusiv pe seama ta. Nu mai e nevoie să spun că vara asta sau pînă cînd presiunea atîtor circumstanțe dezavantajoase nu se va reduce, nici nu mi-ar trece prin cap să întind lucrurile pînă la povestea cu Alabama. Sînt mai mult decît bucuroasă că o am pe Scottie aici, iar ea pare să se fi ajustat cu foarte multă bunăvoință la un trai mai puțin distractiv decît îi e „obiceiul“. E o senzație așa de fericită să fim iarăși în raporturi de intimitate. Vorbim lucruri. Îi pare teribil de rău din pricina bolii tale și e serios dispusă să ajute în orice fel poate.

Propriile mele resurse nu sînt atît de prielnice pe cît ar fi putut să fie. Rosalind mi-a trimis o telegramă oarecum necoerentă [*sic!*], spunîndu-mi că n-o să reușească să ajungă aici decît mai tîrziu, iar Mama nu vine deloc. Marjorie și Noonie sînt în Saluda. Aș vrea să fi avut parte de mai mult sprijin.

Îmi pare așa de rău că ești bolnav.

Devotată,

Zelda

235. CĂTRE SCOTT SAS, 4 pp.

[iulie 1939] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Scumpul meu D.O,

Mă bucur așa de tare s-o am pe Scottie lîngă mine. Am făcut prăjituri și am reconstituit tot felul de aventuri casnice din trecut. Pensiunea e o afacere foarte prietenoasă, acoperită cu iederă și cufundată cumva în aureola amintirilor necatalogate, iar Scottie se simte foarte în largul ei – nu mai e nevoie să spun cu cîtă nemărginită plăcere am cinat împreună și am trîndăvit de-a lungul după-amiezilor de vară. Din perspectiva asta a refacerii, nu cred să existe multe locuri mai bune.

Scottie își petrece ziua lucrînd la romanul ei, prostindu-se un pic la bridge, bronzîndu-se sub strălucirea soarelui și, sper eu, avansînd înspre atît de inevitabila adaptare la niște condiții mai mature: înțelegerea faptului că situația altora nu poate fi soluționată cu tot atîta ușurință precum cea proprie.

E foarte drăguță, foarte comunicativă și deloc îndărătnică, iar eu sînt cît se poate de încîntată să remarc că e *extrem* de prevenitoare și că face un efort considerabil ca să ia partea plăcută din viață în niște condiții care pentru ea nu au cum să fie altfel decît restrictive.

Dacă nu ți se pare potrivit ca ea să viziteze California în vara asta:

1) Știu sigur că Rosalind va fi mai mult decît bucuroasă să o primească. Ea și Newman pleacă pe undeva în stat, iar Scottie e cu siguranță în stare să găsească ceva să se distreze.

2) Aș fi foarte fericită să merg cu ea o lună în Alabama. Iubesc nopțile profunde și luminate de lună de acolo și cu

siguranță ea și-ar putea petrece cu folos ceva timp în locul unde pentru mine viața e atît de îmbibată de reminiscențe.

3) Ar putea să tragă la oricare dintre Taylorii pe care ai vrea să-i alegi. Casa verișoarei Ceci e goală, e renovată și știi că ea s-ar bucura să o primească.

4) Orice aranjament pe care te-ai îngriji să-l faci cu Spitalul în privința plecării mele oriunde sau șederii mele împreună cu ea mă va face foarte fericită. *Evident, acest ultim punct este prima mea opțiune.* Lăsînd la o parte legăturile stabilite de relația cu părinții, Scottie e o însoțitoare atît de plăcută. Are interes[e] foarte variate și umple viața cu un entuziasm foarte încîntător.

– Dragule, îmi pare așa de rău pentru problemele tale de sănătate. Poate că și ție ți-ar fi mai bine în clima de aici, unde munții te-ar putea ajuta să dobîndești iarăși mai multă rezistență. De ce nu te muți în Arizona sau nu te întorci în Tryon – *Nu* sta așa acolo, tot mai îndepărtat. În plus, nu are cum să fie prea vesel să bolești singur. Dacă ai veni în Est, Scottie și cu mine te-am putea vedea mai des și poate senzația unor legături din trecut ar aduce un mărunt supliment de mîngîiere. Între timp aș vrea să am ceva să-ți trimit: librăriile din Ashville sînt unul din punctele cele mai slabe ale orașului și știu că nu îți dorești în nici un caz cravate croșetate în casă –

Dar mă gîndesc la tine și m-aș bucura așa de tare dacă ai putea fi de ajutor sau chiar dacă ai furniza vreun fragment răzleț de filozofie consolatoare –

Devotată,

Zelda

236. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.
[Encino, California]
13 iulie 1939

Scumpa mea,

Asta a venit de la Marjorie și ar trebui să te liniștească în privința mamei tale. Oricum ar fi, nu ai prefera să aștepți pînă ce vine în Nord și să petreci cîtva timp cu ea în Saluda în loc să mergi tu acolo, în canicula aia teribilă? Pe de altă parte, dacă Marjorie și Noonie își fac apariția mai înainte, ai putea să mergi pînă acolo, să o iei pe mama ta și să o aduci la Saluda, ceea ce s-ar putea să fie mai bine pentru artrita ei.

Anunță-mă ce părere ai tu.

Dragostea cea mai profundă,

237. CĂTRE SCOTT SAS, 4 pp.
[iulie 1939] [Saluda, North Carolina]

Scumpul meu Scott,

Ori de cîte ori vin la Saluda, nostalgiile impersonale ce bîntuie malurile lutoase și arse de soare, mireasma încinsă a pinilor la prînz, greierii ce duc cu țîrîitul lor ascuțit zilele de vară în Veșnicie îmi amintesc de vacanțele petrecute cu atît de mulți ani în urmă la Mountain Creek. Mă trezesc în diminețile astea plăcute și mă gîndesc la Tati și îmi amintesc de vremurile fericite din anul cînd familia noastră a stat ultima oară aici.

Scottie e absorbită în scrierea romanului, iar eu încă mai strîng material pentru eseuri. Cadrilul de seara trecută ne-ar fi

făcut cu certitudine să cădem pe spate mai mult decît la figurat dacă n-ar fi fost faptul că echipa de față e în continuare invalidă. Abia pe la sfîrșitul lui iulie Scottie o să aibă voie să facă vreun efort ceva mai viguros. Dr. Suitt s-a arătat *foarte* amabil și generos cînd m-a lăsat împreună cu ea. Petrecem laolaltă cele mai plăcute și mai incoerente cine la domiciliul ei de pe colț și ne distrăm cu filme la cinema sau cu vreo altă chestie din asta atunci cînd pare convenabil. Scottie citește un calup de cărți bune vrednice de toată lauda, e temătoare (asta rămîne între noi) că te aștepți ca notele ei să fie mult mai mult decît mediocre și își dorește destul de stăruitor să-și găsească o slujbă de un fel sau altul. E plină de energie constructivă, ceea ce este extrem de mulțumitor.

Ne gîndim la tine și ne-am dori să ai la dispoziție niște mijloace prin care să îți mai ameliorezi apăsarea vieții. Deși nu sîntem cheltuitoare, de obicei avem nevoie de bani. Cei de la spital mi-au dat pentru acest weekend 25 $ – pe care o să îi restituiesc [*sic!*] din următoarea ta alocație. Am rămas cu o datorie de zece dolari la pensiune. Nu există nici o posibilitate de a mai face alte economii, cu excepția eliminării distracțiilor, și, la urma urmei, asta nu este cel mai amuzant mod de a trăi pentru cei foarte tineri, deși aici este una dintre cele mai profitabile ambianțe pentru cei mai maturi.

Nu o să îți mai scriu nimic despre Montgomery[.] Nu mi-am dat seama că situația noastră financiară este atît de precară. În ce mă privește, vara aceasta a fost pentru mine una foarte fericită: am avut-o pe Scottie lîngă mine și am văzut-o zi de zi. E uluitor de ingenioasă în descoperirea unor moduri plăcute de a-și petrece zilele, iar Timpul înaintea[ză] undeva într-o manieră nu foarte regretabilă –

Devotată,
Zelda
verso

Pensiunea a costat 25 $ pe săptămînă: cu cinele, filmele, autobuzurile [*sic!*], revistele și „mărunțișurile“ mele. Spălarea rufelor lui Scottie e pusă pe factura mea.

Am plătit un prînz teribil de plăcut pentru 4 persoane la Grove Park, care a costat 10 $ (cu tot cu filme)

Cazarea aici e 12 $; trenul, 2 $; 10 taxiuri, 3 $; hamalii, 2 $ – mărunțișuri de vreo 2 $ (timbre[,] hîrtie[,] pastă de dinți); 2,60 $ pentru o pată de zmeură pe care am scăpat-o peste niște mărfuri la Ivey's –

E foarte stînjenitor să împrumut bani de la spital, așa că n-ai vrea mai bine să-mi trimiți cît pentru strictul necesar, pentru ca asemenea lucruri să nu se mai repete?

238. CĂTRE SCOTT SAS, 4 pp.

[iulie 1939] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Scumpul meu Scott,

Am împrumutat de la spital douăzeci și cinci de dolari ca să plătesc pentru weekendul în Saluda. De asemenea, Scottie a rămas datoare cu zece dolari la pensiune. Îmi displace să reiterez toate nevoile acestea atît de materiale la fel de mult pe cît detești tu să fii sîcîit, dar cred că prefer să mă confrunt

cu facturile decît cu creditorii neplătiți. N-ai vrea, te rog, să faci ceva în privința asta?

Între timp eu m-am simțit foarte bine în Saluda. Scottie s-a plictisit pînă la refuz, exact așa cum ai prezis, dar a reușit să își mențină o atitudine echilibrată. Pădurile de acolo mă transportă printre atît de multe amintiri fericite: razele soarelui străluc[esc] mai biblic, diminețile sînt mai timpurii și mai înrourate – merele sînt mai dulci în paturile de mentă [?] și drumurile sînt lungi și prăfoase. De asemenea, îmi place să dorm la pensiuni și îmi place să mă trezesc în mirosul de fum de la hornul din bucătărie.

Te rog să mă crezi cînd îți spun că am primit o scrisoare de la Mama: dr. Suitt a primit și el una: scrie că nu e capabilă fizic să călătorească în vara asta. De vreme ce sîntem așa de strîmtorați financiar, desegur că vreau să aștept pînă ce sîntem mai în stare să facem călătoria asta. Vreau să faci așa cum îți este mai convenabil, să nu ne împovărezi resursele și să-mi trimiți mie atunci cînd poți. În ceea ce privește necesitățile mele personale, vara asta a fost pentru mine una foarte fericită, căci am reușit să stau atît de mult cu Scottie și am descoperit că e o tovărășie foarte bună. Newman mi-a zis că mama a pierdut bani. Ea mi-a spus că din punct de vedere financiar e în stare să vină, dar că e inaptă fizic. O să îi trimit biletul tău, poate că va reprezenta un imbold care să o determine să plece din canicula aceea.

Scottie se simte foarte prost din pricina perioadei ei de probă: începe să înțeleagă semnificația unei 1/10 de punct și se roagă să nu fii cumva prea dezamăgit de ea. În momentul de față, viața ei e un așa talmeș-balmeș de dezamăgiri, încît am și eu convingerea că nu o vei judeca aspru. Nu vrei să vă

împăcați? A fost atît de conștiincioasă cu lecturile, lucrează serios la romanul ei, încearcă să scrie un articol pentru *Harpers* și își folosește la maximum, după puterile ei, momentele petrecute aici.

De asemenea: a lăsat-o pe asistentă să plece cît mai repede posibil, nu și-a luat cea mai scumpă cameră, a fost foarte meticuloasă în relația cu mine – așa că eu sînt de părere că merită o oarecare îngăduință – cu care știu că vei trata situația dată –

Te rog să rezolvi problema cu banii fie prin mine, fie prin Scottie, de îndată ce poți. Pur și simplu n-am mai primit nimic, fiindcă ea îi datorează lui Ober 50 $ *fiindcă* ea a scris articolul ca să-și plătească cheltuielile însumate [*sic!*] anul trecut la Vassar. Avem nevoie să ni se trimită 100 $ pe numele lui Scottie

Cu dragoste,
Zelda

239. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.
[Encino, California]
24 iulie 1939

Scumpa mea,

Pun aici un cec de 15 $ – nu am știut că Scottie și-a cheltuit în avans cei cincizeci ai ei. Îmi pare rău că e deprimată din pricina notelor. Eu am fost deprimat din pricina notelor ei vreme de doi ani, așa că poate că e și ea în stare să îndure o vreme.

Îmi pare rău mai ales pentru că trebuie să o alimentez cu sume mici, dar a fost problematic să găsesc genul de slujbă cinematografică pe care să o pot face de acasă, în indiferent ce stare de sănătate aș fi. Totuși problema asta urmează să se rezolve în mod cert săptămîna asta, iar pînă vineri o să îți trimit ceva.

Pe ansamblu, soluția cea mai bună pare a fi să o aduci pe Scottie aici (în cel mai ieftin mod) pentru aproximativ trei săptămîni și nu văd nici un motiv care să te împiedice ca, un pic mai tîrziu, să mergi să o vezi pe mama ta, de vreme ce ea e ferm hotărîtă să nu vină aici. Toate celelalte planuri – Virginia Beach etc. – par costisitoare și, în esență, nepotrivite. Locuința asta e suportabilă cinci zile din șapte și Scottie ar avea loc să stea, iar ea pare să se gîndească la o discuție cu mine despre proiectele ei artistice și generale – căci întîlnirile noastre recente au fost foarte scurte și de obicei confuze (iar cîteodată nici măcar amicale). Mă bucur așa de tare că te-ai simțit bine cu ea. Sper că o să fiu în stare să o aduc vara asta, ceva mai tîrziu, în Est ca să ne reunim.

240. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.
[cca 24 iulie 1939] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Scumpul meu D-O,

De ziua mea de naștere, m-au încîntat florile purpurii de ochiul-boului și margaretele mari, albe și imaculate și gladiolele galbene pe care mi le-ai trimis. De asemenea, sînt foarte fericită că am mai primit o dată cartea despre Artă. Pentru mine a fost întotdeauna cel mai însuflețitor volum,

stimulator al gîndirii și o călăuză foarte constructivă. Apreciez profund faptul că te-ai gîndit la mine cu atîta cumpănire într-un moment cînd știu că ești hărțuit și hăituit de toate felurile de necazuri.

Noi o să mergem la cineva la un dans și mai tîrziu poate că o să organizăm noi înșine un picnic.

Poate că anul viitor vom putea să sărbătorim cumva iarăși *en famille* și poate că anul viitor vom face vreun lucru foarte îmbucurător, pentru a ne aminti momentele cînd ne-am născut.

Între timp eu mă bucur așa de mult că o am pe Scottie lîngă mine. E teribil de amuzantă și faptul că stau la discuții cu ea mă face fericită –

Cu Dragoste,

Zelda

241. CĂTRE SCOTT SAS, 6 pp.

[sfîrșitul lunii iulie 1939] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Scumpul meu Scott,

Vara se înalță peste cer și lacuri. Fiecare pătrat verde e fermecat de vîrtejul rochiei albe și Timpul însuși a devenit un trecător prin Ashville. Noi patronăm locul de înot și trîndăvim prin autobuse [*sic!*] și din cînd în cînd mergem la film, iar viața mi se pare foarte plăcută. Scottie se îndeletnicește în continuare cu romanul ei, cu o corespondență vastă și extinsă, cu un strat de bronz și cu drăglășenia [*sic!*] firii ei naturale. N-am mai văzut-o niciodată atît de drăguță ca acum; de asemenea, se arată receptivă față de regulile de

comportament din societate și vara trece în mod agreabil. Azi am început să jucăm iarăși tenis. E ceva atît de potrivit cu cerurile astea frumoase și luminoasele decupaje de verde și albastru, încît după ce ai dus la capăt patru seturi, te simți mult mai tare ca făcînd parte din tablou.

Munca la picturile mele avansează. Am pictat niște tablouașe pentru Rosalind și pentru o prietenă care mi-a făcut niște rame și unul pentru un băiețel care locuiește pe alee – doar în caz că o să apară vreodată. Încă nu am primit nici un ban la spital, ceea ce urmează să mă lase într-o situație lamentabilă următoarea dată cînd voi avea nevoie să cumpăr pînze. Dacă știi adresa lui Cary, cred că mi-ar plăcea să încep să negociez prin zonă, ca să văd cine ar putea fi interesat de picturile mele, și să pledez în fața lui, prezentîndu-i toate motivele pentru care ele ar trebui să prezinte un extrem de profund caracter irezistibil pentru public.

E atît de încîntător că plămînii ți se vindecă. Încă mai cred că, poate, Tryon ar fi un loc mai favorabil fericirii decît oricare altul. La urma urmei, e un lucru foarte plăcut să te simți bine cînd diminețile sînt luminoase și înrourate, cînd simți mirosul înțiepător [*sic!*] al fumului și lumea e încă în forma ei crudă.

Îți mulțumesc pentru ultimul cec. Au mai rămas atît de puține zile: vom fi foarte econoame, așa cum am fost și pînă în prezent. Adevărul e că prin împrejurimi nu există nimic pe care să-ți cheltuiești banii, în afară de filme și înot – și totuși ei reușesc cumva să se scurgă, prin urmare îți sîntem recunoscătoare pentru proapăta depunere.

Va fi trist s-o văd pe Scottie plecînd. Îți mulțumesc foarte mult pentru vara atît de plăcută. Scottie e cea mai bună însoțitoare și am izbutit să găsim îndeajuns de mulți oameni

pentru ca ea să nu piară de singrătate [*sic!*] – și m-am bucurat mult că am avut-o aproape, și ne-a încîntat să stăm și să luăm în calcul toate felurile de posibilități –

Permite-mi să mai sugerez o dată, în cazul în care deocamdată California se dovedește a fi prea mult:

Ceci, Rosalind sau Montgomery pentru luna rămasă.

Scumpule, am încredere că nu o să te irite prea tare treaba asta: i-ai spus lui Scottie într-o scrisoare că trebuie să considere Vassar ca fiind casa ei. Ea este înzestrată cu cel mai puternic moral pe care l-ar putea avea un copil, dacă luăm în considerare absența susținerii morale pe care o oferă o familie așezată obișnuită și cred că e o pedeapsă dureros de inutilă să îi reamintești de lipsa atributelor materiale la care, ca persoană ajunsă la douăzeci și unu de ani, are dreptul orice copil: sentimentul de siguranță; indiferent care ar fi situația noastră, orice membru al familiei mele ar fi mai mult decît bucuros să îi ofere orice ar avea de oferit în cazul în care s-ar dovedi necesar. Indiferent unde aș fi, eu sînt întotdeauna mai fericită, doar [știind] incidental, precum și spiritual, că e concentrată pe ceva – Știu că familia ta și-ar dori să facă pentru ea tot ce îi stă în puteri. Așa că mie mi se pare regretabil că ea ar putea ajunge (nu destăinuie astfel de lucruri) să simtă că nu are nici un loc unde să meargă, cînd în realitate are parte de la fel de multă dragoste în mijlocul alor ei cum au majoritatea copiilor.

E un copil de un curaj atît de aparte și atît de încrezătoare în sine, că ar fi deplorabil să acceptăm ca sentimentul lipsei de stabilitate să îi tulbure mintea cu nevroze legate de necesitatea de a-și cîștiga traiul, oricît de lăudabilă ar fi *per se* o asemenea ambiție.

Nu îți critic scrisoarea, însă cred că unicul drept pe care îl are un părinte de a-și împărtăși tragediile cu copiii săi foarte tineri are un caracter din cele mai materiale – singurele slăbiciuni pe care cei ce abia intră în lume sînt înzestrați să le cuprindă cu mintea sînt cîți bani există și denumirea medicală a bolii părintelui. Raportul dintre toate aceste lucruri și copilul însuși e o problemă ce ține de direcția proprie în care evoluează el sau ea și nu folosește absolut la nimic să îl lași să-și dea seama că ești chinuit de griji.

Nimeni nu e mai conștient ca mine – și crede-mă, la fel e și Scottie – de generozitatea ta și de gravitatea străduinței tale constante de a ne oferi tot ce e mai bun. Îți sînt profund, profund recunoscătoare pentru efortul necontenit și tragic pe care îl faci ca să ne descurcăm și pe mai departe.

După cum ți-am zis, nu am fost critică, doar am încercat să îți reamintesc de distrugerile devastatoare pe care izbutește de obicei să le instaureze sentimentul de nesiguranță atunci cînd nu ai ce să faci în privința asta.

Cu dragoste și recunoștință, Zelda

242. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.

2 august 1939

Iubito,

În momentul cînd îți scriu, presupun că Scottie urcă în tren. În dimineața asta, cîțiva dintre prietenii ei din Est au sunat iarăși nerăbdători, așadar ea va avea și cîțiva tovarăși de vîrsta ei pe lîngă fetițele Brackett[27], pe care nu cred că le place prea mult.

Acesta e doar un bilet prin care vreau să îți dau de știre că mă gîndesc la tine.

Cu cea mai profundă dragoste,

P.S. Omul cu care trebuie să te întîlnești pentru picturi e tot Pierre Matisse. Carrie Ross, am impresia, și-a făcut treaba. Încerc să mă gîndesc la o metodă de a-i stîrni atenția. Cîte mai ai din cele pe care vrei să le expui? În momentul de față, piața pare să fie mai bună decît oricînd altcîndva de la criză încoace. Oare nu-i ridicol că germanii și-au vîndut în Elveția toate lucrările lor de artă modernă pe două parale?[28]

Amestoy Avenue 5521
Encino, California

243. CĂTRE ZELDA SA (ciornă), 4 pp.[29]
[începutul lunii august 1939] [Encino, California]

Scumpa mea

Știu că o să îți fie dor de Scottie și sper ca luna august să treacă repede pentru tine. Mi se pare ciudat că e deja august – luna trecută a fost pentru mine aproape un iad, așa că n-am prea putut fi de ajutor, dar acum văd lumina de la capătul tunelului. A fost ca în 1935-1936, cînd nimeni, în afară de doamna Owens și de mine, nu știa cît de rău stăteau lucrurile și cînd toate producțiile mele erau lamentații + elegii. Boala + lipsa de bani sînt o combinație mizerabilă. Dar, după cum ți-am spus, cel puțin *nu* a existat o acumulare de datorii + au mai fost și alte momente luminoase. Văd că astăzi doar bogații pot să facă lucrurile pe care tu + eu le-am făcut odinioară în

Europa – e o lume a clasei turiștilor – salariul meu de aici pe parcursul acelor 20 de luni nebunești s-a dovedit a fi o iluzie odată ce au fost plătiți Ober + guvernele Statelor Unite și Canadei și a început povestea cu medicii.

Ține-te tare. Încerc și eu. Mă bucur că boala mamei tale a fost o alarmă falsă.

Am aranjat ca Scottie să aibă un pian primpreajmă [*sic!*], doar că nu în căsuța asta. Pare să fi petrecut momente fericite cu tine. Eu am scris două povestiri lungi + două scurte și aștept zi după zi ca Swanson[30] să îmi găsească un angajament la un studio, unul care să nu mă solicite prea tare – în *nici* un caz mai mult de 14 ore pe zi. Pînă ce o să primești asta, sper că voi fi plătit micul (nu formidabilul) sortiment de facturi care s-au strîns. Ai aici încă un cec, pe care să-l folosești cu cumpătare – nu pentru cadouri, ci pentru necesitățile legate de plecarea lui Scottie. Dacă totul merge bine, biletele ei + banii de drum o să ajungă acolo marți dimineața. Biletul ei de călătorie Circuit costă doar 78,50 dus-întors, cu o taxă suplimentară de 5,00 în ambele direcții.

Scumpa mea Iubire,

Desigur că te poți baza că o să mergi în Sud în septembrie. Am putea chiar să ne întîlnim acolo.

Iar comentariile editoriale asupra picturilor tale au fost pentru mine o adevărată încîntare. Trebuie să facem ceva în privința asta cît de repede

244. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.

4 august 1939

Scumpa mea,

Scottie sosește mîine și sper că o să se bucure de săptămînile petrecute aici. Canicula nu-i place prea mult și, evident, aici e subtropical, dar în apropiere există o piscină care îi aparține proprietarului și, după cum ți-am scris, există și niște băieți din Est, cel puțin în momentul de față.

Poate că n-a fost înțelept din partea mea să îi spun atît de sec că nu are altă casă în afară de Vassar. Pe de altă parte, ea nu judecă problema în raport cu trecutul. Atunci cînd am încercat să îi fac o casă, ea n-a vrut și am așa o senzație de om bolnav că va sosi aici într-o asemenea manieră încît să distrugă tihna pe care am reușit să mi-o creez după boală. Poate că s-a schimbat – însă e pentru prima dată după mulți ani cînd tu însăți îți manifești încîntarea față de comportamentul ei filial. Am făcut și eu asta, deși în doze scurte, din primăvara anului 1934 pînă acum. Poate că greșeala a fost tocmai scurtimea acelor doze și sper că vizita aceasta va remedia lucrurile.

Teoretic, tind să nu fiu de acord cu tine cînd spui că i-ar face rău să știe care e situația ei. În forma ei cea mai bună, Scottie este așa cum e acum, înzestrată cu simțul responsabilității și cu hotărîre. În forma cea mai rea dintre toate este atunci cînd stă întinsă pe spate și își flutură picioarele prin aer – atît de incapabilă să arate recunoștință în cazul lucrurilor aranjate pentru ea (golful la Virginia Beach, de exemplu, sau povestea cu filmul de aici), pe care le-a primit ca pe un drept natural al ei de prințesă. Mi-a părut rău de femeile de cincizeci de ani care au venit în Baltimore în 1932 pentru slujba aceea de secretară – și care pînă atunci nu

crezuseră niciodată că o casă de familie putea fi ceva periculos. Dar nu îmi pare neapărat rău pentru o puștoaică lăsată pe cont propriu pe la 14 ani și care e nevoită să se descurce singură în școală și la facultate, după vechiul principiu că te zbați sau te scufunzi – *au fond*, cred eu, diferența de atitudine dintre Nord și vechiul Sud.

Oricum ar fi, o să ne gîndim la tine, o să vorbim o mulțime despre tine, așteptăm cu nerăbdare să te întîlnim și ne-am dori să fii aici, cu noi. Pînă ce o să primești asta, voi fi făcut și eu ceva în privința banilor tăi de cheltuială de acolo.

Dragostea cea mai profundă,

Amestoy Avenue 5521
Encino, California

245. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.

[august 1939] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Scumpul meu D.O.,

Scottie îmi scrie povești despre piscine de înot superbe și despre străini din Est, despre lecții de condus și scufundători, preocupări interesante, care mă fac invidioasă peste poate. *Bonne Chance!*

Aici e în desfășurare un turneu de tenis, la care mă dau în spectacol cu tot ce am mai bun de oferit. E foarte incitant și conferă după-amiezilor un rost mai dinamic, asta pe lîngă faptul că e foarte instructiv ca prezentare a tuturor progreselor pe care le faci atunci cînd străbați dealurile atît de multe anotimpuri.

Pictura mea nu mai e atît de dinamică pe cum era cu cîtva timp în urmă, dar aștept inspirație proaspătă în orice moment. Din cel mai prodigos [*sic!*] proiect al meu am doar 6 *încheiate*: una pe pînză. Mă aștept ca pînă la sfîrșitul iernii viitoare să am terminate cel [puțin] încă douăsprezece. Pe de altă parte, am rămas fără bani: îi datorez Spitalului 25 $ pentru excursia la Saluda și adevărul e că situația mea financiară nu poate fi discutată decît în termeni dintre cei mai negativi.

Dr. Carroll mi-a cerut să discut cu tine planurile pentru deplasarea din toamnă. În funcție de cîți bani ar fi, ce-mi doresc eu mai urgent e să plec în întîi septembrie la Montgomery pentru cîteva săptămîni. Dr. Carroll organizează o excursie la Expoziția Universală, dar știu că în momentul de față s-ar nimeri prost și simt că Mama are dreptul la orice fel de sprijin pe care aș fi în stare să îl ofer. Medicul zice că va face planurile în deplină concordanță cu indicațiile pe care i le vei scrie, oricare ar fi, așa că te rog să fii concret. Nu vreau să iau o asistentă după mine. Pur și simplu dublează cheltuielile și de-acum nu mai e nevoie de așa ceva.

Între timp ai grijă de sănătatea ta. Îmi pare rău de Ober. Ruptura a fost una de natură personală?[31]

Devotată,
Zelda

246. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.
16 august 1939

Scumpa mea,

Mă bucur că Scottie face ca lucrurile să pară relaxate pe-aici – de fapt relaxarea a fost una destul de superficială – o zbatere îndelungă de a o scoate cumva la capăt. Totuși ÎNCEPÎND DE AZI SÎNT ANGAJAT PE SALARIU și, dacă trag tare ca să-mi iasă (un film pentru Universal), ce-a fost mai rău a trecut. Mi-am plătit băcanul din niște texte scurte pentru *Esquire*, iar între timp încercam să ajung la acea detașare de grijile fizice și mintale de care e nevoie pentru o povestire bună. Am acum una la *Post* care sper că o să ne scoată din datorii.

Scottie a avut parte de două prime zile incitante datorită băieților de la Princeton care așteptau să o întîlnească. Vecinii noștri au umplut mica lor piscină și, în mare, nu s-a distrat deloc rău, dar, desigur, nu se compară în nici un caz cu ceea ce eram în stare să îi ofer odinioară. Îmi place de ea – s-a schimbat mult în bine de anul trecut. A învățat cu conștiinciozitate să conducă un Ford ipotecat masiv, a scris o povestire care mi se pare al naibii de bună și, pe lîngă asta, a scris versurile unui spectacol de musical.

Ca să revin la problemele din scrisoarea ta: îi trimit dr.-lui Suitt în același plic un mesaj în care îi adresez rugămintea să facă ceva în privința înotului și că începînd de luni, cînd o să înceapă să-mi sosească cecurile de salariu, o să încep și eu să mă achit de datoria față de spital. Repet ce am spus mai înainte – că această catastrofă nu ne-a lăsat în starea jalnică din 1936 și că pare chiar foarte posibil ca tu să reușești să pleci acasă ca să-ți vezi mama cîndva în septembrie. Nu pot promite că o să fie 1 septembrie, dar fac absolut tot ce-mi stă în puteri ca să ne fac traiul confortabil nouă tuturor.

Excursia la Expoziția Universală s-ar părea că iese din discuție în viitorul imediat. Ea s-ar plasa undeva pe la sfîrșitul listei cu necesitățile imperative, cum sînt impozitele, asigurarea, cheltuielile zilnice, taxele de la Vassar și călătoria ta ca să-ți vezi mama. Dacă lucrurile se potrivesc frumos, orice e posibil, dar nu văd cum s-ar putea face la începutul toamnei. Propriul meu plan este să ajung în Est în noiembrie, dacă va fi posibil, și să rămîn cel puțin o vreme.

Dragostea cea mai profundă,

Amestoy Avenue 5521
Encino, California

247. CĂTRE SCOTT SAS, 3 pp.
[cca 15 august 1939] [Saluda, North Carolina]

Dragă Scott,

Mă folosesc de această primă oportunitate ca să îți scriu mai franc în timpul cît lipsesc din spital.

În primul rînd: spitalul e foarte costisitor și, din cel mai nepărtinitor punct de vedere pe care îl pot avea, în cazul meu spitalizarea nu este deloc o urgență. Dr. Carroll, ca să fiu pedantă dr. Suitt în numele dr.-lui Carroll a recomandat el însuși mai puțină introspecție, mai multă companie, mai puțină melancolie și visare. După cum știi, e extrem de greu să obții orice fel de privilegiu social de la aceste autorități. Deși

au fost vreme îndelungată generoși, prevenitori și drăguți, totuși faptul că ai nevoie de permisiuni semnate și programate dinainte pentru cele mai nesemnificative acțiuni te privează de sentimentul de independență și de dreptul la decizii spontane –

Mama s-ar bucura de companie și ar fi un plan foarte constructiv să mi se dea voie să o vizitez pentru 3 luni, începînd cu 1 septembrie.

La ce folosește să risipești atîția bani – cînd nu ești poziționat în așa fel încît orice extravaganță să poată fi suportată cu ușurință.

În al doilea rînd: Scottie are dreptul la toată căldura socială pe care i-o pot transmite părinții ei și, chiar dacă ea se folosește în foarte mică măsură de acest privilegiu, mi-ar plăcea să fiu în stare să îi ofer duioșia unei case părintești.

Sper că aceste lucruri nu sînt de o natură foarte revoluționară și nici măcar o tactică foarte radicală – pentru că mi-ai promis cu mult timp în urmă, primăvara trecută, că o să mă ajuți să scap din această detenție pînă toamna viitoare –

Petrec două zile în Saluda – E plăcut să aud pădurile zumzăind la ora prînzului și e plăcut să miros lucrurile plăcute în aerul dimineții –

Mă bucur că vara ta are un caracter reușit și sper că Scottie o să ți se pară o tovarășă la fel de fermecătoare ca și mie –

Te rog să mă lași să merg acasă –

Devotată,

Zelda

Te rog să-mi răspunzi cu discreție.

248. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.

18 august 1939

Scumpă Zelda,

Am primit scrisoarea ta din Saluda. Voi încerca neapărat să aranjez călătoria în Montgomery la începutul lui septembrie. Scrisoarea ta m-a întristat și aș vrea să pot spune „Da, pleacă imediat oriunde vrei tu“ – însă ea nu ia în calcul situația existentă aici. Voi fi mult mai pregătit să mă confrunt cu această problemă peste două săptămîni. O formă severă de boală, cum este a mea, are tendința să fie urmată de o perioadă de slăbire a moralului și în momentul de față mă preocupă în primul rînd să ne menținem cu toții în viață și în siguranță. Lucrez la un film pentru Universal, iar situația exactă este că, dacă în săptămîna următoare reușesc să le inculc convingerea că sînt valoros în slujba asta, presiunea financiară se va reduce pe perioada toamnei și a iernii.

Pînă în prezent, Scottie e foarte plăcută și, în limitele impuse de vîrsta ei, foarte cooperantă – pe de altă parte, e o responsabilitate în plus, căci învață să conducă și îmi aduce textele ei, iar vara asta nu există nici o Helen Hayes care să îi facă un tur cu atracțiile Hollywoodului. Toate astea se reduc în esență la faptul că energia mea fizică este la un minimum absolut fără ca eu să fiu evident bolnav și că trebuie să mi-o conserv pentru lucru. Sînt la fel de iritat de instabilitatea trupului omenesc precum ești tu de excentricitățile sistemului nervos. Te rog să mă crezi întotdeauna că încerc să fac ce e mai bine pentru noi toți. Mi-am dorit de multe ori ca munca mea să fie una mecanică, pe care să o pot face sau delega indiferent de starea moralului meu, pentru că nu îmi doresc și

nici nu aștept fericire pentru mine însumi – doar suficientă liniște cît să putem să ne descurcăm cu toții și pe mai departe. Dar vreau teribil de mult să fii fericită, așa cum vreau s-o știu și pe Scottie în siguranță.

Într-o săptămînă o să-i scriu dr.-lui Carrol o scrisoare lungă, din care o să-ți trimit și ție o copie. Deja i-am scris dr.-lui Suitt despre înot.

Cu dragostea cea mai profundă,

Amestoy Avenue 5521
Encino, California

În toamna aceea, familia Zeldei a exercitat presiuni asupra lui Scott ca să o lase să plece din spital, iar Zelda a început să-l preseze și ea. Scott, care era bolnav și fără nici un ban, a început să se simtă enervat de constantele imixtiuni – cereri de a-i satisface Zeldei orice nevoie, pe lîngă insistențele de a-i aranja noi condiții de ședere. Tonul scrisorilor trimise de Zelda s-a schimbat, odată cu apropierea iernii, de la optimismul vesel ce a caracterizat perioada verii la unul de însingurare.

249. CĂTRE SCOTT SAS, 4 pp.
[toamna anului 1939] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Scumpul meu Scott,

Îmi pare rău pentru situația noastră actuală. Cu mulți, mulți ani în urmă, atunci cînd ne-am căsătorit și am făcut Sărbătoare pe coridoarele de la Biltmore, banii erau unul

dintre lucrurile a căror necesitate era enunțată de cineva, apoi parcurgea ritualul necesar și aștepta. Acum are o relevanță mult mai amplă faptul că 50 cenți în plus sau în minus ar putea începe oricînd să conteze. În perspectiva faptului că războiul va face, probabil, ca slujbele să fie mai greu de obținut în California, n-ai vrea să te gîndești să reducem cheltuielele [*sic!*], așa cum pare să se impună? Nu e foarte necesar să mă ții aici. Aș fi utilă în Montgomery și, în plus, aș fi fericită acolo și e mult mai ușor să întreții două gospodării decît să întreții trei. Pe de altă parte, acum doi ani mi-ai promis că vei studia problema plecării mele acasă. Timpul se scurge, după cum probabil că ai remarcat, și eu tot nu am nici un fel de statut social în afară de acela de obligație.

Joc tenis, pictez tablouri și merg la cinema. Din cînd în cînd se mai face cîte o petrecere. Săptămîna trecută, Spitalul a organizat un festival de dansuri populare din cele mai captivante și, după cum știi, urcăm pe munți și stăm pe gînduri. E un loc teribil de drăguț. Să nu crezi că sînt nerecunoscătoare fiindcă îți cer foarte imperios să îți aduci aminte de cît timp m-am dedicat respectării celui mai strict regim posibil, cel al supravegherii medicale, și să-ți amintești că viața nu este un depozit inepuizabil de Eforturi ce nu au un țel mai profund decît acela de a îmbunătăți condițiile imediate

Și eu le sînt profund recunoscătoare soților Finney pentru generozitatea arătată lui Scottie. Petrecerea ei s-a anulat? Cît timp a stat aici, a părut foarte stăpînită și împăcată cu toate limitările ce trebuiau făcute. Adevărul e că are un temperement [*sic!*] foarte controlat și se adaptează adversităților cu o atitudine filozofică demnă de laudă.

Ți-am sugerat mai înainte că, lăsînd la o parte slujba concretă de la Hollywood, partea asta de lume e mult mai favorabilă unei stări bune de sănătate și, de asemenea, e mai ieftină – De ce nu mai reflectezi o dată la asta?

În afară de faptul că ofer sugestii, nu sînt în poziția în care să fiu de vreun ajutor –

Căsuța de păpuși a lui Colleen Moore[32] este acum expusă în Ashville. Îmi amintesc o seară din cele mai deprimante, cînd ședeam în jurul casei ei și oamenii își înfrînau aprobriul [*sic!*] pînă cînd începeau să își declare unul altuia ce e în neregulă cu ei – Ar fi fost, neîndoielnic, o rememorare interesantă dacă n-aș fi uitat totul, cu excepția aurei de detectiv local care învăluia adunarea

Devotată,

Zelda

250. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.

[toamna anului 1939] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Scumpul meu D.O,

Plouă și cade zloată și e într-adevăr o vreme urîcioasă, cum n-a mai năvălit demult peste noi. Dealurile sînt cufundate în regrete cosmice și văile sînt potopite de băltoace mohorîte și fără rost.

Pe de altă parte, magazinele înfloresc, și prosperă, și încearcă să îți intre pe sub piele cu cele mai strălucitoare primăveri și cele mai proaspete năzuințe. Drogheriile încă mai poartă mireasma ciocolatei și parfumul tuturor soiurilor de săpunuri și minuni în sticluțe. Orașul acesta amintește atît de

tare de rendez-vous-uri tăinuite: mă gîndesc întotdeauna la tine cînd aștept autobuzul în Faters sau mă învîrt prin Eckerts înainte să intru la un film – sau chiar și după film, făcînd astfel o orgie.

Cocoșatul de la Notre-Dame[33] este cea mai magnifică contopire de muzică, și acțiune, și semnificație a replicilor pe care am văzut-o vreodată. Jocul actorilor captivează mai mult decît de obicei, iar orchestrația nu se limitează numai la muzică, ci include întreg spectacolul.

Pare-se că nu mai sînt nici un fel de noutăți, lucru pe care unii oameni îl privesc ca pe un avantaj, dar care mie mi se prezintă vag în termenii unui dezastru. Dar, la urma urmei, stăm mai bine decît finlandezii + rușii.[34]

Nu pot să înțeleg care-i problema cu povestirile tale. Școala pe care ai creat-o și voga pe care ai declanșat-o dictează în continuare emulația spirituală pentru mulți prea mulți oameni pentru ca scrierile tale să fie irelevante, iar ritmul vremurilor trebuie să îți aducă în mod cert o doză de succes.

Ar fi o idee bună să mai încerci o dată cu Harold Ober? Mie mi se pare cea mai rațională manieră de a trata situația: Ober știe mult, mult mai bine decît oricine altcineva cum să se ocupe de creația ta.

Devotată,
Zelda

Peter Liddle ar putea fi un pseudonim cu noroc.[35]

251. CĂTRE ZELDA SD (copie), 9 pp.[36]
[toamna anului 1939] [Encino, California]

Scumpă Zelda,

E ora două noaptea. Am dormit de la zece. Am lucrat toată ziua la un roman pe care editorii revistei au acceptat să mi-l susțină dacă le plac primele douăsprezece mii de cuvinte. Pare o cale de ieșire și mizez totul pe el. La douăsprezece a sosit corespondența, dar anumite scrisori le-am pus deoparte nedeschise, așa cum fac de o săptămînă – scrisorile de abuz potolit venite de la familia ta.

Nu mă simt foarte bine – un plămîn e de-acum dus cu totul și sîmbăta trecută mi-am rupt două degete de la mîna cu care scriu, asta cînd am încercat să îmi desfac singur măsuța pliantă de lucru. Dar, desigur, toată treaba asta e secretă, pentru că dacă cei de la revistă ar ști că nu sînt întru totul sănătos, nu m-ar mai susține să scriu romanul. De-acum sînt interesat de roman și prea puțin de alte lucruri. Afirmația că ți-ai putea cumpăra sănătatea mintală permanentă cu un bilet de cincizeci de dolari pînă la Montgomery e una pe care nu o s-o comentez. Nu o să o comentez nici măcar cu dr. Carrol – dacă el zice că așa va fi, atunci mult noroc și drum bun. Eu aș zice că înainte de Crăciun – dacă reușesc să mă liniștesc puțin – ai putea să mergi în sud (în Montgomery) într-o călătorie lungă, *sub* supraveghere. Dar cealaltă variantă e prea jalnică – atunci cum te-ai mai descurca – fiindcă dacă ai pleca într-adevăr de una singură, eu aș falimenta complet – cu culorile pentru pictat, cu distracțiile sau cu hainele? Scottie ar trebui să lucreze + n-o să-ți poată trimite mare lucru pentru o bucată de timp. Eu, unul, aș sta foarte liniștit întins aici, în mormîntul meu, dar cred că imaginea ta, ultima din familia

Sayre, umblînd în zdrențe pe străzile din Montgomery și urmată de vagabonzi curioși ar veni să mă bîntuie.

N-ar mai avea cine să te ajute – pînă și Newman s-ar ascunde după fustele neveste-sii în caz de urgență. O moarte oribilă, încă în viață, atîta tot.

Căci, Zelda, dacă ai fi în stare să organizezi ceva, ai face-o acolo. Ce n-aș da eu să am dreptul la relaxare – m-ai văzut vreodată să îl am? Să fiu sănătos, să fiu îngrijit, să mi se cumpere creion + hîrtie, să nu mă mai gîndesc la impozite și asigurări și la sănătatea altor oameni și că trebuie să cresc un copil. Mi-ar plăcea să mă trezesc cîndva într-o dimineață și să zic: O zi fără griji, fără datorii, fără bani împrumutați, fără prostituție mintală, fără nimic între mine și pînză în afară de mînă – și aia, desigur, să nu fie ruptă – cu degetul mic tîrîndu-se pe foaia asta. De data asta nu îmi pare rău pentru tine – te invidiez. Și îmi pare de o mie de ori mai rău pentru talentul meu epuizat, despre care tu îmi spui că va fi ajutat prin „eliberarea ta“. Ăsta e echivalentul liniștii mărețe pe care aș dobîndi-o dacă Scottie m-ar implora să contribuie la veniturile familiei angajîndu-se într-o oțelărie sau într-un bordel.

Cîteodată ești așa o drăguță – eu nu-mi pot asuma acest atribut – dar, din nefericire, n-ai dat nici un semn că ai mai putea fi și altceva. Și nu e suficient să fii o drăguță. Trebuie să ai energia necesară ca să-ți vinzi tablourile – eu nu-ți pot găsi mereu cîte un Cary Rose – și să îți faci o viață literară independentă de a mea. Și unde e toată energia aia de la care să pornești? O să o găsești cumva în Montgomery, conversînd cu amintirile doamnei Mckinney? Nu e nici o problemă să concepi viața din perspectiva unei ample nostalgii dacă asta are vreun țel artistic sau dacă e o înclinație personală, cum e

colecționarea de monede vechi – dar lumea nu o va permite decît dacă o poți întreține singură. E un lux pe care astăzi chiar și cei bogați abia dacă și-l permit. *Noi* – noi, tuberculoșii, oamenii greșiți, muncitorii, muritorii, noi trebuie să trăim – nu pe seama voastră, Domnul mi-e martor, ci în ciuda voastră. Noi trebuie să ne sculptăm singuri pietrele de mormînt – și nu ne putem toci uneltele înjunghiindu-vă în spate pe voi, voi fantomele, care nici nu vă puteți aminti clar, nici nu puteți uita complet.

Aș prefera să fac ce am făcut în august – să-i scot din minte lui Scott cu de-a sila viziunea aia învechită de Brenda Fraser[37], dar să o despart de colega ei de cameră – și să îi îndur veșnic indignarea decît să ofer imaginea unei turme de porcușori nematurizați care sug veșnic la sfîrcurile mele. Dacă e să fie trădare, atunci să fie pînă la capăt. Pe mama ta, dacă ar fi contemporană cu noi, aș admira-o ca luptătoare. În rolul ei actual, de vrăjitoare bătrînă și sinistră, eu cred că nu conferă nici un plus de demnitate la statutul cuiva. De ce nu o aduce acasă pe Tilde? Sau pe Rosalind?

Crezi că îi pasă sau că i-a păsat vreodată de tine sau de interesul tău impersonal? Crezi că se va certa vreodată cu tine pentru binele tău impersonal? S-a modelat pe sine în chip de fetiță după un model eroic romantic, iar tu urma să fii marioneta ei – autentică sau falsă, ciocănită sau castă, cinstită sau prefăcută –, prin care să-și satisfacă egoismul. Ea m-a ales pe mine – chiar a făcut-o – și tu te-ai supus în momentul cînd ne-am căsătorit, atunci cînd pasiunea ta pentru mine era în scădere la fel ca și a mea pentru tine – pentru că a avut în minte o idee romantică, cum că proiecția ei înseși în tine s-ar vedea cel mai bine prin intermediul meu. N-am dorit-o

niciodată pe Zelda cea cu care m-am căsătorit. Nu te-am mai iubit din nou decît după ce ai rămas gravidă. Pe tine – cea care ai crezut că m-am culcat cu acea Bankhead – care ai făcut ca toate beţiile tale să pară nevinovate + ale mele, calculate, pînă cînd chiar şi cei de la *Town Topics*[38] au protestat. Am făcut beţii, e-adevărat – dar găseşte menţionată vreo beţie de-a mea la Princeton – sau cînd eram în armată, cu excepţia unei nopţi, cînd m-am adăpostit în vestiar. Tu erai beţivanca, deja vestită – la *şaptesprezece* ani, înainte să te cunosc eu.

Acesta este un element foarte problematic pe care eu l-am achiziţionat, iar mama ta cere să îi fie înapoiat – cunoscut întru totul, din cine ştie ce motiv vag, în profunzimile psihologiei familiei tale. Prezumţia de bază e că tu ai fost un fel de achiziţie de lux – fapt pe care l-ai recunoscut tu însăţi la mulţi ani după aceea (şi pe care [nu] ţi l-am reproşat vreodată), că ai fost sedusă şi exilată în lumea provinciei. Am simţit asta în noaptea cînd ne-am culcat prima oară unul cu altul, fiindcă tu joci prost teatru şi eu te iubeam – romantic –, la fel ca mama ta, pentru frumuseţea ta + pentru inteligenţa ta sfidătoare, dar, spre deosebire de ea, voiam să transform asta în ceva util. Am eşuat, aşa cum a eşuat şi ea, însă intenţiile mele au fost naiba ştie cu cît mai pure şi, de vreme ce tu m-ai fi putut părăsi oricînd, mi-ar plăcea să descopăr fie şi cel mai vag temei pentru acuzele familiei tale, cum că eu te-aş fi făcut să o iei razna. În măsura în care aşa ceva a fost lucrarea conştientă a cuiva, cea care te-a făcut să o iei razna a fost vrăjitoarea aia bătrînă. Tu erai „razna“ în sensul obişnuit al cuvîntului înainte de-a te cunoaşte eu. Eu ţi-am organizat raţional excentricităţile şi am făcut din tine un fel de creaţie. Dar nu-ţi face sînge rău – dacă n-ai fi fost tu, poate că ar fi

trebuit să lucrez cu un material mai stabil. Talentul și declinul meu sînt regula. Degenerescența ta este abaterea

(finalul gîndului)

252. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.[39]

6 octombrie 1939

Scumpă Zelda,

Cum trăim printre resturile plutitoare ale situației internaționale[40], așa cum facem acum cu toții, e greu să lucrezi. Sînt aproape lefter – am scris povestiri pentru *Esquire* pentru că nu am timp de altceva cînd contul meu în bancă e de 100 $. Îți amintești că îmi trebuiau, în medie, șase săptămîni ca să am dispoziția necesară pentru o povestire de *Saturday Evening Post*.

Dar s-ar putea ca mîine totul să fie în regulă. După cum ți-am scris – sau n-am făcut-o? –, prietenii o trimit pe Scottie iar la facultate.[41] Mi s-a părut ceva mai important decît orice plăcere făcută ție sau mie. Au mai rămas de plătit două sute de dolari pentru taxele ei școlare – și cred că, probabil, voi reuși să îi găsesc undeva.

După ea, tu ești următoarea mea preocupare. Am fost destul de emoționat de încercarea mamei tale de a trimite după tine – dar nu atît de tare cît să mă extaziez. Să pleci în prima ta ieșire *fără* o asistentă, *fără* bani, nici măcar îndeajuns ca să-ți plătești biletul de întoarcere, cînd dr. Carrol te susține și cînd Scottie și cu mine sîntem aproape la fel de neajutorați ca și tine sub presiunea circumstanțelor – ei bine,

ăsta e vicleșugul unei bătrîne doamne șirete, pe care o respect și o admir și care te iubește profund, dar nu înțelept.

Nici unul dintre voi nu a primit foarte bine treaba asta. Nici Rosalind și Newman, care n-au vrut să îmi împrumute cîteva sute pentru înscrierea lui Scottie la Vassar, în vreme ce eu i-am împrumutat în 1925 cinci sute – iar tu și cu mine trăiam cu un depozit bancar *mai mic decît banii pe care i i-am împrumutat*! Ar fi, conform spuselor lui Rosalind, în spatele căreia se ascunde, incomod pentru ei. Eu *m-am împrumutat* ca să le dau lor bani atunci cînd a întîrziat cu plata polițelor de la asigurarea de viață. Omul, cît trăiește, învață. Gerald și Sar[a] *mi-au împrumutat* banii! – și au făcut-o cu aceeași eleganță ca întotdeauna.

Nu-ți cer decît atît – lasă-mă să stau liniștit cu hemoragiile și speranțele mele și cu ceea ce în cele din urmă, după multă trudă, va ajunge să fie *dreptul* de a te salva, *permisiunea* de a-ți oferi o șansă.

Viața ta a fost o dezamăgire, așa cum a fost și a mea. Dar n-am trecut degeaba prin tot chinul ăsta. Scottie trebuie să supraviețuiască, iar acesta e cel mai importat an din viața ei.

Cu Dragostea cea mai Profundă Dintotdeauna,

Amestoy Avenue 5521
Encino, California

253. CĂTRE SCOTT SAS, 5 pp.
[octombrie 1939] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Scumpul meu Scott,

Nu mai e nevoie s-o spun: scrisoarea ta m-a rănit întrucîtva. E foarte posibil să nu te fi gîndit la faptul că această înregimentare spitalicească, deși excelentă în cel mai înalt grad pentru a te sili să revii la normal, e foarte istovitoare pe perioade lungi de timp. Cîte o plăcere de două ori pe săptămînă este – din perspectiva mea cea mai nepărtinitoare – indispensabilă. Cei responsabili au fost *extrem* de binevoitori atunci cînd m-au trimis la cinema și mi-au avansat bani pentru nevoile mele, iar eu îi sînt profund îndatorată dr.-lui Carroll pentru curtoazia, respectul și chiar generozitatea lui.

Totuși: se apropie Crăciunul[.] Vreau să nu uit de Scottie și Rosalind și Mama – absolut imperativ, și mai am aici o prietenă căreia uzanțele sociale, precum și bunăvoința mea îmi impun să îi dăruiesc ceva.

Aș putea pune totul în contul lui Gene West dacă ai vrea tu să îi lași un bilet în acest sens, dar aș prefera – dacă se încadrează în limitele posibilului – să îmi trimiți *direct* bani gheață, nu prin bancă, ci [prin] hotelul Grove Park Inn. Dacă ești de acord, scrie-mi că ai vrea să caut acolo niște prieteni de-ai tăi, iar dacă mă anunți cînd, o să înțeleg că o să găsesc acolo ceva transmis pentru mine. E îngrozitor să fii lăsat fără orice resurse sănătoase de un caracter vag caritabil.

Asta mai ales fiindcă nu pot minimaliza faptul că am dreptul să simt că mi-ar fi mai bine acasă, scăpată de acest efort fizic de cinci ore într-un ger crunt – E un lucru bun pentru un an și un chin pentru trei. Acum sînt întru totul capabilă să fac un efort social într-un sens mai amplu: Mama ar fi fericită să mă aibă alături: dacă apare vreo problemă, pot și vreau să mă întorc aici – iar în afară de reflexul tău de

autoapărare, posibil paranoic, nu văd nici o legitimizare [*sic!*] pentru a mă mai ține multă vreme spitalizată.

Sînt cu adevărat încîntată că Scottie se distrează așa de bine. E o ființă foarte favorizată de soartă într-o mulțime de privințe și e bine că pînă în momentul de față războiul nu i-a afectat norocul. Există vreo șansă să o vedem de sărbători?

În ce te privește: îmi declar înțelegerea față de greutățile condiției tale. E peste măsură de greu să lucrezi cînd ești bolnav – și sînt încrezătoare că viața nu va continua veșnic în movila asta de cenușă. Dacă m-ai lăsa să fac ceea ce se arată a avea un caracter constructiv social și dezirabil personal, cel puțin te vei elibera de obligațiile financiare impuse de locul acesta foarte costisitor.

Mi-ai trimis o scrisoare acuzatoare, de neîncredere în privința *ambivalențelor* [?]. Am toate motivele să cred că sînt mai capabilă decît tine să remarc dictat[e]le sociale – avînd drept dovadă „*vacanțele*“ noastre de la spital – care pînă acum au fost o poveste de groază cu medici și băutură și confirmarea imposibilității vreunei reuniri imparțiale. Deși tu o știi – și probabilitățile sînt în mare măsură împotriva ideii că am putea să mai trăim vreodată laolaltă –, stărui să nu-mi permiți să am șansa de a-mi duce traiul singură – sau cel puțin confortabil – în Alabama și să-mi aleg singură direcția. Sau chiar în Ashville. *S-ar putea* să fiu capabilă să-mi găsesc o slujbă. În orice caz, traiul afară [din spital] costă mult mai puțin decît înăuntru, cu plata supravegherii mediale, care de-acum nu mai e necesară. Aș putea să stau la o pensiune și să petrec jumătate din timp aici cu mult mai puțini bani decît plătești acum pentru mine – și, comparativ, aș fi mai fericită. N-ai vrea, te rog, judecînd cinstit lucrurile, să evaluezi

scrisoarea aceasta după un alt temei decît acela că îți sînt un potențial dușman și că prima ta obligație este să te aperi și să-mi răspunzi la Inn – pentru că, deși nu există nici o regulă care să le interzică pacienților „ab lib“[42] să comunice cu exteriorul spitalului, s-ar putea să apară suspiciuni. Nu vreau ca toate scrisorile mele să se reducă într-un final la o eschivare foarte optimistă a tuturor problemelor cu un caracter foarte relevant.

Sînt încrezătoare că o să-mi acorzi bunăvoința de a recunoaște justețea acestei prezentări.

– La urma urmei, te costă douăzeci de dolari să ai niște prieteni la cină – și mie mi-ar asigura distracție pe o lună.

Cu sinceritate,

Zelda

Picturile în ulei costă 5 $ [o] pînză și aproximativ 4 $ pigmentul și uleiul – e un domeniu foarte costisitor și, în consecință, rămîne într-o suspensie care am încredere că va fi temporară –

Pictez cu acuarele

254. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.

20 noiembrie 1939

Scumpă Zelda,

Aici lucrurile se desfășoară destul de nesigur. Săptămîna asta am primit 100 $ avans, îndeajuns ca să fiu în stare, cred, să predau primele două capitole ale romanului la *Collier’s*. Iar în dimineața asta, o canonadă de telegrame de la Scottie

pentru niște bani foarte necesari (să își scoată o haină lăsată în păstrare etc., plus transportul pînă la Baltimore pentru mult așteptata petrecere a lui Peaches Finney), ceea ce rupe zdravăn din sumă.

Nu e ciudat că acum un an aveam așa de mult și acum, dintr-odată, e la fel de greu să ne descurcăm cum era în 1936? Aș vrea să ai un pic de instinct de comerciant și să te gîndești la vreo metodă de a vinde cîteva din picturile tale. Ai putea fotografia îndeajuns de multe din ele ca să concepem un soi de broșură cu foi nelegate, astfel încît să atragem interesul cuiva?

Acum, te rog, încearcă să nu mă mai tulburi cu nici un fel de probleme preț de o săptămînă, fiindcă am o nevoie disperată de liniște sufletească.

Cu dragostea cea mai profundă,

Amestoy Avenue 5521
Encino, California

255. CĂTRE SCOTT SAS, 4 pp.
[noiembrie 1939] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Scumpul meu Scott,

Lumea face spectacol din cele mai scînteietoare și mai rarifiate [*sic!*] stări ale vremii. Diminețile sînt cuviincioase, perfect modelate și profilate de ger, iar amurgurile sînt singuratice, bîntuite și nostalgice și încîntătoare. Aceste regiuni cu un contur atît de teatral sînt cele mai reușite decoruri pentru indiferent ce ———— cosmice reprezintă toamna.

Îți mulțumesc foarte mult pentru bani. Mîine o să încep să pictez din nou cu maximum de entuziasm. Încă mai visez la ziua în care voi lansa aceste dinamici ale sufletului în fața publicului și o să-mi mențin aspirația în măsura în care mi-o permite viața.

N-ai vrea, *te rog*, să faci ceva în privința drumului meu acasă? Banii îi am. După cum știi, mama vrea foarte mult să mă vadă. Nu e improbabil ca, de vreme ce stă închisă în casă încă din februarie, să se simtă – așa cum mă simt și eu, că n-o să existe veșnic un acasă la care să mergi. Aș putea merge de Ziua Recunoștinței sau ai prefera Crăciunul? Sînt sigură că Doctorul Carroll va fi de acord cu orice sugerezi dacă vei avea bunăvoința să îi dai împuternicirea.

Între timp veștile despre roman sînt minunate. Probabil faptul că faci iarăși progrese îți oferă o perspectivă mai constructivă și mai ambițioasă asupra vieții. Acum ar trebui să fie un moment foarte prielnic pentru cărțile despre cinema. În vremuri atît de apăsătoare, orice domeniu plin de strălucire are o atractivitate suplimentară.

Un ultim cuvînt cu parfum de afaceri. Prietenii mei de aici au o alocație săptămînală de bani pentru plăceri. Oare ai putea rezolva cu spitalul să primesc și eu trei dolari pe săptămînă (care să *nu* includă cheltuielile cu pictura, care sînt mult mai mult și care pot intra pe facturile mele sau oricum o să aranjezi tu)? Banii sînt pentru o cină în oraș, un film sau, din cînd în cînd, un suc pentru vreun prieten. Mi-e imposibil să capăt acces la orice fonduri fără consimțămîntul familiei, așa că ai vrea să te ocupi tu de asta pentru mine? Nu o să se poată să intru în cei cincizeci de dolari pe care mi i-ai trimis ca alocație, fiindcă am nevoie de ei pentru cadourile de Crăciun

și ca să-mi cumpăr pînze noi. Dar, atunci cînd o să fii în stare, o să-i scrii dr.-lui Caroll despre banii ăștia pentru cheltuieli mărunte?

Nu munci prea din greu: nu o să îți mai poți înlocui niciodată plămînii, dar ai putea fi în stare să scrii cîndva o carte.

Rosalind îmi scri[e] că e o iarnă fermecătoare pentru Scottie. Îmi zice că a apărut în ziar o fotografie minunată cu ea. O să încerc să pun mîna pe una pentru noi. Presupun că tinerii se vor dovedi mai tragici și mai dramatici apostrofic pînă și decît în epoca noastră, din pricina momentului strategic în care aceșt[i]a își urmăresc destinul. Îi invidiez.

Devotată,

Zelda

256. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.

[decembrie 1939] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Scumpul meu Scott,

Îți mulțumesc pentru bani. Ai vrea să-mi telegrafiezi unde o pot găsi pe Scottie de Crăciun? Există vreo probabilitate să vină la Ashville? Și încă ceva – cum să fac ca să-i dau un cadou? N-ai vrea să-mi virezi banii în contul lui Jean West? Sînt sigură că ea n-o să-ți ceară nici un fel de chitanță.

Între timp: pictez la scară mică și fac tot ce pot ca să îmi prezint viața în cei mai superficiali termeni posibili. Cel mai tare rînjesc [tînjesc?] după o viață afară de-aici. Aș putea face chiar naveta dacă vrei să rămîn supusă autorității medicale, iar un astfel de aranjament ar fi cu mult mai puțin costisitor

decît să continuăm îndîrjit cu această *soin*[43] care de-acum nu mai are cine știe ce relevanță. Mie mi se pare că de fapt Carroll s-ar bucura să fie eliberat cel puțin de responsabilitățile financiare.

Între timp: nu am de făcut nici un fel de dezvăluiri superficiale și toate lucrurile pe care vreau să ți le spun au o semnificație atît de mare, încît nu îmi face plăcere să încep decît atunci cînd condițiile vor deveni mai puțin supărătoare.

Scottie trebuie să fi fost încununată cu vise la bal. Este *au moins*[44] însuflețitor să începi viața sub asemenea auspicii.

Cerul din Ashville nu ne tratează cu asprime, de vreme ce deocamdată n-au fost nici un fel de victime ale viscolului sau ale amenințărilor cosmice. Totuși invidiez adesea norii ce înfloresc în California – și mă bucur că măcar tu stai la căldură –

Devotată,
Zelda

257. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.
6 decembrie 1939

Scumpă Zelda,

Voi reuși cumva să plătesc banii aceia pentru Jean West, deși s-ar putea să fie nevoită să mai aștepte vreo două luni, dar treaba asta m-a nedumerit. Cei de la spital nu se vor întreba de unde ai primit o rochie nouă? Singura soluție ar fi să pretinzi că ți-a trimis-o Rosalind din Atlanta prin bunăvoința lui Jean West sau că Rosalind a împuternicit-o pe Jean West să facă asta pentru tine. Dar, pentru numele lui

Dumnezeu, ai grijă, fiindcă știi că dr. Carroll ar considera acest virament și faptul că îți scriu de afară o încălcare absolută a bunei-credințe din partea noastră, a amîndurora. Nu pot să-i scriu direct lui, pentru că știu că spitalul te-ar priva urgent de orice ieșire. Așa că e mult mai bine ca în momentul de față să nu îmi telegrafiezi și să nu comunici în vreun alt fel cu mine, ci doar prin intermediul canalelor recunoscute ale spitalului. Ar trebui să îți fie foarte clar că, de vreme ce le datorez bani, nu am în nici un caz dreptul să îți cumpăr haine sau costume pe care tu nu le-ai putea accepta nicidecum prin intermediul spitalului, cu acceptul și consimțămîntul lor. Îmi dau foarte bine seama cît de mult mutilează pe cineva lipsa de bani.

Toamna asta e una teribil de importantă în viața lui Scottie și vreau ca ea să aibă un număr decent de haine. Cineva i-a trimis o poșetă de 25,00 $ și ea a schimbat-o pe o rochie de seară, dar te asigur că, indiferent cum va fi apărut primăvara trecută în fața ta, doza aceasta de sărăcie o face să fie foarte grijulie cu fiecare cent pe care îl cheltuiește. Anul ăsta pare să se descurce excelent la Vassar, cel puțin sper că pot avea încredere în vorbele frumoase pe care mi le scrie în scrisori, dar toamna asta îmi este pur și simplu imposibil să îți cumpăr haine. Tuberculoza mi s-a agravat serios și sînt iarăși nevoit să stau la pat.

După cum ți-am spus mai înainte, plănuiesc într-adevăr, dacă se poate rezolva cumva, ca tu să mergi de Crăciun la Montgomery și, în egală măsură, ca Scottie și cu tine să aveți ocazia să apucați să vă vedeți puțin. Pe de altă parte, dacă le tragi chiulul, n-ai nici cea mai mică șansă să scapi. Cei de la spital o să te prindă – mai devreme sau mai tîrziu. Din tot ce trebuie să-ți transmit, nu există nimic care să nu fie absolut

limpede. Totul se reduce la faptul că eu sînt foarte bolnav și foarte sărac. Dacă ești pusă iarăși „la index“, întreaga lor atitudine față de tine se va schimba cît ai clipi.

Dragostea cea mai profundă,

Amestoy Ave 5521
Encino, California

258. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.
15 decembrie 1939

Scumpă Zelda,

Îți scriu mai pe larg mîine. Gîndesc, sper, cred, dar nu am nici un strop de încredere că în următoarele două zile voi ajunge să lucrez la Metro. M-am despărțit de cei de la agenția Swanson. Nimeni nu te ține în loc mai tare ca prietenii vechi.

Cu dragostea cea mai profundă, veșnic,

Amestoy Avenue 5521
Encino, California

259. CĂTRE SCOTT SAS, 4 pp.
[31 decembrie 1939] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Dragă Scott,

Inflexibilele ceruri luminoase ordonează această ultimă zi a anului în cine știe ce anale inspirate de ea: ni se îngăduie un răgaz momentan de la curgerea vremii.

Fie ca Noul An să îți aducă toată fericirea posibilă, multă sănătate și o grămadă de bani. Aspirația și inspirația sînt și ele două atribute care ar trebui să ne facă fericiți cînd ne sînt dăruite.

O să îmi iau angajamente: în fiecare an îmi promit să mă desăvîrșesc în măsura permisă de cele mai bune condiții de care am parte. O să mă gîndesc la moduri de a fi și cum să fiu astfel. E bine să te confrunți cu cea mai năzuitoare fațetă a posibilităților imediate și e bine să simți că resursele îți sînt exploatate la toată capacitatea.

Voi fi foarte fericită să o văd pe Scottie: trebuie să fie minunat să vezi cum lumea își face debutul și poate chiar mai minunat – chiar dacă și mai crud – să te maturizezi într-o lume cu orizonturi atît de schimbătoare. Generația aceasta va avea nevoie în mod sigur de toate resursele pe care o să fie în stare să le mobilizeze, care ar trebui să fie destul de multe, fiindcă epoca noastră a fost prea terifiată de propriile greșeli ca să-și asume vreun risc, astfel că le-a oferit copiilor, un pic în stilul înăcritului, dar cuceritorului baron, atît de mult cît și-au putut permite din „standardul“ vremii.

Dragule, n-ai vrea, te rog, să discuți cu cei de la spital ca să mă lase să plec? Sincer, sînt întru totul capabilă să trăiesc afară și să încerc să *„debrouir“* [am grijă] de mine însămi; și îmi doresc atît de tare să fac efortul ăsta.[45] Nici unul dintre noi nu mai avem la dispoziție o veșnicie, iar acum, în situația de moment, am o casă spre care să mă îndrept în timp ce îmi organizez o viață – lucru care nu va fi valabil pentru totdeauna. Nu are nici un rost să eludăm aceste probleme. E extrem de stînjenitor să nu ai bani, dar e chiar mai stînjenitor să nu fii în stare să înfrunți problema.

Acum mie nu mi-au mai rămas *deloc* resurse: nu mai pot merge la film pentru că nu mai am bani[.] Date fiind condițiile, n-ar fi mai înțelept și mai chibzuit să stau acasă, unde mi-aș putea utiliza timpul într-un mod mai profitabil? De vreme ce nu pot să merg la cinema? Îți cer să admiți nu doar în temeiul obligației tale față de mine – ca soție a ta –, ci și din perspectiva obligației tale sociale: atunci cînd nu se mai găsesc bani, trebuie să îți duci traiul într-un alt fel, în condiții mai adecvate. Știu că Mama o să fie foarte fericită să mă aibă în casă.

Între timp: e bine să poți primi scrisori necenzurate – cred într-adevăr că mă maturizez.

Nu sînt nici un fel de noutăți: pe prietena noastră comună nu am mai întîlnit-o, dar intenționez să o caut cîndva, cînd o să pot să îi cer să facă ceva.

Devotată,

Zelda

260. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.

[ianuarie 1940] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Dragă Scott,

Vîntul se strecoară pe sub pervazul ferestrei și toate perioadele de odihnă vizitează munți[i] aceștia în stare de aleră [*sic!*][46]. Cît despre ultimele cîteva zile: pînă în această seară de duminică, Cosmosul și-a epuizat repetoarul [*sic!*] de momente proaste, lumea e aproape alinătoare și e iarăși liniștită. Sau așa pare.

M-a bucurat imens senzația mai degrabă [?] vie de a avea zece dolari. Am de gînd să-mi plătesc o datorie de prînz și, poate, să-mi cumpăr ceva din ce-mi rămîne. M-am simțit întotdeauna meschină că îți cheltuiesc banii cînd nu mai sînt deloc. Certitudinea tragediei destinelor umane ne-a bîntuit îndelung pe amîndoi.

E ceva aproape miraculos că Scottie reușește să-și îndeplinească obligațiile la termenele zilnice și lunare care îi sînt alocate de un șirag de instructori. E o realizare din cele mai impresionante și mă bucur că în plan academic ea își dă mai mult interesul pentru a face față situației, fiindcă e cum nu se poate mai ageră și are o minte atît de pătrunzătoare, așa cum numai Dumnezeu știe că ar și trebui să se dovedească, ținînd cont cît costă educația ei.

Am primit o felicitare de Crăciun foarte simpatică de la soții Ober și cred că Scottie a rămas în termeni amicali cu ei. N-am înțeles niciodată prea bine de unde a pornit cearta, dar presupun că în vremuri extrem de grele agenții au și ei momentele lor proaste.

Nu cunoști pe *cineva* în Ashville căruia să mă poți prezenta și care ar putea să-mi ofere o slujbă? Ar fi cu adevărat izbăvitor să lucrez undeva, pe orice post s-ar găsi.

Devotată, Zelda

261. CĂTRE SCOTT SAS, 3 pp.

[ianuarie 1940] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Dragă Do-Do,

Iarna cu cele mai mici șanse să se sfîrșească se prelungește în ediții perimate a ceea ce ar trebui să fie iernile: troiene de zăpadă și modele embrionice de înghețuri pe la marginea lucrurilor, iar timpul zăbovește laconic de-a lungul carosabilului curățat. Trebuie să fie minunat să-ți cîștigi singur traiul și să fii iarăși o persoană cu atitudini pozitive. Dr. Carroll mi-a atribuit o sarcină care este de cel mai profund interes, chiar dacă de proporții oarecum gargantuești. Ferestrele sălii de întruniri din clădirea cea nouă ar urma să aibă paravane cu flori de 2,40 x 1,20 m – Treaba asta îmi va lua, probabil, ani întregi, dar să pictezi o clădire publică așa cum o să fie asta atunci cînd va fi preluată de Duke [University] e un proiect ambițios și foarte atrăgător.

Doctorul zice că o să-mi plătească ceva pentru munca mea. Desigur, el o să îmi furnizeze materialele.

Cînd am venit prima dată aici, m-am angajat într-o controver[s]ă pe același subiect. Dr. Carroll voia să pună plase la Homewood și i-am trimis vorbă că nu aprob în nici un caz rechiziți[o]narea talentului profesional. Faptul că un artist este privat temporar de capacitatea de a munci nu ar trebui să-l facă să devină o țintă ușoară pentru oricine poate. Talentul meu m-a costat multe chinuri sufletești și facturi pentru materiale de pictură și nu vreau să mă compromit cu un astfel de proiect major, de care să-mi fie dificil să scap în caz că s-ar ivi o asemenea oportunitate –

Banii îmi oferă posibilitatea să colind și să-mi las imaginația să zboare prin tot orașul după voia mea – banii amplifică masiv posibilitățile speculative ale scenei urbane. Dreptul de a te uita în vitrine înseamnă, presupun,

posibilitatea de a cumpăra, așa că e mult mai distractiv să te *promener*[47] cu niște garanții sociale decît fără ele.

Micul bar (Nu te alarma, ar fi la fel de folositor ca și libertatea mea dacă aș fi vreodată ispitită astfel) e acum un magazin de antichități. Ashville are o nevoie disperată de un fel oarecare de loc de rendez-vous. Aș vrea să putem obține sprijin financiar pentru o cafenea. Puștii de liceu merg la drogherie, iar ceilalți oameni merg să caute provizii acasă. În fine, noua sală de spectacole înflorește. E o structură foarte impresionantă, foarte modernă, cu un aer din cele mai oficiale. Orice construcție publică, după părerea mea, e mai adecvată dacă se aseamănă cu cazărm[i]le demontabile, ansamblu de case natură[?].

Scottie mi-a trimis un program de la Ballet Russe[.] Treaba asta nu va înceta niciodată să îmi cutremure adîncurile inimii – nu că aș vrea să o facă.

Veștile despre plămînii tăi sînt foarte îmbucurătoare. Mă bucur așa de tare că ești iarăși îndeajuns de sănătos pentru ca viața, cel puțin intuitiv, să nu mai fie chiar o povară. Dacă romanul tău e bun, probabil că urmează să mai fie pe undeva încă multe altele fericite. De ce să nu revizuiești totul, să fii [*ilizibil*] și să vezi ce se întîmplă?

Devotată,

Zelda

O să expediez articolul cîndva săptămîna asta.

262. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.

31 ianuarie 1940

Scumpă Zelda,

Articolul a ajuns și, la o primă privire fugară, aș zice că urmează să fie destul de greu de vîndut. Totuși o să îl citesc cu mare atenție în seara asta și o să te anunț. Chiar și o revistă foarte intelectuală precum *Forum* sau *Atlantic Monthly* preferă ca eseurile lor să conțină un anumit număr de anecdote sau ceva dialog sau niște întîmplări asociate și obiective. Desigur, tu ai putea susține că întreg articolul tău este o conversație și, într-un sens, chiar este, dar e conversația unei singure persoane, astfel că nu conține prea mult conflict. Cu toate astea, eu cred că e al naibii de bun, ținînd cont de faptul că stiloul ți-a stat să ruginească atîta vreme. Aș putea să-ți sugerez cîteva idei pe care le-ai putea trata, cu mai multe șanse de a obține un beneficiu de pe urma lor? Spune-mi numai.

Draga mea, în Asheville nu cunosc pe nimeni în afară de vreo două secretare și asistente medicale și de angajații de la hotel. La vremea cînd am fost acolo, eram bolnav și în majoritatea timpului a trebuit să stau închis în camera mea, așa că nu am idee cum să-ți faci relații de afaceri. Anul ăsta mi se pare unul grozav pentru artă și aș vrea să-i scrii cîteva rînduri lui Carry Ross sau altcuiva despre noile tale picturi și să vezi dacă există vreun interes pentru ele. Asta ar fi o manieră mai practică de a pune lucrurile în mișcare, în loc să te apuci de ceva cu care nu ești obișnuită.

Aici toate sînt neschimbate. Cred că săptămîna viitoare o să primesc ceva de lucru. Știu că am terminat o povestire destul de bună – prima potrivită pentru *Post* din ultimii cîțiva ani. A fost tare greu să revin. Dumnezeule, ce rezervă de speranță și încredere trebuie să fi avut pe vremuri! După cum am zis, o să îți scriu mîine mai multe despre povestire.

Dragostea cea mai profundă,

Amestoy Avenue 5521
Encino, California

263. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.
6 februarie 1940

Scumpă Zelda,

Îți înțeleg întru totul atitudinea și sînt solidar în mare măsură cu ea. Însă tendința de a considera orice fel de muncă sub nivelul talentelor proprii nu mi-a plăcut în mod special la alți oameni, chiar dacă admit că uneori m-am făcut eu însumi vinovat de așa ceva. În momentul de față sper să obțin un angajament la Republic Studios, mai jos de-atît nu se poate, ceea ce, printre alte lucruri, va fi de ajutor la plata facturii tale de la spital. Așadar, faptul că tot ce faci poate fi folosit pentru factura ta în loc de ieșirea noastră în insulele grecești nu pare atît de dur.

Totuși în cazul tău sînt dezamăgit că viitorii Ruskin și Elie Fauré și alți experți în arte vor fi nevoiți să se uite la ferestrele tale și nu la sala poștei. Însă ceva îmi spune că, pînă cînd această scrisoare va ajunge la tine, îți vei fi schimbat opinia. E

vorba de oamenii aceia care ți-au menținut talentul în viață atunci cînd tu ți-ai dorit să îl îngropi în hăul întunericului. Recunosc că e un lucru delicat – al meu e atît de plin de cicatrici și lovituri, încît mă minunez că încă mai curge limpede din cînd în cînd. (Dumnezeule, ce încîlceală de figuri de stil)[.] Dar mai îngrozitoare ar fi fost cine știe ce catastrofă concretă, care l-ar fi făcut să nu mai poată curge deloc.

Dragostea cea mai profundă,

Amestoy Avenue 5521
Encino, California

264. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.
[februarie 1940] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Dragă Scott,

Îți mulțumesc încă o dată pentru bani. I-am folosit foarte profitabil cumpărîndu-mi „timp“ în Ashville. I-am trimis lui Rosalind niște flori de Sfîntul Valentin: de Crăciun ea și-a amintit de mine cu atîta generozitate. Mi-a făcut mare plăcere că am putut să îi dau de veste că mă gîndesc la ea. De asemenea, i-am trimis lui Scottie doi dolari și i-am trimis Mamei un cadou. Prin urmare, banii s-au dovedit utili la o scară mai amplă decît de obicei.

În ceea ce privește plasele de la geamuri: am ajuns la un compromis. Acum urmează să le fac cu *tempora* [tempera?]. Aceasta [este] o manieră pur decorativă – adică o formă de distracție mai puțin neliniștitoare decît dacă ar trebui să mă gîndesc că abilitățile mele cele mai valoroase și mai stricte sînt

îngropate în incinta unei mlaștini psihotice. N-are importanță ce simt eu în privința inutilității și inadecvării acestei sarcini. Motivul pentru care îți scriu atît de urgent este acesta: eu nu cred – și dr. Carol mi-a dat de înțeles că nu s-ar împotrivi ideii – că e nevoie să stau în spital[.] Nu voi consimți de bunăvoie să ajut sau să încerc să ajut la plata unor facturi care se acumulează absolut inutil. *Noi* am putea utiliza banii aceia într-un alt fel, mult mai profitabil, iar cu un asemenea efort precum cel pe care îl vor impune plasele de la geamuri, aș putea chiar să îmi cîștig traiul.

Sînt plină de iritare și am tot dreptul să fiu iritată de faptul că sînt îngropată de vie atîta vreme cît nu există nici un fel de judecată socială nefavorabilă care să fundamenteze continuarea acestei proceduri. Cu toate astea, recunosc în fața ta că în privința asta nu pot face nimic –

Între timp vremea s-a făcut relativ acceptabilă și aștept primăvara cu toată impasibilitatea de care sînt capabilă –

Devotată,

Zelda

265. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.

8 martie 1940

Scumpă Zelda,

E minunat că îți pot scrie așa ceva. În cele din urmă și pentru prima dată dr. Carroll a căzut de acord că, poate, ar fi cazul să încerci să-ți faci un loc al tău în lume. Cu alte cuvinte, că pe întîi aprilie poți să pleci la Montgomery și să rămîi acolo

pe o perioadă nelimitată sau atît timp cît o să ți se pară că te poți descurca, conform propriei tale judecăți.

Așadar, după patru ani de regim la dr. Carroll, întrerupt de mai puțin de douăzeci de săptămîni răzlețe departe de spital, vei avea sentimentul că ești propria ta șefă. Deja pot să-ți împărtășesc bucuria și știu cum se va simți Scottie.

Îmi pare rău că nu îți vei face intrarea într-o lume mai bună. Deocamdată eu nu am propriu-zis fonduri și nici nu voi avea pînă nu obțin un angajament. Trebuie să trăim din textulețele acelea pentru *Esquire* și știi și tu cît de puțin plătesc acolo. Scottie zice că și-ar lua o slujbă vara asta la Lord and Taylor's, dar, din diferite motive, eu n-aș vrea să facă asta. Poate că pînă o să ajungi tu acasă, situația o să se mai îmbunătățească. Așadar, iată-ne aici.

Cu dragostea cea mai profundă,

Amestoy Avenue 5521
Encino, California

266. CĂTRE SCOTT SAS, 4 pp.
[martie 1940] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Scumpul meu D.O,

După-amiezile sînt lungi și mohorîte. Vînturile suflă din răsputeri, în buna tradiție a surorilor Brontë și a lui Edgar Allen Poe, iar timpul devine interminabil.

Mama îmi scrie iarăși, plină de generozitate, despre plata costurilor drumului spre casă. *Eu nu i-am cerut* asta și, de vreme ce ea arată o solicitudine și o generozitate atît de

spontane, nu văd de ce nu m-ai lăsa să accept o călătorie la prețul cel mai redus.

Încerc să scriu o povestire. E amuzantă, dar poate că nu atît de bine strunită profesional cum ar trebui. O să ți-o expediez de îndată ce o termin. Vreau să o vînd la *American Magazine*. Perioada de iarnă este mult, mult mai lungă și mai istovitoare decît sînt înzestrați să îndure cu grație oamenii din această epocă obosită și necatalogată[.] Nu mai e nevoie ca vremea să-și etaleze dîrzenia în fața mea. Trăiesc cu groaza și jalea că va trebui să scot nasul afară și murmur o rugăciune de milostenie ori de cîte ori e timpul să plec undeva.

Dragule, de cînd îți scriu cele de mai sus, a sosit telegrama ta. Nu mai e cazul să spun că am jubilat la perspectiva de a mă putea gîndi la mine prin prisma capacității de a avea iarăși aspirații și nu a autosacrificiului și a supunerii.

Voi fi foarte, foarte fericită să scap dintre zidurile spirituale ale autorității medicale. De asemenea, voi fi foarte scrupuloasă în conduita mea socială și promit că nu o să creez nici un fel de probleme. Voi putea să fac *vacanța* cu Scottie, poate și să fac toate soiurile de lucruri plăcute și pe jumătate uitate de acum foarte multă vreme.

D.O, Îți sînt atît de profund recunoscătoare pentru grija ta constantă. Ai avut parte de o perioadă îngrozitoare și poate că pînă la urmă începem să ne ridicăm la suprafață.

Dacă ceea ce faci cu *Babilon* e la fel de semnificativ precum ceea ce ai făcut pentru *Trei camarazi*, probabil că nu vei mai avea nici un fel de probleme.[48] Viața e încă interesantă și ar putea fi umplută, iar eu cred că noi am cîștigat amîndoi cîte ceva.

Pădurea de aici e bîntuită de amintiri necatalogate în această așteptare prolifică dinaintea primăverii. E ca și cum ar exista neapărat nu știu ce semnificație copleșitoare și irezistibilă, care te împinge să cauți orbește. Un bun înlocuitor ar fi să scrii o poezie – sau o carte.

Am foarte rar vești de la Scottie. Mi-a trimis un program al Baletului Rusesc și din cînd în cînd îmi mai scrie relatări legate de activități fermecătoare. Mă bucur așa de tare că își vede de îndatoririle ei academice și că nu risipește eforturile cheltuite pentru a o ține acolo.

Avea un plan incert ca vara asta să își ia o slujbă, ceea ce cred că e o idee de anvergură. Multe cariere demne de invidiat au început înainte de ea și devin[e] din ce în ce mai greu să îți găsești direcția în lume, un început devine tot mai necesar.

Încă o dată,

Recunoscătoare,

Zelda

Nu mai e cazul s-o spun: mă voi bucura așa de tare să încep cît de repede o să pot –

Devotată,

Zelda

267. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.

19 martie 1940

Scumpa mea,

Din cîte mi se pare mie, cel mai bine ar fi să nu grăbim lucrurile

a) Mi-ar plăcea să pleci cu binecuvîntarea dr.-lui Carrol – (i-ai ocupat mai multe din orele lui de muncă decît ar merita o ființă umană din partea alteia – dacă ai vedea corespondența lui cu mine, ai fi și tu de acord). Alături de Forrel, ți-a fost, poate, cel mai bun prieten – chiar mai bun decît Myer. (Deși asta e nedrept față de Myer, care n-a susținut niciodată că ar fi un clinician, ci doar un diagnostician.)

Dar la naiba cu toate astea, inclusiv cu boala

b) De asemenea, ar fi cel mai bine să aștepți pentru că peste trei săptămîni voi avea *în mod sigur* mai mulți bani decît am în momentul de față și

c) *Dacă* lucrurile evoluează rapid, Scottie poate trage o fugă pînă aici ca să te întîlnească pentru o zi în timpul vacanței ei – altfel nu o să o mai vezi pînă la vară. Acesta e un *dacă*!

Nu cred că înțelegi pe deplin anvergura a ceea ce a reușit Scotty la Vassar. Ai scris oarecum în trecere că doi ani ar fi de ajuns, dar nu sînt. Ea promite lucruri neobișnuite. Nu numai că s-a ridicat la nivelul situației și a intrat acolo de tînără, dar s-a ridicat de la un nivel de studentă slabă la unul foarte acceptabil, a vîndut o poveste scrisă profesionist la optsprezece ani[49] și, mai mult decît atît, a introdus, nu fără efort, în lumea rafinată și din ce în ce mai orientată spre politică de la Vassar un ton proaspăt. A scris și produs o comedie muzicală și a fondat un club numit Omgim pentru a perpetua ideea – un lucru aproape similar cu ceea ce a făcut Tarkington în 1893 atunci cînd a înființat Triangle la Princeton. Ea a făcut asta înfruntînd o opoziție crîncenă – fete care nu voiau să o primească în colectivul de redacție al ziarului pentru că, deși putea să scrie, nu avea „conștiință politică“.

În momentul actual avem toate motivele să ne susținem copilul. Aș face orice, doar să nu-i refuz dreptul la ultimii doi ani de facultate, pe care de-acum și l-a cîștigat. Aici e mai mult decît talent – e un extraordinar spirit de organizare.

Aici nu s-a produs nici un progres. Scriu la povestirile astea cu Pat Hobby – și aștept.[50] Acum am o idee nouă – niște bucăți comice care să-mi deschidă iarăși ușa marilor reviste – dar, Doamne, sînt un om uitat. *Gatsby* a trebuit să fie scos din Modern Library, fiindcă nu se vindea, iar asta a fost o lovitură.

Cu Dragostea cea mai Profundă, Veșnic

Amestoy Avenue 5521
Encino, California

268. CĂTRE SCOTT SAS, 4 pp.
[martie 1940] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Dragă D.O,

Viața se complică din ce în [ce] mai mult. Dr. Carroll mi-a scris din Florida că, din pricina recentei mele infracțiuni, nu știe dacă o să-mi mai dea voie sau nu să plec.[51] Nu accept ca autoritatea medicală să aibă dreptul la judecată socială și la pedeapsă – dar presupun că nu există nici o posibilitate de a învinge o autoritate în psihiatrie altfel decît prin fugă.

Regret acest episod: este imposibil să trăiești în cea mai aspră înregimentare atît de multă vreme cît am făcut-o eu fără

să îți îngădui unele libertăți. Acestea au fost primele mele imprudențe de cînd am pornit-o pe calea refacerii. Dacă ți-ai da seama cît de trist și de jalnic este să fii trasă la răspundere fie și pentru cea mai mică înghețată cu suc, știu că mi-ai ierta nechibzuința socială. Între timp: Rosalind mi-a trimis niște găteli drăguțe de Paște. Cutia m-a făcut foarte fericită: mănuși și o floare, batiste, două cămăși și niște perechi de ciorap[i]. Așa că aici cineva toarce și își enumeră mulțumită posesiunile.

În Carolina soarele strălucește: vremea erupe cu toate felurile de efecte cosmice și toată lumea e foarte bucuroasă de venirea Paștelui. Peste puțină vreme valea Tryon va fi încîntătoare și tăcută și pierdută în pîcla Paradiziacă de inflorescențe și de cîntece de păsări izolate și trunchiate[?]. Ce vremuri fericite au fost acelea cînd colindam prin interstițiile virginale ale acelui sătuleț pierdut și în așteptare.

Devotată,

Zelda

Te-ai supăra dacă ți-aș cere 15 $ și aș pleca pur și simplu? Procedurile astea sînt atît de discutabile, încît pînă și cea mai măruntă mișcare durează o veșnicie, indiferent cîte eforturi ai investi[,] condiția individuală și cea comună se înrăutățesc: vai – resursele pe care le aveam la dispoziție odinioară sînt risipite de Timp și de alte necesități. De-acum tu ai dreptul de a fi contribuit cu o operă clasică de proporții din cele mai durabile și probabil că o vei mai face și în continuare.

De-acum eu am dreptul – doar material – la indiferent ce recompense pot fi încă pretinse de *noile prototipuri*.

Nu s-ar cuveni să ne trateze în halul ăsta –

Nu m-am contrazis niciodată cu tine în privința lui Scottie. Totuși rămîne valabil faptul că nu are nici un fel de perspective de natură financiară și doar atîta siguranță socială cît să se poată menține la un nivel doar puțin peste sărăcia absolută. De aceea cred că s-ar cuveni ca ea să fie cel puțin familiarizată cu prezentul și să vadă în muncă un lucru mai degrabă oportun și progresist, nu o pedeapsă socială.

_____

N-ai vrea oare să-mi trimiți 5 $ cît de repede poți –

_____

Devotată,
Zelda

269. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.
[Encino, California]
11 aprilie 1940

Scumpă Zelda,

Am primit azi telegrama de la tine în care îmi ceri 5 $ și, concomitent, mi-a sosit una de la dr. Carroll, care spune că o să ieși de acolo. Nu știu cît costă călătoria cu trenul pînă în Montgomery, dar îți trimit aici, alăturat, 60 $, care sper că vor rezolva problema biletului, bagajelor etc. Știu, lași în urma ta facturi, de care voi încerca să mă ocup cît de repede pot. I-am trimis lui Jean West 25 $ în cont. Pe lîngă astea, i-a trimis mamei tale un cec pentru cheltuielile pe care o să le ai cînd o să ajungi în Montgomery.

Acum, în ceea ce privește ansamblul aranjamentului, încep să muncesc la slujba asta „speculativă“.[52] E drept că îmi dau foarte puțini bani, dar dacă filmul este revîndut atunci cînd se încheie afacerea, va fi oarecum mai bine. Am avut rețineri să accept, dar multe luni la rînd n-a apărut absolut nici o ofertă și am făcut-o în urma sfatului noului meu agent. E o treabă care ar trebui să fie distractivă și adecvată stării mele oscilante de sănătate. (De ieri se pare că fac iarăși febră) În orice caz, nu putem continua să trăim la nesfîrșit din articolele acelea pentru *Esquire*. Așa că vei fi pentru o vreme o fată săracă și în privința asta nu prea se poate face nimic. Aș putea reuși să-ți trimit 30 $ pe săptămînă, din care ar trebui să-i plătești mamei tale aproximativ 15 $ pentru cazare, spălatul hainelor, electricitate etc. Restul banilor vor veni în cecuri de 10 și, alternativ, 20 $ – astfel că într-o săptămînă suma totală va ajunge la 35 $, iar în altă săptămînă la 25 $ etc. E un soi de metodă de a pune bani deoparte pentru tine, astfel încît din două în două săptămîni să ai o sumă totală mai consistentă, în caz că ai nevoie de haine sau de altceva.

La început asta o să te stingherească – maimult [*sic!*] decît în spital, dar e tot ce îți pot trimite fără să o pun pe Scottie să se angajeze, ceea ce refuz categoric să fac. Nu sînt de părere că îi poți promite cuiva șansa unei bune educații, după care să i-o smulgi de sub nas. Dacă ea renunță la Vassar, m-aș simți ca și cum aș renunța eu la toată munca mea și m-aș duce la Spitalul gratuit al Veteranilor, unde probabil că îmi e locul.

Lucrul cel mai important este să nu acumulezi cheltuieli și să nu-mi telegrafiezi că vrei fonduri în plus. Pur și simplu nu există așa ceva și, după cum îți poți imagina, sînt plin de datorii față de guvern și de toată lumea. Firește că, de îndată

ce o să apară ceva, o să-ți măresc alocația, astfel încît să ai mai multă libertate de mișcare, mai multe haine etc.

Mă mut în oraș ca să fiu mai aproape de slujba mea.[53] În momentul de față te rog să îmi scrii prin intermediul noului meu agent, Phil Berg, Wilshire Boulevard 9484, Beverly Hills, California. În caz că uiți, mi se va expedia la noua adresă și corespondența trimisă la „Post-restant, Encino“. De îndată ce o să am o nouă adresă stabilă, o să îți scriu eu. Sper ca treaba asta să meargă bine. Aș vrea să mergi într-o ambianță mai luminoasă, dar acum nu e cu siguranță momentul potrivit să vii la mine și nu mă pot gîndi la nici un alt loc în care să te duci în lumea asta întunecată și afurisită. Mă gîndesc că locul e așa cum ți-l faci, dar eu am ajuns să urăsc California și mi-aș da viața pentru trei ani în Franța.

Așadar, *Bon Voyage* și rămîi sănătoasă.

Dragostea cea mai profundă,

270. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.

[aprilie 1940] [Spitalul Highland, Asheville, North Carolina]

Scumpul meu Scott,

Îți urez tot succesul la slujbă. Chiar dacă o astfel de muncă nu e atît de remunerativă, poate că ar fi mult mai interesantă decît să fii nevoit să te pierzi în adîncul sufletului altui om. Ar fi într-adevăr minunat să fii iarăși unul dintre cei mai respectați și mai apreciați.

Desegur că mi-a părut rău că n-am văzut-o pe Scottie[.] Numai că viața asta de-aici e teribil de perimată și de plictisitoare și tocmai a turnat picătura care a umplut paharul,

așa că poate că e mai bine să n-o întîlnesc în condiții atît de nefericite. Va fi grozav să o văd în Montgomery. O să putem înota și juca tenis și poate chiar o să ne distrăm –

Îți sînt atît de profund recunoscătoare pentru că ai rezolvat cu casa. Indiferent ce probleme ar avea de înfruntat cineva, e mult mai plăcut să le înfrunte fără presiunea unei autorități supreme care să intervină în echiliberul [*sic!*] lucrurilor.

Soarele strălucește cu conștiinciozitate. Eu tot îmi mai fac de lucru cu povestirea aia veche și lumea încă nu înflorește – și nici măcar nu visează. Cu toate astea, la orizonturi se disting niște sugestii de verde și consolarea verii ce urmează.

Îți mulțumesc încă o dată și încă o dată pentru cec și pentru toate gesturile tale frumoase. *Nu* îmi mai trimite nici un ban prin doamna Harlan decît dacă ți-o cer eu. S-ar putea să îi fie incomod și corespondența mea e încă *ad. lib.*, ceea ce înseamnă exceptată de la control – așa cum sînt și eu însămi de 4 ori pe săptămînă –[54]

Devotată,

Zelda

271. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.
[aprilie 1940] [Montgomery, Alabama]

Scumpul meu D.O,

Dimineața foarte devreme e un moment misterios și periculos, încărcată de țelurile programate pe care le va conține ziua: de analizat. Autobuzul a plecat din Ashville la ora cinci și acum se avîntă în zbor p[r]intre case și hambar[e], letal și mîngîiat de credințe adormite și aspirații în așteptare.

Patruzeci de dolari, atît mi-a dat Dr. Carroll din bani. A îmbătrînit foarte tare, e extrem de irascibil și e greu să tratezi cu el, iar mie mi-a fost teamă (din ce sugerează comportamentul lui) că, dacă insistam asupra problemei, poate că nu mi s-ar fi permis să plec. El mi-a zis foarte curtenitor că, dacă vreau toți banii, atunci o să mi-i dea, dar că îi datoram două sau trei sute de dolari în contul lui personal. Cum în ultimii ani am simțit constrîngerea constantă a autorității sale (concret) omnipotente, m-am bucurat să pot pleca în condiții ușoare și am considerat că ar fi foarte nesăbuit să protestez. Îmi pare teribil de rău de cei douăzeci de dolari. Voi folosi ceea ce mi-a rămas în cel mai avantajos mod și o să am grijă de mine cu înțelepciune și cumpătare.

Îți sînt nemăsurat de recunoscătoare pentru că m-ai trimis acasă. E așa o bucurie și o aventură să fiu iarăși pe drum. Mă gîndesc la tine și la multele dimineți lăsate în urmă cu credința în noi locuri unde să fim împreună. Țara asta e atît de nostalgică, cu posibilitățile ei imperative de evadare din sumbra osîndă a munților și șoselele ei lungi și cuceritoare, țară făcută pentru călătorii. Întotdeauna mă bucur să plec

Între timp: mulțumesc încă o dată. Seara trecută, cînd am evaluat situația, am încercat să-i conving pe cei de la cabinet să-mi dea ceilalți douăzeci de dolari, dar se pare că nu au putut.

Vreau să-i plătesc lui Jean West – și cazarea pe o lună.

Devotată,

Zelda

Dragule, dacă mă gîndesc mai bine: spitalul a plătit biletul de autobuz spre casă, așa că poate îi datoram cei 20 $ confiscați. Eu am 40 $ – și o să-i trimit 11 $ lui Jean West în contul ei

272. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.
[aprilie 1940] [Montgomery, Alabama]

Dragă Scott,

Montgomery e la fel de verde, de înmiresmat și de atrăgător cum era cu atît de mulți ani în urmă. Curtea din spate este grațioasă și înmiresmată, iar casa e răcoroasă și în acord cu un ritm cosmic foarte egal, chiar neschimbat. E o binecuvîntare să nu mai stau în spital, unde proprietățile lucrurilor nu mai sînt absolute, ci preiau și deziderabilitățile relativității și ale liberului-arbitru.

Mama e mai dr[ă]guță ca niciodată. Joe continuă să ademenească dimineața cu cele mai îndatoritoare tîlcuri, iar Melinda lingușește ora întru fericirea împlinirilor. I-am văzut

pe Livy, pe alde Auerbach și pe Katherine Ellsberry. Condițiile șederii mele aici, din cîte mi se pare, nu au un caracter strict social și vreau să mă aclimatizez la acest paradis liber și somnolent înainte de a încerca să descopăr un domeniu de muncă.

Încă o dată, îți sînt extrem de profund recunoscătoare[?] pentru că m-ai trimis acasă și voi încerca să mă arăt vrednică de statutul meu recîștigat prin cel mai sincer și mai meritoriu comport[ament]

Devotată,

Zelda

Te rog să nu îți faci griji din pricina extravag[anț]elor mele. Nu există nimic care să fund[ament]eze vreo asemenea prezumție. Dorințele mele sînt modeste, așa cum o cere situația și așa ca întotdeauna[55]

273. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.

[Encino, California]

19 aprilie 1940

Scumpă Zelda,

Încă nu am nici un semn că ai sosit la Montgomery.[56] Sper că de-acum ești acolo și te-ai instalat confortabil și că lucrurile sînt așa cum ți le-ai dorit. Îți pun aici și cei 15 $ pentru plata cheltuielilor și cei 10 $ pentru cheltuielile suplimentare de săptămîna aceasta.

Alaltăieri părea că lucrurile o să fie mai bune. A apărut o slujbă mai bine plătită și eu am crezut că aș putea amîna *Babilonul*, numai că lucrurile n-au ieșit astfel. Oricum, putea fi și cu mult mai rău. În urmă cu două luni nici măcar n-aș fi putut să plătesc venirea ta.

Scrie-mi neapărat. Am primit de la Scottie o scrisoare drăguță despre piesa ei.

Dragostea cea mai profundă,

274. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.

[Encino, California]

27 aprilie 1940

Scumpă Zelda,

Pun aici cecurile de 15 $ pentru gospodărie și de 20 $ pentru alte cheltuieli. Îți mulțumesc pentru scrisoarea ta voioasă. Încearcă să îmi scrii cînd primești cecurile, astfel încît să știu că sosesc la timp. Voi încerca să le expediez vinerea, dar dacă nu ajung la poștă pînă sîmbătă și se întîmplă să mai fie vreo altă vijelie, ar putea interveni o întîrziere măruntă.

Lucrez la filmul ăsta cu *Babilonul*. Nu mă pot hotărî unde să locuiesc la vară. După ce șederea în vale[57] mi-a făcut atît de bine la plămîni, Los Angelesul mi se pare foarte orășenizat. Dar poate că o să găsesc pe undeva un loc atractiv.

Se pare că piesa lui Scottie s-a bucurat de un mare succes. Lucrurile îi ies cum trebuie, așa cum și sperasem. Băieții cu care iese par să fie cei mai buni disponibili din straturile acelea economice și de-acum nu mă mai îngrozesc [ca nu] cumva să fugă cu vreun playboy. Cred că, indiferent ce alegere

ar face, va fi capabilă să o facă la momentul cuvenit și că aparține unei generații mai cu picioarele pe pămînt decît a noastră.

Îți trimit ceasul tău de mînă. Ai zis de multe ori că vrei să îl dai lui Scottie. În timpul cît ai fost bolnavă nu m-am simțit în stare să dau cuiva nici unul dintre bunurile tale. Dacă îți face plăcere, păstrează-l. Dacă vrei să i-l dăruiești ei, în regulă. Eu nu i-am spus nimic. Deși a costat 500 $, eu l-am evaluat în urmă cu cîțiva ani la un munte de pietate și insul de acolo i-a estimat valoarea de amanet la aproximativ 20 $! Și oamenii mai zic că bijuteriile sînt o investiție bună.

Cu cele mai bune urări pentru întreaga familie.

Dragostea cea mai profundă

275. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.
[mai 1940] [Montgomery, Alabama]

Dragă Scott,

Tilde mi-a trimis asta de la *N.Y. Times*. Sînt foarte mîndră de asemenea activități promițătoare din partea lui Scottie și mă bucur că își cîștigă un renume în atît de multe domenii. Vrei să-mi înapoiezi articolul imediat după ce îl citești? Doamna McKinney o să îl folosească în ziarul din Montgomery – [58]

Orașul e în continuare înflorit și învăluit de verdeață. Acesta este cel mai prietenos dintre cosmosuri: pînă și configurația orașului întîmpină călduros sosirea inimilor rătăcitoare, iar June și cu mine ne simțim mereu în

Montgomery cumva mai cuprinzătoare, mai încărcate de corporalitate.

Mi-aș dori să am ceva de făcut. După ce am stat aici o lună, intenționez să încerc să-mi găsesc o slujbă de vreun fel. Pot încerca să scriu povestiri și aș putea încerca să fac coperți de reviste – pentru că am îndoieli serioase că o persoană în condițiile date ar putea obține o slujbă cînd sînt atît de mulți oameni care nu știu cu ce ar putea ajunge să se hrănească.

E minunat să fii eliberată de acele obligații atît de restrictive ce țin de programul de la spital: ar părea imposibil ca o ființă să fi fost atît de stoarsă de puteri cum am fost eu și totuși să supraviețuiască –

Îți mulțumesc încă o dată pentru că m-ai salvat. Cîndva o să te salvez și eu [pe] tine –

Devotată,

Zelda

276. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.

[Encino, California]

4 mai 1940

Scumpă Zelda,

Îți înțeleg atît de bine dorința de a face ceva. De ce n-ai putea închiria undeva o încăpere răcoroasă pe post de atelier? Nu ai nevoie decît de un șevalet, un scaun și o canapea și bănuiesc că ai un șevalet pe undeva. Cred că, cu ajutorul lui Marjorie, ai putea să o obții la un preț de nimic și poate că după săptămîna viitoare o să te pot ajuta mai mult (eu lucrez în funcție de febră – dacă rămîne în jur de 37 de grade, mă

simt avîntat, dacă urcă în medie cu peste un grad pe zi, mă alarmez și mă gîndesc că nu trebuie să ajungem fără nici o lăscaie, ca Toamna trecută[)]. Ambiția mea e să mă achit față de Guvern, care deocamdată m-a concediat. Nu știu ce ar putea să-mi confișe, în afară de albumul meu.

O să-ți înapoiez luni tăietura din ziar – Scottie e o puștoaică tare dulce (fapt pentru care îmi asum în mare parte meritul, cu excepția gurii, picioarelor și farmecului personal și lăsînd la o parte inteligența vie, care îi vine de la noi amîndoi) – oricum, cînd stai să socotești serios, e tot ce putea ieși mai bun. Nu e atît de onestă ca tine sau ca mine, dar poate că nici n-a avut atît de multe de ascuns.

Sper că ești fericită. Aș vrea să citești cărți (știi, chestiile acelea care arată ca niște blocuri compacte, dar care se deschid pe o parte) – vreau să zic o grămadă de cărți, nu doar metafizică ebraică timpurie. Dacă ai face-o, ți-aș recomanda să încerci mai degrabă povestiri. Nu ai reușit niciodată să faci intrigi cu tremurătoare [*sic!*], dar ai putea încerca ceva în maniera „Mantalei“ lui Gogol sau a „Bombonicii“ lui Cehov. Ambele se găsesc în *Cele mai bune povestiri rusești* din Modern Library, pe care cei de la biblioteca locală Carnegie s-ar putea s-o aibă în stoc.

Nu-ți risipi micul și sărmanul tău venit pe telegrame spre mine – decît în cazul în care banii *nu* ajung.

Al tău în proporție de aproximativ 99,7%

P.S. Tuturor, dragostea mea. Scuză-mi tonul amar. Afurisitul ăsta de film m-a sleit de puteri și astăzi stau în pat.

277. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.

[Encino, California]

11 mai 1940

Scumpă Zelda,

Îmi pare rău că săptămîna trecută ți-am trimis o scrisoare atît de țîfnoasă și mi-e dor să primesc un răspuns de la tine. Situația s-a mai îmbunătățit. Tusea oribilă pe care am avut-o s-a potolit, temperatura mi-a scăzut și săptămîna asta am lucrat din greu, aparent fără nici un efect negativ în afară de faptul că aștept cu nerăbdare ca ziua de mîine să fie o duminică liniștită, petrecută în pat cu *Viața lui Malborough* [*sic!*] a lui Churchill. E ciudat că în cele din urmă a ajuns să fie premier. Îți amintești prînzul oficial de la casa mamei lui din 1920 și cum la început a fost așa de greu să vorbești cu Jack Churchill, iar după aceea s-a dovedit a fi extrem de plăcut? Și vizita lui lady Churchill la contesa de Byng, al cărei majordom era exact ca majordomul din *Alice în Țara Minunilor*? Îi mulțumesc lui Dumnezeu că au scăpat de ceapa aia bătrînă și scofîlcită de Chamberlain. Totul e teribil de trist și, după cum îți poți închipui, mă gîndesc zi și noapte la asta.

De asemenea, mă gîndesc că am scris un scenariu definitiv cu adevărat sclipitor. Ar fi bine să fie așa, fiindcă asta pare să fie ultima coardă de salvare pe care mi-a aruncat-o Hollywoodul. E o coardă de salvare solidă – să scriu cum îmi place pe baza unui text propriu, iar dacă e să îmi clădesc o reputație aici (una din acele reputații sclipitoare de

Hollywood, care uneori ajung să dureze chiar și două luni), acum ar fi momentul crucial.

Am primit de la Scottie o scrisoare cinică despre balul de absolvire de la Princeton. Slavă Domnului că nu am lăsat-o să se pornească la șaisprezece ani, fiindcă acum ar fi fost deja o bătrînă sastisită. Povestește-mi cîte ceva despre traiul tău de acolo – cum te înțelegi cu vechii prieteni, cum stă mama ta cu sănătatea etc. și ce crezi că ai putea face vara asta, în perioada ei cea mai toridă. Ar fi trebuit să-ți spun în scrisoare că, dacă vrei să citești povestirile acelea cu ajutorul cărora cred că ai putea încerca o nouă manieră de scris, una personală, a ta, comandă *Cele mai bune povestiri rusești*, ediția din Modern Library de la Scribner's, și ei o s-o pună în contul meu.

Săptămîna viitoare o să îți pot trimite ceea ce cred că este adresa mea permanentă din timpul verii – un mic apartament în in[i]ma Orașului. Toamna care vine, dacă tusea este în continuare activă, s-ar putea să fiu nevoit să mă mut iarăși într-o atmosferă mai uscată din interiorul continentului.

Dragostea mea vouă, tuturor, și în special ție.

Cea mai profundă dragoste,

278. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.
[mai 1940] [Montgomery, Alabama]

Dragă Scott,

Îți mulțumesc pentru bani. Mă bucur așa de tare că viața te exploatează cît ești ceva mai puțin bolnav și mă rog ca într-o zi lucrurile să fie mai prielnice. Susțin în continuare că

răsplata de care a[i] parte nu e nici pe departe proporțională cu contribuția ta.

Mama îți transmite dragostea ei. Căsuța e tihnită, parfumată de apropierea lunii iunie și ferită de orice semne rele sub soarele dimineții clare. Viața se susține extrem de simpatic pe mireasma căpșunilor și pe milostenia acestor profunde și luxuriante zile de mai. Drumurile sînt invadate de flori de piciorul-cocoșului, pajiștile înfloresc cu aspirații stelare și în grădini se înalță maci și, ici-colo, păzitori veseli ai disciplinei verii în flo[a]re.

Îți scriu cel puțin o dată pe săptămînă în *fiecare* săptămînă, iar săptămîna trecută ți-am scris de două ori, așa că, poate, printre toate celelalte realizări ale sale, domnul Berg este și un mîncător de corespondență.

De ce nu mai trimiți povestiri la *Post*? S-ar putea să fie într-o dispoziție în care să evalueze favorabil premiul pe care l-au creat cu puțin timp în urmă. Epoca pe care ai descoperit-o nu are cum să fie încă trecută – încheiată

Recunoscătoare, devotată,

Zelda

279. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.

[Encino, California]

18 mai 1940

Scumpă Zelda,

E greu să explic cum stă treaba cu *Saturday Evening Post*. Nu că nu aș fi încercat, dar problema cu ei pornește încă din momentul pensionării lui Lorimer din 1935. În anul acela am

scris pentru ei trei povestiri și le-am trimis încă vreo trei care nu le-au plăcut. Ultima povestire pe care mi-au cumpărat-o au publicat-o în revistă chiar la sfîrșit și prietenul meu, Adelaide Neil, din colectivul de redacție, mi-a dat de înțeles că nu voiau să plătească atît de mult pentru povestiri decît dacă le puteau folosi la începutul numărului. Ei bine, asta se întîmpla în perioada în care am fost bolnav vreme de doi ani, tuberculoza, umerii etc., iar tu erai într-un punct extrem de critic, eu încercam prostește să am grijă de Scottie și, dintr-un motiv sau altul, mi-am pierdut abilitatea de a scrie genul acela specific de povestiri pe care le doreau ei.

După cum ar trebui să știi și tu din propriile încercări, scrisul comercial bine plătit pentru reviste e o șmecherie foarte bine definită. Chestiile oarecum mai speciale pe care le-am adus eu acolo, inteligența, scrisul de calitate și chiar radicalismul, toate îl atrăgeau pe bătrînul Lorimer, care era el însuși scriitor și era atașat de stil. Omul care conduce acum revista e un tînăr întreprinzător republican care nu dă doi bani pe literatură și care nu publică aproape nimic în afară de povestiri escapiste cu vajnicii colonișți din vremurile de început etc. sau cu pescuit ori cu căpitani de echipe de fotbal, dar nimic care să șocheze sau să tulbure cîtuși de puțin burghezul reacționar. Ei bine, eu pur și simplu nu pot face așa ceva și o zic pentru că am încercat nu o dată, ci de douăzeci de ori.

De îndată ce simt că scriu conform unor specificații ieftine, stiloul îmi înțepenește, talentul mi se duce la vale și, sincer să fiu, nu-i condamn pentru că nu mi-au primit chestiile pe care le-am oferit din cînd în cînd în ultimii trei sau patru ani. O explicație a noii lor atitudini este aceea că de-acum nu mai ai

șanse să vinzi o povestire cu un final nefericit (în vremurile de odinioară multe dintre ale mele *aveau* finaluri nefericite – dacă mai ții minte). De fapt, nivelul scrisului la cele mai reușite filme, cum ar fi *Rebecca*[59], este la ora actuală, fie că mă crezi, fie că nu, mult mai ridicat decît cel din revistele comerciale cum sînt *Collier's* sau *Post*.

Îți mulțumesc pentru scrisoare. California are o climă monotonă și deja sînt sătul de tonalitatea plată și lipsită de mirosuri a verii. E distractiv să lucrez la ceva care îmi place și poate că peste încă o lună o să obțin prima promisă pentru asta și o să pot să plătesc impozitul pe venitul de anul trecut și să ne mai ridicăm și noi puțin nivelul de trai.

Dragostea mea tuturor și cea mai profundă dragoste pentru tine.

P.S. Îți trimit copia articolului despre Scottie pe care mi l-ai trimis. Ziceai tu ceva, cum că o să-l dai doamnei McKinney.

280. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.

[Encino, California]

26 mai 1940

Scumpă Zelda,

Te rog să-mi scrii cînd îți sosesc cecurile de la mine. Azi e ultima zi de lucru la scenariu și sînt destul de stors de vlagă, cu o febră frumoasă de 37,6 și toate cele. Dacă din chestia asta o să iasă un hit, ar putea face să se schimbe totul aici.

Îți scriu mai pe larg peste cîteva zile.
Cea mai profundă dragoste,

281. CĂTRE SCOTT SAS, 4 pp.
[mai 1940] [Montgomery, Alabama]

Dragă Scott,

Nu știu ce trăsătură mîrșavă îl face pe domnul Berg să se debaraseze de scrisorile pe care ți le trimit. Eu oricum îți scriu în fiecare luni sau marți, informîndu-te cît de tare mă înveselește revigorata mea prosperitate.

Mama și cu mine petrecem o vară foarte plăcută. Plouă mult și grădina respiră buruieni și o senzație de lumi pierdute, dar e distractiv să sapi și să uzi și, întrucîtva, în spatele porții se întinde un sentiment profund de idilă și aventură. De cîtva timp, nici un semn de la Scottie, dar cred că intenționează să se arate pe aici către sfîrșitul lui iunie.

Prietenii ei plănuiesc să petreacă vreo două săptămîni pe coasta Floridei. Poate că o să vrea și ea să se alăture espediției [*sic!*]. Montgomery e mai rece decît l-am [a]pucat eu vreodată în perioada asta a anului, nici măcar piscinele nu sînt deschise încă, așa că poate ar fi un decor suportabil chiar și mai tîrziu, în iunie. Tinerele fete și automobilele care claxonează inspiră nostalgii necatalogate și uneori verdele profund al aleilor mă fac[e] să mă gîndesc la Cannes.

Mă bucur așa de tare că se face filmul și o să mă rog să vină recompensa – și îți doresc tot succesul posibil –

Devotată,
Zelda

Teatrul Mic de aici și-a manifestat interesul pentru *Scandalabra*[60] – ar mai fi cumva disponibilă vreo copie a piesei?

De asemenea, Marjorie sugerează că povestirile tale cu Basil[61] s-ar putea dovedi un material bun pentru Mickey Rooney sau chiar pentru Diana Durbin – Par a fi genul de lucru care e la mare căutare. Oamenii (în general) nu mai suportă atîta isterie și caută să ocolească și lucrurile cele mai valoroase dacă promit să fie deprimante. Orice chestie salubră e căutată și orice fel de asigurare, spirituală sau materială, pe care în astfel de vremuri cineva o poate oferi e întîmpinată cu un respuns [*sic!*] recunoscător –

Devotată,

Zelda

(verso)

Să îmi dai de știre despre piesa mea și despre litoral – dacă ți se pare că ar fi recomandabil ca vreunul dintre noi sau amîndoi sau chiar întreaga familie să întreprindem un asemenea proiect.

Recunoscătoare,

Zelda

282. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.

[mai 1940] [Montgomery, Alabama]

Dragă Scott,

Îți mulțumesc pentru bani: unul dintre cele mai bune lucruri pe care le pot cumpăra cu ei este liniștea minții și eu mă bucur întotdeaun[a] de o scurtă oprire.

Grădina prosperă: macii explodează și își împrăștie semințele pe sub copacii mari, iar Timpul doarme sub levănțică. O îngrijesc cu credință și prețuiesc toate aspirațiile mele florale, în ciuda unei anumite recalcitranțe a straturilor pe care le-am plantat.

Au venit să mă vadă cîțiva prieteni. Majoritatea oamenilor pe care îi știam par să se străduiască cu disperare să rămînă în viață, indiferent ce îi ține în viață. N-am fost invitată la nici o petrecere, așa că nu știu în ce ritmuri se mișcă lumea la baluri. În genul ăsta de oraș un amorez e aproape indispensibil [*sic!*], numai că pare să nu mai fi rămas nici unul. Piscinele se vor deschide destul de curînd, iar eu am de gînd să îmi cumpăr o bicicletă.

Mama sugerează ca, atunci cînd sosește Scottie, să petrecem o săptămînă pe litoralul Floridei. *Confreres*[62] pe care îi are sînt veseli și tineri și drăguți și știu că ea o să se distreze de minune.

E într-adevăr însuflețitor că lucrurile merg mai bine. Mă rog să primești răsplata potrivită pentru talentul t[ă]u și pentru o recunoaștere mai corespunzătoare a contribuției tale la literele americane.

Devotată, Zelda

A murit tatăl Juliei Anderson.[63]

283. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.

[Encino, California]

31 mai 1940

Scumpă Zelda,

Mi-am terminat povestirea și o să merg să mă odihnesc o săptămînă, poate undeva mai în Nord. Agenția Phil Berg o să îmi aibă permanent adresa. Am găsit în cele din urmă un mic apartament unde probabil că o să-mi petrec vara, dar nu mă aștept să îl ocup decît pe la mijlocul lunii iunie. Din scrisorile lui Scottie înțeleg că se gîndește să ți se alăture cam în perioada respectivă pentru expediția în Florida.

După cum spui și tu în scrisoare, problema esențială pare într-adevăr să fie „cum să rămîi în viață“ în vremurile acestea, dar dacă lucrarea asta a mea iese bine, e aproape sigur că vor mai fi și altele.

Cu cea mai profundă dragoste,

284. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.
[Encino, California]
7 iunie 1940

Scumpă Zelda,

Ideea cu școala de vară de la Harvard mi se pare mai bună pentru Scottie decît să plece în Virginia. Ții minte ideea ta mai veche, cum că oamenii ar trebui să se nască pe țărmurile Mării Nordului și abia mai tîrziu în viață să se deplaseze spre sud, înspre zona mediteraneeană și blîndețea ei? Acum toți alde Montague Norman, lady Willard, Ginnisse, Vallambrosa etc., care au hoinărit cu noi prin sudul Franței atît de multe veri, par să se fi îngopat într-un puț îngrozitor. Vreau ca Scottie să fie temerară și energică și capabilă să-și poarte propriile bătălii, iar Virginia nu mi se pare a avea tonul potrivit – oricît de fermecătoare ar fi.

O să îți trimit o adresă semipermanentă cît de curînd.
Cea mai profundă dragoste,

285. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.
14 iunie 1940

Scumpă Zelda,

În momentul de față totul este mai degrabă provizoriu. Scottie vine în Sud în jurul datei de 20 și după aceea își dorește să plece la școala de vară de la Harvard. Dacă o să îmi pot permite cumva, vreau să meargă. Ea vrea să aibă parte de o educație înaltă și de curînd a arătat că are dreptul la ea. Vei descoperi că e foarte matură și foarte bine informată. Senzația mea este că ne așteaptă cu certitudine un război de zece ani și poate că încă un an la Vassar va fi tot ce-o să mai obțină – ceea ce reprezintă încă un motiv pentru care mă atrage ideea școlii de vară. Dacă pot rezolva asta pentru o lună, atunci poame [poate] o să reușesc să rezolv și cu litoralul pentru tine în august – moment în care vei fi avut deja parte de o bucată zdravănă de climat de Montgomery. Multe depind de decizia producătorului meu, dacă o să vrea sau nu să continue imediat cu „Întoarcerea la Babilon“ – sau dacă o să apară cumva un alt angajament la vreun film. Aici lucrurile sînt făcute praf în mod firesc și toți aleargă în cerc și totuși continuă să scoată gunoaie de două milioane de dolari precum *Iubirea lor*[64].

Acum douăzeci de ani, *Dincoace de Paradis* era bestseller și noi eram stabiliți în Westport. Acum zece ani, Parisul avea parte de aproape ultimul mare sezon american, însă noi a

trebuit să părăsim vesela paradă, iar tu ai plecat în Elveția. Acum cinci ani, eu am avut primul meu acces grav de boală și am mers la Asheville. Soarta a început să ne servească cărți proaste mult prea devreme. În ultimele patru luni, lumea ne-a prins cu certitudine din urmă. Sper că atmosfera din Montgomery este potolită și nu prea încărcată de discuții despre război.

Dragostea mea tuturor.

N. Laurel Avenue 1403
Hollywood, California

286. CĂTRE SCOTT TLG[65]

CA703 27 NT=MONTGOMERY ALA 18 18 IUN 1940 11 50 AM
SCOTT FITZGERALD=
NORTH LAUREL AVENUE 1403 HOLLYWOOD CALIF=
NU VOI PUTEA SĂ FAC FAȚĂ. POȚI OARE TRIMITE BANI IMEDIAT CA SĂ MĂ POT ÎNTOARCE VINERI LA ASHEVILLE. O VOI VEDEA PE SCOTTIE ACOLO. DEVOTATĂ RECUNOSCĂTOARE PLINĂ DE REGRETE=
ZELDA.

287. CĂTRE SCOTT TLG

V109 10=MONTGOMERY ALA 18 409P 18 IUN 1940 2 48 PM
SCOTT FITZGERALD=
NORTH LAUREL AVENUE 1403 HOLLYWOOD CALIF=

IGNORĂ TELEGRAMA SÎNT IARĂȘI ÎN REGULĂ. FERICITĂ S-O VĂD PE SCOTTIE=
DEVOTATĂ=
ZELDA.

288. CĂTRE SCOTT TLG

SV85 6=MONTGOMERY ALA 20 349P 20 IUN 1940 2 57 PM
SCOTT FITZGERALD=
NORTH LAUREL AVENUE 1403 HOLLYWOOD CALIF=
SCOTTIE SOSITĂ CU BINE. TOTUL ÎN REGULĂ. DEVOTATĂ=
ZELDA.

289. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.
[iunie 1940] [Montgomery, Alabama]

Dragă Scott,

Îți mulțumesc încă o dată pentru bani. Bătrînul Jo[e] al Mamei a fost pe lista invalizilor, așa că sînt recunoscătoare pentru posibilitatea de a-i dărui ceva. A stat aici 24 de ani și familia se simte dureros rănită dacă i s-ar întîmpla ceva. Melinda încă mai face treabă, iar cu Scottie aici, casa are uneori un veritabil aer de Pleasant Avenue.

Grădina e înecată în buruieni și în tradiția poetică a regretului romantic. Mă umple de o imensă plăcere să încurajez pufuleții de grădină și să răsfăț gladiolele, numai că în verile astea luxuriante lucrurile cresc iarăși înainte să poată fi curățate.

Scottie are parte de laude și de o perioadă foarte pitorească cu ruguri de foc în miez de noapte[,] grătare și o mulțime de atracții luxoase și costisitoare care erau non-existente pe vremea cînd am crescut noi. E grozav de drăguță și fermecătoare. Sper că va mai sta o vreme – din moment ce Mama zice că un *sejour* nu e prea mult pentru ea –

Deși e o femeie de optzeci de ani, arată ca una de șaizeci, își organizează singură traiul, așa cum a făcut dintotdeauna, și ne oferă atît de multă plăcere nouă, tuturor

Cu recunoștință și devotament,

Zelda

290. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.

29 iunie 1940

Scumpă Zelda,

Scottie pare să se fi simțit foarte bine cu tine. Îmi pare rău că nu și-a putut găsi o slujbă acolo, dar poate că, pe ansamblu, e mai bine pentru ea să aibă parte de maximum de educație pe care o mai poate obține în aceste condiții de război. N-am vrut ca ea să meargă la Columbia, pentru că New Yorkul vara e un pic cam prea palpitant ca să faci vreo muncă serioasă și același lucru este valabil și pentru Virginia. Părea să simtă că Harvardul ar fi problematic, pentru că acolo cunoștea foarte puțină lume, dar pentru cineva cu abilitățile ei de a-și face prieteni nu cred că va fi prea dificil. Presupun că te simți singură fără ea. Mi-ar plăcea să apuc să o văd și eu puțin și, dacă lucrurile vor arăta mai bine, poate că la sfîrșitul verii vom putea să ne strîngem cu toții și să vedem cum ne-a tratat anul ăsta.

Doamna Owens urmează să încerce niște săpături ca să-ți găsească scenariul de la *Scandalabra*. Un articol de ziar spune că s-ar putea ca Shirley Temple să facă filmul.[66] Alte vești nu am. Am fost foarte tăcut.

Cu cea mai profundă dragoste,

N. Laurel Avenue 1403
Hollywood, California

291. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.
[iunie/iulie 1940] [Montgomery, Alabama]

Dragă Scott,

Uite ceva ce ar putea să te intereseze: se pare că în structura socială din Montgomery și-a croit drum o apariție ciudată, care s-ar zice că se distrează de minune.

Am fost încîntate că Scottie a fost la noi. E mai frumoasă ca niciodată și o minune de companioană și îmi doresc așa de mult să mai vină aici o vreme înainte să înceapă cursurile la Vassar – Deși n-am avut ocazia să deschid nici un fel de canal profund de „sfaturi materne“, mi s-a părut că am reușit întrucîtva să avansez *puțin* în încercarea de a mă face plăcută – căci ea a dat senzația că îi pare destul de rău să plece. Există atît de multă durere și atît de multă suferință în străinătate, încît e bine și de fapt indispensibil [*sic!*] să simți că

ai un loc al tău undeva și că încă mai există cel puțin căldura unei relații parentale –

Sînt cu adevărat mîndră de Scottie. E fermecătoare și drăguță –

Între timp: Viața își urmează cursul agitat și visător, iar oamenii de aici par fericiți, în ciuda faptului că în fiecare zi o nouă țară declară un nou război –

Devotată, recunoscătoare,

Zelda

292. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.

6 iulie 1940

M-a încîntat să citesc interviul pe care l-a dat erudita noastră Scottie.[67] Mă bucură să știu că își petrece timpul gîndindu-se la greve, asistență și înfometare și în tot acest timp nu simte nici cea mai mică urmă de gelozie față de fetele cu vulpi argintii care preferă să stea relaxate pe verandele cluburilor de agrement. Se vede că am clocit un ou de valoare și nu mă îndoiesc că într-o bună zi, asemenea lui George Washington, va „înălța acel stindard spre care să se poată îndrepta toți oamenii cumsecade“.

Serios vorbind, în viața mea nu am auzit o asemenea grămadă de absurdități precum cele pe care le-a servit ea reporterului ăluia de la ziar, dar mă bucur că are o calitate care am descoperit că e aproape la fel de valoroasă ca originalitatea propriu-zisă, adică: poate să profite la maximum de ceea ce a citit și a auzit – reușește să stoarcă din cîteva paragrafe din Marx, John Stuart Mill și *New Republic*

mai mult decît majoritatea oamenilor cu ani buni de studii economice. E și asta o metodă de a deveni erudit, să pretinzi mai întîi că ești așa – după care să trebuiască să îți menții reputația.

Tocmai și-a arătat subtilitatea într-un alt fel, luîndu-mi cu 100 $ mai mult decît mă așteptam să plătesc ca avans pentru școala de vară și lăsîndu-mă în momentul de față cu 11 $ în cont. Să nu o dojenești pentru asta. Lasă totul pe seama mea, pentru că o să vină în mod sigur să își ceară alocația și, sincer să fiu, doar neglijența m-a împiedicat să obțin informațiile exacte de la școala de vară. Totuși asta te afectează pe tine, dat fiind faptul că o să te rog ca, dacă acele cecuri ajung la tine luni, să nu le încasezi pînă marți. O să fie întru totul sigur dacă le încasezi marți, pentru că o să primesc un onorariu pentru o povestire la care m-am apucat iar să lucrez. Cea mai mare parte a onorariului (900 $) o să ajungă la Unchiul Sam, 300 $ o să se ducă pe un împrumut pe care l-am făcut deja, ca să-l achit, iar restul va fi împărțit pentru necesitățile noastre pe parcursul următoarelor trei săptămîni – așa că te rog, dacă ai cumva niște fonduri puse deoparte, păstrează-le pentru vreo urgență. Noi am dat, cu împrumut sau fără, îndeajuns de-a lungul multor ani și trebuie să avem cu toții grijă de banii noștri.

Spune-mi ce faci tu. Verișoara Ceci îmi scrie că Mătușa mea Elise a murit în aprilie, la nouăzeci de ani. Mi-era dragă bătrîna asta și încă nu m-am obișnuit cu gîndul că nu mai e.

Cu cea mai profundă dragoste, veșnic,

N. Laurel Avenue 1403
Hollywood, California

293. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.
21 iulie 1940

Scumpă Zelda,

Nu îmi spui niciodată dacă mai pictezi sau nu, nici ce scrii, dacă mai scrii ceva. Eu am petrecut ieri o zi aiurită cu Shirley Temple și familia ei. Vor să facă filmul și nu vor să facă filmul, însă asta e de fapt grija producătorului, nu a mea. Ea e o fetișcană drăguță, foarte bine-crescută și încă nu a ajuns la vîrsta dificilă – socotind vîrsta dificilă ca fiind la doisprezece ani. Îmi amintește așa de tare de Scottie în ultimele zile petrecute în La Paix, exact înainte să intre la Bryn Mawr. Tu nu erai acolo în ziua cursei pentru Cupa Maryland Hunt, în primăvara lui ’34, cînd Scottie a luat fusta și haina de la mama mea și asta a aruncat-o brusc în adolescență. Poate îți amintești că a purtat costumașul acela pînă aproape a împlinit șaisprezece ani.

Azi aici e o arșiță infernală și n-am fost în stare să lucrez. Și eu am primit doar o scrisoare de la Scottie, dar pare să-i placă la Boston.

Cu cea mai profundă dragoste,

N. Laurel Avenue 1403
Hollywood, California

294. CĂTRE SCOTT SAS, 6 pp.
[iulie 1940] [Montgomery, Alabama]

Dragă Scott,

Au sosit banii. Mulțumesc pentru dărnicie. Subvenția săptămînală e mereu un mare beneficiu pentru moral și face să revină buna dispoziție, cel puțin pentru că pui lucrurile în ordine. Eu am încercat (simbolic în cazul hainelor etc.) să respect convențiile cu ajutorul ei și, de asemenea, să îmi amintesc de cei săraci la o scală corespunzătoare. E minunat să fiu o *femme d'affairs*, să am iarăși misiuni încîntătoare, inițiate din propria voință.

Mama îndură arșița cît de bine poate ea, cu ajutorul ventilatoarelor și al gheții sfărîmate și al întregii naturaleți pe care o poate mobiliza. Ai uitat – așa cum am făcut și eu – ce poveste toridă și plină de umezeală e lumea asta vara: străzile sînt eclectice [electrice?] de la intensitatea acestor dimineți de iulie și la prînz căldura e – aproape la propriu – orbitoare. Zic slavă Domnului că Mama ar putea să meargă în Carolina, atîta doar că acum are 80 de ani și i se pare că orice astfel de abatere de la rutina ei cotidiană ar însemna un efort prea mare. Are 50 $ pe lună – încearcă mereu să împartă altora cea mai mare parte din ei, dar *ar putea* să se întrețină singură într-o pensiune din Carolina. Căsuța asta e tare dulce. Grădina e întinsă și romantică și aromată, colorată în nuanțe swinburniene și cu o atmosferă stinsă, dar stăruitoare, de grădini rituale. Încerc să cultiv roșii, de vreme ce florile pe care le-am plantat au avut lipsa de amabilitate să moară – dar pînă acum eforturile mele au avut un rezultat din cele mai nerentabile.

Despre desenat: desigur că la un moment dat o să mă apuc iarăși de pictat. Indiferent ce aș face, ar avea mai degrabă un caracter haotic și nu remunerativ. Lucrez grădina și petrec două zile pe săptămînă la Crucea Roșie – și simt în continuare presiunea obligației față de dr. Carrol, căci mi-a semnat hîrtia obligîndu-mă la plimbări de 7-8 kilometri pe zi[68], regimuri alimentare fantastice și, în general, la chestii lugubru de vrednice de milă *au lieu de joi-de-vivre*[69]. Crezi cumva că o să trăiască veșnic?

Eu fac față foarte bine. Dacă Scottie vine iar aici înainte de Vassar (ceea ce desigur că mi-ar plăcea grozav), ar fi drăguț să pot să-i ofer la club un prînz simandicos pentru fete. Asta, bineînțeles, dacă nu cumva ar fi nepotrivit. Red Ruth încă supraviețuiește – deși suferă din pricina durerii chinuitoare din laba piciorului – și, dacă e înduplecat, ar putea aranja o asemenea înfăptuire.

Dacă nu e asta – nu există altă modalitate de a mă achita de obligațiile față de ea. Pe de altă parte, un picnic ne-am putea permite dacă am închiria o camionetă, numai că astfel de lucruri nu ies bine decît la o scară elaborată – Oricum ar fi, e foarte mulțumitor s-o vezi tăcută și eu sper și cred că într-o bună zi o să-i pot inculca un simț al rădăcinilor și tradițiilor de *familie* care fac ca viața să fie un cadru mai *„agreabil“* și mai onorabil.

Povestește-mi neapărat mai multe despre filmul lui Shirley Temple. Pentru mine ea este o personalitate din cele mai echilibrate, mai interesante și chiar cuceritoare.

Devotată,

Zelda

295. CĂTRE ZELDA SD (copie), 2 pp.

20 iulie 1940

Scumpă Zelda,

Îți mulțumesc pentru scrisoarea în care îmi spui ce mai faci. Aș vrea cu adevărat să desenezi un pic, fie și numai ca să nu-ți pierzi exercițiul. Nu ai făcut niciodată nici măcar un desen în Alabama și locul are o floră și o atmosferă generală atît de diferită de North Carolina, încît cred că ar merita să îți consemnezi stările cît timp ești acolo. Cînd vremurile o să fie ceva mai potolite, cred că ar trebui să faci o expoziție cu adevărat cuprinzătoare cu tablourile tale. Poate că, dacă războiul se încheie, anul viitor ar fi o slujbă bună pentru Scottie să o organizeze – adică să facă, la rîndul ei, ceea ce a făcut Cary Ross în urmă cu șase ani. Cît s-ar ocupa de asta, ar întîlni tot soiul de oameni interesanți și aveam în minte să-i sugerez că asta ar fi sarcina ei pe luna august, numai că războiul împinge arta undeva în umbră. Cel puțin oamenii nu cumpără nimic.

Îți trimit noua carte a lui Gertrude Stein[70], pe care mi-a trimis-o Max Perkins. Sînt pomenit în ea pe la o pagină – oricum, am subliniat locul. Pe spatele ambalajului am pus adresa lui Scottie și timbrele pentru expediție. S-ar putea să-i placă și ei să arunce o privire prin ea. Acum, că Franța a căzut, e o carte melancolică, dar cu toate astea fascinantă.

Încă zece zile de lucru la filmul lui Temple.

Cu cea mai profundă dragoste,

N. Laurel Avenue 1403

Hollywood, California

PRIVAT ȘI PERSONAL

Te rog să-mi scrii cîteva rînduri despre starea de sănătate a mamei tale. Se simte bine în general? E activă, adică încă mai merge prin centru etc. sau doar se învîrte pe acolo în automobile, și spune-mi de ce nu ați mers anul acesta în Carolina. Dacă a fost din cauza lipsei de bani sau călătoria e ceva peste puterile ei.

296. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.

[cca 24 iulie 1940] [Montgomery, Alabama]

Scumpul meu Scott,

Florile pentru aniversare sînt frumoase: o colosală ladă a comorilor, plină cu dalii și gladiole și toate frumusețile grandioase ale grădinilor din miez de vară. Ai fost o dulceață că te-ai gîndit la mine: șederea în Montgomery îmi amintește atît de des de primele zile cînd ne-am cunoscut. Voga ieșirii relaxate la cafenea pare să fi pierit, iar tinerii se distrează laolaltă la un nivel mai formal și chiar mai demn de laudă. Din cîte se pară [*sic!*], conform observațiilor făcute de mine cumva de la distanță, Sudul vede în cele din urmă lumina idilei populare pe scară largă. Mă bucur foarte tare că Scottie s-a simțit așa de bine cît a fost aici: te umple de mulțumire că nu ești complet uitat, chiar și după atît de multă vreme.

Cerurile sînt atît de intense și de *tintillant* [?][71], încît îți stau neclintite deasupra capului, iar sub picioare pavajul face tot ce poate ca să îți frîngă picioarele.

Devotată,
Zelda

297. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.
29 iulie 1940

Scumpă Zelda,

Chestia cu Temple stă așa: e prea în vîrstă ca să aibă farmecul unui copil și, cu toate că în ultimele ei filme au pus de toate – muzică, dans, iuțeală de mînă etc. –, nu au reușit să cucerească mulțimea. De fapt chiar ultimul este mai degrabă grețos cu sentimentalismul lui.

Prin urmare, acest producător „independent“, Cowan, în prezent la Columbia, iar peste puțin timp la Paramount, a avut ideea unei drame romantice pentru ea și, în acest scop, anul trecut mi-a cumpărat „Întoarcerea la Babilon“ cu 900 $. Ar fi trebuit să cer mai mult, dar povestirea a fost publicată acum aproape zece ani fără nici un semn de interes. Domnul Cowan m-a angajat să scriu scenariul pe baze procentuale. Îmi dă – sau *mi-a dat* – ceea ce a ajuns să însemne cîteva sute de dolari pe săptămînă ca să scriu un scenariu rapid. Ceea ce am și făcut, după care am stat la pat ca să mă recuperez. Acum el zice că ar vrea să fac altul și eu ar trebui, chipurile, să îi fiu recunoscător, pentru că, de vreme ce n-am mai făcut nici un film de atît de mult timp, concluzia la care ajunge rapid gunoiul ăsta e că nu sînt în stare să scriu. Dacă i-ai vedea pe Oamenii cu care am de-a face și ai sta de vorbă cinci minute cu ei, ai înțelege și fără cuvinte cît de greu îmi vine să arăt o minimă politețe.

Oricum, *cred* că a fost un lucru bun, cu excepția aspectului sănătății, iar dacă și cînd o să vîndă scenariul doamnei Temple și celor de la Paramount, o să vină ceva mai mulți bani – dacă nu cumva el o să născocească o cale de a mă da la o parte cu de-a sila.

Așadar, asta-i povestea. Spune-mi – ceasul de mînă a sosit? N-ai pomenit niciodată de asta.

Cu cea mai Profundă Dragoste,

N. Laurel Avenue 1403
Hollywood, California

298. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.
3 august 1940

Scumpă Zelda,

Ziua de azi a fost una toridă și nemulțumitoare, cu o mu[l]țime de blocaje în manuscris și nimic luminos la orizont, cu excepția unei scrisori teribil de inteligente de la Scottie despre cursurile ei și despre Harvard, care pare să fi fost un mare succes.

Dacă lucrurile o să meargă fie și potrivit de bine, cred că în septembrie voi putea să o trimit la tine pentru o săptămînă. Ea vrea ca mai întîi să facă vreo două vizite care n-o să coste decît prețul biletelor de tren și îmi închipui că la începutul lui septembrie tu o să vii în Sud. Săptămîna asta n-am primit nici o scrisoare de la tine. Sper că toate merg bine.

Cu cea mai profundă dragoste,

N. Laurel Avenue 1403
Hollywood, California

299. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.
[august 1940] [Montgomery, Alabama]

Dragă Scott,

Îți mulțumesc încă o dată pentru bani. Îmi permit plăcerea și libertatea orașului și o mulțime de aranjamente izbutite. Îți scriu întotdeauna ca să-ți mulțumesc și nu înțeleg cum se face că nu îmi primești scrisorile.

Crucea-roșie [*sic!*] e un hambar friguros și bătut de vînturi unde cos etichete pe lucruri și mă uit cum trece timpul pe cadranul ceasului din capitoliu. Îmi petrec aici două zile pe săptămînă. Deși înotul a devenit pentru mine o distracție *„precieuse“*[72] – căci mă încîntă semnificația conturului la trupurile alungite și slabe, precum și jocul amiezilor înalte și toride peste marginea apei – cîteodată intru în ea. Red Ruth încă mai șontîcăie vesel, cu un aer dramatic [*sic!*] și nesăbuit, dar atît de puțini dintre prietenii mei mai sînt disponibili, încît în majoritatea timpului mă bucur de grădină și de *bien faisance*[73] de a fi liberă de un program constrîngător precum cel de la spital[.]

Mama e cea mai bună și cea mai îndatoritoare tovarășă. Pierdem vremea cu tot felul de lucruri: piersici + smochine și miresmele acute ale unei veri deja spre scăpătat. O să încep să pictez din nou de îndată ce o să dobîndesc vitalitatea necesară ca să trăiesc *și* să năzuiesc.

Devotată și recunoscătoare,
Zelda

300. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.

10 august 1940

Scumpă Zelda,

Pînă cu o săptămînă în urmă am primit veşti regulat de la Scottie – dar cred că asta a fost anume pentru că am discutat despre cursurile de la Vassar şi, de asemenea, pentru că ea şi-a exprimat mulţumirile pentru alocaţie. Săptămîna asta nu mi-a sosit nici o scrisoare, dar cred că răspunsul e unul foarte simplu, acela că îşi dă examenele. De-acum o consider matură, căci în anii din urmă şi-a dezvoltat în mare măsură bunul-simţ (să batem în lemn) şi nu foloseşte la nimic să ne facem griji din pricina ei decît din vreun motiv concret, fiindcă la o asemenea distanţă nu există nici o posibilitate ca eu să pot face ceva.

Mîine termin scenariul pentru Temple. Mi-ar plăcea să mă odihnesc o săptămînă, dar a apărut un sîmbure de interes de la Zannuck [Zanuck] pe care s-ar putea să fiu nevoit să-l urmăresc. El e unul dintre producătorii cu care nu m-am certat, dar mai dă-mi un răgaz.

Am primit o scrisoare foarte drăguţă de la mama ta, căreia o să-i răspund săptămîna asta.

Cu cea mai profundă dragoste,

N. Laurel Avenue 1403
Hollywood, California

301. CĂTRE SCOTT SAS, 4 pp.

[cca 14 august 1940][74] [Montgomery, Alabama]

Dragă Scott,

Au sosit banii, pentru care, după cum se cuvine, îți sînt recunoscătoare. Mă tem că nu ți-am mulțumit pentru că mi-ai scos piesa la lumină și apreciez la maximum efortul, care știu cît de mult te-a costat. Deși deocamdată nu am văzut pe nimeni interesat de subiect, cred că atunci cînd insistența vremii de aici se va diminua puțin, *ms.* își va menține potențialul (cel puțin) a unei mari plăceri.

Între timp cîmpul Maxwell crește, căldura sporește și viața curge mai departe într-un ritm plăcut și lipsit de incidente. Am devenit clientă fidelă la bazinul de înot și, deși nu am dobîndit încă un bronz cît să lansez o modă, nu mai sînt întru totul *blanc mange*[75].

Atît Mamei, cît și mie, cartea lui Gertrude Stein ni s-a părut extrem de amuzantă și, pentru mine, sfîșietor de evocantoare [*sic!*]. Așa-i că e devastator gîndul că nu mai există Franța?

Între timp: e întotdeauna foarte încîntător să mă văd cu Scottie. Sînt încrezătoare că îi va plăcea continuarea la fel de mult ca versiunea originală.

Nu par să fie prea mulți tineri prin preajmă, dar presupun că, dacă o să scutur tufele de varză, o să apară cîțiva.

Știi cumva, din întîmplare, unde e colierul meu cu stele? Întotdeauna, iubirea mea, întotdeauna am envestit [*sic!*] acel colier cu un farmec romantic profund, căci, așa cum era, era dăruit cu atributul poveștii. În orice caz, m-ar face bucuroasă și m-ar face bucuroasă argintul meu, genul ăsta de lucruri, dacă a mai rămas vreunul – nu cu îndeajuns de multă patimă ca să justifice încîlceala ce s-ar putea stîrni, totuși bucuroasă –

Oamenii întreabă în nenumărate rînduri de tine, iar eu le spun întotdeauna povești învăluite în opulență și faimă –

N-am pus deoparte nici un ban, așa că nu am nici un ban pus deoparte – ceea ce mă face să mă simt copleșită de regrete –

Devotată,

Zelda

302. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.

15 august 1940

Scumpă Zelda,

Colierul cu stele e aici, la mine, și o să ți-l trimit mîine într-un pachet prin poștă. Nu mi-ai pomenit niciodată despre ceasul de mînă. L-ai primit? În ceea ce privește argintul, poate îți aduci aminte că unul dintre obiecte – mă tem că era oglinda ce a fost furată dintr-o cutie de pălării care era în bagajul nostru în aprilie 1936, cînd te-am adus la Asheville. Am făcut tot posibilul să o recuperez, dar n-am reușit niciodată. S-ar putea să mai fie vreun obiect sau două – de fapt cred că sînt – prin argintul de la Baltimore, dar ar costa destul de mult să ajung la el și aș prefera să aștept pînă ce apare vreo nevoie presantă de lucruri. Mai e ceva anume ce ți-ai dori de acolo?

Sper că Scottie ți-a scris. Vine în Sud și mai întîi o să facă vreo două vizite. Filmul ăsta se lungește interminabil, deși în momentul de față nu primesc nici un cent pentru el. Pariez pur și simplu pe posibilitatea unei vînzări.

Mă bucur că ți-a plăcut *Paris, Franța*. E cu siguranță trist să te gîndești că totul s-a terminat – cel puțin în timpul vieții

noastre.

Cu cea mai profundă dragoste,

N. Laurel Avenue 1403
Hollywood, California

303. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.

24 august 1940

Scumpă Zelda,

Pîncă cînd o să primești asta, Scottie se va fi apucat să străbată relaxată Sudul – cu două sau trei opriri. Mi-a fost dor să o văd vara asta, dar ne-am scris scrisori lungi cu un caracter destul de personal privitoare la viață și literatură. E o fată teribil de bună dacă stai să judeci esențialul. Te rog să ai grijă de un lucru – să nu se urce în vreun automobil cu șoferul beat.

Cred că săptămîna viitoare mă așteaptă un angajament destul de bunicel – posibilitatea de a lucra zece săptămîni la 20th Century Fox, pe o sumă frumușică. Bat în lemn, dar avînd în spate scenariul drăguței de Shirley Temple, cred că aici cota mea e mai ridicată decît a fost vreodată anul trecut.

Cu cea mai profundă dragoste,

N. Laurel Avenue 1403
Hollywood, Calif.

304. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.

30 august 1940

Scumpă Zelda,

Mi se pare ciudat să mă văd înapoi în studio. Luni dimineața m-au sunat ca să mă anunțe că mă vor pentru un angajament de patru săptămîni. N-o să primesc decît aproximativ jumătate din cît primeam de obicei, dar datorez toți banii ăștia cui vrei și cui nu vrei, guvernului, asigurărilor, spitalului, celor de la Vassar etc. Numai că un angajament de patru săptămîni îmi oferă totuși un anumit grad de siguranță pentru următoarele trei luni dacă îi folosesc cumpătat în tot acest timp.

Am de gînd ca peste două sau trei săptămîni să îmi cumpăr un costum și o să-ți trimit și ție bani pentru o rochie, căci probabil că duci lipsă de haine. Încă mai am febră, țin o canapea la mine în birou și, cu toate că cei de aici insistă să fii prezent fizic la studio, nu există găuri prin care să se uite înăuntru și să vadă dacă stau sau nu întins. Faptul că m-am întors îmi creează o senzație foarte stranie.

Presupun că săptămîna asta Scottie o să fie împreună cu tine. Mie îmi zice că vara asta a crescut cu doi ani. Scrie-mi neapărat pe larg despre ea. Îmi pare rău că pierd ocazia să o zăresc un pic în această etapă a vieții ei, dar desigur că pare mult mai important să stau aici și să o susțin de la distanță. E, de asemenea, ciudat că repetă o fază a vieții tale – cu toți prietenii ei pe cale să plece la război și cu lumea iarăși în flăcări.

Cu cea mai profundă dragoste,

N. Laurel Avenue 1403

Hollywood, California

305. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.
5 septembrie 1940

Scumpă Zelda,

Ai aici zece dolari în plus, fiindcă m-am gîndit că, în urma vizitei lui Scottie, ar putea să-ți pice bine. De asemenea, îți trimit *Capodopere ale artei* al lui Craven, o carte cu reproduceri extraordinare, care e în sine o mică galerie de artă.

Nu te lăsa înșelată de această generozitate bruscă – deocamdată nu am primit nici un cent de la noua mea slujbă, însă, într-o izbucnire nebunească de entuziasm la gîndul că o să-i primesc, mi-am amanetat iarăși mașina pentru 150 $.

Cu cea mai profundă dragoste, veșnic,

N. Laurel Avenue 1403
Hollywood, California

306. CĂTRE SCOTT SAS, 4 pp.
[septembrie 1940] [Montgomery, Alabama]

Dragă Scott,

Scottie a sosit într-un amurg pitoresc, apărînd prin aburi dintr-un vagon de călători de culoarea cidrului dinspre Atlanta. A luat acolo micul-dejun și prînzul cu Rosalind. Călătoriile ei sînt mereu tot mai grăitoare în privința aspectului lor improvizat – par tot timpul să fie o suspendare

absolut trecătoare a exigenței implicate de vacanțele minuțios organizate.

S-a bucurat de o vară minunată, desăvîrșită, conform celor mai bune tradiții ale verii, și pare (reconfortant de) fericită și gata să se implice în fațetele mai academice ale vieții.

Pe parcursul unei discuții îndelungi, Scottie a sugerat că ar fi de preferat să-și ia o slujbă în timpul anului. *Nu* a făcut-o la sugestia mea, prin urmare să nu mi-o atribui mie în caz că ai avea o dispoziție împotrivnică [*sic!*]. S-a gîndit că *Baltimore Sun* i-ar oferi oportunități. Eu i-am spus că, judecînd după toate scrisorile pe care le-ați schimbat pe această temă, tu ai prefera *mai degrabă* să continue la Vassar și am sfătuit-o să îți scrie în privința proiectului. Cu senzația pe care o am, că o sursă independentă de subzistență e aproape indispensabilă oricărei fericiri constructive, am remarcat totuși că tu preferi ca ea să acumuleze mai întîi un nivel standard de cunoștințe.

Montgomery e în continuare *tintillant* sub o căldură arzătoare – Majoritatea oamenilor sorb și își fac vînt cu evantaiul și așteaptă ca toamna să înceteze. Eu iubesc splendorile ofilite ale verii peste cîmpurile cu bumbac. Timpul schimbatu-s-a în tradiții, fiind disciplinat atît de îndelung de condițiile de aici, iar trecutul este cu adevărat actualitate.

Sînt îngrijorată și regret că ai în continuare febră. S-ar zice că poți trăi la fel de bine cu tuberculoză ca și fără ea – și poate că într-o zi suferința va dispărea. Trebuie să fie plăcut să ai o slujbă. Doi oameni mi-au trimis tăieturi din ziare despre isprava cu Shirley Temple. S-ar cuveni să fie un proiect foarte reușit – de vreme ce tu ai dramatizat tinerețea unei generații și ea este pe cale să preia totul –

Devotată, recunosc[ătoare],

Zelda

307. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.
6 septembrie 1940

Scumpă Zelda,

Scriu asta sîmbătă, în goană mare, anume ca să-ți trimit banii ăștia.

Știi că, într-o anumită măsură, sînt de acord cu tine în privința unei profesii pentru Scottie. Cînd avea zece ani, tu pledai cu tărie pentru Balet – iar mai tîrziu, cînd avea paisprezece ani, eu am fost cît pe ce s-o dau la teatru. Dar acum zarurile sînt aruncate în favoarea unei instruiri în domeniul culturii și, dată fiind poziția ei actuală, are ocazia să întîlnească o categorie infinit mai diversă de oameni decît ar fi avut în Baltimore sau oriunde altundeva. Și, cu excepția unor cazuri de talent excepțional, orice ziar preferă să angajeze un absolvent de facultate cu diplomă, nu unul cu doi ani de studii.

Cu cea mai profundă dragoste,

P.S. Firește, speranța mea este că, odată cu slujba asta, se va reduce puțin și presiunea din ultimul an și că viața va fi mai generoasă cu noi toți

N. Laurel Ave. 1403
Hollywood, Calif.

308. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.
[septembrie 1940] [Montgomery, Alabama]

Dragă Scott,

Îți mulțumesc, plină de recunoștință, pentru bani. Cre' că vrei să știi ce am făcut cu ei. Adevărul e că ar fi o relatare destul de amănunțită. Cumpăr lucruri, acumulez beneficii, plătesc datorii și savurez numeroase chestii controversate, la fel ca orice femeie din lumea marilor afaceri.

Străzile toamnei duc spre orizonturi proaspete și proaspăt organizate. Rigolele dau pe dinafară de frunze aurii arse. Aerul e ametitor și clasic sub luminoasele și impenetrabilele ceruri de toamnă, diminețile sînt reduse la tăcere, iar acum, cînd copiii sînt la școală, se mobilizează resursele matinale. În ziar se face reclamă unui curs de artă de la muzeu, care mi-ar putea cuceri atenția, crucea roșie cere disperată lucrători, sînt o grămadă de lucruri de făcut. S-ar putea ca mai tîrziu să-mi cumpăr o bicicletă. Am plantat o întreagă grădină cu 25 de cenți, cu muștar în valoare de 15 cenți, dar la acea vreme arșița a clocotit și a veștijit [*sic!*] și noi n-am prosperat ca zarzavagii.

Vizita lui Scottie a fost una foarte plăcută. Nu i se pare că ar exista nici un eventual motiv pentru care m-ar ține la curent despre domiciliul ei, așa că nu știu unde e acum sau de ce sau ce ar trebui să fac sau dacă e cazul să fac ceva – ceea ce constituie mai degrabă un dezavantaj din perspectiva parentală.

Ne-a adoptat o pisicuță drăguță, nebunatică și îngîmfată, cu tot atîtea antene ca un crin de mlaștină. E foarte supusă și insistentă și se simte fericită ca acasă.

Devotată,

Zelda

309. CĂTRE ZELDA SD (copie), 2 pp.

14 septembrie 1940

Scumpă Zelda,

Îți trimit săptămîna viitoare un mic cec pe care zău că ar trebui să-l cheltuiești pe ceva ce ți-e necesar – o haină de iarnă – de exemplu – sau, dacă ești dotată cu de toate, să îi pui deoparte pentru o excursie atunci cînd se face mai frig. Numai că nu prea reușesc să te văd făcînd asta. Ai cumva facturi suplimentare, dentiști, medici etc. și, dacă da, ar trebui să-mi fie trimise mie, fiindcă nu mă aștept să le plătești cu cei treizeci de dolari. Și în mod sigur nu vreau ca mama ta să fie implicată în nici una din ele. Este cumva?

Asta e a treia mea săptămînă de muncă și fac față foarte bine, dar atît de multe angajamente au început bine și nu s-a ales nimic de ele, încît țin degetele încrucișate pînă ce toată chestia intră în producție. Paramount nu vrea să o aibă doar pe Shirley Temple în rol principal la celălalt film și producătorul nu reușește să găsească vreo altă vedetă care să joace împreună cu ea, așa că pe moment sîntem ținuți în loc.

După cum ți-am scris, Scottie e de-acum dedicată în mod clar învățăturii și sînt atît de convins de asta, încît dacă o să vrea să meargă să muncească, o să o las *într-adevăr* să o facă tăindu-i complet alocația. Pentru Dumnezeu, la ce folosește să îți dedici atît de mult timp și atîta efort pentru un lucru, după care să renunți la el cu doi ani înainte de a-l duce la bun sfîrșit. Ultimii doi ani de facultate sînt cei care contează. Din primii mei doi ani eu nu m-am ales cu nimic – în ultimul am dobîndit iubirea mea pătimașă pentru poezie și perspectiva istorică și ideile în general (indiferent cît de superficiale) care mi-au lansat cariera în plin avînt. Generația ei riscă să primească numai o halcă prea mare de viață brută la prima mînă.

Îmi scrii ce mai faci?

Cu cea mai profundă dragoste,

P.S. Este întru totul posibil ca Scottie să se mărite în decurs de un an și după aceea, practic, o să-mi pot lua permanent mîinile de pe ea. Am petrecut prea mult timp făcînd munci pe care nu voiam neapărat să le fac, așa că un an în plus contează. Aici au lăsat un anumit scriitor să-și regizeze propriile filme și i-a ieșit atît de bine, încît s-ar putea ca în scurt timp opiniile în această privință să se schimbe. Dacă aș avea o asemenea ocazie, mi-aș atinge adevăratul țel pentru care am venit aici de la bun început.

N. Laurel Avenue 1403
Hollywood, California

310. CĂTRE SCOTT SAS, 4 pp.
[septembrie 1940] [Montgomery, Alabama]

Dragă Scott,

Banii au sosit din nou. Mă bucură întotdeauna așteptarea reînnoitelor posibilități ascunse în plicul de luni și, în general, am nevoi urgente[.]

Mă întrebi despre preocupările mele. Timpul meditează la Montgomery cu o asemenea detașare și cu o resemnare atît de filozofică, încît pur și simplu nu faci nimic, în termenii unei negații întrucîtva dinamice – și e reconfortant. Sînt fericită material în tihna benefică a umilelor condiții oferite de Mama și mă scald în starea de încîntare a dejunurilor matinale relaxate și aromate și a cinelor culese din pașnicul Amurg. Nu scriu și nici nu pictez, în mare măsură pentru că am nevoie de mai toate puterile mele ca să mă țin departe de spital. În ultimii zece ani a trebuit să mă lupt atît de tare, încît ajustarea socială este mai greu de realizat decît presupuneam și sînt mulțumită că pot umbla fără țintă printre beatitudinile de vis din grădinuța Mamei fără să-mi fac prea multe griji pentru ziua de mîine. Oricum am mîinile legate: femeilor de vîrsta mea și cu antecedente de invaliditate nu le este suficient să se zbată ca să găsească de lucru în vremurile de acum, cînd însăși subzistența a devenit ceva mai prețios decît am vrea să credem. Trăiesc – și sînt recunoscătoare și nu am de oferit nici un fel de sugestii, deși ție îți pot mărturisi că aș da orice, în limitele rezonabilului, pentru o sursă de trăit [*sic!*].

I-am telegrafiat în cele din urmă lui Scottie ca să mă asigur de existența ei durabilă. S-ar părea că există o astfel de persoană – cu o perspectivă socială considerabilă și cu o

putere de discernămînt superioară și că în viitorul apropiat există o asigurare vagă și promițătoare legată de o scrisoare. Cu siguranță are de ce să fie invidiată pentru condițiile din cele mai prielnice pe care viața le revarsă asupra ei în ultima vreme.

Aici: toate merg bine. Marjorie și Noonie pleacă săptămîna viitoare în Carolina, astfel că prezența mea s-ar putea să fie o mîngîiere pentru Mama pe timpul vacanței. Nu mă întîlnesc cu nimeni în afară de Livy Hart, Amalia Rosenberg + doamna McKinney, asta doar ocazional, dar trăiesc permanent o senzație de prietenie și libertăți [*sic!*] grație întîlnirilor constante, deși întîmplătoare, cu prieteni vechi și legături din alte epoci.

Afectuoasă, Recunoscătoare,

Zelda

311. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.
[septembrie 1940] [Montgomery, Alabama]

Dragă Scott,

A sosit cartea. E cea mai magnifică lucrare și nici nu pot spune cît de profund recunoscătoare îți sînt fiindcă ți-ai amintit de mine cu atîta generozitate. M-am gîndit la numeroasele cărți superbe de balet, pictură și muzică pe care mi le-ai cumpărat și îți sînt recunoscătoare pentru interesul t[ă]u atît de constructiv. Cartea e o sursă de studiu și o voi prețui ca pe un bun absolut inestimabil.

Noaptea asta e prima noapte de toamnă[.] Luna e strălucitoare, rece și imperturbabilă, umbrele sînt îndepărtate

și mustrătoare impersonal, iar copiii au început școala, așa că străzile adoptă încă o dată contextul lor academic.

Mi-e întotdeauna dor de Scottie atunci cînd pleacă, dar ezit să încerc să-i prelungesc vizitele, de vreme ce ospitalitatea noastră nu este la fel de dinamică precum distracția din Baltimore. E o tovarășă extrem de încîntătoare și aduce cu ea o atracție reînnoită față de viața rotogravurilor, o credință proaspătă în reclame și deziderabilități proaspete față de *New Yorker* et-cetera [*sic!*] – pe lîngă aspirațiile academice care îi însoțesc *sejours* –

Încă o dată, mulțumesc – cartea e o achiziție absolut inestimabilă.

Devotată,

Zelda

312. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.

21 septembrie 1940

Scumpă Zelda,

Mă bucur mult că ți-a plăcut Cartea de Artă. Mi-ar plăcea să mai aud vești despre picturile tale și vorbesc serios cînd îți zic că, dacă războiul se potolește, trebuie să mai faci o expoziție.

Scottie s-a dus la Baltimore, așa cum și-a planificat, și eu am primit în cele din urmă de la ea un căpețel de scrisoare, dar îmi închipui că abilitatea ei scriitoricească e dedicată în principal tinerilor. Cred că se întoarce acolo cu intenția – cel puțin – să tragă tare și să cheltuiască puțin.

Nu-mi dau seama cum stă treaba cu angajamentul ăsta. Ar putea dura două luni – s-ar putea încheia peste o săptămînă.

Aici lucrurile atîrnă de tot felul de fire de păr – nu trebuie doar să faci un lucru bine, ci trebuie să îl faci sub forma unui compromis, uneori între idei complet opuse venite de la doi șefi în dezacord. Partea diplomatică a afacerii este punctul meu slab.

Cu toate astea, scenariul pentru Shirley Temple este iarăși în cărți și reprezintă marea mea speranță în vederea dobîndirii aici a unui statut autentic ca om de cinema, nu ca romancier.

Cu cea mai profundă dragoste,

N. Laurel Avenue 1403
Hollywood, California

313. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.
28 septembrie 1940

Scumpă Zelda,

Vine toamna – eu am patruzeci și patru de ani – nimic nu se schimbă. Nu mai am nici o veste de la Scottie de cînd a plecat la Vassar și deduc de aici că e extrem de fericită, nu-i trebuie nimic, e bogată – evident, prosperă, ocupată și independentă. Așadar, ce mi-aș putea dori mai mult? O scrisoare ar putea însemna opusul tuturor acestor lucruri.

Mă tem că, pînă ce doamna Temple se va hotărî să accepte condițiile producătorilor pentru acest film, Shirley Temple o să crească deja mare. N-ar mai fi interesant nici dacă va avea treisprezece ani.

Mîine ies în societate pentru prima dată după niște luni – un ceai acasă la Dottie Parker (doamna Allan Campbell), organizat pentru a enșpea soție a lui Don Stuart, contesa Tolstoi. Habar n-am dacă Don o să fie sau nu acolo. Cartea lui Earnest [*sic!*] e „cartea lunii“.[76] Îți aduci aminte cu cîtă superioritate obișnuia să vorbească despre vînzările slabe? El și Pauline divorțează după zece ani, iar el se însoară cu o fată pe nume Martha Gelhorn. N-am nici un fel de vești despre nimeni altcineva, în afară de faptul că Scottie pare să fi făcut furori în Norfolk.

Cea mai profundă dragoste,

N. Laurel Ave. 1403
Hollywood, Calif.

314. CĂTRE SCOTT SAS, 4 pp.
[după 24 septembrie 1940] [Montgomery, Alabama]

Dragă Scott,

Nimeni nu știe ce zi sau ce oră e aici, în această lume eterică, unde zilele se risipesc în amurgul nostalgic și crepusculele rătăcesc pe alei, pierdute într-o căutare melancolică. Așa se face că ziua ta de naștere a trecut înainte să-mi treacă prin minte să-ți trimit o telegramă.

Multe și fericite repetări ale ei, laolaltă cu cea mai profundă recunoștință nepersonală [?] din partea mea pentru numeroasele momente fericite pe care le-am petrecut împreună – deși asta a fost cu atît de mult timp în urmă –

E multă vreme de cînd, din pricina faptului că am fost decuplat[ă] de viață și problemele ei, nu prea mai simt trecerea timpului. Acum, că sînt din nou în contact cu rutinele și ritualurile, care se schimbă, remarc o bună parte din generația mea (cei care nu s-au remarcat prin ceva anume) ajunsă în pragul irelevanței. Pentru o lungă perioadă de timp a părut că mult, mult mai mulți decît de obicei într-o generație vor deveni lideri și oameni de succes și vor acționa în maniere dinamice. Însă viața însăși a devenit atît de dramatică și atît de presantă, decît [încît] nici un destin individual n-a făcut față profundelor ei stăruințe – cu excepția lui Hitler sau Mussolini.

Deci iată-ne aici pe toți, făcînd ce putem fiecare cu ce sîntem în stare fiecare și încercînd să nu ajungem la închisoare – în vreme ce egoul se orientează singur în aceste lumi aprige cu mai puțin „liber-arbitru“.

Scottie pare încîntată de Vassar. Majoritatea părinților sînt încîntați cînd își știu copiii îngrijiți și educați necondiționat, conform celor mai bune legi pentru „copiii puri“, iar viața își combate [?] resursele. Mă rog în numele dreptății[,] al milosteniei și al frumuseților pentru o epocă mai bine înțeleasă. Noi am trăit multă vreme acumulînd statistici și furnizînd mijloace și poate că la un moment dat vom fi elaborat o limită și o apreciere argumentată a întregii povești –

Scottie mi-a zis că înaintezi cu romanul – Mă bucur așa de mult că ești în stare – și știu cît de multe îți mai poate oferi viața cînd ai de îngrijit un lucru de care îți pasă.

Tot norocul din lume în anul ce urmează –

Îți mulțumesc pentru toate lucrurile drăguțe pe care mi le-ai oferit –

Devotată, Zelda

315. CĂTRE SCOTT SAS, 4 pp.
[octombrie 1940] [Montgomery, Alabama]

Dragă Scott,

Îți mulțumesc pentru bani. Aici e o vreme de 20 $ și e bine să poți face față exigenței naturii. Deasupra noastră trosnesc cerurile și străzile reverberează ritmic de „sprinteneala“ copiilor în drum spre școală. Nu ai prea multe de făcut, dar totul cere un grad mult mai mare de atenție decît în mai *exigentele* condiții proprii.

Mama și cu mine declanșăm cîte un atac sporadic la cărțile de joc. Seara ne „prostim“ cu cîte un bridge și savurăm cob[or]îrea pașnică a amurgului peste strada asta lungă și visătoare, atît de liniștită și de îndepărtată de disonanțe și aglomerație.

O doamnă îmi face un costum de un albastru profund, ca al orizontului, iar eu scotocesc „consecutiv“ orașul după o pălărie. Găsești întotdeauna atît de multe „indispensibile“ atunci cînd îți permiți –

Duminică, Mary Goodwin Tabor m-a dus la cea mai minunată căsuță de vînătoare, ce plutește letal prin pentametrii visători ai pădurilor de pin din Alabama. Mi-a amintit de Sheridan, așa cum era cu mulți-mulți ani în urmă – și de decupajele verilor sale palide, de înalt nivel academic, înglobate demult de manualul de istorie. În războiul acesta nu

există aspecte romantice și de data asta visele nu sînt îngropate în mireasmă de pini și cîntec de păsări. Presupun că dirijorii de emoții nu au fost capabili să elaboreze nici un fel de suprastructură de legendă compensatorie pentru a vinde oribilitatea acestui dezastru.

S[i]gur e că nimic din ce-a făcut țara asta n-ar merita o invazie japoneză. Hai să mergem cu toții la Ritz și să luăm niște supă de ceapă bună –

Se spune că sînt niște oameni curați-drăguți.

– Trebuie să fi fost distractiv să participi iarăși la un conclav. Oamenii sînt tot atît de cultivați precum erau la Thomas Elliot[77] și îndeajuns de politicoși ca să îndeplinească cerințele din *Alice în Țara Minunilor*? sau de-acum nimănui nu îi mai pasă ce s-a întîmplat cu băieții Rover[78]?

Îți mulțumesc încă o dată –

Zelda

316. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.

5 octombrie 1940

Scumpă Zelda,

Ți-am savurat scrisoarea – mai ales rîndul consolator despre japonezi ca niște oameni curați și drăguți. La petrecerea aceea și-a făcut apariția o bună parte din trecut. Fay Wray, al cărei soț, John Monk Saunders, s-a sinucis în urmă cu două luni, Deems Taylor, pe care nu-l mai văzusem decît o dată după zilele de la familia Swope, Frank Tuttle, de la vechea Asociație a Filmului. Mai era acolo și o generație mai

tînără și eu m-am simțit foarte *passé*[79] și m-am hotărît să-mi iau un costum nou.

Cu cea mai profundă dragoste,

N. Laurel Avenue 1403
Hollywood, California

317. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.
11 octombrie 1940

Scumpă Zelda,

Aici a ajuns un nou val de căldură și îmi amintește de aceeași perioadă din anul trecut. Căldura e teribil de uscată, nu seamănă deloc cu cea din Montgomery și e așa de neașteptată. Oamenii se simt profund jigniți, ca și cum ar fi bombardați.

Ieri, o scrisoare de la Gerald. N-are nici un fel de vești, doar o aromă generală din trecut. Acum pentru el Riviera a fost, bineînțeles, cea mai bună perioadă posibilă. Sara e interesată de legume și de grădini și de toate cele ce cresc și trăiesc.

Aștept din clipă în clipă să mă întorc la romanul meu, iar de data asta să termin o muncă de două luni. Lunile trec atît de repede, încît pînă și *Blîndețea nopții* e la șase ani distanță. Cred că acei nouă ani care s-au interpus între *Marele Gatsby* și *Blîndețea* mi-au afectat reputația aproape definitiv, fiindcă între timp a crescut o întreagă generație pentru care eu sînt doar un autor de povestiri pentru *Post*. Nu prea cred să fie cineva foarte interesat de ceea ce am de spus de data asta și s-ar putea să fie ultimul roman pe care o să-l scriu vreodată, dar

trebuie să îl fac acum, pentru că după cincizeci de ani ești altcineva. Nimeni nu poate avea amintiri emoționale decît despre copilărie, cred, dar mie mi-au mai rămas cîteva lucruri de spus.

Cu sănătatea o duc mai bine. A fost o afacere lungă și în orice moment o risipă suplimentară de energie ajunge să fie plătită dublu. Săptămîni de febră și tuse – dar organismul e o chestie uimitoare și nimic nu îl ucide cu totul pînă ce inima nu își termină complet cursa. Mi-ar plăcea să ajung anul acesta în Est prin preajma Crăciunului. De-acum nu știu ce vor mai aduce următoarele trei luni, dar dacă o să mi se recunoască meritele pentru oricare dintre aceste ultime două strădanii ale mele, lucrurile nu vor mai părea niciodată atît de sumbre cum au părut acum un an, cînd aveam senzația că Hollywoodul m-a catalogat în scriptele lui drept un ins distrus – o etichetă pe care n-am făcut nimic ca s-o merit.

Cu cea mai profundă dragoste,

N. Laurel Ave. 1403
Hollywood, Calif.

318. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.
19 octombrie 1940

Scumpă Zelda,

Încerc cu disperare să-mi termin romanul la mijlocul lunii decembrie și e un pic cam ca atunci cînd lucram la *Blîndețea nopții*, spre final – Nu mă gîndesc la nimic altceva. Tot nu am nici o veste despre povestea pentru Shirley Temple, dar dacă

s-ar hotărî să o facă, asta ar însemna o reducere puternică a tensiunii, deși un anunț dintr-un ziar spune că urmează să facă pereche cu Judy Garland în *Mica Eva*, ceea ce îmi amintește că le-am văzut la Brown Derby[80] pe cele două surori Duncan, care au devenit amîndouă enorm de grase. Ți le amintești pe vas, cu vicontele Bryce și cîinii lor?

Camera mea e acoperită cu scheme unde apar diversele acțiuni ale personajelor și poveștile lor, așa cum era odinioară la *Blîndețea nopții*. Numai că ăsta va fi mai scurt decît plănuisem acum doi ani și mai aproape de aranjamentul din *Gatsby*.

Cea mai profundă dragoste,

N. Laurel Avenue 1403
Hollywood, Calif.

319. CĂTRE SCOTT SAS, 4 pp.
[octombrie 1940] [Montgomery, Alabama]

Dragă Scott,

Îți mulțumesc pentru bani. Te-ai dovedit așa de grijuliu că ți-ai amintit de costurile neprevăzutelor – și că mi-ai trimis mijloacele de a-i face față. Eu mă bucur așa de tare că pot să-i arăt lui Scottie că mă gîndesc tot timpul la ea, chiar dacă în ultima vreme viața a blocat posibilitatea de a-i oferi un adăpost matern și protector în chip de decor și refugiu. Totuși: căsuța Mamei e un refugiu la fel de luminos și de vesel ca oricare altul din cîte știu eu și orice trecere de-a ei pe aici e binevenită și dorită.

Montgomery e pierdut într-o toamnă de un extaz tăcut. Rigolele răpăie de la mirosul înțepuător [*sic!*] al frunzelor uscate și trotuarele pîrîie sub apăsarea dimineților cristaline. În fiecare zi mă aștept ca prima pagină a ziarelor să izbucnească în flăcări, dar veștile își urmează în continuare politicile neabătute – iar oamenii din întreaga lume încearcă, presupun, să se țină departe de toate.

Între timp am acum 283 $ dolari [*sic!*], pe care mi i-a lăsat Unchiul Reid cînd a murit. De aici vreau să donez douăzeci și nouă de dolari, mi-ar plăcea să îmi cumpăr un costum nou (60 $ sau ceva pe-acolo) și urmează să îi cumpăr Mamei o tonă de cărbune. Cele două sute sau 150 $ rămași aș vrea să le plătesc în contul Doctorului Caroll – asta dacă nu cumva a fost deja plătit. Îmi displace la fel de mult ca și ție să le fiu datoare acelor ticăloși și oameni de nimic și cu cît ne curățăm mai repede de urmele lor, cu atît mai bine – Așa că o să îi trimit banii direct sau poate că ar fi mai bine să ți-i trimit ție. Faptul că o să pot să ofer această măruntă contribuție mă va umple de o plăcere imensă, așa că nu protesta. E în primul rînd în avantajul nostru, al amîndurora, să ne eliberăm de o asemenea obligație financeară [*sic!*] –

E minunat ce zici despre roman. Va părea într-adevăr corect și alinător să simți iarăși gustul faimei. O să mă rog în mod sigur pentru succesul proiectului – și aștept cu nemărginită ardoare șpaltele [*sic!*] –

Devotată,

Zelda

320. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.

23 octombrie 1940

Scumpă Zelda,

Ar fi o prostie să îți dau sfaturi despre bani de la mare distanță, dar îți dai seama că amîndoi sîntem preocupați de problema cu Carrol. Cu toate astea, aș prefera să lași problema în seama mea și să îți *păstrezi* banii. I-am plătit săptămîna trecută o mică sumă de bani. Chestia e că în 20 mi-am împărțit tot ce-am pus deoparte săptămîni în șir ca să-mi ajungă pînă în 15 decembrie, ca să îmi pot continua romanul, cu speranța că pînă atunci voi avea o primă variantă integrală. Firește că nu voi realiza nimic dintr-odată (exceptînd o foarte vagă șansă de apariție în serial) și, deși eu o să încerc să mai obțin cît de repede niște bani din filme sau de la *Esquire*, Crăciunul s-ar putea să fie unul foarte modest. Prin urmare, sfatul meu e să pui deoparte acei o sută cincizeci pentru cînd va veni vremea.

Sînt cufundat în roman, trăiesc în el, iar asta mă face fericit. Este un roman *construit*, la fel ca *Gatsby*, cu pasaje de proză poetică atunci cînd asta se potrivește cu acțiunea, dar fără meditații și intermezzouri, ca în *Blîndețea*. Totul trebuie să contribuie la dinamica dramatică. Straniu cum mi-a pierit vechiul meu talent la povestiri. În parte asta e din cauză că vremurile s-au schimbat, editorii s-au schimbat, dar mai era și ceva legat de noi doi – sfîrșiturile fericite. Sigur că una din trei povestiri avea un alt fel de sfîrșit, dar în esență eu mi-am cucerit publicul cu tineri îndrăgostiți. Viguroasă imaginație trebuie să fi avut dacă am reușit s-o proiectez atît de departe și atît de adesea în trecut.

Azi, două mii de cuvinte și toate bune.

Cu cea mai profundă dragoste,

N. Laurel Ave. 1403
Hollywood, Calif.

321. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.
26 octombrie 1940

Scumpă Zelda,

Ernest mi-a trimis cartea lui și am ajuns pe la jumătatea ei. Nu e la fel de bună ca *Adio, arme*. Nu pare să degaje aceeași încordare sau prospețime și nici nu are momente poetice inspirate. Dar îmi imaginez că va satisface categoria cititorului mediu, genul de minte care era încîntată de Sinclair Lewis, mai mult decît tot ce a scris înainte. Are peste tot o mulțime de aventuri încheiate rotund, după tiparul Huckleberry Finn, și, desigur, e extrem de inteligentă și cultă, ca tot ce face el. Presupun că viața te golește de o bună parte din tine și nu te poți repeta niciodată întru totul. Dar ideea e că el face o avere din ea – a vîndut-o pentru cinema cu peste o sută de mii de dolari și, cum a fost aleasă Cartea Lunii, o să facă 50.000 $ din ea sub forma asta. O cale destul de lungă de la apartamentul lui sărman din Paris, de deasupra gaterului.

Nici o noutate în afară de faptul că trag tare, dacă asta e o noutate, și că povestirea lui Scottie apare săptămîna asta în *The New Yorker*.[81]

Cu cea mai profundă dragoste,

N. Laurel Avenue 1403

Hollywood, California

322. CĂTRE SCOTT SAS, 4 pp.
[octombrie 1940] [Montgomery, Alabama]

Dragă Scott,

Îți mulțumesc pentru bani. Atmosfera e foarte costisitoare în vremurile acestea, cînd respirația a căpătat mai multă semnificație, iar eu găsesc întotdeauna destule lucruri de cumpărat – plus o mulțime de cheltuieli irelevante ca natură.

Zilele astea sînt luxuriante și priincioase și afundate în pajiștile verii. Vocile copiilor încă mai inundă întinsul amurgului și duminicile se scaldă în soare în fața bisericii, iar viața plutește lin peste suspansul Timpului și suferinței. Eu, personal, sînt recunoscătoare că aici e cald și că nu e război.

Deși am vag[i] resentimente față de succesul lui Earnest [*sic!*] (scrierile lui nefiind nici atît de demne de laude și nici atît de fascinante ca ale tale), mă și bucur. Earnest ofer[ă] cel puțin o recunoaștere relaxată, în trecere, a Credinței Creștine. Am încercat să-i obțin cartea din centru: 50 exemplare erau împrumutate, așa că o să așteptăm pînă ce unul din ele apare iar. Noua povestire a lui Tarkington din *Post* pare să fie extrem de nesemnificativă pe fundalul acestor vremuri dinamice. Aș vrea să pot scrie o povestire care să armonizeze amărăciunea și curajul predominante azi, precum și convingerea asupra traged[i]ei, cu întoarcerea la adevărurile religioase și nevoia călăuzirii religioase care însuflețește această lume extrem de nesigură.

Ori de cîte ori mă întîlnesc cu cineva, oamenii întreabă de tine, deși rareori merg altundeva în afară de biserică. Scottie pare să aibă și ea o clientelă consistentă. Aici toată lumea îmbunătățește lucruri: propriile minți și lucruri precum recenziile de carte și altele asemenea – iar eu nu știu ce fel de petreceri se țin, pentru că nu sînt envitată [*sic!*] la nici una.

Domnișoara Booth și cu mine am mers la un spectacol – și azi am luat prînzul la biserică cu Lee Charles [?] – Mama, familia + eu mergem de o mulțime de ori în oraș ca să evaluăm aspirațiile prospective în funcție de conturul predominant.

E grozavă treaba cu cartea ta. Te rog, scrie-mi –

Devotată,

Zelda

323. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.

2 noiembrie 1940

Scumpă Zelda,

Ascultînd la radio meciul dintre Harvard și Princeton, mi-am amintit de trecutul pe care l-am trăit cu un sfert de secol în urmă și pe care Scottie îl trăiește acum. Nu știu nimic de ea, deși îmi imaginez că astăzi e la Cambridge.

Cu romanul e la fel de greu ca și cum mi-aș scoate dinții, dar asta pentru că e în faza de început a plasării personajelor. Simt oamenii cu mai puțină concentrare decît o făceam odinioară, așa că e mai greu. Adică să topesc laolaltă sute de impresii și întîmplări răzlețe pentru a crea țesătura unor

personalități complete. Dar mai tîrziu ar trebui să meargă mai rapid. Sper că la tine toate sînt bune.

Cu cea mai profundă dragoste,

N. Laurel Avenue 1403
Hollywood, California

324. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.
9 noiembrie 1940

Scumpă Zelda,

Săptămîna trecută m-au năpădit niște griji legate de Scottie, dar pînă la urmă totul s-a rezolvat cu bine. A mers la infirmerie, bolnavă de gripă, iar apoi, în ciuda telegramelor trimise de mine tuturor celor de acolo, inclusiv decanului, lui Scottie și chiar celor de la infirmerie, întunericul a părut să coboare în jurul ei. N-am mai putut obține nici o informație. N-a sosit nici scrisoarea ei săptămînală. După cum ziceam, totul s-a terminat cu bine. Ea fusese externată și probabil ieșise în oraș, dar eu i-am scris o scrisoare dură, cum că trebuie să mă țină la curent în privința acțiunilor ei mai importante, nu fiindcă aș avea vreun control asupra lor sau fiindcă mi-aș dori așa ceva, căci, la urma urmei, e matură și capabilă să-și poarte de grijă singură, numai că oamenilor nu le place cînd se strică un obicei, iar eu mă obișnuisem să primesc vești de la ea o dată pe săptămînă.

Sînt în continuare cufundat în roman, care se dezvoltă sub mîna mea – o mînă nu atît de abilă pe cît mi-aș dori-o, dar se dezvoltă –

Cu cea mai profundă dragoste, veșnic,

N. Laurel Ave. 1403
Hollywood, Calif.

325. CĂTRE SCOTT SAS, 4 pp.
[noiembrie 1940] [Montgomery, Alabama]

Dragă D.O.,

Mulțumesc pentru bani: mă bucur întotdeauna să pot cumpăra timbre poștale și să plătesc ca să arunc o privire la aceste ceruri luminoase de toamnă. Curtea din spate miroase înțepător [*sic!*] a frunze moarte și multe veri s-au contopit demult în timp. Dacă la un moment dat o să plouă, o să plantez maci pentru primăvara viitoare și o să scurm un pic prin straturi după bulbi de crin. E o vreme așa de încîntătoare.

Între timp e grozav să știu că avansezi cu cartea. Eu am încercat să scriu o povestire: merge atît de ușor, încît sînt un [pic] bănuitoare. Aș putea să ți-o trimit ție pentru aprobare înainte să o expediez undeva? Deși ție s-ar putea să nu-ți placă și să ți se pară moralistă, transmite un mesaj pe care aș fi foarte mulțumită să-l comunic clar: faptul că povestea vieții are o semnificație mult mai profundă din perspectivă religioasă.

Între timp eu nu fac nimic. Din cînd în cînd îl mai sun pe Red Ruth (care e în continuare teribil de bolnav și neputincios). Livye și cu mine am fost la un spectacol la sala din oraș. Din cînd în cînd mai apare cîte un străin – dar a trecut multă vreme de cînd am locuit aici și de-atunci pînă azi

majoritatea prietenilor mei au fost înghi[ți]ți de un sistem de pe undeva. Duminica merg la biserică la Holy Comforter, unde am fost botezată, și particip la orice întruniri de rugăciune care se țin acolo.

Sînt veșnic recunoscătoare că încă o am pe Mama: o femeie singură și de vîrstă mijlocie e o priveliște mult mai plăcută cînd e contopită cu propriile tradiții. În cazul unui bărbat se presupune că presiunea vieții e întotdeauna fundamentală, însă în cazul unei femei incisivitatea nevoii de a fi dezirabilă personal este aproape inevitabil fundamentală.

Mă întristează să pierd pentru totdeauna, prin recuperare, momentele tinereții mele. Cei mai mulți dintre noi ar fi preferat să fie veșnic copii sau cel puțin să beneficieze veșnic de protecția + afecțiunea unei familii mari –

Devotată,

Zelda

326. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.

16 noiembrie 1940

Scumpă Zelda,

Stau așezat și ascult meciul Yale-Princeton, ceea ce te va convinge că îmi petrec tot timpul cu radioul. Am fost nevoit să renunț la coco-cola [*sic!*], prin urmare am de furcă cu un atac de avitaminoză, orice o mai fi asta – e ca o greutate care te apasă pe umeri și pe partea de sus a brațelor. Ce n-aș da pentru sănătatea de acum cincisprezece ani.

Aș fi încîntat să văd orice scrii, așa că nu ezita să mi-o trimiți. Am primit factura de la medic, care a fost plătită azi.

Mi-a plăcut schița aia micuță a lui Scottie, ție nu?
Cu cea mai profundă dragoste

N. Laurel Ave. 1403
Hollywood, Calif.

327. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.
[noiembrie 1940] [Montgomery, Alabama]

Dragă D.O. –

Îți mulțumesc încă o dată pentru bani – acum, că a sosit iarna, cărbunele + gazul + toate presiunile pe care le are de oferit un nou anotimp își cer și ele dreptul. Căsuța mamei e atît de luminos-însorită și atît de plină de har. Diminețile îndiguite îmi amintesc de vremurile de acum douăzeci și cinci de ani, cînd viața era plină de promisiuni, așa cum e azi de amintiri. Atunci au fost războaie, sînt și acum și, presupun, la fel de mult Timp ce aștepta să fie utilizat ca întotdeauna, însă la acea vreme specia avea mai multă galanterie, iar condițiile mai romantice în care am abordat noi viața ne-au ajutat să răzbim. Oamenii încep să își dea seama că acum nu mai există nici o alternativă la adevăr și înfruntă problemele adoptînd înfățișarea gravă a unei virtuți cu adevărat obligatorii și imperative – vorbesc despre cei ce au bunul-simț să caute mîntuirea. Mai sînt, știu, încă foarte mulți care încă mai

consideră că ar fi prea îngrozitor să trebuiască să „creadă în ea“ –

Am ratat articolul lui Scottie, pentru că am [a]flat de el doar prin intermediul scrisorii tale, iar apoi săptămîna a trecut și era deja prea tîrziu. N-ai cumva un exemplar, ca să îl văd și eu? Chestia de vara trecută mi s-a părut foarte inteligentă și atrăgătoare și promițătoare[82] și vreau ca ea să scrie un roman – E un exercițiu bun pentru viață, chiar dacă altfel nerentabil.

Rosalind + Newman vor veni aici la ziua de naștere a Mamei, în 23 – și eu aștept cu nerăbdare o reîntîlnire fericită

Devotată,

Zelda

328. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.

23 noiembrie 1940

Scumpă Zelda,

Pun aici povestioara lui Scottie – tocmai citise, la recomandarea mea, *Melanctha* lui Gertrude Stein, iar influența ai putea-o numi una perceptibilă.

Un lucru ciudat e că a apărut în exemplarele din *New Yorker* distribuite în est, nu și în cele din vest, iar eu am trecut prin cîteva momente urîte pe cînd răsfoiam revista menționată de ea și m-am întrebat dacă m-a lăsat cumva vederea.

Redactorul-șef de la *Collier’s* vrea să scriu pentru ei (e aici în oraș), dar îi zic că lucrez să-mi termin romanul pe cont propriu și singurul lucru pe care i-l pot promite e să se uite

peste el. În orice caz, nu va semăna cu nimic altceva, căci îl extrag din mine însumi ca pe uraniu – o uncie la o tonă cubică de idei respinse. E un roman *à la Flaubert*, fără „idei“, doar cu oameni care se mișcă izolat și în grup prin ceea ce sper să fie stări sufletești autentice.

De semănat seamănă mai degrabă cu *Gatsby* decît cu orice altceva am scris eu. Mă bucur mult că ești sănătoasă și destul de fericită.

Cu cea mai profundă dragoste,

P.S. Te rog să-mi înapoiezi povestirea lui Scottie în următoarea scrisoare – căci pare absolut imposibil să obțin vreun duplicat și probabil că o să vreau să o arăt scriitorilor și editorilor cu o mîndrie paternă.

N. Laurel Ave. 1403
Hollywood, California

329. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.
[sfîrșitul lunii noiembrie 1940] [Montgomery, Alabama]

Dragă Scott,

Noi am fost toată săptămîna *en fête*[83] și sărbătorire. Sîmbătă Mama a împlinit *80* de ani, iar Rosalind și Newman au venit din Atlanta ca să ne aducă numeroase motive de bucurie pentru a sărbători cît mai multe aniversări posibile. I-am cumpărat cu toții un covor nou și huse pentru scaune și o

mulțime de oameni i-au trimis flori și lucrușoare drăguțe. Tilde i-a trimis Mamei un frumos aparat de radio nou, care, după cum încep să arate lucrurile, pare să fie singurul nostru mijloc de comunicare cu California. Ce vreau să zic: s-au dezlănțuit inundațiile în Texas, iar scrisoarea ta nu a răzbătut, dar presupun că la vremea potrivită o să apară.

Toate lucrurile își urmează propriile țeluri, iar cerurile rămîn calde + milostive – deși perioada de iarnă lasă întotdeauna numeroase nostalgii hoinare și senzația unei oferte de *Timp* mai mari decît cererea și a vremii rău prevestitoare.

Sper că romanul avansează promițător – și că tu și slujba ta sînteți înfloritori.

Zelda

330. CĂTRE SCOTT SAS, 2 pp.
[noiembrie/decembrie 1940] [Montgomery, Alabama]

Dragă Scott,

Banii au sosit și, în mare parte, acum sînt în circulație. Îți mulțumesc – nu îmi dau seama ce se alege de ei, ceea ce poate că e un obicei iconoclast de-al meu.

Mama îți transmite mulțumiri pentru felicitări. Aniversarea încă se resoarbe în aceste lungi zile pline de soare, cu încă multe altele, cu niște bunuri încă rătăcitoare și cu o casă plină de flori. Probabil că orice om ajuns la optzeci de ani are destul de multe opinii foarte ferme și un sentiment clar de împlinire fiindcă și-a dus traiul cu atîta consecvență și s-a străduit să-l împlinească. „Propriile Mele Țeluri“ mă duc

încă în toate direcțiile, dar fac ce-mi stă în puteri sau ce mi-ar plăcea și înalț zilnic rugăciuni de mulțumire pentru un cămin atît de plăcut și pentru generoasele daruri atît de „relevante“ –

Scottie pare să se simtă foarte bine. Scrie povești despre peregrinaje [*sic!*] fascinan[t]e cînd ici, cînd colo, iar noi abia așteptăm să o vedem de Crăciun. Oare n-ar fi ceva cu adevărat excelent dacă am avea undeva o căsuță de țară unde să își poată lăsa disertațiile din ultimii ani și pălăriile din anii care vin –

Devotată,
Zelda

331. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.
6 decembrie 1940

Scumpă Zelda,

Nici un fel de noutăți, doar că romanul avansează și eu sînt nervos că boala asta măruntă mă încetinește. Am avut probleme cu inima și înainte, dar niciodată ceva organic. Nu este un atac puternic, ci pare să mă fi afectat treptat și, din fericire, o cardiogramă l-a descoperit la vreme. S-ar putea să fiu nevoit să mă mut din apartamentul de la etajul al treilea la unul aflat la etajul întîi, dar sînt întru totul capabil să lucrez etc., doar să nu mă obosesc excesiv.[84]

Scottie îmi zice că sosește în Sud chiar de Crăciun. Te invidiez că sînteți împreună și o să mă gîndesc la voi. Acum romanul meu înseamnă totul – a devenit de un interes captivant. Sper că o să fiu în stare să îl termin pînă în februarie.

Cu cea mai profundă dragoste,

N. Laurel Ave. 1403
Hollywood, Calif.

332. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.
13 decembrie 1940

Scumpă Zelda,

Uite de ce ar fi o prostie să vinzi ceasul de mînă. Ți-am scris, cred, că acum mai bine de un an, cînd lucrurile stăteau cu adevărat rău, eu însumi m-am gîndit să îl amanetez, fiindcă aveam o nevoie disperată de 200 $ pentru vreo două luni. Prețul oferit pe el a fost, spre uluirea mea, 20 $ și, desigur, nici măcar nu mi-a trecut prin gînd să accept. A costat, mi se pare, 600 $. Motivul acestei reduceri este o schimbare pur arbitrară a gustului în materie de bijuterii. Este de fapt una artificială și a fost creată de bijutierii înșiși. E la fel ca în cazul Buickului pe care l-am vîndut noi în 1927 – cu 200 $ –, pentru ca apoi să ne întoarcem în ’31 în America și să ne cumpărăm o mașină făcută în același an și mult mai uzată cu 400 $. Dacă ție ceasul nu-ți mai folosește la nimic, cred că ar fi un cadou minunat pentru Scottie. Nu are absolut nimic de vreo valoare oarecare și sînt sigur că îl va ține la mare preț. În plus, ea nu pierde niciodată nimic. Dacă preferi, ai putea să i-l împrumuți, fiindcă eu cred că ar umple-o de plăcere să îl etaleze.

Romanul este cam pe trei sferturi definitivat și cred că aș putea să-i dau bătaie pînă în 12 ianuarie fără să mai scriu povestiri sau să mă întorc la studio. Oricum, în starea mea

actuală nici nu m-aș putea întoarce la studio, căci sînt nevoit să îmi petrec cea mai mare parte a timpului în pat, unde scriu la o măsuță de lemn pe care mi-am făcut-o acum un an și jumătate. Cardiograma arată că inima mea se repară singură, însă va fi un proces treptat, care va dura cîteva luni. E ciudat că inima e unul din organele care se repară singure.

Am primit ziua trecută o scrisoare de la Katherine Tye: o voce din trecut. De asemenea, una de la Harry Mitchell, care a fost tovarăș cu mine la agenția de publicitate Barron G. Collier. Și, acum o săptămînă, de la Max Perkins, care e dornic să vadă romanul, și, în fine, una de la Bunny Wilson, care acum e însurat cu o fată pe nume Mary McCarthy, care a fost redactor la *The New Republic*. Au un bebeluș de un an și locuiesc în New Canaan.

O să îți scriu din nou la începutul săptămînii viitoare, ca să ajungă de Crăciun.

Cea mai profundă dragoste,

P.S. Pun aici scrisoarea de la Max, de fapt două scrisori, numai că nu reușesc să o găsesc pe cea care tocmai a sosit. O să te țină *au courant*[85] în privința lumii editoriale și a cîtorva din prietenii noștri.

N. Laurel Ave. 1403
Hollywood, Calif.

333. CĂTRE ZELDA SD (copie), 1 p.[86]

19 decembrie 1940

Scumpă Zelda,

Aici trebuia să fie un mic cadou pentru anul ăsta, dar consider prezența lui Scottie ca un cadou pentru voi amîndouă, astfel că vi-l decontez, așa cum se cuvine.

Aștept cu nerăbdare ca Scottie să termine cel puțin anul acesta de facultate, așa că te rog să nu îi evidențiezi cumva că asta ar provoca vreun fel de neplăcere. Lucrul pentru care le sînt cel mai recunoscător mamei și tatălui meu este perioada de patru ani de la Princeton și aș fi rușinat dacă n-aș preda ștafeta altei generații, așa că nici nu se pune problema ca Scottie să renunțe. Să îi spui neapărat asta.

Sper să vă simțiți cu toții bine de Crăciun. Multă iubire pentru mama ta și Marjorie și Minor și Nonny și Livy Hart și toți cei pe care-i întîlnești

Cu cea mai profundă dragoste,

N. Laurel Avenue 1403
Hollywood, California

1. Contractul lui Scott la MGM s-a încheiat în 27 ianuarie, dar în timpul lunii ianuarie a fost împrumutat pentru scurt timp producătorului David Selznick pentru a lucra la scenariul de la *Pe aripile vîntului*.
2. Dar șic, domnule (fr., n.t.).
3. Ziua de naștere a Zeldei.
4. Stînă (fr., n.t.).
5. Filmul despre *madame* Curie la care lucra Scott a fost scos din producție din cauză că Scott și producătorul nu s-au arătat dispuși să îl transforme într-o poveste de dragoste, așa cum își dorea studioul.
6. Ciudad de México (n.t.).
7. Colaborarea lui Scott la *Pe aripile vîntului* a durat doar trei săptămîni, iar numele său nu a fost menționat nicăieri pe generic.

8. Zelda a petrecut o lună în Sarasota împreună cu dr. Carroll și soția acestuia. Cît a stat acolo, a mers la primele ei cursuri de artă plastică.
9. Rafinat, căutat; artificial (fr., corect: *recherchés* n.t.).
10. Scottie a vizitat-o pe Zelda în martie.
11. Înainte de călătoria lor din aprilie în Cuba.
12. Scrisă imediat după întoarcerea lor din Cuba, pe cînd Zelda mai era încă în New York.
13. Sora și cumnatul Zeldei, Clothilde și John Palmer, locuiau în Larchmont, nu departe de New York City. Trimiterea la „copii“ e neclară, dar poate că la asta se face aluzie în scrisoarea lui Scott din 6 mai 1939 (scrisoarea 222).
14. Frank Case, proprietarul hotelului Algonquin din New York, unde au mers Scott și Zelda la întoarcerea din Cuba.
15. În original *minstrelsy*, o formă de spectacol comic foarte populară în America secolului al XIX-lea, deși cu accente rasiste, ce consta în secvențe de dans, scheciuri comice, comedie bufă și alte forme de divertisment, avînd în general ca interpreți actori albi cu fețele vopsite în negru (*blackfaced*), deși existau și „menestreli“ negri sau trupe formate integral din actori de culoare (n.t.).
16. Între 1898-1901 și 1903-1908 Scott a trăit în Buffalo.
17. Medicii Zeldei i-au cerut lui Scott să nu o lase să fumeze sau să bea cît e plecată din spital, o condiție pe care Scott a ignorat-o, lucru pe care el și Zelda s-au înțeles să îl ascundă medicilor.
18. Au dispărut (fr., n.t.).
19. Zelda a trimis această scrisoare din Baltimore, unde s-a oprit și a petrecut o noapte pe drumul ei de întoarcere de la New York la Asheville.
20. Scott și-a dorit ca în vara aceea Zelda să îi facă o vizită de o lună la Hollywood, însă apendicectomia lui Scottie a determinat anularea călătoriei.
21. „Sfîrșitul urii“, text publicat în *Collier's Magazine* în 22 iunie 1940.
22. În sărbătoare (fr., n.t.).
23. Îndatorire (fr., n.t.).
24. În vacanță (fr., n.t.).
25. Poate Nora Flynn. Ea și soțul ei, Lefty, erau prieteni cu Scott.
26. Newman Smith, cumnatul Zeldei.
27. Probabil copiii scenaristului Charles Brackett.
28. Referire la infama licitație de la Fischer Gallerie din Lucerna (Elveția), desfășurată în 30 iunie 1939, unde statul german nazist a vîndut peste o sută de opere de artă modernă, numită „artă degenerată“, confiscate din muzee și colecții private de pe teritoriul Germaniei. Printre lucrările vîndute atunci s-au numărat picturi de Paul Gauguin, Pablo Picasso, Oskar Kokoschka, Paul Klee etc. (n.t.).
29. Este posibil ca această scrisoare să nu fi fost expediată.

30. H.N. Swanson, agent literar care îl ajuta pe Scott să obțină alocări pentru scenariu.
31. După ce Harold Ober, agentul literar al lui Scott de ani buni, a refuzat să îi mai dea alte avansuri (lucru pe care Scott l-a considerat un semn că Ober nu mai crede în el), Scott a rupt relația cu el. Scottie a locuit în continuare la familia Ober, unde și-a găsit un cămin cald și iubitor.
32. Actriță de la Hollywood, pe care soții Fitzgerald au cunoscut-o acolo în 1927.
33. Film din 1939, avîndu-i în rolurile principale pe Charles Laughton, Cedric Hardwicke și Maureen O'Hara.
34. În 1939 Uniunea Sovietică a invadat Finlanda.
35. Scott lua în calcul ideea de a scrie sub un pseudonim. „Sînt teribil de obosit să fiu Scott Fitzgerald", i-a scris el ulterior lui Arnold Gingrich de la *Esquire*. „Mi-ar plăcea să aflu dacă oamenii mă citesc doar pentru că sînt Scott Fitzgerald sau – ceea ce e mai probabil – nu mă citesc din același motiv" (*Life in Letters*, p. 433).
36. Probabil că Scott n-a expediat niciodată această scrisoare. Ciorna ei și o dactilogramă se găsesc în colecția Bruccoli de la Biblioteca Universitară Thomas Cooper, University of South Carolina. Textul de aici este preluat din *Correspondence*, pp. 557-559.
37. O faimoasă debutantă în societate de la acea vreme. [Probabil Brenda Frazier, originară dintr-o familie înstărită din Boston, care și-a făcut intrarea în societate cu mare pompă în 1938, la un bal al debutantelor, ajungînd ulterior și pe coperta revistei *Life* (n.t.).]
38. Revistă de largă circulație din anii 1920, specializată în bîrfe.
39. S-ar putea ca Scott să fi expediat această scrisoare în locul celei mai încrîncenate (nr. 251).
40. În 1 septembrie 1939, soldații germani au invadat Polonia, anexînd Danzigul și făcînd ca, după două zile, Marea Britanie și Franța să declare război Germaniei.
41. Soții Murphy i-au împrumutat lui Scott o parte din banii pentru taxele școlare ale lui Scottie.
42. Pacienți cu regim deschis; din latinescul *ad libitum* (după voie, de bunăvoie) (n.t.).
43. Îngrijire medicală (fr., n.t.).
44. Cel puțin (fr., n.t.).
45. Zelda a plecat acasă de Crăciun fără să fie însoțită de o asistentă pentru prima dată de la internarea ei în spital.
46. În original *qui-vivre*. Forma corectă este *qui-vive* (fr.), „în stare de alertă, în gardă" (n.t.).
47. A te plimba (fr., n.t.).
48. Scott pregătea o adaptare cinematografică după povestirea lui „Întoarcerea la Babilon", însă nu s-a făcut niciodată un film după scenariul lui, intitulat *Cosmopolitan* (*Cosmopolitul*). Un film din 1954, *The Last Time I Saw Paris* (*Cînd*

am văzut Parisul ultima oară), a fost inspirat de „Întoarcerea la Babilon“, dar scenariul nu îi aparținea lui Scott.

49. S-ar putea ca Scott să se refere la „A Short Retort“ („O scurtă replică“), un articol scris în apărarea tineretului modern, pe care Scottie l-a publicat în numărul din iulie 1939 al revistei *Mademoiselle*.
50. Scott a publicat cîte o povestire despre Pat Hobby, un scenarist lipsit de succes de la Hollywood, în fiecare număr lunar al revistei *Esquire* din noiembrie 1939 pînă în iulie 1941.
51. Tratamentul doctorului Carroll includea și un regim alimentar strict, pe care se pare că Zelda l-ar fi încălcat în timp ce era plecată din spital într-una din scurtele ei excursii în Asheville.
52. Scenariul de la „Întoarcerea la Babilon“, pentru care Scott a fost plătit cu cinci sute de dolari pe săptămînă, plus alte nouă sute pentru drepturile de transpunere cinematografică a povestirii.
53. Scott s-a mutat în Hollywood, pe North Laurel Avenue 1403, abia la mijlocul lui iunie.
54. Zelda aranjase cu Scott ca acesta să-i trimită bani prin intermediul unei vechi prietene care se mutase în Asheville, pentru a evita ca acest lucru să ajungă la cunoștința medicului ei.
55. Ultimul rînd, scris chiar pe marginea foii de hîrtie, este ilizibil.
56. Din nu se știe ce motiv, se pare că în acel moment Scott nu primise scrisorile Zeldei.
57. Encino, actualmente un cartier al Los Angelesului, este plasat în San Fernando Valley (n.t.).
58. Este posibil ca articolul despre Scottie din *New York Times* să fi avut legătură cu musicalul din primăvară de la Vassar *Who's Here* (*Cine-i aici*), la care ea a scris scenariul.
59. Adaptarea cinematografică de mare succes a romanului lui Daphne du Maurier *Rebecca*, realizată în 1940 de regizorul Alfred Hitchcock.
60. În 1932, Zelda a scris la La Paix o piesă de teatru, *Scandalabra*, care a fost pusă în scenă în Baltimore în 1933 și nu a avut succes. Teatrul Mic din Montgomery nu a preluat niciodată proiectul. Piesa se poate găsi în volumul *Collected Writings* (pp. 199-267).
61. O serie de povestiri scrise de Scott în 1928 și 1929, avînd ca temă ambițiile și zbaterile unui tînăr pe nume Basil Duke Lee, care semăna cu Scott la vîrsta adolescenței.
62. *Confrères* (fr.) – confrați, colegi (n.t.).
63. Propoziție scrisă de-a lungul pe marginea din stînga a primei pagini din scrisoare.
64. *All This and Heaven Too*, film din 1940 cu Bette Davis și Charles Boyer (n.t.).

65. Din cîte se pare, Zelda a traversat o perioadă de îngrijorare (poate panică) legată de capacitatea ei de a face față vizitei lui Scottie, astfel că i-a trimis lui Scott această telegramă.
66. *Cosmopolitan* (*Cosmopolitul*), adaptarea cinematografică a lui Scott la „Întoarcerea la Babilon“. În cele din urmă, producătorul Lester Cowan și mama lui Shirley Temple nu au reușit să ajungă la un acord financiar.
67. În perioada cît și-a vizitat mama, Scottie a fost intervievată de *Montgomery Advertiser*.
68. Una dintre condițiile externării Zeldei din spital a fost ca ea să continue să meargă pe jos șapte-opt kilometri pe zi.
69. În locul bucuriei de a trăi (fr., n.t.).
70. *Paris, Franța* (1940).
71. Probabil de la adjectivul *tintillant* (fr.), aprox. „vibrant“, „reverberant“ (n.t.).
72. *Précieuse* (fr.) – prețios, valoros (n.t.).
73. *Bienfaisance* (fr.) – caritate, binefacere (n.t.).
74. Plicul acestei scrisori s-a păstrat. Ștampila poștei poartă data de 14 august.
75. *Blancmange* – budincă cu lapte (n.t.).
76. *Pentru cine bat clopotele* (1940), romanul lui Ernest Hemingway.
77. Probabil poetul și criticul de origine americană T.S. Eliot.
78. *Rover Boys*, o serie de cărți pentru adolescenți scrise de Arthur M. Winfield (pseudonimul lui Edward Stratemeyer, 1862-1930) și publicate între anii 1899 și 1926, avîndu-i inițial ca personaje centrale pe frații Tom, Dick și Sam Rover, iar mai apoi, într-o serie ulterioară, și pe fiii acestora (n.t.).
79. Învechit, demodat (din fr., n.t.).
80. Probabil Hollywood Brown Derby, cel mai faimos dintre localurile rețelei de restaurante Brown Derby din epocă, frecventat de vedete de cinema și oameni din lumea filmului, grație amplasării sale în apropierea studiourilor cinematografice (n.t.).
81. Povestirea lui Scottie „ A Wonderful Time“ („Un moment minunat“) a fost publicată în *The New Yorker* în octombrie 1940.
82. Povestirea lui Scottie „The End of Everything“ („Sfîrșitul tuturor lucrurilor“), publicată în august în *College Bazaar*.
83. În sărbătoare (fr., n.t.).
84. Conform celor spuse de Sheilah Graham, Scott s-a dus să fie consultat de medicul lui în noiembrie, după ce l-a apucat amețeala în magazinul de la colț. Medicul i-a spus că a avut un „spasm cardiac“. Luna aceea, ceva mai tîrziu, cînd el și Sheilah mergeau la un film, a avut un alt atac, în urma căruia s-a dus acasă și s-a întins în pat. Din iunie 1940, Scott și Sheilah au locuit aproape unul de altul. După accesele lui de amețeală, el s-a mutat într-un apartament aflat la primul etaj. Sheilah și secretara lui Scott, Frances Kroll, plănuiau să îi caute un apartament la parter.

85. La curent, informat (fr., n.t.).
86. Textul acestei scrisori apare în lucrarea lui Andrew Turnbull *The Letters of F. Scott Fitzgerald*, însă noi nu am reușit să reperăm scrisoarea. Transcrierea e preluată din volumul lui Turnbull (p. 133).

Epilog

„Fericiți întru fericire pînă dincolo de veșnicie – e tot ce putem face.“

(Zelda către Scott, august 1936)

Sîmbătă, în 21 decembrie 1940, Scott, care urmărea la radio meciurile de fotbal ale celor de la Princeton, s-a așezat pe scaun ca să citească despre echipă în revista absolvenților. Sheilah Graham, care îi fusese tovarășă în ultimii doi ani, citea și ea, ghemuită pe canapeaua de alături. Conform informațiilor existente, Scott era fericit. Nu mai bea și se instalase într-o rutină domestică plăcută și confortabilă alături de Sheilah. Era mîndru de Scottie și era încîntat că îi putea asigura genul de educație care însemnase atît de mult pentru el la Princeton. În decursul ultimului deceniu învățase să trăiască cu durerea creată de boala Zeldei și se consolase știind că și ea se stabilizase în ritualurile casnice familiare și că le avea pe mama și surorile ei, care aveau grijă de ea. Scrisorile ei îl asigurau că Zelda se simțea plăcut în casa mamei ei, în grădină și printre florile ei și în micul orășel sudist în care crescuse. Și lucrul cel mai satisfăcător era că munca la noul său roman, *Dragostea ultimului magnat*, mergea bine: terminase șaptesprezece din cele treizeci de

episoade pe care le planificase. Însă în acea după-amiază Scott s-a oprit din citit, s-a ridicat în picioare, a părut să întindă mîna spre polița șemineului, după care s-a prăbușit la podea. Cînd Sheilah, care alergase să ceară ajutor, s-a întors, Scott era mort.

Scott își dorise să fie înmormîntat alături de tatăl său și de membrii familiilor Key și Scott în cimitirul bisericii catolice St. Mary din Rockville (statul Maryland), o suburbie din Washington D.C. După o scurtă expunere în Hollywood, trupul său a fost trimis cu trenul la Baltimore. Numai că, din pricină că Scott nu mai era catolic practicant, responsabilii bisericii au refuzat să acorde permisiunea ca trupul lui să se odihnească în cimitirul bisericii St. Mary. Un preot anglican a oficiat ceremonia, iar Scott a fost îngropat în cimitirul Union din Rockville. La funeraliile sale au participat doar aproximativ treizeci de oameni, printre care se aflau Scottie, cîțiva prieteni de-ai ei de la Baltimore, soții Ober, Gerald și Sara Murphy, Maxwell Perkins cu familia sa, verișoara favorită a lui Scott, Cecilia Taylor, și cumnatul lui, Newman Smith. Zelda era prea bolnavă ca să fie de față, iar Sheilah, plină de tact, și-a jelit pierderea în intimitate.

După moartea lui Scott, Zelda a locuit cu intermitențe în casa mamei ei și spitalul Highland, unde a revenit în cursul momentelor ei de recidivă. În luna noiembrie a anului 1947, Zelda s-a întors pentru ultima oară la spital. În 10 martie 1948, la miezul nopții, clădirea în care stătea ea a luat foc, iar Zelda și alte opt paciente au pierit în flăcări. Trupul ei a ars atît de rău, încît a putut fi identificat doar după un papuc de-al ei, găsit sub ea. Zelda a fost îngropată alături de soțul ei în ziua de Sf. Patrick[1].

Însă povestea nu se încheie aici. În 1975 Arhidioceza Catolică din Washington a anulat decizia anterioară și rămășițele soților Fitzgerald au fost mutate și reînhumate în cimitirul bisericii St. Mary. Inscripția de pe piatra lor de mormînt include cuvintele de la finalul romanului *Marele Gatsby*: „Și astfel înaintăm, aidoma bărcilor ce plutesc împotriva curentului, tîrîte întruna înapoi în trecut“[2]. Cei care vizitează astăzi mormîntul soților Fitzgerald ar putea să-și aducă aminte că Scott și Zelda au vorbit ei înșiși despre un ultim loc de odihnă atunci cînd orice gînd despre moarte nu era decît o proiecție imaginativă în viitor. În 1919, pe cînd era o tînără de nouăsprezece ani, una foarte îndrăgostită de viață *și* de Scott, Zelda îi scria plină de entuziasm:

> De ce mormintele îi fac pe oameni să se simtă zadarnici? Am tot auzit asta… dar cumva eu nu reușesc să găsesc nimic deznădăjduit în faptul că ai trăit – Toate coloanele acelea frînte și mîinile împletite și porumbițele și îngerii înseamnă povești romantice – și cred că peste o sută de ani mi-ar plăcea ca tinerii să speculeze dacă ochii mei au fost căprui sau albaștri… Sper că mormîntul meu să aibă înfățișarea a ceva făurit cu mulți, mulți ani în urmă – Nu e straniu că, dintr-un rînd de morminte al soldaților confederați, doar două sau trei te îndeamnă să te gîndești la iubiri moarte și la iubiți morți…

Lui Scott i-a plăcut atît de mult această descriere, încît a folosit-o aproape cuvînt cu cuvînt în romanul lui de debut, *Dincoace de Paradis*. Însă mai tîrziu el a elaborat o viziune afectuoasă personală legată de mormîntul lui și al Zeldei. În 1935, la sfîrșitul lunii septembrie, după ce a vizitat-o pe Zelda la spitalul din Baltimore, Scott îi scria unui prieten:

> A fost minunat să stau cu capul ei pe umăr ore în șir și simt că am fost întotdeauna, chiar și acum, mai apropiat de ea decît de orice altă ființă umană… Și nu m-ar deranja nici un pic dacă peste vreo cîțiva ani Zelda + eu ne-am

cuibări laolaltă sub o piatră dintr-un cimitir vechi de aici. Ăsta e de fapt un gînd fericit + fără nici un strop de melancolie (*Life in Letters*, pp. 290-291).

Viețile soților Fitzgerald au fost nemeritat de scurte și au fost tragice, dar tragice în cel mai bun sens – în sensul că în inima omului se înstăpînesc speranțe, visuri, aspirații și doruri infinite, care nu pot fi satisfăcute, însă acele suflete mărețe dintre noi continuă să dorească aceste lucruri, să se zbată și să trudească pentru ele, în ciuda tuturor obstacolelor și eșecurilor. Prin urmare, tragedia lor, deși stîrnește într-adevăr milă și teamă, inspiră în egală măsură admirație și curaj. Perspectiva tragică este, în ultimă instanță, una pozitivă, căci ne îndeamnă să iubim viața și să ne-o dorim, atît din cauza pierderilor permanente, cît și în ciuda acestora.

Prin iubirea pe care au împărtășit-o și prin suferințele pe care le-au îndurat împreună, prin devotamentul lor unul față de celălalt și față de fiica lor, prin talentele lor, precum și prin bogăția de romane, povestiri, eseuri, picturi și scrisori pe care le-au compus în scurtele lor vieți, F. Scott și Zelda Fitzgerald ne-au lăsat moștenire, nouă și generațiilor următoare, un bogat depozit de inteligență, umor, loialitate, curaj și grație.

1. Sfîntul Patrick e sărbătorit de Biserica Catolică în 17 martie, așadar înmormîntarea a avut loc la o săptămînă după incendiul de la spitalul Highland (n.t.).
2. F. Scott Fitzgerald, *Marele Gatsby*, ed. cit., p. 214 (n.t.).

Indice

A

Acordă-mi acest vals (Zelda Fitzgerald) 28-29, 35-36, 41-43, 100, 106-107, 215-217, 297-298, 309-310
Adair, Perry 76, 78
Adams, J. Donald 277
Adio, arme (Hemingway) 506
Africa de Nord 108, 114, 123, 135
Aida (spectacol de operă) 108
Akins, Zoë 116 n. 3
Al Doilea Război Mondial 375, 432 n. 2, 435, 473, 476, 499
Alabama 116-117, 133, 173, 290, 306, 318, 322, 332, 362-363, 403, 406-407, 435, 482, 501
Alchimistul (Ben Jonson) 289, 296
Aleg dragostea (film) 337
Alfred A. Knopf (editor) 231
Algonquin, hotelul 386 n. 3
Allen, Marjorie 185
Amalia (profesoară de balet) 180
American Magazine 450
American Mercury (revistă) 115 n. 2, 215
Anderson, Julia 203, 471
Anderson, Sherwood 104
Anglia 96-97, 177
Annabel (sora lui F. Scott Fitzgerald) 197, 212
Annabel, mătușa (mătușa lui F. Scott Fitzgerald) 64
Annecy (Franța) 169
Antibes (Franța) 110, 119, 123, 281, 290, 295, 306, 354
Aristotel 282, 295, 308

Arlen, Michael 140
Arles (Franța) 162
Arta scrisului (Robert Louis Stevenson) 405
Arta și meșteșugul desenului (carte) 400, 405
Asheville (North Carolina) 69, 71, 285, 308-310, 313, 317, 320, 329, 334, 345, 362, 375, 389 n. 2, 396, 399-400, 446, 454 n. 1, 458 n. 1, 474, 488
Highland, spitalul 22, 70 n. 1, 309-457, 520
Asheville Mission, spitalul 398, 401
Așa e cea pe care o iubesc (Morley Callaghan) 278 n. 2
Atlanta (Georgia) 69, 76, 78-79, 317, 338, 360, 392, 440, 491, 514
Atlantic City (New Jersey) 99, 229
Atlantic Monthly (revistă) 446
Atributele egoului (titlu propus de Zelda Fitzgerald) 383
Auburn University 54, 56, 61, 78-80, 198
Auerbach, familia (prieteni ai Zeldei Fitzgerald) 460
Aventurile lui Alice în Țara Minunilor (Lewis Carroll) 465, 501
Aventurile lui Huckleberry Finn 507
Avignon (Franța) 162

B

Bach, Johann Sebastian 190
Baker, George Pierce 236 n. 1, 240, 283
baletul Operei din Philadelphia 106
baletul rus 106, 445, 451
Baltimore (Maryland) 17, 215, 217, 222-223, 229, 236, 247, 249-250, 260 n. 1, 266 n. 3, 269, 274 n. 2, 278, 284-285, 287 n. 2, 291, 308-309, 313, 324, 328-329, 356, 362, 374, 389 n. 2, 396-401, 419, 436, 470 n. 1, 488, 492, 497, 520-521
Baltimore Sun (ziar) 99, 491
Bankhead, Gene 116, 431
Barney, Natalie 142 n. 2, 151
Barron G. Collier, agenția de publicitate 517
Barry, Philip 101, 122 n. 2, 236 n. 1
Basil Duke Lee, povestirile cu (F. Scott Fitzgerald) 470 n. 2
„Băiatul cel bogat“ (F. Scott Fitzgerald) 187
„Bătrîna casă parohială, Grantchester“ (Rupert Brooke) 305 n. 1
Beach, Sylvia 103, 106
Belasco, David 116
Belvedere, hotelul 328
Ben Hur (film) 119 n. 1
Benchley, Robert 101, 112, 274 n. 1, 333

Bennett, Constance 266 n. 1
Berg, Phil 457, 466, 469
Bermude 349, 367
Berna (Elveția) 160, 164, 171
Best Short Stories (ed. O'Brien) 184 n. 2
„Big Apple" (dans) 355
„Bilet la teatru" (Zelda Fitzgerald) 296
Biltmore, hotelul 91, 115, 322, 425
Biscaya, golful 187
Bishop, John Peale 102, 112, 117, 140, 267, 274 n. 1, 333
Bits of Paradise (*Frînturi de paradis*) (F. Scott și Zelda Fitzgerald) 292 n. 1
Bleuler, Paul Eugen 155-156
Blîndețea nopții (F. Scott Fitzgerald) 29, 100, 108, 218, 243 n. 1, 258, 260 n. 3, 267 n. 2, 272 n. 1, 273 n. 4, 274 n. 2, 276 n. 5, 284 n. 1, 287 n. 1, 395, 503-504
Blîndețea nopții (scenariul lui F. Scott Fitzgerald și Charles „Bill" Warren) 274 n. 2
Bolero (baletul) 221
„Bombonica" (Cehov) 464
Boni & Liveright (editori) 104
Booth, domnișoara (prietenă a Zeldei Fitzgerald) 508
Bootsie (pisica familiei Sayre/Palmer) 59 n. 2
Boston (Massachusetts) 479
Brackett, Charles 417 n. 1
Brackett, fetele (cunoștințe ale lui Scott) 417
Brahms, Johannes 151
Broadway Melody, The (film) 195 n. 1
Bromfield, Louis 273 n. 4
Brontë, Charlotte și Emily 450
Brooke, Rupert 37, 305 n. 1
Browder, Eleanor 55-57, 81
Brown Derby (restaurant) 504
Browning, Robert 46
Browning, Tod 228 n. 1
Bruccoli, colecția 349 n. 1, 428 n. 3
Bruccoli, Matthew J. 16-17, 85 n. 1, 98, 102, 249
Brush, Katherine 174
Bryce, vicontele 504
Bryn Mawr, școala (Baltimore, Maryland) 260 n. 1, 268, 396, 479
Bryson City (North Carolina) 402
Buck, Helen 118, 195
Buffalo (New York) 388
Burgess, Bunny 118

Burne-Jones, Edward 232 n. 2
Butler, Samuel 205
Byng, contesa de 465

C

Café des Lilas 119
California 31, 120, 178-179, 196, 199, 326, 334, 349-350, 381, 405, 407, 415, 422, 426, 457, 468, 514. *Vezi și* Hollywood
Callaghan, Morley 278
Campbell, Alan 333, 498
Cannes (Franța) 108, 120, 122, 162, 470
Cantor, Eddie 99
Capodopere ale artei (Thomas Craven) 490, 497
Capri (Italia) 102, 110, 381
„Capul și Umerii“ (F. Scott Fitzgerald) 85, 87 n. 1
„Car minunat“ (Zelda Fitzgerald) 181, 202-203
Carol al II-lea, regele Angliei 268
Carroll, doamna 382 n. 1
Carroll, Lewis 265, 465
Carroll, Robert S. 309, 315, 341, 346, 357, 359, 366, 373, 382, 393, 396, 421, 423, 434, 437, 439-440, 444, 449, 454-455, 459
Cartea Esterei 223
„Casa“ (Zelda Fitzgerald) 293
Case, Frank 386-388
catolicism 35, 520
Caux (Elveția) 132, 145 n. 2, 149-150, 170-171, 354
căderea bursei de valori 108-109
Cehov, Anton 464
Cei frumoși și blestemați (F. Scott Fitzgerald) 26, 96-99, 114, 117
Cele mai bune povestiri rusești (carte) 464, 466
Cellini, Benvenuto 286
Central Park Manor, hotelul 384
Chamberlain, John 277 n. 3
Chamberlain, Neville 465
Chanler, doamna Winthrop 111
Chapel Hill (North Carolina) 365
Charles Scribner’s Sons (editură) 28 n. 2, 39-40, 44 n. 1, 91, 99, 102, 104, 117 n. 2, 231, 233, 239, 249, 292 n. 1, 466
Charles, Lee 508
Charlotte (North Carolina) 339

Chatterton, Ruth 276
Chopin (pisică) 193, 204, 210
Chopin, Frédéric 135, 190
Churchill, Jack 465
Churchill, lady Randolph 96, 117, 465
Churchill, Winston 96, 465
Cincinnati (Ohio) 73
Cine-i aici (musical) 463 n. 1
„Cîine“ (cîntec de F. Scott Fitzgerald) 117 n. 3
Cînt despre tine (musical) 273 n. 3
Clark, Eva Mae 185
Clubul Cartea Lunii 507
Cocoșatul de la Notre-Dame (film) 427
Collected Writings (Zelda Fitzgerald) 35, 42, 106-107, 470 n. 1
College Bazaar (revistă) 512 n. 1
College Humor (revistă) 292
Collier's (revistă) 399, 436, 468, 513
Colum, Mary 276 n. 5
Columbia Pictures 484
Columbia University 476
Compson, Betty 121
„Condu-i pe domnul și doamna F. la camera…“ (F. Scott Fitzgerald și Zelda Fitzgerald) 259 n. 1, 293-294
Coney Island (New York) 290
Connecticut 96, 115, 313, 350-351
„Contele întunericului“ (F. Scott Fitzgerald) 286 n. 2,
„Copii în pădure“ (F. Scott Fitzgerald) 38, 74 n. 1
„Cosmopolitan“ (scenariul lui F. Scott Fitzgerald) 451 n. 1, 476 n. 1
„Cotton-Belt“ (Zelda Fitzgerald) 193
Cowan, Lester 476 n. 1, 484
Coward, Noël 166 n. 1
Cowley, Malcolm 41, 295
Coxe, Howard 119 n. 1
Craig House (Beacon, New York) 284-285
Craven (scriitor) 490
„Croaziera rablei pe roți“ (F. Scott Fitzgerald) 96
Cuba 373-374, 380-381, 385 n. 2, 386 n. 1, 386 n. 3, 392, 394
„Cuddle up a Little Closer“ (cîntec) 115
„Cum să trăiești cu 36.000 de dolari pe an“ (F. Scott Fitzgerald) 99
„Cum să trăiești un an, practic, din nimic“ (F. Scott Fitzgerald) 100
Cupa Maryland Hunt (trofeu la cursele de cai) 479

Curie, Marie 351, 363-364, 380

D

Dalmita, Lily 194
Dance, Beatrice 285
Daniels, domnul și doamna Tommy 280
Dante 276
Debussy, Claude 138
«Decizia înțeleaptă»“ (F. Scott Fitzgerald) 174-175, 186-187
Declinul Occidentului (Spengler) 160
Delamar, Alice 120
Delplangue, *mademoiselle* (guvernantă) 112 n. 2
Democrit 272
Dickens, Charles 229
Dincoace de Paradis (F. Scott Fitzgerald) 25, 29, 39, 63 n. 1, 84 n. 1, 91 n. 1, 95-96, 98, 117 n. 2, 183, 473, 521
Dingo, barul 102
Doisprezece bărbați (Theodore Dreiser) 296 n. 1
„Domnișoara Bessie“ (Zelda Fitzgerald) 293
„Domnișoara Ella“ (Zelda Fitzgerald) 202 n. 1
„Domnișoara Ellie“ (Zelda Fitzgerald) 293 n. 1 (la noi tot Ella)
Donaldson, Scott 41
Dongen, Kees van 225
Dos Passos, John 99, 236 n. 1, 274 n. 1
Dothan (Alabama) 187
Dragostea ultimului magnat (F. Scott Fitzgerald) 23, 376, 500, 502-517, 519-520
Dreiser, Theodore 296
du Maurier, Daphne 468 n. 1
Duke University 364, 444,
„Duminica nebună“ (F. Scott Fitzgerald) 215
Duncan, Isadora 104, 120
Duncan, surorile 504
Durbin, Deanna 470

E

Eager, Claire 396
„Ecouri din Epoca Jazzului“ (F. Scott Fitzgerald) 107, 109, 181 n. 1
Edward al II-lea (Marlowe) 289

Eglantine, vila 147 n. 1, 153 n. 1
„Egoistul romantic“ (F. Scott Fitzgerald) 39, 44 n. 1
Egorova, Liubov 104, 107, 109, 134, 144 n. 1, 250 n. 1
Einstein, Albert 270
Elgin, William 289, 296
Eliot, T.S. 277 n. 2, 501 n. 1
Elise, mătușa (mătușa lui F. Scott Fitzgerald) 479
Ellerslie (casa familiei Fitzgerald) 105-107, 111-112, 121, 148, 223, 365
Ellesberry, Katherine 77
Ellis, Walker 120 n. 3
Elveția 131-132, 159-160, 165-166, 189-190, 281-282, 473
Emerson, Ralph Waldo 263
Encino (California) 346
Engalitcheff, Val (prințul Vladimir N.) 118 n. 1
Ervine, St. John 96, 117
Eschil 229-230, 234
Esquire (revista) 259 n. 1, 311, 421, 428 n. 2, 432, 449, 453 n. 2, 456, 506
Essie (servitoarea familiei Fitzgerald) 262
Ethel Walker, școala (Connecticut) 313, 350
Europa 96-97, 100, 106, 117, 118 n. 1, 158-159, 241, 287, 350, 418. *vezi și țările incluse*
Exchange, hotelul 62
„Există un mit într-o morală“ (Zelda Fitzgerald) 193

F

Fadiman, Clifton 289 n. 1
Fashion Show 52, 54
„Fata cu talent“ (Zelda Fitzgerald) 293
„Fata din Sud“ (Zelda Fitzgerald) 204
„Fata milionarului“ (Zelda Fitzgerald) 293
„Fata pe care a plăcut-o prințul“ (Zelda Fitzgerald) 293
Faulkner, William 166 n. 2, 206, 233
Faure, Élie 447
„Fără flori“ (F. Scott Fitzgerald) 286 n. 1
Ferma (Bromfield) 273 n. 4
Fiesta (filmul) 270 n. 2
Fiesta (romanul lui Ernest Hemingway) 104, 270 n. 2
Findley, Ruth 115
Finney, doamna 356, 361
Finney, familia 356, 426
Finney, Peaches 328, 436

Finney, Pete 356
Firestone, Harvey 116
Fitzgerald, Edward (tatăl lui F. Scott Fitzgerald) 91 n. 2, 97, 156-159, 520, 522
Fitzgerald, F. Scott
accesele de febră ale lui ~ 464, 467, 469, 492, 503
aspectele tragice și eroice ale vieții lui ~ 377, 521
banii și ~ 23, 129, 229-230, 262, 315, 374-375, 418, 433, 436, 438-439, 447, 449, 455-461, 464, 473, 478, 489-492, 497-498, 500, 505-506, 515
boala mintală a Zeldei Fitzgerald și ~ 9, 28, 135, 250-256, 279, 432
ca emblemă a nebunilor ani 1920 ~ 19, 25, 41, 95
comportamentul alcoolic / alcoolismul lui ~ 8-10, 21, 28, 104-106, 110, 113, 117-118, 120-124, 129, 141, 146, 148, 174, 246, 249, 260, 285, 308, 311-312, 315, 328, 333, 349, 373-374, 396, 431
concurența Zeldei Fitzgerald ca scriitoare cu ~ 28-29, 106-107, 215-217, 239-245
creativitatea Zeldei Fitzgerald și ~ 8, 10
depresia lui ~ 311-312
destrămarea emoțională a lui ~ 29
dragostea și banii ca teme majore la ~ 40
dubla personalitate a lui ~ 41,
escapadele lui ~ 95, 104
etica muncii la ~ 11, 23
fiica Scottie și ~ *vezi* Fitzgerald, Frances Scott
gelozia lui ~ 40
încercarea de sinucidere a lui ~ 315-316
îngroparea și reîngroparea lui ~ 24, 520-521
înmormîntarea Zeldei Fitzgerald cu ~ 24, 520-521
legăturile persistente ale Zeldei Fitzgerald cu ~ 30-31, 376
logodna Zeldei Fitzgerald cu ~ 37-38, 52-54, 58, 79
mass-media și ~ 25, 315-316
moartea lui ~ 519
munca de scenarist a lui ~ 23, 30, 105, 118 n. 3, 173-174, 214, 247 n. 2, 333-334, 351, 354, 400, 413, 418, 421, 424, 426, 441, 444-445, 451 n. 1, 456, 464, 470, 473, 478-489, 503, 505, 517
munca la *Dragostea ultimului magnat* 376, 500, 502-517, 520
personalitatea scindată a lui ~ 41
pornirile excesive de control ale lui ~ 30, 249
problemele cardiace ale lui ~ 515-517
problemele cu scrisul ale lui ~ 29, 129, 467-468
problemele de vedere ale lui ~ 386-387, 394
problemele pulmonare ale lui ~ 249, 311, 349, 387, 389-390, 394-395, 405-406, 416, 429, 438-439, 466-467, 492

puterea de a ierta la ~ 29
relația lui Graham cu ~ 31, 334, 376, 515, 520
relația Zeldei Fitzgerald cu ~ 7, 10, 22, 28-31, 41, 96, 101, 129, 249, 279, 376-377, 391, 520
rivalitatea Zeldei Fitzgerald cu ~ 27
scrierile Zeldei Fitzgerald elogiate de ~ 22, 135
scrisoarea rememorativă a lui ~ 110-114
spaimele și îngrijorările lui ~ 38
starea de sănătate a lui ~ 308, 328, 375-376, 382, 386-387, 394, 399, 406-408, 464, 503, 510
~ și excursia eșuată în Cuba 373-374, 386, 389, 391, 394
ultimele luni de viață ale lui ~ 519
ultimii ani de viață ai lui ~ 373-518
umărul fracturat al lui ~ 315-316, 320-321
utilizarea în proză a scrisorilor Zeldei Fitzgerald de ~ 27, 40
Fitzgerald, Frances Scott (Scottie) (fiica)
absolvirea școlii Ethel Walker 347, 350
apendicectomia lui ~ 375, 392 n. 1, 396-402, 404
atașamentul lui F. Scott Fitzgerald față de ~ 376, 499, 509, 516-517
banii și ~ 409, 411-412, 436, 440, 448-451, 477
certurile părinților lui ~ 176, 345
comentariile lui F. Scott Fitzgerald despre ~ 30, 314, 356, 376, 419-420, 456, 462, 464, 472-473, 475, 477, 479, 486, 489-494, 509, 522
comentariile Zeldei Fitzgerald despre ~ 117, 120, 124, 168, 174, 201, 203, 209, 223-224, 297, 320, 336, 340, 407, 409, 411, 415-416, 423, 455, 462, 476-477, 491, 497
crizele mintale ale Zeldei Fitzgerald și ~ 28, 130, 167, 257, 284-285, 289, 315
~ cu Zelda Fitzgerald în Asheville 327-328, 338, 376, 401-407, 409, 411-414
~ cu Zelda Fitzgerald în Montgomery 176, 187, 189-190, 192, 194, 197-199, 208, 212, 474-475, 477
despre alcoolismul lui F. Scott Fitzgerald 28
~ despre concepția lui F. Scott Fitzgerald asupra banilor 23-24
~ despre înmormîntarea împreună a părinților ei 24
~ despre problemele mintale ale Zeldei Fitzgerald 28
~ despre tendința de a controla excesiv lucrurile a lui F. Scott Fitzgerald 30
educația școlară a lui ~ 196, 215, 260 n. 1, 262, 268, 276, 281, 309, 318, 333, 485; *vezi mai jos și* Vassar
grădina lui ~ 194, 208
grija părinților pentru bunăstarea lui ~ 271
~ la înmormîntarea lui F. Scott Fitzgerald 520

~ la Vassar 30, 350, 357-358, 375, 385, 391, 412, 415, 419, 422, 433, 440, 452-453, 456, 463 n. 1, 473, 477, 481, 486, 489, 491, 498, 500, 518
menționări ale lui ~ 22, 26, 112, 130, 138, 143, 146, 149, 154, 156, 169, 178, 181-184, 189, 192, 194, 200, 202, 205, 214, 222, 226, 236, 242, 246-247, 251, 265, 290, 296, 305-307, 314, 326, 335, 338, 347, 355, 357-358, 360, 363, 365, 382, 387, 391, 395, 408, 411, 417, 429-430, 433, 438, 445, 450, 467, 472, 496, 499, 508, 516-517, 522
mîndria lui F. Scott Fitzgerald față de ~ 453, 519
mîndria Zeldei Fitzgerald față de ~ 322, 324, 351, 375, 385, 401, 404, 407, 414, 443, 477
nașterea lui ~ 97, 117
posibilitatea unei expoziții a Zeldei Fitzgerald și ~ 484
scrierile lui ~ 380, 402, 404, 407, 409, 414, 421, 453, 462, 468, 507, 512-513
soții Ober ca tutori desemnați ai lui ~ 313
viața socială a lui ~ 206, 320, 328, 356, 411, 438, 451, 465, 475, 508, 515
vizitele lui ~ la F. Scott Fitzgerald 286, 357, 361-362, 416-424
vizitele lui ~ la Zelda Fitzgerald 168, 180, 211, 327-328, 334, 362-369, 385, 393-394, 401-407, 409-416, 435, 438, 442, 458, 469-477, 481, 483, 485, 487-491, 493, 516
Fitzgerald, Mary (Mollie) (mama lui F. Scott Fitzgerald) 37, 46, 48, 53 n. 1, 55, 91 n. 2, 95, 182, 184, 192, 197, 200, 205, 207-208, 211, 214, 264, 312-313, 319, 324-325, 518
Fitzgerald, Zelda Sayre
a doua cădere nervoasă a ~ 215-247
a treia cădere nervoasă a ~ 257-308
afecțiunea mintală a ~ 8-11, 22, 27-29, 109, 114, 124, 129-173, 204, 215-247, 257-458, 520
aspectele tragice și eroice ale vieții ~ 377, 521
aspirațiile de balerină ale ~ 27-28, 104, 106, 108-109, 112-113, 119, 121, 123, 129, 134, 154, 174, 241, 445
atitudinea în căsnicie a ~ 10-11
banii și ~ 229, 262, 327, 375, 410, 412, 420, 425-426, 437-439, 443, 445, 448, 455-460, 471, 480, 485, 487-488, 493, 495, 504, 507, 510, 512, 514
campania pentru externarea din spital a ~ 423-427, 429, 432-439, 442, 449-450, 452-453, 459-460, 463, 481 n. 1, 495
capacitatea de a ierta a ~ 30
comportamentul imprevizibil al ~ 104, 108
conflictele casnice ale ~ 10-11, 27-29, 41, 96, 102, 129-130, 249
consumul de alcool al lui F. Scott Fitzgerald și ~ 9, 123, 374
creativitatea ~ 27
cronica la *Cei frumoși și blestemați* a ~ 26-27, 98-99
debutul de dansatoare profesionistă al ~ 108

~ despre propriul mormînt 63
elogiul făcut de ~ romanului *Trei camarazi* 353
escapadele ~ 61, 96, 104, 115
eșecul cubanez al lui F. Scott Fitzgerald și ~ 373-374, 386, 389, 391, 394
etica muncii la ~ 11
fiica Scottie și ~. *vezi* Fitzgerald, Frances Scott
graviditatea ~ 96
importanța lui F. Scott Fitzgerald pentru ~ 8, 31, 130, 375
încurajările ~ în privința romanului *Blîndețea nopții* 269, 271-278, 282, 289
~ la spitalul Highland 309-458
logodna ~ 37-38, 51, 53-54, 58, 78
mania religioasă a ~ 30, 312, 315-316, 335, 508, 510, 514
moartea și înmormîntarea ~ 8-9, 520-521
nebunaticii ani 1920 și ~ 25, 43, 95
nevoia de identitate profesională a ~ 23, 27-28, 132-133, 217, 263, 463, 495
pasiunea pentru petreceri a ~ 36
perioadele de luciditate ale ~ 29
personalitatea scindată a ~ 42
picturile ~ 210, 257, 263, 265, 277, 280 n. 2, 281, 329-330, 342, 382, 392, 414, 417-418, 420, 426, 436-437, 439, 444-448, 463-464, 479-482, 486, 493, 495-496
prima cădere nervoasă a ~ 27, 109, 129-173
primii ani de căsnicie ai ~ 26
problemele de sănătate fizică ale ~ 129, 147, 156, 174, 210, 215, 224, 246
scrierile ~ 22, 30, 82, 446, 450, 458, 463, 464, 479, 495, 508, 510, 512,
scrisorile rememorative ale ~ 114-125, 304-307, 332, 483
scrisul ~ la concurență cu F. Scott Fitzgerald 28-29, 106-107, 215-217, 239-245
~ și consumul de alcool 104, 118, 146, 431
temperamentul ~ 278
tentativa de sinucidere a ~ 108
tratamentele medicale ale ~ 27-28
vizita la Vassar/ New York City a ~ 356-361
Flappers și filozofi (F. Scott Fitzgerald) 96
Flaubert, Gustave 513
Flavius Josephus 191 (in interior Iosephus)
Florida 174, 194, 201, 215, 342-343, 345, 359, 375, 382, 454, 472
Flowers, domnișoara (prietena lui Scottie) 369
Flynn, Nora și Lefty 403 n. 2
„Foie Gras“ (Zelda Fitzgerald) 181
Forain, Jean-Louis 225
Forel, Oscar 109, 136, 141, 148-149, 153-155, 158, 165, 203, 258, 263
Forum and Century (revista) 276 n. 4

Fowler, Ludlow 91 n. 2, 100, 115, 266 n. 2
Francesca, doamna (spiritistă) 71
Franța 27, 29, 37, 97, 102, 118-119, 143, 216, 300, 350, 457, 472, 482, 487. *vezi și* Paris; Riviera
Fraser, Brenda 430
Freaks (film) 228
Freeman (servitorul familiei Sayre) 175, 177, 180, 192, 197-198, 201, 219, 236

G

„Galoșii lui Ganymede“ (Zelda Fitzgerald) 200
Galsworthy, John 96
Garden of Allah (hotel) 333, 346
Garland, Judy 504
Gelhorn, Martha 498
Geneva (Elveția) 132, 160, 164
Genova 120-121
George White's Scandals 95
Georgia 116, 208, 343, 381
Georgia Tech 69, 76, 78 n. 1
Germania 97
Gingrich, Arnold 428 n. 2
Gogol, Nikolai 464
Goldwyn, Samuel 99
Gordon, Ian 81, 226
Graham, Sheilah 31, 333, 376, 515 n. 1, 519
Grant, Cary 256 n. 1
Gray, Thomas 63
Great Neck (Long Island) 98-99, 118
Grecia 265, 367
Greco, El 221
Gregory, Horace 278 n. 1
Gros, doctorul 119
Grove Park Inn 313-314, 328, 336, 410, 434
Guild, teatrul 261

H

Hale, Ed 56
Hallelujah (film) 113 n. 1

Hamilton, Maurice (doamna Pierpoint Morgan Hamilton) 120
Hamman, Louis 299, 398-399
Handley, Bob 117
Hardwicke, Cedric 427 n. 1
Harlan, doamna (prietena Zeldei Fitzgerald) 458
Harper & Brothers 26
Harris, Sam H. 99
Hart, Livye 51 n. 1, 72, 496, 510, 518
Hartnett, Koula Svokos 8
Harvard, școala de vară 472-473, 476, 485
Harvard, universitatea 508
Havana. *vezi* Cuba
Hay, Mary 119, 324
Hayden, domnul și doamna Edwine 81
Hayes, Helen 111 n. 1, 424
Hemingway, Ernest 102-103, 104, 107, 110-113, 119-120, 122, 205, 230, 270 n. 2, 277-278, 283, 498 n. 1, 506
descrierea lui F. Scott Fitzgerald făcută de ~ 102-103
Hemingway, Pauline 498
Hendersonville (North Carolina) 308, 311, 393
Henry Phipps, clinica psihiatrică (Baltimore, Maryland) 215
Henry, O. 82
Hergesheimer, Joseph 117
Hicks, Kate 115
Highland, spitalul (Asheville, North Carolina) 17, 22, 70 n. 1, 309-458, 520
Hitchcock, Alfred 468 n. 1
Hitchcock, Tommy 287
Hitler, Adolf 287, 499
Hoffmann, E.T.A. 214
Hollywood 23, 31, 105, 111, 112 n. 1, 118 n. 1, 173, 175, 179, 181, 186, 188, 195 n. 1, 215, 278, 333-334, 345-346, 356, 373, 392 n. 1, 400, 424, 426, 453 n. 2, 457 n. 1, 465, 503, 520
Horton, Edward Everett 346
Hotel de Russie 119
Houston (Texas) 176
Howard, Sidney 99, 118
Hoyt, Nancy 123, 142
Hubbard, Ann 369
Hugo, Victor 278
Hunter, Esther și Glen 118
Hurley, Jim 321

I

„Iertarea de păcate“ (F. Scott Fitzgerald) 174, 180
In Our Time (*În vremea noastră*) (Ernest Hemingway) 102
Infernul (Dante) 276
Infidelitate (film) 351
Inglis, May 55 n. 1
Irving, hotelul 358
Istoria lumii (Wells) 208
Italia 64. *vezi și* Roma
Iubirea lor (film) 473
„În ceasul cel mai întunecat“ (F. Scott Fitzgerald) 301 n. 4
„În provocare“ (Zelda Fitzgerald) 190
„Întoarcerea la Babilon“ (F. Scott Fitzgerald, povestire) 159, 451 n. 1, 476 n. 1, 484
„Întoarcerea la Babilon“ (F. Scott Fitzgerald, scenariu de film) 451 n. 1, 473, 476 n. 1

J

James, Henry 277 n. 2
Jean West (magazin) 439-440, 456, 459
Jim Bob (prietenul Zeldei Fitzgerald) 317
Joe (servitorul familiei Sayre) 117, 460
Johnson, Charlie 61
Jonson, Ben 289
Joyce, James 106, 112, 145 n. 1, 160
Jozan, Edouard 100, 118 n. 4, 241
Juan-les-Pins (Franța) 111, 120, 290
Julia (servitoarea familiei Sayre) 175, 180, 192-193, 197, 201-204, 206-207, 218, 222, 237
Julia, Virginia 185
Jung, Carl 155
Jurnalul unei crime (film) 276 n. 1

K

Kalman, Oscar 117 n. 5
Kalman, Xandra 117 n. 4
Kant, Immanuel 167
Katzenjammer Kids (bandă desenată) 265
Kaufman, George 248 n. 1, 273 n. 3
Key West (Florida) 236

Key, Francis Scott 266 n. 3
Killan, doamna (partenera de golf a Zeldei Fitzgerald) 266
King, Ginevra 41, 267 n. 1
Knight, Dick 121
Kroll, Frances 515-516 n. 1

L

La Paix (casa soților Fitzgerald) 247-257, 260 n. 2, 284, 289, 291, 299-300, 470 n. 2, 479
Lackin, doctorul 118
Lanahan, Eleanor (nepoata soților Fitzgerald) 280 n. 2
Larchmont (New York) 386
Lardner, Ring 99, 118, 249, 289 n. 1
Laughton, Charles 427 n. 1
Laurel, Kay 290
Lausanne (Elveția) 132, 139, 152, 169
Lawrence, D.H. 161
Lawrence, W.E. 47
Le Gallienne, Eva 119
Le Grand, Jerry 369
Léger, Fernand 101
LeGrand, Bill 61
Leguma (F. Scott Fitzgerald) 23, 99, 110
Les Miserables (Victor Hugo) 278
Les Mysterieuses (club de societate) 65 n. 1
Les Rives des Prangins, clinica (Nyon, Elveția) 28, 109, 129-173, 226, 246, 254-255, 257
Leslie, Shane 117
Lewis, Sinclair 507
„Licitație – model 1934“ (Zelda Fitzgerald) 293
„Lipituri“ (F. Scott Fitzgerald) 39, 311
Liszt, Franz 135
Locke, William J. 122
Londra (Anglia) 96, 117
Loos, Anita 120m 174 n. 1
Lorimer, George Horace 264 n. 2
Los Angeles (California) 194, 462
Love, Bessie 195
Lovett, Adele 280
Lucienne (balerină) 123 n. 3, 250-251

„Lucrurile cezarului“ (Zelda Fitzgerald) 309
Lukas, Paul 270

M

MacArthur, Charles 111, 120, 264
Mackenzie, Compton 67 n. 2
Mackie, William 115 n. 1
MacLeish, Ada 119, 133
MacLeish, Archibald 101, 119, 274 n. 1
Madame Curie (proiect de film) 351, 363, 380 n. 1
Mademoiselle (guvernantă). *vezi* Mlle. B.
Mademoiselle (revista) 453 n. 1
Malibu (California) 346
Malmaison, clinica (Franța) 109, 123, 136 n. 1, 137, 140
„Manevrați cu grijă“ (F. Scott Fitzgerald) 311-312
„Mantaua“ (Gogol) 464
Marcus Aurelius 66
Marea Criză 173, 224 n. 1
Marele Gatsby (F. Scott Fitzgerald) 23, 25, 42, 97, 100, 102, 167 n. 1, 277 n. 2, 503
  epitaful din ~ de pe piatra de mormînt a lui Fitzgerald 520
Marlborough – viața și vremurile sale (Churchill) 465
Marlowe, Cristopher 289
Marquet, Albert 225
Martin, Townsend 115 n. 1, 209
Marx, frații 332
Marx, Karl 282, 298, 478
Masseria-Maranzano, confruntarea dintre gangsteri 258 n. 2
Massie, Joel 73
Matisse, Henri 225
Matisse, Pierre 417
Maxwell, Elsa 181
Mayer, Louis B. 274 n. 2
McAlmon, Robert 144
McCarthy, Mary 517
McKaig, Alexander 115 n. 1
McKinney, doamna Reuben 79, 176, 185, 430, 463, 468, 496
McTeague (Frank Norris) 87
Meditații (Marcus Aurelius) 66
Melanctha (Gertrude Stein) 513
Melinda (menajera familiei Sayre) 369, 460

Mencken, H.L. 115 n. 2, 117, 273 n. 1
Menjou, Adolph 276
Metro-Goldwyn-Mayer (MGM) 85, 174, 196, 198, 214, 274 n. 2, 333, 378 n. 1, 441
Metropolitan, Muzeul de Artă 388
Meyer, Adolf 215, 235, 249, 257
Mica Eva (proiect de film) 504
Milford, Nancy 7-9, 64 n. 1, 85 n. 1, 106, 121 n. 3
Mill, John Stuart 478
Miller, Raquel 120
Mitchell, Ginevra King 41, 267
Mitchell, Harry 517
Mitchell, William Hamilton 267 n. 1
Mizener, Arthur 40
Mlle. B. (guvernanta lui Scottie) 118, 130, 175, 190, 198, 230-231
Modern Library (editura) 453, 464, 466
Monte Carlo (Monaco) 118, 122
Montgomery (Alabama) 14, 17-18, 24, 35-41, 43, 51-52 n. 1, 54, 55 n. 1, 58, 61, 74, 78-79 n. 1, 84 n. 1, 85 n. 1, 90, 96, 105, 159, 173-217, 230, 232, 280, 304 n. 1, 334, 345, 351, 355-356, 369, 374, 410, 415, 421, 424, 426, 429-430, 440, 449, 456, 458, 460-461, 463, 469, 473-474, 477, 483, 491, 495, 502, 505
Montgomery Advertiser 477 n. 1
Monticello (reședința lui Thomas Jefferson) 339
Moore, Colleen 426
Moore, Grace 120, 301, 337
Moran, Lois 105-106, 111, 121
Morand, Paul 121
Motter, Bill 118
Mount Vernon (reședința lui George Washington) 339
Murdock, Harry M. 285 n. 1, 288, 307
Murphy, Gerald și Sara 162, 264, 295, 318, 360, 502
  grupul social al lui ~ 101-102, 104, 110-113, 119-120, 122
  împrumutul pentru taxele școlare ale lui Scottie făcut de ~ 433
  la funeraliile lui F. Scott Fitzgerald 520
  mottoul lui ~ 101
  scrisoarea lui F. Scott Fitzgerald către ~ 310
Mussolini, Benito 301, 499
Myer, domnul și doamna Dick 280, 295

N

Nathan, George Jean 115 n. 2

nebunaticii ani 1920 19, 25, 41, 43, 95
Neil, Adelaide 467
Nemchinova (balerină) 123 n. 1
New Republic (revista) 277, 478, 517
New York City 25, 37-39, 41, 45 n. 2, 47, 49, 52, 54, 59 n. 1, 67 n. 3, 73-74, 76, 78, 81, 84 n. 1, 87, 91 n. 2, 95-96, 98-99, 103, 107, 114-115, 117-118, 121, 133-134, 145 n. 1, 162, 173, 194, 242, 258, 260, 333, 350, 358 n. 1, 359-362, 373-374, 389 n. 2, 394, 397, 399, 405, 476
New York Evening Journal 277 n. 1
New York Post 314
New York Times 278, 462, 463 n. 1
New York Times Book Review 277 n. 3
New York Tribune 26, 99, 278 n. 1
New Yorker (revista) 185, 266, 270, 289, 497, 507, 513
Nicrosi, Betty 369
Nisa (Franța) 108, 113, 118
Noaptea Sfîntului Bartolomeu, masacrul din 238 n. 2
Norfolk (Virginia) 287, 303, 349, 356, 499
Norman, Montague 472
Norris, Frank 87 n. 3
North Carolina 285, 303, 306, 308-309, 311, 329, 373, 482

O

„O călătorie în străinătate“ (F. Scott Fitzgerald) 145 n. 2
„O călătorie în străinătate“ (F. Scott Fitzgerald) 159
„O pereche de trăsniți“ (Zelda Fitzgerald) 165 n. 1, 178 n. 1, 207 n. 1, 233, 293
„O poveste cam afectată“ (F. Scott Fitzgerald) 145 n. 1
„O scurtă replică“ (Scottie Fitzgerald) 453 n. 1
O’Brien, Edward 184 n. 2
O’Hara, John 274 n. 1
O’Hara, Maureen 427 n. 1
O’Neill, Eugene 236 n. 1
Oak Hall (hotelul) 329
Ober, Anne 397
Ober, familia 313, 356 n. 1, 360-361, 421 n. 1
Ober, Harold 22, 96, 130, 135, 177, 184, 200-202, 207, 214, 232-233, 245, 308, 314, 387-388, 412, 418, 421, 428, 444, 520
Ober-Goldbeck-de Vallombrossa, Ruth 120 n. 2
Omgim (club de la Vassar College) 453
„Orașul meu pierdut“ (F. Scott Fitzgerald) 38, 95, 108

„Originala fată de la Follies“ (Zelda Fitzgerald) 293
Orpen, sir William 225
Overman, Lynne 116 n. 6
Owens, doamna (secretara lui F. Scott Fitzgerald) 258-259, 262, 266, 277, 287, 293, 296-298, 301, 395, 401, 417, 476

P

Palgrave, Francis Turner 276 n. 2
Palmer, Clothilde Sayre (Tilde, sora Zeldei Fitzgerald) 36, 48 n. 2, 81, 189, 194-195, 197, 263, 350, 358, 386 n. 2, 431, 462, 514, 520
alcoolismul lui F. Scott Fitzgerald și ~ 373
F. Scott Fitzgerald și ~ 59 n. 1, 60
~ la nunta lui F. Scott Fitzgerald / Zelda Fitzgerald 91 n. 2
Palmer, John (cumnatul Zeldei Fitzgerald) 48 n. 2, 91, 263, 373, 386-387
Paramore, E.E. (Ted) 118 n. 1
Paramount Pictures 484, 494
Paris (Franța) 28, 65, 96, 101-102, 104, 106-110, 113, 117, 119-120, 122-124, 130, 132, 134-135, 138-140, 142-144, 146, 155, 241, 288, 354, 473
Paris, Franța (Gertrude Stein) 482, 488
Parker, Dorothy 101, 112, 122 n. 3, 276 n. 4, 294, 333, 498
Parrott, Stephan (Peevie) 54 n. 3
Pat Hobby, povestirile cu (F. Scott Fitzgerald) 453
Patterson, Dolf 186
Pavlov, Ivan 265, 270
Pavlova, Anna 276 n. 3
Pe aripile vîntului (film) 378 n. 1, 381
Pentru cine bat clopotele (E. Hemingway) 498
Perkins, Louise 268, 280
Perkins, Maxwell 22, 44 n. 1, 102, 104, 130, 135, 173, 215-217, 240, 291, 482, 517, 520
Persons, Willie 62
„Petrecerea pentru copii“ (F. Scott Fitzgerald) 174, 180
Petrușka (balet) 201
Phil Berg, agenția 457, 472
Picasso, Pablo 101, 225, 417 n. 2
Pictori francezi moderni (Ian Gordon) 226
„Piratul din larg“ (F. Scott Fitzgerald) 174, 179
Plasher's Mead (Compton Mackenzie) 67 n. 2
Platon 282
Plaza, hotelul 25, 116
Poe, Edgar Allan 450

Porter, Cole 101
Povești din Epoca Jazzului (F. Scott Fitzgerald) 98
Prangins, clinica. *vezi* Les Rives de Prangins, clinica
Prăbușirea (F. Scott Fitzgerald) 30, 43
„Prăbușirea“ (F. Scott Fitzgerald) 311-312
Primele și ultimele (Lardner) 289 n. 1
Primul Război Mondial 25, 375
Princeton (New Jersey) 91 n. 2, 117
Princeton, Universitatea 10, 14, 35, 115 n. 1, 422, 431, 453, 465, 508, 511, 518-519
Prokofiev, Serghei 150 n. 1
Provence (Franța) 162
Puhoaiele primăverii (Ernest Hemingway) 104

R

Raiul negroteilor (Carl Van Vechten) 231
Ratoff, Gregory 270 n. 2
Ravel, Maurice 221 n. 1
războiul din 1812 266 n. 3
Rebecca (filmul) 468
Rebecca (romanul lui Daphne du Maurier) 468 n. 1
Redbook (revista) 200, 207, 286, 301 n. 4
Registrul (F. Scott Fitzgerald) 35, 67, 97, 285
Reid, unchiul (unchiul Zeldei Fitzgerald) 505
Remarque, Erich Maria 349 n. 2
Rennert, hotelul 217
Rennie, dr. Thomas 264, 281-282
Renoir, Pierre-Auguste 305
Republic, studiourile 447
Rețetele preferate ale femeilor faimoase 26
Reynolds, Paul Revere 233
Rhodes, Hal 119
Richardson, Hadley 112 n. 3
Richmond (Virginia) 339
Ridgely, doamna 301
Ridgely, familia (prieteni ai lui F. Scott Fitzgerald) 287
Ringer, dr. 396
Ringling, școala de artă 382
Ritz, barul (Paris) 112, 160, 162
Ritz, hotelul (Paris) 243 n. 1, 501
Riviera (Franța) 100-101, 104, 108, 113, 502

Robinson, Lennox 96
Rockville (Maryland) 24, 313, 520
Rockville Union, cimitirul (Maryland) 24, 520
Rodin, Auguste 220
Roma (Italia) 96-97, 102, 110, 117, 119
Romantic Egoists (Bruccoli, Smith și Kerr) 277 n. 1, 277 n. 2
„Romeo prins în mreje“ (Zelda Fitzgerald) 82
Rooney, Mickey 470
Rosenberg, Amalia 496
Ross, Cary 258, 263, 265, 277, 281, 414, 417, 430, 446, 482
Roșcata (Katherine Brush) 214
Rousseau, Ted 120
Rubenstein, Ida 221
Ruj (scenariul lui F. Scott Fitzgerald) 105
Rumsey, Charles Cary 118 n. 2
Ruskin, John 447
Ruth, Red 481, 485, 510
Rye Beach Club 115

S

Saluda (North Carolina) 309-310, 354-355, 375-376, 393-394, 402-412, 420-421, 423-424
San Carlo, compania de balet a operei 108-109
Sanctuar (William Faulkner) 166 n. 2, 178
Sarasota (Florida) 342-343
Satie, Erik 265 n. 2
Saturday Evening Post (revista) 84, 124 n. 1, 178 n. 1, 264 n.2, 286-287, 292, 301 n. 3, 308-309, 399-400, 421-422, 432-433, 446-447, 502-503, 508-509
  problemele lui F. Scott Fitzgerald cu ~ 467-468
Saunders, E.T. 395-396, 398-399
Saunders, John Monk 502-503
Sayre, Anthony (fratele Zeldei Fitzgerald) 188-189, 195-196, 249-250, 278-279
Sayre, Anthony Dickinson (A.D., tatăl Zeldei Fitzgerald) 35-36, 50-51, 55 n. 2, 59-60, 91 n. 2, 154-156, 159-160, 173-177, 182-184, 187-193, 195-196, 198-202, 211-212, 215-216, 231-233, 236-237, 409-410
Sayre, Marjorie (sora Zeldei Fitzgerald) 35-36, 91 n. 2, 179-180, 189-190, 195-196, 278-279, 505-406, 438-439, 464-465, 469-470, 483-484, 518-520
Sayre, Minnie (mama Zeldei Fitzgerald)
  acuzațiile lui ~29-30
  alcoolismul lui F. Scott Fitzgerald și ~ 29-30, 80

banii și ~ 346-347, 359-360, 367-369, 381-382, 411-412
boala mintală a Zeldei Fitzgerald și ~ 154-156, 159-160, 350-451
cadoul Zeldei Fitzgerald pentru ~ 447-448
~ ca însoțitoare a Zeldei Fitzgerald 208-209, 332-333, 485-386, 495-496, 500-501, 508-511
canicula verii și ~ 480-481
călătoria la Vassar a lui ~ 356-358, 360-361
căsnicia lui F. Scott și Zelda Fitzgerald și ~ 86-88, 91 n. 2
~ coautoare la schița dramatică pentru „Folly Ball“ 65 n. 1
corespondența lui ~51-52, 59-60, 66-67, 81-82, 305-306, 335
~ despre temperamentul Zeldei Fitzgerald 278-279
F. Scott Fitzgerald și ~ 221-222, 430-434, 481-482, 494-495
mențiонări ale lui ~ 69 n. 2, 82-83, 172-173, 179-180, 192-194, 200-202, 207-208, 213-215, 236-237, 321-322, 336-337, 354-355, 356 n. 1, 213-215, 366, 376-378, 384, 393-394, 405-306, 408-409, 420-423, 465-466, 486-487, 518, 519-520
moartea soțului și ~ 174-175, 183-184, 187-190
picturile Zeldei Fitzgerald pentru ~ 210-211, 329-331, 341-342
problemele de sănătate ale lui ~ 385-386, 399-400, 402-403, 411-412, 417-418
sărbătorirea Zilei Recunoștinței cu ~ 197-199
sărbătorirea zilelor de naștere și ~ 195-196, 513-515
Scottie și ~ 23-24, 368-369, 471, 475-476
sentimentele Zeldei Fitzgerald pentru casa lui ~ 480-481, 504-505, 512, 514-515, 519-520
~ și avertismentele în privința scriitorilor ratați 50-51, 68 n. 1
vacanțele la Saluda și ~ 309-310
viața Zeldei Fitzgerald cu ~ după externarea din spital 374-375, 434-435, 442-443, 450-451, 455-456, 460-461, 469-470,
vizitele Zeldei Fitzgerald la ~ 307, 333-334, 344-345, 412-413, 437-438
Sărbătoarea continuă (Ernest Hemingway) 103
Scandalabra (Zelda Fitzgerald) 29-30, 469-470, 476, 487
Scarsdale (New York) 355-356
schizofrenie 27-30
Schubert, Franz 179-180
Schumann, Robert 135-136, 189-190
Scribner's Magazine (revista) 178 n. 1, 181 n. 1, 202 n. 1, 203-204, 233-234, 258, 291-292
Scribner's (editori) – *vz.* Charles Scribner's Sons
„Seceta și potopul“ (Zelda Fitzgerald) 293
Seldes, Gilbert 117-118, 276-277, 286-287, 298-290
Sellers, John 54-55
Selznick, David 378 n. 1

Serez (guvernanta lui Scottie) 229-231
„Sfîrșitul tuturor lucrurilor“ (Scottie Fitzgerald) 512 n. 1
„Sfîrșitul urii“ (F. Scott Fitzgerald) 399 n. 1
Shakespeare and Company (librărie) 103-104
Sheppard and Enoch Pratt, spitalul (Towson, Maryland) 283-309
Simfonia nr. 4, *Fiul risipitor* (Prokofiev) 150 n. 1
Slocum, dr. 283
Smart Set (revista) 38, 74 n. 1, 115
Smith, Newman (Noonie, cumnatul Zeldei Fitzgerald) 54 n. 1, 60 n. 2, 69, 147, 186-187, 403, 405-406, 408-409, 495-496, 512-514, 518
boala mintală a Zeldei Fitzgerald și ~ 114-115, 137-138, 154-155
~ despre banii doamnei Sayre 411-412
~ despre *Trei camarazi* 354
~ la funeraliile lui F. Scott Fitzgerald 519-520
~ la nunta lui F. Scott Fitzgerald/Zelda Fitzgerald 91 n. 2
Scottie și ~ 235, 429-430, 433-434
Smith, Rosalind Sayre (Tootsie, sora Zeldei Fitzgerald) 35-36. 54 n. 1, 59-60, 65-67, 65 n. 1, 73, 80-81, 91, 221-224, 309-310, 337-338, 343-344, 346-347, 350-351, 360-361, 405-306, 428-431, 490-491, 512-513, 519-520
Scottie și ~ 100, 350-351, 356-357, 367-368, 407-408, 414, 433-434
Zelda Fitzgerald și ~ 59-60, 337-338, 346-347, 359-360, 391-392, 394-395, 414-415, 439-440, 447-448, 454-455,
Smith, Tom 117
Snappy Stories (revista) 71 n. 2
Some Sort of Epic Grandeur (Matthew J. Bruccoli) 98, 102, 249
Sometimes Madness Is Wisdom (Kendall Taylor) 8-10
Spengler, Oswald 160-162
Spitalul Universitar John Hopkins 328
Clinica de Psihiatrie Henry Phipps 215-247, 258, 262
Spre gara Finlanda (Edmund Wilson) 270 n. 1
Squires, Mildred 215, 229, 235-237, 238 n. 1, 270-239-242, 248-249
St. Cergue (Elveția) 160
St. Cloud (Franța) 110-111
St. Mary, cimitirul bisericii catolice (Rockville, Maryland) 23-24, 519-521
St. Patrick, catedrala (New York) 87-88
St. Paul (Minneapolis) 84 n. 1, 97, 117-118
St. Paul-de-Vence (Franța) 120 n. 4
St. Regis, hotelul 117
„Star-Spangled Banner“ („Drapelul smălțuit cu stele“, imnul național al Statelor Unite) 266 n. 3
Statuia Libertății 361

Stein, Gertrude 103-104, 224-225, 481-482, 487, 513
Steiner, May 55 n. 1
Stevenson, Francis 185
Stewart, Donald Ogden 116 n. 2, 498-499
Stravinski, Igor 149-150
Stubbs, Francis 45
„Succes timpuriu“ (F. Scott Fitzgerald) 41
Suitt, dr. R. Burke 318, 398-399, 402-404, 421-423, 425-426
Sullavan, Margaret 353
Sumner, John 145 n. 1
Swann, Don și Rita 287 n. 2
Swanson, H.N. 418 n. 1, 441
Swinburne, Algernon Charles 182, 201
Swope, Herbert Bayard 99, 118, 502

T

Tabor, Mary Goodwin 501
Talmadge, Constance 82, 105, 194 n. 1, 195
Talmadge, Norma 195
Taps at Reveille (F. Scott Fitzgerald) 292 n. 2, 297 n. 1
Tarkington, Booth 453, 508
Taylor, Cecilia (fiica; verișoara lui F. Scott Fitzgerald) 111 n. 2, 121, n. 2, 287, 407, 415, 479, 520
Taylor, Cecilia (mama; verișoara lui F. Scott Fitzgerald) 111 n. 2
Taylor, Deems 502
Taylor, familia (rudele lui F. Scott Fitzgerald) 286
Taylor, Kendall 8-9
Teasley, *miss* (însoțitoarea Zeldei Fitzgerald) 235-236
Teatrul Mic din Montgomery 470 n. 1
Tehnica dramaturgică (Baker) 138, 160, 236 n. 1, 276
Temple, doamna (mama lui Shirley) 484, 498
Temple, Shirley 476, 479, 481-483, 486, 489, 492, 494, 498, 504
Tezaurul de aur (ed. Palgrave) 276
20th Century-Fox 489
The Last Time I Saw Paris (*Cînd am văzut Parisul ultima oară*) (film) 451 n. 1
Thomas, Lowell 301
„Tipuri noi“ (F. Scott Fitzgerald) 301
Tolstoi, contesa 498
Tolstoi, Lev 270
Topper (film) 266 n. 1

„Totul despre cazul lui Down“ (Zelda Fitzgerald) 183
Toți acei tineri triști (F. Scott Fitzgerald) 104, 187
„Toți cei dispăruți“ (John Peale Bishop) 333 n. 1
Town Topics (revista) 431
Towson (Maryland) 247
Trei camarazi (romanul lui Erich Maria Remarque) 349 n. 2
Trei camarazi (scenariul lui F. Scott Fitzgerald) 349, 351, 354, 451
Triangle, clubul (Princeton) 453
Trouble (cîine) 223, 225, 229
Tryon (North Carolina) 329-330, 332, 344, 375, 380, 383, 385, 387, 393, 408, 415
Tryon, valea (North Carolina) 405, 454
Tudor Hall (casa strămoșească a familiei Key) 222-223
Turnbull, Andrew 260 n. 2, 518 n. 1
Turnbull, familia (prieteni ai lui F. Scott Fitzgerald) 260
Turnbull, Margaret (doamna Bayard Turnbull) 291, 299
Tuscaloosa (Alabama) 47 n. 1, 77
Tuttle, Frank 502
Twain, Mark 507
Tye, Katherine 517

U

„Un moment minunat“ (Scottie Fitzgerald) 507 n. 1
„Un muncitor“ (Zelda Fitzgerald) 293
Unchiul Bob (veteran din Războiul Civil) 178, 223
United Artists 286
Universal, studiourile 421, 424
University of Alabama 47 n. 1
University of Maryland Medical School 285 n. 1
University of South Carolina 349 n. 1, 428 n. 3
University of the South 47 n. 1
University of Virginia 472-473, 476

V

Valentino, Rudolph 101
Vallombrossa, contele de 120 n. 2
Val-Mont, clinica (Glion, Elveția) 109, 124, 140, 144, 151, 254 apare și Valmont
Van Gogh, Vincent 226
Van Vechten, Carl 121 n. 2, 231 n. 2

Vanderbilt, Emily Davies 150 n. 2
Vanity Fair (revista) 115
Vassar College 30, 350, 357-358, 375, 385, 391, 412, 415, 419, 422, 433, 440, 452-453, 456, 463 n. 1, 473, 477, 481, 486, 489, 491, 498, 500
Vidor, King 112 n. 1, 113 n. 1
Viena (Austria) 168
Vieți private (Noël Coward) 166, 185
Virginia Beach (Virginia) 286-287, 290, 345, 413, 419
Virginia Quarterly Review 333 n. 1
Vlaminck, Maurice 225
vodevil (spectacol de amatori) 65, 72
Vogue (revista) 48, 327

W

Wagner, Richard 233 n. 2
Walkiria (opera) 233 n. 2
Warren, Charles (Bill) 274-275, 282
Weber, Peggy 118
West, Rebecca 118
Westport (Connecticut) 96, 115, 388, 473 (apare și West Port)
White Bear, clubul de iahting (Minneapolis) 98
Wilde, Dolly 142, 150
Wilde, Oscar 142 n. 2
Willard, lady 472
Williams, John 115
Williamsburg (Virginia) 339
Willie (bucătăreasa soților Fitzgerald) 262
Wilmington (Delaware) 106, 223, 400
Wilson, Edmund (Bunny) 35, 96, 118 n. 1, 270 n. 1, 517
Wiman, Dwight 119-120
Wolfe, Thomas 236 n. 1, 274 n. 1
Woodward, familia (prieteni ai soților Fitzgerald) 287
Woolf, Virginia 161
Woollcott, Alexander 273 n. 2
Wray, Fay 502
Wylie, Elinor 123 n. 2
Wynn, Ed 99

Y

Yale University 236 n. 1, 511
Young, Hank 55

Z

Zanuck, Darryl F. 486
„Zaruri, boxuri & chitară“ (F. Scott Fitzgerald) 115
Zelda Fitzgerald and the Failure of the American Dream for Women (Koula Svokos Hartnett) 8
Zelda: A Biography (Nancy Milford) 7-9
Zelda: An Illustrated Life (Eleanor Lanahan) 280 n. 2
Ziegfeld jr., Florenz 234 n. 1
Zola, Émile 228, 230

Lista ilustrațiilor

Fotografii și ilustrații inserate în text (cu mulțumiri pentru amabilitate deținătorilor de drept)

Zelda Sayre, 1918 (Biblioteca Universitară Princeton) 32
Locotenentul F. Scott Fitzgerald, 1918 (Harold Ober Associates Incorporated) 32
Facsimil al scrisorii lui Scott către Zelda din august 1918 (Biblioteca Universitară Princeton) 44
Francis Stubbs, vedetă a echipei de fotbal american Auburn Tigers – din albumul Zeldei (Biblioteca Universitară Princeton) 45
Facsimil al biletului lui Scott pentru Zelda din 24 martie 1919 (Biblioteca Universitară Princeton) 53
Facsimil al ultimei pagini din scrisoarea Zeldei către Scott din martie 1919, cu un sărut desenat (Biblioteca Universitară Princeton) 57
Zelda în costumul de la „Folly Ball“, 1919 (Biblioteca Universitară Princeton) 70
Scott și Zelda în Montgomery, martie 1921 (© Bettmann/Corbis) 92
Scott și Zelda la plecarea în „Croaziera rablei pe roți“ (Biblioteca Universitară Princeton) 97
Frances Scott Fitzgerald (Harold Ober Associates Incorporated) 98
Zelda și Scottie, 1922 (Biblioteca Universitară Princeton) 101
Soții Fitzgerald, Crăciunul anului 1925, la Paris (Biblioteca Universitară Princeton) 105
Scott, Zelda și Scottie în Annecy, iulie 1931 (preluare din The Romantic Egoists, volum coordonat de Matthew J. Bruccoli, Scottie Fitzgerald Smith și Joan P. Kerr) 126

Les Rives de Prangins (colecția F. Scott Fitzgerald a lui Matthew J. Bruccoli și Arlyn Bruccoli, Biblioteca Universitară Thomas Cooper, University of South Carolina) 131
Camera Zeldei din Prangins (Biblioteca Universitară Princeton) 131
Scott și Scottie la schi în Gstaad, decembrie 1930 (Harold Ober Associates Incorporated) 157
Facsimil din finalul scrisorii trimise de Zelda lui Scott în august 1931 (Biblioteca Universitară Princeton) 172
Facsimil al scrisorii trimise de Zelda lui Scott în martie 1932, cu însemnările lui Scott (Biblioteca Universitară Princeton) 240
Fotografia Zeldei de pe supracoperta romanului Acordă-mi acest vals (Biblioteca Universitară Princeton) 247
Scott și Zelda la un spectacol de teatru cu piesa Cina la opt la Baltimore, în 1932 (Arthur Mizener's Estate) 248
Fotografie de ziar cu soții Fitzgerald pe peluza lor după incendiul de la „La Paix" din iunie 1933 (Biblioteca Universitară Princeton) 256
Scott și Scottie în Baltimore, în perioada cînd Scottie era elevă la școala privată Bryn Mawr (Harold Ober Associates Incorporated) 261
Facsimil al scrisorii trimise de Zelda lui Scott în mai 1934 (Biblioteca Universitară Princeton) 284
Pagina a patra a scrisorii Zeldei din octombrie 1934, cu desenul în creion „Do-Do în Guatemala" al chipului lui Scott (Biblioteca Universitară Princeton) 302
Scott în North Carolina, 1936 (Biblioteca Universitară Princeton) 325
Zelda în North Carolina, 1936 (colecția F. Scott Fitzgerald a lui Matthew J. Bruccoli și Arlyn Bruccoli, Biblioteca Universitară Thomas Cooper, University of South Carolina) 325
Facsimil al paginilor cu enumerarea cheltuielilor Zeldei, martie/aprilie 1938 (Biblioteca Universitară Princeton) 348
Scottie la ceremonia de absolvire a liceului, iunie 1938 (colecția F. Scott Fitzgerald a lui Matthew J. Bruccoli și Arlyn Bruccoli, Biblioteca Universitară Thomas Cooper, University of South Carolina) 352
Autoportret al Zeldei, 1940 (Biblioteca Universitară Princeton) 370

Ilustrații color inserate în text (cu mulțumiri pentru amabilitate deținătorilor de drept)

Evantaiul din pene de struț trimis de Scott Zeldei în 1919 (Eleanor Lanahan; Biblioteca și Muzeul Lyndon B. Johnson, Austin, Texas)

Cei frumoși și blestemați, cu dedicația lui Scott pentru Zelda și cu o șuviță din părul Zeldei (Eleanor Lanahan)

Hotelul Belles-Rives din Juan-les-Pins, unul dintre locurile în care au stat soții Fitzgerald în timpul sejurului lor pe Riviera franceză (Tom Adams)

Colierul cu stele pe care Scott i l-a dăruit Zeldei, împreună cu un inel de aur ce i-a aparținut Zeldei (Eleanor Blake Hazard)

Programul expoziției de artă a Zeldei din 29 martie – 30 aprilie 1934, cu însemnările lui Scott despre cumpărătorii picturilor (colecția F. Scott Fitzgerald a lui Matthew J. Bruccoli și Arlyn Bruccoli, Biblioteca Universitară Thomas Cooper, University of South Carolina)

Supracoperta ediției din 1932 a romanului Acordă-mi acest vals (Biblioteca Universitară Princeton și Scribner's, o diviziune a Simon & Schuster, Inc.)

Familia de păpuși de hîrtie confecționată de Zelda pentru Scottie (Cecilia L. Ross)

Hope (Speranță), pictură de Zelda, cca 1938 (Muzeul de Arte Frumoase Montgomery, Alabama, tablou dăruit de artistă)

Great Smoky Mountains, pictură de Zelda (Eleanor Lanahan)

Mormîntul soților Fitzgerald în cimitirul bisericii catolice St. Mary din Rockville, Maryland (David B. Barks)

Mulțumiri

La elaborarea acestui volum am fost ajutați de mai mulți oameni. Ronald Goldfarb și Kristen Auclair ne-au găsit un editor. Editorul nostru de la St. Martin's Press, Diane Higgins, ne-a susținut și încurajat cu consecvență, împreună cu asistenta sa, Nichole Argyres. Carol Edwards nu doar ne-a redactat cu pricepere manuscrisul, ci l-a și îmbunătățit semnificativ. Mary C. Hartig, Marc Singer, Sarah Barks și David Bryan Barks ne-au ajutat să pregătim textul. Eleanor Lanahan, Wendy Schmalz, AnnaLee Pauls, Don C. Skemer, Ruth Prigozy, Judith Baughman, Tom Adams, David Bryan Barks, Rosemary Mizener Colt, Mary Anne Neeley și Lisa Hartjens ne-au sprijinit în colectarea fotografiilor.

„Penele acelea – penele acelea minunate, minunate sînt cele mai frumoase lucruri de pe pămînt...“

(Zelda către Scott, aprilie 1919)

Evantaiul din pene de struț trimis de Scott Zeldei în perioada cînd s-au curtat (fotografie reprodusă prin amabilitatea lui Eleanor Lanahan și a Bibliotecii și Muzeului Lyndon B. Johnson din Austin, Texas).

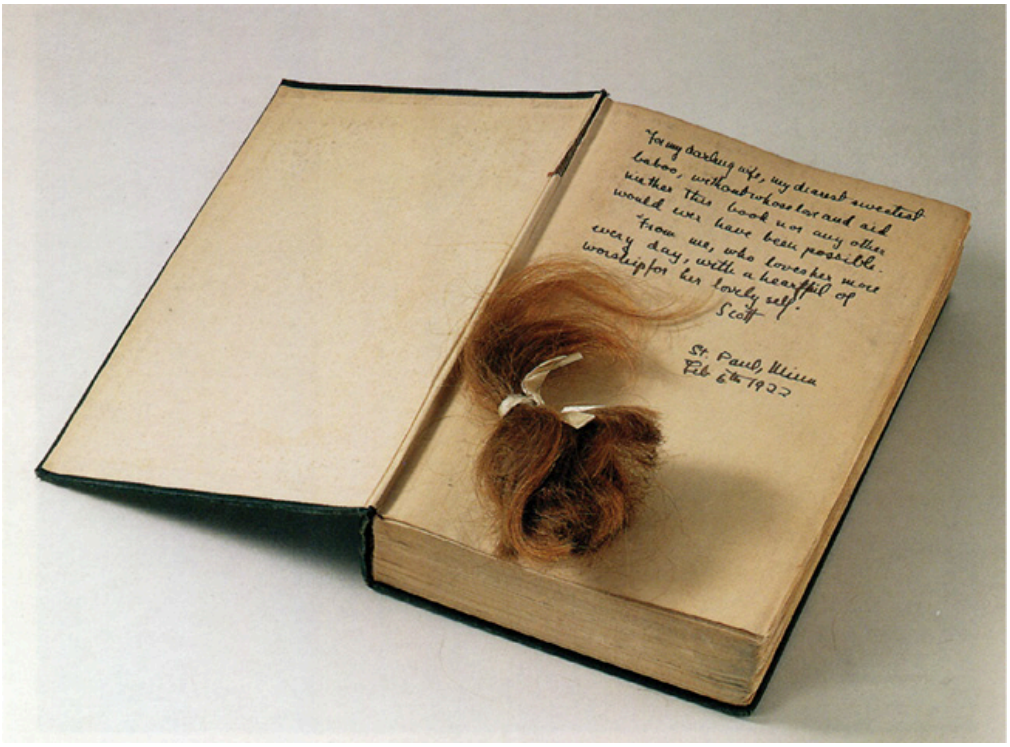
For my darling wife, my dearest sweetest
baboo, without whose love and aid
neither this book nor any other
would ever have been possible.
From me, who loves her more
every day, with a heartful of
worship for her lovely self.
Scott
St. Paul, Minn.
Feb 6th 1922

Cei frumoși și blestemați, cu dedicația lui Scott pentru Zelda și cu o șuviță din părul Zeldei (fotografie reprodusă prin amabilitatea lui Eleanor Lanahan).

Hotelul Belles-Rives din Juan-les-Pins, unul dintre locurile în care au stat soții Fitzgerald în timpul sejurului lor pe Riviera franceză (fotografie reprodusă prin

amabilitatea lui Tom Adams).

„Știi cumva, din întîmplare, unde e colierul meu cu stele ? Întotdeauna, iubirea mea, întotdeauna am envestit [sic !] *acel colier cu un farmec romantic profund, căci, așa cum era, era dăruit cu atributul poveștii.“*

(Zelda, august 1940)

„Scumpă Zelda, colierul cu stele e aici, la mine, și o să ți-l trimit mîine într-un pachet prin poștă.“

(Scott, august 1940)

Colierul cu stele pe care Scott i l-a dăruit Zeldei, împreună cu un inel de aur smălțuit cu scarabeu de jad ce i-a aparținut Zeldei (fotografie reprodusă prin amabilitatea lui Eleanor Lanahan).

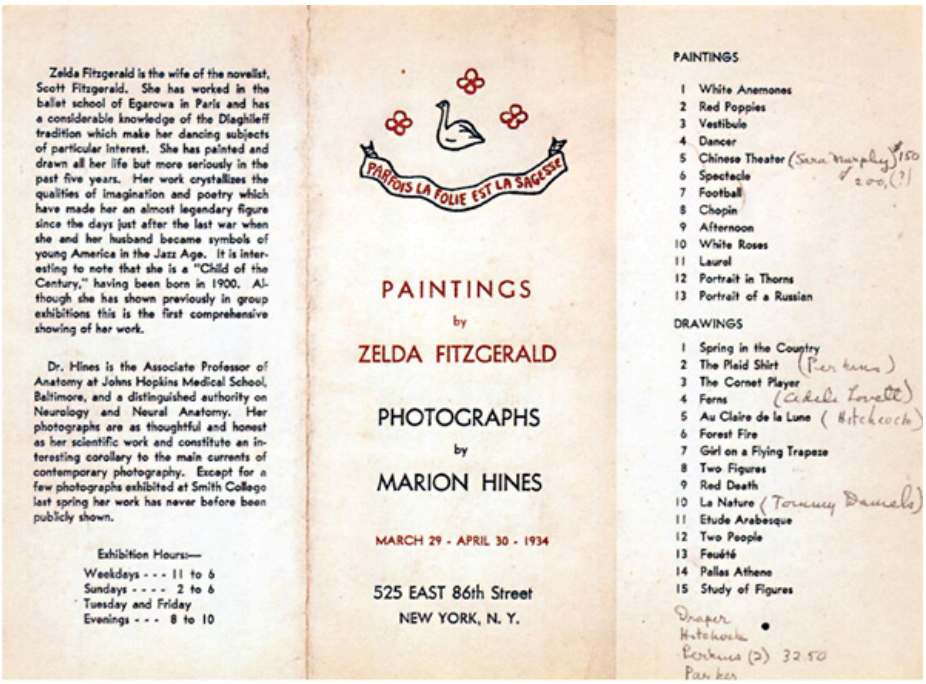

Zelda Fitzgerald is the wife of the novelist, Scott Fitzgerald. She has worked in the ballet school of Egarowa in Paris and has a considerable knowledge of the Diaghileff tradition which make her dancing subjects of particular interest. She has painted and drawn all her life but more seriously in the past five years. Her work crystallizes the qualities of imagination and poetry which have made her an almost legendary figure since the days just after the last war when she and her husband became symbols of young America in the Jazz Age. It is interesting to note that she is a "Child of the Century," having been born in 1900. Although she has shown previously in group exhibitions this is the first comprehensive showing of her work.

Dr. Hines is the Associate Professor of Anatomy at Johns Hopkins Medical School, Baltimore, and a distinguished authority on Neurology and Neural Anatomy. Her photographs are as thoughtful and honest as her scientific work and constitute an interesting corollary to the main currents of contemporary photography. Except for a few photographs exhibited at Smith College last spring her work has never before been publicly shown.

Exhibition Hours—
Weekdays - - - 11 to 6
Sundays - - - - 2 to 6
Tuesday and Friday
Evenings - - - 8 to 10

PARFOIS LA FOLIE EST LA SAGESSE

PAINTINGS
by
ZELDA FITZGERALD

PHOTOGRAPHS
by
MARION HINES

MARCH 29 - APRIL 30 - 1934

525 EAST 86th Street
NEW YORK, N. Y.

PAINTINGS

1 White Anemones
2 Red Poppies
3 Vestibule
4 Dancer
5 Chinese Theater (Sara Murphy $150 & 200, (?)
6 Spectacle
7 Football
8 Chopin
9 Afternoon
10 White Roses
11 Laurel
12 Portrait in Thorns
13 Portrait of a Russian

DRAWINGS

1 Spring in the Country
2 The Plaid Shirt (Perkins)
3 The Cornet Player
4 Ferns (Adele Lovett)
5 Au Claire de la Lune (Hitchcock)
6 Forest Fire
7 Girl on a Flying Trapeze
8 Two Figures
9 Red Death
10 La Nature (Tommy Daniels)
11 Etude Arabesque
12 Two People
13 Feuété
14 Pallas Athene
15 Study of Figures

Draper
Hitchcock
Perkins (?) 32.50
Parker

Programul expoziției de artă a Zeldei din 29 martie – 30 aprilie 1934, cu însemnările lui Scott despre cumpărătorii picturilor (fotografie din colecția F. Scott Fitzgerald, Biblioteca Universitară Thomas Cooper, University of South Carolina, reprodusă prin amabilitatea lui Matthew J. Bruccoli și Arlyn Bruccoli).

Supracoperta ediției din 1932 a romanului *Acordă-mi acest vals* (imagine reprodusă prin amabilitatea Bibliotecii Universitare Princeton).

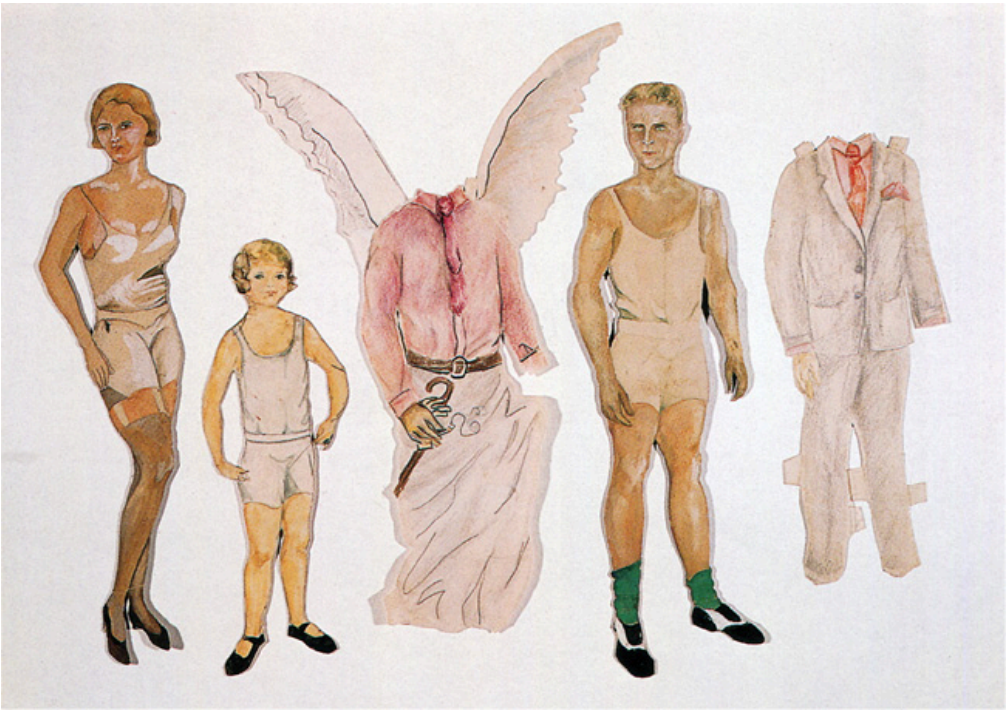

„Dragă Iubire – i-am făcut lui Scottie niște păpuși de hîrtie minunate, tu, eu și ea...“

(Zelda către Scott de la clinica Prangins, Nyon, Elveția,
vara anului 1931)

Familia de păpuși de hîrtie confecționată de Zelda pentru Scottie (imagine reprodusă prin amabilitatea Ceciliei L. Ross).

„Între timp pe pînza mea înfloresc violetele și crinii și Potentilla roz și eu sper și aștept...“

(Zelda către Scott din spitalul Highland,
Asheville, North Carolina, februarie 1938)

Hope (*Speranță*), pictură de Zelda, cca 1938 (imagine reprodusă prin amabilitatea Muzeului de Arte Frumoase Montgomery, Alabama ; tablou dăruit de artistă).

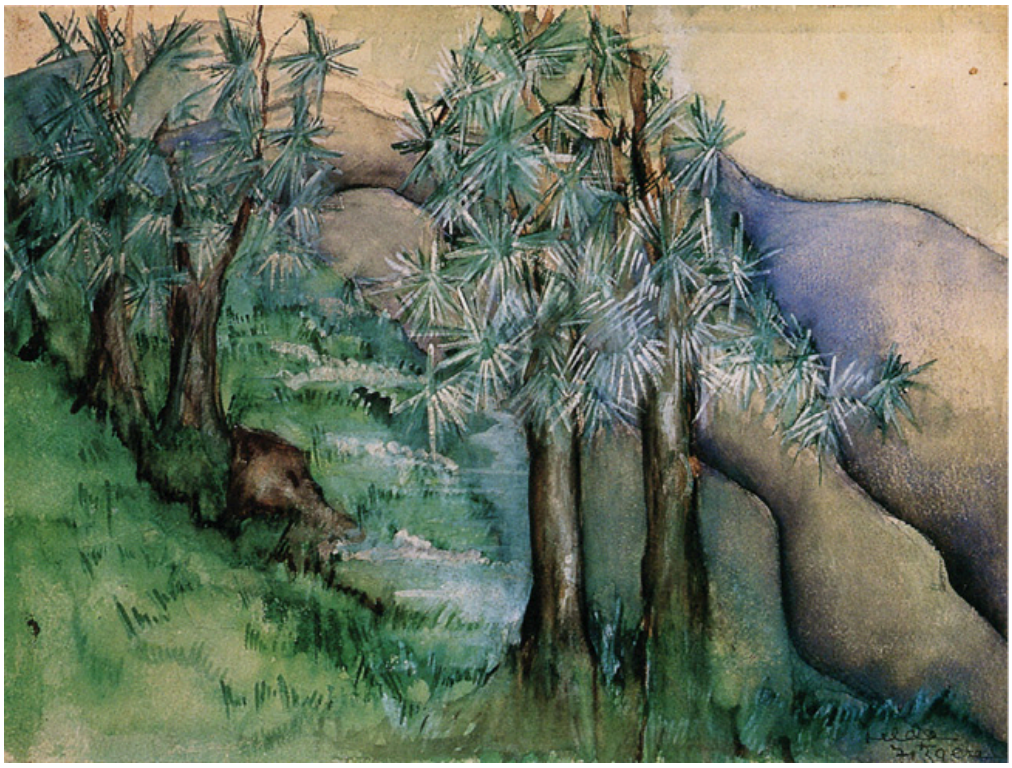

„Mi-ar plăcea să mai aud vești despre picturile tale și vorbesc serios cînd îți zic că, dacă războiul se potolește, trebuie să mai faci o expoziție.“

(Scott către Zelda, 21 septembrie 1940)

Great Smoky Mountains, pictură de Zelda, anii 1940 (imagine reprodusă prin amabilitatea lui Eleanor Lanahan).

Mormîntul soților Fitzgerald în cimitirul bisericii catolice St. Mary din Rockville, Maryland (fotografie reprodusă prin amabilitatea lui David B. Barks).